KURTULUŞ BELGELERİ
DERLEME-2

DEVLET ÜZERİNE YAZILAR

KURTULUŞ BELGELERİ DERLEME – 2

DEVLET ÜZERİNE YAZILAR

HAZIRLAYANLAR

Sevinç AYÇİÇEK, Ayşegül ŞENOL, Atila KARAGÖZ,
İsmail YILDIRIM, Muammer BAŞKAN, Ali Kemal İPEK,
Hüseyin ŞENOL, İ.Metin AYÇİÇEK.

İLETİŞİM

Kurtuluş Belgeleri ve bu kapsamda yayınlanacak olan diğer yayınlar üzerine iletişim ve belge nitelikli destekler için:

aycicek@gmx.net

AVRUPA DEMOKRAT Gazetesi internet sayfasından, kitapların bütününü ücretsiz olarak indirerek okuyabilir ya da arşivinize ekleyebilirsiniz:

https://www.avrupademokrat.com/

Kitapları basılı olarak isteyenler, aşağıdaki telefonla Türkiye'den iletişim kurarak taleplerini bildirebilirler:

İsmail YILDIRIM (+ 90) 0532 163 05 27

E K İ M - 2021 / Nürnberg

İÇİNDEKİLER

★ Önsöz Yerine.	Çalışma Grubu adına.	5
★ Devlet.	KSD - 4. Eylül 1976	16
★ Demokrasi.	KSD - 5. Ekim 1976	44
★ Oligarşik Devlet ve Faşizm.	KSD - 8. Ocak 1977	73
★ Türkiye'de Devlet.	KSD - 9. Şubat 1977	**95**
★ Faşizm Üzerine Notlar - I.	KSD.15-Ağustos1977.	123
★ Faşizm Üzerine Notlar - II.	KSD.16- Eylül 1977.	158
★ Faşizm Üzerine Notlar - III.	KSD.17- Ekim 1977.	187
★ Faşizm Üzerine Notlar - IV.	KSD.18- Kasım 1977.	219
★ Faşizm Üzerine Notlar - V. Türkiye'de Faşizm.	KSD.19- Aralık 1977.	247
★ Faşizm Üzerine Notlar - VI. Türkiye'de Faşizm.	KSD.20. Ocak 1978.	292
★ Türkiye'de Faşizm Ve Faşizme Karşı Mücadele.	KSD.22. Mart 1978.	330
★ Faşizm Ve "Devrimci Yol"	KSD.29. Kasım 1979.	345
★ Cuntanın Anayasası.	Sosyalist İşçi. Sayı 1. 12 Eylül 1981.	366
★ 12 Eylül Darbesi ve Gelişim Süreci.	Sosyalist İşçi. Sayı 1. 12 Eylül 1981.	382
★ Faşist Diktatörlük ve Askeri Diktatörlük.	Sosyalist İşçi. Sayı 2. Kasım 1981.	405
★ Faşist Devlet Üzerine.	Sosyalist İşçi. Sayı 2. Kasım 1981.	428
★ Bir Siyasi Hükümlünün Notları.	Sosyalist İşçi. Sayı 3. Aralık 1981.	429
★ Devletin Göreli Özerkliği ve Bonapartist Diktatörlük.	Sosyalist İşçi. Sayı 4. Şubat 1982.	457
★ Faşizmin Doğuşu-I. İtalyan Fa-	Sosyalist İşçi. Sayı	492

şizmi ve III. Enternasyonalin Tavrı.	3/10.Nisan-Mayıs1983.	
★ Faşizmin Doğuşu-II. İtalyan Faşizmi ve III. Enternasyonalin Tavrı.	Sosyalist İşçi. Sayı 4/11. Haziran1983.	515
★ Kapitalist Devlet Üzerine Notlar.	Behçet Toprak. Sosyalist Tartışma. Sayı 2. Aralık 1985.	547
★ NSDAP PROGRAMI	24 Şubat 1920.	588
★ Söz Uçar Yazı Kalır.....	Gazete küpürlerinde tarih.	596

ÖNSÖZ YERİNE

Kurtuluş tarihine ilişkin aktaracağımız daha haylice belge var. Elbette bunu istisnaları dışında ilk üç ayrılık tarihlerinin biraz sonrasına kadarki bir zaman dilimi içerisinde ele alıyoruz. Ondan sonraki süreçler ise, özellikle 5. Konferansın biraz öncesi ve sonrası ise başlıbaşına bir belgesel konusudur ve dilerim bunu da birileri yaparlar.

BELGELER'in yanısıra "DERLEMELER" neden gerekti diyecek yoldaşlara da kısa bir açıklama yapmak istiyoruz.

KURTULUŞ'un siyaset alanına adım attığı ilk birkaç yılda iddialı olduğu bazı konulara ilişkin değerlendirmelerimize kolaylık sağlamak amacıyla, birkaç konuyu kendi başlığı altında elimizden geldiğince derli toplu sunmak, araştırmayı, sorgulamayı ve okumayı kolaylaştırır diye düşündük. Afganistan sayısı konunun aktüalitesi nedeniyle ilgi çekti. Brejnev Doktrini" adıyla tanımlanan SSCB'nin dış politikası gereği Varşova Paktı ülkelerinin Çekoslavakya'ya saldırısı ve Dubçek iktidarını alaşağı etmesinin sosyalist tanımı ne olmalıydı? Peki "Polonya"da Jaruselsky'nin darbesi ve Lech Walessa önderliğindeki Solidarnos'a yönelik müdahale nasıl anlaşılmalıydı? Sosyalist SSCB'nin Afganistan'a müdahalesi nasıl tanımlanmalıydı? Henüz KURTULUŞ olarak ortaya çıktığımız dönemlerdeki 3. Yazımız "Sosyal Emperyalizm mi Büyük Han Şövenizmi'mi?" başlıklı yazıda sunduğumuz, özetle "şucu-bucu olmayacağız, kendi koltuğumuzda oturacağız" iddiamızı nereye kadar gerçekleştirebildik?

Afganistan Üzerine yazılar bu anlamda belgeler dizisine katılırken, elinizdeki DEVLET başlıklı konu da KURTULUŞ'un çok iddialı olduğu önemli konulardan biri idi. Aynı değerlendirme içinde yer alan Ulusal Sorun üzerine yazılarımızı da bir

kitap içinde toplayacağız elbette. Kadın Sorunu'na bakışı daha önce BELGELER kitabı içerisinden aynı mantıkla yapmıştık; İttifaklar Sorunu, Sol'un Birliği ya da Faşizme Karşı Birleşik Cephe konularını da ortak başlık olarak Birlik Üzerine Derlemeler adıyla herbirini birer kitapta toplayarak yayınlayacağız.

Hep hatırlatıyoruz ama bir kez daha hatırlatmakda yarar var: Nitelikli, ilkeli ve ayrıntılı bir ALBÜM çalışması mutlaka yapacağız. Ve böylesi bir ALBÜM'de aynı mücadele içerisinde yer alan bütün yoldaşlarımızı toparlayacağız. Özellikle bu mücadelenin şu ya da bu aşamasında değişik nedenlerle intihar etmiş olan yoldaşlarımızı da, ayrım gütmeden kucaklayarak geleceğe taşıyacağız. Ne bedensel olarak yaşamdan çekilen Nevin yoldaşımızın emekleri bu kavganın dışında bırakılabilir, ne Armağan yoldaşın bilinç intiharı, Uğur'un trajedisi, ne Azmi ya da Ali Küçük'ün yaşam karşısındaki öfkesi.

"Bu nasıl bir toplum, insan milyonların ortasında en derin yalnızlığı yaşıyor; hiç kimse farkına varmadan dayanılmaz kendini öldürme arzusuyla kahrolabiliyor? Bu toplum, toplum değildir... vahşi hayvanların yaşadığı bir çöldür" diyor Rousseau. Böylesi bir çıkmaz içerisindeyken, Marks'ın "İntihar, insanın kendi varoluşu üzerine söyleyebildiği son sözüdür" sözünü sündürüp uzatarak, intiharı kişiselleştiremeyiz. Belki de intihar, toplumsal çatışmalar içerisinde tüketilmiş olan insanın son manifestosu, ya da sorunun altını çizen ölümcül bir çığlıktır.

Ufacık boyuyla cin gibi her işin üstesinden gelen Ankara'dan atom karınca Perihan'ı, İstanbul'dan Şadiye'yi, Sema'yı, Zerrin'i... yani isim isim sayılamayacak kadar kocaman bir emek ordusunu hangi fırtınalar arasında kaybettik. Onları yazmadan, daha da kötüsü onları unutarak bırakalım

bir tarihimizi yazmayı, kısa bir anıyı anlatabilmek bile olanaksızdır.

Ve diğerleri yoldaşlar! Şaban İba yazmıştı bir zamanlar, "neden bizim saflarımızda bu kadar çok intihar oldu diye?" Sorgulamak gerekmiyor mu?

Kaldı ki, uzun süre polisle birlikte çalışan ve kendi yoldaşlarına yönelik işkence seanslarına da katılan Dr. Erkan Mete gibi isimler de teşhir edilmelidir ömür boyu. İsmi onursuzluğun" sembolü olarak yaşatılmalıdır kesinlikle.

Ve işte şimdi elinizdeki "DERLEMELER-2 DEVLET ÜZERİNE YAZILAR" ile "Merhaba" diyoruz tekrar. Ve önce bir açıklamayla başlamak gerekiyor: Bu kitaba aktardığımız yazıların yazarlarına ilişkin bilgiler sağlıklı olmadığı için ve çoğu yazı örgüt adıyla aktarıldığı için istisnalar dışında yazar isimlerini yazmadık. Biliyoruz ki devlet üzerine en çok yazı yazan yoldaşlar Mahir Sayın, Şaban İba gibi isimlerdi. Süreç içerisinde aktarılan yazıların yazarları isimlerini çalışma grubuna aktarırlarsa, en azından Hollanda'ya Uluslararası Arşiv'e aktarılırken tamamlanmış olarak aktarılır. Ama yazar isimler üzerinde bir tartışma yaratmamak için en azından şimdilik konuyu atladık. Değişiklikleri pdf formatlarımız üzerinde hemen gerçekleştirerek ve bunu ilan ederek bu türden eksikleri tamamlamak mümkündür.

Belki de eski anılarla buluşturuyor bu kitaplar her birimizi her birimizle. Belki de sayfalar arasında takılabileceğimiz bir anı içerisinde bir yoldaşla buluşup, "daha önce neredeydin vefasız?" sitemine neden olan isteğin altını çizmek olarak yorumlayıp, "beden olarak olmasa da, hep yanındaydım yoldaş" diyerek, sıcacık sarılıp döktüğümüz ortak emeğe ve anılarla

örtünüp ısınmak... Yeniden "merhabalaşma"nın adı bazen hasretliğin tepkisini dillendiren bir serzenişle "nostalji" de olabilir. Öyle olsa da önemli değil, emek var altında, özveri var, eza çekmek, ceza yemek var. Sonuçta ortak yaşanmışlıkların üzerinde yükselen onuru kardeş kardeş paylaşmak var yüreğimizde.

Yola çıkarken kavlimiz ne idiyse orada buluşacağız demektir, biliyorum. Sağ iken anlatamadığımız ve anlaşamadığımız birliktelikler, kabir taşlarımızın sessiz sohbetleriyle bir kez daha ürkütecek geleceğin bütün tiranlarını. Ve ahh, yine o ses umut saçacak bütün dünyaya ve bütün devrimler yeniden şahlanacak: "Vardık, varız, var olacağız!"

"Kendini tekrar eden sözler" mi bunlar? Tabiki öyle, inadına öyle, kararlılıkla öyle" Yüzlerine gülerek, akıllarına tükürerek, direnirken, savaşırken, ölürken dik durarak, bu sömürgeci-sömürücü zulüm sistemine ve onun katliamcı-soykırımcı-soyguncu gelmiş geçmiş bütün devletlerine karşı sürdürdüğümüz bir mücadele ruhuyla öyle! 70'lerde yaşattığımız ruhu

İhsani'nin türküsüyle söyleyerek Rosa ile el ele sürdüreceğiz bu inancı ve inadı:

"Korkuyorlar, korkacaklar, korksunlar / Geliyoruz, geleceğiz, yakındır!"

Ajitasyon mu bu? Tabiki ajitasyon! Bir gelecek tasavvuru üzerine biçimlenmiş bir ajitasyon! Yenilginin ardından çoğumuzda paslanan yüreklerimizi yeniden kınından çıkarıp bileyerek yürümek için elbette ajitasyon! Korkumuzu üzerimizden atabilmek için, yani ıslık çalarak da olsa bu katliamlar ve zulüm ülkesinde yürümeye çalışırken, yolumuzu değiştirmeden yol alabilmek için yüreğe verilen ateşli duygu, yürekte kalabilmiş kıvılcımı harlayarak NeWroz ateşi gibi yanarak ısıtmak yürekleri, yani, evet ajitasyon!

Bize gülenler için söylemek lazım: Evet! Henüz ölmedik diyebilmek için... Yanlışlarıyla doğrularıyla ama bütünüyle hemhal olup tarihimizle, verilmiş mücadelenin aktardığı gerçeklikle barışarak sürdürmek için kavgayı; kaybettiğimiz yoldaşları anarak öfkemizin ateşini her daim körükleyip harlayarak yürümek için buna ihtiyacımızın olduğunu biliyoruz.

KURTULUŞ BELGELERİ'nin yayınlanması çabasına yönelik, eleştirel içerikle değişik tepkiler de geldi elbette. Olabilir, haklı olanları da vardır bunların, yeterli gerekçesi olmayanlar da. Anlaşılabilir bir şeydir bu. Sadece anlaşılabilir olması değil, daha da fazlası, baştan beri, BELGELER'i yayınlayanların da isteğidir eleştiri ya da katkıların iletilmesi.

Ama kabul edilmesi de, anlaşılabilmesi de olanaksız olan tek eleştiri içeriği "tarihimize ilişkin belgelerin yayınlanmasını yanlış hatta gereksiz bulan" eleştirilerdir.

Kızmadık ama üzüldük. Bu süreçte görev üstlenmiş; üstlendiği görevin acısını zulmünü yaşayarak onurlanmış bir devrimcinin; emeğin-emekçinin iktidarını savunan emek sahiplerinin kendi emeklerini böylesine ortada bırakmayı kabullenebilmesi gerçekten asla anlayabildiğimiz, ya da kabul edebildiğimiz bir davranış olamaz.

Onca bedel ödenerek iyisiyle kötüsüyle yazılmış kendi tarihine sahip çıkmayan bir sosyalist olabilir mi? Sadece mitolojik öykülerimizi süsleyen Prometheus'u bugün bile bir rehber önemiyle anarken; sadece adı gerçek olan Spartaküs'ü şanlı bir devrimci önder olarak kölelerin başında savaşırken düşünürken; Demirci KaWa'nın isyanıyla halkların özgürlük baharını gümbür gümbür müjdelerken her NeWroz'da Zalim Dehak'ları anarak sömürgeciliğe karşı öfkemiz ateşlenmiyor mu?

Sınıfsız sömürüsüz toplumun gerçekleşebileceğine inancımızı kendi küllerinden yeniden yeniden doğurabilirken; Karaormanlar'da Sultan'ların zulmüne teslim olmayan Şeyh Bedrettin'i Torlak Kemal'i Börklüce Mustafa'yı ve her bir ağaca sıra sıra asılmışken kurumuş ağaçlara umutlarıyla can katan Ortak'larını türkülerimizle yüreğimizde taşırken, yaşatır-

ken; dönen dönsün ben dönmezem yolumdan diyerek Pir Sultan'la birlikte ve Ahmet Arif'den alıp komutu, yürürken üstüne üstüne zalimin, fırsatçının hayının; yani o onurlu kavganın içinde yer alan ve onca yoldaşını bırakıp bir kabire yola revan olurken yeni bir öfkeyle...

(Deniz Gezmiş, Mahir Çayar, Taylan Özgür...)

Yani yoldan sapmayanın birlikte çıktığı yolların hepsine güller dikelim ve kokusuyla donatalım dünyayı derken andımızda, kendi emeğine sahip çıkmamak... Kendi emeğine sahip çıkmamak...

Dilim kurusun! Kendi emeğine sahip çıkmayanın emeğin emekçinin savunucusu olması mümkün müdür? Üstelik mutlaka bir başka gün, bir başka dönemecinde engebeli bir yolun buluşacağımız umuduyla ayrılırken birbirimizden "hoşça kal" demeyi bile gereksiz bulmuşken, kendi emeğine sahip çıkmamak ve "merhaba" dememek için kaçmak yeni buluşmalardan...

Hayır, bunu kabul etmedik, etmemeliyiz, etmeyeceğiz!

(Ankara Merkez Dev-Genç Davası – 1971)

1971 Kasım sonunda başlayan Ankara'da Dev-Genç Merkez Davası'nda Ankara Basın Yayın'lı (SBF) uzun Feyyaz'ın, Deniz'lerin idam fermanına kalem kıran mahkeme başkanı katil general Ali Elverdi'nin yüzüne gülerek bakıp söylediği bir söz, o gün erken büyümüş çocukluğumuzun heyacanı içinde, bizi, hem kızdırıp hem şaşırtırken, bugünün "olgunluğu" içinden kıyıya demir atmayı reddeden, onurlu deliliğimizle çok güzel tanımlamaktaydı:

Ali Elverdi: - "Yahu, sizde hiç mi akıl yok ki sınırların korunduğunu bile bile gündüz gözüne korkmadan Türkiye'den çıkmaya çalışıyorsunuz?

Feyyaz. - "Başkan, devrimci de akıl aranmaz, duygu ve yürek gerekir!"

Yani vicdanı vurguluyordu Feyyaz... Adaletin, özgürlüğün, eşitliğin, emeğin her türlü bedeli ödemeye değer olduğunun altını çiziyordu katil generalin gözünün içine bakarak. Pragmatizmle tohumlanmış, makyavelizmle boyanmış bir pozitivizmi sunuyorlardı insanlığın yarattığı en yüce değerlerin karşısına. Ve bunu devlet denilen aygıtın silahlı güçleriyle ger-

çekleştiriyorlardı. Anadolu'da her köyde bir Irazca yaratarak Osmanlı'nın bürokratılarını kudurtan o heybetli delilik, "yiğidin iyisi biraz delidir" sözüyle dolduruyordu sıradan gençler mücadelesinin silahını, o acımasız zulme kafa tutarken.

Yani, bugün, sömürüyü sürdüren zalim iktidarların emirlerine boyun eğen ülkemizdeki, hem devletin lideri Tayyip alçağında, hem zulüm ekiplerinin lideri Soysuz, hem ümmetin lideri (!) Diyanet İşleri'nin hırsız ve arsız başkanında, hem ismine imam-hoca denilen tecavüze tacize, yolsuzluğa haksızlığa, işkenceye hırsızlığa alkış tutan destek sunan onursuz "imamlar" yönetiminde bütün değerlerini adım adım kaybeden bir ahlak doğuyor Türkiye'de.

Bin yıllar öncesinden beri "öldürmeyeceksin, çalmayacaksın..." diye başlayan temel ahlaki ilkelerini vaazeden Musa'nın 10 Emir'ini unutarak ve İsa'nın Çarmıh'daki kanı henüz kurumadan, paraya tapınan zalim kiliselerin soygununa temel hazırlayan Hristiyan "büyüğü" Aziz Arsenius'un Hıristiyanlara haykırdığı sözler, günümüz Türkiye'sinde islami devlet sisteminin yeni ahlakı olarak ilan edildi. Tarih boyunca ezilenlere, zulüm gören sömürülen yoksul halklara aynı öğüdü veriyordu bu ahlak sistemi:

"Füge, tace, guiesce!" (Kaçın, susun, kımıldamayın!)

Oysa biz Spartaküs'lerin Şeyh Bedreddin'lerin geleneğinden gelmiyor muyuz?

"İnsan nefs-i natıka ile gövdeden oluşur" diyor Bedreddin. Nefs-i nâtıka **"konuşan öz, konuşan varlık"** anlamına gelir. Konuşmayana, haykırmayana, kelle avcılarına karşı direnmeyene, isyan etmeyene insan demek olası değil demek ki.

Kaçmadık, susmadık ve bütün halklar özgürlüğe ulaşana kadar da haykırarak direnerek savaşacağız!

Bu sadece öylesine bir umut değil, daha ötesi, geleceğe yönelik neredeyse kesin sayılabilecek bir ahdin yeniden ilanıdır sadece!

Neyse, biz anmalara katılmakla yetinmeyeceğiz. Mücadelede bir faşistin ya da devlet denilen o zalim sömürünün ve sömürgeciliğin silahıyla toprağa düşenleri ışıklı nurlu kabirlere hapsetmeyeceğiz ve gökyüzünden seyreden ışıltılı yıldızlarla değil yeryüzünde savaşan yoldaşlarıyla buluşturacağız her an. Onların anılarını sokaklara meydanlara taşıyacağız

sloganlarımızla ve bir gün onlarla buluşana kadar aynı engebeli yolu arşınlamaya onların mücadele deneyimlerinin ışığıyla aydınlatarak ve cesaretlerini kuşanıp yüreğimize yürümeye devam edeceğiz.

Her siyasal hareketten devrimci-komünist yoldaşlara yani savaşanlara selam ve saygı olsun yoldaşlar!

"Kavganız zaferle donansın yoldaşlar!" diyeceğiz kavganın içinden sesłenerek!

"Birgün mutlaka!" diyerek anacağız son yüzyılların dünlerinde birlikte yürüdüğümüz yoldaşları geleceğe taşıyan bir kararlılıkla...

Çalışma Grubu adına

İ. Metin Ayçiçek

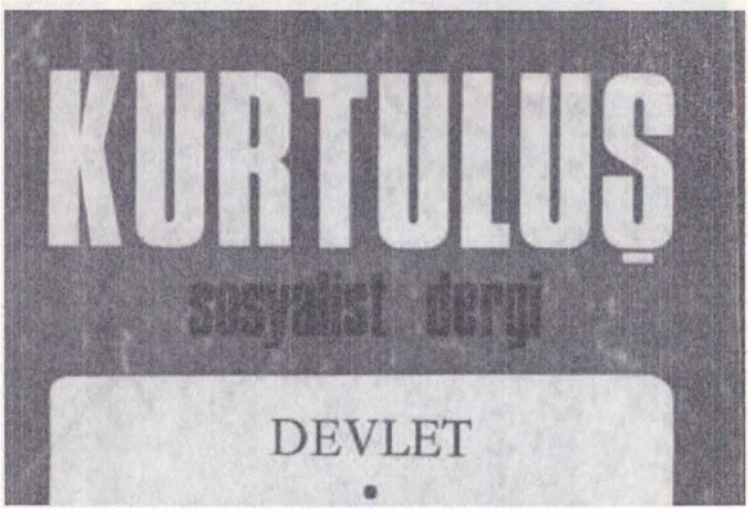

Kurtuluş Sosyalist Dergi. Sayı 4. Eylül 1976.

DEVLET

İnsanların hayvanlıktan uzaklaşıp, kendi güçlerinin farkına varmaya başladıkları çağlarda, yani insanların yarı hayvan olarak yaşadıkları dönemlerde, yaşama koşullarında insanlar arasında belli bir eşitlik vardı. Hatta eşitlik tüm bireyler için olduğu gibi aile başkanları için de geçerliydi. Bu tarihsel dönemde, kan ilişkileri toplumsal düzenin belirleyicisiydi. Ama kan ilişkilerinin belirleyici olduğu bu toplumsal yapı çerçevesinde, çalışma üretkenliği gitgide arttı. Çalışma üretkenliğinin artmasıyla birlikte, özel mülkiyet ve değişim, başkasının işgücünden yararlanma olanağı ve servet eşitsizliği başladı. Bu gelişmeler kan ilişkileri üzerine kurulu toplumu değiştirerek onu tarihin ilk sınıflı toplumuna dönüştürmüştür. "Kan ilişkileri üzerine kurulmuş eski toplum, yeni yeni gelişmiş toplumsal

sınıfların çatışması sonucu değişir; yerini, artık dayanaklarını kan ilişkileri üzerine kurulmuş toplulukların değil, belirli bir ülkede yaşayan toplulukların teşkil ettiği devlet içinde örgütlenen, aile rejiminin tamamen mülkiyet rejimi tarafından belirlendiği günümüze kadar gelen **yazılı** tarihin bütün özünü biçimlendiren sınıflar çatışması ve sınıflar mücadelesinin bundan böyle içinde serbestçe geliştiği yeni bir topluma bırakır" [1]

Birbirini takip eden doğal ve toplumsal işbölümleri ve çalışma üretkenliğinin artması en ilkel anlamda da olsa topluluğun çeşitli ihtiyaçları için bazı bireylerin, toplumun bireylerinin ortak çıkarlarının korunması, yürütülmesi amacıyla özel görevlerle yükümlenmesini getirdi. Topluluk kararlarını ihlal edenlerin yargılanması, sulamanın düzenlenmesi, dinsel görevler, askeri komutanlık gibi.

Üretim güçlerinin yavaş yavaş artması, nüfusun yoğunlaşması, daha büyük topluluklar halinde kümelenme yeni iş bölümlerini gerektirdi. Bu defa ortaya çıkan karşıt çıkarlara karşı "düzeni" savunmak üzere organlar oluşturuldu. Bu organlar ya olayların doğaya göre sürüp gittiği bir dünyada kalıtımsal bir biçimde, ya da öbür gruplarla çatışmanın artması ölçüsünde vazgeçilmez hale gelerek büyük bir özerklik kazandılar. Toplumun hizmetkârları böylece zamanla toplumun efendileri haline dönüştüler.

Tek tek çeşitli konularda iktidarı elde tutan bireylerin, önce organlaşması, giderek iktidarlarını daha güçlü bir hale getiren özerkleşmeleri ile paralel olarak toplumun bu bireylerinin üretim araçlarının üzerindeki özel mülkiyeti de gelişti.

Çeşitli topluluklarda 'bazı bireylerin özel görevlerle donanması, bireysel iktidarlara sahip olması, daha sonra bunların organlaşması ve bu bireylerin toplumun hizmetkârlarından efendileri haline dönüşmesi süreci birbirinden farklı gerçek-

leşmiştir. Fakat her birinin izlediği yolun sonunda varılan nokta sınıfların ortaya çıkmasıdır, sınıfsız toplumun, yerini sınıflı topluma, köleci toplum biçimine bırakmasıdır.

"Devlet topluma dışarıdan empoze edilmiş bir güç değildir; Hegel'in ileri sürdüğü gibi, 'ahlak fikrinin gerçeği', 'aklın simgesi ve gerçeği'de değildir. Devlet, daha çok, toplumun gelişmesinin belirli bir aşamasının ürünüdür; bu, toplumun, önlemekte yetersiz bulunduğu uzlaşmaz karşıtlıklar biçiminde bölündüğünden, kendi kendisiyle çözümlenmez bir çelişki içine girdiğinin itirafıdır. Ama, karşıtların, karşıt ekonomik çıkarlara sahip sınıfların, kendilerini ve toplumu verimsiz bir mücadele içinde eritip bitirmemeleri için, görünüşte toplumun üstünde yer alan, çatışmayı hafifletmesi, 'düzen' sınırları içinde tutması gereken bir güç ihtiyacı, kendini kabul ettirir; işte toplumdan doğan, ama onun üstünde yer alan ve gitgide ona yabancılaşan bu güç devlettir." [2]

Üretimin, insanın işgücünün kendi basit bakımı için gerekenden fazlasını üretebilir hale gelmesi ile işgücü bir değer kazandı. Ne var ki toplum henüz kullanmaya hazır, fazla işgücü temin edemiyordu. Bunun üzerine eskiden ne yapılacağı bilinmeyen ve bu nedenle öldürülen hatta yenen savaş esirlerinin hayatları bağışlandı ve emeklerinden yararlanma yoluna gidildi. Böylece gelişen üretim araçlarının ihtiyacı olan işgücü bulunmuştu. Aslında, bulunan, köleci toplumun üzerinde inşa edildiği kölelikti. Artık toplumda üretim araçlarıyla olan ilişkileri birbirinden kesin çizgilerle farklı olan, emeğin toplumsal örgütlenmesi sürecinde oynadıkları rolleri farklı olan bir kısmının diğerlerinin emeğine el koyduğu gruplar yani sınıflar ortaya çıkmıştı ve köleci toplumda en temel iki sınıf köle sahipleri (efendiler) ve kölelerdi.

İşte **köleci devlet** başlıca bu iki sınıf arasındaki çatışmanın varlığından dolayı ortaya çıkmıştır. "Başka bir deyişle,

devletin varlığı, sınıf çelişmelerinin uzlaştırılamaz olduğunun delilidir." [3]

Toplumun bu ilk defa sınıflara bölünüşü sırasında köle sahipleri (başka bir deyişle özgür insanlar) arasındaki farklılıklar henüz kölelerle köle sahipleri arasındaki kadar kesin değildi. Ancak özgür insanların, köle sahiplerinin, arasındaki farklılaşma da süratle tamamlandı. Toplumun bireylerinin bir kısmı, küçük bir kısmı aristokrasiyi oluşturdu. Büyük köle kalabalıklarının, toprakların büyük kısmının sahibi haline geldi. Aristokrasinin zenginliklerinin artması ile birlikte gelişen bir başka olgu ise, bunların birinci dereceden yurttaşlık görevlerine sahip olmalarıydı. Kamu görevlerinde birinci dereceden hak sahibi olanlar büyük köle sahipleri, aristokratlardı. Böylece ekonomik olarak üstün olan sınıf zenginliğinin gelişmesine paralel olarak devlet aygıtı içinde de gücünü arttırdı ve köleci toplumun devleti kesin olarak tam anlamıyla köle sahiplerinin devleti haline dönüştü.

İnsanların köleci toplumla birlikte yönetenler ve yönetilenler ya da sömürenler ve sömürülenler diye en kaba şekilde ikiye ayrılması ile birlikte ortaya çıkan ve sınıflar arası karşıtlıkları, çelişkileri "uzlaştırmak" ve "düzen" sınırları içine sokmakla görevli olan devlet bu görevini başlıca "zora" dayanarak yerine getirir. Toplumun içinden doğan ve her geçen gün ondan biraz daha uzaklaşan, biraz daha yabancılaşan devletin yöneticileri, egemen sınıf ya da zümre, sınıflar arası çatışmayı önce basit bir sopayla, daha sonra ise gelişmiş silahlarla ve çeşitli baskı güçleri ile gerçekleştirmiştir. Sınıflar arası çelişkilerin basitten karmaşığa doğru gelişimi, devlet aygıtının da basitten karmaşığa doğru gelişimi ile paraleldir.

Köleci toplumun ilk dönemlerinde halkın silahlı gücünün yanı sıra özel baskı güçlerinin kurulması (jandarma ya da polis) başlangıçta yurttaşların aşağıladığı bir olaydı. Yurttaşlar

böylesi bayağı bir görevi kabul etmiyorlardı ve ilk köleci devletlerin özel silahlı güçleri (içe dönük) kölelerden oluşmaktaydı. "İşte bu, hâlâ **gens**'in eski zihniyetiydi. Devlet, polis olmadan varlığını sürdüremezdi, ama henüz gençti ve **gens**'in eski üyelerine utanılacak bir şey gibi görünen mesleği saygıdeğer kılmak için yeterli manevî otoriteye sahip değildi." [4]

Polisliğin aşağılanma dönemi çok kısa sürdü, hak ettiği saygıdeğer yere çok çabuk ulaştı. Özel silahlı kuvvetler, polis, jandarma görevlerini aşarak kısa zamanda halkın kendi silahlı kuvvetlerinin yerini tamamen aldılar. Bu silahlı kuvvetler artık dışarıdaki düşmandan çok içerideki düşmana karşı görevliydi. Ve içerideki düşman köleci toplumda köleler, feodal toplumda serfler ve kapitalist toplumda başta proletarya olmak üzere şehir ve köy emekçileridir. Egemen sınıfın ya da zümrenin baskı gücü, yani devletin baskı gücü sadece özel silahlı güçlerden oluşmaz. Çeşitli maddi ekleri vardır. İlkel toplumun bilmediği hapishaneler ve her türlü ceza kurumları bunun en iyi örneğidir. Ayrıca bu baskı güçlerini yaşatmak için tüm yurttaşların devlete katkısı gerekir ki bu da vergilerdir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi, sınıf çatışmalarının basitten karmaşığa doğru gelişimi ile devletin baskı organları, güçleri de basitten karmaşığa doğru gelişmiş yetkinleşmiştir.

"Devlet, sınıf karşıtlıklarını frenlemek ihtiyacından doğduğuna, ama aynı zamanda, bu sınıfların çatışması ortasında doğduğuna göre, kural olarak en güçlü sınıfın, ekonomik bakımdan egemen olan ve bunun sayesinde, siyasi bakımdan da egemen sınıf durumuna gelen ve böylece ezilen sınıfı boyunduruk altında tutmak ve sömürmek için yeni araçlar kazanan sınıfın devletidir." [5] Bu nedenle köleci devletin görevi, köleleri boyunduruk altında tutmak, feodal devletin görevi serfleri boyunduruk altında tutmak ve kapitalist devletin görevi ise proletaryayı ve yoksul köylüleri boyunduruk altında tutmaktır.

Bir sınıfın bir başka sınıf üzerindeki hâkimiyetini korumasını sağlayan bir araç olarak devletin çeşitli biçimleri vardır. "Daha köleci toplumda monarşi ile cumhuriyet, aristokrasi ile demokrasi arasındaki ayrılıklar belirmişti. Monarşi tek bir insanın iktidarıydı, cumhuriyet iktidarın seçim yoluyla ele geçirilmesiydi. Aristokrasi nispeten küçük bir azınlığın iktidarıydı, demokrasi ise halkın iktidarıydı. (Demokrasi Yunanca'da halk iktidarı anlamına gelir.) Kölelik çağında ortaya çıkan bütün bu ayrılıklara rağmen, köleci çağın devleti ister monarşi, ister aristokrasi, ister demokrasi olsun, köleci bir devlet idi." [6]

Köleci devletin çeşitli biçimleri vardır, monarşi, aristokratik cumhuriyet, demokratik cumhuriyet gibi. Ancak bütün bu devlet biçimlerinde esas olan köle sahiplerinin köleler üzerindeki baskısıdır; bütün bu devlet biçimleri, köle sahiplerinin köleler üzerindeki tahakkümünü sürdürmenin değişik biçimleridir. Monarşik bir devlet biçiminde bir kişi iktidarı elinde tutar. Aristokratik bir cumhuriyette görünümde esas olan seçimlerdir, ama seçimlere katılma hakkı sadece aristokratlara özgü bir olaydır, yasama ve yürütme ise tamamen onlara aittir. Demokratik bir cumhuriyette ise seçimlere bütün köle sahipleri katılabilir-. Ama köleci devletin hangi biçimi olursa olsun kölelerin yönetime katılması mümkün değildir, düşünülemez bile. Aksine bütün bu köleci devlet biçimlerinin görevi, egemen sınıfların yani köle sahiplerinin, ya da aristokrat köle sahiplerinin ya da monark'ın köleler üzerindeki baskısını, sömürüsünü sürdürmektir. Esas şart budur ve bu esas şart devlet meselesinin özünü oluşturmaktadır. "Herkes bilir ki, eski çağlarda köleler arasında çıkan ayaklanmalar, eski çağ devletinin aslında **köle sahiplerinin bir diktatörlüğü** olduğunu ortaya koyuveriyordu. Bu diktatörlük köle sahipleri **arasındaki** ve **onlar için** olan demokrasiyi ortadan kaldırdı mı? Kaldırmadığını herkes biliyor."[7]

Köleci devlet tipinde, yani köleci üretim ilişkilerinin belirlediği devlet tipinde, bütün devlet biçimlerinin görevi, köle sahiplerinin köleler üzerindeki baskı, terör ve sömürüsünü sistemli bir şekilde kurmaktır.

Üretici güçlerin gelişimi karşısında özgür yurttaşların çalışmasını red eden köleci toplum, bu çelişkinin sonucu yıkıldı ve yerini feodal topluma, feodal sömürü biçimine bıraktı. Feodal toplumun egemen sınıfı olan feodallerin elinde, devlet aygıtı, köleci devlete oranla daha gelişti, güçlendi. Feodal toplumun devletine **feodal devlet** tipi diyoruz. Toplum biçiminin değişmesi ile ortaya çıkan bu yeni devlet tipinin de temel özelliği toprağa bağımlı olan serflerin bu konumunu korumaktı. Eskiden efendisinin malı sayılan, insandan bile sayılmayan, bir üretim aracı olarak görülen kölenin yerini alan serflerin sömürülmesi, baskı altında tutulması ve esas olarak serflerin toprağa bağımlı kalmalarını sağlamak bütün feodal devlet biçimleri için temel meseleydi. "Feodalizm çağındaki devlet biçimlerinde de farklılık görülüyordu; sadece feodal toprak ağalığının egemenliğinin tanınmasına rağmen, zayıf da olsa, gene monarşi ve cumhuriyet vardı. Serfler ise bütün siyasi haklardan kesinlikle yoksundu." [8]

Görüldüğü gibi, feodal yasanın bütün meselesi serflerin toprağa olan bağımlılığıydı, devletin biçimi ister monarşi, isterse aristokratik ya da demokratik bir cumhuriyet olsun, devletin görevi hep aynıydı. Pratik olarak ise serflerin durumu köleci devletin kölelerinden pek farklı değildi. Ancak gene de serflerin sadece toprağa bağımlı olmaları, feodalin malı sayılmamaları köylülerin kurtuluşu için daha geniş bir yol açtı.

Köleci toplumdan feodalizme geçiş, köleci devletten feodal devlete geçiş, devletin temel niteliğinde bir değişiklik yaratmamış, aksine temel niteliğini geliştirmiş, güçlendirmiştir. Üretici güçlerin gelişimi, tekniğin gelişimi, egemen sınıfların

yönetme yeteneklerinin, bilgilerinin gelişimi, feodal devletin emekçi sınıflar için baskı ve şiddetini daha sistemli hale getirmiştir. Köleci toplumun en büyük sınıfı köleler gibi, feodal toplumun en büyük sınıfı serf köylüler toprağın hemen hemen tamamını elinde tutan toplumun en küçük sınıfı feodallere (toprak ağalarına) tam anlamıyla bağımlıydı. Hiç bir siyasi hakları yoktur.

"Amerika'da altın ve gümüşün bulunması, yerli halkın kökünün kazınması, köleleştirilmesi ve madenlere gömülmesi, Doğu Hind Adalarının ele geçirilmesi ve yağmalanmaya başlanması, Afrika'nın kara-deri ticaretinin av alanı haline getirilmesi, kapitalist üretim çağının pembe renkli şafak işaretleriydi. Bu pastoral gelişmeler, ilkel birikimin belli başlı adımlarıydı. Bunu, savaş alanı bütün yer yuvarlağı olan, Avrupalı ulusların ticaret savaşı izler. Bu savaş, Hollanda'nın İspanya'ya karşı başkaldırmasıyla başlar, İngiltere'de Jakobenlere karşı savaşta dev boyutlara ulaşır ve Çin'e karşı Afyon Savaşı ile hâlâ sürer gider.

"İlkel birikimin farklı önemli anları, şimdi, az çok bir tarih sırasıyla özellikle, İspanya, Portekiz, Hollanda, Fransa ve İngiltere üzerinde dağılmış bulunuyor. Bunlar, 17 yüzyılın sonunda, İngiltere'de, sömürgelerin, kamu borçlarını, modern vergi ve himaye sistemlerini kapsayan sistematik bir bütün meydana getirirler. Bu yöntemler, bazen, örneğin sömürge sisteminde olduğu gibi kaba kuvvete dayanırlar. Ama hepsi de, feodal üretim biçiminin, kapitalist üretim biçimine dönüşüm sürecini suni bir şekilde hızlandırmak ve bu geçişi kısaltmak için, devlet gücünü, toplumun bu örgütlenmiş kuvvetini kullanırlar. Zor, yeni bir topluma gebe her eski toplumun ebesidir. Zor, kendi başına ekonomik bir güçtür." [9] Feodal toplumdan kapitalist topluma geçişi en özlü bir biçimde böyle anlatan Marx, toplumsal dönüşümlerde iktisadın ve siyasetin eşitliğini

hatta siyasetin dönüşüm anlarında önceliğini ve üstünlüğünü anlatmakta.

Kapitalist üretim, feodal üretimin bağrında doğmuş ve gelişmiştir. Ve kapitalistlerin iktisadi üstünlüğü almalarını takip eden aşama kapitalistlerin siyasi zor kullanarak devleti ele geçirmeleridir. Aynen feodallerin köleci devleti ele geçirmelerinden sonra onu geliştirip, güçlendirmeleri, daha yetkinleştirmeleri gibi, yani baskı ve terörün devlet aygıtı içindeki kurumlaşmasını daha sağlam hale getirmeleri gibi, kapitalistlerin feodal devleti zor yoluyla ele geçirmelerinden sonra izledikleri yol da aynı olmuştur.

Kapitalist devlet, feodal devlete göre baskı ve terörü daha sistemli bir biçimde kurumlaştırdı. "Burjuva devlet biçimleri (de) son derece çeşitlidir, ama nitelikleri hep aynıdır: Bütün bu devletler, son tahlilde, şu ya da bu biçimde, ama zorunlu olarak, **bir burjuvazi diktatoryasıdır."** [10]

Önceki devlet tiplerinde olduğu gibi bütün burjuva devlet biçimlerinde de esas olan, kapitalistlerin ya da onların bir kısmının proletarya ve şehir ve kır emekçileri üstündeki baskı ve sömürüsünün devamlılığını sağlamaktır. Burjuva devletinde de, devletin genel olarak en temel karakteristiği olan bir sınıfın kendisine bağımlı sınıfı hâkimiyeti altında tutma özelliği gelişerek devam etmiştir.

Felsefenin Sefaleti adlı kitabında Marx, burjuva iktisatçılarının feodal kurumları suni, burjuva kurumlarını ise doğal olarak tasnif etmesini eleştirmekte ve her iki toplumda da devletin kurumlarının toplumun yapısı ile belirlendiğini, her iki toplumda da kurumların doğal olduğunu anlatmaktadır.

"Burjuvazinin zaferinden sonra artık derebeyliğin iyi ve kötü yanı diye bir mesele kalmamıştır. Burjuvazi, derebeylik egemenliği altında geliştirmiş olduğu üretici kuvvetleri eline

geçirdi. Bütün eski ekonomik şekiller, bunlara uygun düşen uygar ilişkiler, eski uygar toplumun resmi ifadesi olan siyasi durum hep yıkılıp parçalandı."[11] Yerine yeni ekonomik ilişkiler, yeni uygar bir toplum ve bu toplumun resmi ifadesi olan yeni bir siyasi durum oluşturuldu. **Kapitalist devlet.**

Feodallere karşı mücadeleye atılan burjuvazinin temel şiarı "özgürlük"tü. Çünkü feodal yasaların ortadan kaldırılması, kapitalistler için "özgürlük" demekti.

Kapitalizmde mal değişimi en üst biçimine vardı. Kapitalizm öncesi toplumlarda da mal değişimi olmasına rağmen, kapitalizmde ürünlerin çoğunluğu mal biçimini alır. Ayrıca kapitalist toplumda emekçiler kendi çalışma güçlerini mal olarak satarlar. Kapitalizm, doğrudan doğruya üretici olan bireyleri mülksüzleştirerek proleterleştirmiş, böylece bir yandan ilk sermaye birikimini gerçekleştirirken, diğer yandan da yeni bir sınıfı, ücretli işçileri yaratmıştır. Kapitalist toplumda işçi sınıfı "özgürdür" Özgürdürler, çünkü köleci toplumun köleleri ya da feodal toplumun serfleri gibi üretim araçlarına bağımlı değildirler. Ama üzerinde çalıştıkları üretim araçlarının özel mülkiyeti de kendilerinin değildir. Yaşayabilmek için, kendilerini "özgürce", üretim araçlarının özel mülkiyetine sahip kapitalistlere satmak zorundadırlar.

Feodal toplumun bağrında köylülerin özel mülklerinden koparılıp mülksüzleştirilmesi süreci sonunda kapitalist toplumun iki temel sınıfı oluşmuştur: kapitalistler (işgücü satın alanlar) ve proletarya (işgücünü satanlar). İşgücü bir mal haline gelmiştir ve kapitalist değişime uğramaktadır.

Köylülerin önce toprağa bağımlılıktan kurtarılması, sonra mülklerinden koparılması ve ücretli işçiliğe dönüştürülmesi kölelikten toprak köleliğine, toprak köleliğinden ücretli köleliğe geçişin son halkasıdır. Kapitalist toplumda "özgürlük"ten ve

"eşitlik"ten bahsedilmesi iki mal sahibinin, (mal haline gelmiş işgücünün sahibi proleter ile üretim aracının sahibi kapitalist arasında) "eşit" ve "özgür" değişim ilişkisidir. Kapitalist değişim ilişkisi, toplumun bütün üyelerinin eşitliği ve özgürlüğü görünümünü yaratmaktadır ama aslında özgürlük ve eşitliğin ardında gizlenen ücretli köleliktir.

İşte bu nedenledir ki burjuvazi feodallere karşı mücadelesinde "özgürlük" temel şiarı ile ortaya atılmıştır. Özgürlük şiarı, köylülerin feodal yasadan, toprak köleliğinden kurtarılması, toprak ağalarından toprak alabilir hale gelmesi ile ilk defa biçimlendi. Oysa Serflerin toprak köleliğinden kurtarılmasında özgürlük adına gerçekleşen hiç bir şey yoktu. Gerçekleşen feodalitenin, feodal yasanın tasfiyesiydi. Angaryadan, toprak köleliğinden kurtulan köylülerin toprak ağalarından toprak satın almaları, ya da kiracı haline gelmeleri, feodal yasaları ortadan kaldırmış ve kapitalist devletin gelişimi için ortam hazırlamıştır.

Esas olan, gene devletin, nasıl ortaya çıkmış olursa olsun, özel mülkiyeti korumakla yükümlü olmasıdır. Özel mülkiyetin devletin güvenliği altında olmasıdır. Burjuvazinin "özgürlük" şiarıyla ortaya çıkıp devleti ele geçirmesiyle gerçekleştirdiği özgürlük, esas olarak mülk sahibi sınıfların özgürlüğü oldu. Baskı ve terör kapitalist devletin bütün biçimlerinde de proletarya için devam etti. Kapitalist devletin burjuva demokratik biçimlerinde ise baskı ve terör "özgürlük", "eşitlik" "genel oy" perdelerinin ardında devam etti. Özgürlük, eşitlik şiarlarının ardında yatan bizzat burjuvazinin proletarya ve emekçiler üzerindeki diktatörlüğüdür."

"Demek ki, devlet, düşünülemeyecek bir zamandan beri mevcut değildir. İşlerini onsuz gören, hiç bir devlet ve devlet gücü fikri bulunmayan toplumlar olmuştur. Toplumun sınıflara bölünmesine zorunlu olarak bağlı bulunan belirli bir ekonomik

gelişme aşamasında, bu bölünme, devleti bir zorunluluk haline getirdi. Şimdi, üretimde, bu sınıfların varlığının sadece bir zorunluluk olmaktan çıkmakla kalmayıp, üretim için gerçek bir engel olduğu bir gelişme aşamasına hızlı adımlarla yaklaşıyoruz. Bu sınıflar vaktiyle ne kadar kaçınılmaz bir biçimde ortaya çıktılarsa, o kadar kaçınılmaz bir biçimde ortadan kalkacaklardır. Onlarla birlikte, devlet de kaçınılmaz bir biçimde yok olur. Üreticilerin özgür ve eşitçi bir birlik temeli üzerinde üretimi yeniden düzenleyecek olan toplum, bütün devlet makinesini, bundan böyle kendisine layık olan yere, bir kenara atacaktır: âsâr-ı atika müzesine, çıkrık ve tunç baltanın yanına." [12]

Sınıf karşıtlıklarını durdurmak, yavaşlatmak için, sınıf karşıtlıkları arasından doğan ve daima ekonomik olarak en güçlü olan sınıfın, dolayısıyla siyasi olarak da en güçlü olan sınıfın kendisine bağımlı sınıfları boyunduruk altında tutması için, kendisine yeni araçlar sağlayan devlet, egemen sömürü biçimi tarafından belirlenir. "Üretim araçları sahipleriyle gerçek üreticiler arasındaki doğrudan ve dolaysız ilişki, belli bir zamandaki biçimi emek tiplerinin ve tekniklerinin dolayısıyla emeğin toplumsal üretim gücünün gelişim sürecinde belirli bir aşamaya tekabül eden bu ilişki daima, egemenlik ve bağımlılık arasındaki ilişkilerin siyasal biçimini içeren, bütün toplumsal yapının en gizli sırrını, saklı temelini, yani kısaca, devletin özgül biçimini açığa vurur. Bu aynı ekonomik temelin, her ne kadar başlıca koşulları her yerde aynı olsa da, görünüşte sonsuz değişiklikler göstermesini önlemez. Bu tür değişiklikler sayısız ampirik koşulun, doğal çevrenin, ırk kompozisyonunun, dış tarihsel etkilerinin, vb. nin ürünleridirler ve ampirik olarak belli koşulların çözümlenmesi aracılığıyla anlaşılabilirler."[13] Egemen sömürü biçiminin belirlediği devlet tipi içinde "son derece çeşitli" devlet biçimleri olabilir. Yukarıdan beri, devletin ortaya çıkması ile birlikte çeşitli devlet tipleri içinde

(bugüne kadar görülen sömürücü devlet tipleri: köleci, feodal ve kapitalist devlet tipleridir) çeşitli devlet biçimlerinin olduğunu ama bütün bu devlet biçimlerinin görevlerinin, fonksiyonunun aynı olduğunu, egemen sınıfın iktidarını korumak, sömürüsünü devam ettirmek, mevcut yapıyı korumanın yolu olarak baskı ve terörü şu ya da bu biçimde ortaya getirmek ve sürdürmek olduğunu gördük.

Bu temel devlet tiplerinin yanı sıra tarihte birçok geçiş tipleri de vardır. 1848 ihtilalinden sonra Almanya'da devlet, burjuvazi ile toprak ağalarının ittifakına dayanmaktaydı. 2. Emperyalist Paylaşım Savaşının ardından ortaya çıkan birçok halk demokrasisi de gene geçiş tipinin örnekleridir.

Devlet tiplerinin içindeki çeşitli devlet biçimlerinin en basit çözümlenmesi hepsinin de bir sınıf diktatörlüğü olduğudur. Aralarındaki fark diktatörlüğün ezilen sınıflar üzerindeki baskı ve sömürüsünün şu ya da bu biçimde olmasıdır. Çeşitli burjuva devlet biçimlerinin her biri burjuva politik üst yapının bir parçası olduklarından birbirlerinden çok farklı olabilirler. Bu nedenle farklı burjuva devlet tipleri, modelleri değil, farklı burjuva devlet biçimleri vardır. Her tarihi somut şart altında burjuvazinin devlet biçiminde değişiklikler olabilir. Lenin bu konuda şöyte diyor: "Burjuvazi kendi çıkarları adına savaşmakta ve tahakkümünü sürdürmekte iki yöntem, iki egemenlik sistemi uygular: Bu yöntemler, kimi zaman peş peşe gelerek birbirini izler kimi zaman da çeşitli biçimlerde birbirleriyle kaynaşmış olarak görülür. Bunlardan birincisi, işçi hareketine her türlü tavizi reddeden zorbalık yöntemidir... İkincisi, politik hakların gelişmesine yönelik 'liberalizm' yöntemidir" [14] Ancak, burjuvazinin devlet biçimlerinin bütün bu çeşitliliğine rağmen hepsi de birer burjuva diktatörlüğüdür.

"Diktatörlük doğrudan doğruya zora dayanan, hiçbir kanunun sınırlamadığı bir yöntemdir."[15]

Lenin'in diktatörlük kavramı için getirdiği en genel tanım budur. Hiç bir yasa ile sınırlanmayan bir yöntem... Yasalara sahip, anayasaya sahip bir devletin (yani bir sınıf diktatörlüğünün) Lenin'in bu genel tanımlamasına karşı olduğu sanılmamalıdır. Yasalar, anayasa, sınıf egemenliğini, dengeli ve kalıcı kılar.

Devrimin ilk günlerinin fırtınalı, yasa tanımayan günlerini (baskı ve terörün son haddi) izleyen aşama yeni devlet biçiminin dengeli ve kalıcı kılınması için anayasanın kabulüdür. Diktatörlük yasalar tarafından sınırlanmayan bir iktidardır ama diktatörlük egemenliğini yasaları yıkarak, ortadan kaldırarak değil, onları savunmak, sağlamlaştırmak (kendisi için) suretiyle garanti altına alır.

Yasalar devletin yürütme ve davranış kurallarıdır. Hukuk, devletle birlikte, yani sınıflı toplumla birlikte ortaya çıkmıştır. Kendisini destekleyen bir kamu gücü, devlet aygıtı olmazsa var olamaz.

Burjuvazinin diktatörlük üstüne görüşleri ise meseleyi tam anlamı ile saptırmaktadır. Revizyonistlerin ve oportünistlerin diktatörlük anlayışları ile burjuvazinin anlayışı da tam anlamı ile çakışmaktadır. Burjuvazi kasıtlı olarak diktatörlüğün bireysel bir iktidar, zorba bir iktidar olduğunu yaymaya çalışır. Demokrasiyi ise onun karşıtı olarak gösterirler. Oysa ne birincisi, ne de ikincisi doğrudur. Demokrasi de diktatörlük altında gerçekleşir. Gerek diktatörlükten, gerekse demokrasiden bahsederken mutlaka "hangi sınıf için" sorusunu sormak ve bunun cevabını almak zorundayız. Diktatörlük kavramı sınıfsal bir içeriğe sahiptir ve kişisel diktatörlükten değil, sınıfsal bir diktatörlükten bahsetmek zorundayız. "Şöyle söylemek gerekir; diktatörlük, bunu öteki sınıflar üzerinde uygulayan sınıf için, demokrasinin ortadan kalkması anlamını mutlaka gerektirmez. Ama dikta uygulamasına hedef olan sınıf için, de-

mokrasinin kalkması (ya da çok sınırlandırılması ki, bu da onu kaldırmamın bir çeşididir) anlamına gelir."[16] (16) Köleci devletin bütün biçimleri köle sahiplerinin diktatörlüğüdür, feodal devletin bütün biçimleri feodallerin sınıfsal diktatörlüğüdür ve kapitalist devletin bütün biçimleri de kapitalistlerin sınıfsal diktatörlüğüdür. Çeşitli devlet biçimleri sadece somut tarihi şartların bir ürünü olarak yönetimin ve yönetime katılmanın sınırlarını tayin eder.

Devletin doğuşunu, çeşitli devlet tiplerini ve bu devlet tipleri içindeki devlet biçimlerini izledikten sonra devletin en kısa bir tanımını yaparsak, "devlet bir sınıfın diğer bir sınıfı baskı altına alması, bir sınıfın diğer bağımlı sınıfları hâkimiyeti altında tutmasını sağlayan bir araçtır. Bu aracın çeşitli biçimleri vardır." [17]

Ekonomik bakımdan egemen olan sınıfın, genel olarak üretim araçlarının özel mülkiyetine sahip sınıfın, siyasi egemenliğe de sahip olması sonucu devletin yöneticisi olması, devletin, egemen sınıfın, doğrudan üretimi gerçekleştiren sınıfa karşı baskı aracı olmasını sağlamaktadır: "Devlet" diyor Lenin, "bir gücün özel örgütüdür; belirli bir sınıfın sırtını yere getirmeye mahsus bir şiddet örgütü."[18] Tarihi evrimi içinde, köle sahiplerinin elinde köleleri "yere getirmeye" yarayan devlet, burjuvazinin elinde gelişip, güçlenerek proletaryayı ve yoksul köylüleri yere getirmeye yarayan bir örgüt haline gelmiştir. Sistemli bir baskı ve terör aracı olan devletin, kapitalist toplumda en mantıki biçimi demokratik cumhuriyettir. Bu konuda Lenin şöyle diyor: "Demokratik cumhuriyette 'zenginlik'in sınırsız gücü **daha emin**'dir; çünkü artık, kapitalizmin politik zarfındaki kusurlara bağımlı değildir. Demokratik cumhuriyet, kapitalizmin mümkün olan en iyi politik biçimidir; esasen sermaye, demokratik cumhuriyeti ele geçirdikten sonra, iktidarını öyle sağlam, öyle emin bir biçimde kurar ki, burjuva

demokratik cumhuriyetindeki **hiçbir** kişi, kurum, ya da parti değişikliği, onu sarsmaz."[19]

Toplumun sınıflara bölünmesinden bu yana ortaya çıkan devletlerin çoğunda yurttaşlık hakları servete göre değişir ve bu olgu devletin mülk sahibi sınıfın örgütü olduğunun en açık en güzel göstergesidir. Feodalizme karşı "özgürlük" şiarıyla ortaya çıkan burjuvazinin, feodal yasaları devirmesi, feodaliteyi tasfiyesi ile ortaya çıkan yeni durumda, genel olarak burjuva demokratik cumhuriyetlerinde de, devlet mülk sahibi sınıfların çıkarlarının savunucusu olmuştur. Başlangıçta burjuva demokratik cumhuriyetlerinde genel oy esası yoktu. Seçime katılma servet esasına göre düzenlenmişti. Ancak kaçınılmaz bir biçimde bu esas değişti ve yerini genel oy esasına bıraktı. Yani halkın tümü demokrasiye katılmıştı.

Köleci demokrasilerde toplumun sadece bir kısmı, köle sahipleri, demokrasinin sınırları içindeydi. Köleci toplumda köleler insandan bile sayılmıyorlardı. Ancak köleci demokrasilerde demokrasinin sınırları içinde kalanların yönetimdeki payı göreceli olarak (daha sonraki devletlere göre) daha fazlaydı. Hatta zaman zaman bazı köleci demokrasilerde köleler dışında kalan tüm bireyler (çeşitli sınıflardan da olsalar) bizzat yasamaya katılmaktaydılar. Kararlar köleler dışında kalan tüm bireylerin katılmasıyla alınmaktaydı. Giderek köleci toplumda da bozulmaya başlayan bu "yönetime katılma" durumu feodal toplumda sınırları daha daralarak devam etti, burjuva toplumunda ise tüm halk demokrasinin sınırları içine girmesine rağmen yönetime katılma payı önceki devlet tiplerine göre en düşük seviyesine vardı. Burjuva demokrasisinde ise halkın, özellikle de proletaryanın yönetime katılması düşünülemez bile. Ancak burjuva demokrasisi şartlarında demokrasinin sınırları ilk kez, tüm halkı kapsamaktadır. Genel oy tüm halkın hakkıdır. Ne var ki, genel oy mekanizmasının kendisi

de dahil olmak üzere, tüm zenginliklerin burjuvazinin elinde toplanmış olmasından dolayı tüm demokratik kurumların denetimi burjuvazinin elindedir. Burjuvazi tüm demokratik kurumları ve genel oy mekanizmasının bizzat kendisini, zenginliğinin sınırsızlığı ile kendisine bağımlı kılmaktadır. Rüşvet ve borsa oyunları başta olmak üzere, çeşitli olanaklar demokratik cumhuriyet içinde burjuvazinin yönetimden uzaklaştırılmasına zerre kadar imkân tanımaz.

Feodal toplumda feodallerin yönetimi bizzat feodallerin yönetici olmasıyla mümkündü. Feodaller yasama ve yürütmeyi bizzat ellerinde tutmaktaydılar. Ancak kapitalist toplumda, "modern temsili devlette" bu hiç de gerekli değildi. Feodal devleti ele geçirip onu güçlendiren, sağlamlaştıran kapitalistler için, bizzat devletin yasama ve yürütme fonksiyonlarını yapmaları gerekli değildi. Onlar genel oy esasına dayalı olarak modern demokratik cumhuriyette zenginliklerini çok daha emniyetli bir biçimde koruyorlardı. Hiç bir değişiklik kapitalist devlette mümkün değildi. Proletarya ise sınıfının bilincine vardığı ölçüde kendi partisini kurmak, bağımsız bir biçimde örgütlenmek hakkına sahiptir. Ancak varabileceği son nokta kendi gücünü ölçmektir. Genel oy, proletarya için gücünü ölçebileceği bir barometreden başka bir anlam taşımaz.

Demokratik cumhuriyet bir yandan burjuvazi için "en mantıklı" devlet biçimidir ama aynı zamanda demokratik cumhuriyet kapitalizmle çelişir. Bu da "mantıki" bir çelişkidir. "Çünkü (demokratik cumhuriyet) zenginle fakiri 'resmen' eşit bir temel üzerine koyar. Bu ekonomik sistemle siyasi üst yapı arasındaki bir çelişkidir. Emperyalizmle cumhuriyet arasında da, serbest rekabetten tekele dönüşümün siyasi özgürlüklerin gerçekleşmesini daha da 'güçleştirmesi' olgusuyla derinleşmiş veya keskinleşmiş aynı çelişkiler vardır. O halde, kapitalizm demokrasiyle nasıl uzlaşmaktadır? Sermayenin kadiri

mutlaklığını dolaylı uygulamakla. Bunun için iki ekonomik araç vardır: 1) doğrudan rüşvet, 2) hükümetle borsanın ittifakı. (Bu bizim tezlerimizde de belirtilmektedir -burjuva bir sistem altında finans kapital 'her hükümeti ve her memuru özgürce rüşvet verip satın alabilir')"[20]

Serbest rekabetçi kapitalist dönemde üretimdeki ve sermayedeki yoğunlaşmanın sonucu olarak, banka ve sanayi tekellerinin içiçe girmesi, birleşmesiyle ortaya çıkan finans oligarşi ise devleti en son haddine kadar geliştirdi. Tarihte misli görülmemiş bir bürokrasi ve askeri güç oluştu.

Köleci toplumda yurttaşlık görevleri, örneğin askerlik görevi başlıca en zengin sınıfların, aristokratların göreviydi, daha aşağı sınıfların kamu görevleri zenginliklerine göre sınırlanmaktaydı. Feodal toplumda kamu görevlerine yurttaşların katılması daha da sınırlandı. Feodal toplumda bürokrasi bizzat feodallerin elindeydi, feodal ordunun en önemli kesimi bizzat feodallerdi. Burjuva demokratik devrimleri ile birlikte, feodal bürokrasi, feodal ordu yıkıldı, ortadan kaldırıldı. Köylülerin ve burjuvazinin bu en temel iki talebi derhal gerçekleştirildi. Feodalizmden kapitalizme geçişin devrim yıllarının bürokrasisi ve militarizmi geçmişin feodal toplumundan ve geleceğin kapitalist toplumundan çok farklıydı. Militarizm evrensel değildi. Bürokrasi genel anlamda dağılmıştı. Ancak kapitalizmin serbest rekabetçi çağında bütün bunlar yeniden yavaş yavaş gerçekleşti. Hem de daha güçlenmiş olarak gerçekleşti. Güçlü bir kapitalist bürokrasi doğdu. Devrime katılan halk yığınları, özellikle de 1848'den sonra bir daha hiç bir şekilde silahlandırılmamak üzere silahsızlandırıldı. Düzenli ordular kuruldu. Militarizm gerçekleşti. En demokratik cumhuriyetlerde bile bürokrasi ve militarizm dev boyutlara ulaştı.

Emperyalist çağda ise hem bürokrasi, militarizm evrenselleşti. Böylece burjuva demokratik devrimlerinin temel talepleri

geri itilmiş oldu. Emperyalizmin siyasi gericiliği bu anlamda da gerçekleşti. Birinci emperyalist paylaşım savaşı tekelci kapitalizmin tekelci devlet kapitalizmine dönüşümünü büyük ölçüde hızlandırdı. Finans oligarşisi giderek daha yoğun bir biçimde devlete egemen oldu. Böylelikle devletin emekçi kitleler üzerindeki baskısı alabildiğine arttı.

"Bu yeni ekonominin, tekelci kapitalizmin (emperyalizm tekelci kapitalizmdir) siyasi üst yapısı **demokrasiden** siyasi **gericiliğe** değişimdir. Demokrasi serbest rekabete tekabül eder. Siyasi gericilik tekele tekabül eder. Rudolf Hilferding **Finans Kapital** kitabında haklı olarak 'finans kapital hâkimiyet için çalışır, özgürlük için değil' demektedir... Emperyalizm hem dış hem de iç siyasette demokrasiyi yıkmaya doğru, gericiliğe doğru mücadele eder. Bu anlamda emperyalizm söz götürmez bir biçimde **genel olarak demokrasinin, bütün demokrasinin** 'inkârı'dır." [21]

"Ancak, emperyalizm bir yandan siyasi gericiliği getirirken, demokrasiyi, genel olarak demokrasiyi ortadan kaldırırken, "kapitalizmin gelişmesini ve halk kitleleri içinde demokratik eğilimlerin büyümesini durduramaz. Aksine, onların demokratik özlemleriyle tröstlerin anti-demokratik eğilimleri arasındaki antagonizmayı **şiddetlendirir."** [22]

"Genel olarak kapitalizm ve özel olarak emperyalizm kapitalizmin aynı zamanda kitleler içindeki demokratik solukları oluşturmasına, demokratik kurumları yaratmasına, emperyalizmin demokrasiyi inkârı ve demokrasi için çabalayan kitleler arasında uzlaşmazlığı şiddetlendirmesine rağmen, demokrasiyi bir tasvire, hayalete çevirir. Kapitalizm ve emperyalizm sadece ekonomik devrimle altedilir. En 'ideali' bile olsa demokratik dönüşümlerle altedilemez. Fakat demokrasi için mücadelenin okulundan geçmemiş bir proletarya ekonomik devrimini yapamaz." [23]

Sonuç olarak, burjuva demokratik devrimlerini izleyen tarihi süreçte, "en mantıksal" biçimini burjuva demokratik cumhuriyette bulan, (ama buna rağmen burjuva demokratik cumhuriyetin kapitalizm üzerinde yükselmesi mümkün olan devlet biçimlerinden sadece bir tanesi olduğu ve cumhuriyetle kapitalizm arasında aynı zamanda "mantıksal" bir çelişkinin de var olduğu bir an için dahi "unutulmamalıdır) kapitalizm, serbest rekabetçi dönem boyunca, feodalizmi tam anlamıyla tasfiye edip, devlet aygıtını alabildiğine güçlendirip, 1. emperyalist paylaşım savaşının ardından da tekelci devlet kapitalizmine dönüşüp, finans oligarşisi ile evrenselleşmiş militarizm ve bürokrasinin iç içe geçmesi ile siyasi olarak gericileşmiş ve genel olarak ve tüm demokrasinin düşmanı olmuştur. Ve aynı anda da emperyalizm kitleler arasındaki demokratik bilinci de geliştirmektedir zira çelişki antagonist (uzlaşmaz) bir hale gelmiştir.

Kurumlaşmış baskı aracı, özel silahlı güçleri ve bunun maddi ekleriyle ezilen sınıfa karşı egemen sınıfın koruyucusu olan devletin **ele geçirilmesi** proletarya devrimlerine kadar tüm devrimlerin siyasi hedefiydi. Tüm devrimlerden sonra yeni egemen sınıf devlet mekanizmasını çalışan emekçi sınıflara karşı kullanmaya devam etmiştir. Proletarya devriminin ise devleti ele geçirip geliştirmesi söz konusu değildir.

Burjuvazinin *sınıfsal diktatörlüğüne son* vererek devleti ele geçiren proletaryanın görevi bu devlet mekanizmasını tahrip etmektir. Yıkmak ve yerine tam anlamı ile devlet olmayan yeni bir mekanizma kurmaktır. Bu yeni tipten bir devlet olacaktır ve kelime anlamı ile devletin fonksiyonları dışında fonksiyonlara sahip olacaktır. Esas görevi sınıfsız topluma geçişle birlikte kendisini yok etmek, sönüp gitmektir. Devletin tarihi evrimi şöyle olacaktır: devletsizlikten köleci devlete, köleci dev-

letten feodal devlete, feodal devletten kapitalist devlete, oradan da sosyalist devlete ve devletsizliğe.

Proletaryanın devleti de bir diktatörlük olacaktır: Proletaryanın diktatörlüğü, "toplum 'herkesten yeteneğine göre, herkese yeteneğine göre' ilkesini gerçekleştirmiş olacağı zaman, yani, insanlar, **yeteneklerine** göre isteye isteye çalışacak kadar toplum halinde yaşamanın temel kurallarına uymaya alışacakları, çalışmalarının bunu sağlayacak kadar üretken bir hale geleceği zaman, devlet tamamen ortadan kalkacaktır." [24]

KURTULUŞ

Kurtuluş Sosyalist Dergi. Sayı 5. Ekim 1976.

DEMOKRASİ

Burjuvazi tarafından en çok çarpıtılan konulardan biri olan devlet meselesini kavramak, Marksizm-Leninizm'in en temel ve en karmaşık meselesini kavramaktır. Burjuvazinin devlet meselesini çarpıtması boşuna değildir. Devlet meselesinin doğrudan ilişkisi devrimdir. Proleter devrimcilerinin devlet meselesine getirecekleri yanlış tahliller doğrudan doğruya devrim meselesini etkileyecektir.

Devlet meselesindeki çarpıtma sadece burjuvazinin yaptığı bir iş değildir. Her türden oportünizmin temeli de gene devlet meselesindeki çarpıtmaya dayanmaktadır ve hepsinin sonu da devrimi inkâr etmeye varmaktadır.

Ülkemiz sosyal pratiğinde ise devlet meselesinin önemi daha da fazladır. Ülkemizde devlet meselesi üzerine belki de

başka hiç bir ülkede rastlanmayacak kadar çok ve "orjinal" teoriler vardır. Çarpıtma, meselesinin en temel ilkelerinden başlamaktadır. Ve çok zaman devletin **daima** bir sınıfın diğer sınıflar üzerindeki baskı ve şiddet aracı olduğunu inkâr etmeye kadar varmaktadır.

Kurtuluş'un 4 üncü sayısında devlet meselesinin en temel ilkelerini açıklığa kavuşturmaya çalıştık. Bu karmaşık ve binbir tarafından çarpıtılmış konuya doğru ve sağlam bir yaklaşım için gerekli ilk verileri sergiledik.

Ülkemiz sosyal pratiğinde devlet meselesi kadar önemli ve en az devlet meselesi kadar, belki daha da fazla çarpıtılmış bir başka konu da demokrasi meselesidir. Daima devlet meselesi ile birlikte ele alınmak zorunda olan demokrasi meselesini ülkemizin sosyal pratiğinin somut şartları sonucu ayrı bir yazı olarak ele almak ve gene meseleye doğru ve sağlam bir yaklaşım için gerekli ilk temel verileri sergilemek istiyoruz. Demokrasi konusundaki çarpıtmaların da doğrudan vardığı nokta, devlet ve devrim meseleleridir. Bu nedenle de demokrasi meselesinin temelden çözümü olmadıkça devlet meselesine tam ve doğru bir yaklaşımda bulunmak mümkün değildir.

Demokrasinin ele alınışındaki binbir türlü çarpıtmayı iki temel sapmada toplayabiliriz: Birincisi, İkinci Enternasyonal oportünistlerinin çizgisidir ki bunlar burjuva demokrasisini allayıp pullayarak proletaryaya sunmaktadırlar. İkinci Enternasyonalin demokrasi meselesine yaklaşımını savunanlara (bilinçli ya da bilinçsiz) göre burjuva demokrasisinin anlamı "eşitlik", "özgürlük" demektir. Demokrasinin 'bu sahtekârca ve tek yanlı tanımını yapan sapmanın yanı sıra ikinci bir sapma da sol sekter çizgidir. Bu anlayış, "demokrasi için mücadeleyi" küçümser. Oysa, bu çizginin özünde İkinci Enternasyonal revizyonistlerinden hiç bir farkı yoktur. Temelinde her iki çizgi de demokrasi meselesini yeterince kavrayamamaktan fakat

daha da önemlisi devrim meselesini kavrayamamaktan doğmaktadır.

Demokrasi meselesindeki yanlış kavrayışların, sapmaların bir başka nedeni de demokrasi kavramını anlayamamaktan gelmektedir. Onun ilk bakışta birbirleriyle çelişik gibi görünen ikili görünümünü kavrayamamanın sonucu yanlış ve eksik tahliller yapılmaktadır. Demokrasi konusunda burjuvazinin meseleyi çarpıtmasının esas noktalarından biri de demokrasinin bu ikili görünümünü göstermemektir.

Demokrasinin en kısa ve en özlü tanımını (ikili anlamını da kapsayarak) Lenin **Devlet ve İhtilâl** kitabında yapmaktadır. Şöyle yazıyor Lenin: "Demokrasi bir devlet biçimidir, çeşitli devlet biçimlerinden biri. Öyleyse her devlet gibi, demokrasi de, şiddetin, örgütlenmiş olarak, sistemli biçimde insanlara uygulanmasıdır. İşin bir yanı bu. Ama, öte yandan, demokrasi, vatandaşlar arasındaki eşitliğin, herkese eşit olarak devletin biçimini tayin etmek ve onu yönlendirmek hakkının resmen tanınması anlamına da gelir. O halde bundan şu sonuç çıkar ki, demokrasi, gelişmesinin belirli bir aşamasında, önce, proletaryayı, bu devrimci anti-kapitalist sınıfı birleştirir, sonra da, onun, cumhuriyetçi de olsa, burjuva devlet makinesini, yani sürekli orduyu, polisi, bürokrasiyi yıkmasını, parçalamasını, yeryüzünden silip atmasını ve onlar yerine **daha** demokratik bir devlet makinesi koymasını sağlar; ama bu böyle olmakla, önce silahlı işçi yığınlarının, sonra da giderek milise katılan halkın tümünün biçimini alan bu devlet, gene de, bir devlet makinesi olmaktan geri kalmaz." [25]

Ve Lenin gene aynı kitabında şöyle yazıyor "demokrasi, eşitlik demektir. Proletaryanın eşitlik mücadelesinin ve, **sınıfların** ortadan kalkması anlamında almak şartıyla, eşitlik parolasının büyük önemini anlamak kolaydır. Ama demokrasi, sadece **biçimsel** eşitlik anlamına gelir." [26]

Yukarıya aldığımız bu iki paragrafta, Lenin, demokrasi kavramının ikili yönünü göstermektedir. Bir anlamıyla, demokrasi, sayısız devlet biçimlerinden biridir ve bu anlamda da devlete hâkim olan sınıfın karşıtı sınıfa, sınıflara karşı sistemli şiddetini uygulayan araçlardan biridir. Bir baskı ve şiddet aracıdır. Diğer anlamıyla ise, demokrasi, sınırları içine giren herkese (yani sadece devlete hâkim olan sınıfa değil) devletin biçimini "özgürce" ve "eşitlik içinde" tayin etme hakkını vermektedir. Ancalk bu "eşitlik içinde ve özgürce" tayin etme hakkı gerçekten var mıdır? Elbetteki hayır. Böyle bir hak yoktur. Çünkü demokrasinin "eşitlik" ve "özgürlüğü" biçimsel olmaktan öteye gitmemektedir. Çeşitli toplum biçimlerinde karşılaştığımız demokratik devlet biçimlerinin hiç birinde demokrasi biçimsel olmaktan öteye gitmemiştir.

Bir devlet biçimi olarak demokrasi ile özgürlüğün bağdaşmayacağı çok açıktır. "Devlet varoldukça, özgürlük yoktur. Özgürlük olacağı zaman, devlet olmayacaktır."[27] Devlet baskı ve şiddet demektir. Devlete hâkim olan azınlığın çoğunluk üzerindeki baskısı ve şiddeti demektir. Baskının ve şiddetin olduğu yerde, özgürlüğün, insanlar arasında, sınıflar arasında eşitliğin yani demokrasinin olmayacağı çok açıktır. Engels Bebel'e yazdığı mektubunda şöyle demektedir: " proletarya artık özgürlük için değil, hasımlarına karşı baskıyı örgütlemek için devlete ihtiyaç duyar. Ve özgürlükten söz etmenin mümkün hale geldiği gün, devlet, devlet olarak varolmaktan çıkar."[28]

Öyleyse, gerçek bir demokrasi, ya da daha güzel bir deyimle, tam demokrasi, devletin olmadığı, yani demokrasinin olmadığı dönemdir. Sosyalist toplumda yavaş yavaş yok olmaya başlayan devletle birlikte demokrasi de yok olacaktır. Devletin ortadan kalktığı gün ise demokrasi de ortadan kalkmış olacaktır.

Bir devlet biçimi olarak demokrasinin tarih boyunca geçirdiği evrime kısaca bakmak, demokrasi konusunu daha iyi kavramamıza yardımcı olacaktır.

İnsanlığın henüz sınıflara bölünmediği, üretim araçları üzerinde özel mülkiyetin olmadığı dönemde, yani henüz devletin olmadığı dönemde demokrasiden söz etmek mümkün, değildir. Ne zaman insanlar üretim araçlarını geliştirmeye başladılar, ne zaman (birbirini takip eden doğal ve toplumsal işibölümleriyle birlikte insanlar katılaşmaya başladılar, yani üretim araçları üzerindeki özel mülkiyet görüldü, işte o zaman toplumda da devletin ilk belirtileri görülmeye başlandı. Bu ilk belirtiler insanlar arasında ortaya çıkan karşıt çıkarlara karşı "düzeni" korumayı amaçlıyordu. Karşıt çıkarların uzlaşmaz hale gelmesi, toplumun gerçek sınıflara bölünmesi ile birlikte (köleci toplum ile birlikte) de devlet tarih sahnesine girdi. Başlıca görevi (tüm evrimi boyunca) toplumun hâkim sınıfının çıkarlarını korumak için ezilen sınıflar üzerindeki baskı ve şiddeti sürekli kılmaktır. [29]

Köleci toplumun çeşitli devlet biçimlerinden biri de demokratik cumhuriyetti. Diğer devlet biçimlerinin yanı sıra köleci toplumun başlıca üç devlet biçimi monarşi, aristokratik cumhuriyet ve demokratik cumhuriyettir. Monarşi, tek-bir (kişinin devlet mekanizmasının en tepesini işgal etmesi, yasama, yürütme ve yargı erklerini elinde toplamasıdır. Monarşide, monank, devlet mekanizmasının en üst organıdır. Cumhuriyetlerde ise, esas olan, devlet mekanizmasının seçimle işbaşına gelenler tarafından yürütülmesidir. Aristokratik cumhuriyetlerde gerek seçme, gerekse seçilme hakkı ufak bir azınlığın, aristokrasinin elindeydi.

Demokratik cumhuriyet ise aristokratik cumhuriyetten çok farklıydı. "Aristokratik cumhuriyetlerde az sayıda imtiyazlı kimseler seçimlere katılıyordu, demokratik cumhuriyetlerde

ise herkes, yani köleler dışında bütün köle sahipleri seçimlere katılıyordu. Bu esas şartı gözden uzak tutmamız gerekir; çünkü bu esas şart Devlet meselesine her şeyden fazla ışık tutar ve Devlet'in özünü açığa çıkarır." [30]

Aristokratik cumhuriyete oranla demokratik cumhuriyetlerde, köleler dışındaki tüm bireylerin iktidardaki payı daha fazladır. Ama işin özü, halkın, toplumun en büyük kesiminin, toplumun en üretken, bu nedenle de en önemli sınıfının, kölelerin, devlet iktidarı ile yakından uzaktan hiç bir ilgilerinin olmayışıdır. Köleci toplumda, köleler, sadece devlet iktidarından uzakta kalmazlar aynı zamanda insandan dahi sayılmazlar. İşte köleci demokratik cumhuriyet diğer köleci devlet biçimlerinden, köleler dışındaki tüm bireylerin devlet iktidarına katılmaları anlamında daha ileridir, ama görevi köleler üzerinde baskı ve şiddeti uygulamak olduğu için, kölelerin tamamen dışında olması nedeniyle de sadece biçimseldir. Ayrıca köleci demokrasinin biçimselliği sadece kölelere karşı da değildir. Toplumun ekonomik olarak en güçlü sınıfı toplumun diğer "hür" sınıflarına karşı da baskı ve şiddeti uygulamaktadır ve bu baskı ve şiddet monarşide, aristokratik cumhuriyette olduğu kadar demokratik cumhuriyette de geçerlidir.

Bütün devlet biçimlerinde olduğu gibi köleci demokratik cumhuriyet de bir sınıf diktatörlüğü aracıdır. Bu nedenle de genel olarak demokrasiden değil bir sınıf için olan demokrasiden söz etmek gerekir. Bir marksist şunu sormayı asla unutmaz: 'hangi sınıf için?' Herkes bilir ki, eski çağlarda köleler arasında çıkan, ayaklanmalar, eski çağ devletinin aslında **köle sahiplerinin bir diktatörlüğü** olduğunu ortaya koyuveriyordu. Bu diktatörlük köle sahipleri arasındaki ve onlar için olan demokrasiyi ortadan kaldırdı mı? Kaldırmadığını herkes biliyor." [31]

Bir diktatörlük olarak köleci demokratik cumhuriyet köleler üzerinde en şiddetli bir biçimde, diğer ezilen sınıflar, küçük toprak sahibi "hür" köylüler ve zanaatkârlar üzerinde ise, daha azalarak baskı ve şiddetini sürekli kılarken, büyük köle sahipleri arasındaki demokrasiyi, eşitlik ve özgürlüğü, ortadan kaldırmamaktadır. Ve bütün evrimi boyunca demokrasinin bu karakteri daima sürmüştür. Biçimsel olarak ezilen sınıflara devletin biçimini tayin etme hakkını verir görünmektedir fakat daima devlet mekanizması ekonomik olarak en güçlü sınıfın, üretim araçları üzerindeki özel mülkiyete sahip olan sınıfın elinde olduğu için ise demokrasi daima bu sınıfın tekelinde kalmaktadır.

Ancak, bütün biçimselliğine rağmen, demokrasinin bir başka gerçeği de şudur ki; demokrasinin sınırları içine girebilmiş olan sınıfların durumu, demokratik cumhuriyetin dışındaki devlet biçimlerine oranla daha iyidir. Ezilen sınıfların da biçimsel **dahi** olsa devlete karşı durumları monarşidekinden, aristokratik cumhuriyetten veya oligarşik bir devletten daha iyidir. "Özgürlükleri" daha geniştir. Daha "eşit"tirler.

Feodal toplumda esas olan toprak ağalarının egemenliğidir. Ancak toprak ağalarının egemenliğinin yanı sıra merkezi monarşiler ve cumhuriyetler de vardır.

"Feodalizmin bugün bile devam ettiği Rusya'da ve tamamen geri kalmış Asya ülkelerinde biçim bakımından ister cumhuriyet,. ister monarşi olsun feodal devletin durumu değişmemiştir. Devlet biçimi monarşi olduğunda bir kişinin iktidarı tanınıyordu, devlet biçimi cumhuriyet olduğunda ise toprak ağaları arasından seçilen kimseler şu ya da bu ölçüde yönetime katılıyordu: bu feodal toplumda böyledir." [32]

Feodal toplumdaki devlet biçimlerinde serfler (toprak köleleri) devlet mekanizmasının tamamen dışındadırlar. Köleci

toplumun köleleri gibi feodal toplumun da serfleri toplumun en büyük sınıfını oluşturmalarına rağmen toplumun en küçük azınlığını meydana getiren toprak ağalarına tamamen bağımlıdırlar. Ve serflerin bu durumu feodal devletin bütün biçimlerinde geçerlidir.

Feodal devletin feodal demokrasi biçimini alması halinde ise demokrasinin sınırları içine girenler sadece toprak ağaları olmaktadır. Feodal toplumun çözülme dönemlerinde ise demokrasinin sınırları içine toprak ağalarının dışındaki bazı sınıflar da (burjuvazi gibi) girmeye başlamışlardır ama demokrasi aynen köleci toplumda olduğu gibi toprak ağaları dışındaki tüm sınıflar için biçimsel olmaktan öteye gitmemiştir. "Eşitlik" ve "özgürlük" sadece toprak ağaları için biçimselliğin dışında gerçek bir anlama sahiptir. Demokrasi sadece feodaller için söz konusudur.

Feodal toplumda serflerin durumu köleci toplumdaki kölelere göre büyük bir tarihi evrim geçirmiştir ve serflerin (toprak kölelerinin) kölelere göre "özgürlükleri" çok daha fazladır. Kölelerin insandan sayılmadığı dönemlere göre "insandan" sayılan fakat toprağa bağımlı olmak zorunda olan serflerin durumunun daha iyi olduğu çok açık bir gerçektir. Tarihi evrim içinde daha büyük insan yığınları "özgürlüklerini" kazanmışlardır. Ne var ki feodal demokraside demokrasinin sınırları içine giren sınıflar ise daha daralmıştır. Köleci toplumda demokratik cumhuriyetin demokrasisinin sınırları içine girenlerin birçok zaman iktidardaki payları dolaysızdır. Birçok köleci demokratik cumhuriyette temsili organlar yoktur. Ancak üretici güçlerin gelişimi sonucu ortaya çıkan daha karmaşık üretim ilişkilerinin ve nüfus artışı ve nüfus temerküzünün bir sonucu olarak köleci demokrasinin dolaysız temsil biçimi ortadan kalkmış ve giderek yerini temsili organların seçimine bı-

rakmıştır. Temsili organların yerleşik hale gelmesi ile birlikte de demokrasinin biçimselliği daha bir güç kazanmıştır.

Kısacası köleci toplumun ilk evrelerinde toplumun ufak bir azınlığı devlet iktidarına ortaktı; ama gerçekten ortaktı. Arada hiç bir temsili organ yoktu. Süreç içinde temsili organların ortaya çıkması ile birlikte ve köleci toplumun yerini feodal topluma bırakması ile demokrasinin sınırlarına girenlerin devlet iktidarındaki payları dolaylı olmaya başlamış, yani demokrasinin biçimselliği güç kazanmıştır. Ama öte yandan feodal toplumda genel olarak insanların durumu (kastettiğimiz esas olarak köleler ve serflerdir) nisbi olarak düzelmiştir. "Sınıflı toplumun özü değişmiş değildi; toplum yine bir sınıfın diğer bir sınıf tarafından sömürülmesine dayanıyordu. Sadece toprak ağaları bütün haklara sahipti, köylüler bütün haklardan yoksundu. Köylülerin durumu, pratikte Köleci Devlet'deki kölelerin durumundan pek farklı değildi. Ama gene de, köylüler toprak ağalarının doğrudan doğruya malı sayılmadıklan için, feodal köylülerin kurtuluşuna doğru daha geniş bir yol açılmıştı. Köylüler zamanlarının bir kısmını kendi topraklarında geçirebiliyor, yani bir dereceye kadar kendilerine ait olabiliyorlardı." [33]

Kapitalist üretim biçiminin feodal toplumun bağrında doğup gelişmesi ile birlikte feodal devlet öğesi ile kapitalist devlet öğesi, feodal ilkelerle kapitalist ilkelerin çatışması başladı. Feodal toplumun son evrelerinde doğan burjuvazi ekonomik gücünü arttırdığı ölçüde tüm toplumun başına geçip "özgürlük", "eşitlik" ve "kardeşlik" mücadelesine atıldı. "Burjuvazinin üzerinde düzenini kurduğu üretim ve mübadele araçları, feodal toplumun içinde yaratılmıştır. Bu üretim ve mübadele araçlarının gelişmesinin belirli bir noktasında, feodal toplumun üretim ve mübadele şartları, tarımın ve imalâtın feodal örgütlenmesi, bir kelimeyle, feodal mülkiyet ilişkileri, tam ge-

lişme halinde olan üretici güçlere uygun olmaktan çıktı ve üretimi ilerleteceğine, onu engeller hale geldi. Bu engellerin yıkılması gerekiyordu. Yıkıldılar." [34]

Feodal üretim biçimi ve feodal mülkiyet ilişkilerinin yerine burjuvazinin ekonomik ve politik hâkimiyeti ile birlikte serbest rekabet yerleşti.

Feodal toplumun yıkılması, burjuva demokratik devrimleri sürecinde "burjuvazi tam anlamıyla devrimciydi" Üretim aletlerini, üretim ilişkilerini, kısacası sosyal ilişkilerin tümünü geliştirmekte ve değiştirmekteydi. Ve üretimdeki bu sürekli altüst oluş, bu sürekli hareketlilik kapitalist çağın tüm diğer toplum biçimlerinden önemli farklılığını oluşturur.

Feodaller dışında toplumun tüm sınıf ve tabakalarını peşine takarak aristokrasiye karşı mücadele bayrağını açan burjuvazinin "eşitlik", "özgürlük" ve "kardeşlik" sloganı tamamen serbest rekabetçi kapitalizmin üretim ilişkilerinin bir ürünüydü. Feodal toplumun kökünden yıkılışının temel şartları; köylülerin toprak köleliğinden kurtulmasına (daha sonra mülksüzleştirilip proleterleştirilebilmeleri için) ve serbest mübadeleye bağlıydı. "Eşitlik" ve "özgürlüğün" burjuvazi dışındaki sınıflar için başka hiç bir anlamı yoktu. Yoksullaşmak ve "özgür" bir ücretli işçi haline gelmek. Burjuvazi ile (proleter için emeğini satmak, burjuva için satın almak anlamında) mübadele "eşitliği"ne sahip olmak.

Burjuva demokratik devrimlerinin adım adım ilerlemesi ile birlikte, feodal toplumun ve onunla birlikte feodal devletin yıkılması gerçekleşti. Serfler toprak köleliğinden kurtuldular. Serbest ve kendi küçük topraklarına sahip köylüler durumuna geldiler. Bir sonraki aşamada ise topraklarını kaybederek şehirlere ücretli işçilik için akmaya başladılar. Böylelikle burju-

vazi köyleri tamamen şehirlere bağlamış oldu. Serbest mübadele ise bir sonraki adımında yerini tekelciliğe bıraktı.

Aristokrasiye karşı mücadelesinde "burjuvazi kendisini bitmek tükenmek bilmez bir savaşın içinde bulur. Önce, aristokrasiyle; sonra, kendi içinde, çıkarları sanayinin ilerlemesine karşı olan burjuvazinin bölümleriyle; her zaman da, yabancı ülkelerin burjuvalarıyla. Burjuvazi bütün bu savaşlarda, proletaryaya başvurmak, onun yardımını istemek ve böylelikle bizzat kendisi onu politika alanına çekmek zorunda kalır. Bunun içindir ki, burjuvazi, proletaryaya politik ve genel eğitiminin unsurlarını bizzat kendisi sağlar; bir başka deyişle, kendisine karşı mücadelede kullanacağı silahları proletaryanın eline bizzat kendi eliyle teslim eder." [35]

Kapitalist toplumda burjuvazinin varlığının temel şartı tüm zenginliklerin kendi elinde toplanmasıdır. Yani sermayenin oluşması, gelişmesidir. Sermayenin varlığının temel şartı ise ücretli işçiliktir. Ücretli işçilik başlangıçta proleterler arasındaki rekabete dayanmaktaydı. Proleterler arasında şiddetli bir rekabet vardı ve kendi içlerindeki bu rekabet onların burjuvazi ile mücadele etmelerini engellemekteydi. Ne zaman ki sanayinin gelişmesi dev boyutlara ulaştı, işçiler arasındaki iç rekabet de zayıfladı. Yerini proletarya ile kapitalistler arası mücadeleye bıraktı. Burjuvazinin kendi iç mücadelelerinde ve diğer ülkelerin burjuvazileriyle olan mücadelelerindeki tek dayanağının toplumun bu yeni doğan ve her an güçlenen sınıfı olması proletaryanın siyasi bilincinin de büyük çapta gelişmesini sağladı. Proletaryanın önce kapitalistlere karşı sadece ekonomik temellere dayanan mücadelesi, yerini, politik mücadeleye bıraktı ve işte bu tarihle birlikte de burjuvazinin devrimci barutu da bitti. Burjuva demokratik devrimlerinin burjuvazinin devrimci önderliği altında tamamlanması çağı da kapandı. Zira artık burjuvazinin hasımlarına karşı desteğini al-

dığı proletarya, elindeki silahı bizzat burjuvaziye karşı çevirmeye başlamıştı. Artık her muzaffer devrimden sonra mesele proletaryanın silahsızlandırılmasına dönüşmüştü.

"Fransa'da her ihtilâlden sonra işçiler silahlanmışlardır, diye kaydeder Engels; öyleyse, iktidarda bulunan burjuvalar için, işçilerin silahsızlandırılması ilk görevdi. Bundan ötürü, işçilerin kanı pahasına başarılan her ihtilâlden sonra, işçilerin yenilgisiyle biten yeni bir savaş başlar." [36]

Yukarıda da belirttiğimiz gibi kapitalist toplumda burjuvazi için demokrasinin anlamı

1) köylülerin önce toprak sahibi yapılmaları, sonra mülksüzleştirilip proleterleştirilmeleri, bunun için feodal toprak mülkiyetinin parçalanması,

2) serbest mübadele ve

3) sermayenin kendi ellerinde, sadece kendi ellerinde toplanması ve bunun için gerekli olan "özgür" ücretli işçilerin varlığı.

Engels ve Lenin kapitalist toplumun üzerinde yükselmesi en mantıki olan devlet biçiminin demokratik cumhuriyet olduğunu söylemektedirler. "En elverişli gelişme şartları içinde düşünülen kapitalist toplum, demokratik cumhuriyet halinde az çok tam bir demokrasi görünümündedir. Ama bu demokrasi, daima kapitalist sömürünün dar çerçevesi içinde sıkışıp kalmıştır; bu yüzden, sonuçta, daima azınlık için, sadece mülk sahibi sınıflar, sadece zenginler için bir demokrasi olarak kalır. Özgürlük eski Yunan cumhuriyetinde ne idiyse kapitalist toplumda da, aşağı yukarı o kaldı: köle sahipleri için bir özgürlük, köle sahiplerinin özgürlüğü. Kapitalist sömürü sonucu, bugünün ücretli köleleri, ihtiyaç ve sefalet yüzünden öylesine bunalmış, öylesine bitkin bir durumda kalıyorlar ki, 'demokrasiye boşveriyorlar', 'politikaya boşveriyorlar'; ve

olayların normal, sakin akışı içinde, nüfusun büyük çoğunluğu politik ve toplumsal hayatın dışına atılmış bulunuyor." [37]

Burjuva demokratik cumhuriyetlerinde esas olan temsili organlardır. (Çok ender olarak, örneğin İsviçre'nin bir, iki kantonunda dolaysız bir yöntem ve bazı ülkelerde yarı dolaysız denebilecek referandum hakları dışında.) Demokratik cumhuriyetin temsili organlarının seçimi başlangıçta sınırlıydı. Seçimlere katılma hakkı sadece mülk sahiplerine verilmişti. Ancak emekçi halkın ve en başta proletaryanın mücadelesi sonucu genel oy hakkı elde edildi. Ne var ki genel oy hakkı da burjuva demokrasisinin **biçimselliğini** değiştirmedi. Görünüşte tüm halk (tarihte ilk defa olmak üzere) oylarıyla devlet konusunda kendi kaderlerini tayin etme hakkına sahipti. Yani görünümde demokrasi, gerçek bir demokrasi haline dönüşmüştü. Ama durum hiç de öyle değildi.

Bir kere, üretim araçlarının özel mülkiyeti var oldukça ve sermaye sınırlı, çok sınırlı bir azınlığın elinde oldukça genel oy aracılığı ile halkın kendi devlet biçimini kendisinin tayin etmesi mümkün değildir. "Marx, Komün deneyi üzerine yaptığı tahlilde; 'ezilenlere, muntazaman, ezenler sınıfının temsilcileri arasından, bir kaç yıl için, parlamentoda kendilerini kimin temsil edeceğini ve ayaklar altına alacağını kararlaştırma izni verilir!' dediği zaman, kapitalist demokrasinin bu **ana çizgisini** mükemmelen kavramıştı." [38]

Gerçekten de burjuva demokrasisinin şartları altında proletarya için genel oyun, genel seçimlerin anlamı sadece 3-4 yılda bir kendilerini kimin ezeceğini tayin etmekten fazla bir şey değildir. Ve bu, en demokratik burjuva cumhuriyetinde bile böyledir.

Burjuva demokrasisinde, yani çok küçük bir azınlığın, zenginlerin demokrasisinde, genel oydan daha fazla birşey

beklenemez. Seçim mevzuatının ufak tefek maddeleri, oy verme hakkına konan çeşitli kısıtlamalar, proletaryanın örgütlenme özgürlüğünün kısıtlanması, basın, toplanma özgürlüklerinin kısıtlılığı ya da hiç olmaması, bütün bunlar ve bunlara benzer nedenler, burjuva demokrasisinin genel oy mekanizmasının gerçek yüzünü açığa çıkarır.

"Gerçekte burjuvazinin diktatörlüğü, sömürenlerin emekçi kitleler üzerinde diktatörlüğü olan demokratik (burjuva) cumhuriyete burjuvazi "bütün halkın iktidarı" ya da genel demokrasi ya da saf demokrasi adını vermek ve ikiyüzlülük etmek zorundadır. (...) Marksistler, komünistler ise, bunların içyüzlerini açığa vurmakta ve işçilere ve emekçi kitlelere sade ve basit gerçeği söylemektedirler: gerçekten demokratik cumhuriyet, Kurucu Meclis, genel oy hakkı vb. burjuvazinin **diktatörlüğüdür** ve emeği kapitalist boyunduruktan kurtarmak için, bu diktatörlüğün yerine proletarya diktatörlüğünü geçirmekten başka çare yoktur. "Örneğin toplanma ve basın özgürlüğünü alalım. (...) Bu bir yalandır: kapitalistler, sömürücüler, büyük toprak sahipleri **gerçekte** en iyi toplantı salonlarının 9/10 unu ve kağıt stokları, basımevleri vs. nin 9/10 unu ellerinde tutmaktadırlar. Kentli işçi, ücretli tarım işçisi ve kırdaki gündelikçi **gerçekte** Devlet iktidarının burjuva aygıtı, yani burjuva memurlar, burjuva yargıçlar kadar, o 'pek kutsal mülkiyet hakkı' tarafından da demokrasinin uzağında tutulmaktadırlar. (...) 'toplanma ve basın özgürlüğü' bir yalan ve ikiyüzlülüktür, çünkü bu, **gerçekte zenginler için** basını satın almak ve yozlaştırmak **özgürlüğüdür, zenginler için** burjuva gazetelerinin yalanlarıyla halkı zehirleme **özgürlüğüdür, zenginler için** 'kendilerine ait' özel otellere, en iyi yapılara sahip olma **özgürlüğüdür** vs." [39]

"Ve kısacası, mülk sahibi sınıf, doğrudan doğruya, bütün yurttaşlara tanınan genel oy hakkı aracıyla hüküm sürer. Ezi-

len sınıf, yani gerçekte proletarya, kendi kendini kurtarmak için yeteri kadar olgunlaşmadıkça, çoğunlukla var olan rejimi, mümkün tek rejim olarak düşünecek ve siyasi bakımdan söylemek gerekirse, kapitalist rejimin kuyruğunu, onun aşırı sol kanadını teşkil edecektir. Ama, kendini kurtarmakta daha yetenekli bir duruma geldiği ölçüde, proletarya, ayrı bir parti teşkil eder ve kapitalistlerin temsilcilerini değil, kendi öz temsilcilerini seçer. Öyleyse, genel oy hakkı, işçi sınıfının olgunluğunu ölçmeyi sağlayan bir göstergedir. Bugünkü devlet içinde bundan daha fazla birşey olamaz ve asla olmayacaktır, ama bu kadarı da yeter. Genel oy hakkı termometresinin, emekçiler için kaynama noktasını göstereceği gün, onlar da, kapitalistler gibi, ne yapmaları gerekiyorsa onu yapacaklardır." [40]

Bu paragrafta Engels en açık ve en güzel bir biçimde kapitalist toplumda burjuvazinin siyasi iktidarını proletaryanın sırtından genel oy aracılığı ile sürdürdüğünü ve proletarya için genel mekanizmasının -bilinçlenebildiği ve örgütlenebildiği ölçüde- bir termometreden başka bir anlam taşımayacağını anlatmaktadır. "Bu söylenenlerin doğruluğu, belki de en iyi biçimde, Almanya tarafından gösterilmiş bulunuyor. Çünkü bu ülkede, anayasal legalite, yarım yüzyıllık bir süre (1871-1914) esnasında, şaşırtıcı bir sabır ve süreklilikle muhafaza edilmiş ve çünkü bu dönem boyunca, sosyal demokrasi, 'legaliteden yararlanmak' ve işçileri, dünyanın hiç bir yerinde görülmemiş bir genişlikle, bir politik parti halinde örgütlemek için, öteki ülkelerde yapılanlardan çok daha fazlasını yapmasını bilmiştir.

"Peki, politik bakımdan bilinçli ve aktif olan bu ücretli kölelerin kapitalist toplumda müşahede edilen en yüksek genişliği nedir? 15 milyon ücretli işçi üzerinden bir milyon sosyal-

demokrat parti üyesi! 15 milyon üzerinden 3 milyon sendikalı!" [41]

Oysa, küçük burjuva devrimcileri ve sağ oportünistler ve revizyonistler, burjuva demokrasisinin genel oy mekanizmasından daha fazla birşeyler beklerler. Onlar genel oy aracılığı ile burjuva devlet makinesinin ele geçirilebileceğini ve sosyalizmin inşa edilebileceğini savunurlar. Ya açık açık parlamentoda çoğunluğun sağlanarak devlet iktidarının ele geçirileceğini ve parlamentonun hükümetin efendisi haline getirileceğini savunurlar (çağımızda burjuva parlamenter demokrasisi üzerine bu kadar ham görüşleri savunanlar sadece sosyaldemokratlardır) ya da bu ham görüşten daha ince bir kurnazlıkla ve revizyonizmlerinin üstünü örtmeye çalışarak ve bu arada marksizmi-leninizmi tahrif ederek, burjuva demokrasinin sonuna kadar (!) zorlanarak aşılacağını ve proleter sosyalizmine geçileceğini söylerler. Kısacası açıkça devrimi inkâr ederler. Zira sağ revizyonistlerin ne devrim yapmaya niyetleri vardır, ne de burjuva demokrasisi üzerine marksizm-leninizmden en ufak bir nasipleri vardır.

Kaldı ki hiç bir burjuva demokratik cumhuriyette parlamento gerçekten yasaların yapıldığı organ değildir. Parlamentonun görevi kesinlikle burjuva demokrasisinin biçimselliği kadar biçimseldir. Bütün burjuva demokrasilerinde "asıl devlet işleri hep kulislerde yapılır; bu işler hep devlet daireleri, bakanlıklar, kurmay heyetleri tarafından yürütülür. Parlamentolarda sadece 'saf halkı' aldatmak ereği ile, gevezelikten başka birşey yapılmaz." [42]

Proleter devrimcilerinin parlamentoya girerken ki amaçları ise devletin bu organlarını da parçalamaktır. Onu kitlelere deşifre etmek içinde dönen oyunları bizzat kendi kürsüsünden açıklamaktır. Ama hiç bir vakit saf bir şekilde seçimlere

katılıp, parlamentonun çoğunluğunu ele geçirmek ve iktidarı almak değil.

Sağ revizyonistler genel oy mekanizmasını yüceltip, burjuva demokrasisini "gerçek demokrasi" diye yutturmaya çalışırlarken, sol sekter çizgiler, sol oportünistler de genel oy mekanizmasını hepten inkâr ederler. Burjuvazinin parlamentoyu kitleleri uyutmak için kullandığı, bir araç olarak kullandığı doğrusunu söylerler ama bu doğruyu kitlelere açıklamaya gelince bütün enerjileri tükenir.

"Burjuvazi tarafından aldatılmış olan gerçekten geri kitlelere parlamentonun gerçek yüzünü nasıl açıklayacaksınız? Eğer parlamentonun içinde olmayıp dışında kalmış iseniz, parlamento içinde dönen çeşitli oyunları ya da çeşitli partilerin durumlarını nasıl göstereceksiniz? (...) gerçekleri göz önünde bulundurmalıyız, parlamento sınıf mücadelesinin bir sahnesidir." [43]

Temsili burjuva demokratik cumhuriyetlerinde, temsili organın seçimi, bu seçimin mekanizması burjuva demokrasisinin biçimselliğinin en güzel ifadelerinden biridir. Burjuva demokrasisi biçimsel olarak proletaryaya ve diğer emekçi sınıf ve tabakalara seçme ve seçilme "özgürlüklerini" vermiştir, yani devlet konusunda kendi kaderlerini tayin etme hakkını vermiştir. Gerçekte ise proletaryanın ve diğer emekçilerin böyle bir hakları yoktur. Ellerindeki tek hak 3-4 yılda bir kendilerini kimin ezeceğini tayin etme hakkıdır.

Seçimler ve temsili organlar dışındaki diğer burjuva demokratik kurumlarda biçimsel olmaktan öteye gitmez. Biçimsel olarak bir anayasa, yargının yasamadan ve yürütmeden bağımsız oluşu, yasalar önünde kadınların eşitliği gibi. Bütün bunlar, burjuva demokrasisinin çeşitli kurumlarıdır ve varlıkları proletarya için önemli bir ilerlemedir. Ancak hepsi de sade-

ce yasaların sayfaları içine sıkışıp kalmıştır. Kesinlikle hayatın sosyal pratiğine geçmezler. Anayasa ve "bağımsız" yargıçlar özel mülkiyetin savunucularıdırlar.

"Devrime karşı mücadelesinde, parlamenter cumhuriyet, sonunda, eylem araçlarını ve hükümet iktidarının merkeziyetçiliğini, önleyici tedbirlerle güçlendirmek zorunda kaldı. **Bütün politik devrimler bu makineyi parçalayacak yerde, daha da zenginleştirmekten başka bir şey yapmamışlardır.** 'Sırasıyla' iktidar için mücadele eden partiler, bu muazzam devlet yapısının fethini, galibin başlıca ganimeti saydılar." [44]

Burjuva demokratik devrimleri ise devlet makinesini alabildiğine geliştirdi. Kapitalist devletin gelişme süreci içinde burjuva devleti tarihin eşi görülmemiş bürokrasisine ve militarizmine sahip oldu.

Feodallere karşı "eşitlik", "özgürlük" ve "kardeşlik" sloganları ile yola çıkan "burjuvazi modern sanayinin ve dünya pazarının kurulmasından bu yana, nihayet modern temsili devlette politik egemenliğini elde etti. Modern devletin hükümetleri, tümüyle burjuva sınıfın ortak işlerini yöneten bir komiteden başka bir şey değildi."[45] Devlet iktidarını tam anlamıyla ele geçirmesiyle birlikte ise, "kişisel değeri bir mübadele değeri haline getirdi" Emekçilerin yıllarca süren mücadeleleri, kanları pahasına elde ettikleri özgürlüklerin yerine bir özgür ticareti koydu.

Burjuva devletin tüm biçimlerinin, bu arada en demokratik burjuva cumhuriyetlerinin de birer burjuva diktatörlüğü olduğu proleter devrimcileri için çok açık bir olgudur. Burjuvazi ise parlamenter demokrasisini sınıflar üstü bir devlet olarak yutturmaya çalışır. Kitleleri demokrasi ve diktatörlük kavramları üzerine çeşitli spekülasyonlar yaparak uyutmaya, aşağılık bir

şekilde kandırmaya çalışır. Genel olarak da emekçileri kandırmaya muvaffak olur.

Burjuvazi ve onun proletarya hareketi içindeki uzantıları, oportünistler, demokrasinin burjuva karakterini kitlelerden gizlerler ve "saf demokrasiden" ya da genel olarak "demokrasiden" söz ederler, oysa ne "saf demokrasi" vardır, ne de genel olarak demokrasi vardır. Daima bir sınıf için demokrasi vardır. Burjuva demokrasisi ise bütün kurumları ile birlikte saf bir şekilde ve genel olarak burjuvazi içindir. Burjuvazi ve oportünistler seçimleri de "özgür", "eşit", "genel" ve "demokratik" diye adlandırırlar. Gerçekleri gizlerler. Üretim araçlarının mülkiyetinin ve siyasal iktidarın kendi ellerinde, burjuvazinin ellerinde olduğunu gizlerler. Ve kendi iktidarlarını "özgür", "eşit", "genel" ve "demokratik" olarak, sınıflar üstü olarak nitelerler. Onlarca burjuva demokrasisi saf bir demokrasidir ve demokraside "halkın kendi iktidarı" demek olduğuna göre, halk seçimler aracılığı ile "kendi istediğini seçip iktidara getirdiğine" göre bu devlet sınıflar üstüdür. Halk kimi isterse o iktidara gelir. Devleti yönetir. Açıkgöz bir sahtekârlık var burada. Yukarıdan beri seçimlerin ne denli özgür, eşit ve genel olursa olsun burjuvazi için ve halk için anlamlarını anlatmaya çalıştık. Sahtekârlığın bir yanı bu. Diğer yani ise bizzat devletin kendisi ile ilgili. Burjuvazi devleti sadece parlamento ile sınırlandırır bu tezini savunurken. Oysa devlet sadece temsili organ, parlamento değildir. Tüm bürokrasi, ordu, hapishaneler ve daha sayısız kurumların tümü birden devleti oluşturur. Parlamento ise devletin kurumlarından biri, sadece biridir. Ve seçimlerle parlamento dışındaki bütün bu kurumların ele geçirilmesi mümkün değildir. Bunun en yakın ve çarpıcı örneği ise Şili'dir.

Demokratik cumhuriyet burjuvazi için, kapitalist toplumun üzerine kurabileceği en iyi siyasal üst yapıdır. En iyi siyasal

üst yapıdır çünkü burjuvazinin zenginliklerinin en iyi koruyucusudur. "Demokratik bir cumhuriyette 'zenginler' güçlerini dolaylı olarak, fakat en sağlam bir şekilde tatbik ederler..." [46] Demokratik cumhuriyette zenginliğin dolaylı olarak korunması ise burjuvazinin bizzat devlet makinesinin başında oturuyor olmamasıdır. Feodal devlette, feodaller bizzat devletin başındadırlar. Yasaları yapan da onlardır, yasaları uygulayan da onlardır, yargı da onların ellerindedir, genelkurmay da gene onların kendileridir. Burjuva demokratik devrimleri boyunca feodallerin ellerindeki bütün bu imtiyazlar alındı. Feodallerin tüm siyasal etkinlileri imha edildi. Ama devlet makinesi daha da güçlü hale getirildi. Kapitalist bürokrasi feodal bürokrasinin yerine yerleşti. Tek tek feodaller için çalışan devletin yerini bir sınıf olarak tüm burjuvazi için çalışan kapitalist devlet aldı.

Burjuva demokrasilerinde zenginliğin sınırsız gücünün teminatı başlıca rüşvet ve borsa oyunlarıdır. Burjuvazinin bürokrasiyi kullanmasının aracı rüşvettir. Ve rüşvet burjuvazi için öylesine büyük bir silahtır ki onun aracılığı ile sadece kendi ülkesinin bürokrasisini, devlet aygıtını değil, başka ülkelerin bürokrasisini de satın alır. "Meta üretiminin, burjuvazinin, para gücünün hâkimiyeti bir kere kuruldu mu, rüşvet (doğrudan veya borsa yoluyla) her hükümet biçimi altında ve demokrasinin her çeşidi altında 'elde edilebilir' bir şeydir"[47]

Günümüz burjuvazinin rüşvet yoluyla dilediğini dilediği gibi yaptığının, devlet aygıtının tüm kurumlarını dilediği gibi satın alabildiğinin sayısız örnekleri ile doludur.

Borsa oyunları, borsa ile hükümetler arasında kurulan ittifak ise burjuvazinin elindeki daha da önemli bir silahtır. Borçlandırmalar ve çeşitli diğer borsa oyunlarıyla bankaların ve borsaların devleti tümüyle satın almasıdır bu.

Burjuvazi, burjuva demokrasisini, biçimsel özellikleri bakımından, saf demokrasi olarak ve burjuva devletini de sınıflar üstü devlet olarak tanımlarken, diktatörlük kavramını da demokrasi kavramının zıddı olarak tanımlıyor ve meseleyi kökünden çarpıtıyor. Burjuvazinin bu diktatörlük tanımının yaygınlaşmasındaki en büyük destekçisi ise daima revizyonistler ve oportünistler olmuştur.

Onlara göre diktatörlük tek bir kişinin iktidarıdır. Kişisel bir olaydır. Kanlı ve zorba bir iktidardır. Zorbalık açık olur. Bütün bunlar birer kandırmacadan başka bir şey değildir. Hiç bir meseleye sınıfların dışında yaklaşanlayız. Diktatörlüğün bir kişinin elinde, bir parlamentonun elinde ya da üç kişilik bir cuntanın elinde olması onun sınıf özünde hiçbir değişiklik yapmaz. Esas olan diktatörlüğün hangi araçlarla, hangi organlarla yürütüldüğü değil, hangi sınıf için yürütüldüğüdür. Ve sınıflı toplumların bütün devlet biçimleri, istisnasız, birer sınıf diktatörlüğüdür. Burjuva devlet ise, isterse en demokratik olanı olsun, bir sınıf diktatörlüğüdür. **Demokrasinin de bir devlet biçimi olduğunu bilmek bu gerçeği görebilmek için yeterlidir.**

Burjuva Demokrasisi biçimsel olarak halkın kendi iktidarının biçimini tayin ediyor göründüğü, ama özünde halkın elinde böyle bir yetkinin olmadığı, nüfusun bir kısanı tarafından (burjuvazi tarafından) nüfusun diğer bir kısmına karşı (başta proletarya olmak üzere emekçi yığınlara) sistemli şiddet uygulayan bir devlettir, bir sınıf diktatörlüğüdür.

Diktatörlük ve demokrasi birbirinin zıddı değildir. Biri diğerinin tamamlayıcısıdır. Esas olan sınıf diktatörlüğüdür, demokrasi ise onun bir biçimi olarak tamamlayıcısıdır. Burjuvazinin tanımı içindeki diktatörlüğün "kanlı ve baskıcı" oluşuna gelince; demokrasi de kanlı ve baskıcıdır.

Demokrasinin "eşitlik", "özgürlük" yanları ise ancak onu uygulayan sınıfa, yani devlete egemen olan sınıfa has şeylerdir. "Kapitalistlerin 'özgürlük, tanımı her zaman zenginler **için** yiyecekten patlamak ve işçiler için açlıktan ölmek özgürlüğü biçiminde olmuştur. (...) demokrasi ne kadar gelişmişse ve ne kadar 'safsa' sınıf mücadelesi de o kadar keskin ve acımasızdır ve o oranda sermayenin ve burjuva diktatoryasının gerçek tahakkümü ortaya çıkmaktadır. (...) Dünyanın en 'özgür' ve en ilerici cumhuriyetlerinde, özgürlük, zindanlardaki proletarya liderlerini kaygısızca öldürme özgürlüğüdür; kapitalizm var oldukça başka türlü de olamaz; çünkü demokrasinin gelişmesi sınıf mücadelesini küllendireceğine kızıştırmaktadır." [48]

Burjuva sosyolojisindeki diktatörlük terimi ile (burada kastedilen devletin şu ya da bu biçimlerinden bazılarıdır, devlet iktidarının bir kişinin ya da bir cuntanın elinde toplanması gibi) burjuva demokrasisi arasında özünde bir farklılık yoktur. Tek farklılıkları birinin baskı ve terörü açık açık, diğerinin ise üstü kapalı, dolaylı bir biçimde uygulamasıdır. Birinde baskı doğrudandır, diğerinde ise baskının uygulayıcısı ikinci, üçüncü ellerdir. "Kazara doğru bir düşüncenin üzerine (yani diktatörlüğün kanunlarla sınırlanmamış iktidar olduğu düşüncesine) varıyor. Bununla birlikte, gene de diktatörlüğün tanımlamasını vermiyor, üstelik: bir de diktatörlüğün tek bir kişinin iktidarı anlamına geldiğini ileri sürerek açık bir tarihi yanılmaya düşüyor. Bu, gramer yönünden bile yanlıştır; çünkü diktatörlük, bir avuç insan, **bir** oligarşi, ya da bir sınıf vb. tarafından da uygulanabilir." [49]

Serbest rekabetçi kapitalist dönemde burjuva demokrasisinin **sınırları** bütün burjuvazi içindi. Bunun **içinde** "burjuva demokrasisi" **olabiliyordu.** Burjuva **devlet tüm** burjuvazinin **ortak çıkarlarını** savunur, işlerini yönetir. Başlıca görevleri,

emekçi yığınlar üzerindeki kapitalist baskı ve sömürüyü sürekli kılmak ve serbest rekabeti düzenlemektir.

Emperyalist dönemle birlikte ise burjuva demokrasisinin sınırları tekelci kapitalistlere, finans oligarşiye kadar daraldı. Artık demokrasinin sınırları tüm burjuvaziyi değil, sadece finans oligarşiyi kapsıyordu. Aynı şekilde devlet de tüm burjuvazinin işlerini düzenler olmaktan çıkmış, asıl olarak finans oligarşinin çıkarlarını savunur, işlerini düzenler olmaya başlamıştı.

"Emperyalizm **genel olarak bütün** siyasi demokrasiyle çelişir, 'mantıki olarak' çelişir." [50]

Burjuva demokratik devrimler çağında, emperyalizm öncesi dönemde, burjuvazi aristokratların elinde olan bürokrasiyi dağıttı. Yerine yeni bir bürokrasi oluşturdu. Bu yeni bürokrasi eski bürokrasinin bir kısmından, ufak aristokratlardan ve çok ender olarak da burjuvalardan oluşmaktaydı. Giderek bürokrasi toplumun üstünde iyice asalak bir kat oluşturdu. Bürokrasinin bu asalak, egemen sınıfların doğrudan temsilcisi olmayışı (feodal devlette olduğu gibi) burjuvazi tarafından alabildiğine istismar edildi, tahrif edildi ve burjuva demokratik devletin sınıflar üstü oluşunun en önemli göstergelerinden biri olarak kullanıldı. Başlangıçta zayıf olan bürokrasi ve özellikle militarizm, burjuva toplumunun tarihi evrimi içinde ve özellikle de emperyalist dönemde giderek gelişti. Bürokrasinin ve militarizmin dev boyutlara ulaştığı dönem ise Birinci Emperyalist Paylaşım Savaşı öncesidir.

Emperyalist savaşlar sonucu tekelci kapitalizmin tekelci devlet kapitalizmine dönüşmesi süreci büyük ölçüde hızlanıp, yoğunlaştı. **"Kudretli kapitalist grupmanlarla durmadan daha sıkı bir biçimde aynılaşan, devletin** (a.b.ç.) çalışan

yığınlar üzerindeki korkunç baskısı, gitgide daha korkunç bir hal aldı." [51]

"Emperyalizm yüksek derecede gelişmiş kapitalizmdir; emperyalizm ilericidir; emperyalizm demokrasinin olumsuzlanmasıdır - 'bundan dolayı' demokrasi kapitalizm şartları altında 'elde edilemez'. Emperyalist savaş bütün demokrasinin alevlenen şiddetidir, geri monarşilerde ya da ilerici cumhuriyetlerde - 'bundan dolayı' 'haklardan' (yani demokrasiden!) bahsetmek boşunadır" [52]

Serbest rekabetçi döneme göre daha ileri bir aşama olan ve bu nedenle de daha "ilerici" olan emperyalizm özellikle savaşla (Birinci emperyalist savaş) birlikte demokrasinin olumsuzlanması haline geldi. **En gerici monarşilerle en ilerici demokrasiler arasında hiç bir fark kalmadı.** "Bağımsız" uluslar boğuldu. Cephe gerileri işçiler için "askeri angarya kampları haline geldi." Artık burjuvazi için göstermelik, biçimsel demokrasinin dahi gereği kalmamıştı. İşlerini pek ala göstermelik demokratik cumhuriyet olmadan da yürütme olanağına sahipti. Birer birer tüm demokratik kurumların yıkılması başladı. Siyasi gericilik dünyanın dört bir yanına hâkim oldu.

Lenin, emperyalizmin siyasi gericiliğe, serbest rekabetçi dönemin ise demokrasiye tekabül ettiğini söyler. Ekonomik alanda demokrasi serbest rekabetin bir gereğidir. Serbest mübadelenin bir gereği olarak demokrasi ve demokratik devlet tüm burjuvazi içindir. Emperyalizm ise tekelci kapitalizmdir. Üretimin yoğunlaşmasının ve az sayıda tekelin elinde toplanmasının bir sonucu olarak tekeller yönetimi meta üretimi ve özel mülkiyet rejimi içinde kaçınılmaz bir şekilde bir finans oligarşi egemenliği haline geldi. Banka ve sanayi sermayesinin birleşiminden oluşan finans oligarşi ile, (bankalarla sanayi arasında kurulan "kişisel birlik" gibi) hükümetler arasında da "kişisel birlik" kuruldu. **Tekeller ile devlet giderek**

daha da iç içe girdi. Finans oligarşi bizzat devlet cihazının başına oturmaya başladı.

"Tekeller, oligarşi, özgürlük eğilimi yerine hâkimiyet eğilimi, (a.b.ç.) sayıları gitgide artan küçük ya da zayıf ulusların zengin ya da kuvvetli bir kaç ulus tarafından sömürülmesi -bütün bunlar, emperyalizme, onu asalak ve çürümüş bir kapitalizm haline getiren ayırıcı özellikler kazandırmıştır."[53]

Tekelci kapitalizm sistemdeki bütün çelişkileri daha da ağır hale getirdi. En önemli olarak da demokrasiyi ortadan kaldırdı.

Beraber var oldukları bütün dönemler boyunca kapitalizm ve demokrasi hem birbirleriyle çelişirler, hem de uyum halindedirler. Bu durum hem kapitalizmin kendi iç çelişkisinden, hem de demokrasi kavramının kendi iç çelişkisinden gelmektedir. Önemli olan bu ikisinin hem birbirileriyle çeliştikleri hem de uyum halinde olduklarıdır.

Demokratik cumhuriyet, kapitalizm, emperyalizm ve demokrasi üzerine bütün bu söylediklerimizden sonra, demokrasinin bütün o sahtekârca yüzünü gördükten sonra proletaryanın demokrasi için mücadelesinin zorunluluğuna işaret etmek gerekmektedir. Sadece "sol" sekterler, "sol" oportünistler, proletaryanın, demokrasi mücadelesinin okulundan geçmeden sosyalizme varabileceğine inanırlar.

"Emperyalizm kapitalizmin gelişmesini ve halk kitleleri içinde demokratik eğilimlerin büyümesini durdurmaz. Aksine, onların demokratik özlemleriyle tröstlerin anti-demokratik eğilimleri arasındaki antagonizmayı şiddetlendirir."[54] Bunun yanı sıra devlet biçimi ne kadar "demokratik" olursa, proletarya durumunun kötülüğünün nedenlerinin haklarının eksikliğinde değil de, bizzat kapitalizmin kendisinde olduğunu görür. Aynı

zamanda da burjuva demokrasisinin her bir ileri adımı feodalizmin kalıntılarını biraz daha silip yok etmekte, kapitalizmin en geniş, en hür **ve** en hızlı şekilde gelişmesini sağlamaktadır. Ve bu anlamda burjuva demokratik devriminin her ileri adımı proletaryaya büyük avantajlar sağlamaktadır.

"Burjuva devrimi, proletaryanın menfaati için **mutlaka** gereklidir. Bu devrim ne kadar tam, ne kadar kesin olursa, o kadar tutarlı olacak ve proletaryanın sosyalizm uğruna burjuvaziye karşı mücadele etmesini o kadar mümkün kılacaktır." [55] Ve "burjuva toplumunun bağrında hareket eden Sosyal-Demokrasi, şu ya da bu özel durum içinde, burjuva demokrasisinin **yanında** yürümeksizin (yürümedikçe) politik hayata katılamaz." [56]

İşte sol oportünistlerin, sol sekterlerin anlamadıkları budur. Onlar proletaryanın, burjuva demokrasisinin "yanında yürümek" zorunda olduğunu anlamamaktalar. Büyük bir keskinlik içinde demokrasi için mücadeleyi inkâr etmekteler. Ve elbetteki yanılmaktalar. Proletarya için demokrasiyi geçmekten başka çare yoktur.

Ancak, ülkemizde sol oportünizm ile sağ oportünizm arasındaki çizgi çok incedir. Birincileri demokrasi için mücadeleyi tamamıyla inkâr ederlerken, diğerleri de proletaryanın tüm mücadelesini demokrasinin bulunduğu çerçeve (burjuva demokrasisi çerçevesi) içerisinde genişletilerek "aşılmasına" indirgerler. Oysa emperyalist dönemde **proletarya ve köylüler için demokrasi bir devrim sorunudur.** Demokrasinin kazanılması ancak proletaryanın önderliğinde zafere ulaşacak bir demokratik halk devrimi ile mümkündür.

Emperyalist dönemde artık burjuvazinin aşağıdan yukarıya halk yığınları ile birlikte demokratik devrimi başarması, ileriye götürmesi mümkün değildir. Henüz burjuva demokratik

devrimlerini tamamlamamış ya da yapmamış ülkelerin burjuvalarının, emperyalist dönemdeki siyasetleri, toplumun bir önceki biçiminin egemen sınıfları ile ittifak yapmaktır. Ve bu ittifakın temel direği bizzat emperyalizmin kendisidir. Artık, geri kalmış, sömürge ve yarı sömürge ülkelerde burjuvaziden gelecek bir demokratik devrim beklemek hayaldir. Çağımızda "demokrasi uğruna, tutarlı bir şekilde ancak proletarya mücadele edebilir. Ama proletarya, köylü kitleleri onun devrimci mücadelesine katıldıkları takdirde bu mücadelede galip gelebilir."

Çağımızın demokratik devrim mücadelesi, burjuva demokratik devriminden daha geniş kapsamlıdır. Proletaryanın önderliğindeki demokratik devrim mücadelesi kesintisiz devrim teorisinin bir parçasıdır. Demokrasi için mücadeleye atılan proletaryanın bu mücadeledeki temel müttefiki köylülerdir. Proletarya ile köylüler arasındaki ittifakın temelini demokrasiden başka birşey oluşturamaz. Bu da burjuva demokrasisinden tamamen farklı olan işçilerin köylülerin demokrasisidir.

Proletaryanın burjuva demokratik devrimlerini tamamlamamış, yarı sömürge durumundaki oligarşik devletlere sahip ülkelerdeki mücadelesi emperyalizme ve oligarşiye karşı demokratik halk devrimidir.

Oligarşik devlet, sınırları oligarşiyi oluşturan; emperyalizme bağımlı tekelci burjuvazi ile toprak ağalarının en kodamanlarına kadar daralmış olan demokrasi ile açık terörün yan yana olduğu bir devlet biçimidir. Oligarşik devlette açık ve dolaylı terör yan yanadır. Böylesi ülkelerde (ve bizim ülkemizde) proletaryanın görevi emperyalizme ve oligarşiye karşı en geniş halk cephesini oluşturmak ve demokratik halk devrimi için mücadeleye atılmaktır. Anti-emperyalist, anti-oligarşik demokratik halk devrimi proletaryanın ve köylülerin demokratik diktatörlüğünü kuracaktır. Demokratik halk devriminin kura-

cağı iktidar işçiler ve emekçiler için bir demokrasidir (çoğunluk için) ve tekelciler ve toprak ağaları için ise bir diktatörlüktür (azınlık için).

İşçilerin ve köylülerin demokrasisi burjuva demokratik devletlerden büyük bir farklılık gösterir. Demokrasi toplumun ufak bir azınlığı için değil, en büyük çoğunluğu için işler. İşçiler ve emekçiler için özgürlük, eşitlik, demokrasi kavramları gerçekten hayata geçer. Kapitalistler sınıfı ve toprak ağaları için ise baskı ve şiddeti getirir. Toplumun bu asalak sınıflarını siler atar. Bu nedenle de bir diktatörlüktür.

Demokratik halk devrimi ilk adım olarak toplumdaki tüm demokratik dönüşümleri tamamlar ve durmaksızın sosyalizmin inşasına geçer. Bu iki süreç arasında bir kesinti, bir aşama, yeni bir devrim yoktur. Kesintisiz olarak biri diğerini izler.

İşçilerin-köylülerin devleti ve sosyalist devlet, daha önceki sınıflı toplumların devletlerinden temelinde büyük farklılıklara sahip olmasına rağmen, tam anlamıyla bir devlet olmamasına rağmen ve yavaş yavaş yok olan, "sönen" bir devlet olmasına rağmen gene de bir devlettir. Ve devletin olduğu yerde **gerçek** anlamıyla, soyut anlamıyla özgürlükten, eşitlikten ve **tam** demokrasiden söz edilemez. En tam demokrasi devletin ve bir devlet biçimi olarak demokrasinin tamamen ortadan kalktığı zaman mümkün olacaktır. Bu yok olma, aynı zamanda, devlet olarak demokrasinin de yok olması demektir.

"Bu 'yok olma', ya da daha renkli bir ifade ile, bu 'uykuya dalma'yı, Engels hiç bir belirsizliğe yer vermeksizin, 'devlet tarafından, toplumun tümü adına üretim araçlarına elkoymadan **sonraki** çağa mâl ediyor. Hepimiz biliriz ki, 'devlet'in o andaki politik biçimi en tam demokrasidir. Ama, marksizmi utanmadan, sıkılmadan tahrif eden oportünistlerden hiç birinin aklına gelmez ki, bu takdirde Engels'te söz konusu olan

şey, **demokrasinin** 'uykuya dalması' ve 'yok olması'dır. Bu ilk bakışta çok garip görünür. Bununla birlikte, bu ancak demokrasinin de bir devlet olduğu ve bunun sonucu, devlet yok olduğu zaman, aynı biçimde demokrasinin de yok olacağı gerçeğini düşünmeyen biri için 'anlaşılmaz' bir şeydir. Burjuva devletini ancak ihtilâl ortadan kaldırabilir -ilga edebilir-. Genel olarak devlet, yani en tam demokrasi ise, ancak 'yavaş yavaş yok olabilir' -sönebilir-."

KURTULUŞ

Kurtuluş Sosyalist Dergi. Sayı 8. Ocak 1977.

Kapitalizmin Emperyalizm Aşamasında Demokrasi Meselesi:

OLİGARŞİK DEVLET ve FAŞİZM

Tarihin ilk burjuva demokratik devriminden bu yana, demokrasi meselesi o denli çarpıtılmış ve çarpıtılmakta olan bir konu ki, günümüzde, kapitalizmin tekelci aşamasında (emperyalizm döneminde), daha hâlâ burjuva demokrasisini tartışmak zorundayız.

Oysa, proletarya sosyalistleri bir yandan her türden sapmaya karşı demokrasi meselesinde proletaryanın bilimsel bakış açısını (Marksizm-Leninizm) göstermeye, anlatmaya çalışırken, diğer yandan da meseleyi gücümüzün somut koşullarında ele almak ve somut tahliller getirmek zorundadırlar.

Biz bu yazıda önce demokrasi meselesine genel olarak eğileceğiz. Bu en genel tespitlerden kalkarak ülkemiz somutunda demokrasi meselesine nasıl yaklaşılması gerektiğine geçeceğiz. Bütün bunlarla birlikte de gene devlet ve demokrasi meselelerinin burjuvazi ve her türden sapmanın binlerce çarpıtmasının bir sonucu olarak ortaya çıkan, faşizm —faşist devlet— meselesindeki çarpıtmaya karşı, proletarya sosyalistlerinin bakış açısını tespit edeceğiz.

Emperyalizme ve Oligarşiye karşı demokratik halk devriminin zaferi ve anti-faşist mücadelenin başarısı mutlaka Marksist-Leninist devlet ve demokrasi tezlerinin ve faşizmin doğru olarak kavranmasına bağlıdır.

FEODAL DEVLET, FEODALLER VE FEODAL DEMOKRASİ

Kurtuluş'un 5 inci sayısındaki demokrasi yazısında Devlet ve İhtilal'den iki alıntı ile kısa ve özlü bir demokrasi tanımı yapılmaktaydı. Bu iki alıntıda Lenin, demokrasinin ikili karakterini göstermekte ve bir devlet biçimi olarak demokrasinin de şiddetin, örgütlenmiş olarak, sistemli biçimde insanlara uygulanması olduğunu, bunun işin bir yanı olduğunu, diğer yandan da demokrasinin herkese eşit olarak devletin biçimini tayin etme hakkı olduğunu ama bu "herkes" ve "eşit olarak" kavramlarının sadece biçimsel olduğunu anlatmaktadır. [57]

İşte, demokrasinin bu ikili karakterini dosdoğru kavramadan genel olarak demokrasi meselesini ve özel olarak da emperyalist dönemde demokrasi-oligarşi ve faşizm meselelerini doğru tespit etmek imkânsızdır.

Feodal ekonominin üstünde yükselen, feodalizmin egemen sınıfı feodallerdir, toplumun başlıca çalışan sınıfı ise serfler, bir başka deyişle toprak köleleridir.

Şüphesiz feodal toplum köleci topluma göre ilericidir ve feodal toplumda serflerin (toprak kölelerinin) durumu köleci

toplumun kölelerine göre çok farklıdır. İnsandan bile sayılmayan köleye karşı insandan sayılan, "hakları" olan ama toprağa, dolayısıyla toprağın sahibine; feodal toprak ağasına sımsıkı bağlı olan serfin durumu gerçekten büyük bir ilerlemedir. Feodal yasanın bütün temeli feodal ranttır. Serfin toprak köleliği buradan gelir.

Feodal toplumun egemen sınıfı elbette ki feodal devletin de sahibiydi. Feodal devletin görevi feodal yasayı; yani feodal rantı; yani toprak köleliğini muhafaza etmek, "düzenlemek" ti. Yani; feodallerin serfler üzerindeki sistemli şiddetini uygulamaktı.

Feodal toplumda esas olan feodallerin hâkimiyetidir. Ama, zayıf da olsa monarşilere hatta cumhuriyetlere rastlanır. Feodal toplumun çözülmesiyle birlikte ise (artık ekonomik olarak feodaller tek hâkim sınıf olmaktan çıktıkları, yeni bir sınıf olarak burjuvazinin giderek ekonomik gücü ele geçirmesiyle birlikte) monarşi ve meşruti monarşi daha çok rastlanan biçimdir.

Feodal devlette esas olan devletin kurumlarının bizzat feodallerin elinde olmasıdır. Feodal devletin bürokrasisinin üst noktalarının bizzat feodaller tarafından oluşturulmasıdır. Ekonomik gücün hâkimi aynı zamanda yasamanın, yürütmenin ve yargının da başındadır, çok zaman dini önderdir de ve hemen hemen daima ordunun başındadır. Kısacası hâkim sınıfla devlet içice girmiştir. Devletin kurumlarında ancak en alt katlara inildiğinde feodallerin dışındakilere rastlanır. Feodallerin gücü sınırsızdır.

Böylesi bir ekonomide, böylesi bir devlet tipinde demokrasiden bahsetmek mümkün müdür? Eğer feodaller için olan, sadece feodaller için olan bir demokrasiye demokrasi diyeceksek, evet, mümkündür. Sadece feodallerin eşit olarak

devletin biçimini tayin etme hakkı vardır. Diğer sınıf ve tabakalar için ve özellikle serfler içinse demokrasiden bahsetmek mümkün değildir. Biçimsel bir demokrasi dahi yoktur. Yani, devlet biçimi olarak feodal demokratik devlet diye birşey yoktur.

BURJUVA DEMOKRATİK DEVRİMLER VE SERBEST REKABETÇİ KAPİTALİZMİN BİR GEREĞİ OLARAK BURJUVA DEMOKRASİLERİ

Burjuvazi feodal toplumun bağrında doğmuş ve gelişmiş bir sınıftır. Süreç içinde ekonomik gücünü arttırmıştır ve özellikle de yeni keşiflerle birlikte ekonomik gücü iyice artmıştır.

Feodal toplumun son evrelerinin temel çelişkisi yeni üretici güçlerle eski üretim ilişkileri, yani, burjuvazi ile feodalite, feodal yasalar arasındaki çelişkidir.

Feodaliteyi tasfiye eden burjuva demokratik devrimleri o dönemde toplumun en ilerici sınıfı olan burjuvazinin önderliği altındaydı, onun damgasını taşıyordu. Devrime, şehirlerin ve köylerin tüm emekçi sınıfları da katıldılar. Ama esas güç serflerdi.

Burjuva demokratik devrimleri bir yandan feodal yasayı kırıp feodallerin toprağını parçalayıp, serflerin toprak köleliğine son vererek hür köylüleri oluştururken, diğer yandan da feodal devleti, feodal bürokrasiyi ve feodal orduyu da değiştiriyordu.

Feodal devletin yerini ulusal devletlerin kapitalist devletlerin almasıyla birlikte bir yandan da kapitalist ekonomiye kapalı olan feodal bölgeler tasfiye olmaya ve böylelikle kapitalizm yeni pazarlar kazanmaya başladı.

Toprakta feodal yasanın kırılması, feodal malikanelerin dağıtılması ve hür köylülerin ortaya çıkması tarımda kapita-

lizmin hızla gelişmesini getirdi. Kısa zamanda da milyonlarca eski toprak kölesi, yeni hür köylü bu defa ücretli köle haline gelmeye hazırlandı. Hür köylüler süratle topraksızlaştılar ve giderek proleterleştiler. Gelişen sanayi bu eski toprak kölelerini bu defa ücretli köleler olarak şehirlerde topladı. Burjuva demokrasisinin başlıca hedeflerinden biri buydu ve demokrasi kırsal alanda böyle "gerçekleşti"

Öte yandan feodal ekonominin yerine geçen kapitalist ekonominin temeli serbest rekabetti, serbest mübadele idi. Serbest mübadele bir yandan kapitalistler arasında, diğer yandan da artık emeği bir meta haline gelmiş olan proleterle kapitalist arasında söz konusuydu.

Kapitalist toplumun bu ilk çağlarında demokrasinin anlamı; hür köylülerdi, köylülerin topraksızlaştırılmasıydı, toplumun en yeni ve en temel sınıfı proletaryanın kendinden önceki serflerle, kölelerle kıyaslanamayacak özgürlüğü idi [58] , kapitalistler arası serbest rekabet, serbest mübadeleydi, kapitalistle proleter arasında emeğin serbest mübadelesiydi.

Demokrasinin, burjuva demokratik devrimlerle birlikte bir devlet biçimi haline gelmesi ile tamamen serbest rekabetçi kapitalist ekonominin bir sonucudur.

Kapitalist ekonomiyle birlikte feodal devletin, yani hâkim sınıf feodallerle içice girmiş olan devletin yerini yeni tip bir devlet aldı. Bu yeni tip (kapitalist) devletin feodal devletten başlıca ayrıcalığı (ister monarşi, isterse demokratik cumhuriyet olsun, ama, monarşinin nisbi geriliği unutulmadan) devletin kurumlarının hâkim sınıftan koparılmasıdır. Yani devletin kurumlarında bizzat burjuvazi oturmamaktaydı. Burjuva demokrasisinin gelişmesi ile de bu süreç hızlanmış ve tamamlanmıştır.

Kapitalist devletin kurumları, bürokrasisi ve ordusu önce aristokratlardan temizlendi. Yerine yeni bir tabaka (özellikle şehir küçük burjuvalarından oluşan) geçti. Bu yeni asker-sivil bürokrasi feodal bürokrasiden farklı olarak "bağımsız"dı. Bizzat yeni hâkim sınıfın (kapitalistlerin) unsurlarından oluşmuyordu. Bu sürecin tamamlanması devletin pekişmesi, güçlenmesiydi. Tabii burjuvazi için.

Bürokrasi ve ordunun bu yeni yapısı kapitalist devletin serbest rekabetçi dönemdeki bütün biçimleri için geçerlidir. Ama açıktır ki sürecin tamamlanmasının noktası burjuva demokratik cumhuriyettir. Burjuva demokratik cumhuriyetle birlikte (ki kapitalizmin üzerinde yükselebilecek devlet biçimlerinden biridir ve serbest rekabetçi kapitalizm için en uygun olanıdır) feodallerin gücü tamamen kırılmıştır. Ekonomik alt yapıda ve siyasi üst yapıda tasfiye esas olarak tamamlanmıştır.

Burjuva demokratik cumhuriyet, serbest rekabetçi kapitalizmin üzerinde yükselebileceği devlet biçimlerinden sadece biridir, ama, en uygun biçimidir. Burjuva demokratik cumhuriyette kapitalistlerin zenginlikleri hem en emin haldedir, hem de gücü sınırsızdır. Zira başta feodal bürokrasi tamamen tasfiye olmuştur. İkinci olarak ise, demokratik cumhuriyet bütün burjuvazinin çıkarlarını en iyi biçimde korumaktaydı ve bu biçimsel "eşitlik" ve "özgürlük" palavraları ile başta proletarya olmak üzere emekçi sınıflar etkisiz hale getirilmekteydi. Devletin o egemen sınıftan, burjuvaziden "ayrı", "bağımsız" görünümü proletaryayı ve emekçileri kandırmaktan başka hiç bir anlamı yoktu. Ve eşitlik ve özgürlük burjuvazi için, **bütün burjuvazi için gerçekten vardı.**

Görünümde burjuva demokratik devletin bürokrasisi gerçekten egemen sınıftan "ayrı" ve "bağımsız"dır. Kapitalist sınıfla doğrudan organik bir bağı yoktur. Ama kapitalistler baş-

lıca iki yolla: rüşvet ve borsa, banka oyunlarıyla hem bürokrasiyi hem de bir bütün olarak devleti satın alma olanağına sahiptirler. Kapitalist devletin bürokrasisinin "bağımsızlığı" da işte bu noktada bozulmaktadır. Ve aynı nokta tam burjuva demokrasisinin de biçimselliğinin nedenidir. Burjuvazi için eşitlik, özgürlük, proletarya ve emekçiler için ise baskı ve terör olmasının nedenidir.

Burjuva demokrasisinde burjuvazinin en çok çarpıttığı konulardan biri de genel oy mekanizmasıdır. "Bağımsız" görünümlü bürokrasinin çalıştırdığı devletin biçimini halk bu genel oy mekanizması ile "tayin etmektedir" Burjuvazinin iddiası budur. Gerçekte ise genel oy ile halk ancak kendilerini hangi kapitalistlerin 3-4 yıl için yöneteceğini seçerler. "Eşitçe", "özgürce" seçerler ama ancak kapitalist gruplardan birini tercih edebilirler. İşte bu burjuva demokrasisidir. Bütün görevi, bütün hedefi; bir bütün olarak burjuvazinin, kapitalistler sınıfının çıkarlarını savunmak, işlerini organize etmek ve îşçi-emekçi sınıfları aldatmak ve zoru bunlar üzerinde sistemli kılmak.

Evet, işçi-emekçi sınıflar için baskı ve zorbalık olan burjuva demokrasisi, burjuvaziye sadece devletin biçimini tayin etme özgürlüğünü vermez. Onun bir görevi proletarya ve emekçiler üzerinde baskı ve terörü sistemli olarak sürdürmektir, diğer görevi ise devletin ve ekonominin işlerini bütün burjuvazi için, dış müdahaleler olmaksızın korumaktır. Burjuva demokratik devlet ekonomiye doğrudan müdahalelerde bulunmaz. Asli fonksiyonu, ekonomiye dışarıdan müdahaleleri önlemektir, ekonomiyi bir düzen içinde tutmaktır ve kapitalistlerin bu düzen içinde serbestçe yarışabilmelerini sağlamaktır.

Özetle, kapitalizmin ilk aşamasında, serbest rekabetçi dönemde, demokrasi ekonomik yapının bir gereğidir. Evet, proletarya için devletin biçimini tayin etmek mümkün değildir

ama bütün burjuvazi için mümkündür. Burjuva demokrasisi proletarya için baskı ve zulümdür (eşitlik ve özgürlük bir yutturmacadan öteye gitmediği için, sadece biçimsel oldukları için) ama burjuvazinin bütünü için ise gerçekten demokrasidir, eşitlik ve özgürlüktür. Toplantı salonlarının 10 da 9'u burjuvazinin elindeyken, kâğıt stoklarının, matbaaların 10'da 9'u burjuvazinin elindeyken toplanma ve basın özgürlüğü bir ikiyüzlülüktür.

REVİZYONİSTLER VE BURJUVA DEMOKRASİSİ

Revizyonistler burjuva demokrasisini küçük bir tahrifatla saptırırlar; burjuva demokrasisinin de bir diktatörlük olduğunu gizlerler. Böyle olunca da onlarca burjuva demokrasisinin biçimsel "eşitliği" ve "özgürlüklükleri" biçimsellikten çıkar, muhteva haline gelir.

Revizyonistlerin çarpıtmasının temeli diktatörlük tanımındadır. Diktatörlük yasa tanımaz, zorbadır ve bireyseldir. Meseleyi böyle koymak Marksizm-Leninizmden çok uzaktır. Meseleyi sınıflar düzeyinde koymamaktır. Marksist-Leninistler şunu iyice bilirler ki, diktatörlük sınıfsal bir içeriğe sahiptir. Demokrasi de öyle. Demokrasiden bahsederken mutlaka hangi sınıfın demokrasisinden bahsettiğimizi de eklemek zorundayız. Diktatörlük onu uygulayan sınıf için demokrasiyi ortadan kaldırmayabilir (burjuva demokrasisi) ama diktatörlüğün uygulandığı sınıflar için daima baskı ve şiddettir. Sistemli bir baskı ve şiddettir.

Burjuva demokrasisi de bir burjuva diktatörlüğüdür. Burjuvazi için demokrasiyi (eşitlik ve özgürlüğü) ortadan kaldırmayan ama proletarya ve emekçi sınıflar için sistemli şiddeti uygulayan bir diktatörlüktür.

Diktatörlüğün yasa tanımamazlığına gelince: Doğrudur. Burjuva diktatörlüğü yasa tanımaz. Ama yasa koyucusu, uy-

gulayıcısı ve yargı -kısacası devlet-, burjuvazinindir. Burjuvazi tarafından satın alınmıştır. Yasa tanımaz, gereğinde kendi koyduğu yasaları da çiğneyebilen burjuvazi için yasalar aynı zamanda proletarya ve diğer emekçi sınıflara karşı hâkimiyetlerinin teminatıdır da.

Revizyonistlerin çarpıtmalarına, burjuva demokrasisinin proletarya ve emekçi sınıflar için gerçekten "eşitlik" ve "özgürlük" olduğu, "genel oy" mekanizmasının gerçekten işlediği ve proletaryanın genel oy mekanizması ile devletin biçimini tayin ettiği, hatta daha ileri giderek; iktidara bile gelebileceği palavralarına karşı Marksist-Leninistlerin, proletaryanın cevabı kısa ve açıktır: Burjuva demokrasisi bir yutturmacadır. Bir burjuva diktatörlüğüdür. Zorun ve terörün sistemli bir biçimde emekçiler üzerinde uygulandığı bir devlet biçimidir.

BURJUVAZİNİN İKİ EĞİLİMİ

"Burjuvazi kendi çıkarları adına savaşmakta ve tahakkümünü sürdürmekte iki yöntem, iki egemenlik sistemi uygular: Bu yöntemler, kimi zaman peş peşe gelerek birbirini izler kimi zaman da çeşitli biçimlerde birbirleriyle kaynaşmış olarak görülür. Bunlardan birincisi, işçi hareketine her türlü tavizi reddeden zorbalık yöntemidir, ...ikincisi, politik hakların gelişmesine yönelik 'liberalizm' yöntemidir." [59] diyor Lenin. Ve revizyonistlerin çokça sarıldıkları bir nokta da budur. Onlar, burjuvazinin "liberalizm" yöntemini yani politik hakların gelişmesine yönelik eğilimlerini "gerçek demokrasi" ile karıştırmaktadırlar. Karıştırdıkları nokta; burjuvazi ister "tavizsiz" politikasını, isterse "liberalizm" yöntemini uygulasın sonuç hep aynıdır: Burjuva demokrasisi bir burjuva diktatörlüğüdür. Burjuva demokrasisinin sınırları içinde kalarak devlet aygıtını ele geçirmek mümkün değildir.

Ne var ki burjuva demokrasisinin bütün bu sahtekârlığı, bir diktatörlük biçimi olması proletaryanın burjuva demokrasisinin yanında yürümemesi anlamına gelmez ve tarih boyunca gelmemiştir de. Proleter yığınlar sayısız kereler burjuvazi ile birlikte, burjuvazinin ardından demokrasi mücadelesine atılmışlardır. Burjuva demokratik devrimin tamamlandığı ülkelerde sayısız (biçimsel de olsa, yutturmaca da olsa) haklar elde etmiştir.

Günümüzde, yani kapitalizmin emperyalizm aşamasında, çoklarının demokrasi, demokratik devlet aramalarının nedeni de işte bu haklar meselesidir. Burjuva demokratik devrimleri anlayamamak, burjuva demokrasisinin bir ürünü olan haklar meselesini anlayamamak ve en önemlisi burjuva demokratik devleti kavrayamamak insanı emperyalist çağda demokrasi ve daha da vahimi burjuva demokratik devleti aramaya ya da yaratmaya götürür.

TEKELCİ KAPİTALİZM (EMPERYALİZM) ÇAĞINDA DEVLET

Kapitalizmin son aşamasında, emperyalizm çağında devletin yapısı, demokrasi ya da demokratik haklar meselesini kavrayabilmek için önce tekelci ekonomiyi kavramak gerekir. Biz burada uzun uzun tekelci ekonomik yapıyı (birçokları buna muhtaç olsa da) anlatacak değiliz. Sadece gerektikçe konuya bazı yaklaşımları sağlamaya çalışacağız.

Üretimin büyük ölçekli yoğunlaşması ve merkezileşmesi ile şekillenen tekeller kısa sürede ham maddeden başlayarak tekniğin gelişimine kadar ekonominin tümünü kontrol etmeye başladılar. Bankalarla sanayi tekellerinin birleşiminden, iç içe geçmesinden ise finans kapital ortaya çıktı.

Serbest rekabet döneminde devlet çarkı, "yürütme gücü" ve bu gücün bürokratik ve askeri mekanizması yetkinleşip

güçlendi. Tekelci kapitalizmle birlikte ise yetkinleşme ve güçlenme olağanüstü boyutlara ulaştı.

"Emperyalizm - mali sermaye çağı, dev kapitalist tekeller çağı, tekelci kapitalizmin büyüme yoluyla tekelci devlet kapitalizmi haline dönüştüğü çağ - meşruti ülkelerde olduğu kadar, en özgür cumhuriyetlerde de, daha özel bir biçimde, 'devlet makinesi'nin olağanüstü güçlendiğini, bürokratik ve askeri aygıtının, proleter yanın artan bir ezilmesiyle bağlılık halinde, görülmemiş biçimde genişlediğini gösteriyor." [60] Tekelci kapitalizmle birlikte bürokrasi ve militarizm kudurmuşçasına dev boyutlara ulaştı.

Emperyalizm bir yandan metropol ülkelerde (yani bizzat kendi içinde) proletarya üzerinde en ağır baskıyı yoğunlaştırırken diğer yandan da sömürge ve yarı sömürgelerin paylaşılmasına, yeniden paylaşılmasına geçti. Bürokrasinin ve militarizmin dev boyutlara ulaşmasının başlıca iki nedeni bunlardır.

Öte yandan finans kapitalin (mali sermayenin) üstünde yükselen finans-oligarşi (mali oligarşi) devletle içiçe geçmeye başladı.

Serbest rekabet ekonominin bütün dallarında kârı eşitleme çabasındaydı. Bu nedenle de ekonominin temel kuralı Laissez-faire'idi. Devlet ekonomik hayata doğrudan müdahale etmiyordu. Onun görevi kapitalist ekonominin özel mülkiyet, para sistemi, haberleşme, gibi genel kurallarını bir düzen altında tutmaktı. Onun görevi bir nevi bekçilikti. Kapitalist ekonominin bekçiliği.

Devletin ekonomik hayata doğrudan müdahale etmemesi (çok zaman bu kuralın bozulması, gene de kuralı bozmaz) kapitalistlerin serbestçe yarışabilmelerini sağlamaktaydı.

Tekelci devlette ise devlet ekonomik hayata doğrudan müdahaleye başlar. Ekonomiye bu müdahaleleri, esas olarak tekel kârını arttırmak ve tekelci birleşmelere zemin hazırlamak, kolaylaştırmak içindir. Devletin ekonomik hayata bu doğrudan müdahalesi (gümrükler, ticaret ve sömürge politikaları gibi) eskiden devletin yönetimini kendisinin dışındakilere bırakan kapitalistlerin eski politikalarını sürdürmeye olanak vermiyordu. Bu kez tekellerin başındaki oligarşi devletin yönetimini bizzat eline almaya başladı. Politikada daha aktif hale geldi. Parlamentoda, devlet kurumlarında bizzat kendisi oturmaya başladı ya da doğrudan temsilcilerini sokmaya başladı.

Bu süreç giderek dev boyutlara ulaşan bürokrasinin ve militarizmin tekelci kapitalizm ile, oligarşi ile iç içe geçmesidir, oligarşinin devlete doğrudan egemen olmasıdır. Böylelikle devletin kapitalist ekonominin genel bekçiliğinden tekeller için doğrudan doğruya çalışmaya başladı. Tekelci kapitalist aşamada devletin sınıfsal karakteri daha açık-seçik ortaya çıktı.

Devletin yapısındaki, karakterindeki bu değişimle birlikte bütün burjuvaziyi, sınırları içine alan demokrasinin sınırları oligarşiye kadar daraldı. (Kimileri bu "demokrasinin sınırlarının oligarşiye kadar daralması" kavramını da pek anlamamaktalar. Demokrasinin sınırlarının oligarşiye kadar daralması ile birlikte demokrasinin yerine oligarşi geçmektedir. Eğer sadece oligarşi için geçerli olan bir "demokrasi" ye oligarşi değil de demokrasi diyeceksek, ona bir diyeceğimiz yok.)

"EMPERYALİZM GENEL OLARAK DEMOKRASİNİN BÜTÜN DEMOKRASİSİNİN İNKÂRIDIR"

"Bu yeni ekonominin, tekelci kapitalizmin (emperyalizm tekelci kapitalizmdir) siyasi üst yapısı demokrasiden siyasi gericiliğe değişimdir. Demokrasi serbest rekabete tekabül eder.

(abç) Siyasi gericilik tekele tekabül eder. Rudolf Hil-ferding Finans Kapital kitabında haklı olarak 'finans kapital hâkimiyet için çalışır, özgürlük için değil' demektedir... Emperyalizm hem dış, hem de iç siyasette demokrasiyi yıkmaya doğru, gericiliğe doğru mücadele eder. Bu anlamda emperyalizm söz götürmez bir biçimde genel olarak demokrasinin, bütün demokrasinin 'inkârı'dır, onun taleplerinden sadece bir tanesinin, (...) değil " [61] ve "emperyalizm genel olarak demokrasinin yerine oligarşiyi geçirmeye çalışmaktadır." [62]

Demokrasinin, serbest rekabetin, kapitalist değişimin, hür köylülüğün bir gereği olduğunu söylemiştik. Ancak serbest rekabetin yerine tekelleri koyan, üretici güçlerin özgür gelişimini engelleyen, proletaryayı ve köylüleri en ağır baskının altına sokan ve serbest değişimin yerine tekel kârını koyan emperyalizm, demokrasinin inkârıdır. Ancak bütün bunların yanı sıra demokratik hakların bütün olarak ortadan kalktığı da söylenemez.

Burjuva demokratik devrimlerini tamamlamış veya şu ya da bu derecede yol almış kapitalist ülkelerde tek-tek burjuva demokratik haklara elbette rastlarız. Bütün biçimselliğine, yutturmaca olmasına rağmen (ve tekelci kapitalist çağda biçimsellik daha da güçlenmiştir, önceden toplantı salonlarının, kâğıt stoklarının, matbaaların % 9'u kapitalistlerin kontrolündeyse, emperyalist çağda % 99'u tekelcilerin kontrolüne geçmiştir.) burjuva demokratik devrimin ilerlemişliği ölçüsünde, basın özgürlüğü, toplanma özgürlüğü dernek-parti kurma özgürlüğü vb. gibi demokratik haklar vardır. Bir kısmı kalkmış olsa da vardır. Tekelci kapitalizm tek-tek bütün bu demokratik haklara da düşmandır ve sürekli olarak bütün bu hakları ortadan kaldırma eğilimine sahiptir.

Tek-tek haklardan bahsetmek elbette mümkündür ancak bir bütün olarak demokrasiden bahsedilemez. Biraz karikatür-

leştirilerek söylenen "emperyalizm geldi, demokrasi gitti" cümlesini; emperyalizm geldi ve demokrasinin yerine oligarşiyi geçirdi şeklinde "küçük" bir değişiklikle kabul edebiliriz.

Emperyalizm serbest rekabetçi kapitalizme göre ilerici olmasına rağmen hem dış, hem de iç siyasette gericiliktir. İç ve dış siyasette hunharca bir şiddet ve sömürüdür. Devletle iç içe girmiş finans oligarşidir, artık devletin sınıfsal karakterinin apaçık sırıttığı bir dönemdir. Biçimsel bir demokrasiyi dahi korumaya çalışmaz.

1. EMPERYALİST SAVAŞ VE EN GERİ MONARŞİLERLE EN İLERİCİ DEMOKRASİLER ARASINDA HİÇ BİR FARKIN KALMAMASI

1. Dünya savaşı emperyalist yeniden paylaşımın en doruk noktasına çıktığı dönemdir, 1. Dünya Savaşı şu tekelci grubun, şu tekelci grubu yok etmesi amacından çok sömürgelerin ve yarı-sömürgelerin paylaşımı içindi. Alabildiğine gelişmiş bürokrasiler ve kudurmuş militarizm gırtlak gırtlağa birbirine girdi. Sömürgeler, yarı-sömürgeler el değiştirdi.

Emperyalizm genel olarak demokrasinin inkârıdır, emperyalist savaş ise demokrasinin üç katı inkârıdır. Savaş boyunca cephe gerileri "angarya kampları haline geldi" En geri monarşilerle en ilerici demokrasiler arasında hiç bir fark kalmadı. Savaş boyunca tek-tek haklardan da bahsedilemez oldu.

Demokrasinin yıkılışı, yerine oligarşinin geçişi savaş boyunca en hızlı sürecine erişti.

1. Paylaşım savaşının ardından yeni bir dünya ortaya çıktı. Galip ve mağlup tekelci metropol ülkeler arasında yeniden paylaşılmış sömürgeler ve yarı-sömürgeler ve Lenin'in önderliğindeki Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği.

Oligarşinin (seçkin azınlığın yönetimi) demokrasinin yerini alması; bir yandan artık genel olarak demokrasiden bahsedilmemesidir. İkinci olarak ise devletin yapısındaki değişikliktir.

Devletin ekonomiye tekelciler için doğrudan müdahalesi, sınıfsal karakterinin açıkça ortaya çıkmasının yanı sıra artık temsili organların yanı sıra yeni organların oluşması, burjuva demokratik devletin yasama, yürütme ve yargısının birbirinden bağımsızlığının üstünde bunların hepsine birden müdahale edebilen ve bu arada orduya da müdahale edebilen yeni organların oluşması oligarşik devletin en çarpıcı özelliğidir. Ve bu özellik doğrudan doğruya finans oligarşinin devletle içice geçmesinin bir sonucudur.

Böylelikle oligarşik devletin ikili karakteri ortaya çıkar. Bir yandan ülkenin demokratik devriminin gelişmişliği, tamamlanmışlığı ölçüsünde demokratik hakları bünyesinde barındıran oligarşik devlet aynı zamanda demokrasiyi bir bütün olarak ortadan kaldırmaktadır.

Biçimsel de olsa genel oy mekanizması sonucu oluşan temsili yasama organı; parlamento ve işleri, kararları kulislerde de alınsa parlamento tarafından seçilen yürütme organının yanı sıra bunlara tam bir özgürlükle müdahale edebilen yeni tipten organlar. Başkanlık sistemi, milli güvenlik kurumu vb. Oligarşik devletin "demokratik" yanı ve açık baskıcı yanı derken işte bunu kastediyoruz. Oligarşi iki eğilimden birini ya da diğerini bir devlet biçiminden diğerine geçmeden, ikisini de içice barındırarak uygulamaktadır. Oligarşik devletin ikili karakteri budur.

EMPERYALİZMİN İKİNCİ BUNALIM DÖNEMİ, FAŞİST DEVLET VE II. EMPERYALİST SAVAŞ

Faşist devlet, kimilerinin iddia ettiği gibi "sürekli" bir devlet biçimi değildir. Herşeyden önce bir devlet biçiminin sürekliliğinden bahsetmek yanlıştır.

Tekelci burjuvazinin sınıf egemenliğinin en son biçimidir faşizm. "Finans-kapitalin en gerici, en bağnaz ve en emperyalist unsurlarının açık, yıldırıcı diktatörlüğüdür."

Faşist devlet aynen emperyalist savaş sürecinde olduğu gibi demokratik hakların tümünün birden ortadan kalkmasıdır. İster ilk faşist devletlerin oluştuğu Almanya ve İtalya gibi ülkelerin devletlerinde olsun isterse yeni faşist devletlerde olsun tek-tek demokratik haklardan bahsetmek mümkün değildir. Faşizm bütün demokratik hakları ortadan kaldırır.

Ancak yüz kere, bin kere azalmış da olsa faşist devlette de ülkenin burjuva demokratik devriminde attığı adımlara paralel olarak tek-tük burjuva demokratik haklar kalabilir. Özgürlük ise, "biçimsel özgürlük" dahil, sadece ve sadece tekelci burjuvazi için geçerlidir ve buna demokrasi diyeceksek bir diyeceğimiz yoktur.

Faşizm, çağımızda oligarşilerin sürekli bir devlet biçimi değildir ama sürekli bir eğilimleridir. Belirli koşullar içerisinde daima faşist devlete geçişin çarelerini ararlar.

Tekelcilerin faşizme olan bu sürekli eğilimleri, tek-tek demokratik hakların hepsini de boğazlamak arzularından gelmektedir. Faşist devletin ekonomiye en açık müdahalesinden ve faşist devletin burjuvazinin tekel dışı unsurları üzerinde de açık terör uygulamasından gelmektedir.

Faşizmin iktidara gelişinin, faşist devletin kuruluşunun klasik bir biçimi yoktur. Küçük burjuva yığınlarının kitle hareketiyle de faşist devlet kurulabilir, daima oligarşinin doğrudan kontrolü altında olan ordu aracılığıyla da faşist devlet oluştu-

rulabilir. Daha sonra da faşist devlet kendisine taban oluşturmaya çalışabilir.

FAŞİST DEVLETİN OBJEKTİF NEDENLERİ

Oligarşik devletten faşist devlete geçişin başlıca iki temel nedeni vardır. Birincisi oligarşi içinde uzlaşmaz noktalara varan çelişkiler, ikincisi ise kabaran devrimci proletarya hareketi. Faşist devlet, tekelci burjuvazinin sınıfsal egemenliğinin bu en son biçimi, bir yandan burjuva demokrasisinden geride kalmış olan hakları boğazlarken, dolayısıyla proletarya ve emekçi sınıfların kabaran hareketini boğazlarken, bir yandan da kendi iç hesaplaşmasını temizler.

Faşist devlet, devletin ekonomiye ve siyasi hayata en yoğun ve en doğrudan müdahale ettiği biçimdir. Apaçık görülen bir sınıfsal diktatörlüktür. Kendini gizlemek için hiç bir biçimsel kılığa bürünmez ve o denli ileri gider ki "en demokratik devlet biçimi biziz" der. [63]

GERİ BIRAKTIRILMIŞ ÜLKELERDE DEMOKRASİ VE OLİGARŞİ

Gelişmiş metropol ülkelerde burjuva demokratik devrimleri sonuna kadar gitmiş ve tamamlanmıştır. (Ancak hiç bir zaman burjuva demokratik devriminin çözmesi gereken meselelerin hepsini çözmesini bekleyemeyiz. Örneğin kadınların özgürlüğü burjuva demokratik devrimlerle değil sosyalizmle ya da onun biçimlerinden biri olan halk demokrasisi ile çözümlenebilir.) Bu ülkelerde sosyalist devrimin en somut şartları vardır. Ve görev sosyalist devrimdir. Metropol ülkeler "Sosyalist Devrim ve Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı (Tezler)"inde Lenin'in üç tipe ayırdığı ülkelerin birinci tipini oluştururlar. Lenin'e göre ikinci tip ülkeler burjuva demokratik devrimlerinde şu ya da bu ölçüde yol almış ama tamamlayamamış ülkelerdir. Üçüncü tip ülkeler ise sömürge ve yarı-sömürgelerdir. Bu

son iki türden ülkeler için Lenin burjuva demokratik hareketlerin yeni başladığını ve önlerinde uzun bir yolun olduğunu tespit ederek proletaryanın bu ülkelerde bağımsızlık ve demokrasi için mücadelelerini önerir. Bağımsızlık ve demokrasi mücadelesi sosyalizm için mücadeleden kesinlikle ayrı düşünülemez. Emperyalist çağda sosyalizm için ilerlemeyen bir demokrat, tutarlı bir devrimci demokrat olamaz.

Metropol ülkelerin dışında kalan geri bıraktırılmış ülkelerde, metropol ülkelerde görülen finanskapital, finans-oligarşi yoktur. Onun yerine ülkenin somutuna paralel, farklı bir oligarşik yapı vardır. Bu oligarşi genellikle emperyalist tekellerin işbirlikçisi büyük burjuvalarla (işbirlikçi tekelci burjuvalar) yarıfeodal toprak ağalarından oluşur.

Burjuva demokratik devrimlerini tamamlayamamış, geri kalmış ülkelerin işbirlikçi burjuvazisinin toprak ağalığını sonuna kadar, tasfiye edememesi başlıca iki nedene dayanır. Birincisi feodal artıkların emperyalizmin siyasi müttefiki olmasıdır, ikincisi ise artık burjuvazinin, emperyalist çağla birlikte devrimci barutunun bitmesidir.

İşte bu iki nedenle, geri kalmış ülkelerin oligarşileri başlıca, artık bir iç olgu haline gelmiş olan emperyalizm, işbirlikçi tekelci burjuvazi ve az ya da çok feodal karakterli büyük toprak sahiplerinden oluşur. Peki, böyle bir ülkede demokrasiden bahsetmek mümkün müdür? Elbette, kesinlikle hayır. Her şeyden önce burjuva demokratik devrimini tamamlamamış ülkelerdir bunlar. Bu nedenle hiç bir zaman burjuva demokratik devlet yapısına sahip olmamışlardır. İkinci olarak ise bu ülkelerde, ülkenin somutuna uygun oligarşik yapılar hâkimdir ve devlet oligarşik bir devlettir yani seçkin bir azınlığın yönetimi vardır.

Türkiye de dahil sömürge, yarı-sömürge ülkelerin oligarşik devlet yapılarının karakteristiği de metropol ülkelerin oligarşik devletlerinin karakteristiğine paraleldir. Tek farkla ki geri kalmış ülkede tek-tek demokratik haklar daha sınırlıdır ve çok zaman ülkenin büyük bölgeleri henüz kapitalist ilişkilere açılmamıştır. Burjuva demokratik devriminin tamamlanmamış olmasının bir sonucu olan sınırlı demokratik haklar, oligarşik yapının içinde feodal ve yarı-feodallerin de bulunması nedeniyle daha da biçimseldir, daha da işlemezdir. Bu nedenle de geri kalmış ülkelerin oligarşik devlet yapıları içinde oligarşinin zorbalık unsuru daha ağırlıklıdır. Ağır basan yan çok zaman bu ikinci unsurdur.

Geri kalmış ülkelerin oligarşileri finans-oli-garşiye oranla faşizm eğilimine de daha fazla sahiptir. Birçok geri kalmış ülkede faşist darbelerin nedeni de budur. Bu çarpık toplumsal gelişimin ürünüdür.

Geri kalmış ülkelerde oligarşik devletten faşist devlete geçiş genellikle kitle hareketliliği ile değil, yukarıdan aşağıya askeri darbelerle oluşturulur.

Bütün bunlardan sonra şunu da hemen eklemek gerekir ki, kapitalizm girdiği ülkeyi süratle baştan aşağı kapitalist ilişkilere açmaya çalışır. Ve kapitalizm büyük bir süratle gelişir. Ancak bu gelişimin sonucu ülkenin ekonomik yapısı; çarpık kapitalist bir üretim tarzı dahi olsa bu ülkenin burjuva demokratik devrimini tamamladığı anlamına gelmez. Üst yapıda feodal, yan-feodal ilişkiler sürer gider. Emperyalist çağda çarpık kapitalizme uygun üst yapı ancak sosyal bir devrimle değişir ve bu sosyal devrim proletaryanın önderliğindeki demokratik halk devrimidir, kesintisiz bir sürecin sonunda sosyalizme ulaşır.

Özetle geri kalmış bir ülkede demokrasiden, "nisbi demokrasiden" söz etmek bir çarpıtmadır. "Sürekli faşizm"den ya da "sömürge tipi faşizm" den bahsetmek ise yanlıştır.

REVİZYONİSTLER VE DEMOKRASİNİN OMUZLANMASIYLA SOSYALİZME GEÇİŞ YA DA YENİ KILIFIYLA BARIŞÇI GEÇİŞ!

Yukarıda kısaca burjuva demokrasisi karşısında ona methiyeler düzen revizyonistlerin konumundan bahsetmiştik. Geri bıraktırılmış ülkelerde revizyonistlerin konumu daha da bayağıdır. Meseleyi çarpıtma çok daha kaba ve açıktır. Revizyonistlerin önerisi burjuva demokratik devrimi "ilerletmek"tir. Bu tek-tek burjuva demokratik hakların elde edilmesi değil "demokrasinin kazanılması", yani, "demokratikleşme"dir. Demokratikleşmenin varacağı nokta ise; "ileri demokrasi" dir. Revizyonistlerce "ileri demokrasi" sosyalizme giden yolda zorunlu bir konaktır. Bu "devrim anlayışının" bir başka adlandırılışı da "devletin demokratikleştirilmesi"dir.

Nasıl gerçekleşecektir bu "ileri demokrasi?" Şöyle; proletaryanın mücadelesi ile "ileri demokratik" bir düzen kuracak olan bir hükümet işbaşına gelecektir. Bu "halktan yana bir hükümet" olacaktır. Revizyonistler "demokratik hakları geliştirmek" ve "demokratik bir hükümet kurmak için" savaşım veriyorlar.

Uzatmaya gerek yok, teorinin (!) temeli: Demokratik hakları genişletmek (!) ve demokrasiyi böylece omuzlaya omuzlaya demokratik bir hükümeti işbaşına geçirmek. Sonrası; ver elini sosyalizm! [64] Devlet, emperyalizm, demokrasi ve oligarşi meselelerinin A,B,C'sinin bile kavranmadığı çok açıkça sırıtıyor. Bütün bu görüşler devleti sınıflar üstü bir uzlaşma aracı olarak gören, devlet, hükümet ayırımları yapan küçük burjuva dünya görüşünün yansımalarıdır.

Biz demokratik haklar için, demokratik bir hükümet için mücadele etmiyoruz. Marksist-Leninistlerin devrim anlayışı kesintisiz devrimdir. Türkiye devriminin yolu emperyalizme ve oligarşiye karşı Demokratik Halk Devrimi izleyecektir. Burjuva devlet makinesini parçalayıp, yerine, proletaryanın ve köylülerin devrimci-demokratik devletini kuracaktır.

Ülkemizde demokrasi bir devrim meselesidir. Proletaryanın önderliğinde proletaryanın ve köylülüğün Demokratik Halk Devrimi tamamlanmamış burjuva demokratik devrimi sonuna kadar götürecek ve hiç bir kesintiye uğramadan proletaryanın demokrasisine yani sosyalizme geçişi inşa edecektir. Çağımızda burjuva demokratik devrimin tamamlanması proletaryanın önde gelen görevidir ve ancak işçi-köylü demokrasisi ile gerçekleşebilir.

Demokrasinin omuzlanarak geliştirilmesi, toplumun-devletin demokratikleştirilmesi Lenin'in iflas ettirdiği "barışçı geçiş" teorilerinin yeni bir kılıfla ortaya sürülmesidir. Ama bu kez hem Lenin, hem de sosyal-pratik tarafından iflas ettirilmektedir.

"SOL" OPORTÜNİZM VE DEMOKRASİ MESELESİ

Revizyonistler "barışçı geçiş" teorilerini yutturabilmenin telaşı içinde oligarşik devletin cılız yanı olan, demokratik hakları geliştirip, çoğaltıp ve güçlendirerek demokratik bir hükümet kurmaya çalışırken, "sol" oportünistler de en keskin bir biçimde demokratik hakların kazanılmasını inkâr ederler. Aslında onların inkâr ettiği proletaryanın demokrasi için mücadelesidir. Sadece bir tek ülkenin boyutları için değil, evrensel olarak da demokrasi için mücadeleyi inkâr ederler. Oysa proletarya genel olarak demokrasi için mücadele etmeden, onun okulundan geçmeden sosyalizme doğru ilerleyemez. Demokratik

haklar ise proletaryanın devrim mücadelesinin, devrime giden yolunun yan ürünleridir.

Örneğin revizyonistler legal parti kurma hakkını (ülkemiz somutunda 141-142'nin kalkmasını) temel mücadele hedefi olarak görürlerkeni "sol" oportünistler ise bu hakkı tamamen inkâr ederler. Oysa sınıf esasına dayalı parti kurma hakkı ne demokrasinin gerçekleştiğinin bir işaretidir, ne devrime giden yolda ki en önemli aşamadır ne de demokratik bir devletin kurulması yolunun yarı yarıya kat edilmesidir. Sadece Demokratik Halk Devriminin aştığı bir haktır ve proletarya bu haktan alabildiğine yararlanır. "Sol" oportünistler de lafta demokratik hakları inkâr edip, sosyal pratikte, ortaya çıkan her bir demokratik haktan nasiplerini alırlar.

Marksist-Leninistler için hakların önemi, her bir hak elde edildiğinde proletaryaya ve diğer emekçi sınıflara meselenin "hakların azlığı, ya da çokluğunda değil, sömürücü düzenin kendisinde" olduğunu gösterme olanağı vermesindedir.

Öte yandan oligarşik devlet yapısı içinde (hakların biçimselliğinin yanı sıra) hâkim öge açık baskı, politik tüm hakların ilgası olduğuna göre proletarya ve emekçiler için haklar hiç bir zaman kalıcı değildir. Özellikle işbirlikçi tekelci burjuvazinin faşizm eğilimi sık sık oligarşik devletten faşist devlete geçişi zorlamaları ve çok zaman geçmeleri "devletin demokratikleştirilmesi" tezini kökünden iflas ettirir.

KURTULUŞ

Kurtuluş Sosyalist Dergi. Sayı 9. Şubat 1977.

TÜRKİYE'DE DEVLET

Türkiye'de devlet deyince, aslında, Türkiye toplumunun uzun tarihsel gelişim süreci içerisinde, devletin doğuşu, gelişimi ve bunun sınıf ve sömürü ile ilişkisinin birlikte kavranılması anlaşılmalıdır. Fakat bu çok detaylı bir incelemenin konusu olduğundan, biz şimdilik kendimizi yakın tarihimizle sınırlayacağız ve hatta bunun da kısa bir özetini vermeye çalışacağız. Yani ülkemizde ilk burjuva demokratik devrim atılımı olan *1876* dan başlayıp *1977*'ye (günümüze) kadarki yüz yıllık tarihi süreç içerisinde, devletin önce feodal tipinden, kapitalist devlet tipine geçişini, bunların biçimlerini ve devletin günümüzde aldığı son biçim olan oligarşik devleti inceleyeceğiz.

Önce konuya açıklık getirmek için Marks'ın şu çözümlemesini kavramaya çalışalım. "Karşılığı ödenmemiş artık emeğin doğrudan doğruya üretici olan kimselerin elinden zorla alındığı özgül ekonomik biçim," diyor Marx, "egemenlik ve bağımsızlık ilişkisinin doğrudan doğruya üretim sürecinde

doğup geliştiği ve üretim süreci ü-zerinde belirleyici bir etmen olarak etki yaptığı yöntemi belirler. Üretim ilişkilerinden doğan ekonomik topluluğun bütün yapısı ve onunla birlikte özgül siyasal yapısı da bu temel üzerinde kurulur. Üretim araçları sahipleriyle gerçek üreticiler arasındaki doğrudan ve dolaysız ilişki —belli bir zamandaki biçimi emek tiplerinin ve tekniklerinin ve dolayısı ile emeğin toplumsal üretim gücünün gelişim sürecinde belirli bir aşamaya tekabül eden bu ilişki— daima, egemenlik ve bağımlılık arasındaki ilişkilerin siyasal biçimini içeren, bütün toplumsal yapının en gizli sırrım, saklı temelini, yani kısaca devletin özgül biçimini açığa vurur. Bu aynı ekonomik temelin, her ne kadar başlaca koşulları her yerde aynı olsa da, görünüşte sonsuz değişiklikler göstermesini önlemez. Bu tür değişiklikler, sayısız görgül (ampirik) koşulun, doğal çevrenin, ırk kompozisyonunun, dış tarihsel etkilerin, vb. nin ürünleridirler ve görgül olarak belli koşulların çözümlenmesi aracılığıyla anlaşılabilirler." [65] (abç)

Marx'ın devlet, sınıf ve sömürü arasındaki ilişkinin diyalektik ve tarihi materyalizm açısından en özlü anlatımı olan bu çözümlemesinden çıkardığımız sonuçları şöyle sıralayabiliriz.

1) Belli bir devlet tipini anlamanın anahtarı, ele alman sınıf egemenliği tipinin dayandığı egemen sömürü tipini anlamaktır.

2) Belli bir tarihsel kategoriye girmeyen, belli bir ekonomik temelin siyasal üst yapıdaki ifadesi olmayan devlet tipi ve biçimleri düşünülemez.

3) Egemen sömürü tipinin saptanması, özgül bir tarihsel sınıf egemenliği tipinin yapısını çözümlemek için gereklidir, fakat bu hiç de yeterli değildir. Çünkü devlet biçimini açıklayamaz. Devletin "özgül biçimini" anlamak için, aynı sömürü tipi üzerinde yükselen toplumlarda görülen ekonomik yapıda-

ki değişikliklerin siyasal üst yapıdaki farklılıklarını kavramak gerekir

4) Her bir asal devlet tipinin somut örneklerinin gösterdiği politik üst yapının karmaşıklıkları, her bir temel ekonomi tipinin somut örneklerinin gösterdiği sınıfsal yapının karmaşıklıkları ile bağıntılıdır. "Bütün toplumsal yapının en gizli sırrını, saklı temelini, yani kısaca devletin özgül biçimini" anlamanın anahtarı bu olmalıdır.

5) O halde asal devlet tiplerini ve "son derece çeşitli" biçimlerini anlayabilmek için, ele alınan her bir toplumu somut olarak incelemek gereklidir.

Ülkemiz somutunu incelemeye başlamadan önce, Marx'm çözümlemesinden çıkardığımız sonuçları sınıflı toplum tarihinde kısaca izleyelim.

Köleliğin ilkel biçimlerinden serfliğe, oradan da kapitalizm ve sosyalizme kadar olan toplumların tarihi gelişimi içerisinde, her bir temel ekonomi tipine uygun düşen ve bu temel ekonomik yapının siyasal üst yapıdaki ifadesi olan sınıf egemenliği tipi olarak devlet tipleri vardır. Bunlar, farklı toplum biçimleri veya farklı üretim biçimleri olarak bildiğimiz ve insanlık tarihinin materyalist gelişiminde gördüğümüz köleci, feodal, kapitalist ve sosyalist devlet tipleridir.

Fakat her bir toplum biçiminin siyasal üst ya pısı, "aynı ekonomik temelin ifadesi olmasına rağmen, görünüşte sonsuz değişiklikler göstermesini de" önlememiştir. Çünkü "bu tür değişiklikler, sayısız görgül koşulun, doğal çevrenin dış tarihsel etkilerin, vb."nin ve hatta "ırk kompozisyonunun" ürünleriydiler.

Sözgelimi köleci çağda, devlet çok çeşitli biçimler almıştı. Monarşik, Cumhuriyet, Oligarşik biçimlere bürünmüştü. Fakat "kölelik çağında ortaya çıkan bütün bu ayrılıklara rağmen, kö-

leci çağın devleti ister monarşi, ister aristokrasi, ister demokrasi olsun (özünde) köleci bir devletti." [66] Feodalizm çağındaki devlet biçimleri de çeşitlilik gösteriyordu. Feodalizmde "sadece feodal toprak ağalarının egemenliği tanınmasına" rağmen zayıf da olsa, gene monarşi ve aristokratik cumhuriyet biçimleri vardı.

Kapitalizm çağında ise, devlet çok daha çeşitlilik gösteriyordu. Monarşik, demokratik cumhuriyet, faşist, oligarşik vb. "Burjuva devlet biçimleri son derece çeşitlidir, (abç) ama nitelikleri hep aynıdır: Bütün bu devletler, son tahlilde, şu ya da bu biçimde, ama zorunlu olarak, bir burjuva diktatörlüğüdür. Elbette kopitalizmden sosyalizme geçişde, politik biçimler bakımından büyük bir bolluk ve geniş bir çeşitlilik göstermekten geri kalmaz; ama hepsinin nitelikleri aynı kalacaktır: Proletarya diktatörlüğü.." [67]

Günümüzde, kapitalizmden sınıfsız topluma geçiş çağında da sosyalist devletlerin, yani proletarya diktatörlüklerinin Sovyetik ve Halk Demokrasisi biçimlerinin görülmesinin anlamı budur. Demek ki "aynı ekonomik temelin" siyasal üst yapıdaki ifadesi olan devlet "her ne kadar başlıca koşulları her yerde aynı olsa da" yani onun özü aynı olsa da "görünüşte sonsuz değişiklikler" (değişik biçimler) göstermesini önlemez. Bu değişiklikler farklı sömürü tipi üzerinde oluşan, köleci, feodal, kapitalist ve sömürüye dayanmayan sosyalist devlet tiplerinin başlıca biçimleri olabileceği gibi, belli bir zaman süresince tarihi olarak egemen sömürü tipi değişmeyen, fakat "egemenlik ve bağımlılık ilişkilerinin" ekonomik ve sınıfsal karmaşıklıklarına göre değişen aynı -tek- bir toplumda görülen devlet biçimleri çeşitliliğinde de yansır.

Marx, örneğin İngiltere ve Fransa'da feodalizmden kapitalizme geçiş çağında feodal devlet tipinden kapitalist devlet tipine geçişte iki farklı biçimin oluşumunu şöyle çözümler.

"Bay Guizot'nun ancak İngilizlerin üstün kavrayışıyla açıklayabildiği İngiliz devriminin tutucu karakterinin anlaşılmazlığı, burjuvazi ve büyük toprak sahiplerinin çoğunluğu arasındaki uzun süren ittifaktır, İngiliz Devrimini toprağı parçalara bölerek toprak üzerindeki büyük mülkiyeti yıkan Fransız devriminden temelde ayırdeden bir ittifak." ([4]) (abç)

Bu iki farklı gelişim, önce aynı tipte fakat iki farklı devlet biçiminin oluşmasına, sonra da iki demokrasiden birinin daha ilerici, diğerinin (İngiliz demokrasisinin) daha tutucu karakter kazanmasına neden olmuştur.

Öte yandan Engels Almanya'daki daha farklı gelişim için "Prusya tipi devrim" veya "yukarıdan aşağıya devrim" dediği Alman devrimini Fransız devriminden temelde ayrılığını şöyle belirtiyor:

"1808-1813 yıllarında başlayan ve *1848*'de devam eden burjuva devrimini bu yüzyılın sonunda Bonapartizm biçiminde tamamlaması Prusya'nın kendine has -tuhaf- kaderidir. Her şey yolunda gider, dünya sessiz ve sakin kalırsa ve hepimiz yeteri kadar yaşarsak, o zaman belki *1900*'lerde Prusya hükümetinin tüm feodal kurumlan ortadan kaldırdığını, Prusya'nın en azından *1792*'de Fransa'nın bulunduğu noktaya ulaştığını görebiliriz." ([5]) (abç)

Belli bir zaman süresince tarihi olarak devletin tipi değişmeyen ve fakat ekonomik ve sınıfsal karmaşıklıkların "egemenlik ve bağımlılık ilişkilerinin üretim sürecinin belirli bir aşamasında" veya belirli toplumsal gelişmelere uygun olarak tek bir toplumda veya toplumlarda —burada emperyalist aşamayı da sayabiliriz— görülen devlet biçimleri çeşitliliği için Marx, örneğin *1848* Fransa'sı için şunları yazıyor.

"1789'dan beri Fransız burjuvazisinin devrimlerinin hiç biri düzene bir saldırı değildi: Çünkü her defasında bu egemenli-

ğin ve köleliğin siyasal biçiminin değişmesine katlanarak sınıfsal egemenliklerine, işçilerin köleliğine, burjuva düzenine izin verdiler.." ([6]) (abç)

Ayrıca Marx, Bonapartm Darbesi'nde *1848-1852* yılları arasında Fransa'da birçok devlet biçimlerinden söz eder. Hatta bu dönemde üç-beş aylık dönemlere uygun olarak her yeni kurulan sınıf egemenliği biçimlerine ayrı ayrı isimler verir. Zira hiç bir devlet "biçimi" sürekli değildir, belli koşullarda sürekli olarak değişebilir. Ya başlıca biçimlerden, birinden diğerine değişir, ya da yeni biçimler ortaya çıkar.

Lenin ise özellikle emperyalist dönemin devlet, sınıf ve sömürü ilişkileri üzerinde önemle durur. Lenin'in emperyalizmin ekonomik ve siyasi özelliklerine ilişkin çözümlemeleri ayrı bir inceleme konusu olmakla birlikte ülkemizin her-şeyden önce emperyalist-kapitalist sistemin bir parçası, onun geri bir uzantısı, yarı-sömürge ve bağımlı devlet ilişkileri, konunun burada tekrar açılmasını gerekli kılmaktadır.

Emperyalizmin, tekellerin ve mali sermayenin egemenliğinin kurulduğu, sermaye ihracının birinci planda önem kazandığı, dünyanın uluslararası tröstler arasında paylaşılmasının ve dünyadaki bütün toprakların en büyük kapitalist ülkeler arasında bölüşülmesinin tamamlanmış bulunduğu bir gelişme aşamasına ulaşan kapitalizm olduğunu söyleyen Lenin: "Bu yeni ekonominin, tekelci kapitalizmin siyasi üst yapısı demokrasiden siyasi gericiliğe değişimdir. Demokrasi serbest rekabete, siyasi gericilik tekele tekabül eder." ([7]) (abç)

Ayrıca emperyalizm nasıl ki küçük ulusların siyasi bağımsızlığını, ekonomik ilhakı (daha kolay, daha ucuz, daha elverişli) bir şekilde sağlanması için yıkmaya çalışıyorsa "tıpkı bunun gibi emperyalizm genel olarak demokrasinin yerine oligarşiyi geçirmeye çalışmaktadır." ([8]) (abç)

"Özgürlük eğilimi yerine egemenlik eğilimi" götüren ve sömürgecilik siyasetinden doğan dev tekellerin ve oligarşinin çağı; "sayıları gitgide artan küçük ya da zayıf ulusların, zengin ya da güçlü birkaç ulus tarafından sömürülmesi" ve "her planda gericilik ve ulusal baskı" demek olan emperyalizm çağında "burjuvazinin, gitgide artan bir ölçüde sermaye ihracmdan gelen kazançlarla ve "kupon kırpmakla" yaşadığı, 'rantiye —devlet'in tefeci— devletin yaratılması, gitgide daha belirgin biçimde emperyalizmin eğilimlerinden biri olarak ortaya çıkmaktadır. ([9]) Çünkü bu çağda artık "Dünya bir avuç tefeci-devlete ve bir borçlu devletler çoğunluğuna bölünmüş bulunmaktadır" (10) (abç)

Bu dönemde "Birleşik Devletlerin (ABD) Cumhuriyetçi Burjuvazisinin monarşist Japon ya da Alman Burjuvazisi ile karşılaştırılması gösteriyor ki, emperyalist dönemde en büyük siyası fark, iyice azalmaktadır; bu da genellikle önemsiz olduğu için değil, bütün bu durumlarda çok açık bir şekilde belirmiş asalak nitelikte bir burjuvazinin varlığından ötürü" ([n]) böyle olmaktadır.

Böylece, hem içte hem dışta, ülkeden ülkeye belli farklılıklar göstermesi yanında, "genellikle bir şiddet ve gericilik eğilimi", genel olarak demokrasinin "bütün demokrasinin inkârı" olan ve "egemenlik peşinden koşan tekeliyle, aralarındaki siyasi farkın iyice azaldığı asalak bur-juvazisiyle" tefeci devletin "tekellere bağımlı devlet cihazının" (Stalin) dünyanın tüm kapitalist ülkelerinde "daha özel bir biçimde, olağanüstü güçlendiğini, bürokratik ve askeri aygıtın, proletaryanın artan bir ezilmesiyle bağlılık halinde görülmemiş biçimde genişlediğini" göstermektedir.

Öte yandan bu çağda emperyalist devletlerin "özellikle geri kalmış ülkelerde politik bakımdan bağımsız devletler kurma maskesi altında ekonomik, mali ve askeri bakımlardan tama-

mı ile kendilerine bağımlı devletler meydana getirmelerini," [68] (abç) iyi kavramalıyız. Çünkü gene bu dönemde, kapitalist-emperyalist sistemin dünya pazarı ilişkileri koşullarında "Meta üretimi ve kapitalizm ve finans-kapitalin bağları, sömürge ülkelerin çok büyük çoğunluğunda (bugün, yeni-sömürgecilik döneminde tüm yarı sömürgelerde-Kurtuluş) mevcuttur." [69] (abç)

Yeni sömürgecilik döneminde ise artık emperyalizm hemen bütün yarı-sömürgelerde bir "iç olgu" haline gelmiş, buralardaki egemen ekonomik ittifakın ve bunun siyasal üst yapıdaki ifadesi olan oligarşik devlet biçiminin bizzat içinde yer almıştır. Emperyalist-kapitalist sistemin bir parçası, geri birer uzantısı olan her bir yarı-sömürge ülke, sistemin tüm ilişki ve çelişkilerini yansıtmakta daha gelişmiş olanların bir karikatürüne benzemektedirler.

Buraya kadar sıraladığımız genel Marksist önermeleri sürekli akılda tutarak, şimdi esas konumuz Türkiye'de devletin son yüzyıllık tarihi gelişiminin bir özetini verebiliriz.

Osmanlı devleti, devlet tipi olarak feodal bir devletti. Fakat Osmanlı feodalizminin kendine özgü nitelikleri (özellikle mir-i toprak düzeni ve merkezi yanı ağır basan devlet yapısı) onu Batı'da daha saf halde gördüğümüz feodal devlet tiplerinden biçimsel olarak ayırıyordu. Devlet, feodal devlet tipinin monarşik biçimini yansıtıyordu. Feodal Osmanlı devletinin bu özgül biçimi "başlıca koşulları her yerde aynı olan" ve belli bir "ekonomik temelin" ifadesi olan feodalizmin "egemenlik ve bağımlılık" ilişkilerinin görünüşte sonsuz değişiklikler göstermesinin bir sonucuydu.

Feodal Osmanlı devletinin bu yapısı, içte toprak ve devlet düzeninin bozulması, dışta kapitalizmin batıdaki hızlı gelişiminin yarattığı etkilerle çözülmeye başladı. Feodal Osmanlı

toplumunun bağrında *18.* yüzyıl başlarından itibaren, kapitalist üretim ilişkileri uç vermeye ve cılız da olsa geleceğin yeni sınıfı olarak bir burjuvazi doğmaya başlamıştı. Fakat bu yüzyıl *(18.* yy.) aynı zamanda batıda kapitalizmin serbestçe ve hızlı bir gelişim gösterdiği, bilim ve teknikte olağanüstü gelişmelere paralel olarak da bir dünya pazarının kurulmaya başladığı bir dönemdi. Batının bu hızlı gelişimi karşısında, çağın gerisinde kalmak istemeyen III. Selim ve II. Mahmut gibi zamanın padişahları çeşitli reformlarla bir yandan çözülmeye başlayan merkezi feodal yapıyı sağlamlaştırmaya çalışırlarken, öte yandan da ticaretin ve sınırlı da olsa bir iç pazarın gelişmesine olanak yaratmışlardı.

Tarihimizde "yenilikçilik" veya "batılılaşma" akımı olarak bilinen *18.* yüzyılın son çeyreğinde *1789* Fransız Burjuva Demokratik Devrimi'nin de etkileriyle başlayıp, Tanzimat'la devam edecek ve *1876, 1908* ve *1923*'e kadar sürecek çok çeşitli reformların (idari, mali, hukuki) tarihi, aynı zamanda ülkenin bir yarı-sömürge olarak gelişmesinin (özellikle *1838*'den itibaren) ve bu koşullarda burjuva demokratik atılımların, başka bir deyişle, feodal monarşik Osmanlı Devletinin *1923*'de kapitalist devletin cumhuriyet biçimine dönüşümünün de tarihi olacaktır.

Osmanlı feodal monarşik devletin çeşitli kast ayrıcalıklarıyla belirlenen bürokratik ve askeri aygıtı, II. Mahmut'la başlayıp Tanzimatla devam eden ve özellikle *1838* açık pazar anlaşmasının gerektirdiği idari mali ve hukuki reformlarla çözülmeye başlamıştı. II. Mahmut'un Yeniçeri Ocağını kaldırıp, yerine Nizam-ı Cedid'i (modern orduyu) kurması, devlet kurumlarında yeni düzenlemeler getirmesi, ardından Tanzimat döneminin yarı-sömürge ilişkileri içinde bizzat sömürgeci devletler tarafından denetlenen reformlar, artık burjuvazinin sesini duyurmasının koşullarını yaratmıştı. Burjuvazinin bürokrat

temsilcileri devletin bürokratik ve askeri aygıtında Osmanlı saray aristokrasisi yanında yer alabiliyordu. Çünkü tüm bu gelişmeler —modern ordunun kuruluşu, askeri okulların açılması, devlet kurumlarında çağa uygun yeni düzenlemeler, Avrupa liberal burjuvazisiyle sömürgeci ilişkiler— feodalizmden çok kapitalist politik üst yapı değişikliklerine yakındı.

Öte yandan, 1838 'le başlayan yarı-sömürge serbest ticaret ilişkilerinden gerçek payı, ülke ticaretini tarihi olarak ellerinde bulunduran azınlık milliyetleri alıyordu. 1838 Andlaşmasıyla ticaret üzerindeki sınırlamalar kaldırılmış, 1859 Arazi Kararnamesi ile mir-i arazi üzerinde küçük köylülere bireysel tasarruf hakkı tanınmış (büyük topraklardaki tasarruf hakkı daha önce doğmuştu) olmasına rağmen burjuvazi henüz cılızdı. Ülkede yeni ticaret ilişkilerini azınlık milliyetleri sürdürürken ve emperyalistlerle ilişkiler içinde giderek ekonomik ve politik etkinliklerini de arttırıyorlardı. Osmanlı burjuvazisi, bütün umudunu devlet kurumlarındaki etkinliğine ve Avrupa liberal burjuvazisinin insafına bağlamıştı.

Bu arada sömürgeci devletlerin kendi aralarında süren pazar mücadeleleri ülkeye yansıyor, devletin bürokratik ve askeri aygıtında çeşitli aristokrat ve burjuva temsilcilerde bu devletlerin "adamlığı" yarışma giriyorlardı. Devletin aristokrat temsilcileri açıktan açığa çeşitli emperyalist devletlerin "adamlığı" nı üstlenirken, artık iç pazarı sömürgecilere ve onlarla işbirliği halindeki azınlık milliyetlerine kaptırmış olan burjuvazinin bürokrat temsilcileri ve Jön Türk hareketinin öncüleri Namık Kemal, Ziya Paşa ve Mithat Paşalar da "milli bir kapitalizm" istemekle birlikte bu ilişkilerin dışında kalamıyorlardı. Çünkü Avrupa kapitalizmiyle ve devletleriyle geüşen yarısömürge ilişkilerin her yeni adımı, çarpık ve batı kapitalizmine bağımlı da olsa kapitalist üretim ilişkilerinin gelişmesini ve do-

layısıyla da politik üst yapıda değişikliklere ve burjuvazinin daha etkin rol oynamasına yeni imkânlar yaratıyordu.

Bu tarihi gelişim içinde, gecikmiş burjuva demokratik devrimlerinin bir parçası olarak, Osmanlı burjuvazisi 1876'da ilk burjuva demokratik devrim atılımına girişiyordu. Artık feodalizme karşı tavır almıştı ve feodal devleti yukarıdan aşağıya ele geçirmeyi ve toplumun dönüşümünü yukarıdan aşağıya hızlandırmayı amaçlıyordu. Fakat burjuvazi ekonomik bakımdan güçsüzdü, politik hareketi de cılızdı. Ülkede kapitalizmin serbestçe gelişmesi önlenmiş, batı kapitalizmine bağımlı çarpık gelişim ve yarı sömürgeleşme iyice kökleşmeye başlamıştı. Bu koşullarda burjuvazinin köylüleri de harekete geçirip "gerçek bir halk hareketi" yaratması olanaksızdı. Bir "halk" kavramı bile hareketin liderlerinin kafalarında çok "soyut" kalıyordu. "Kadim devlet" yıkılmaz, dokunulmaz görünüyordu.

Batının ilerlemiş ülkelerinde kapitalizm hızla serbest rekabetçi dönemden ve bir sıra dünya pazarının yeniden paylaşılmasından sonra emperyalist döneme girerken; bu dönemin arifesinde ve yan sömürge feodal Osmanlı devletinin "alaca karanlığında burjuvazinin ilk burjuva demokratik devrim atılımı başlıyordu. Osmanlı feodal monarşik devletin bürokratik ve askeri aygıtında, Osmanlı saray aristokrasisi yanında yerini belli ölçüde sağlamlaştıran burjuvazi, devletin kendine en yakın ve kendi sınıfının temsilcilerinden oluşan askeri aygıtı ve bürokrasinin bir kesimini harekete geçirerek kaleyi içten fethetmeyi amaçlıyordu. Burjuvazi modern orduyu (Batı düşüncesinden etkilenen, çağdaş anlamda örgütlenen) harekete geçiriyor ve feodal monarşik devleti, meşruti monarşiye zorluyordu. Yani devletin feodal karekteri değişmeyecek, sadece biçim değişecekti. Monarşik yapı, meşruti monarşiye dönüşecek, devlet iktidarı yeni bir sınıfın eline geçmeden toplumun sınıf yapısında burjuvazi lehine köklü bir değişikliği ko-

laylaştıracaktı. Bu tüm yukarıdan aşağıya devrimlerin genel özelliğidir. Bu iş için de "bir sınıf egemenliğini kalıcı kılan kurallar bütünü olan" (Marx) bir anayasa hazırlanması ve padişahın iradesine bağlılığı tartışılmaz temsili bir meclis yeterli görülüyordu. Tarihimize I. Meşrutiyet olarak geçen bu hareket kalıcı olmadı. Çeşitli emperyalist ilişkilerin karmaşıklığı içinde yukardan aşağıya yapılmaya çalışılan, bu güçsüz burjuva demokratik hareket hiçbir dönüşümü sağlayamadan Abdülhamit'in kapkara bir feodal istibdadı ile bir kaç ay içinde son buldu.

Fakat çağ burjuvazinin çağıdır; gelişen bir güçtür. Çöken, çözülen feodalizmdir. Gelişen kapitalist dünya pazarı her yerde etkisini gösteriyordu. Kapitalizm yeni bir aşamaya, emperyalist aşamaya girerken, genel olarak doğuda ve tüm yansömürge ülkelerde (özellikle Rusya, Türkiye, İran, Çin, Hindistan, Meksika vb.) gelişen burjuva milliyetçi akımlarla birlikte, gecikmiş burjuva demokratik devrimler dönemi de başlıyordu.

Önce Rusya'da *(1905)* proletaryanın ve köylülüğün de katılmasıyla bir "halk ayaklanması" biçiminde aşağıdan yukarıya başlayan Rus Burjuva Demokratik Devrimi, tüm sömürge ve yarı-sömürgelerle birlikte özellikle Balkanları ve Türkiye'yi etkileyecektir.

1900 başlarından itibaren Balkanlarda başlayan, Bulgar, Sırp-Arnavut vb. sömürge ve yan-sömürge halklarının burjuva milliyetçi hareketleri bir yandan Osmanlı İmparatorluğunun çözülmesini, parçalanmasını hızlandırırken, öte yandan da Türkiye'de burjuvazinin bürokrat ve asker temsilcilerini önemli ölçüde etkilemişti. Diğer azınlık milliyetlerinin (Ermeni, Rum, vb.) ulusal hareketlerinden de oldukça etkilenen, burjuva aydın bürokrat ve askeri temsilcilerin Batı Trakya'da gizli örgüt-

ler kurmalarını, bu kez daha örgütlü biçimde yeni bir atılıma hazırlanmalarını getirdi.

Artık ticaret burjuvazisi belli ölçüde palazlanmaya başlamış, burjuva düşünce akımları yaygınlaşmış, emperyalist devletlerin pazar kavgaları şiddetlenmiş, emperyalist liderliği eline geçirmeye çalışan ve hızla güçlenen Almanya'nın, İngiltere'yle, çatışmaları şiddetlenmişti. Bu çatışmanın odak noktası ise Osmanlı İmparatorluğu idi. İmparatorluk iyice parçalanma sürecine girerken tüm emperyalist ülkeler gözlerini Türkiye'ye dikmişti. (Bu dönemde özellikle *1890*'lardan sonra Almanya Türkiye'de İngilizlerden daha etkin olmaya başlamıştı.) Dünya hızla 1.Yeniden Paylaşım Savaşına doğru yöneliyordu. Osmanlı İmparatorluğunu her devlet kendi yanında savaşa sokmak istiyordu. Bu karmaşık emperyalist ilişkilerin ve çatışmaların odak noktası olduğu bir sırada Burjuvazi 1876'yı tamamlamak için 1908'de ikinci bir atılıma girişiyordu.

Bu kez artık daha güçlü ve daha örgütlü idi Başkentte ve özellikle Batı Trakya'da iyi örgütlenmişti. Batı Trakya'ya ulusal hareketleri ezmek için gönderilen ve *1876*'nm geleneğini sürdürdükleri için Trakya'ya gerilla avına gönderilerek İstanbul'dan uzaklaştırılan askerler, dağlara çıkmış, gerillacılık yapmış ve gizlice örgütlenmişlerdi. Ve burjuva aydın bürokrat ve asker temsilciler, Selanik ticaret burjuvazisinin de desteğinde İstanbul'u işgal ederek, Meşruti-monarşik devletin ilanını *1908*'de gerçekleştirdiler. Artık *1876*'daki amaç gerçekleşmiştir. Feodal monarşik devlet özü (tipi) değişmeden, feodal meşruti monarşik biçime dönüşmüştü. Devlet henüz kapitalist değildi ve feodal karakterini taşıyordu. Gerçi devlette feodal aristokrasi ile burjuvazinin temsilcileri ittifak halinde bulunuyordu. Fakat devlet bütünüyle burjuvazinin eline geçmemişti. Devlet ekonomik bakımdan hâlâ en güçlü sınıflarm (emperyalizmle ittifak halinde) elinde bunuyordu. Ancak yu-

karıdan aşağıya yapılan bu burjuva demokratik devrim atılımı, bu niteliği ile toplumun sınıf yapısında ve ekonomik ilişkilerinde burjuvazi lehine köklü değişiklikleri artık yapabilirdi.

Zaten burjuvazi de bu yönde çalıştı. Artık gelişmesini emperyalistlerle işbirliğinde arayan burjuvazi, feodalizmi ekonomik güçsüzlüğünden dolayı alt yapıda tasfiyeye girişemiyor, Yan-sö-mürgeci ilişkiler içinde emperyalizm tarafından feodal aristokrasi ile ittifaka zorlanıyordu. Üst yapıda bir seri reformlarla feodal kurumlarm etkinliğini kırmaya toplumun yukarıdan aşağıya dönüşümünü kolaylaştırmaya çalışıyordu. Yapılan tüm bu reformlar ileride Kemalist burjuvazinin daha da geliştirdiği reformların temeli olacaktır. (Bu arada Türkiye'de ilk kez bir siyasal parti —İttihat Terakki— kuruluyordu.)

Fakat bu hareketin I. Yeniden Paylaşım Savaşının arifesinde gerçekleşmesi bir şanssızlıktı. Burjuvazinin toplumun hızlı dönüşümünü kolaylaştırması için gerekli koşullar yoktu Çünkü ülke herşeyden önce bir yarı-sömürgeydi. İkinci olarak da dünya bir süre sonra "sessiz ve sakin" olmayacaktı. Savaşm odak noktası haline gelen Osmanlı İmparatorluğu savaşa zorlanıyordu. Burjuvazi feodal aristokrasi ile birlikte savaşın lideri Almanya yanında savaşa girdi. Her şeyi bir yana itip, imparatorluğu yeniden "ihya" etmeye başladı. Fakat savaşın sonucu bir anlamda burjuvazinin düşlerinin yıkılması oldu. İmparatorluk parçalanmış, ülkenin büyük bir kesimi sömürgeleşmişti. 1908'in kahramanları ülkeden kaçmış, İttihat ve Terakki dağılmıştı. Artık büyük ölçüde sömürgeleştirilen Osmanlı Devletinin monarşik yapısı emperyalistlerce yaşatılmaya çalışılıyordu.

Kısa bir sömürgeleşme döneminin ardından 1908'in eski İttihatçıları yeni Kemalistler olarak kurtuluş savaşının öncülüğünü yaptılar. Kısa süren kurtuluş savaşı sonrasında 1923'de Türkiye Cumhuriyetinin kurulmasıyla burjuvazi ilk kez, kendi

sınıf egemenliğinin bir biçimi olarak devleti ele geçirdi. Artık devlet tipi kapitalistti. Devlet biçimi olarak ise cumhuriyetti, fakat kesinlikle demokratik bir cumhuriyet değildi. 1923 Meclisi gerici bir meclisti. Fakat kurtuluş savaşı koşullarında ve tabanı Erzurum ve Sivas Kongrelerinde oluşan 1920 1. Meclisi demokratik bir meclisti. Bu Meclisin demokratik yapısı, toplumun her kesiminden gelen halk sınıf ve tabakalarının temsilcilerinden oluşması ve her türlü düşüncenin serbestçe tartışıldığı bir yer olmasıdır.

Artık Kemalist burjuvazi eski feodal meşruti monarşik devleti ele geçirmiş, yerine toprak ağalığı ile İttifak halinde kendi sınıf diktatörlüğü olan devlet tipi olarak kapitalist, biçim olarak ise gerici bir cumhuriyet kurmuştur. (Bürokratik ve militarist yanı belirgindir) Burjuvazinin ekonomik güçsüzlüğü, onun devleti tek başına ele geçirmesini önlemiştir. Her ne kadar devrim burjuvaziye ekonomik ve politik planda daha etkin olma imkânı yaratmışsa da feodalizme daha fazla saldıramazdı. Feodalizmin tasfiyesi bir evrime kalmıştı.

Bir devlet biçimi olarak kesinlikle "burjuva demokrasisi" olmayan, fakat henüz sınıf olarak burjuvazinin ayrışmadığı, ancak hızlı gelişme göstereceği bu dönemde, demokrasinin (genel olarak özgürlük-eşitlik anlamında) sınırlarının —toprak ağalığına kıyasla— kendisi için daha da genişlediği bir devlet biçimiydi. Cumhuriyet ama demokratik değil, parti ama tek, parlamento ama sadece burjuvazinin ve toprak ağalarının girebildiği bir yerdi. Böylece Tanzimatla başlayıp 1876 ve 1908'le devam eden, burjuvazinin demokratik devrim atılımları dönemi feodal monarşik devletin 1923 burjuva cumhuriyetine tip ve biçim olarak dönüşümüyle noktalanmıştır.

Kemalistler için, kapitalist devlete gerekli olan bürokratik ve askeri aygıtı yetkinleştirmek ve genişletmek hiç te zor olmadı. Feodal Osmanlı devletinin (merkezi) monarşik yapısın-

dan gelen kapıkulluğunun yeniden ihyası ve 1908'in İttihatçı bürokrasisinin artıklarının kemalist bürokrasiye dönüştürülmesi fazla zaman almadı. Böylece burjuvazi ve toprak ağalığı ekonomik temel ittifakının, siyasal üst yapıdaki ifadesi olan yeni kapitalist devletin cumhuriyetinin gerici bürokratik yapısı da iyice pekiştirildi.

Bundan sonra kemalist burjuvazi, kapitalizme doğru toplumun yukarıdan aşağıya dönüşümünü hızlandırmak için ittihatçıların başladığı bir sıra reformlar yaparak, feodal kurumların üst yapıdaki etkinliğini bir ölçüde kıracak, fakat onların büyük toprak mülkiyetine hiç bir zaman dokunmayacaktır. Bir yandan devlet tekelciliğine yönelip, kapitalist gelişmeyi hızlandırırken, yerli "burjuvazi yaratmaya" ve bunun üst kesimlerini de devlet desteğinde tekelleştirmeye çalışacaktır. Öte yandan tarımda da —bugün yeni sömürgecilik döneminin en belirgin özelliği olan— yukarıdan aşağıya kapitalizmi geliştirmeye, toprak ağalığını sınıf değişikliğine, onları burjuvalaştırmaya zorlayacak ve iç pazarı genişletmeye çalışacaktır.

Bu devlet, emperyalist dönemin yarı-sömürge Türkiye'sinde, gerici bürokratik niteliğini burjuvazi ve toprak ağalığı ekonomik temel ittifakından alan, baskının ve şiddetin sistemleşmiş bir ifadesi olan kapitalist bir devletti. Yoğun katliamlar, tevkifler, sıkıyönetimler ve Kürt olusu üzerinde uygulanan ırkçı-şoven sömürgeci baskılar vb. Tüm bunlar bu devletin ve Kemalist hareketin burjuva niteliğinden geliyordu, işçilerin ve köylülerin artan ezilmesiyle ve sömürülmesiy-le bağhlık halinde "imtiyazsız, sınıfsız bir millet" yaratma demogojisiyle burjuvazinin bu devleti, üstelik Kürdistan üzerindeki ulusal baskısıyla sömürgeci bir devletti.

Fakat 1946'lara gelindiğinde Dünyanın ve Türkiye'nin değişen koşullarında, ülkemizde yeni bir dönem başladı. Özgürlükçü burjuvalarımızın (!) tekrarlamaktan çok hoşlandıkları

"çok partili parlamenter cumhuriyet", "özgürlükçü parlamenter demokrasi"ye geçiş dedikleri bu dönem gerçekten ne idi? Kemalist dönemin gerici burjuva cumhuriyeti, demokratik cumhuriyet mi olmuştu? Elbette hiçbiri değildi. Bu değişiklik kemalist dönem boyunca toplumun çarpık kapitalist dönüşümünün siyasal üst yapıdaki yansısı olan yeni bir devlet biçimine geçişti. Başlıca koşulları tüm yarı-sömürgelerde aynı olan oligar-şik devlet biçimi dediğimiz bu yapı içte tekelci sermayenin oluşumu, dışta ise yeni-sömürgecilik döneminin karmaşık ilişkileri içerisinde oluşuyordu.

II.Yeniden Paylaşım Savaşından sonra kapitalist-emperyalist tek dünya pazarı parçalanıyor, ikinci bir sistem oluşuyor ve bir sosyalist kamp kuruluyordu. Bu gelişmenin başlıca etkilerinden biri, çağın gerçek demokrasileri olarak halk demokrasileri kurulması, sömürge ve yarı-sömürgelerde bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelelerinin gelişmesiydi. Stalin'in "genel bunalımın (emperyalizmin) vahimleşmesi" ve "kapitalist-emperyalist pazarın nispi istikrarmınbittiği dönem, dediği bu koşullarda emperyalizmde yeni-sömürgecilik dönemine giriyordu. Bu geüşmeler, zincirin zayıf halkalarının kopmasına, birçoğunun da kopma mücadelelerinin sürmesine, emperyalizmi de daralan pazarlarına karşı, mevcut iç pazarı genişletme, geliştirme yöntemine sevkediyordu. Bu tutum dönemin başlıca özelliği idi.

Öte yandan savaştan sonra, emperyalist kampın liderliği A.B.D.'nin eline geçmiş, A.B.D dünya gericiliğinin jandarması olmuştur. Bilimsel ve teknolojik gelişmedeki üstünlüğü de eline geçiren A.B.D. özellikle bu gelişmenin tekeller tarafından üretime uygulanmasına, üretimin ve sermayenin daha da yoğunlaşmasına ve bütün bu koşullarda emperyalizmin niteliğinde bir değişiklik olmaksızın, sadece sömürü biçimlerinde değişiklikler olmuştur. İşte ülkemizdeki değişikliği ilkin yeni-

sömürgecilik dönemi dediğimiz bu dönemin ilişkileri içerisinde kavramalıyız.

Bilindiği gibi yeni-emperyalist efendi (A.B.D.) dünyayı kana ve ateşe boğan faşizmin dünya çapmda yenilgisi, dünya halklarının bağımsızlık ve demokrasi mücadelelerine yönelişi ve özellikle sosyalizmin muazzam başarısıyla birlikte, çağır gerçek "halk demokrasilerine" bir alternatif olarak sosyalist dünyanın karşısına "hür" dünya dediği, parlamenter görünümde (özellikle yarı-sömürgelerde) politik biçimleri empoze ediyordu. Ülkemizde de adına "hür parlamenter rejim", "batı demokrasisi", "temsili demokrasi", "çok partili demokrasi" denilen bu değişiklik herkesin bildiği gibi, bizzat yeni emperyalist efendi ABD'nin icazetiyle yapılmıştır.

Bu gerekli düzenlemeler için de, ülke de asgari koşullar zaten oluşmuştu. Uzun savaş yıllarmda iyice palazlanmaya başlayan burjuvazi artık ayrışıyor, kemalistlerin burjuvazinin üst kesimlerinden yaratmaya çalıştıkları tekelci sermaye olgusu gerçekleşiyordu. Tekelci sermaye artık emperyalizmle iyice bütünleşebilirdi. Çünkü emperyalizmin çıkarlarını en iyi koruyacak sınıftı. Devlette burjuvazi sınıf olarak değil, sınıfın en üst kesimi olarak tekelci sermaye ve ama tarımdaki gelişmeye de uygun olarak, kapitalist ve "az ya da çok feodal karakterli" büyük toprak sahipliği ile birlikte egemen olmalıydı. Ülkede çarpık kapitalist dönüşümün hâkim gerici ittifakı değişiyordu. Kemalist dönemde burjuvazi (ama burjuvazinin tümü olarak) ve toprak ağalığı ekonomik temel ittifakı, tekelci sermaye (burjuvazinin) en üst kesimi ve büyük toprak sahipleri arasındaki hâkim gerici ittifak haline dönüşüyordu. O halde bunun siyasal üst yapıdaki ifadesi olan, kapitalist devletin biçimi de, yeni emperyalist ilişkilere ve sınıfsal ilişkilere bağlı olarak değişmeliydi.

Bu iş için, o güne kadar işçiler ve köylüler dışında tüm hâkim sınıf ve tabakaların tek partisi olan "halkın partisi" C.H.P'nin ayrışıp, ikinci bir hâkim sınıf partisi kurulması yeterliydi. CHP'den tekelci sermayenin ve büyük toprak sahiplerinin temsilcilerinin bir kesiminin ayrılıp, DP'yi kurmaları çıkarılmak istenen Tarım ve Toprak Reformu yüzünden oldu. Çıkarılmak istenen kanun *1937*'de hükümet programına alınmış olmasına rağmen, savaş koşulları ve toprak ağalarının direnişi yüzünden ancak *1945*'te meclis gündemine geliyordu. Kanun tasarısı "düzenli işletme" diye tanımlanan kapitalist çiftlikleri koruyor ve daha çok, sahibinin başında bulunmadığı ortakçılık ve yarıcılıkla işletilen büyük topraklan hedef alıyordu. Üzerinde en çok tartışılan ve İş Bankası grubunun temsilcisi Celal Bayar, kapitalist çiftlik sahibi Adnan Menderes ve toprak ağası Emin Sazak ve F. Lütfi Karaosmanoğlu'nun istifalarına neden olan ve diğer tüm kapitalist ve toprak ağalarının tepkileriyle karşılaşan ünlü *17.* maddeydi. Tasarıdaki ilk şekli komisyonda daha ılımlı hale getirilmesine rağmen, kanunlaşan bu madde, dağıtılacak birimin sadece üç katını toprak sahibine bırakıyordu ve bu da elli dönümden az olmayacaktı. Fakat bu tasarı yasalaşmasına rağmen, DP'nin kurulması, tekelci sermayenin ve büyük toprak sahiplerinin bir kesiminin CHP'den ayrılıp DP'ye geçmeleri ve CHP'de kalan diğer kesimin (özellikle kapitalist çiftlik sahiplerinin) direnişleri ile, *1950* seçimlerinden önce çıkarılan bir değişiklik *(17.* maddeyi) yasasıyla son buluyordu. O güne kadar özellikle Doğu'daki uygulamalar (önce Doğu'dan başlanmıştı) da ortadan kaldırılacaktır.

Böylece, siyasal üst yapıdaki bu değişim, - iki hâkim sınıfın partili seçim ve parlamento - çarpık kapitalist gelişmenin yarattığı ekonomik yapının bir yansısı olan emperyalist ilişkilere de uygun bir devlet biçimiydi. Bu devlet biçimi, eski gerici hâkim ittifak olan burjuvazi ve toprak ağalığı ittifakının em-

peryalizm, yerli tekelci sermaye ve büyük toprak sahipliği haline dönüşmesi ile bu ekonomik temel ittifakın siyasal üst yapıdaki ifadesi olan oligarşik devlet biçimiydi.

Bu değişim, emperyalizme bağımlı, çarpık ekonomik gelişmenin, sınıflar planında yarattığı ayrışmanın ifadesi olan, bir avuç emperyalist tekelin ve onlarla işbirliği halindeki gerici hâkim ittifakın azınlık diktatörlüğünün kurulması ile sonuçlanmıştı. Bu ittifakta burjuvazi artık, kemalist dönemde olduğu gibi sınıf olarak bü tünü ile değil, sadece onun en üst kesimi olan ve daha fazla gelişmesini uluslararası finans kapitalle daha fazla bütünleşmekte gören tekelci sermaye vardır.

Bu azınlık ittifakının sınıfsal egemenlik biçimi olan oligarşik diktatörlük, önce ekonomisinden kültürüne kadar ülkeyi emperyalist-kapi-talist sistemin bir parçası, geri bir uzantısı haline getirecek, sonra da yeni sömürgecilik döneminin bir özelliği olan bağımlı çarpık gelişmeyi daha da hızlandırma, tarımda yukarıdan aşağıya kapitalizmi geliştirme ve iç pazarı genişletme yoluna girecektir.

Emperyalist-kapitalist sistemin, yeni-sömür-gecilik döneminin artık tüm ilişki ve çelişkilerini bağrında taşıyan (karikatürü biçiminde) ülkede emperyalizm bir iç olgu haline gelecek; bu dö nemin sömürü yöntemlerindeki değişikliklere uygun olarak kendini gizleyecek fakat gerici hâkim ekonomik ittifakta ve bunun siyasal üst yapıdaki yansısı olan devletin (oligarşik diktatörlükte) bizzat içinde yerini alacaktır. Herşeyden önce bunun anlamı emperyalist-kapitalist sistemin bu dönemde zaman zaman derinleşen bunalımın ülkede yansımasıdır. Başka bir deyişle, sistemin geri bir uzantısı olarak ülkenin, bunalımın etkilerini sismograf gibi çekmesi demektir. İkinci olarak da emperyalizmin "gericilik ve şiddet eğiliminin" devlette yansımasıdır.

Yeni-sömürgecilik dönemi aynı zamanda "genel bunalımın (emperyalizmin) vahimleşmesi" dönemidir. Bu dönemde zaman zaman ve birbirlerine bağlı olarak bunalımın, sistemin lideri ABD' de veya sistemin bütününde derinleştiğini görüyoruz. Bunalımların şiddeti ve ülkemizin sistem içindeki yeri ölçüsünde etkilerini gördüğümüz başlıcalarını savaş sonrasından itibaren şöyle·sıralayabiliriz. 1948-1949 ABD. 1953-54 ABD. 1957-58 dünya, 1962 ABD, 1967 dünya, 1972 Avrupa, bunalımlarıdır. Bu evreleri dikkatle izlersek diğer birçok yarısömürge ülkede olduğu gibi, ülkemizde de çeşitli toplumsal patlamalara neden olduğunu görüyoruz. Özellikle 1960-27 Mayıs ve 1971-12 Mart bunalımlı dönemlerinin, iki dünya bunalımının ülkedeki yansısı olarak -diğer koşulları ile birlikteortaya çıktığını görüyoruz.

İşte 27 Mayıs 1960 Hareketi, *1957-1958* dünya bunalımının derinleşmesi ve bunun ülkeye şiddetli bir biçimde yansıması koşullarında oldu. Oligarşinin yeni partisi DP'nin uyguladığı, bağım-lı-çarpık hızlı kapitalistleşme çabaları, enflasyo-nist kalkmma anlayışı içinde emperyalist tekellerin ülkeyi iliğine kadar sömürmesi vb. emekçi kitlelerin ve özellikle orta sınıf ve sabit gelirlilerin korkunç sefaletini doğurmuştu. Bunalımın etkilerinden kurtulamayan hâkim ittifak, bunun yükünü emekçilerin omuzlarına yıkmak için çareyi baskı ve terörünü arttırmakta buldu. Bu siyaset o dönemde dünyada sürmekte olan anti-komüniz-m-Mc Carthy'cilik siyasetinin ülkedeki bir yansıması gibiydi. Gelişen toplumsal muhalefet ve bunun ordu içinde yarattığı etkiler, bir yandan CHP potasında eritilerek harekete geçirilmeye çalışırken, öte yandan orta sınıf ve tabakaların temsilcileri -asker ve sivil- 'nin bürokratik ve askeri aygıtı harekete geçirerek iktidara el koymasıyla sonuçlanmıştır. Ve ortaya burjuva demokratik hak ve taleplerin sınırlı da olsa kullanılmasına olanak veren bir anayasa ve ilk altı aylık dönemdeki radikal uygulamalarla son buldu. Tüm

bunlar orta sınıfların etkisiyle oldu. Eski iktidar partisi kapatıldı, fakat yerine hemen bir yenisinin kurulmasına olanak sağlandı.

Kısa bir süre "gerçek" yönetme gücünün Millî Birlik Komitesine verildiği ve toplumun belli kesimlerinden seçilen Kurucu Meclisin toplanması. Askeri diktatörlüğü kalıcı kılmak ve çeşitli reformlar yapmak isteyenlerin (bir kesiminin faşist eğilimli olmaları yanında) tasfiyesi ve seçimlerin yapılmasıyla, bunalımın yarattığı siyasal kümelenmelerden dolayı koalisyonlar dönemi başladı. "Diktatörce kurulan bir sınıf egemenliğini kalıcı ve dengeli kılmak, oturtmak ve onaylamak" olan anayasanın getirdiği yeniliklerin uygulanması olarak, "devlet eliyle verilen" haklar biçiminde çeşitli reformlar yapıldı. Ardından, sınıfsal bölünmelerin yarattığı siyasal kümelenmelerin karmaşık görünümü içerisinde, devlet iktidarı yeniden hâkim gerici ittifakın yeni partisine devredildi. Oligarşinin diğer partisi, bir yandan oligarşinin reformist eğiliminin partisi olmaya yönelirken, "sadık" muhalefet görevine devam etti. Ve böylece yeniden nispi siyasi istikrar dönemi başladı.

1960 bunalımından daha da güçlenerek çıkan yerli tekelci sermaye, dünyanın ve Türkiye'nin değişen koşulları içinde oligarşik yapıdaki yerini daha da sağlamlaştırarak, ittifakı uluslararası finans kapitalle birlikte, ondan aldığı güçle- yönlendirmeye başladı. *1962* ABD ekonomisinde bunalımın yeniden derinleşmesi koşullarında, *27* Mayıs Hareketine açıktan tavır olan ve yerli tekelci sermaye ile daha fazla bütünleşmeye çalışan Avrupa finans kapitaliyle ilişkiler-Ortak Pazar Anlaşmaları- tekelci sermayenin hızlı bir gelişim göstermesini sağladı. Avrupa'nın ekonomik ve mali yardımları tekelleşmeyi hızlandırdı. Ve artık emperyalist kamp içindeki giderek derinleşen çelişkiler de oligarşi içinde yansımaya başladı.

Hâkim sınıfların en eski partisi CHP'nin uluslararası finans kapitalin ve yerli tekelci sermayenin reformist eğiliminin temsilciliğini gelişen sol harekete bir alternatif olarak da iyice pekiştirmesi, sınıfsal bölünmelerin ve mücadelelerinin artık eski ilkel el değmemişliğinden söz edilemeyen bir ortamda oldu. Her türlü düşünce ve akımın geliştiği bu ortamda, sosyalist düşüncenin toplumu temelinden sarsmasına ve önce aydınlarda, öğrencilerde, işçilerde ve köylülerde, yani tüm emekçi sınıflarda yankısını bulmasına neden oldu.

Oligarşiye ve emperyalizme karşı toplumsal muhalefetin gelişmeye başladığı bir sırada, savaş sonrasının ikinci büyük dünya bunalımı, (eskisinden daha derin) 1967'lerde derinleşmeye başladı. Emperyalist-kapitalist sistemin bir parçası, geri bir uzantısı (eskiye oranla artık daha önemli bir uzantısı denilebilir) olan Türkiye, bunalımı sismograf gibi çekiyordu. Derinleşen ekonomik kriz, tüm emekçi sınıfların ekonomik ve demokratik taleplerle harekete geçmelerine neden oldu. Bu dönem, işçilerin, köylülerin, öğrencilerin, aydınların vb. toplumun her kesiminin krizin etkilerini omuzlarına yıkmaya çalışan oligarşiye karşı yoğun kitle hareketleriyle cevap vermeleri ve oligarşinin saldırılarına karşı silahlı eyleme başlayan genç sosyalist hareketin *71* direnişiyle noktalandı.

12 Mart 1971 muhtıra darbesi olarak bilinen ve bizce oligarşik devlet biçiminden, faşist devlet biçimine bir geçiş denemesi olan bu faşist darbe arifesinde ülkede durum şöyledir:

1967'den itibaren derinleşen dünya bunalımının etkileriyle, Türkiye, ekonomisinden politikasına kadar sarsıntı geçirmektedir. Sisteme bağlı olarak derinleşen ekonomik kriz politik krize dönüşmüştür. Başka bir deyişle, toplumsal muhalefet - veya "halkın muhalefeti" - iyice yükselmiş, oligarşinin "yasal sınırlarını zorlamaya" başlamıştır. Öte yandan oligarşi içinde çelişkiler yoğunlaşmış, özellikle bunalımdan kurtulma ve bu-

nalımın etkilerini emekçi sınıfların omuzlarına yıkma ve toplumsal muhalefeti ezme yöntemleri üzerinde ayrılıklar belirmişti.

1960-1971 yıllarında uluslararası finans kapitalle daha fazla bütünleşerek iyice güçlenen tekelci sermayenin mevcut ittifaktan fırlayıp, yalnız başına emperyalizmin desteğinde devleti ele geçirmeye çalışması tekelci sermaye içinde iki kanat çatışmasına dönüştü. Fakat oligarşinin içinde uzlaşmanın sağlanması vb. nedenlerle bu kısa dönem sona erdi. Ama ittifakın ortak programı olan, solun ezilmesi, anayasanın ve çeşitli yasaların değiştirilmesi, yeni baskı ve terör yasalarının çıkarılması, hükümetin yetkilerinin arttırılması ve herşeyden önce de ekonomik krizin emekçi sınıf ve tabakaların omuzlarına yüklenmesi ile yerli tekelci sermayenin daha da güçlendirilmesi ve gelişmesi için imkanlar, bol demagoji ve istismar ortamında gerçekleştirildi. Özellikle bu devrede *1960*'ta parlamentonun daha da yetkinleştirilmesi olarak getirilen çift meclis yanında esas olarak oligarşik devletin daha da yetkinleştirilmesinin aracı olarak "bürokratik ve askeri aygıtın" en üst hiyerarşisinden oluşan ve anayasanın gerçek anlamının ifadesi olan "Milli Güvenlik Kurulu" çok işe yaradı. Yani gerçekten ne işe yaradığı bu dönemde üstlendiği görevlerle -ön plana çıkmasıyla- anlaşıldı.

Öte yandan oligarşik devlet biçimini en iyi kavramanın anahtarı bu Milli Güvenlik Kurulu" dur. Bilindiği gibi bu Kurul devletin en üst organı olarak oligarşi adına devleti yönetmektedir. Kurulun kararları nispi istikrar dönemlerinde, daha geri planda "tavsiye edici" bunalım dönemlerinde daha da ön plana çıktığı zamanda "emredici" görünümünde olmakla beraber, aslında herzaman "emredicidir" ve hükümetin ve parlamentonun görevi, Kurulun aldığı kararları uygulamaktır. Bu kurul gerek anayasadaki anlamıyla, gerek üye sayısı (kesin-

likle bilinmemekle beraber en fazla *10-15* kişidir) ve üyelerinin sıfatlarıyla düşünüldüğünde daha iyi anlaşılmaktadır. Kurul esas olarak, devletin başı sıfatıyla cumhurbaşkanı, hükümetin temsilcileri başbakan ve birkaç bakanla, bürokratik ve askeri aygıtın en üst kesimlerinden oluşmaktadır. Sekreterlik görevi bir orgeneral tarafından yürütülmektedir. Bu bileşim, Başbakan ve birkaç bakan dışında tümüyle seçilmemiş Cumhurbaşkanı da dahil- yöneticilerden oluşmaktadır. Toplantıları ve kararlan parlamento ve halka kapalıdır, gizlidir. Alınan gizli kararlar anında, devletin bürokratik ve askeri aygıtının en üst temsilcileri tarafından hemen uygulanmaya geçilir. Sadece parlamentoyu ilgilendiren kararlar, hükümet temsilcileri tarafından parlamentoya getirilerek, parlamentonun "onay"ı alınır. Benzer birçok yarı-sömürge anayasalarında -özellikle Güney Amerika ülkelerinin hemen hepsindebulunan bu kurul 1960 anayasasına da bizzat ABD tarafından empoze edilmiştir.

Bu devlet biçiminde parlamento "sadece yasaları onaylayan" bir kurum haline gelmiş, yürütmenin yetkileri iyice artmış, yürütme parlamentoya değil, Milli Güvenlik Kurulu'na bağlı hale gelmiştir. Hatta gerçek yürütme gücü Milli Güvenlik Kurulu'nun eline geçmiştir denilebilir.

Bu devlet biçimi, birer devlet biçimi olarak ne burjuva demokrasisidir, ne de faşist devlet tir. Burjuvazinin emperyalist dönem boyunca iki taktiği, iki yöntemi olan, reformist ve terörist eğilimi esas olarak iki oligarşi partisi tarafından temsil edilmektedir ve bu devlet biçiminde bu iki eğilim iç içe geçmiştir. Bu iki eğilimin iç içe geçmişliği uygulamalarda zaman zaman tavizlerin verilmesini, bir takım demokratik hakların var olmasını sağlamaktadır. Oligarşi bu hakların kullanımını engellemeye çalışsa da, onları, en azından parlamenter görünümünü koruyabilmek açısından kaldırmaya yönelmez. Bu

tür hakların varlığı arkasına saklanarak bir azınlık diktatörlüğü olduğunu gizlemeye çalışır. Bunda, toplumsal muhalefetin reformizm potasında eritilebildiği ölçüde de başarılı olur.

Emperyalist dönem boyunca başlıca iki devlet biçimi görülmektedir. Emperyalist dönemde devlet biçimi olarak burjuva demokrasisinden söz edilemeyeceğinden, bu dönemde oligarşik devlet ve faşist devlet biçimleri vardır. Bunlar elbette her bir ülkenin tarihi toplumsal gelişiminin özelliklerini göstermektedirler. Örneğin gelişmiş kapitalist-emperyalist devletlerde görülen finans oligarşinin devleti, bizdeki oligarşik yapının yansısı olan oligarşik devletten, oligarşik yapı farklılıkları ve uygulamalarıyla ayrılır.

Faşist devlet biçiminden ülkemizdeki oligarşik devlet biçiminin şu temel farklılığı vardır. Bilindiği gibi faşist devletin her şeyden önce iki özelliğinden biri toplumsal muhalefeti tümüyle ortadan kaldırması, diğeri de devleti aşağıdan yukarı veya yukardan aşağıya nasıl ele geçirirse geçirsin, devleti yeniden düzenlemesidir. Ülkemizde herkesin bildiği gibi oligarşik devlet, toplumsal muhalefeti tümüyle ortadan kaldırmıyor, fakat önemli ölçüde sınırlıyor, devleti de yeniden düzenlemiyor, sadece bürokratik ve askeri aygıtı daha da geliştiriyor. Ayrıca bu askeri bürokratik yapı içerisinde faşistlerin yer almasına da icazet tanıyor. Gelişen sol muhalefete bir alternatif olarak da aşağıdan yukarıya faşist hareketin gelişmesi ne de yardım ediyor. Temel ekonomik ittifaktan kaynaklanan bu yapısıyla oligarşik devlet gerici bürokratik bir özellik kazanıyor. Baskıcı ve terörist yanı ağır basıyor. Oysa kapitalist-emperyalist ülkelerdeki oligarşik devletlerde (finans oligarşisi) farklı tarihi toplumsal gelişme özellikleri vardır. Batı'da kapitalizmin serbestçe gelişim gösterdiği, burjuva demokratik devrimlerini tamamlamış Amerika, Fransa, İngiltere ve Almanya gibi oligarşik devletlerde, emperyalist dönem boyunca yoğun sınıf müca-

deleleri sonucu korunan haklarla toplumsal gelişmelerinin belli tarihi evrelerinde ortaya çıkan ve demokratik hakların belli ölçüde kullanımına imkân veren, demokrasinin sınırlarının daha geniş "görünümü" bizdeki oligarşik devletten başlıca farklılığıdır. Çünkü bizde toplumun tarihi gelişim süreci içerisinde oluşan ve yarı-sömürge ilişkilerin de belirlediği hâkim gerici azınlık ittifakının yansısı olan devlet, daha gerici bürokratik bir karakter göstermekte, sınırları esas olarak oligarşiye kadar daralmış demokrasi ile ancak, "devlet eliyle verilen haklara" yönelmekte ve fakat yoğun faşist uygulamaları da olabilmektedir.

Kesintisiz Devrim-II-III'de M.Çayan ülkemizdeki bu özgül devlet biçimine "oligarşik devlet cihazı" demektedir. Fakat onun özüne inmeden yukardaki özellikleri vurgulamak için de "sömürge tipi faşizm" demektedir. Buna "sömürge tipi demokrasi" de diyebilirdi. Çünkü sorun o zaman kapitalist-emperyalist ülkelerle, bizim gibi yarı-sömürge ülkelerin siyasal üst yapılarındaki farklı özelliklerin en genel biçimde vurgulanmasıydı. Bazen "açıkça" bazen "temsili demokrasi ile" icra edilen dediği baskı ve terör işte, oligarşik devletin yukarda saydığımız özelliklerinden geliyordu. Üstelik M.Çayan hiçbir yerde, bir devlet biçimi olarak emperyalist dönemde "burjuva demokrasisinden" söz etmez. M.Çayan'ın bu önermesini çarpıtıp bir küçük burjuva demokratının -üstelik dönek birinin- Çetin Özek'in görüşleriyle geliştirerek faşizme kırk tür ad vererek, üstelik Marksist devlet teorisinin özüne aykırı olarak, şiddeti sadece bu devlet biçiminde "kurumlaştırmak" demokrasiyi cennette arayan küçük burjuvazinin hayalciliğidir. Çünkü devlet bizzat "şiddetin sürekli ve sistemleşmiş" (Lenin) bir ifadesidir. Yani "şiddet ve baskı" bizzat devletin içindedir, onun ifadesidir, bunu çekip aldın mı devlet kelimenin gerçek anlamında devlet olmaktan çıkar. Bu demokrasiden faşizme, oligarşiden monarşiye, her bir devlet biçiminin de bir özelliği-

dir. Ayrıca bir devlet biçimi olan demokrasiyi "burjuvazinin barışçıl yöntemlerle sürdürdüğü bir yönetim biçimi" sanmak, oligarşik devlet biçimi yerine, oligarşik yönetim, "yönetim metodu" vb. isimler vererek yeni keşiflerde bulunmak teoriye yeni "katkılarda" bulunmaktır. Devlet, sınıf ve sömürü arasındaki ilişkinin diyalektik ve tarihi materyalist anlayışıyla kavranılması olan Marksist-Leninist devlet teorisinde, Devlet tipleri, Devlet biçimleri ve devlet iktidarı ve devlet kurumlan vb. dışında "yönetim", "hükümet", "parlamento" ayırımlarına yer yoktur. Özellikle devlet ve iktidar (hükümet) ayırımını, devleti hâkim sınıfın bir baskı ve sömürü aracı olarak, sınıf diktatörlüğü değil de, sınıflar üstünde bir uzlaşma aracı sanan küçük burjuvazinin dünya görüşüdür.

KURTULUŞ

Kurtuluş Sosyalist Dergi. Sayı 15. Ağustos 1977.

FAŞİZM ÜZERİNE NOTLAR -1

Faşizm konusunu ele alırken genelde devlet sorununa bir kez daha değinmek doğru olacaktır. Zira Faşizmin yirminci yüzyılın bir olgusu, bir devlet biçimi olarak ortaya çıkışı, genel ekonomik ve özellikle siyasal gelişmelerin bütünlüğü içerisinde değerlendirilmesi gerekir. Kurtuluş'un bundan önceki sayılarında devlet konusuna geniş olarak yer verdik. Bu hâlâ en temel gerçeklerin tartışılmak zorunda olduğu Türkiye gibi bir ülkede yerine getirilmesi gereken bir görev idi. Ancak bu konuları dergi sayfaları arasında işlemiş olmak Türkiye'de bu konuda sürmekte olan cehaletin ortadan kalkmasını getirmemiştir. Getiremezdi de. Biz de böyle bir sonucun bugünden yarına gerçekleşebileceğini düşünmemiştik. Bu nedenledir ki, başka birçok konuda olduğu gibi devlet konusunun değişik yanlarını da zaman zaman yeniden ele alacağız.

Bu yazımızda özellikle faşizmi çeşitli yanlarıyla değerlendirmeğe çalışarak, faşizm nedir, ne değildir, bu konuda savunulan yanlış görüşler nelerdir, ülkemiz açısından faşizmin durumu nedir, sorularını cevaplamağa çalışacağız. Bu amaçla da çağımızda görülen en önemli devlet biçimi olan oligarşik devlet dediğimiz olguya bir kez daha değinmek gereğini duyduk.

OLİGARŞİK DEVLET KONUSUNDA

Lenin, demokrasi serbest rekabete, siyasal gericilik ise tekelciliğe tekabül eder derken önemli bir gerçekliği ortaya getirmiştir. Lenin'in siyasetle ekonomi arasındaki ayrılmaz bağ anlayışından kaynaklanan bu tezi devlet meselesinde anahtar rolü oynamaktadır. Bu tez burjuvazinin emperyalizm çağındaki genel gericilik eğiliminin kaynaklandığı maddi temeli ortaya koymaktadır. Kapitalizmin gelişimindeki iki evreye paralel olarak, ekonominin yoğunlaşmış ifadesi olarak burjuvazinin siyasetinde iki temel eğilim söz konusu olmaktadır: Burjuvazinin, demokratik devletin ve demokratik hakların savunucusu rolünde ortaya çıktığı serbest rekabetçi evre ve demokrasiye karşı genel saldırıya geçtiği tekelci evre.

Burada bir konuyu hatırlatmak yararlı olacaktır. Lenin'in belirttiği gibi bir çağ içerisinde tipik olan kadar tipik olmayan olguları da göz önünde bulundurmayan mantık gerçek hakkında doğru bir bilgilenmeye sahip olamaz. Biz devlet konusunu incelerken -gerek serbest rekabet döneminde olsun, gerekse tekelci dönemde olsun-, soruna çağın tipik olgularını ele alarak yaklaştık. Tipik olmayan olguların incelenmesi bu durumda bir adım ilerideki analizler için gerekli olacaktır. Marx da kapitalizm üzerine olan tahlillerini yaparken çağın tipik olgusunu ele alarak bir takım soyutlamalara gidiyordu. Yani kapitalizmi en tipik olduğu İngiltere şartlarında ele almış ve soyutlamalarını o temele oturtmuştu. Hâlbuki aynı çağda

başka ülkelerde kapitalizm açısından çok farklı olgularla yüzyüze gelmek mümkündü.

Devlet sorununda da bu böyledir. Çağın tipik olan biçimleri yanında" tipik olmayan devlet biçimleri çokça var olmuştur. Serbest rekabetçi dönemin tipik devlet biçimi demokratik cumhuriyet olmasına karşın, serbest rekabetçi dönemini yaşayan birçok ülkede monarşilerin çokça görülmesi olgusu işte budur. Bu nedenledir ki tipik olarak ele alınıp incelenen olgunun her yerde aynıyla bulunabileceği yanılgısı dogmatizmin ta kendisidir.

Bu kısa açıklamayla birlikte kaldığımız noktaya tekrar dönebiliriz. Burjuvazi üretici güçlerin serbest gelişimini sağladığı evrede herkes için eşitliği, özgürlüğü, 'savunmak suretiyle geniş halk yığınlarının da taleplerini bir ölçüde dile getirebiliyor ve onları, özellikle feodalizmle olan mücadelesinde kendi yanma çekebiliyordu. Diğer yandan sanayide ihtiyacı olan özgür işgücünü yaratabilmek de toprak köleliğine son vermekle mümkündü. Bu çerçeve içerisinde burjuva ideolojisi ilerici olmak, özgürlük ve eşitlik savunuculuğu yapmak zorunda idi, çünkü kendi nesnel çıkarları bunu zorunlu kılmaktaydı. Ne zaman ki burjuvazi kendi hâkimiyetini pekiştirdi, feodalizmle olan çarpışmasından nihai zaferini sağlayarak çıktı, eski eşitlik ve özgürlük eğilimlerini de adım adım terk etmeğe başladı. Bu arada kendisi için, en vahim olan durum olarak, bir dönem özgür ve eşit olmaları için mücadele ettiği emekçi sınıflar kendi mezar kazıcısı olarak karşısına dikildi.

Bütün bunlar olurken ekonomide de şaşmaz yasalar işliyor ve üretim gittikçe yoğunlaşıyor, sermaye gittikçe merkezileşiyordu. Başlangıçta tali olarak görülen bu olgular zamanla egemen öğe haline geldi. Yani başlangıçta tali olarak görülen tekeller zamanla sanayi ve ticarette nitelik belirleyici hale geldi. Tekelin en önemli karakteristiği ekonomide egemenlik

kurması, doymaz bir biçimde çevresinde yer alanları ya yok etmesi yahut kendi bünyesine katmasıdır. Tekelin ekonomideki bu eğilimi elbette ki siyasette de şu ya da bu biçimde yeni bir ifade kazanacaktır. Ekonomide başkalarını yutma, yok etme eğiliminde olan bu yapı elbette ki siyasette de bu eğilimine ters düşen öğeleri temizlemek, yolunu açmak isteyecektir. Böyle bir eğilim ise eşitlik ve özgürlük savunuculuğuyla bir arada olamaz. Yani artık burjuvazi bir dönemde - serbest rekabetçi dönemde, kendi çıkarlarının gereği olan özgürlük ve eşitlik savunuculuğu yerine bunları yok etme eğilimini geçirecektir. İşte bu nedenledir ki, Lenin "tekelci kapitalizmin siyasi üstyapısı demokrasiden siyasi gericiliğe değişimdir. Demokrasi serbest rekabete tekabül eder, siyasi gericilik tekele tekabül eder" demektedir. Lenin'in ifadesinde açıkça görülen, emperyalizmin gericilik eğiliminin demokrasinin yerine geçmeğe, yani serbest rekabet döneminin burjuva demokrasisinin yerine geçmeğe çalışmasıdır. Bu iki olgu arasındaki mücadeleyi statik olarak görmek son derece büyük bir yanılgıya yol açar. Birbiriyle mücadele eden şeyler bir durgunluk içerisinde görülemezler. Mücadele olgusu zaten hareketi kendi içerisinde taşımaktadır. Egemen sınıfın bu yeni eğilimi hiçbir engelle karşılaşmamış olsaydı, doğrudan doğruya, açık bırakmaksızın her noktada kendi hâkimiyetini açıkça belli edecekti. Ancak karşısında kendi mezar kazıcısı olarak dikilen işçi sınıfının demokratik mücadelesini bulur. Bu durum karşısında iktidarı ele geçirme imkânına sahip olan tekelci azınlık değişik yöntemlere başvurabilir. Ama nihai tahlilde Lenin'in deyişiyle "emperyalizm genel olarak demokrasinin yerine oligarşiyi geçirmeğe çalışmaktadır" Bu çaba gerek devletin yapısında ve gerekse kitlelerin sahip olduğu siyasal haklarda etkisini gösterir. Biçimsel olan demokrasi ya bütünüyle ortadan kaldırılır ve askeri yahut faşist diktatörlükler gibi açık bir diktatörlüğe gidilir, ya da devletin güçlendirilmesi

ve demokrasinin büsbütün bir hayale çevrilmesiyle görünüşte örtüsünü devam ettiren bir azınlık diktatörlüğüne -oligarşik diktaya- geçilir. Unutulmaması gereken bir önemli nokta, her devlet biçiminin hayata geçerken değişik ülkelerde birbirinden farklılıklar arz etmesidir. Aynı devlet biçimi değişik ülkelerde değişik uygulamalara sahip olabilir. Yine bu aynı devlet biçimi değişik dönemdeki ulusal ve uluslararası koşullara bağlı olarak kendi içerisindeki uygulamalarında dahi farklılıklar arz edebilir. Örneğin ABD'de bir "NEW DEAL" dönemi ile bir McCarthy dönemlerinin tıpatıp aynı olduğunu, Nixon döneminin bunlardan hiç farklılık arz etmediğini söylemek gerçeklerden hiç haberdar olmamak demektir. Gene Federal Almanya'da ellili yıllarla yetmişli yıllar arasında farklılıkların olmadığını iddia etmek, Komünist partilerinin yasak olduğu koşullarla serbest olduğu koşulların aynı olduğunu söylemeğe varır. Aynı zamanda bahsettiğimiz dönemler içerisinde gerek ABD'de gerekse Federal Almanya'da devlet biçiminin değiştiğini iddia etmek de mümkün değildir. Bu konudaki örnekler daha da çoğaltılabilir.

Soruna da bu açıdan yaklaşıldığında, genel hatları itibariyle metropollerdeki oligarşik diktatörlüklere benzeyen ülkemizdeki oligarşik diktatörlüğün bunlardan farklılıklar arz edebileceğini de kestirebilmek zor olmayacaktır. Mantıksal yaklaşım bize bu sonucu verirken somut koşulların incelenmesi sorunu daha da berrak bir duruma getirir. Ayrılıkları ve benzerlikleri açıkça görebilmek için metropollerde ve ülkemizde durum nedir diye bir karşılaştırma yapmak gerekir. Bu açıdan, her şeyden önce hatırlanılması gereken nokta iki ülke tipi arasındaki sosyo - ekonomik yapı farklılıkları ve bunların üst yapıya olan doğal yansımalarıdır. Ülkemizde oligarşi diye nitelediğimiz olgunun sınıfsal içeriği metropollerden farklıdır. Bilindiği gibi metropollerde saf kapitalist bir yapı ve buna paralel olarak finans-kapital oligarşisi vardır. Böyle güçlü bir oli-

garşinin kitleleri denetleyebilme imkânları, bizim gibi bir yanda tekelci burjuvazi diğer yanda büyük toprak sahiplerinin en irilerinden oluşan bir oligarşinin imkânlarından çok daha geniş olacağı aşikârdır. Birincisi güçlülüğüne bağlı olarak sınıf mücadelesi karşısında daha istikrarlı olarak dikilebilirken, ikincisi aynı olgu karşısında aynı istikrarlılığı gösterememekte ve netice itibariyle daha yoğun olarak şiddete başvurmak durumunda olmaktadır. Bu durum salt şiddet sorununu değil, aynı zamanda faşizme duyulan ihtiyacın da farklı düzeylerde ortaya çıkmasına yolaçmaktadır. Bu nedenle ülkemizde oligarşi, metropol oligarşilerine göre faşizme daha büyük bir ihtiyaç duymaktadır.

Bir kez daha hatırlatmakta yarar vardır: Her yerde aynı yapıyı bulmaya çalışmak, kurulan modele dogmatik bir biçimde yapışmak gerçeğin kavranılmasını imkânsız hale getirir.

Emperyalist dönemde devletin aldığı yeni biçimin özellikleri:

Kör gözlerin bile görebileceği bir gerçek, serbest rekabetçi dönemin demokratik devlet biçimiyle, emperyalist dönemin, özellikle de Ekim Devrimi'nden sonraki dönemin devlet biçimlerinin birbirinden farklı olduğudur. Bunlardan, emperyalizmin gericilik eğiliminin en açık, billurlaşmış ifadesi olan faşizmin serbest rekabet döneminin demokratik cumhuriyetinden bariz bir biçimde ayırt edilebilmesine karşın, oligarşik devleti bu açıklıkla görebilmek birçokları için kolay olmamaktadır. Antrparantez belirtmekte yarar var: faşist devlet'in ne olduğu da birçoklarınca söylediğimiz kadar kolaylıkla anlaşılamamakta, kavram üzerine kavram üretilmektedir. Bunlara girmeden önce oligarşik devletin özellikleri üzerinde durmakta yarar var.

Emperyalizm çağında bir azınlığın diktatörlüğünü sürdürmeğe çalışan devletin, denetlenmesi gereken güçlerin artması ve bu güçlerin direnişlerindeki gelişmelerin sonucu olarak, denetleme mekanizmasında önemli değişiklikler ortaya çıkmıştır. Bunların tümünü baskı aracının güçlendirilmesi olarak nitelemek yanlış olmayacaktır.

Stalin'in belirttiği gibi, "sadece tekellerin devletle kaynaşması değil, aynı zamanda tekellerin devlete egemen olması" şeklindeki bir gelişim devletin işlevlerinde de değişikliklere yol açmıştır. Serbest rekabetçi dönemde, devlet genel olarak özel mülkiyetin koruyucusu, kanun düzeninin sürdürücüsü, haberleşme ve para sistemlerinin ayarlayıcısı, kapitalist pazarın dış saldırılara karşı güvenlik altında tutulmasının bir aracı olmak isterken tüm burjuvazinin devleti idi. Ancak Lenin'in işaret ettiği, "burjuva demokrasisinin son Mohikanlar'ının" da tüketilmesi süreci tekellerin devlete egemen olma süreci olarak gerçekleşti. Bu döneminde devlet artık daha önceki işlevleriyle sınırlı kalamayacak bir duruma gelmek zorundaydı. Geçmiş dönemin, Laissez passer, Laissez faire kuralı herkes için değil, ancak tekeller için geçerli bir kural olmak zorundaydı. Emperyalizm aşamasında ancak tekeller geçebilir, ancak tekeller yapabilirdi. Tekel ekonomide elde ettiği bu üstünlüğü siyasi alanda da pekiştirmek ister. Bunu sağlamasının yolu ise, ya açık diktatoryasını ilân etmek yahut da gene örtülü bir biçimde, demokratik örtüler altında yeni bir biçim yaratmak zorunda olur. İkinci şıkkın yaratılması uzun bir süreç sorunudur. Ulaşılmak istenen amaç, demokratik görünümler altında, son derece güçlü bir denetleyici mekanizmanın yaratılmasıdır. Burjuva devlet böyle bir yapıya, askeri ve bürokratik mekanizmasını geliştirmek suretiyle, demokratik görüntülere dokunmaksızın ulaşabilir. Hatta bunda o kadar yüzsüzleşebilir ki, kodlanmış yasaları bulunmadan da kendi kurallarını işletebilir bir hale gelebilir. ABD ve İngiltere bunun

en tipik örnekleridir. Hatta geçmişte bürokrasi ve militarizmin son derece zayıf olduğu bu ülkeler, o günlerin yarattığı demokratik kurumlara -örneğin, halk milisi, halk mahkemesi- hiç dokunma ihtiyacını bile duymaz. Ancak yarattığı yeni denetleme araçları sayesinde bu kurumları tekellerin isteklerinin dışında adım atamaz hale getirir.

Oligarşik devlet biçiminde, görülen en karakteristik üç olgu, dev boyutlara ulaştırılan bürokrasi, militarizm, parlamento ve mahalli temsil kurumlarının etkinliğinin azaltılarak yürütmenin yetkilerinin arttırılmasıydı. Temeldeki bu üç olgu bir azınlığın diktatörlüğünü, burjuva demokrasisine benzer bir biçimde sürdürebilmesine yarayan sağlam bir baskı aygıtının hayatiyetini sağlar.

1 — Bürokrasi ve militarizmin gelişmesi:

Devlet bir baskı aracı olarak bürokratik bir biçimde örgütlenmeden sınıflı toplumda üzerine düşen görevi yerine getiremez. Sosyalist toplumdaki devleti bu olgunun dışında görmek gerekir. Sosyalist devlet bürokrasiyi sürekli yıkmaya çalışırken, burjuva devlet onu sürekli geliştirmeğe çalışır. Bu son derece önemli bir ayırımdır. Birincisi sönmeğe doğru giderken, ikincisi baskı aracı olarak kendi varlığını pekiştirir.

Sözünü ettiğimiz bürokrasinin gelişmesi olayı insanı şaşırtacak ölçüler içerisindedir. 1889 da ABD'nin nüfusu 60 milyon civarındaydı. Buna mukabil bürokratik mekanizmadaki görevlilerin sayısı ise 30 bin civarında bulunuyordu. Bu durum bile Marx'ın sözünü ettiği barışçıl geçiş şartlarının söz-konusu olduğu döneme göre gelişmiş bir bürokratik aygıt olarak nitelendiriliyordu. Buna karşılık 1964 yılındaki 186 milyonluk nüfusa göre 2.5 milyon görevliye sahip bir bürokratik mekanizma şaşkınlık verecek bir düzeydir. Nüfusun artışı göz önünde tutulsa bile bürokratik mekanizmadaki görevlilerin sayısındaki

artış tanı 28 kattır. Bu niceliksel artışın yanında mekanizmanın işleyişindeki gelişmeler de göz önünde tutulacak olursa, bürokratik mekanizmanın serbest rekabetçi dönemle hiçbir ilgisinin kalmadığını kavramak zor olmayacaktır.

Böylesine dev bir bürokrasi toplumdaki bireylerin hemen tümünü, çocuklara varıncaya kadar denetleyebilme imkânlarını doğurmaktadır. Bir de bu yapı içerisinde teknolojik gelişmenin yarattığı yeni imkânlar katılacak olursa iddiamızın haklılığı anlaşılacaktır. Bu konudaki küçük bir örnek sorunu açıcı olacaktır: 100 bin kişi hakkında dosyalama yapmak klasik yöntemlerle ele alındığında, en azında 250 m² lik bir alana ve bunca bilgiyi düzenli bir şekilde ayarlayabilmek için de aylarla ifade edilecek zamana ihtiyaç duyulur. Hâlbuki aynı iş bugünün* teknik imkânları içerisinde bir kompüterle yapılmağa kalkışıldığında yer küçük bir alana, zaman ise dakikalara indirgenmiş olur. Bu imkânlar içerisinde düşünüldüğünde, bütün bir toplumu tüm yaşantısıyla dosyalamak bir hayal olmaktan çıkar ve günün gerçeği olur. Bireyin böylesine bir denetiminin araçları son derece geliştirilmiştir, istihbarat örgütleri ülke içerisinde olduğu gibi dünyanın dört bir yanında bilgi toplamakta, bunun yanında sahip olduğu bilgilere dayanarak bir takım gelişmelere yön vermeye çalışmaktadır. (Darbeler, siyasi cinayetler, ajan provokatörler). ABD içerisinde ve dışında çalışan CIA, FBI, The House Comitte on Un - American Activities ve bunlarla içice çalışan Association of Casualty and Surety Company, Retail Credit Company, Associated Credit Bureaus of America gibi örgütler hergün binlerce Amerikalı ve yabancı hakkında bilgi toplamakta ve bunlar gerektiğinde kullanılmaktadır. Örneğin özel bir soruşturma şirketi olarak çalışan Retail Credit Company'nın arşivinde tam 42 milyon kişiye ait dosyalar vardır. Ve bu dosyalarda kişinin çocukluğundan başlamak üzere, zevklerinden, eğilimlerinden ilişkilerine varıncaya kadar her türlü bilgiye rastlamak müm-

kündür. Bireyler hakkında bunca zengin bir bilgiye sahip olunca da gizli örgütler aracılığıyla hayatlarına müdahale edebilmek oldukça kolaylaşmaktadır. Adam kaçırmalar, siyasi cinayetler, düzene karşı örgütlere ve kişilere karşı alınacak tedbirler bu bilgiler sayesinde oldukça isabetli bir hale gelebilmektedir.

Bunca çok bilgiyi toplamak ve işlemek teknik araçlar sayesinde gittikçe de kolaylaşmaktadır. Telefon dinlemeleri, minyatür vericiler, dudak hareketlerinden konuşmaları anlayabilen uzmanlar, yalan makineleri, bilinç yok edici ilaçlar ve kompüterler hep bu amaca yönelik olarak kolayca kullanılabilmektedir.

ABD'nde bunca gelişmiş olan bu mekanizma ülkemizde de, daha küçük çapta olmakla birlikte etkin bir şekilde işlemektedir. MİT, Kontr-Gerilla, jandarma İstihbarat Teşkilatı, Em. Md. I. Şube İstihbaratı, ağa babaları CIA'nın denetiminde aynı işlevleri sürdürmektedir.

Zorba devlet Amerika'nın yazarı Vanca Packard, "Özel Hayatımızın Kuyusunu Kazan Beş Güç" başlığı altında şunları yazıyor:

1 — Örgütlenmiş hayatın hızla gelişmesi. (Esas olarak devlet tarafından yaratılan Örgütlenme kastediliyor).

2 — Garnizon zihniyetinin gelişmesi.

3— Türetilen baskı ve zorlamaların artması.

4 — Bilgi derlemenin geliştirilmesi ayrı bir endüstri oluşturmuştur.

5 — Elektronik göz ve kulak ile elektronik hafıza.

Bütün bunlar özel hayat, yani başkalarının (burjuvazinin) denetimi dışında bir yaşantıya mümkün olduğu kadar imkân

tanımayan kurumlardır. Elbette ki bunca denetim reaksiyonların da denetimi için imkânlar yaratmaktadır. Böylesine bir denetim, polis ve ordunun görevlerini son derece kolaylaştırmakta, lafta kalan bir takım demokratik görüntülerin kâğıt üzerinden silinmesi için hiçbir zorunluğun doğmasına yol açmamaktadır.

Militarizmin gelişimi konusunda ise söylenecek tek bir söz vardır: Toplumda hemen her şey şu ya da bu biçimde orduyla, askerlikle ilgili hale gelmiştir. ABD'de Amerikan vatandaşının vergi olarak ödediği her doların yaklaşık 70 cent'inin askeri harcamalara gittiği iddiası devletin yapısı hakkında da kaba bir bilgi vermektedir. Ayrıca savaş malzemeleri üretiminin ekonominin can damarını teşkil etmesi buna eklenirse bu konudaki bakışın daha da genişleme imkânı doğar.

Gerek içte gerekse dışta tekellerin çıkarlarını korumak üzere devasa ölçülere ulaşmış olan ordu tekelci burjuvazinin en güvenilir gücüdür. Sanayi kuruluşlarıyla özellikle ordunun üst kademe subayları arasındaki organik ilişkiler bu güvenirliliğin garantisidir. Benzeri bir gelişim ülkemizde de görülmektedir. Özellikle 65'lerden sonra, ordunun üst kademesi doğrudan doğruya sanayiyle ilgili işlerle uğraşmaya başlamış, bizzat ordunun kendisinin kurduğu kapitalist işletmelerin yöneticileri generaller olmuştur. Bu sayede askerlerin işçi sınıfına karşı yalnızca ideolojik olarak karşı çıkmaları değil, aynı zamanda sınıfsal güdülerle bu karşı çıkışı pekiştirmenin imkânları doğmuştur.

2 — Parlamento ve Mahalli Temsili kurumların etkinliğinin azaltılarak yürütmenin yetkilerinin arttırılması:

Tekelci burjuvazinin yaratmış olduğu bu dev askeri - bürokratik yapı, ona aynı zamanda temsili organların etkinliklerinin azaltılabilmesini, dolayısıyla halkın biçimsel bile olsa

devlet işlerine karışmasını mümkün olduğunca aza indirilmesini sağlamıştır. Genel oy mekanizması nedeniyle biçimsel olarak devletin biçiminin tayin edilmesine katılan halkın bu hakkına dokunmaksızın onu iyice hayali bir duruma getirmek, temsili organların etkilerini mümkün olduğunca aza indirgemekle gerçekleştirilebilmektedir. Bu amaçla Başkanlık sisteminde başkana tanınmış olan yetkiler bir dünya savaşını 'başlatabilecek düzeye kadar ulaşmaktadır. Elbette ki bu, tekelci burjuvazinin taleplerinin dışında cereyan edemez. Zaten tekelci burjuvazinin başkanlık makamına getirdiği kişi onun çıkarlarını en iyi kavrayabilen ve ona göre davranabilen insandır. Beğenmezse, ister öldürür, ister Watergate yapar.

Geçmişte de elbette ki temsili kurumlar halkın organları değildi. Ama bugün burjuva yazarlarının bile kabul ettiği ve şöyle ifade ettiği bir farklılık da söz konusu: "Artık Kongrenin yasaları kabul, ya da veto edebilse de, değiştirebilse ya da erteleyebilse de, nadiren yasa vücuda getirdiği herkesçe bilinmektedir." Burada anlatılmak istenen yürütmenin parlamentoya göre gittikçe artan bir güce kavuşmuş olduğudur. Bu durum Türkiye'de belki daha da açıktır. Yürütmenin sahip olduğu, kanun kuvvetinde kararname çıkarma, sıkıyönetim ilan etme gibi hayati yetkilerin yanında, parlamentodan çıkan hemen bütün yasalar hükümetçe hazırlanır, parlamentoda da 15 kişiyle onaylanır. Arada bir parlamentonun varlığı unutulmasın diye, hızlı tartışmalar da olur. Karar organı olarak ise her şeyin üzerinde oligarşinin asker ve sivil temsilcilerinden oluşan milli güvenlik kurulu oturur sık sık "tavsiyelerde" bulunur. Hikmetinden sual olmaz ama bu "tavsiyeler" de her zaman için isabetli olur!

İşte oligarşik devlet dediğimiz olgu esas olarak bu çizgilerle karakterize olmaktadır. Bu devlet biçiminin açık bir diktatörlük olmaması, önünde incir yaprağını koruyor olması, reviz-

yonistlerin ona burjuva demokratik devlet adını layık görmelerini getirmektedir. Elbette ki bu yalnızca bir yanlış adlandırma değildir. Savunmakta oldukları devletin demokratikleştirilerek ileri demokrasiye ulaşma yüce stratejilerinin ideolojik dayanağıdır: "Demokratik bir devletin daha da demokratikleştirilmesi" ve -nerede olduğu belli değildir ama- nihayetinde "ileri demokrasiye" ulaşılması; ondan sonra da herhalde "daha ileri demokrasi ve ilh..." gelecektir. Gittikçe militarize olan ve bürokratikleşen devletin demokratikleştirilmesi ve Marx'ın sözünü ettiği bürokrasi ve militarizmin zayıf olduğu bir devlete ulaşılması ve oradan da barışçı bir yoldan sosyalizme ulaşmak revizyonistlerin yaymağa çalıştığı hayallerdir. Böylesine bürokratik ve askeri bir mekanizmanın barışçıl bir geçişe izin verilecek ölçüde zayıflatılması demek yukarıda saydığımız tüm kurumların işlemez hale getirilmesi, tekelci burjuvazinin canını dişine takarak oluşturduğu yeni devlet makinesinin parçalanması demektir. Bu kurumların işlemez hale getirilmesi, tekelci burjuvazinin canını dişine takarak oluşturduğu yeni devlet makinesinin parçalanması demektir. Bu kurumların göz göre göre parçalanmasına izin verecek kadar enayi bir tekelci burjuvazinin olduğu ülkelerde böyle bir devrim yolu elbette ki insanlık için daha acısız olacaktır (!) Ama her şeyden önce böyle bir ülkeyi bulmak gerekecektir.

Bu anlattığımız revizyonistler kadar ahmak olmayan bazıları da, ileri demokratik bir düzenin ancak devrim yoluyla kurulacağını ve oradan barışçıl bir biçimde sosyalizme geçileceğini iddia etmektedirler. TKP'nin bu sivri zekâlı genç ideologlarının "devrim yoluyla", yani askeri ve bürokratik aygıtın parçalanması yoluyla kuracak oldukları bu "ileri demokratik düzende" acaba hangi devlet tipi sözkonusu olacaktır? Kapitalist devletle, sosyalist devlet arasında bir boşluk mu buldular? Elbette ki, hayır. Sadece ağabeylerinin savunduğu safsa-

tayı daha yutulabilir bir kılığa sokmaya çalışıyorlar, o kadar. Ama mızrak bir türlü çuvala girmiyor.

FAŞİZMİN DOĞUŞU: İTALYAN FAŞİZMİ VE ÜÇÜNCÜ ENTERNAŞYONALİN TAVRI

Amacımız, üzerine ciltler dolusu eser verilmiş olan faşizmin tarihini yeni baştan ele alıp yazmak değil; Emperyalizm çağında burjuvazinin gericilik eğiliminin en açık ifadesi olan faşist hareketin hangi sosyal çevre içerisinde ve ne türden bir seyir izleyerek hayat bulmuş olduğuna değinmek. Böyle bir açıklamadan çıkarılabilecek sonuç, aynı sosyal çevre nerede varsa, faşizm orada hayat bulur şeklinde dar bir anlayış olmayacaktır. Yalnızca bazı genel karakterlerin her yerde faşizmin hayat bulmasında nasıl bir etken olduğunu görebilmeğe yardımcı olacaktır. Ayrıca faşizm üzerine hemen hiç bir bilgiye sahip olmaksızın, bu konuda ilginç teoriler yaratmağa çalışanların palavralarına da bir ölçüde açıklık kazandırmış olacağız.

Basel Kongresi, yaklaşmakta olan savaşın emperyalist karakterini vurgulamış ve bu emperyalist savaşa kesinlikle karşı çıkılması gerektiğini karara bağlamıştı. '1914 yılında savaş patladığında, komünistlerin savaşa karşı tavırları konusunda ayrılık da patladı. Marksizme sadık kalanlar, Basel kongresi kararları uyarınca savaşın emperyalist bir savaş olduğunu ve kesinlikle karşı çıkmaları gerektiğini belirtirken, marksizmin dönekleri de “ana vatanın savunulması” şiarı altında emperyalist savaşta kendi burjuvazilerini destekleme kararını aldılar. Bu, işçi sınıfı hareketi saflarındaki en büyük sapmayı belirliyordu. Artık bir takım sosyalist önderler, enternasyonalizm yerine, sosyal - emperyalizmi, sınıf savaşı yerine sınıf uzlaşmasını geçirmişlerdi.

İtalyan Sosyalist Partisi önderleri, savaşa şiddetle karşı çıktılar. Bunlardan sadece bir tanesi, Avanti'nin başyazarı ve şiddetin erdemlerine inanan Benito Mussolini, savaşa girilmesi gerektiğini, savaşın İtalya'ya devrimi getireceği görüşlerini savunuyordu. Blankist babasının üzerindeki etkileri, onun, her zaman bir şiddet savunucusu olarak sahnede görülebilmesine yol açıyordu

İtalyan Sosyalist Partisinin 1914 Kasım'ında yapılan toplantısında Popolo M'İtalia diye ayrı bir gazetenin sahibi olarak katılan Mussolini şöyle diyordu:

"Biliniz ki şu feci saatte ıslıklardan korkarak, 'kahrol' nidalarından ürkerek samimi fikirlerini ortaya koymayanlara bu andan itibaren benden merhamet yoktur, işi sükût ile geçiştirerek dalkavukluk edenlere, riyakârlara korkaklara, af ve merhamet yoktur. Eğer 'beni siyasi hayattan çekebileceğinizi umuyorsanız aldanıyorsunuz. Beni daima diri ve amansız bir halde karşınızda bulacaksınız."

Faşist bir yazarın dediği gibi, "dünyada hiç bir söz bu kadar sağlam tutulmamıştır." Mussolini bu andan sonra azgın bir anti-komünist olarak, hizmetinde olduğu burjuvazinin arenasında yeni tipte toplumsal bir hareketle iktidara ilerlemiştir.

Mussolini, hemen hemen bir yıl içerisinde sayısı beş bine ulaşan faşist birliklerini oluşturdu. Sosyalist Partinin gücü karşısında sayısal açıdan önemsenecek bir güç değildir bu. Henüz hareketin programı çok basitti. Hâlâ demagojik bir biçimde devrimden söz ediyordu. Savaşın devrime yol açacağını söylüyordu. Program şöyleydi:

"1 — İtalya'da devrim hareketi faşist grupları kurulmuştur.

"2 — Faşist grupları bir parti oluşturmaz. Bunlar, her inanıştan, her mezhepten, her siyasi fikirden gelmiş serbest zümrelerdir. Mevcut durumda devrim fikirlerini yaymağa uy-

gun bir alan bulduklarına inandıklarından dolayı ortaklaşa bir harekette bulunmak fırsatını kaçırmamak azmindedirler.

"3 — Faşist gruplar özellikle vakit geçirmeden İtalya'yı ittifak devletleri aleyhine savaşa sürükleyecek bir durum yaratacak ve bunun gerçekleşmesi için üç ayrı amaca yöneleceklerdir:

"Birincisi, Savua Hanedanının siyasetini halkın iradesi ile ortadan kaldırmak;

"ikincisi, savaşı kısaltmak ve militarizmin uluslara tahakküm ve baskı imkânlarını yok etmek;

"Üçüncüsü, milliyet sorunlarını çözümlemek. Bu sorunlara doğal bir biçim vermek suretiyle, her türlü siyasi ve ekonomik gelişme için yolları açmak; sanat mücadelesi alanını, ulus içerisinde şüphe, kızgınlık, nifak aracı yapanlara engel olmak.

"4 — Bu programı yer ve zamanın izin verdiği her türlü propaganda biçimleriyle gerçekleştirmek."

Görüldüğü gibi faşist grupların programındaki temel motif ulus ve kısa vadeli amaç da İtalya'nın savaşa sokulmasıdır. Mussolini gerçekten, savaşın krizi daha da derinleştireceğini ve böylesine bir ortamda da iktidar için olanaklı yolların açılacağını görüyordu. Mussolini, savaşa girilmesi için yaptığı propagandalar yüzünden bir ara hapse dahi atıldı. Ancak kısa bir süre sonra 22 Mayıs 1915 de burjuvazi savaşa girmeğe karar verdi.

Savaş sırasında faşist hareket önemli bir gelişme gösteremedi ve bu nedenle de kimse tarafından pek ciddiye alınabilecek bir hareket olarak görülmedi. Ama savaş, Mussolini'nin beklediği ortamı yarattı, sınıf çelişkileri had safhaya ulaştı. Ülke ekonomisi altüst olmuş, hükümet borçları korkunç

düzeylere ulaşmış, fiyatlar her yerde olduğu gibi astronomik rakamlara varmıştı. Mussolini eski faşist birliklerini yeniden örgütlemeğe girişti. Artık bu birliklerin bu ortamda yapabilecekleri çok iş vardı. Savaşın şiddetlendirdiği vatan ve millet duyguları, özellikle orta sınıfları cezbedebilmekte önemli bir araç haline gelmişti. Yoksulluk içerisinde kıvranan halk, kendiliğinden gelme bir biçimde eylemlere girişmişti. 1919 yılında şiddetli grevler baş gösterdi. Öyle ki, grev kırıcılığı görevini üstlenmiş olan faşistler bile, zaman zaman grevlere önderlik etmeğe çalıştılar. Mussolini bu grevlerin mantığını şu şekilde kurmağa çalışıyordu:

"Belki siz sınıf endişesiyle yürüdünüz, fakat aynı zamanda milleti de unutmadınız. Siz İtalya halkını düşündünüz. Yoksa sınıf bilinci davası gütmediniz. Eğer yalnız sınıf kaygısı ile grev yapsaydınız eski modayı kovalar, olumsuz ve yıkıcı bir iş yapardınız. Fakat siz bütün milletin çıkarlarını gözden ırak tutmadınız... siz, hayır, sosyalist edebiyatın mutlak yıpranmış görüş ve anlatış şekillerinin aksine öyle fakir, aciz, kırık bir varlık değilsiniz... Son dört yıl içinde doğup yerleşen devrimleri bilmeyen eski iş sahiplerinin pis kötü siması yerine, sanayiden kendisine muhtaç olduğu şeyleri isteyebilecek, fakat servetin diğer yaratıcılarına pay olarak sefalet ve ıstırap sunmayacak olan dürüst sanayi liderlerine terk etmesi lüzumunu öğreteceksiniz."

Böyle bir demagojiyle sınıf gerçeğini millet gerçeği arkasına saklamak, "dürüst" burjuvaları savunmak mümkün olabiliyordu. Sınıf mücadelesinin aldığı boyutlar göz önünde tutulacak olursa, işçi sınıfının hiç olmazsa belli bir kesimine böylesine bir mantığı kabul ettirebilmek demek, onları devrim yolundan da caydırabilmiş olmak demektir. Mussolini, yeniden örgütlediği faşist grupların iki temel amacı olduğunu söylüyordu: "İtalyan sağcılarının yenilik düşmanlığından ve solun

yıkıcılığından doğan tehlikelere karşı" mücadele. Birincisi, o ana kadar doğmuş ve gelişmiş olan toplumsal muhalefetin önderliğini elde etmek, diğeri ise bu toplumsal muhalefeti gerçek hedefine doğru ilerletebilecek olan komünistlere doğrudan vurabilmek.

Mussolini'nin faşist birlikleri henüz toplumu sarsıcı bir olay haline gelmemiş olmasına rağmen, komünistlere ve grevlere karşı etkin araçlar olduklarını burjuvaziye kanıtlamağa başlamışlardı. Burjuvazi onları, iktidara ilerleyecek bir yapı olarak görmemesine karşın, o anda yürütmekte oldukları işlev açısından desteklenmeğe lâyık buluyordu. Özellikle Milano burjuvazisi, paraca yardımını esirgemiyordu. Aynı zamanda polis ve jandarma, onların eylemlerine müsamaha ile yaklaşıyor ve hatta birçok polis bizzat faşist birliklerde yer alıyordu.

Savaşın ertesindeki bir yıl içerisinde, faşist birliklerin üyelerinin sayısı yirmi bin civarına çıkmıştı. Çoğunluğu, orta sınıftan gelenlerle, emekli subaylar ve gençler oluşturuyordu. Ulaştığı bu nicel güçle Mussolini, siyasi arenada daha etkin bir rol oynayabilmek amacıyla öncekine göre daha geniş ve radikal talepler öne süren bir program hazırladı:

SİYASİ:

"1 — Kadınlar için de nisbi temsil, seçmek ve seçilmek haklarına sahip olarak muamele görmelerini gerçekleştirmek,

2 — Oy kullanmak için yaş haddinin on sekiz, seçilmek için de yaş haddinin yirmi beş olmasının kabul edilmesi,

3 — Senatonun kaldırılması,

4 — Devletin yeni anayasasının hazırlanması için bir geçici meclisin oluşturulması,

5 — Yürütme ve yasama kuvvetlerini birlikte idaresinde bulunduracak bir hükümet başkanının seçilmesi, esnaf der-

nekleri, fabrikalar, sanayi sektörü, nakliyat sektörü, sosyal denge ve sağlık durumunun mükemmel bir idareye kavuşturulması için çeşitli örgütlerin kurulması.

SOSYAL:

1 —Sekiz saatlik iş kanununun çıkartılması,

2 — Asgari ücretlerin tayini,

3 — işçi ve işçi temsilcilerinin işletme politikasına müdahalelerinin sağlanması,

4 — Ahlak ve bilgi bakımından liyakatleri görünen işçi temsilcilerine sanayi ve genel hizmetlerin idaresini vermek,

5 — Denizyollarını, ulaşımı ve sanayii düzeltmek,

6 — Bugün altmış beş olarak teklif edilen emeklilik haddinin elli beşe indirilmesi, maluliyet ve ihtiyarlık sigortasının çıkartılmasını temin etmek.

ASKERİ:

1 — Korunmak bakımından kısa eğitim devreli milli bir milis kurmak,

2 — Bütün silah ve patlayıcı madde fabrikalarını millileştirmek,

3 — İtalyan ulusuna gerçek değerini verecek milli bir dış politika gütmek.

MALİ:

1 — Sermaye üzerinde kuvvetli ve müterakki vergi uygulamak,

2 — Dini teşekküllerin ellerinde bulundurdukları mülkü kamulaştırarak millet için büyük bir yük ve birkaç kişi için bir ayrıcalık olan piskoposlukların gelirini lağvetmek.

3 — Savaş sırasında yapılan, hükümete her türlü mal verilmesi hakkındaki kontratları inceleyip, savaş kazançlarının yüzde seksen beşini savaş zenginlerinin elinden almak."

Faşistlerin bu programı, o anda muhalefetin ortaya koymuş olduğu isteklerle büyük ölçüde çakışmaktaydı: Çalışma saatlerinin düzeltilmesi, İtalya'nın içine düştüğü kaostan kurtarılması, göze batan huzursuzluk kaynaklarının kurutulması v.s. Özellikle işçilerin gösterdiği aktif muhalefete, onlara hitap edebilecek bir programla sahip çıkmak ve bu yoldan işçi sınıfı muhalefetini dağıtmak, tutulabilecek en akıllıca yol idi. Bu şekilde, zaten tutarlı bir önderlik koyamayan İtalyan Sosyalist Partisinin önderliğine son vermek de, gelecekte görülebileceği gibi mümkün olabilecekti. Ancak bu tür bir muhalefet hareketini kendi saflarına çekmek isteyen faşist hareketin bu tavrı, burjuvazinin bazı kesimlerini kuşkuya sevk etmekte idi. Mussolini, burjuvaziye güven verebilmek amacıyla, Marksizm'in düşmanı olduklarını, mevcut sisteme kesinlikle zarar vermeyeceklerini sık sık vurgulamağa çalışıyordu.

Faşist hareket, faşolar sayesinde •artık yavaş yavaş toplumda önemli bir yeri olduğunu ispatlıyordu. Özellikle, 1919 Eylülünde, savaş sonrasında İtalyan sınırları içerisine dahil edilmemiş olan Piume şehrinin, faşist şair D'Anunçiyo komutasındaki faşist birlikler tarafından işgal edilmesi, faşistlerin prestijini yükselten genel bir milliyetçi hava yaratmıştı. Bu, faşistlerin Nitti hükümetine kabul ettirdikleri ülke çapında bir olay oldu.

Bütün bu gelişmelere rağmen yapılan seçimlerde sosyalistler üç milyon civarında oy almışlardır. Faşistler seçimlerde hemen hemen hiçbir varlık gösterememişlerdir. Meclise 219 liberal, 156 sosyalist, 97 halkçı, 28 radikal ve 8 cumhuriyetçi milletvekili girdi. Mussolini bağımsız olarak katıldığı Milano'da 250 bin oydan ancak beş binini alabildi. Bu sonuçlar, sosya-

listlerin faşizm tehlikesini ciddiye almamalarına daha fazla yardım etmiştir. Zaten o ana kadar muhalefet hareketini devrime yönlendirme yeteneğinde olmadıklarını da bir ölçüde ispat etmişlerdi.

İTALYAN SOSYALİST PARTİSİ VE ÜÇÜNCÜ ENTERNASYONALİN TAVRI

1920 yılı içerisinde, işçilerin faşistlere karşı verdikleri mücadele alabildiğine şiddetlendi. Tam, 1881 grev oldu. Birçok fabrikalar işgal edilip işçiler tarafından işletilmeğe çalışıldı. İtalya'nın önemli sanayi merkezleri olan, Viyareggiyo, Livunra, Milano, Ansona, Torino gibi şehirlerde şiddetli çatışmalar cereyan etti. 600.000 civarında işçi fabrikalara el koyuyor, kışlaları ele geçiriyor, faşistlere kan kusturuyordu. Böylesine bir gelişim hiçbir zaman göz-önünde bulundurmamış olan İtalyan Sosyalist Partisinin Turati, Modigliani, Dugoni gibi oportünist önderleri dehşete kapıldı. Reformist anlayışlarını daha açık bir biçimde sergiler oldular. Burjuvazinin sunduğu uzlaşma siyasetini İtalyan Sosyalist Partisi içinde hâkim kılmaya çalıştılar.

İtalyan Sosyalist Partisi 19 Mart 1919 Milano kongresinde 10'a karşı 3 oyla ikinci enternasyonali terk edip üçüncü enternasyonale katılmış, daha önce de emperyalist savaşa karşı çıkmıştı. Buna rağmen üçüncü enternasyonal yürütme kurulu başkanı olarak Zinoviev 27 Eylül 1919 kongresine, İtalyan Sosyalist Partisinden açık tavır bekleyen şu telgrafı çekmişti

"Aziz Yoldaşlar,

Komünist Enternasyonal, İtalyan proletaryasının gösterdiği sempatiden emindir. Ama bizim yeni uluslararası işçi birliğimizin, sempatiden daha fazla şeye ihtiyacı vardır. Biz amaç ve programda açıklık isteriz. Proletarya diktatörlüğü,

diktatörlüğün biçimi olarak Sovyetler, burjuva diktatörlüğünün araçları olan burjuva demokrat parlamentoların dağıtılması, Kızıl Ordunun yaratılması. İşte uluslararası devrimci proletaryayı biraraya getirmesi gereken görevler bunlardır..." (The Communist International 1919-1943 Documents S.71, Jane Degras, 1956).

Komünist Enternasyonalin ilkelerine uymayan reformist çizgisiyle İSP, adım adım devrime de önderlik edemeyeceğini ispatlıyor ve tam da faşistlerin bekledikleri hayal kırıklığı ortamının doğuşunun bir numaralı etkeni oluyorlardı. Proletarya, yılmadan faşistlere karşı olan mücadeleyi sürdürüyor, ama karşısında açık bir program ve militan bir önderlik bulamıyordu. Komünist Enternasyonalin İSP'ye yönelttiği eleştiriler 1920-1921 yılları içerisinde daha kesin ayrımlı bir hal aldı. Komünist Enternasyonal, parti içerisinde var olan reformistlerden kopulmasının gerektiğini, artık bu önderlerin parti içerisinde burjuva siyasetinin doğrudan uygulayıcıları olduğunu söylüyordu. Avanti ve Communist dergileri, parti içerisindeki komünist kanadı teşkil ediyorlardı. Serrati merkezci (bir tutumla Turati reformizmiyle uzlaşma siyaseti güdüyordu.'

Serrati, Komintern'in İkinci Kongresine sunmuş olduğu raporda durumu; "İtalya'da siyasi ve ekonomik koşullar o hale gelmiştir ki, kaçınılmaz olarak devrime doğru gelişiyorlar. Parti öylesine güçlüdür ki, İtalyan proletaryasının neredeyse, iktidarı ele geçirip, sovyet sistemiyle diktatörlüğünü kurmaya hazır olduğu söylenebilir. Ama burjuvazinin kendi beyaz muhafızlarının hazırlanmasına rağmen, partinin askeri güçleri çok zayıftır." (a.g.e., s.188) şeklinde değerlendiriyor ve böyle bir durumda partide ayrılık çıkarmanın, partinin gücünü azaltacağını ve bu nedenle reformistlerle uzlaşılması gerektiğini savunuyordu. Komintern ise böyle bir ihtilâl durumunda parti içerisinde reformistlerle uzlaşmanın ihtilâlin ölümü olduğunu

anlatmağa çalışıyordu. Komintern 27 Ağustos 1920 tarihli Zinoviev, Bukharin, Lenin imzalı raporunda şöyle deniyordu: "Bu durumda, parti içerisinde bulanık tavır, tereddütler, karar veremeyiş, proletaryaya sayılamayacak talihsizlikler getirir...

"İtalya'da halkı gerçekten kapsayan, büyük proleter devrimi için gerekli en önemli koşulların hepsi elde mevcuttur. Bunun anlaşılması gerekir. Bu başlangıç noktası olmalıdır. Üçüncü Enternasyonalin iddiası budur. İtalyan yoldaşların kendileri de takip eden adımları kararlaştırmalıdırlar.

"Bu açıdan biz deriz ki, İtalyan Sosyalist Partisi haddinden fazla kararsız davranmıştır ve davranmaktadır. Her gün İtalya'ya yeni huzursuzluklar getirmektedir. Bütün gözlemciler - İtalyan delegeleri de dahil olmak üzere - İtalya'daki durumun devrime son derece müsait olduğunu öne sürmekte ve tekrarlamaktadırlar. Buna rağmen, Parti, hareketi genelleştirmeğe, ona hedef göstermeğe, ona daha sistemli ve örgütlü bir karakter vermeğe, onu burjuva devleti üzerine kesin bir saldırı haline dönüştürmeğe girişmeksizin, birçok durumda bir kenara çekilmektedir...

"Bunun temel nedeni, iç savaş sırasında karşı -devrimin açık ajanları, proletaryanın sınıf düşmanları haline gelen reformist ve liberal burjuva unsurların partiyi kirletmesidir. Bu insanların sübjektif namussuzlukları ve edepsizlikleri ile objektif olarak oynadıkları tehlikeli rolü birbirine karıştırmak, bönlük ve aptallıktır... kişi olarak dürüst olabilirler, ama bunlar, komünist proletaryanın partisi içerisinde hiçbir yeri olmayan, objektif olarak devrim düşmanlarıdırlar...

"Kesin mücadele yaklaşıyor. İtalya sovyet olacaktır. İtalyan partisi komünist bir parti olacaktır..." (a.g.e.s. 190-191).

Görüldüğü gibi Lenin'de dâhil olmak üzere Üçüncü Enternasyonal, İtalya'daki durumun tam bir devrim eşiği olduğunu

ve sorunun parti içerisindeki duruma bağımlı hale geldiğini tespit ediyordu. Enternasyonalin İSP'ye önerdiği, reformistlerle bütün bağların kesilmesi talimatı, Serrati'nin merkezci tavrıyla engelleniyordu. Serrati, enternasyonalin kararlarına rağmen 5 Ekim 1920 tarihli Avanti gazetesindeki makalesinde "durumu doğru olarak kavramamış yoldaşların (enternasyonal kastediliyor) dikte ettirdiği insafsız şartlardan" söz etmekteydi. Buna karşın Lenin, Pravda'da, devrimci hareketi sabote etmekle yükümlü olan reformistlerle birliğin bir yıkım" olacağını, kritik anlarda kararsız ve gönülsüz liderlerin terkedilmesinin, partiyi, hareketi ve devrimi zayıflatmayıp aksine güçlendireceğini, İtalya'da bu anın gelip çatmış olduğunu yazıyordu.

İşçilerin uyguladıkları devrimci terör reformistleri ürkütmüş, reformist Turati, olayların engellenmesi için hükümetle görüşmelere girişmişti. Parti içerisinde ayrılığın zararlı olacağını savunan merkezci Serrati, bu durum 'karşısında bile aynı tavrını sürdürdü. 15 Ocak 1921 Leghorn Kongresi'nde, Bordiga'nın enternasyonalin önerilerine uyulması doğrultusundaki önerisi reformist ve merkezciler sayesinde reddedildi. Serrati'nin tam bir merkezciye uyan, "enternasyonalin 21 kuralı kabul edilsin ama yorumu bize kalsın" şeklindeki önerisi kabul edildi. Bu tavır Üçüncü Enternasyonalce onaylanmadı, İtalyan Sosyalist Partisi Üçüncü Enternasyolden ihraç edildi ve enternasyonale bağlı komünistler İtalyan Komünist Partisi'ni kurdular.

Ancak merkezcilerin tavrı dolayısıyla İKP azınlık olarak kaldı. Leghorn Kongresi'nde, Bordiga'nın önerisi 59.000, Serrati'nin 98.000 ve Turati'ninki 15.000 oy almıştı. Merkezciler önemli bir güçtüler ve ayrıldıktan sonra da reformistlerle olan birliği devam ettirdiler.

Faşistlerin azgın saldırıları siyasi önderliğin kaypaklığı 1920 sonbaharından beri yer yer yılgınlık havasının doğmasına yol açıyordu. 1921 yılı içerisinde hareket belli ölçülerde geriledi. Ancak, işçiler mücadeleyi yine de sürdürüyorlardı. Devrimci saflardaki kargaşa artarken faşistler de alabildiğine güçlenmekteydiler. İki yıl önce 20 bin civarında olan faşist birlik üyeleri 1921 yılı sonlarında 300 bine ulaşmıştır. Kitleler içinde yaygınlaşan yılgınlık, bir umut gibi yükselen faşist harekete kaymakta en büyük faktör oluyordu. Faşistler bir yandan kuvvet gösterisi yaparken diğer yandan da kitlelerden yükselen taleplere çarpıtılmış da olsa cevaplar getiriyorlardı. Sosyalist hareketin içinde bulunduğu durum karşısında, faşist hareket dinamik, umut verici bir olay olarak yükseliyor, esas hedefini komünistler teşkil etmesine rağmen, kendisini antikapitalist bir hareket olarak göstermesini biliyor ve kimleri ne vaadlerle biraraya getirebileceğini çok iyi hesaplıyordu. Söylenenlerle yapılanlar arasındaki tutarsızlıklar, hareketlilik içerisinde örtülebiliyordu. Buna rağmen zaman zaman ihanete uğradıklarını farkederek faşist hareketi terk edenler de oluyordu. Ancak, gelişme hızı karşısında bunların niceliği yok denecek kadardı. Sosyalist devrim imkânı heba edilirken faşist "devrim" kendisini bir umut olarak sahnenin ön planına yerleştirmişti. Artık bundan sonra olaylar, belli ölçüde kaderci bir biçimde gelişecekti. Saldırıdan savunmaya geçen her ayaklanma gibi İtalyan İşçi hareketi de bire kadar ezilecekti. Ama bu defa hükümet kuvvetleri tarafından değil, "bir halk hareketi" gibi gelişen faşist hareketin başrolde olduğu bir durumda. Aslında gelişim elbette ki kaderci bir biçimde ele alınamazdı. Yapılabilecek şeyler vardı. Üçüncü Enternasyonalin bütün uyarılarına rağmen İSP içerisindeki Serrati önderliğindeki maksimalistler, reformistlerle ilişkilerini kesmediler. Enternasyonalin uyarılarından tam iki yıl sonra reformistlerle ilişkilerini kesmeğe ve İK'P ile birleşmeğe yanaştılar. Ne ya-

zık ki bu tarihlerde Mussolini de başbakanlık koltuğunda oturmaktaydı.

MİLLİ FAŞİST PARTİNİN KURULUŞU

1921 yılı Kasımına kadar parti olarak örgütlenmemiş olan faşistler, Ras denilen bölge şeflerinin denetiminde gruplar halinde örgütlenmişlerdi. Ancak bu durum faşist hiyerarşik işleyişte aksamalara neden oluyordu. Bazen Ras'lar kendi başlarına davranmağa kalkışıyorlar, başka partilerle kendiliklerinden işbirliğine girişiyorlardı. Denetim faşist savaş grupları yürütme kurulu vasıtasıyla sağlanıyordu. Bu hiyerarşik düzen yeterli değildi. Yeniden bir parti hiyerarşisi içinde örgütlenmek gerekiyordu. 1921 Kasımında toplanan kongrede yeni bir program etrafında Milli Faşist Partisi kuruldu. Kongreye sunulan raporda faşist partinin 150 bin üyesinin sınıfsal kompozisyonu şöyleydi: 13868 tüccar ve idareci, 42699 zanaatkâr, 9981 sanayici, 7209 devlet memuru, 14989 özel kesimde çalışan memur, 680 öğretmen, 19783 öğrenci, 1506 deniz işçisi, 23416 sanayi işçisi, 36847 tarım işçisi, 18084 çiftçi ve ortakçı, 81286 savaştan dönen subay ve erler. Ayrıca raporda bu unsurların % 40'nın 20 - 25 yaş arasında olduğu belirtilmektedir.

Rapordan anlaşıldığı üzere faşistler özellikle orta sınıfların en dinamik unsurlarını parti içerisinde örgütlemeyi başarmışlardı. Ayrıca raporda, faşistlerin 138 kooperatif ve 64 bin üyeli 614 sendikada örgütlenmiş oldukları belirtiliyordu. Böylesine bir gelişim, başarısızlığını günbegün kitlelere kanıtlayan sosyalist hareketin alternatifi, onun ortaya koyduğu taleplerin demagojik bir karşıtı idi. Bunca karmaşık bir kompozisyonu nasıl oluşturabildiklerini kavrayabilmek için parti programını görmek yararlı olacaktır. Uzun da olsa programı aktarmakta yarar görüyoruz.

Milli Faşist Parti'nin Programı

Prensipler: Faşistlik, disiplinine daha ziyade kuvvet vermek için siyasi parti haline gelmiştir.

Millet tecrit olmuş olarak yaşayan bireylerin topundan ibaret değildir; Nitekim partiler gayelere ulaşmak için bir alettir.

Devlet, milletin hukuki olarak örgütlenmiş şeklidir. Siyasi örgütler milletin değerleri içinde ifade ve himaye buldukça etkili şekillerdir. Birey ve korporasyonlar gibi bireylerden oluşan tüzel kişiler millet kadrosu içerisinde gelişir, büyür ve himaye edilirler. Milli Faşist Parti'si bugün dünyaya egemen olan sosyal örgüt şeklinin millet temeline dayandığını kabul etmiştir. Dünyada hayatın temel kanunu enternasyonalcilerin iddia ettikleri gibi bütün milletlerin birtek topluluk içinde birleşmesi değildir; muhtelif milletler arasında birleşmek verimli ve barış içinde olması temenniye şayan bir rekabet kurmaktır.

Devlet: Devlet, siyasi ve adli bakımdan esas görevlerine indirgenmiştir.

Devlet, milletlere kuvvet ve sorumluluk vermek ve aynı zamanda milli teknik şuralar için esnaf ve iktisadi teşkilâtlarına rey hakkı vermek mecburiyetindedir. Bireyi, devletin vatandaşı, devletin, milletin yüksek çıkarlarının gerçekleşmesi ve korunması için bir organ olarak ilgilendiren sorunlar parlamentonun yetkileri içindedir.

Bireylerin üretici sınıfı ile milli teknik şuraları ilgilenecektir.

Devlet egemen unsurdur.

Kendisine ruhani görevlerinin yürütülmesinde en büyük serbesti temin edilecek olan kilise, devlet hâkimiyetine tecavüz edemez, devlet kilisenin ruhani vazifesine el uzatmayacaktır.

Milli Faşist Parti'si, siyasi teşkilatın şeklini milletin yararına ve tarihi seyrine göre, manevi ve maddi çıkarların yararına uygun olarak değiştirecektir.

Korporasyonlar: Faşizm korporasyonların gelişmesinin tarihi bir olgu olduğunu kabul etmiş ve bu gelişmeyi milli gayelere göre düzenlemek istemiştir.

Korporasyonlar, milli tesanütün ifadesi ve üretimin yükseltilmesi aracı olmak üzere iki amaca yönelmişlerdir. Korporasyonlar, bireyi toplumun içinde boğmamak, tersine, bireylere değerlerini vererek ilerlemelerini sağlamak göreviyle yükümlüdürler.

Milli Faşist Parti'si, işçilerin yararına olmak üzere, şu esasları kurmak ve yapmak azmindedir.

1 — Tarım ve sanayi işçilerinin günde sekiz saatten fazla çalışmamalarını sağlamak.

2— Hiçbir zaman üretime engel olmamak koşuluyla, bütün işçileri kazalara, hastalıklara ve ihtiyarlığa karşı sigorta ettirmek.

3 — Her zanaat kolunda işçilerden ve memurlardan oluşan bir temsil heyeti kurmak.

4 — Genel hizmetlerin idaresini teknik bakımdan işçilere bırakmak.

5 — Üretim bakımından uygun olan tarım kesimlerinde küçük mülkiyeti arttırmak.

İç Politika: Milli Faşist Parti'si, milletin hayatında, genel ahlak ve bireysel ahlak arasındaki politikayı şerefli bir noktada bağdaştıracaktır.

Maddi ve manevi değerlere iç politika metotlarıyla hücum edenlere karşı milletin bu servet kaynakları korunacaktır.

Devlet, tekeli altına alarak değil, millet topluluğunun ahlaki, fikri, dini, artistik, hukuki, sosyal, fizyolojik yükselmesine yarayabilecek her şeye kıymet ve kolaylık verecek şekilde milletin kalkınmasını temin edilecektir.

Dış Politika: İtalya, Akdeniz'de Latin medeniyetinin temeli olmak ödevini başarabilmesi için kendisine katılmış çeşitli milletler üzerinde kanunlarını yürütebilmesi için, anayurdun dışındaki İtalyanları, kapsamlı bir himaye altında bulundurabilmesi için henüz mükemmel surette birleşmemiş olan yerlerde bile tarihi ve coğrafi tam bir birlik kurmak hakkına sahiptir.

Faşizm, bütün milletler iştirak etmedikçe ve iştirak eden milletlerin hepsine eşit gözle bakılmadıkça milletler cemiyetinin prensiplerine ve devamlılığına inanmaz.

Faşizm, enternasyonalcilerin, kızılların, beyazların ve diğer renklerin yaşayacağına inanmaz. Onlara, tarihin son tecrübesinin de kanıtladığı gibi, muhakkak yıkılacaklarını şimdiden haber verir.

Ticari anlaşmalar ve milletler arası antlaşmalar İtalyanlığın daha büyük çapta yayılmasını temin etmelidir. Eldeki antlaşmalarda uygulanamayacakları anlaşılmış bulunan kararlar yeniden incelenip ve düzeltilerek, ülkenin ve dünyanın bugünkü gereklerine uydurulacaklardır.

Devlet, Akdeniz'de ve Okyanusların ötesinde bulunan İtalyan Kolonilerine kültürle ilgili özel talimat ile, seri vasıtalarla değer verecek, ilgi gösterecektir.

Milli Faşist Parti'si, Yakındoğu ve Uzakdoğu'nun milletleriyle dostça ilişkiler kurulmasına taraftardır, İtalya'nın savunması ve yükselmesi görevini tamamen kavrayıp, kültürlü uyanık, kısacası, İtalya'nın büyüklüğünü dünyada temsil etmek cevherine sahip bir diplomatik kadroya teslim edecektir.

Sosyal Siyaset: Devlet, bir hak ve görev olan özel teşebbüsün sosyal fonksiyonunu kabul eder. Milli Faşist Parti'si, kolektivist sisteme dayanan bir iktisadi sistemi isteyen sosyalist projeleri reddeder. Tarımsal ve sınai politikada ne yalnızca kolektivist ne de özel teşebbüse dayanır. Milli gerçeklik bakımından üretim ve refahı amaç edinerek duruma göre her iki sistemden de yararlanır.

Milli Faşist Parti'si, iktisadi üretimin en kudretli, en faal etkeni olan özel teşebbüsün enerjileri şahlandırdığına inanmaktadır. Devletleştirmek, belediyelere mal etmek gibi karışık, bozuk, idaresiz yollardan kaçınacaktır. Milletin zenginliğini amaç olarak aldığından, iktisadi hayat içerisindeki parazitleri süpürerek namuslu bir özel teşebbüs sistemini destekleyecektir.

Milli Faşist Partisi, işçi ve patronların düzensiz mücadelelerine mani olacak grevleri yasak edecek, işçiler ve patronlar arasındaki anlaşmazlıkları kesin ve süratli yollarla giderecektir.

Mülkiyet Siyaseti: Mülkiyetin hedefi milletin tarihi ve iktisadi bakımlardan ilerlemesini temin edecek bireyleri yetiştirmek, halkın ahlak ve irfan seviyesini yükseltmek, herçeşit idareciler zümresi yetiştirmek için kıymetleri değerlendirmektir.

Adliye: Özel mahkemeler kaldırılacak. Mahkeme usulleri, işleri en kısa zamanda çıkaracak şekilde konacaktır.

Milli Savunma: Faşistlerin gayesi ordu-millet birliğine doğru gelişmektir.

Parti, ihtiyaç halinde tam ve mükemmel şekilde ordu çıkarabilmek, tehlikeli anlarda milletin sonsuz kaynaklarından verebileceği insanları her zaman elinde 'bulundurmak azmindedir.

Ordu, aynı zamanda okullar ve spor kulüpleri ile işbirliği yaparak, vatandaşları ruhen ve bedenen harbe, vatan müdafaasına hazır hale getirmek ve onlara ilk askeri eğitimi vermek mecburiyetindedir.

Programın bu ilginç yapısı bazı burjuvaların faşist hareketi "Kara Bolşevizm" diye nitelendirmelerine kadar varıyordu. Ama sınıf bilinçli tekelci burjuvalar, mevcut krizi kendi leyhlerine çözmenin ancak bu tür bir hareketle başarılabileceğini, alternatif olarak dikilen işçi-köylü hareketinin ancak bu tür bir hareketle atomlarına ayrılabilip, kapitalist sistemin devamının sağlanabileceğini çok açık gözlüyorlardı.

Mussolini, faşist bir önder olarak gerçekten ileriyi gören, geniş bir halk hareketi gibi adım adım iktidara yürümesini bilen 'bir kişiydi. Faşistlerle sosyalistler arasındaki kuvvetlerin dengelendiği bir dönemde, kendi saflarında bile bir şaşkınlığa yol açan bir uzlaşma siyasetini gündeme getirmişti. Bu öylesine bir dönemdi ki, hem kendisi kuvvetlerini toparlayacak ve nihai saldırıya geçebilecek, hem de işçi ve köylülerin saflarında yer alan reformist unsurların, faşizmin artık kanun yoluna girmiş olduğu düşüncesini egemen kılabilmeleri ve Bolşevik önderlerin tecridine yardımcı olabilecekti. Faşist hareket, reformist önderlerin bu tarihi ihanetiyle gerçekten başarılı olmasını bildi. Faşistler, faşist partisinin kuruluşundan sonra, yeniden militer bir örgütlenmeye gittiler ve şok gruplarını disiplinli bir duruma soktular. Şok gruplarının örgütlenmesi şöyleydi:

"Genel komutanlık dört genel müfettişlikten oluşur. Faşist partisi genel sekreteri savaş takımları ile ilgili her şeye karar verir ve yürütür."

"Roma lejyonlarındaki savaş takımları iki sınıfa bölünmüştür.

Principiler: (asıl militanlar).

Triariler: (yedekler).

Savaş grupları 20-50 üyeden oluşur. Her takımın bir Baş'ı ve iki Deçüriyon'u vardır.

Dört takım bir Çentüri oluşturur ve başkanı Çentüryon adını alır.

Dört Çentüri, bir Kohort oluşturur ve başkanı Senyör adını alır.

Üç ilâ Dokuz Kohort bir lejyon oluşturur ve başkanı Konsül adını alır. Konsüller ihtilal ordusu genel komutanlığına bağlıdır.

Üniforma kara gömlek, kara şapka, kara kuşak ve palaska, tozluklu bir pantolon ve çizmeden oluşur. Her takımın üç köşeli, üzerinde isminin yazılı bulunduğu bir flaması vardır. Bu ad ya savaşta öldürülmüş bir faşistin adı veya Duçe'nin sıfatlarından biridir. Selâmları eski Romalılara benzer ve "Alala Eia Eia" şeklinde bir haykırıştır."

Görüldüğü gibi İtalyan tarihinin yeniden canlandırılışını andıran askeri örgütlenme sağlanmıştır. "Bir bomba yüz nutuktan daha iyidir" diyen Mussolini, bu şok birliklerinin önemini daha başlangıcında fark etmiş ve çok kısa bir zaman içerisinde bunların disiplinli, etkin bir güç haline gelmesi sağlanabilmiştir.

Faşist partinin kuruluşundan sonra da sosyalist hareketin gerileyişi devam etti. Özellikle 1921 Aralığından sonraki bir yıllık süratli gelişme faşistlerin Roma üzerine yaptıkları büyük yürüyüşle noktalandı. 1922 yılı içerisinde üç kabine değişikliği olmuş, devlet aygıtı bir türlü işletilemez hale gelmişti. Sistem açısından tek çare vardı: İktidarı Mussolini'ye teslim etmek. Faşistlerin Roma yürüyüşüyle birlikte 30 Ekim 1922'de Mus-

solini kral tarafından başbakan olarak atandı. Tabanda gelişmiş olan faşist hareket, artık devletin biçimini de tayin etme durumuna geldi. Mussolini'nin oluşturduğu ilk koalisyon kabinesi, aynı zamanda çeşitli güçlerin de ittifakını sağlıyordu. Bu ittifak sayesinde açık diktatörlük adım adım gerçekleştirildikçe ortaklar da birer birer bakanlıklardan kovalandı.

Fasitlerin iktidarı ele geçirmesini önlemek üzere sosyalistler ve komünistler genel grev ilan ederek son bir çabada bulunmak istediler, ama bir faşist yazarın belirttiği gibi "şayet aynı şey 1919-20 yıllarında, yani komünistlerin kuvvetli, faşistlerin henüz zayıf olduğu zaman yapılsa, savaşın, Rus devriminin ve Almanya'daki devrim heyecanının etkisi devam etseydi, nihayet kızılların başında azılı şefler bulunsaydı, bu teşebbüsü başarıya ulaştırmak mümkün olacaktı. Fakat zaman çok geçti. Faşistlik İtalya'da temelini atmıştı."

Üçüncü Enternasyonal de durumu aşağı yukarı böyle değerlendiriyordu. 21 Aralık 1922'de çıkan Inprekorr'da, Üçüncü Enternasyonal Dördüncü Kongre Prezidyumu, İtalyan Komünist ve sosyalist partilerinin ortak bildirisinde şöyle deniyordu:

"İşçiler! Yoldaşlar!

1920'de İtalyan işçi sınıfı iktidarı ele geçirmenin eşiğindeydi; işçiler fabrikaları işgal ediyor; hatta köylülüğün en geri kesimleri bile harekete katılmış, toprak sahiplerinin mülklerine zorla el koyuyorlardı; proletaryanın kızıl muhafızlarının illi nüveleri 'kendiliğinden ortaya çıkıyor, devrim ülkenin her yanında alevleniyordu. Tarihteki önder rolünün kendisine ait olduğunu hisseden işçi sınıfı en büyük ve en kahramanca fedakârlıklar için hazırdı. Ama tam bu noktada, proletaryanın en tehlikeli düşmanları partinin kendi safları içerisinde yükseldi... tüm merkezci ve reformist takımı zaferi ellerinizden sıyırıp, burjuvaziyi kurtardılar.

"1920'de iktidarı ele geçirmeyi başaramadınız ve bu nedenle de 1922'de faşistler, Roma üzerine yürüyüp kendi diktatörlüklerini kurabildiler." (Jane Degras, a.g.e., s. 447).

Gerçekten, faşizm iktidara gelmeden önce, sosyalist hareket karşısında siyasi ve ideolojik üstünlüğü ele geçirmişti. Bu faşizmin Marksizm-Leninizm'den daha üstün bir siyaset ve ideoloji olmasından ileri gelmiyor, yalnızca ülkenin somut şartlarında Marksizm-Leninizm'in yaratıcı bir biçimde hayata geçirilemeyişinden doğuyordu. Faşistler böylesine bir ideolojik üstünlük elde edemeden de bir darbeye girişebilir ve proletaryanın haklarına tecavüz edebilirdi. Ama İtalyan proletaryasının başına olabileceklerin en kötüsü geldi. Faşizm, siyasi üstünlüğü ele geçirdiği gibi, bir halk hareketiymişçesine belirli kitleleri de peşine takarak görünüşte ideolojik bir üstünlüğü de sağlayabildi. İktidarın eşiğine gelmiş olan proletaryanın böylesine bir yenilgisinde kendi önderlerinin hataları birinci dereceden rol oynamıştı. Faşizm iktidara geldikten sonra da İtalyan komünist ve sosyalist önderleri doğru bir siyasetin uygulayıcıları olamadılar. Enternasyonalin önermiş olduğu faşizme karşı birleşik cephe taktikleri İtalyan komünist önderleri tarafından kavranılamadı. İtalyan sosyalist ve komünist partileri arasındaki birlik sağlanamadı. Sosyalist parti içerisindeki reformist önderlerden Nenni, birleşme yanlısı olanları tecrit edebilmek amacıyla gereken her şeyi yaptı. Aynı şekilde Bordiga, daha önce açıkça devrim hareketine ihanet etmiş olan reformist önderleri Mussolini'den daha tehlikeli düşmanlar olarak ilan etmeğe devam etti. Komünist Enternasyonalin bütün çabalarına rağmen, reformistlerin muhalefetiyle Birleşik Cephe gerçekleştirilemedi. İtalyan sosyalist partisi, içerisinde birleşik cepheden yana çıkan Serrati önderliğindeki, bu defa azınlık haline gelmiş olan grup partiden ihraç edildi.

Sosyalist hareket içerisindeki bu kargaşa devam ederken, Mussolini faşist diktatörlüğü adım adım pekiştirdi. Başlangıçta belirli direnişlerin varlığını göz önünde bulundurarak genel bir saldırıya geçmediyse de, genel bir saldırıyla başarılacak işleri adım adım 1926'ya kadar tamamladı. 1926'ya gelindiğinde çıkan son bir kararnameyle tüm örgütlenme ve basın özgürlüklerine de son verildi. Faşizm açık diktatörlüğünü oturtmuş, son derece güçlü mücadele olmadıktan sonra yıkılamayacak hale gelmişti.

KURTULUŞ

Kurtuluş Sosyalist Dergi. Sayı 16. Eylül 1977.

FAŞİZM ÜZERİNE NOTLAR – II

FAŞİZM VE FAŞİST DİKTATÖRLÜK

Türkiye'de faşizm üzerine olan tartışmaların kısırlığı, kavramların mahiyetlerinin yeterli bir açıklığa kavuşturulmadan birbirleriyle tokuşturulmasından ileri gelmektedir. Bu aslında Marksist teorinin diğer alanlarında da ayniyle işlemektedir. Bu işin en kaba biçimi MDD, SD boğuşmasında izlenildi. Boğuşma diyoruz, çünkü o dönemdeki tartışmalar, büyük ölçüde, bir tekniğe sahip olmaksızın ezbere süren sokak boğuşması gibi idi. Bütün bunların yanında Marksizm'den nasibini alanlar bu kavramların ne olduğunu açığa çıkarmaya çalıştılar. Bu doğrultuda inkâr edilemez çaba THKP hareketinden geldi. Gene de dönemin karakteristiği olan içi boş kavram ve sloganları tokuşturmak geleneği yıkılamadı. Bugün hâlâ han-

gi konu tartışma alanına gelirse gelsin, kavramlar tokuşturması sürgit devam etmektedir. Faşizm konusu da işte bunlardan biridir. Bugün her siyasi odak, birbirini çiğ çiğ yemeğe hazır olsa da, Faşizm denildiğinde anladıkları tek şey, gaddarlık, yamyamlık, kan içicilik gibi şiddet ifadeleridir. Bu, faşizmin mevcut durumunu ne olarak değerlendirirse değerlendirsin, ister tırmandırsın, ister tepeden aşağı göndersin, ister açık ister kapalı desin, ister sömürge tipi yapıp yumuşatsın hemen her gurup için aynıdır. Bütün bunların hepsi de kendilerine ustalardan kaynak bulurlar. "Faşizm, finans kapitalin, en gerici, en şoven, en emperyalist kesiminin açık terörist diktatörlüğüdür)) şeklindeki açıklama içindeki laflara hiç dikkat etmeksizin her durumda kullanılan baz durumuna getirilmiştir. Laflara dikkat edenlerde el çabukluğuyla "finans kapitalin" sözcüğünü "hâkim sınıflar" haline getirip, "en emperyalist" sözcüğünü de iç edip, yeni tanımlamalarını oluşturmakta ve ayrıca başına da "ustanın dediği gibi" ifadesini ekleyerek istediği gibi kullanmaktadırlar. Ama dikkat etmezler ki bu genel olarak faşizmin değil faşist diktatörlüğün çok kısa bir tanımlamasıdır. Kısaca iktidardaki faşizmin oluşturduğu açık diktatörlüğün karakterini belirterek hiç kimseye faşizm konusunda bir şey anlatmış olamayız. Bu nedenledir ki faşizmin ne olduğunu tek bir tanımla değil, bütün yönleriyle ortaya koymak suretiyle ona karşı mücadele taktiklerini de ortaya getirebiliriz. Ama ülkemizde faşizmin iktidarda olduğunu söyleyen pratik körü teoricilerimizin böyle bir derdi olmasa gerektir. Zaten o iktidardadır! Gizli yahut açık!

Bilindiği üzere tarihte, çeşitli toplum biçimlerinde birçok açık terörist diktatörlüklere rastlanmıştır. Köleci ve feodal devletler genellikle bu karakteri taşımışlardır. Hepsi de halkı sopa zoruyla bir düzen içinde tutmuşlar, kendilerine karşı olan her direnişi en kanlı bir biçimde bastırmışlardır. Kapitalizm çağında ortaya çıkan burjuva devlet de, sıra halkı kat-

letmeğe geldiğinde onlardan daha azgın bir aygıt yaratmış olduğunu kanıtlamıştır. Burjuva devletin, burjuva demokrasisi denen biçimi, bazılarının zannettiği gibi "baskı ve teröre dayanmayan" bir devlet olmamıştır. Her yeri geldikçe bunu unutanlara hatırlatmak üzere abasının altından sopasını göstermiştir. Kısacası devlet, her-zaman için şiddetin örgütü olmuştur. Onu bu özelliğinden ayrı olarak kavramağa imkân yoktur, çünkü aksi takdirde devlet kelimesinin karşılığı Marksist sözlüklerden kalkar. Tek bulunabileceği yer resmi burjuva ideolojisine bağlı olan sözlükler olur. Zaten küçük burjuvalar da onu oradan öğrenirler.

Şiddet devlet içerisinde kurumlaşmıştır. Bu her zaman böyledir. Bazı devlet biçimlerinde, kurumlaşmış olan bu şiddeti örten ve onu topluma dolaylı yollar sunmağa yarayan bir örtü var olur. Çoğunluğu egemenliği altında tutan bir azınlık için böyle bir yol daha avantajlıdır. Ama azınlığın diktatörlüğü gene kendisini devam ettirir. Bu tür devlet biçimlerine örtülü diktatörlükler denir. Onların böyle örtüler altında olması burjuvazi ve onun uzantıları tarafından diktatörlüğün var olmadığını kanıtlamağa yarayan bir araç olarak kullanılır. Ancak, görünüşlerle hiçbir zaman yetinmeyen Marksist analiz yöntemi bu örtünün altındaki gerçeğin bir diktatörlük olduğunu ortaya koyar. Böyle biçimsel bir örtünün varlığı yine de burjuvazinin manevra alanını sınırlar, halk için belirli bir manevra alanı açar. Ne var ki, bu örtü burjuvazi için bir ayak bağı haline geldiğinde artık dolaylı hareket etmeğe kalkışmak kendisi için ölüm olacağından, bu örtüyü atıp ayak bağından kurtularak açık diktatörlüğünü ilan eder. Elbette böyle bir ilanın salt burjuvazinin iradesiyle bağımlı olduğunu düşünmek, karşısındaki güçlerin yalnızca bir nesne olduğunu iddia etmek olur. Aksine karşıdakiler birer öznedir ve olay karşılıklı güçlerin dengesine bağlıdır.

Burjuvazinin başvurduğu tipik, atipik açık diktatörlüklere tarihte bolca rastlanılmıştır: Mutlakiyet, Bonapartizm, askeri diktatörlükler, faşist diktatörlük gibi. Faşist diktatörlüğün dışındaki açık biçimler, açık terör uygulamakla karakterize edilebilecekken, faşist diktatörlük, salt bununla karakterize edilemez. Çok daha karmaşık bir olgu söz konusudur. Bu karmaşıklığı kavrayabilmenin tek yolu ise faşizmin ne olup ne olmadığının kavranılmasıdır. Türkiye'de içine düşülen hataların başında faşizmin ne olduğu belirlenmeksizin, mevcut devletin faşist diktatörlük olduğu varsayımından hareketle ona özellikler atfetmek gelmektedir.

Faşizm Nedir? :

Faşizmin hangi ihtiyaçtan doğmuş olduğunu kavrayabilirsek gerçekten ne olduğunu da kavrama imkânına da sahip olabiliriz. Ekim devrimi olayına kadar proletarya, burjuvazi nazarında "aşağılık" bir sınıftı. Böyle bir sınıf isyan edebilir, sağı solu yıkabilir ama hiçbir zaman kendi başına istikrarlı bir yapı yaratarak, bunu sürdüremezdi. Karl Marx ne kadar komünizm denen sistemin yaratıcısının proletarya olacağını söylese de bu bir hayalden öte gidemezdi ve onun teorileri proletaryayı harekete geçirecek olsa dahi ancak belirli bir ölçüde tahribata yol açabilirdi. Proletaryanın bu tahribatını da önlemek, mevcut devleti günlendirmekle büyük ölçüde aşılabilirdi. Polis ve ordu yeterince güçlü olursa, sistem açısından temel bir tehlike teşkil etmeyen proletaryanın bu huzursuzluklarının getireceği zararlar önlenebilirdi.

Paris Komünü burjuvaziyi belirli ölçüde uyandırdı, ancak komünün başarıyla kanlı bir şekilde bastırılmasının ardından sağlanan güven, "ayak takımının" daha büyük bir tehlike yaratabileceği kuşkularını sildi. Ama çok geçmeden proletarya hareketi ilk defa 1905 devrimiyle birlikte -gerçek mahiyeti bur-

juvazice yeterince anlaşılamasa bile- Sovyetler denen kendi iktidar araçlarını yarattı.

Artık bu hareket karşısında hâkim sınıf devlet kuvvetlerinin ötesinde başka şeylere ihtiyacı olduğunun bilincine varmağa başladı. Bu alanda burjuvazinin ilk eylemi işçilerin mücadele örgütleri olan sendikaları ehlileştirmek, onları düzen örgütleri haline getirmeğe çalışmak oldu. Bu hem yeterince başarılı hem de yeterli değildi. Çünkü proletarya, mücadele örgütü kavramını geliştirmiş ve Leninist Partisini yaratmıştı.

Rusya'da hâkim sınıfların bu tehlike karşısında ilk bulduğu önemli icat devletin sivil vurucu gücü olarak iş gören ve hiçbir kuralla bağımlı olmayan Kara Yüzler oldu. Polis sendikacılığının yanında Kara Yüzler harekâtı çok daha etkendi. Ama bütün tedbirler Büyük Ekim Devriminin gerçekleşmesini engelleyemedi. Ekim Devrimiyle gerçekleşen ve yaşayabilen Sovyet iktidarı bütün dünya proletaryasının zaferi olarak ortaya çıkarken, bütün dünya burjuvazisini de dehşete sürükledi. "Ayak takımı" iktidarı ele geçirebildiği gibi onu 71 günden* fazla da sürdürebiliyordu. Bu dehşet içerisinde çeşitli ülkelerin burjuvaları şu ya da bu sakildeki gerekçelerle yüreklerine su serpiyorlarsa da kendi ülkelerinde de yükselen proletarya hareketi karşısında, artık klasik biçimlerle sürdürülecek engelleme hareketlerinin yeterli olamayacağını da görebiliyorlardı. Artık sistemin isyanlarla yara alması değil toptan yok oluşu gündeme gelmiş ve belgesi yıllardır ortada dikiliyordu. Çünkü çağ artık, kapitalizmin iflah olmaz genel bunalımının, çöken ve çürüyen kapitalizmin çağıydı. Birinci yeniden paylaşım savaşı, Sovyet devrimini doğurmuş, dünyada ilk kez tek dünya pazarında büyük bir gedik açılmış, Avrupa'da koskoca bir kapitalist Rus pazarı Sovyet iktidarının, sosyalizmin ülkesi olmuştu. Emperyalizm bunu engellemeye çalışmış, fakat başaramamıştır. Sovyet devrimi tüm sömürge

ve yarı-sömürge halklarında ve metropol ülkelerde işçi sınıfında derin etkiler yaratmış, Sovyet iktidarı tüm ezilen ulusların ve sınıfların gerçek dostu ve destekçisi olduğunu ilan etmişti. Burjuvazi artık devrimden korkmaktadır. Kendi işçi sınıfından, kendi halkından ve sömürge halklarından korkmaktadır.

Almanya ve İtalya savaşın getirdiği yıkıntıdan en büyük payı alan iki ülke idi. Almanya ve İtalya savaş sonrasında büyük bir proletarya hareketiyle yüzyüze kalmıştı. Burjuvazi en kısa zamanda bir çözüm bulamadığı takdirde, Rusya'da olduğu gibi iktidar proletaryanın ellerine düşecekti. İtalya'da savaş öncesinin cılız hareketi Faşizm tek ve yeterli çare olarak sahnede yerini aldı. Sistem kuruldu, kriz hafifletildi, proletarya ihtilali belası geçici olarak da olsa defedildi.

Bütün bu gelişimin kısa özeti: Faşizmin, tekelci burjuvazinin, kriz içerisindeki sistemi komünizm tehlikesinden kurtarmak üzere yetiştirdiği tamboy bir reaksiyon hareketi oluşudur.

Faşist İdeoloji ve Faşist Hareket

Yukarıdaki paragrafta faşizm konusunda yaptığımız tanımlama elbette ki, faşizmi anlatmağa yetmez. Olsa olsa sorunu kavrama da bir çıkış noktası sağlayabilir. Sonuçları ortaya çıkmış bir olay olduğu için faşizm konusunda böyle bir çıkış noktası getirmek bizler için zor olmamaktadır. Ancak faşizmin ilk kez uç vermeğe başladığı yıllarda bu iş aynı ölçüde kolay görünmüyordu. Karşılaşılan olay son derece karmaşık ilişkiler taşıyor ve bu nedenle de onun üzerine tahlil yapanların birçoklarını kolaylıkla yanıltabiliyordu. Hatta zaman zaman burjuvazinin belirli kesimlerini de ürkütmüş, onların faşizme "Kara Bolşevizm" adını vermelerini dahi getirebilmiştir. Bunlara yol açan Faşist ideolojinin ve Faşist hareketin karmaşıklığı, eklektikliği ve korkunç bir demagoji oluşudur. Ama bütün bu

eklektikliğine, demagojik yapısına rağmen onun asli öğeleri ayıklanabilmiş, eklektik öğelerin bu asli öğeler karşısındaki durumları tespit edilebilmiştir.

Birçokları faşist ideoloji diye bir şeyin olmadığını, onun yalnızca bir demagojiye sahip olduğunu, yani sadece yalandan ibaret olduğunu söylese de -ki bu faşizmin demagojisi sözcüğünün de doğru olarak kavranılması demektir- böyle bir ideoloji vardır ve faşizme karşı mücadelede ciddiyetle ele alınması ve incelenmesi zorunluluğu vardır.

Dimitrof'un bu konuda yaptığı uyarı akılda tutulmalıdır: "Bu arada faşist ideolojiyle savaşma sorunları da önemsenmemiştir. Birçok komünist burjuva ideolojisinin en gerici türlerinden olan faşist ideolojinin -kendi aptallığı yüzünden delirme derecesine varan bu ideolojinin- kitleleri etkileyebileceğini düşünmemişti. (G.D.,Faşizme Karşı Birleşik Cephe, Ser Yay. 1. Kitap, s. 113)

Marksizm'in çeşitli burjuva dünya görüşleriyle hesaplaşarak kendisini tartışma götürmez bir biçimde kabul ettirdiği ve bu felsefenin Sovyet devrimiyle hayata geçerek doğrulandığı bir dönemde (Emperyalist Çağda) İdealist felsefe de kendisine yeni varyasyonlar aramak zorunda kaldı. Bu dönemde Marksizm'in düşmanları onun içine sızarak onu "ehlileştirmeğe" çalışırken, İdealist felsefe de başlıca iki eğilimle kendisini sözde yenilemeğe çalışıyordu. Biri kaba bir şekilde sınıf gerçeğini kakuleden, fakat sınıflararası uzlaşmayı savunan, devleti sınıflardan bağımsız, sınıflar üstü bir uzlaşma aracı sayan Sosyal Demokrasi, diğeri ise, Hegel'in çarpıtılmasına, Nietzsche gibi filozoflara sarılarak, çarpıtılmış doğa ve ırk teorileriyle toplumsal oluşumları açıklamağa çalışan Şoven- milliyetçi faşist ideolojiydi. Bütün mesele Diyalektik Materyalist felsefeye alternatif yaratabilmekti...

Unutmamak gerekirki, faşist ideoloji dediğimiz olgu, burjuva dünya görüşünün yalnızca bir varyasyonudur. Apayrı bir dünya görüşü değildir. Çağımızdaki tüm burjuva dünya görüşleri gibi faşist dünya görüşü de, esas olarak idealizmden kaynaklanır. Bu nedenledir ki, diğer burjuva dünya görüşleriyle birçok noktada çakışır. Farklı yanları somut koşullara göre büyük değişiklikler arzedebilir. Bütün bu değişikliklerin temelinde yatan, tek motif kapitalist sistemin en son toptan savunma sisteminin oluşturulmasıdır. Bu her ülkede ve her tarihsel dönemde faşist ideolojinin ve faşist diktatörlüğün değişmeyecek esas özelliğidir. Bu özelliği genel olarak ele aldıktan sonra, özel olarak da Türkiye'de kazanmış olduğu çerçeveyi inceleyeceğiz.

Faşizm, Kapitalizmin, genel bunalımlarını yaşadığı, proletarya diktatörlüğünü tanıdığı bir dönemde, yani, kapitalist sistemin temel direği olan tekelci burjuvazinin can çekiştiği bir dönemde kendisine karşı ortaya çıkan alternatifle yüzyüze geldiğinde, varlığını bir müddet daha devam ettirebilmek, içine düştüğü krize bir ölçüde çare bulabilmek amacıyla, kendi etrafında toparlayabileceği bütün güçleri toparlayıp en güçlü bir biçimde savunma için yapılan her alandaki genel saldırıdır.

Tekelci burjuvazinin böylesine bir genel saldırıyı başlatabilmek ve sürdürebilmek için elbette ki, geçmiştekilerden daha farklı bir dünya anlayışını, örgütlenme ve mücadele biçimlini yaratmak, geliştirmek zorunluluğu içerisindedir. Böylesine bir yapının malzemesi, hiç önemli değil, biraz çarpıtılarak, her yerden: komünizmden, tarihin çöplüklerinden, mevcut burjuva doktrinlerinden, mücadele biçimlerimden derlenerek bir araya getirilebilir. Yeter ki, bu malzeme var olan sistemin korunmasına yarayabilecek şekilde kullanıma sokulmaya müsait ol-

sun. Faşizm her taraftan topladığı bu malzemeyi bazen doğrudan doğruya, bazen de eğip bükerek kullanır.

Tekelci burjuvazinin böyle bir manevraya olan ihtiyacı, daha önceki gerici hareketlerden farklı olarak, geniş bir kitle desteğiyle durumunu stabilize etmeğe, ilerici hareketi ezmeğe çalışmaktan doğar. Bu yanı faşizmin daha önceki gerici hareketlerden en ayırt edici olan yanıdır. Kısacası elde var olan devlet güçlerinin yetemez bir duruma geldiğinde, bu gücün yeteneklerini aşan yeni bir koruma mekanizması kitle desteğiyle gerçekleştirilebilmektedir. Bu kitlenin kazanılması, harekete geçirilmesi ve muhafaza edilebilmesi de bir takım yeni araçları gerektirmektedir. Bu araçlardan biri, hâkim sınıfların zaman zaman kullandıkları açık şiddettir. Ama şiddet bu kez de farklı bir biçimde kullanılır. Bu defaki açık şiddet uygulaması yalnızca devletin uyguladığı değil, bunun yanında doğrudan doğruya kitlelerin içerisinde yer alan faşist grupların kitleleri yıldırma, onlara kuvvet gösterisi yapma eylemleri biçiminde de ortaya çıkar. Bu şiddetin teorisinin yapılması gerekir. İşte farklı olan önemli bir yan burasıdır.

Hemen her faşist hareket gelişimi sırasında şu ya da bu ölçüde mevcut devlet cihazının yardımını görür. Bu yardımın ölçüsü, içinde bulunulan krizin derinliğine ve devletteki faşist eğilimin ölçüsüne bağlıdır. Krizin derinleştiği, faşist eğilimin güçlü olduğu devletlerde faşizm daha büyük destek görür. Zaten çağımızda bütün burjuva devletlerinde faşist eğilim sürekli bir biçimde şu ya da bu ölçüde mevcuttur. Bu, bir yandan çağımızda devletin faşist devlete doğru sürüklenmek zorunda olmasından, diğer yandan da faşist hareketin gelişimi içerisinde tek tek yahut örgütlü olarak faşistlerin devlet mekanizması içerisinde elde ettikleri mevkilerin varlığından ileri gelir. Bu durum, demokratik devrimin gerçekleştirilememiş olduğu, gerici ideolojilerin daha yaygın olduğu, ekonomik ve

sosyal yapının metropollere göre daha dengesiz olduğu yarı-sömürge ülkelerde daha karakteristik olarak izlenebilir.

Problem, devlet içerisinde dönüp giden bir durum arz etseydi, bunun herhangi bir açık diktatörlükten farkı olmaz, daha önceleri olduğu gibi, hâkim sınıfın, sistemleştirilmiş şiddet örgütü olarak gerçekleştirmiş olduğu devlet mekanizmasının, Bonapartist, mutlakiyetçi yahut onlara çok benzeyen bir biçimiyle yüzyüze bulunurduk. Ama sorunun karmaşık olan yanı, üzerinde bu kadar çok tartışma sürdürülebilmesini getiren yanı, mevcut devlet aygıtının ötesinde, tabandan gelen bir gericilik hareketi bütün bir toplumu saracak, toplumun her organizmasına işleyecek bir şekilde örgütlenebilmesi ve onu hareket ettirebilmesidir.

Faşizm toplumun her katından gelen bu geniş kitleyi bir araya getirirken, bir yandan onlara yeni bir dünya görüşü sunar, diğer yandan da bir takım maddi çıkarların sağlanacağı vaadinde bulunur. Esas hareket ettirici motif elbette ki bu maddi çıkar umudu olur. Ama faşizm öylesine bağdaşmayacak çıkarları bir araya toplarken bunların insan düşünüşünde yaratacağı çelişkiyi de elbette bilir. Bu çıkar çelişkilerinin en belirgin olduğu düzey sınıflar düzeyidir. İşte faşizm, maddi çıkar, şan, şeref vaat ettiklerinin kafalarındaki bu çıkarlar çatışmasını gizleyebilmek için sınıf gerçeğini ortadan kaldırmağa çalışmak zorundadır. Kitlelerde yer etmiş bir kavrayışı yok edebilmek ancak onun karşısına etkin yeni bir olgu dikmekle mümkün olabilir. İşte faşizm bu yeni olguyu -aslında elbette ki yeni değildir- millet gerçeğinde bulur. Millet sınıfları söz konusu etmeksizin tüm toplumu ifade edebilecek kavramların en güçlü olanıdır. Uluslaşma çağında kitleler içerisinde geniş bir geçerlilik kazanmış olan millet kavramı, bu hazır tabanda en sağlam malzemeyi faşizmin hizmetine sunar. "Tek tek bireyler milleti oluştururlar. Dolayısıyla bireylerin

çıkarı, milletin çıkarı, milletin çıkarı bireylerin çıkarıdır" mantık silsilesi içerisinde ve bu mantığın sondan başlatılarak işletilebilmesi, yani "milletin çıkarı bireylerin çıkarıdır" mantığının yerleştirilmesi toplumun sınıfsal çıkarlara göre bölünmüş olduğunu gizler. Ancak bu mantığın yerleşe-bilmesi milletin veri olarak, bütün gerçeklikleri izah edebilecek temel kavram olarak kabul ettirilmesiyle sağlanır. Bir kez millet kafalarda anahtar kavram haline getirildi mi, o artık dünyanın hareketini de (milletler kavgası), toplumun hareketini de (milletler kavgasında en üste çıkabilmek için milletin güçlü hale getirilmesi) izah eder hale gelir. Sınıf mücadelesi açısından en tehlikeli mantık işte budur: Milletler kavgasında en üste çıkabilmek için, milletin güçlü kılınabilmesi uğruna hiçbir fedakârlıktan kaçınmamak, dolayısıyla milletin güçlü hale gelmesi sonucu, bireyinde mutluluğunun sağlanmış olması. İşte fanatik faşist soruna bu perspektifle eğilir. Sınıf mücadelesini baltalamak amacını güden sosyal demokrasi temelde sınıfların varlığını tanır. Toplumun, aralarında çelişkiler bulunan sınıflardan oluşmuş olduğunu kabul eder. Onun kabul etmediği, bu sınıfsal bölünmelerin ortaya çıkarmış olduğu bazı çelişkilerin uzlaşmaz olduğudur. Sosyal demokrasi bu çelişkilerin uzlaşırlığını, dolayısıyla burjuvaziyle proletaryanın yanyana kardeş kardeş yaşayabileceğini öne sürer. Faşizm ise bambaşka bir tezle ortaya çıkar. Sınıf gerçeğinin karşısına, milleti dikerek, sınıflar olgusunu bile kabul etmez.

Faşizm, millet gerçeğini, sınıf gerçeğinin karşısına dikmekle, sınıf mücadelesini elbette ki engelleyemez. İşçiler, "madem aynı milletin fertleriyiz, zenginler de tasada ve kıvançta bizimle birlikte olmalıdırlar" diye kolayca itiraz edebilirler. İşte bu mantığın da yıkılması, bu sorunun ortaya çıkmasını engelleyecek yeni mantığın kurulması gerekir. Faşizm, bu yeni mantığını "bilim" den yararlanarak kurar. O bilimsel (!) olmak amacıyla tabiatın dengesinin nereden geldiğini araştırır. Çün-

kü insan toplumu da tabiatın bir parçasıdır. Eğer toplumun dahil olduğu tabiatın genel yasası onu esas olarak dengeleyen yasa bulunursa, insanlığın da huzur ve mutluluk içerisinde dengeli bir biçimde yaşayabilmesinin yolu bulunabilir. Nasıl tabiat genel bir yasaya bağlı olarak tıkır tıkır işliyorsa, bu yasanın bulunup ortaya çıkarılması ve insan toplumu içerisindeki işleyişinin de bilinçle kolaylaştırılması mümkün olabilir. Bu durumda, insanlığın ileriye gidişinde, önündeki hiçbir engel kalmayacaktır. İşte faşistler insanlık adına bu büyük görevi üstlenmişlerdir (!).

Doğa üzerine yapılan "bilimsel incelemeler" sonucu tabiatın dengesini sağlayan temel yasa bulunur: "Büyük balık küçük balığı yutar" Hitler, "Tabiatın Aristokratik İlkesi" dediği bu anlayışı Kavgam'da şöyle ifade eder: "Daha kuvvetli olanın rolü hükmetmektir, daha zayıf olanla kaynaşmak değildir. Eğer böyle davranmazsa kendi büyüklüğünü feda etmiş olur. Bu kanunu, sadece doğuşları itibariyle zayıf olan yaratıklar zalimane bulabilirler. Fakat bu husus da onun zayıf ve sınırlı bir kimse oluşundan ileri gelir. Çünkü bu kanun onun vücudunu ortadan kaldırmasa idi, bütün canlıların gelişmesi akla sığmaz bir şey olurdu."

İşte Hitlerin yerleştirmeğe çalıştığı mantığın temelinde yatan anlayış bu bir tek paragraf içerisinde özetlenmiştir. "Tabiatın aristokratik ilkesi" her yerde geçerlidir. Gerçeği kavrayabilen, bu ilkenin rahatlıkla işleyebilmesi için "kavga" verir. Bu "kavga" tabiatın her alanında cereyan eder. Aynı biçimiyle de toplumlarda sürer. Tabiatta en büyük balık, daha küçük olanları, daha küçük olanlar kendilerinden daha küçük olanları..... yiyerek yukarıdan aşağıya doğru dizilirler. Bu en güçlünün en üstte olduğu bir hiyerarşi yaratır. Bu hiyerarşinin sürdürülmesi sayesinde tabiat dengede kalır.' İnsan toplumları içerisinde de aynı "tabiatın aristokratik ilkesi" işler. Hitlerin dediği gibi

"daha kuvvetli olanın rolü hükmetmektir, zayıfla kaynaşmak değildir" Zayıfla kaynaşan güçlü, tabiatın aristokratik ilkesini yıkmak suretiyle doğal dengenin bozulmasına ve insanlığın yok olmasına neden olabilir. İnsanlığın varoluş biçimi, en güçlünün en üstte olduğu hiyerarşik bir diziliştir. İşte komünistler tabiatın bu aristokratik ilkesine karşı gelmek, güçlüyle zayıfı aynı düzeye koymaya kalkışmakla insanlığın mahvına uğraşmaktadırlar ve ilkenin rahatlıkla işleyebilmesi için Kavga'nın esas olarak bunlara karşı verilmesi gerekir.

Bu mantık millet içindeki var olan hiyerarşik dizilişi koruyacak olan mantıktır. Artık güçlü olan servet sahiplerine karşı, zayıf olan mülksüzlerin söyleyebileceği bir şey yoktur. Aynı mantık uzayarak uluslararasındaki hiyerarşiye kadar gider. Bu alandaki diziliş, temelini ırkçılıkta bulur. Milletin anlam kazanabilmesi için uluslararası arena zorunludur ve bunu ırkçılık zorunluluğu izler.

Hitler'in toplumsal hayat alanına uyguladığı "Doğal Seleksiyon" teorisi, aslında insanın diğer canlılardan farklılaşırken mücadele etmiş olduğu doğa yasasıdır. İnsan nesli bu yasaya karşı olan mücadelesi ölçüsünde gelişebilmiş, kendisi çevreye uyabiliyorsa yaşayıp, uyamıyorsa yok olma kaderini kabul etmeyip, çevreyi kendisine uydurarak tabiatın üzerinde işletmeye çalıştığı bu doğal seleksiyon yasasını büyük ölçüde işlemez hale getirmiştir. İnsan dışındaki canlılar, doğal seleksiyona son derece az bir ölçüde karşı durur; esas olarak bu yasaya tabi olarak nesillerini devam ettirirler. Çevreye en iyi uyabilme yeteneğine sahip olan türler ya da bireyler, yaşama hakkına doğal olarak en fazla sahip olanlardır. İnsanlığın da tarihi gelişimine göz atılırsa görülür ki, insan hayvanlıktan uzaklaştığı ölçüde bu yasanın etkenliğinden de uzaklaşır. Böyle bir doğrultu izleyen insanlığa tersine bir doğrultu ver-

meğe kalkışmak, insanlığı yeniden gerisin geriye, hayvanlığa doğru sürüklemek demektir.

Aslında Hitler, bu yasayı da çarpıtarak uygulamaktadır. Doğal seleksiyonla birlikte mutasyonlar da ele alınırsa, Hitler'in bu tabiatın aristokratik ilkesini yıkıcı kanıtlar verebilir. Çünkü aynı seleksiyon bir dönemde güçlü olanı, başka bir dönemde güçsüz kılar; güçsüz gibi görünenler ise sıçra-malı bir gelişimle (mutasyonla) daha sonraki dönemin güçlü olanı haline gelebilirler. Bu bile Hitler'in oturtmağa çalıştığı faşist mantığı çürütebilir. "Kuvvetli zayıfı ezer" mantığını yıkmasa bile, bir dönemde kuvvetli görünenin, zayıf; zayıf görünenin de kuvvetli hale gelebileceğini ve dolayısıyla gerek tabiatta ve gerekse toplumda değişmez gibi görünen "aristokratik ilke"nin bozulup yeni bir hiyerarşinin kurulabileceğini gösterir. Bu sonuç Hitler'in mantığını toptan yıkmasa bile, mevcut sistemin var olan hiyerarşisinin yıkılabileceğini, değiştirilebileceğini, yani icabı halinde proletaryanın üstte, burjuvazinin altta olduğu yeni bir hiyerarşinin en azından düşünülebileceğini kanıtlar. Bunun sonucu olarak da, faşizmin tekelci burjuvazi açısından bütün önemini yitirir. Çünkü faşizmden beklenen önemli bir görevde, mevcut toplumsal hiyerarşinin korunmasıdır.

Böylesine manyakça bir mantığın, kitleler nazarında itibarının olamayacağı zannedilebilir. Toplumun altüst olduğu, şiddetin İngiliz anahtarı gibi işlediği bir ortamda, ulusal özelliklere uygun demagojik aksesuarıyla, bu mantık birçoklarını ölümüne bir mücadeleye bile götürebilir. Bir takım faşistlerin canla başla verdikleri mücadeleyi, maddi çıkar sevdasıyla açıklayabilmek olanaksızdır. Onları ölümcül bir sarhoşluk içerisine sokan bir düşünüş mevcuttur. Onun öldürdüğü her komünist, yok ettiği her Yahudi büyük insanlık görevinin parçalarıdır. Bu yolda attığı adımların çokluğu bu görevin başa-

rısının ölçütüdür. Bu hava içerisinde olan insana elbette ki hastadan başka bir ad konulamaz. Ama bu hastanın özelliği, yaptığı işleri bir hiyerarşi altında gerçekleştirmesi ve bunların bir bütünün parçaları oluşudur. Bu nedenle de hasta deyip geçilemez. Hastalığın semptomlarıyla olduğu kadar, amilleriyle de mücadele zorunluğu vardır. Onmaz hale gelmiş hastaları yok etmek ne kadar zorunluluk arz ederse, yeni hastaların ortaya çıkmasını engellemek, iyileşebilecek olanları kurtarmaya çalışmak da bir o kadar zorunluluktur. Bu ikili görev bir yandan aktif kitlesel mücadeleyle diğer yandan da ideolojik mücadeleyle başarılabilir.

Hitler'in weltanschaung (dünya görüşü) dediği herzenin esasını ve özünde tüm faşist anlayışların özünü oluşturan perspektif işte budur. Bu konuda en cüretkâr ve açık ifadeleri Hitler kullanmış olduğu için biz örneklememizi ondan yaptık. Hemen her faşist hareketin weltanschaung'u ulusal özelliklerle süslenmiş olarak bu çerçevede dolanır. Bu hareketin ideolojik malzemesinin çoğu daha önce gelen birçok burjuva ideologunun eserlerinde zuhur etmişti. Mussolini, şiddetin erdemini anlatmaya çalışan Georges Sorel, Edouard Berth, Charles Maurras gibi kişilerin etkisi altında dünya görüşünü oluşturmuştu. Hitlerse, ideolojik gelişim açısından önemli bir yeri olan alman toplumu içerisinde ideolojik malzemesini akıl hocaları Alfred Rosenberg ve ayyaş Dietrich Echart't an yararlanarak derlemiştir. Hiçbir zaman için Hegel okuyacak kadar aydın olmamış olmasına rağmen, devleti yüceltirken Hitler, Hegel'deki mantığa yakın bir akıl yürütme yapar. Üstün insan teorisi Nietzsche'de aynıyla bulunabilir: "Cesur ve hâkim bir ırk kendi kendini yaratmaktadır.... Amaç, özellikle insanların güçlü olanları, akıl ve irade bakımından en yetenekli olanları için değerlerin yeniden değerlendirilmesi olmaktadır. Bu adam ve çevresindeki zümre, dünyanın efendileri olacaklardır." Nietzsche'nin bu sözleri Hitler'in demokrasiye olan nefre-

tini ifade ederken aynen tekrarlanmaktadır, sanki; "çoğunlukla alman kararlar diye bir şey olmamalıdır. Yalnızca sorumlu insanlar olmalıdır, (abç).... Elbetteki her adamın yanında danışmanları olacaktır.....ama kararı yalnız bir tek adam alacaktır..... Yalnız onun otoritesi ve emir verme hakkı olabilir.... Parlamentosuz yapamayacaktır. Danışılan üyelerin mutlaka fikirlerini alacaktır, ama hiçbir toplantıda oylamaya geçilmeyecektir. Bunlar oy verme makineleri değil, çalışan birer kurum olacaklardır. Bu prensip mutlak otorite ile kayıtsız şartsız birleşmiş olan mutlak sorumluluk prensibi —yavaş yavaş bir liderler zümresi yetiştirecektir." Hitler'in Nietzsche gibi anlatmağa çalıştığı şey "en üstünlerin en üstte olduğu" bir üstün insanlar piramidinin oluşacağıdır.

Piramidin en tepesi en üstün -Führer, Duçe, Başbuğ- tarafından işgal edilecek, kararlar ona ait olacaktır. Başkalarının da mutluluğunu sağlayacak olan bu en üstün'ün vereceği en sağlıklı kararlar olacaktır. Böylesine bir anlayışın, demokrasinin zerresine tahammülü olamaz elbet. Führer'e mutlak itaat şarttır. Bu kötü bir şey değildir. Amaç en iyiyi gerçekleştirmek üzere, en yetenekli tarafından verilmiş olan en doğru kararın hayata geçirilmesidir. İşte faşizm ne kadar; bilim, bilim dese de sağlamaya çalıştığı şey İmandır. Şüphesiz, öndere mutlak iman. Duçe'nin yahut Başbuğun vereceği talimatları hiç düşünmeden kavrayacak düzeyde bilgi - yani iman - sahibi olmak gerekir. Bunca saçma görüşlerin benimsenebilmesi, bir sürü, bilim, doğa yasası, mutluluk gibi laflardan sonra ancak iman sayesinde gerçekleşecektir. Zaten herhangi bir idealist felsefenin gelip ayaklarını imana dayamaması mümkün değildir.

Bu ideolojik çorbanın yenilebilir hale gelmesi için maddi çıkar dürtüsüne elbette ki ihtiyaç vardı. İşte faşizm bu noktada da derhal devrimci ve sosyalist kesiliverir. Onun "devrimci-

liği" gerçekten müthiş bir şeydir! Devrimin ufukları dünya devletine kadar - elbette en tepede en üstün ırkın oturduğu hiyerarşi içerisinde - uzanır. Kapitalizmin yarattığı pislikleri temizler, bin yıllık refah çağını açar. Kitlelerin kapitalizme karşı uyanmış olan nefretini dile getirmeden, onları kolayca peşinde sürüklemek mümkün olamazdı. Fabrika işgalleri, İtalya'yı sardığında Mussolini şöyle demekteydi: "işçi sınıfının ilkelerini desteklemek gerekir. Sekiz saatlik iş günü mü? Yaşlılık ve hastalık sigortası mı?

Fabrikaları kontrol etmek mi isteyecekler? Her şeyden önce biz yavaş yavaş emekçi sınıfları işletmeleri yönetebilir kılmak istediğimiz için, bu taleplerin hepsini destekleyeceğiz."

Mussolini, bu lafları ederken tereddüt etmiyordu. Biliyordu ki, bu talepler bizzat işçi sınıfının sınıfsal katılımıyla değil de, kurulacak olan hiyerarşi içerisinde faşist önderlerin liderliğinde ele alınıp, "eyleme" dönüştürüldüğünde tek bir şeye hizmet eder. Faşist hareketin gelişmesi, komünistlerin işçi sınıfından tecridi. Hele hele "ulus gerçeğini kavramış" işçilerin ulusun genel çıkarları için fedakârlıktan kaçınmayacakları söz konusu olunca, böylesine taleplerin desteklenmesinin hiçbir sakıncası olamazdı. Burada dikkat edilmesi gereken tek nokta, işçi sınıfının burjuvaziye yönelmiş olan, kininin tek tek namussuz burjuvalara ve yabancı emperyalistlere karşı geliştirilmesiydi. Sınıf olarak burjuvaziye yönlendirilecek sınıf kini ileride denetlenmesi güç hareketlerin doğmasına, yönlendirilmedikçe de işçi sınıfı desteğinin kopmasına yol açabilir. Ama sınıf kini dahili ve harici ulus düşmanlarına yönlendirilebildiği takdirde, gene ulusun yüce çıkarları uğruna her şey yapılabilirdi. Faşizmin bu sosyalistlik demagojisini, hareket içerisinde zaman zaman fazla ciddiye alan, buna inananlar da çıkmıştır. Örneğin bir Goebbels başlangıçta "Komünistlerle bizim birbirimizi yememiz aslında korkunç bir şey.... Belli

başlı komünistlerle nasıl anlaşabiliriz?" kendi kendine sorarken, komünist önderlere yazdığı açık mektubunda: "Sizinle ben, birbirimizle savaşıyoruz, ama biz gerçekte düşman değiliz" demekteydi. Gene, Naziler arasında Hitlerden sonra ikinci gelen Strasser ve kardeşi de aynı kanaatleri paylaşıyorlardı. Hatta daha sonraları Strasser'in kardeşi, hareketin sapma içerisinde olduğunu iddia ederek partiden ayrılmış ve ayrı bir hareket oluşturmuştu. Bütün bunlara rağmen, Hitler bu tür eğilimlerin hepsini birer birer öldürerek yahut partiden ihraç ederek tasfiye edebilmiştir.

Faşist parti zaten ideolojisiyle bu tür "sapmaları" kolaylıkla tasfiye edebilecek imkânları başından yaratmıştı. Führer'in çizdiği doğrultudan ayrılacak olanlar ya bir anda bir hiç haline getiriliyor, yahut da ufak bir kazaya kurban gidiyordu.

Bu disiplin içerisinde olmak kaydıyla, kitlelerin harekete geçirilmesinin gerekliliğini kavrayan Mussolini kitleleri ve onların harekete geçirilmesini şöyle görür: "Kitleler, her yerde kadınlar gibidir., kendilerine aşılananlar dışında kendiliklerinden her hangi bir düşünceye sahip olabilme yetenekleri yoktur... Bunları sevk ve idare etmek, saf teorik hakkaniyet üzerine kurulu kurallarla değil; onları etkileyip çekebilecek olan ne ise, onu arayıp bulmakla mümkün olur... Kitleler sadece basit ve uç (Aşırı) duygulara aşinadır. Onları sadece imajlar etkiler."

İşte kitleleri böyle davar gibi gören, kaval çalındığı zaman peşinden geleceğini söyleyen Faşizm; Kitleler böyle olmasa bile onları bu duruma sokmağa uğraşır. Hitler de, aynı görüşleri olduğu gibi benimser: "Halk, büyük çoğunluğu itibariyle, o kadar kadınsı bir ruh ve düşünce âlemi içerisindedir ki; Düşünce ve hareketleri saf düşünceden çok, duyumlara etki yapan olaylar tarafından belirlenir. Kitle... soyut fikirleri kavramağa pek yatkın değildir. Buna karşılık onu, duygular dünya-

sından yakalamak daha kolaydır... Kim ki, kitleleri elde etmek ister, kitlelerin kalbini açacak anahtarın ne olduğunu, nerede olduğunu da bilmek zorundadır. Bütün tarih boyunca en şiddetli devrimleri harekete geçiren güç, kitleleri kendine bağlayan bir bilimsel düşüncenin yayılmasından çok, kışkırtıcı bir fanatizmde ve kitleleri çılgına çeviren gerçek bir histeride saklıdır."

Faşist hareket iktidara gelmeden önce hareketin gelişmesine yararlı olacağını düşündüğü ne varsa vaat etti. İktidara geldikten sonra bunların bir kısmını da yerine getirdi. Ama nasıl? Örneğin, işsizliği ortadan kaldıracağını söylemişti: gerçekten herkese iş buldu. Hatta birçok insanı zorla çalıştırma yoluna bile gitti! Bu arada örneğin, İtalya'da işçi ücretlerinin 1936'da 1927'deki seviyenin % 60 altına düşmüş olması önemli değildi. Faşizm kitle desteğini sürdürebilmek amacıyla bambaşka girişimlerde de bulunabilir. Ama bir tek amaç bütün bu girişimlerin esas niteliğini belirler: sistemin korunması, mevcut hiyerarşinin sürdürülmesi.

Faşizm, bu ideolojik çerçeve etrafında tam bir merkeziyetçilik içerisinde örgütlediği güçleri sayesinde geniş kitle ajitasyonuna girişir. Bu ajitasyonda kitleleri tahrik edip faşist hareketin peşinden sürükleyebilecek her türlü öğe kullanılır. Halkın değer verdiği her şey çarpıtılıp, mitler yaratılır.

Faşist önderin bu mitlerden biri haline gelebilmesi için uydurma haberler ve sahtekârlıklar yapılır. Basit işler abartılarak mucize gibi gösterilmeye çalışılır. Örneğin, faşist ordu geçit resmi yaparken Hitlerin koltuğunun altına görünmeyen bir destek koyarak altı saat boyunca faşist selamı vermesi çok önemli bir işmiş gibi her tarafa yayılır. Duyguların tahriki, ulusal düşmanlıklar hep faşizmin ajitasyon malzemeleridir. Kitle gösterileri, saldırganlıkların sağladığı en büyük yarar, Hitlerin deyişiyle: "Kitle gösterileri küçük adamın ruhunda,

kendisi küçük bir kurt olsa da, yine de büyük bir canavarın parçası oluşunun gururlu inancını alevlendirmelidir." Küçük kurt, krizin perişan ettiği umutsuzluk içerisindeki insanlardır, sınıfının dışına düşmüş, ne yapacağını bilmez bir halde dolanan serserilerdir. Onları, korkunç bir canavarın parçası olduklarına ikna etmek faşist hareketin, bu güçte olduğunu göstermesiyle mümkündür. Bu da şamatalı gösteriler, siyasi cinayetler sayesinde sağlanır.

Bu çerçeveyi esas alarak örgütlenmeğe çalışan faşist hareket, örgütlenmesini toplumun her katına sokuşturur. Öğrenciler, öğretmenler, memurlar, doktorlar, avukatlar, genç kızlar, kadınlar, işçiler için hep ayrı ayrı örgütler kurar, buralarda ideolojik ve pratik faaliyetlerini sürdürür. Bu sayede, tıpkı "sosyalist hareket" gibi toplumun her tabanı içerisinde çekirdek örgütlenmeler yaratır. Çeşitli "savunma sporları" okulları açar, aydınları etkilemek amacıyla kültürel faaliyetlerde bulunmak üzere kültür dernekleri kurar, şenlikler tertipler. Bütün bunlar insanları cezbedici şeylerdir. Ve propaganda dikkatli bir şekilde bu araçlar içerisinde sunulursa insanları etkilememesi mümkün değildir. Hitler bu konuya o kadar önem vermiştir ki, bir propaganda bakanlığı bile oluşturmuş, hatta insanların günün hangi saatlerinde daha çok propagandanın etkisi altına girebileceklerini dahi araştırmış. Bu konuda şunu salık verir: "Sabahları ve akşamları propagandaya girişmeyiniz. İnsanlar ilkinde uyanık, ikincisinde ise hiçbir şey anlamayacak haldedirler. En uygun zaman öğleden sonraki zamandır." Faşist yapının oluşturulması bir faşistleştirme dönemini gerektirir. Faşistleştirmenin ulaştığı boyutlar, faşist hareketin kitle gücünün ölçütü olur. Faşistleştirme eylemi, devlet bürokrasisi, ordu ve polis içerisinde de sürdürülür. Buralarda elde edilen güç özellikle önemlidir. Çünkü, iktidarı eline alacak olan faşist parti eski devletin unsurlarını aynen koruyarak iktidarı sürdüremez. Gene bu konuda Hitler şunları söyler:

"Eski devleti yıkmanın yeterli olmadığını, yeni devletin önceden kurulmuş olması ve hazır bir halde bulunması gerektiğini anladık.... 1933'de devletin şiddet hareketiyle devrilmesi artık söz konusu değildi. Bu arada yeni devlet kurulmuştu. Bundan sonra yapılacak iş eski devletin son kalıntılarını yok etmekti, ki, bu iş sadece bir kaç saatimizi aldı."

Hitlerin kastettiği şey, partinin sanki devletmişçesine bir örgütlenmeye sahip kılınmasıydı. Böylesine yüksek düzeyde bir örgütlenme sağlanabildiği takdirde Hitlerin dediği gibi, "eski devletin son kalıntılarını yok etmek" birkaç saatten fazla zamana mal olmayacaktır. Ancak her faşist hareketin iktidara geldiğinde bu derece örgütlü olması beklenemez. Hele yukarıdan aşağı gelişen faşist hareketlerde bu yapı darbeden sonra gerçekleştirilmeğe çalışılır ve zaten bu durum da yukardan gelen faşist hareketlere göre en önemli zayıflığını teşkil eder.

Mevcut düzene bir alternatifmiş gibi ortaya çıkan faşizm özellikle krizin allak bullak ettiği orta sınıfları faşistleştirerek esas kitle desteğini sağlarken, aynı şekilde işçi sınıfını da faşistleştirmeye, sınıfsal dayanışmayı parçalayarak, onun örgütlerini kendisinin denetlediği aygıtlar haline getirmeğe çalışarak işçi sınıfı saflarını darmadağınık eder. Kurduğu işçi sendikalarına, sınıf Örgütü görünümü verirken, onları genel faşistleştirme çabalarının bir aracı olarak kullanır. Gerçi faşistlerin en zor nüfuz edebilecekleri kesim örgütlü proletarya olmasına rağmen, faşistler bunu da "düzen alternatifi" demagojisi ardında gerçekleştirmeğe çalışırlar.

Faşizmin örgütsel stratejisi, Hitlerin "üçlü sacayağı" dediği gençlik, ordu, kilise'ye dayanır. Özellikle öğrenci gençlik faşizmin en büyük kadro kaynağıdır. Kadrolarının büyük bir kısmını gençlik içerisinden çıkarır ve bu nedenle de gençliği faşistleştirir. Ordu ve polis örgütü öncelikle faşistleştirilmesi gereken devlet aygıtlarıdır. Bu aygıtların gerek örgütlenme ve

gerekse fonksiyonları itibariyle zaten var olan faşist eğilimleri daha da geliştirilir. Kilise (cami) insanların dini duygularının sömürülme aracı olarak, "dinsel iman"ın "faşist iman"a dönüştürülmesi için kullanılır. Klasik faşizm deneyini, yaşamış ülkelerde faşizm kendi örgütsel yapısını pekiştirdikten sonra kilise ile ilişkiye girmiştir. Ülkemizde ise faşist örgüt daha gelişme halindeyken bir ayağını buraya dayamıştır. Faşizmin bir önemli kadro kaynağı da emekli subaylardır. Almanya ve İtalya'da savaş sonrası olması dolayısıyla bu kaynak önemli bir yer tutmuştur.

Faşizm, her hekadar işçi sendikalarına hareket içerisinde yer verirse de onun toplumsal örgütlenme konusundaki esas teorisi korporatizm'dir. Bu tür örgütlenmede amaç sınıfsal çelişkileri ortadan kaldırabilmektir. Korporatizm'in teorisyenlerinden Guiseppe Bottai şöyle der: "Liberal sistemde üretici güçler ve emek ile siyasi temsil, işçilerle girişimciler arasında çatlak vardır. Mesele bu çatlağı kapatmaktır. Sorun, emek ve üretici güçlerle esnek bir biçimde bağlı olacak bir yeni tip siyasi temsil sistemini yaratmak ve aynı zamanda, işçilerle işverenler arasında yeni tipte bir ilişki yaratmaktır." Yazarın Liberal sistemin kabahati olarak gördüğü bu ufak çatlak işçi sınıfı ile burjuvazi arasındaki çelişkinin ta kendisidir. Çatlağı kapatmak dediği de, bu çelişkinin etken bir siyasal harekete yol açmasını engellemektir. Gerçi faşizm, bunu hiçbir yerde tam başaramamıştır ama işçi sınıfını belli ölçüde uyutmayı başarmıştır. Zaten bunu tam başarabilmesi antagonist sınıf çelişmesi denen olguyu ortadan kaldırmış olması demek olurdu. "İşçi sınıfı temsilcilerine" (yani faşistlere) korporasyonlar sayesinde siyasal temsilde eşit hak tanıyacak bir sistem getirdiğini söyleyen faşizm bu eşitlik lafıyla bile işçi sınıfını aldatmaktadır. İşçi sınıfı hiçbir zaman burjuvaziyle eşit olamaz. Değeri yaratan tek güç emektir. Asalak burjuvaziyle hiçbir zaman eşitliği kabul etmeyecektir. Ya o, ya o. Ortası yok el-

bette. Faşist önderlerin şahsında fabrika yönetimlerine, siyasal temsil organlarına burjuvaziyle eşit olarak katılmak, işçi sınıfına ne sağlayacaktır. Avuntudan başka hiçbir şey.

Faşist Diktatörlük

Faşist dünya anlayışı, gele gele nihayetinde devlet sorununda odaklaşır. Faşizmin bütün çabası, toplumu yeni baştan örgütlemek ve yeni bir devlet biçimi yaratmaktır. Bu devlet Tekelci burjuvazinin aygıtı olarak, düzeni stabilize etmek ve toplumsal muhalefeti bastırmakla yükümlüdür. Faşist hareket, bu işin malzemesini hazırlar. Bu konuya ilişkin olarak da, Enternasyonal tartışmaları içerisinde iki kavram yer alır. Açık bir diktatörlük kurmağa hazırlanan, bu amaçla örgütlenmesini geliştiren, toplumun her alanında faşistleştirme işini sürdüren (creeping fascism =) emekleyen, yavaş yavaş ilerleyen yahut Türkiye'de kullanılan tırmanan faşizm ve iktidara gelip açık diktatörlüğünü kurmuş olan iktidardaki faşizm. Bu ikinci terim bir yana. Ancak birinci terim konusunda yapılmış olan spekülasyon gerçekten ilginçtir. Bazı çokbilmişler, birtakım saf militanlara bu terimin revizyonistler tarafından uydurulmuş birşey olduğunu yutturmuşlar, kelimeye karşı bir iğrenti yaratmağa çalışmışlardır. Sorun elbette ki belli bir olguya şu ya da bu adı vermek sorunu de' ğildir. Yalnız terimlerinde ifade ettikleri şeylerle uygunluk içerisinde olması gerekir. Ama terimlerle boğuşma sorunu özellikle Türkiye'de faşizmin kavranılamaması için önemli faktör olmuştur. Bunu aşabilmek mevcut gerçekliğin teorideki yerinin doğru olarak kavranılması ile mümkündür.

Oldukça güçlü bir toplumsal destekle iktidarı e-le geçiren faşizmin, kurduğu açık diktatörlük; oluşan ve oluşabilecek olan her çeşit toplumsal muhalefeti bastırmağa çalışır. Onun bu eylemi, iktidara gelmeden önce partisinin sürdürdüğü eylemlerden farklı değildir. Yine kitlelerin taleplerine cevap ver-

me demagojisini, şiddetle yıldırma eylemlerini bu defa devlet olarak hayata geçirir. Bu onun etkinliğini artırır. Bunu yaparken de partiyi mümkün olduğu kadar devletle birleştirmeye, partinin de üzerinde olmak üzere devletin etkinliğinin gittikçe artırılmasına çalışır. Parti ile devlet arasındaki ilişkiyi Goebbels şöyle tanımlıyor: "Devleti ele geçirdiğimizde, bu devlet kendi devletimiz olacaktır... Eğer bugün, çürümüş bir sisteme karşı verdiğimiz mücadelede bir 'parti' olmak zorunda kalmışsak..., bu sistemin yıkılıp gittiği andan itibaren, bizzat kendimiz devlet haline geleceğiz." Almanya'da durum gerçekten de bu oldu. İktidara geldikten sonra Hitler şunu diyordu: "Devlet partidir, parti de devlet."

Faşizme göre devlet, ulusun kazanabileceği en somut ifadedir. Ulus ve ulusal çıkar bir yerde gelip devlet ve devletin çıkarları kavramlarıyla çakışır. Devlete egemen olan tekelci burjuvazinin çıkarları, tüm ulusun çıkarları haline gelir. Her ne kadar Hitler: "Volk (Halk, ulus) felsefesi insanlığın önemini, burjuva ve Marksist Yahudi dünyalarının tersine ana ırk elemanlarında görür.

Devleti sadece bir amacın aracı sayar ve amacını insanın ırki varlığının sürdürülmesi olarak yorumlar." sözleriyle devleti bir araç olarak gördüğünü ifade ediyorsa da bu araç, amaç dediği "ırki varlığın sürdürülmesi ile" öylesine çakışır ki, bu onun ta kendisi haline gelir. Artık "Güçlü devlet" tek slogan olur. Bütün faşistlerde görülen en karekteristik yanlardan biri de budur. Devleti böylesine faşistleştirmekteki amaç, yine sınıf sorununu unutturmaktır.

Krizin etkilerini emekçi halkın omuzlarına yıkmağa, toplumsal muhalefeti toptan yoketmeye çalışan faşist diktatörlük, burjuvazinin ilerici olduğu çağda geliştirdiği doğal hukuk, bireylerin yasa önündeki eşitliği kavramlarını toptan reddeder. Artık yasaların bağlayıcı işleyişi, kuvvetler arasındaki ayrılık

ilkesi diye bir şey kalmaz. Tekelci burjuvazinin çıkarlarına uymayan, değişik muhalefet kanatlarına hareket serbestisi tanıyan hiçbir yasa, tanınmaz olur. Yasama, yürütme ve yargı kuvvetlerinin ayrılığı diye bir şey kalmaz, Özellikle bu üç kuvvetin tek elde toparlanması, tekelci burjuvaziye tam bir hareket serbestliği getirir. Her istenilen yasa -eğer ihtiyaç duyulursa- istenildiği biçimde çıkar, istenildiği biçimde uygulanır. Yürütmenin hesap vereceği, bu hesabın içerisinde, halkın göz önünde bulundurulmasını gerektirecek bir durum kalmaz. Çünkü hiyerarşi, tam bir ordu gibi teşekkül etmiştir. Demokrasinin zerresi, söz konusu olamaz. Hitler, çok açık yürekliliklе demokrasiye olan düşmanlığını anlatırken hiçbir tereddüde yer bırakmaz: "Çoğunlukla alman kararlar diye bir şey olmamalıdır. Yalnızca sorumlu insanlar olmalıdır... Kararı, yalnız bir tek adam alacaktır... Yalnız onun otoritesi ve emir verme hakkı olabilir... Parlamentosu, yapamayacaktır. Danışılan üyelerin, mutlaka fikirlerini alacaktır. Ama hiçbir toplantıda, oylamaya geçilmeyecektir." Öylesine bir merkezileştirme tanımlamaktadır ki; hiç bir kuvvet ayrılığı diktatörlüğün düzenlemediği hiçbir davranış söz konusu olamaz. Kendi unsurları arasında dahi -cesaret edilebilirse - fikir beyan edilebilir ama asla karar alınamaz.

Faşist dévlette, model gerçekten budur. Bunun ne ölçüde gerçekleşeceği, faşist hareketin ve karşısındaki güçlerin dengesine bağlıdır. Faşist hareket zayıf olduğu bir durumda iktidara elkoymak zorunda kaldığı takdirde, tüm toplumsal muhalefeti birdenbire yasaklamaz. İtalya'da olduğu gibi, iktidarı elinde tutsa dahi, tedrici bir geçişi sağlamaya çalışır. Ama eski biçimin halâ işlediği bir durumda, faşistler iktidarda pay sahibi olsalar dahi; Faşist diktatörlüğün kurulmuş olduğundan söz edilemez. Hâlâ devam etmekte olan bir faşistleştirme dönemi, faşist hareketin güç toplama ve nihai saldırıya hazırlanma dönemidir. Bunun yanında faşist diktatörlüğü kurdukla-

rı halde, çok sınırlı bir muhalefete ancak çok kısa bir dönem içerisinde izin verebilirler. Bunun tek nedeni faşistlerin o andaki güçlerinin, başlatmış oldukları saldırıyı tamamlamağa yetmeyecek durumda oluşudur. Uzun boylu, toplumsal muhalefete izin vermeğe kalkışacak bir faşist diktatörlük düşünülemez. Faşizm, almak üzere bir kere iktidara el uzattı mı, kesin darbesini vurmak zorundadır. Bunu yapamayacak olan bir faşist harekete, zaten burjuvazinin ihtiyacı yoktur, çünkü parça bölük savunma tedbirlerini zaten mevcut devlet aygıtıyla gerçekleştirmektedir. Faşizmden beklenilen bundan daha güçlü bir savunma; muhalefeti, burjuva kanatlarıyla toptan ezecek bir savunmadır.

Dimitrof'un söylediği gibi; Faşist diktatörlüğe geçiş her ülkede farklılıklar arz eder. Bunun için genel bir formülasyona gitmek hiçbir zaman mümkün olamaz... Yukarıdan aşağıya gelişebilir; tabanda gelişip devlete monte edilebilir; yasal yollardan yahut bir darbe yoluyla vb. iktidar olabilir, bunların çeşitli kombinezonları tertiplenebilir. Bu her ülkenin, kendi koşulları içerisinde ele alınması gereken bir konudur.

Faşistler iktidara geldikten sonra yaptıkları ilk iş, devleti "piçleşmiş Yahudi dünyasından" arta kalanlardan temizlerken; kendi saflarındaki "sosyalistleri" de bir hamlede tasfiye etmektir. Almanya'da bir gecede öldürülen 2.000 S.A.'nın talihsizliği, bundan başka bir şey değildir. 1934'de idam edilen S.A. şeflerinden biri, vasiyetnamesinde şaşkınlık içerisinde nasıl ihanete (!) uğramış olduklarını anlatır: "On bir yaşımdan beri, Führer'e hizmet ediyorum. Ölene kadar da ona sadık kalacağım... Fakat S.A.'ların bizzat iktidara oturttukları insanlar tarafından ihanete uğradıklarını düşünmek, katlanılır bir şey değil." Bu faşist hareketlerde, her zaman rastlanabilecek tipik bir olaydır. Bunca demagoji ve devrim lafazanlığı ile toparlanmış fanatik insanlar, tekelci burjuvazi adına hareket

edecek olan bir devlet için artık ancak bir ayak bağı olabilirler. Bu nedenle de, faşist devletin şahsına karşı saygısızlıkta bulunabilme potansiyelini taşıyan unsurların ayıklanması gerekir.

Faşist parti iktidara geldikten sonra eski hareketliliğini, zengin demagojisini eskisi gibi sürdüremez. Ama bundan bütünüyle de vazgeçemez. Kitle desteğini koruyabilmek amacıyla zaman zaman "Devrimin" yeniden canlandırılışını ortaya sürer. Ama bu dönemde, hep devlet mutlaklaştırılır. Mussolini: "Faşizm için devlet mutlaktır; devletin karşısındaki fertler ve gruplar ise nispidir... Ancak devlet varsa, fertler ve gruplar da vardır... Devlet ferdin en hassas gerçeği olmuştur. Faşist için her şey devlet içindedir, insani ve manevi hiçbir şey yoktur ki, devlet dışında var olabilsin ve devlet dışında bir değer ifade edebilsin." Goering de Mussolini'yi doğrular: "Bizim için asıl önemli olan, fert değildir... değer ifade eden tek şey vardır: Nasyonal - Sosyalist devletin her şeyin üstünde yer alması gereği. "Devleti böylesine mutlaklaştıran bir anlayış, demokratik hakların zerresini bırakmaz. Her şey Faşist - Devletin talepleriyle - yani tekelci burjuvazinin talepleriyle tam bir uygunluk içerisinde olmak zorunluluğundadır. Sınıf sendikası, dernek kurma, toplanma ve gösteri, yayın mutlak olarak yasaklanır. Ancak imalı yazılar yazmağa kalkışanlar faşizm altında, basın suçlusu olurlar; Çünkü diğerleri zaten fiilen çoktan yok edilmişlerdir.

Bir ülkede, devlet içerisindeki faşist eğilim ne olursa olsun, kuvvetler ayrılığı prensibi sürüyor ve her üç alan esas olarak faşistlerin eline geçmemiş-se, basın özgürlüğüne "Tecavüz edildiğinden" bahsediliyor, engellenmeye çalışılıyor olsa da; sendika, dernek kurma, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakları v.b. var olmağa devam ediyorsa, devlet hâlâ diktatörlük olduğunu gizlemeğe yarayan örgütlerinden sıyrılmamış demektir.

Yani açık bir diktatörlük haline gelmemiş demektir. Faşizm ise açık diktatörlükten başka bir biçim altında kendi siyasetini uygulayamaz.

Açık Faşist diktatörlük derken Dimitrof'un kastettiği de bundan başka bir-şey değildir. Açık bir diktatörlük altında her türlü muhalefeti yasaklamak zorunluluğu vardır. Belki başlangıçta sosyal demokratlara sınırlı bir varlık şansı tanınırsa da, en kısa sürede bu da ezilir. Böyle bir durumdur ki, Faşizm altında proletaryanın ittifaklarını yeniden düzenlemesini" getirir.

Proletaryanın devrim programının ötesinde, anti-faşist ittifakları ve birleşik cephe sorunu ortaya çıkar. Sosyalist yahut demokratik devrimde, tekelci burjuvazinin siyasetlerinden biri olan sosyal demokrasi, devrimin önüne en önemli engellerden biri olarak dikilirken; Anti - Faşist mücadelede dolaysız müttefiklerden biri haline gelir. Çünkü sosyal demokrasi de, faşizmin zılgıtını yer. Bu alanda sosyal demokrasi, oldukça kaypak davranır. Almanya ve İtalya'da, faşizmin zılgıtını yiyene kadar bunu anlayamamışlardır. Bu bir ölçüde, o ülke devrimcileri için de geçerli olmuştur.

Enternasyonalin "Birleşik cephe" konusunda getirdiği öneriler, devrim ittifaklarından ayrı olmuş ama belirli ülkelerde hayata geçirilmesi çok geç olmuş ve bu ülkeler-Faşizmin pençesine düşmekten kurtulamamışlardır. Birleşik cephe taktikleri, işçi sınıfının birliğinden başlayarak, tüm anti-faşist güçleri —ki bunların bir kısmı, devrimde proletaryanın karşısına dikilecek olsalar bile— bir araya getirmeye; onların Faşizme karşı yönelen eylemlerini organize bir hale getirmeye yönelmiştir. Bu açıdan faşizme karşı olan ittifakları devrim sorununun ötesinde - ondan bağımsız olmayan bir biçimde - ele alınmalıdır. Faşizme karşı ittifaklar düşünülürken Dimitrof'un "Faşizm, öteki siyasal partileri şiddetle yok ederek kendi siyasal tekelini kurmağa çalışır" sözleri konuya ışık tutmalıdır.

Bu gerçeğin kavranılması ve kavratılması faşizmin saldırısına hedef olmaya aday olan güçlerin anti-faşist cepheye çekilmesine; en azından bazı güçlerin tarafsızlaştırılmasına olanak sağlar.

KURTULUŞ

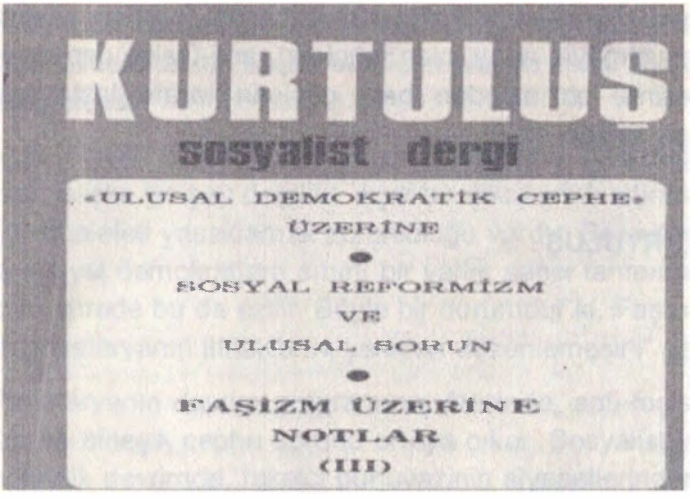

Kurtuluş Sosyalist Dergi. Sayı 17. Ekim 1977.

FAŞİZM ÜZERİNE NOTLAR – III

FAŞİZM VE FAŞİST DİKTATÖRLÜK ÜZERİNE TARTIŞMALAR

Herhangi bir tanım yapılırken, her zaman, hangi ihtiyaçlara cevap verilmesi gerektiği göz önünde bulundurulur. Bilindiği gibi herhangi birşe-yin birkaç cümlelik tanımı onun üzerine olan bütün sorulara cevap verebilme yeteneğine sahip olamaz. Ancak onun belirli karakteristik yönlerini ortaya kor ve o koşullarda tanınması gerekli en karakteristik yanı öne çıkarım. Bu açıdan her tanımın böyle bir soyutlama olması, nelerin soyutlanmış olduğunu bilmeyi zorunlu kılar; aksi takdirde soyut formül gerçeğin kendisi olarak kabul edilirse en üst düzeyde bir saçmalık içerisine düşülür. Bu nedenle de hiç bir zaman için tanımlarla yetinilmez ve gerçeğin tam bir modelini

zihinsel planda elde edebilmek üzere geniş betimlemelere başvurulur.

Şimdiye kadar yapılmış olan faşizm tanımlarını da bu mantık içerisinde ele almak zorundayız. Faşizmin ilk olarak ortaya çıktığı dönemlerde, esas olan onun sınıfsal karakterinin ne olduğunun Tespit edilmesiydi. Zira faşist hareket sınıfsal taban itibariyle öylesine karmaşık bir yapıya sahipti ki, gerçekten hangi sınıfın temsilcisi olduğunu bir bakışta ortaya koymak mümkün olmuyordu. Anti-kapitalist demagojisi ve toparladığı halk kesimleriyle, bir yandan bir halk hareketini andırıyor, diğer yandan da işçi sınıfı ve komünistler üzerine yönelttiği saldırılarla hâkim sınıfların siyasal bir hareketini ortaya koyuyordu. Clara Zetkin, Radek onu "bir küçük burjuva hareketi", Otto Bauer; "her iki smıfm-pro-letarya ile burjuvazininüstünde yer alan bir devlet gücü", Brailsford; "devlet mekanizmasını ele geçirmiş olan küçük burjuvazinin başkaldırması", şeklinde değerlendiriyorlardı. Bu durum karşısında faşizmin tanımlanması, en başta onun sınıfsal muhtevasının ortaya konması demek olmalıydı ve bu çerçevede Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu onüçüncü oturumunda, iktidardaki faşizmi, "finans kapitalin en gerici, en şoven ve en emperyalist unsurlarının açık terörist diktatörlüğü" (abç) olarak tanımladı. Ve bu tanım sorunu esas olarak emperyalist metropoller açısından ele almaktaydı. Faşizmin uluslararası bir karaktere sahip olan finans kapitalin en emperyalist unsurlarının açık diktatörlüğü olduğunun belirtilmesi bunu gösterir. Aksi takdirde yan sömürge ve sömürge ülkelerin "en emperyalist" burjuvasından, finans kapitalinden bahsetmek zorunluluğu o]acaktı. Böyle bir tanım yapma zorunluluğu esasında onun sınıf karakterinin açığa çıkarılması zorunluluğundan doğmaktaydı. Bu tanım bir yandan faşizmin sınıfsal muhtevasını belirlerken, diğer yandan da onun ne türden bir diktatörlük olduğunu kısaca açıklıyordu. "Faşizm, finans kapitalin (...) açık terörist diktatörlüğüdür" Bu da faşizmi diğer devlet biçimlerinden ayırd eden diğer bir önemli özellikti. Bunun da açığa çıkarılması zorunluydu. Örneğin, italyan Komünist Partisi önderlerinden Bordiga, faşizm ile burjuva demokrasisi

arasında bir fark görmüyordu. Halbuki açık bir diktatörlükle, örtülü bir diktatörlük şartlan, proletaryanın mücadelesinin gelişmesi açısından önemli farklılıklar arzeder. Bu nokta ileride göreceğimiz gibi Türkiye'deki anti-faşist mücadele açısından önemli bir tartışma konusu olarak durmaktadır. (Gizli-açık faşizm tartışmaları). Bu konu geçmişte de tartışılmıştı. Togliatti'nin şu sözleri bunu anlatır: "Faşizm, finans kapitalin en emperyalist, en şoven ist ve en gerici unsurlarının açık bir terörist diktatörlüğüdür. Bu ne demektir? Ve niçin bu anda, tarihi gelişmenin bu aşamasında, bu biçimi, yani burjuvanın en şove-nist, en gerici kademeleri tarafından maskelenmemiş açık diktatörlüğü (abç) karşımızda buluyoruz?

"Bütün bunlardan sözetmek gerekir, çünkü herkes bu sorunu açığa çıkaramamıştır. Bir dostumla karşılaştım, bu tanımlama kafasında öyle yerleşmişti ki, Gramsci'nin bir makalesinde her devletin bir diktatörlük olduğunu yazmasına hayret ediyordu" (Palmiro Togliatti, Lezioni Sul Fascismo, s. 5.) Gene Togliatti, 'Neden faşizm, neden burjuvazinin açık diktatörlüğü (abç) bugün, tam bu dönemde yerleşiyor?' diyor. (Lezioni Sul Fascismo, Palmiro Togliatti, s. 6.)

Dimitrof'un, Komünist Enternasyonalin VII. Dünya kongresinde okuduğu raporda, Faşizmin daha başka yönlerini betimleyen birçok tanıma daha rastlarız. Örneğin, Dimitrovaynı raporda, "Faşizm, finans kapital iktidarının ta kendisidir, işçi sınıfı ile köylülerin ve aydın kitlenin devrimci kesimlerine karşı örgütlenmiş bir yıldırıcı öc alma hareketidir." şeklinde bir tanımlamaya da rastlayabiliriz. Bunun yanında Dimitrovşu tür tanımlamalar da yapar:

"Faşizm sermayenin (abç) emekçi halka yönelttiği en azgın saldırıdır",

"Faşizm dizginlenmemiş bir şovenizm ve yağma savaşıdır." vb. (G.D., Faşizme Karşı Birleşik Cephe, I. Kitap, s. 57.)

Faşizmin, günümüzde yaşanmış bir olgu olarak sınıfsal muhtevasının tartışılması konu dışı kalmıştır. Elbette durum komünistler açısından böyleyse de, faşizme karşı olabilecek

her kesim için aynı olduğu söylenemez. Hâlâ birçok burjuva ve küçük burjuva ideologu, faşizmi sermayenin bir saldırısı değil de bir takım hasta insanların, sadistlerin başının altından çıkmış bir iş olduğunu anlatmaya çalışıp dururlar. Bu bir yandan bu konudaki cehaletin ürünüyse de, esas olarak, faşizmin; sermayenin, kapitalist sistemin, kendi adına ürettiği bir çılgınlık olduğunu gizlemeye, kapitalist sistemi korumağa, onu iyi göstermeğe çalışanların iddialarıdır. Bunun ötesinde artık faşizmin sınıfsal muhtevasının ne olduğu konusu komünistler açısından tartışılacak bir sorun olmaktan çıkmıştır. Her devrimci "faşizmden bahsetmemek gerekiyorsa, kapitalizmden bahsetmemek gerektiğini" kavramış durumdadır. Bu açıdan Faşizmin sınıfsal muhtevası üzerine yapılmış olan tartışmalara yer vermeyeceğiz. Bunlardan çok daha önemli olan faşizme karşı mücadelede yapılmış olan hataları irdelemek ve bunlardan günümüz mücadelesi için dersler çıkarmaktır. Faşizme karşı mücadelede birçok deney yenilgiler tanımışsada, örneğin bir Fransa'da faşizme karşı mücadele başarıyla sür-dürülebilmiştir. Ancak olumsuz deneylerden alacağımız dersler çok daha fazladır.

Georgi Dimitrof'un, 2 Ağustos 1935'de, Komünist Enternasyonal VII. Dünya Kongresine sunmuş olduğu rapora gelinceye kadar, komünist hareket içerisinde faşizm üzerine detaylı bir analize rastlamak mümkün olmamaktadır. Daha öncesinde faşizmin çeşitli yönleri ve ona karşı mücadele taktikleri ele alınmış, ancak adı geçen rapordaki etraflılığa ulaşamamıştır. Ve raporda açıkça görülen odur ki, komünist hareket saflarında faşizme karşı mücadele açısından birçok hatalara düşülmüştür. Dimitrovraporunda bunlara dikkat çeker.

Dimitrof'un, Sendikalar Enternasyonali Dördüncü Kongresine-1928'de sunmuş olduğu raporda, etraflı bir faşizm tahliline girilmemiş olmasına rağmen, faşizme karşı mücadele taktikleri açısından önemli bir hata ortaya konulmaktadır. Faşizmin açık bir tehlike haline gelmiş olduğu 1920 sonrasında komünist hareketin en belli başlı taktiği, Proletarya Birleşik Cephesi taktiği idi. Ancak bu taktik reformistler tarafından komünistlerin bir oyunu olarak ele alındı ve cephe sorununa

yanaşılmadı. Bu arada birçok komünist de, faşistlerle reformistler arasında hiçbir ayrılığın olmadığı şeklindeki bir anlayışla sol sekter taktikler geliştirdiler. Bu taktikler içerisinde reformistlere karşı faşistlerle uzlaşma bile yer aldı. G. Dimitrof: "Faşizme karşı sonuna kadar uzlaşmaz ve amansız bir kavga verilmelidir. Sınıf sendikacılığı hareKeti ile faşizm arasında hiç bir uzlaşma olamaz, (abç). Sendikalar Enternasyonali üyeleri, hiçbir zaman ve hiçbir yerde, faşizm ile ortak yahut paralel eyleme girişmemelidirler. Ve faşistlerin, reformist sendika liderleriyle henüz nihai anlaşmaya ve karşılıklı görüşbirliğine varmamış oldukları, (örneğin, Bulgaristan Öğretmenler Birliği) ve hâlâ birbirleriyle mücadele ettikleri yerlerde, Sendikalar Enternasyonali üyelerinin, reformistlere karşı mücadelede, faşistlerle hiçbir ilişkilerinin olmaması gerekir. Bulgaristan Demiryolu işçileri ve Öğretmenler Örgütlerinde Sendikalar Enternasyonali üyelerinin işlemiş oldukları bu anlamdaki hatalardan (abç), gelecekte titizlikle sakınmaları gerekir. Reformizme karşı mücadele herzaman faşizme karşı mücadele anlamına gelmelidir. Ve faşizme karşı mücadele her zaman reformizme karşı mücadele anlamına gelmelidir." * demektedir. (G. D., On the Unity of the Workers and Communist Movement in the Struggle for Peace, Democracy and Socialism, s. 51, Foreign Languages Press, Sofia-1964).

Dimitrof'un işaret ettiği bu önemli nokta sosyalistlerin, faşistlere ve reformistlere karşı takınacakları tavrı ortaya koymaktadır. Dimitrof'un eleştiri yönelttiği anlayış, faşizme karşı mücadelenin nasıl yanlış bir biçimde ele alınmış olduğunu göstermiştir. Bu anlayış, aslında, faşizm tehlikesini doğru olarak değerlendirememekten doğmaktadır. Faşizm, reformizmin sanki başka bir türü ve onunla eşdeğerli bir olgu olarak görülmüş ve yer yer Dimitrof'un eleştirdiği üzere, reformistlere karşı faşistlerle ortak eyleme girişilmiştir. Aslında işin önemli olan yanı, belirli birkaç yerde faşistlerle birlikte, reformistlere karşı ortak eyleme girip girmemek değil, bunun temelinde yatan, faşizme karşı mücadelenin ne ölçüde ciddiye alındığıdır. Ve gerçekten birçok ülkede, faşizm yaşanmadan, onun nasıl bir tehlike olduğu doğru bir biçimde kavranamamıştır. İtalyan

faşizmi, iktidarı ele geçirdikten sonra, aynı tehlike Almanya'da gelişirken, "Almanya, İtalya değildir; aynı olay Almanya'da gerçekleşemez." anlayışı oldukça yaygındı. Hatta faşizm iktidara geldiğinde bile, "faşizmin yıkılması şimdi daha da kolaylaştı." gibi anlayışlar devam etmiştir. İşte Dimitrof'un yaptığı faşizm ve demokrasi cephesi ayırımı, yukardaki yanlış anlayışların bir anlamda eleştirisi olarak kavranıl-malıdır. Dimitrof'un bir yandan "kapitalist ülkelerde burjuva demokrasisinin zerresinin kalmadığı çağımızda..." (Leninizmin Yolunda, s. 80, Günce Yayınlan, 1975) derken, diğer yandan burjuva demokrasisinden bahsetmesi, ancak faşizme karşı güçlerin, yani reformistlerin ayırd edilebileceği asgari zemin tayini olarak anlaşılmalıdır. Başka türlü bir izah, Dimitrof'un ancak kendi kendisiyle çeliştiği şeklinde olabilir.

Faşizmin, sınıfsal muhtevasının yeterince kavranmamış olduğu konusunda, 3. Enternasyonal de faşizm üzerine hazırlanan, üç rapordan (Dimitrof, Thorez, Togliatti) birini hazırlayan Togliatti, şunları söylüyor:

"Hatalarımızdan bir diğeri ise, faşist diktatörlüğün sınıfsal karakterini, her zaman doğru yere oturtamamak olmuştur. Biz faşist diktatörlüğün kapitalizmin zayıflığından ötürü doğduğunu öne sürmüştük. Bordiga'nm bir konuşmasında, faşizmin oluşmasında, çiftçilerin yararlarından önemle sözedilmektedir. Bu noktadan hareket ederek, faşizmin, zayıf bir kapitalist ekonomiye sahip ülkelerin rejimi olduğu sonucuna varılıyordu. Bizim bu hatamız, bizim faşizmle ilk ilişkisi olanlardan olmamızdan ötürüdür. Daha sonra, faşizmin Almanya'da vb. nasıl geliştiğini gördük... Örneğin, Almanya'da 1931'de faşist hareketin gelişmesi konusunda bir hükme varılırken de benzeri bir hataya düşüldü. Bazı yoldaşlarımız, faşizmin yenilgiye uğradığını, ülkede bir faşist diktatörlük tehlikesinin varolmadığını, çünkü, emekçi güçlerin bu kadar geliştiği Almanya gibi kalkınmış bir ülke için böyle bir tehlikenin varolmadığını iddia ediyorlardı. Onlar, biz faşizmin yolunu kestik diyorlardı. XI. Plenumdaki bazı konuşmalarda, bu konuya değinilir. Bu da, bizim düştüğümüz hataların aynısıdır; yani, faşist hareketin kitle halinde gelişme olasılığını, gerekti-

ği gibi değerlendi-rememek. 1932 yılında, Brüning başkanlığındaki hükümetle (Almanya-Kurtuluş) faşist diktatörlüğün yerleştiğini anlatıyorlardı. Dolayısıyla, faşizme karşı artık mücadele etmek gerekmiyordu.

"Bu da bir hataydı. Onlar, sadece burjuva kuruluşlarının gericiliğe dönüşmesini faşizm olarak görüyorlardı. Ancak, Brüning hükümeti, henüz bir faşist diktatörlük değildi." (Lezioni sul Fascismo, Palmiro Togliatti, s. 10-11)

Artık sünümüzrîe, faşizmin sınıfsal, muhtevası ve onun, burjuvazinin açık bir diktatörlüğü olduğunun açığa çıkmış olmasına rağmen, birçokları, hâlâ bunun anlamını, yeterince kavramış değillerdir. Hâlâ, açık faşist diktatörlük ve başka biçimler arasındaki farkları görememektedirler. Bu nedenle de, faşizme karşı mücadelede, proletaryanın devrimci taktiği, proletarya birleşik cephesi ve anti-faşist halk cephesi sorununun çözümü, hep hayal olarak kalmaktadır. Faşizme karşı mücadelede, Proletarya Birleşik Cephesi ve Anti-Faşist Halk Cephesi gerçekleştirilemediği müddetçe, bizimki gibi bir ülkede, faşizm mukadder bir hale gelir. Ve içinde bulunduğumuz bu durum devam ettiği taktirde, tekelci burjuvazi gerekli gördüğü anda, açık diktatörlüğünü ilan edebilecektir. Bu söylediğimize karşm, "proletaryanın ve halkın gücüne inanmamak" suçlaması getirilebilir, ama bu, safsatadan başka birşey değildir. Örgütsüz proletarya ve halk hiçbir şeydir. Ve biz de, örgütsüz hiçbir şeye inanmadığımızı her zaman tekrarlayabiliriz. Örgütsüz bir proletaryaya ve halka inanç yeminleri edenler, ancak halk dalkavukları ve iflahetmez oportünistler olabilir. Biz, ancak örgütlü proletaryanın ve halkın herşeye kadir olduğuna ve onun esas örgütünün proletarya partisi olduğuna inanırız.

Faşizm ve Faşist diktatörlük yaşanmış olgular olarak açığa çıkmış olmasına rağmen, ülkemiz Türkiye'de onun üzerine olan tartışmalar o kadar açık değildir. Bu tartışmalar içerisinde iki temel tez vardır: Biri bugün ülkede faşist bir diktatörlüğün olduğunu iddia eder; diğeri de olmadığını. Her iki temel tez içerisinde de değişik görüşler yer alır. Faşist diktatörlüğün

olmadığını iddia edenler içerisinde yer alan TİP, TSİP, TKP gibi örgütler bütün sorunu Türkiye'de burjuva demokrasisinin olduğu temeMne dayandırarak, faşizm üzerine açık olan hemen hiç-birşey söylemeksizin, böyle bir mücadelenin güncelliği sözkonusu değilmişçesine durumu genel laflar ve reformist taktiklerle idare etmeye çalışmaktadırlar. Tabii, faşizm üzerine fazla laf etmediklerinden bazıları gibi enteresan görüşür de üretmemiş olmaktadırlar, îçine düşitikleri hata ise genel kavramlarla Türkiye'deki faşizm olayının kavranamıyacağı ve ona karşı mücadele edilemeyeceğidir.

Faşist diktatörlüğün varlığını savunan kanatta ise oldukça değişik görüşler yer almakta ve buharın birçoğu da faşist diktatörlüğün varlığını kendi üzerilerine saldın geldiğinde keşfetmişlerdir. (Ha'km Kurtuluşu ve Halkın Yolu gibi). Bu kanatta da iki esaslı ayırım mevcuttur: Biri, açık faşist diktatörlüğün varlığını savunanlar: diğeri de, bunun sr-z'i olduğunu savunanlar. Birçok grup olması dolayısıyla herbirinin görüşünü nüanslarına kadar ele alıp değerlendirmek, pratik açıdan fazla bir yarar getirmeyecektir. Biz her iki kanattan birer örnek olarak, Devrimci Yol ve Halkın Kurtuluşu'nun konu üzerine olan görüşlerini alıp, değerlendireceğiz. Bunların eleştirileri, bunlardan nüanslarla ayrı olanların da büyük ölçüde eleştirisi olacaktır.

Bütün bunların dışında bir de, Çin şabloncula-rını tüm diğer gruplardan ayırd eden "sosyal faşizm" sorunu vardır ki, bu marksizm düşmanı görüşü de Halkın Kurtuluşu'nun görüşleriyle birlikte ele alacağız.

"SÖMÜRGE TİPİ FAŞİZM", "GİZLİ FAŞİZM", "SÜREKLİ FAŞİZM", "KURUMSAL FAŞİZM" YA DA "OLİGARŞİK DİKTA"

Devrimci Gençlik, şimdi de Devrimci Yol dergileri, kesin olarak hangi adla adlandırılabileceği belli olmayan yukarıdaki terimlerden herhangi biriyle ifade etmeğe çalıştığı bir tür devletten söz edip durmakta, bunun ne olduğunun izah edilmesi istendiğinde sürekli yeni tanımlar ve terimler üretip durmaktadır. Bu nedenle de bu yazarların söylediklerini bir nok-

tada yakalamak mümkün olamamaktadır. “Zora dayanmayan burjuva demokrasisinden yola çıkıp, “burjuva demokrasisiyle uzaktan yakından ilişkisi olmayan”, “temsili demokrasi” ile yol alıp, devlet biçimi, yönetim biçimi, yönetim metodları vb. gibi bir sürü terimle son bulan devlet biçimi ve faşizm tahlilleri üzerinde inceleme yaparken bir mantık zinciri yakalayabilmek mümkün değildir. Esas olan hep kaypaklıktır. Ne taraftan sıkıştırılırlarsa “Hayır, yanılıyorsunuz, bizim torbamızda ondan da var. Biz onu da biliyoruz.” diyebilmektedirler. Ama, bir nokta dikkatlerden kaçmamaktadır. DG-DY'un, faşizmi açıklarken hiç rastlanmayan devlet tipi, devlet biçimi vb. kavramlar, onların literatürüne, açıklan kendilerine gösterildiğinde girebilmektedir. Bu tavır, dürüst bir biçimde kendi hatasını görerek bir düzeltme amacıyla ortaya konulmuş olsa, kimse onlara proleter ahlaktan yoksun olduklarını söyleyemezdi. Ama “DG-DY” dergileri, “Bak bunu unutmuşsunuz” denildiğinde “Yok canım, biz onu unutmadık, onun burada yeri var.” mantığıyla işi idare etmeğe çalışmakta, bu arada fazla göze batar olan cahilliklerini de kendi yazılarında tahrifat yaparak anlatmaya çalışmaktadırlar.

D.G'in faşizm üzerine olan görüşleri, 2. sayıdaki “Antifaşist Mücadele Karmaşık Bir Görevler Bütünüdür.” başlıklı yazıyla ve bir broşür ile ortaya konuldu. Ortaya konan görüşün bir tek temeli vardı: Kesintisiz II-III'den ödünç alınan “sömürge tipi faşizm” * Bu arada Kesintisiz II-III'den gelen bir şey daha var: “Oligarşik dikta”

Kesintisizlerin laflarına sadık kalma anlayışı, başlarına aynı şey için iki diktayı bela etmiş görünüyor:

Sömürge tipi faşist dikta. Oligarşik dikta.

Bu ikisi aynı anlama gelir mi, gelmez mi? onu irdelemeden lafıza sadık kalmanın getirdiği saçmalığı görmek gerekir. Ortada bir tek Türkiye'deki siyasi yapı var ve onu tanımlayan iki ad; yani iki devlet biçimi. Oligarşik diktanın ne olduğuna daha önceki yazılarımızda değindik. Onun için burada tekrar aynı şeyi ele almayacağız.

Herkesin kabul edeceği bir gerçek vardır: însan derdini ne kadar özlü ve kısa anlatırsa o kadar iyidir. Dostlarımız ne diye aynı diktaya iki ad takarlar da akılları karıştırmaya çalışırlar? Faşizmin oligar-şik bir yönünün de olduğunu belirtmek içinse, bu heryerde böyle olur ve özel terim gerektirmez. Hele hele oligarşik devlet biçimi diye bir devlet biçimi de yoksa, böyle bir terime hiç ihtiyaç yoktur. "Oligarşik dikta" diye laf etmek, böyle bir devlet biçimi varmış gibi bir izlenim uyandırıyor (!) Halbuki "D.G-D.Y" yazarları yabancı dil merakıyla sadece, "azınlık yönetimi azınlığa ilişkin" demek istiyorlarsa "oligarşik" deyip keserler, ama bunun peşine bir de dikta kelimesi eklediler mi, herkes 'acaba bu yeni bir devlet biçimi mi acaba?' diye sorar. "DG-DY" yazarları da "Hayır, bu sömürge tipi faşizmdir" der ve kurtulduklarını sanırlar. Ama herkes sormaya devam eder: "Ne diye bu devlete bir göbek adı bir de nüfus kayıt adı takıyorsunuz? Şuna tek isim verin, birini de atın." Ama hiçbirini atamaz dostlarımız. Çünkü ikisi de Mahir Çayan'm yazıları arasında geçiyor. Atarlarsa "inkârcılık" olur. Zaten dostlarımızın tüm diğer konulardaki tavırları da bu değil midir? Öncü savaşı, silahlı propaganda, politikleşmiş askeri savaş stratejisi gibi talî (!) konularda da böyle olmamakta mıdır?

DİMİTROV, "FAŞİZM TANIMLANAMAZ" MI DİYOR?

"DG-DY" yazarları yukarıdaki kargaşadan kurtulabilmek için ufak bir Dimitrovtahrifatı ile işe başlıyorlar. Nesebi gayr-ı sahih bir devlet biçimi yaratmaya yeltenirken, bir yerlerden icazet almak ihtiyacında hissediyorlar kendilerini ve bunu Dimit-rov'da bulduklarını zannediyorlar. "Faşizm Konusunda Bir Kaç Söz" söylerken şöyle diyor dostlarımız :

"Fakat burada içine düşülmemesi gereken bir diğer yanlış eğilim de faşizmin kesin, katı tanımlamasını yapıp (a.b.ç.) onun kurallarını bulmaya çalışmaktır. Bütün ülkeler ve halklar için geçerli bir faşizm şeması ortaya koymak yanlış olacaktır. Bu gerçek mücadeleyi sürdürmemize yardım etmeyecek, zararlı olacaktır" (Dimitrof) (Emperyalizm ve Yeni sömürgecilik" adlı broşür, s. 85)

Şimdi, Dostlarımızın atladığı tek kelimeyi ekleyerek, Dimitrof'dan yaptıkları alıntıyı yeniden aktaralım:

"Faşizm, gelişiminin (abç) bütün ülkeler ve halkları için geçerli, evrensel herhangi bir şemasını ortaya koymak büyük bir hata olur." (G. Dimitrof, Oeuvres Choisies Tome 2, s. 99)

Gördüğümüz gibi Dimitrof, faşizmin gelişiminin şemasından söz ediyor. Dostlarımız ise faşizmin kendisinden. İkisi çok ayrı şeylerdir. Dostlarımız bu küçük düzeltmeyi yapmakla, faşizm üzerine yapılmış olan tanımların bağlayıcılığından kurtulacaklarını düşünüyorlar. Zaten söyledikleri tamda bu; ve Dimitrof'u katalizör olarak araya sokuyorlar. "Fakat burada içine düşülmemesi gereken bir diğer yanlış eğilim de, faşizmin kesin ve katı tanımlamasını yapıp, onun kurallarını bulmaya çalışmaktır. Evet bir şeyin kesin tanımlamasını yapmayacaksın ki, herzaman kıvırtabilesin! işte bu da, oportünizmin harekat alanı açmak için kullandığı taktiğin ta kendisidir. Belkide gerçek bir saflıkla Dimitrof'un da böyle düşündüğünü zannetmiş olabilirler. Ama şu akıllarına hiç gelmez mi? Dimitrovne halt yemeğe, "Faşizm finans kapitalin..." diye başlayan tanımı yapmıştır? Aynı tanımı kendileri de elli defa tekrar etmemişler, midir? Tanımların herşeyi anlatamıya-cağmı söylemiş olsalardı, bu doğru olurdu. Ama niyet o değil. Bunun bir tek adı vardır: Kaş yapayım derken göz çıkarmak. Çıkardıkları gözler kendi gözleri olsa yanmayacağız, ama başkalarının gözlerini çıkarıyorlar.

Faşizmin tanımı yapılır. Zaten birşey tanımla-namıyorsa ne olduğu da bilinmiyor ya da yok demektir. Konu üzerine olan bilgi ölçüsünde kesin tanımlar yapılır ve bu tanımların hangi sınırlar içerisinde geçerJi olduğu biliniyorsa da doğru olurlar. Dimitrof'un da söylemek istediği faşizmin tanımının yapılamayacağı değil, onun gelişiminin ve faşist diktatörlüğün her ülkede kazanacağı özgül yanların incelenip açığa çıkarılması gerekliliğidir.

Ama sorunu bir kez "DG-DY" yazarları gibi koyup, Dimitrof'a da "eskimiş" anlamında "klâsik" deyiverdin mi, artık faşizm üzerine tahlil alanı serbest kalmış demektir. Bu alanda

Mahir Çayan'dan kelimeleri aldığın gibi Dimitrof'dan da sadece kelimeleri ve onları istediğin yere, örneğin, oligarşinin üzerine yapıştırır "Oligarşik sömürge tipi sürekli kurumsal gizli faşist diktatörlük" icad eder, şeker külahlarına doldurur, sevinsinler diye bayramlarda yoksul çocuklara dağıtırsın!

OLİGARŞİ — FAŞİZM İLİŞKİSİ

Gelelim "DG-DY" yazarlarının faşizm tanımı "belâsından" bu şekilde kurtulduktan sonra oligarşi, faşizm ilişkisini nasıl kurduğuna. Zorunlu olarak, arkadaşların görüşlerini tahrif etmemiş olmak amacıyla alıntıları uzun tutmak zorunda kalacağız.

Arkadaşlar soruna derinden giriyorlar. Ta fi-nans kapitalden. Bu arada, Türkiye'de de tekelci sermaye dedikleri şeyi "Lenin'in finans kapital tanımı yerine ve anlamına kullanacaklarını" (Emperyalizm ve Yeni Sömürgecilik, s. 79) belirtiyorlar. Ve şöyle diyorlar:

"Kendi iç dinamizmi ile gelişen ve belli bir tekelleşmenin ürünü olarak ortaya çıkan mali sermaye, ülke ekonomisine hâkim duruma geldi. Ekonomideki hâkimiyet, kendini siyaset alanında da gösterdi. Mali sermaye, ekonomisinden siyasetine, ülke yönetimine kadar egemen oldu. Devlet artık bütün burjuvazinin değil, bir azınlığın, yani mali sermayenin kontrolüne ve denetimine geçmişti. İşte, bu azınlığın yönetimi oligarşik bir yönetimdir. Burjuvazinin bütününün iktidarı yerine bir azınlığın yönetimi, burjuva demokrasisinin yerini oligarşik yönetim ilkelerinin alması anlamına gelir. " finans oligarşi ve oligarşik yönetim olarak adlandırılan işte bu yönetimdir." (Emperyalizm Ve Yeni Sömürgecilik, s. 79-80)

Bu paragraftan, siyasi planda cereyan eden olaylar açısından anladıklarımız neler? 1 — Burjuvazinin bütününün yerine bir azınlığın yönetimi geçti. 2 — Burjuva demokrasisinin yerini oligarşik yönetim ilkeleri aldı. Burjuva demokrasisi cehennem olup gitti. Burada "DG" yazarları elimize iki kavram verdiler: Azınlığın yönetimi ve oligarşik yönetim ilkeleri... Devlet biçimi terimi henüz saflardan uzak. Onu, Afanasiev'i oku-

yunca keşfedecekler. Ama yukarıdaki 1. ve 2. maddeler arasındaki bağlar bize zorunlu olarak, devlet biçiminin oligarşik dikta olduğunu söylettirir. Bu, yönetim ilkeleri dedikleri daha sonra yönetim metodları halini aldı ve faşizmi tanımlamada kullanıldı. Metropoller için yapılan bu tahlil sonucu, buralarda, faşizmin de, burjuva demokrasisinin de olmadığı ama oligarşik dikta diye bir devlet biçiminin olduğunu söylüyorlar. Gene metropoller açısından oligarşik dikta - faşizm ilişkisi konusunda da şöyle diyorlar:

"Diğer sınıfların egemenliğine veya sadece 'her türlü baskıya, teröre faşizm denemez. Dünya çapında faşizm, tekelci sermayenin varlığıyla ortaya çıkmıştır. Öz olarak, bütün tekelci iktidarlarda yani oligarşik yönetimlerde (yönetim biçimi ile devlet biçiminin aynı şeyler olduğunu daha sonra belirttiler-Kurtuluş) vardır, (abç) Ama belirleyici duruma belirli tarihi anlarda geçmektedir." (Ne demekse?) (Emperyalizm ve Yeni Sömürgecilik, s. 85). Burada söylenenler, oldukça açık görünüyor. Oligarşik devlet biçimi içerisinde faşizm vardır; ama belirleyici değildir. Zaten belirleyici hale gelirse, o öbürüne kendi karakterini verir; yani devlet artık, oligarşik değil, faşist devlet olur, yahut, saçmalamak pahasına, oligarşik faşist (!) devlet olur.

Yan sömürge ülkelerdeki durum anlatılırken, oligarşinin farklılığı şöyle dile getiriliyor:

"...oligarşi, geri bıraktırılmış ülkelerde, gelişmiş ülkelerden farklı bir yapıya sahiptir. Ortak yanları, daha doğrusu bu yapılara damgasını vuran tekelci sermaye (yani, mali sermaye; yani finans - kapital - bu anlamda kullandıklarını belirtmişlerdi -Kurtuluş) olgusudur. Söz konusu olan bu farklılık, gelişmiş ülkelerde, bunun sadece finans oligarşisinin yönetim biçimi (abç) (daha sonra belirttikleri üzere devlet biçimi) olması, sömürge ülkelerde ise, diğer sınıf ve tabakalarla girilen ittifaktır." (age., s. 90)

Metropollerdeki oligarşi ile, geri bıraktırılmış ülkeler oligarşilerinin aynı ve ayrı olan yanları işte bunlar. Ve biraz aşağı-

da geri bıraktırılmış ülkenin oligarşisinin sınıfsal kompozisyonu şöyle tanımlanıyor:

"...bu tekelci sermaye, yabancı ve yerli tekellerle işbirliğinde bulunan, tefeci-bezirgan sermaye ve feodal kalıntılarla yönetimi paylaşmaktadır... Bu ülkelerdeki egemen ittifak, emperyalizm ve onunla bütünleşmiş tekelci burjuvazi ve bunlarla işbirliği halindeki ticaret sermayesi, tefeci tüccarlar, büyük toprak sahiplerinin üst kesiminden oluşmaktadır... İşte, geri bıraktırılmış ülkelerdeki oligarşi budur." (age, s. 90-91) (Ayrı kategoriler de nasıl biraraya getirilmiş, okudukça öğreniyoruz.)

Neymiş? İşte oligarşi buymuş. Anlamak gerçekten zor. Tanımları kesin yapmamak gerekir, diyorlardı ya; onu uyguluyor dostumuz. Peşpeşe gelen bu iki cümle, sözde aynı şeyi anlatıyor ve birbiriyle alakası yok. Birinci cümlede "tekelci sermaye", "...tefeci bezirgan sermaye", "feodal kalıntılar"; ikinci cümlede "emperyalizm", "...tekelci burjuvazi", "...ticaret sermayesi", "...tefeci tüccarlar", "büyük toprak sahiplerinin üst kesimi" oligarşi içerisinde yer alırmış. D.G. yazan iki cümle arasında, Türkiye'deki siyasal yapıyı nasıl da altüst ediyor? Ayrıca, bunca kalabalık bir güruh niye oligarşi oluyor? Şimdi oligarşinin ne olduğunu anladıktan sonra (!) bir komediyi gözler önüne serelim. D.G. yazarları "Kurtuluş'un sefaleti"ni anlatırken, Kurtuluş'tan yaptığı bir alıntıyla başlıyor ve şöyle diyor:

"'Evet arkadaşlar, dediğimiz gibi, Fransa'da da oligarşik diktatörlük, Türkiye'de de oligarşik diktatörlük vardır. Ama içerikleri farklıdır bunların. Birinde (Fransa) oligarşi, finans-oligarşisi; diğeri (Türkiye) ise tekelci burjuvazi, büyük toprak sahipleri ve emperyalizmi de içeren bir oligarşidir' (KSD, S. 5, s. 85). Bu bilgilerimizi 'KSD' sayı 3, s. 83'den tamamlayabiliriz. 'Oligarşik dikta, demokrasinin sınırlarının, emperyalizm, yerli tekelci burjuvazi ve toprak ağalarının en irilerine kadar daraldığı bir devlet biçimidir.' Bu bilgimizi (Fransa)ya uygularsak, orada da demokrasinin sınırlarının, finans oligarşisine kadar daraldığını söyleyebiliriz.

"Şimdi daha iyi öğrendik 'KSD', Fransa'daki siyasi yapı ile, Türkiye'deki arasındaki farkı. Demokrasinin sınırlan, Türkiye'de Fransa'dan daha genişmiş! (abç)" (Devrimci Gençlik, Sayı 14, s. 11)

Arkadaşlarımız, gerçekten, espiriyi çok seviyorlar. Şimdi, devrimci gençliğin, metropollerde ve geri bıraktırılmış ülkelerde oligarşiyi tanımlarken söylediklerini hatırlayalım ve hep birlikte gülelim:

"Bizim gibi kapitalizmin kendi iç dinamiğiyle gelişmediği, çarpık gelştiği, yeni sömürge ülkelerde demokrasi, sadece kapitalist sömürünün dar çerçevesi içine sıkışıp kalmıştır. (Sanki başka türlüsü olurmuş gibi!) Sonuçta hep mülk sahibi sınıflar içinde bile belli bir azınlık-tekelci burjuvazi, ağalar, tefecilerin en irileri- için bir demokrasi olarak kalır (abç). Açıktır ki, bu burjuvaların tümü için bile demokrasinin (burjuva diktatörlüğünün) olmaması anlamını taşır." ("öğrenci gençlik hareketinin

Devrimci Birliğini sağlamak zorunluluktur." Sayı 1, sayfa 2)

İşte bunlar da, D.G"in söyledikleri. Neymiş? Fransa'da demokrasinin sınırları, Türkiye'den daha darmış! İnsan ağlanacak haline işte böyle güler.

DG şu Soruyu Soruyor:

"Burjuva demokratik devrimlerin sömürge ülkelerde tamamlanmamış olmasından dolayı, burjuvazinin güçsüzlüğünden dolayı bu ülkelerdeki yönetimi ne olarak adlandıracağız. Batılı anlamda burjuva demokrasisinin kalıcı demokratik hak ve özgürlüklerin işçi sınıfının gerek nicelik, gerekse nitelik olarak güçsüzlüğünün kazandırdığı mevzilerin yokluğundan dolayı bu sistemi nasıl yorumlayacağız? İşte sorun bunun teshilinden kaynaklanmaktadır." (Emperyalizm ve Yeni Sömürgecilik, s. 83-84)

Çok masum bir soru ve araştırmacı edasıyla masum cevaplar getirileceği sanılıyor. Ama yanıl-mayahm. Bütün oligarşik devlet biçimi tanımlamalarına rağmen, yeni bir devlet

biçimi daha tanımlanacak. Oligarşik yönetimden faşizme geçişi şöyle yapıyoruz:

"Diğer gerici sınıflarla ittifakının kaçınılmazlığından dolayı, uluslararası ilişkileri ve işbirliği yaptığı smıf ve tabakalarla ilişkileri gereği, OLİGARŞİK yönetim*, işçi ve emekçi kitlelerin demokratik hak ve özgürlüklerini kısıtlamaya gitmektedir. Ülkede burjuva demokratik devrim tamamlanmamış olduğu, burjuvazinin zayıflığından dolayı, batılı anlamda burjuva demokrasisinden bahsedilemez. Biz buna 'SÖMÜRGE TİPİ FAŞİZM' diyoruz. Klasik burjuva demokrasisiyle uzaktan yakından ilintisi olmayan bir yönetimdir. Ancak temsili nisbi bir demokrasiden söz edilebilir. Bu ise genellikle parlamenterazim şeklinde kendini gösterir." * (age. s. 92) Dostlarımız neye sömürge tipi faşizm dediklerini kısaca belirttiler. Hemen ardından gelen cümlede yemin eder gibi, bunun burjuva demokrasisiyle hiçbir ilişkisinin olmadığını belirttiler ve bir altındaki cümlede de burjuva demokrasisiyle olan ilişkisinden söz ettiler. Buna süper saçmalık denilmez de ne denilir? Hem Klasik burjuva demokrasisiyle hiçbir ilişkisi yoktur, hem de nisbi bir ilişkisi vardır. Bu da diyalektiğin cilveleri galiba (malum zıtların birliği). Nedir bu Temsili nisbi demokrasi? Nedir bu parlamentarizm? Bunlar burjuva demokrasisiyle olan ilişkiler değil midir? Burjuva demokrasisinde, Temsili nisbi demokrasi değil de, doğrudan mutlak demokrasi mi sözkonusudur? Parlamentarizm burjuva demokrasisinin icadı değil midir? Bunlarla faşizm izah edilmez, ancak saçmalanır. Hem bu lafları edip, hem de bunların faşizmle olan ilişkisini nasıl kurduklarını ileride göreceğiz. Ama buraya kadar faşizm adına hiçbirşey tanımlayamadılar. Bu temsili demokrasi, parlamentarizm laflarıyla birlikte, o meşhur batı demokrasilerine izafeten sömürge tipi demokrasi deselerdi daha mantıklı olurlardı herhalde.

Yukarıya yaptığımız alıntının hemen altında, bu sömürge tipi faşizmin, işçi sınıfının haklarını nasıl kısıtlayıp, ne şekilde işlediğini anlatıp, yeni bir konuya geçiyorlar:

"Bazen bu sömürge tipi faşizm, sandıksal demokrasiye (abç) (sandıksız 'batı tipi' demokrasiler var mı acaba? Kurtuluş) itibar edilmeden açıkça icra edilir. (Faşizmin bazen açık, bazen kapalı olma esprisi burada yatmaktadır.) (tam bir esprü-Kurtu-luş). Ancak açık icrası sürekli değildir. Genellikle ipin ucunu kaçırdığı zaman başvurduğu bir yöntemdir", (a.g.e. s. 92)

DG bir de bu sömürge tipi faşizmin, klasik faşizmden şöyle farklı olduğunu anlatıyor:

"Ve klasik anlamdaki faşizmden belirli farklılıklar içermektedir: Birincisi, aşağıdan yukarıya orta sınıf ve tabakaları peşine takarak iktidara gelmemiş, aksine bir siyasi yönetim olarak yukardan şekillendirilmiştir. Klasik faşizm, küçük ve orta burjuvazinin, genel olarak emekçi halkın düzene karşı hoşnutsuzluğunu istismar ederek, onları boş sloganlar etrafında toplayarak siyasi iktidara yöneltir... Sömürge tipi faşizm ise burjuva demokratik devrimin tamamlanmamış olmasının getirdiği tekelci sermayenin maddi temelini teşkil ettiği, diğer sınıflarla ittifakın korunduğu bir sistemdir. (Aynı Dimitrof'un Bulgaristan üzerine söylediklerine benziyor-Kurtuluş) İkincisi, klasik anlamda Almanya'da ve İtalya'da görülen faşizm, finans kapitalin en gerici, bağnaz kesiminin açık, kanlı diktatörlüğüdür. Sömürge ve yan-sömürge • ülkelerde ise diğer gerici sınıf ve tabakalar da bu yapı içindedir." (Yugoslavya'da, Bulgaristan'da olan bundan farklı mı acaba ve Dimitrov'dan farklı ne anlatır DG yazarı? - Kurtuluş) (Emperyalizm ve Yeni Sömürgecilik, s. 94.)

DG yazarının farklı, yeni dediği her iki olgu da Dimitrof'un anlattığı şeyler ve DG herkesi sersem zannediyor galiba. Dimitrovzamanında, yarı-sömür-ge ülkelerde benzeri şeyler cereyan etmiştir ve Dimitrovda bunları, DG'den daha derli toplu anlatmıştır.

Görüldüğü gibi oligarşik yönetimle başladık, sömürge tipi faşizm diye birşeye ulaştık. Bu devlet biçimimidir, yönetim biçimimidir, nedir belli değil. Bunun da iki cins olduğunu gördük; açık, kapalı. Burada bir dertleri daha var dostlarımızın.

Acaba bu bahsettikleri açık sömürge tipi faşizm, kapalı sömürge tipi faşizm mi, yoksa açık ve kapalı faşizm mi? Hepsi birden sadece bol bol terim. Buradaki ikinci önemli katkı, faşizmin bir açık, bir de kapalı cinslerinin olduğudur. Faşizmin, kendilerinin de tekrarlayıp durdukları tanım gereği açık bir diktatörlük olduğunu biliyoruz. Peki, bu açık diktatörlüğün bir daha kapalı bir diktatörlük diye tanımlanması saçmalık değil midir? O zaman faşizm nedir? Ama dostlarımız baştan belirtmişti: "O tanımlanamaz. Herkes istediği gibi bir tanım yapabilir."

Sorunun bir başka yanı şu: Açık faşizm ve kapalı faşizm, ikisi tek bir devlet biçimi mi, yoksa ayrı ayrı devlet biçimleri mi? Ve sömürge tipi faşizm bir devlet biçimi mi? Bu sorunun cevabı dostlarımızda yok. Ama pratikten çıkarmağa çalışalım. Örneğin, Şili'nin bugünkü yönetimini açık faşizm diye niteliyorlar ve Türkiyedeki yönetime de gizli faşizm diyorlarsa her ikisinde de aynı devlet biçiminin hüküm sürdüğünü söylemek için deli olmaları gerekir. O taktirde açık faşizm ve gizli faşizm, ayrı ayrı iki devlet biçimidir. Pekala ne diye ayrı iki devlet biçimine sömürge tipi faşizm diye ad takarlar? Mahir Cayan da var ya! kullanmazsan geçmişi nasıl istismar edeceksin.

"DG-DY" un faşizm üzerine olan bu çeşitlemelerini gördükten sonra açık faşizm, gizli faşizm, burjuva demokrasisi konusundaki diğer saçmalıkları görelim. Şimdiye değin yaptığımız alıntılar da "DG-DY" un neye faşizm deyip, neye burjuva demokrasisi dediği pek belli olmadı. Ama elimizde bu konuya açıklık getiren (!) iki broşür daha var: "Faşizm Üzerine Birkaç Söz-KSD Eleştirisi-Devrimci Gençlik Yayınları" ve "Faşizm, anti-faşist mücadele, TÖB-DER Genel Merkezi Yönetiminin broşürü üzerine-devrimci öğretmen." Bu iki broşür, faşizm konusunda eksik kalan noktalara açıklık getiriyor (!)

Bunlardan "KSD Eleştirisi" adlısı malum, bizim görüş[1] erimizin rezaletini (!) açığa çıkartıyor. Dert, ta "DG" in 2. sayısından başlıyor. Daha sonra tahrif ettikleri kendi sözleri ile:

"Burjuva demokrasisi, burjuva diktatörlüğünün bir biçimidir. Burjuvazinin baskı ve teröre dayanmayan, esas olarak (abç) barışçıl yollarla sürdürdüğü yönetimidir. Faşizm ise burjuvazinin terörcü diktatörlüğüdür." (Devrimci Gençlik, sayı. 2, s. 3)

Devlet konusunda aramızdaki ayrılığın temelinde bu cümle yatmaktadır. Bir cümleyle de bir hareket yargılanmaz denebilir. Ama cümle, "allah yoktur", "allah vardır" gibi bütün bir düşünüşü belirleyecek lemel bir önermeyse, adama "kafir" de denebilir, "mümin" de. "DG" in cümlesi de böyle bir cümle. Bu konuyu daha önceki sayılarımızda etraflıca ele aldık. Tekrara gerek yok. Bizim eleştirilerimizden sonra "DG" yazarı, başladı kıvırtmaya. Böyle demekle, haksızlık etmiyoruz. "DG" yazarı yaptığı gafı örtmek üzere kendi yazdığını değiştirmeye kalktı ve "KSD eleştirisi" adlı broşürde şöyle söylemiş olduklarını iddia etti:

"KSD bu iddiasına 'DG'den yaptığı şu alıntıyı dayanak göstermektedir. 'Burjuva demokrasisi, burjuva diktatörlüğünün bir biçimidir. Burjuvazinin esas olarak (abç) baskı ve teröre dayanmayan barışçı yönetimidir. Faşizm ise burjuvazinin baskı ve teröre dayanan diktatörlüğüdür," (KSD Eleştirisi, sayfa 16)

Aradaki farklılık çok küçük, "esas olarak" ifadesinin yeri değişmiş. Birinci cümlede "esas olarak barışçı yollarla..." şeklinde, ikinci baskıda ise "esas olarak baskı ve teröre dayanmayan" şekline girivermiş. Şimdi, bu kadar farklılıktan ne çıkar, denilebilir. Oportünizmin ta kendisi.

Bakın ne diyor dostumuz:

"KSD, yönetim biçimine ilişkin tanımlamamıza karşı' çıkarken, çok açık bir şekilde hileye başvuruyor. Biçime ilişkin olan ifadeyi, öze ilişkin bir ifade olarak göstererek (veya ikisi arasındaki ayrılığı fark edemeyerek) eleştiriye kalkışıyor ve Lenin'in devletin özüne ilişkin olarak söylediği sözleri bıkıp usanmadan tekrarlayıp duruyor. Burada adeta bizim ikinci cümlemize karşı birinci cümleni izi ispat etmeye (!) çalışıyor. İki cümleyi birbirinden koparark yorumluyor ve birinci cüm-

leye rağmen, bizim burjuva demokrasisinin bir diktatörlük olduğunu reddettiğimiz sonucunu çıkarmaya çalışıyor." (KSD Eleştirisi, sayfa 17)

İddiamız biraz daha farklı. Demokrasinin diktatörlük olduğuna reddettiklerini değil, daha temelden, diktatörlük kavramının ne olduğunu bilmedikderini iddia ediyorduk. Çünkü diktatörlükten bahsetmelerine rağmen, burjuva demokrasisinin baskı ve teröre dayanmadığını söylüyorlardı. Yukardaki alıntıda kıvırtmanın nasıl yapıldığını görüyoruz. Onlar bu söylediklerini biçim* açısından söylemişler, bizde hile yapıp özden bahsediyorlarmış gibi eleştirmeye kalkışmışız. Acaba durum söyledikleri gibi öz-bi-çim meselesi mi? Burjuva demokrasisinin baskı ve şiddete dayanmadığını bu biçimde söylemek nasıl biçim için olabilir? Türkçede kelime bol. Daha sonra nasıl hatırlayabilmişler "biçime ilişkin", "görünüşte" gibi kelimeleri? Onlar bu yazıları yazarlarken bu kelimeler yokmuydu ortada? DG o yazıları yazarken devlet biçimi, tipi gibi kavramlara kesinlikle yer verilmemiştir. Ve DG Kurtuluş'u yerden yere çalarken (!) o "esas olarak" sözcüğünün yerini de niye değiştirdiğini anlatıyor:

Ama önemli olan da zaten her durumda değişik unsurların içice geçmiş olduğu bu karmaşık (kompleks) görünüm içinde daima esas olanı (belirleyici, ağırlıkta olanı) tali olandan ayırdetmektir. (içice geçmeden sözedip bırakmak, iki yanlı bir olay içinde ağırlıkta olanı aramadan bırakmak tahlil sayılamaz.) Faşizm öğelerinin esas olduğu durumlarla burjuva demokrasisi öğelerinin esas olduğu durumları ayırdetmektir. ("DG" nin tartışma konusu paragrafındaki "esas olarak" ifadesi bu yüzden kullanılmıştır.)" (KSD Eleştirisi, s. 22)

İşte görülüyor bu "esas olarak" sözcüğünün "DG" açısından olan önemi. "DG" felsefi bir açıklamayla tali-esas ilişkisini ortaya koyuyor ve "bir bütünde değişik öğeler bulunur ama bunların bir kısmı bütün açısından tali, bir kısmı da esas olabilir." Elhak doğru. Ve buna dayanarak da "biz de burjuva demokrasisinde şiddet vardır elbet ama asıl olan başka şeylerdir. Bunu da 'esas olarak şiddete dayanmayan' demekle

belirttik. Esas olarak şiddete dayanmasa bile tali olarak dayanmaktadır elbet. Bunu kim inkar ediyor?" diyor dostlarımız. Ama halbuki bizim tahrif ettiğimizi iddia ettiği cümlesi böyle değil. " baskı ve şiddete dayanmayan (çok açık) esas olarak barışçıl yollarla sürdürdüğü diktatörlüğüdür." şeklindeydi. Demek ki Kurtuluş tahrif etmiyor; sadece "DG" kıvranıyor.

Ama dostlarımızın sırf yazı yazacağız diye yazdıkları yazılarda hatadan bol birşey olmadığı için, marifetleri burada bitmiyor. Yukarıdaki mantıktan kalkarak dostlarımız faşizmin ne olduğunu şöyle anlatıyorlar:

"Burjuva demokrasisi ağırlıklı olarak siyasi demokrasinin, yani demokratik hak ve özgürlüklerin, 'görünüşte' eşitliğin varolduğu bir yönetim biçimidir. Demokratik yönetim ilkeleri egemendir. Yani terör ve zor öğeleri 'eşitlik ve özgürlük' ile örtülmüştür.

"Faşizm, ağırlıklı olarak, terör ve zor yöntemlerinin egemen olduğu siyasi demokrasi yerine, siyasi gericiliğin egemen olduğu bir yönetimdir. Siyasi demokrasinin, demokratik hakların varlığından söz edilebilir; ama 'kesinlikle belirleyici değildir. Yani her iki yönetim biçiminde de yönetim ilkelerinin tümü gözlenebilir; fakat önemli olan, hangisinin ağır basıp basmadığının Tespit edilmesidir." (Faşizm, Anti-Faşist Mücadele, s. 20)

Söyledikleri şu kadar basit:

"Demokrasi dediğimiz nesnede şiddet vardır, ama örtülüdür. Demokratik yönetim ilkeleri egemendir. Faşizm dediğimiz nesnede ise, demokratik yöntemler de vardır, ama terör ve zor yöntemleri belirleyicidir. Diğer yöntemler nicel, terör ve zor ise niteldir." Acaba böyle bir ayırım, "DG-DY" un dertlerine derman olur mu? Pratiğe vuralım anlarız.

12 Mart dönemi açık faşizm, şimdiki dönem ise, gizli faşizmdir, der arkadaşlarımız. Neye göre 12 Mart açık faşizmdi? Terör ve zor yöntemlerinin egemen olmasına göre. Peki, içinde yaşadığımız dönem, neye göre gizli faşizm? Terör ve zor yöntemlerinin egemen olmasına göre. İkisi arasındaki

fark ne o zaman? Dostlarımız bize, hemen demokratik hakları gözden kaçırıyorsunuz, diyecekler. Demek şimdi ayırdedici olan, o demokratik haklar. Peki, bu demokratik hakların "ölçü standartlarına göre birimi" ne? Metre, Kg, m^3 gibi şeyler mi? Yok, diyeceklerdir, sosyal olaylar onlarla ölçülmez, be ahmaklar. Peki, neyle ölçülür bu "demokratik nicelikler"? Açık faşizm altında da bazı demokratik hakların olduğunu söylüyorsunuz. 12 Mart döneminde de vardı böyle "bazı" haklar. İşçi sınıfının bugünkü koşullardaki en ilerici federasyonu bile kapatılmamıştı. Baskılar altmdaydı ama, varlığını sürdürüyordu. 12 Mart'ı övecek değiliz ama, dostlarımızın kriterleri açısından, bunların ortaya konulması gerekiyor. İşte "DG-DY" un gizli-açık faşizm ayırımı, böyle saçmalıkların temeli olmaktan öteye gitmiyor.

Üstadlar, bu gizli faşizm konusuna, bir başka yazılarında dipnot olarak, açıklık getiriyorlar:

"Sanıyoruz ki 'KSD' nin kafasını karıştıran, gizli faşizm kavramındaki 'gizli' kelimesi ile, bu biçimde devletde kurumlaşmış olan zor ve onun gizliliği çağrışımı. Alışık olduğumuz gibi, gene gözü kelimelere takılmıştır. Zorun gizli olması ayrı şey, gizli faşizm kavramı ayrı şeydir. Gizli faşizm, metropol ülkeler için tipik olan ve (Dimitrof'un da açık faşizm dediği)* klasik faşizm biçimlerine karşılık (ve onlardan ayırdedilmek istenen) sömürgelere has faşizm biçimi için kullanılan bir terimdir. Kelimeler ayrıştırılarak ele alınamaz. 'KSD'nin karıştırmaması için belirtelim ki, gizli faşizmde de terör, açık faşist diktatörlüklerdeki gibi değil ama, yine açıktır!" (Devrimci Gençlik, Sayı 14, s. 10)

Sağ olsunlar, karıştırmamamız için, gizli faşizm, de de terörün açık olduğunu, ama açık faşizmdeki gibi "açık" olmadığını belirttiler. Bizim kafamız da karışıklıktan kurtuldu! "DG", bize 'kelimelerle oynama diye ikide bir ikazda bulunuyor ama biz dayanamıyor genede soruyoruz: Bu "açık"tan "açığa" fark nasıl oluyor? Acaba "aralık" mı demek istiyor dostlarımız? Bu konuda merakımız birazcık yine bir dipnotta gideriliyor. (Zaten "DG" hiçbir önemli konuda dipnottan yukarıya çıkmayarak

bir çeşit dipnot ideolojisi oluşturdu) Biz terörünün örtülüsünü ama açığının cinslerini pek çıkartamadık. DG izah ediyor:

gizli faşizmde devlette kurumlaşan şey faşist terör aygıtlarıdır. Faşizme ait terör unsurlarıdır ve bu 'zaten' devletin zorun kurumu olması olgusundan farklıdır. Örneğin, bir burjuva demokrasisinde ordu, mahkemeler, bizatihi yasalar ve anayasa, devlet kurumları olarak 'zor'un sistemleşmiş ifadeleridir. Buna karşılık, eğer ordu, parlamento, ya da başka devlet organları faşist terör mekanizmasının doğrudan bir kurumu olmuşsa (ki ülkemizde bahse konu olan şey budur), bu başka bir şeydir. Burada gizli ya da kurumsal faşizm kavramı, aşağıdan yukarıya gelişen, kitle tabanına dayalı (Almanya, İtalya vb. gibi kapitalist ülkelerdeki) açık faşist diktatörlüklerle olan farklılık ifade edilmek üzere kullanılmaktadır. (Nasıl da faşizmi sadece yukardan geliştiriyor. Ne zaman ki MHP bir milyon oy ve 16 milletvekiliyle parlamentoya girdi; faşizmi aşağıdan, da geliştirmeye başladılar. Siyaseti geriden izlemek işte budur.-Kurtuluş) Öyleki kitle temelinin zayıflığı nedeniyle parlamentoyu, cumhuriyeti ve hatta birçok siyasal partiyi kapatmayarak parlamenter bir görünüm altında işlemektedir. Bu görünüm altında işlemekte ve yukarıdan aşağı bir gelişme seyri izlemektedir. Söz konusu olan, faşizmin gizli bir işleyiş mekanizmasına sahip olmasıdır. Bu durum burjuva demokrasisinin de burjuva diktatörlüğüne örtü olması anlamında baskı ve zorun gizlenmesi olayı ile karıştırılmamalıdır." (KSD Eleştirisi sayfa 21)

"DG" burada, zorun devletin kurumu olmasıyla, bu zor kurumlarının faşizmin eline geçmiş olmasını karıştırmamak gerekir diyor ve "baskı ve şiddet devlet içinde kurumlaşmıştır", derken de bu ikisinin aynı anlama geldiğini iddia ediyor. İki cümle aynı anlama gelir mi gelmez mi, okuması yazması olan herkes anlar. Yoruma ihtiyaç yok. İddiaları, belirleyici bir biçimde devlet kurumlarının faşistleş-miş olduğu şeklinde. Buna gizli yahut kurumsal faşizm derlermiş. Halbuki Dimitrof, aynı şeye açık faşist diktatörlük adını veriyor. Ne hazin tecelli. Bir alttaki cümlede de, kitle tabanına dayalı faşist diktatörlüklerle (Almanya, İtalya vb.) farklılığı belirtmek için bu ayırımı

yaptıklarını söylüyorlar. Dimitrovherhalde oldukça enayiydi! Aynı şekilde, o da, Bulgaristan'da, Yugoslavya'da vb. faşizmin yukardan, devlet kurumlarını faşistleştirerek geldiğini anlatır ve "DG" gibi hiç de öyle kurumsal, sürekli, gizli gibi zırvalar ortaya koymaz. Ama, çağ değişti! 0, ikinci bunalım dönemiydi; bu üçüncü. İşte sihirli bir anahtar daha!

Dostlarımız, Türk devletinin, gizli faşist diktatörlük olduğunu iddia ederken, onun kitle temelinin zayıf olmasından dolayı, parlamenter bir görünüm altında işlediğini söylüyorlar. Öyle bir faşist diktatörlük ki, en azından 27 senedir iktidarda. Saraçoğlu dönemini de katarsak, 31 senedir iktidarda; hâlâ kitle temeli zayıf ve hep uğraştığı şey de, kitle temeli kazanmak. Diğer yandan, 1950 den beri Türkiye'de genel seçimler yapılır ve bu "kitle temelsiz, gizli faşist diktatörlüğü" sürdürenler milyonlarca oy alırlar. Bu kitle temeli değil, sanki ev temeli. E-ğer bu devlet faşist devlet ise ve yöneticileri, her girdiği seçimde, böyle oy alıyorsa; bu, bellibaşlı kitle temeline dayanarak, iktidar olmuş faşist hareketlerin en güçlülerinden ve en istikrarlılarından biridir denebilir. Çünkü, bundan daha uzun yaşayan iki hareket vardı; Pranko ve Salazar diktatörlüğü.

"DG" yazarlarının yukarda yaptığımız alıntıda anlattıkları şey, Dimitrof'un, faşizmin, yukardan aşağıya gelişmesi dediği olgudan zerrece farklı değildir. Farklılık, Dimitrof'un, ne dediğini bilmesi, dostlanmızınsa, ne dediklerinden bihaber olmaları.

Şayet, "DG" yazarları, devlet kurumlarının, nitelik belirleyici bir biçimde faşistleşmemiş olduğunu söylüyorlarsa, zaten nitelik belirlememesi dolayısıyla diktatörlüğün faşistliğinden de bahsetmemeleri gerekir. Ayrıca, bir noktanın daha hatırlatılmasında yarar vardır. Hitler iktidara gelmeden önce, devlet kurumlarının birçoğunu ele geçirmişti ve "gerisini de temizlemek birkaç saatimizi aldı" der. Ve herkes bilir ki, Hitler, iktidar olmadan önce, Almanya'da faşist diktatörlük yoktur.

Gene Dimitrof'un belirttiği gibi, bazen açık faşist diktatörlükler burjuva partilerine, geçici bir ya-sallık tanırlar. "DG" in bu konuda söyledikleri de yeni bir şey değildir. Faşizmin, par-

lamenter görünüm altında işlemesi, diye getirdiği şey; eğer Hitler-in parlamentosunun işleyişinden daha farklı birşey-se, yani bugün Türkiye'deki parlamentonun ve diğer devlet kurumlarının işleyişi gibi birşeyse, bu zaten burjuvazinin şiddeti gizleme yönteminin ta 'kendisidir. Şiddetin belirleyici bir biçimde açık bir hal kazanması, diktatörlüğünde açık bir hale gelmesi demektir. Başka türlü, diktatörlüğün örtülü veya açık olması diye birşey olamaz. "DG" in de dediği gibi

Faşizmin, tekelci burjuvazinin açık törürcü diktatörlüğü olduğunu ifade ediyordu. 'Açık törürcü diktatörlük' ne anlama gelir? (Açık diktatörlük anlamına gelir-Kurtuluş) Açık terörün karşıtı açık olmayan terördür. Yani, gizli terör... Gizli terör, özünde terör, görünüşte ise 'eşitlik', 'özgürlük' ve 'barışçıllık' demektir. Özünde terör, görünüşte terör 'olmayan' demektir." (KSD Eleştirisi, s. 20)

Arkadaşlarımız, gizli terör de dese, dolaylı terör de dese bunun, yalnızca görünüşte terör 'olmayan' demek olduğunu, özde ise terör olduğunu -ve hatta olmayanı tırnaklayarak- kavramışlar. O zaman, ellerinde iki kesin kategori vardır. Tabii görünüş itibariyle: açık terör ve gizli terör. Arkadaşlar, bunları kategorik olarak ele almakta ve bu baz üzerinde devlet biçimlerini ayırdetmektedirler. Ama yukarda gördüğümüz gibi, gizli terörün kendi içinde de kategorik ayırımlara gitmeğe çalışmakta ve "açık" tan "açığa" fark vardır, demektedirler. Açıktan açığa nasıl fark olur? "Aralık", "yarı aralık", "dörtte üç açık", "tam açık"* gibi kategorik olmayan farklılıklar ortaya getirilebilir. "DG-DY" un ayırımları, kriter olarak alındı mı, yalnızca açık-gizli faşizmden değil, örneğin CHP iktidarında biraz daha yumuşatarak "daha gizli faşizm" anlamına gelebilecek bir terim, TKP'nin, hayal de olsa ileri demokrasisi şartlarında (!) "daha da gizli faşizm" anlamına gelecek terimlerin türetilmesi gerekir; çünkü, "DG"e göre, bizim gibi ülkelerde sosyalist iktidar kurulmadan, faşist diktatörlükten bahsetmemek mümkün değil ve faşist diktatörlüğün ölçütü de devlet kurumlarının ne kadarının faşistleşmiş olduğu.

"DG-DY" un faşizm tezlerindeki bir önemli konu da, üçüncü bunalım döneminde sömürge-yarı sö-

Bu, aralık, yarı aralık vb. terimlerini, sadece kelime anlamı olarak söylemiyoruz. DG nin anlattığı, o, gizli faşizm kavramı içerisine doldurduğu muhtevanın simgesi olarak kullanıyoruz. Yani, bir dönemde faşizmin eline geçmemiş on kurum varsa "aralık", yedi kurum varsa "yarı aralık", iki kurum varsa "tam açık" denilebilir!

mürge ülkelerde faşizmden başka birşey olmadığı şeklinde. Gerçi dostlarımız, "Hayır, biz öyle demiyoruz" diyorlar. Zaten, birçok konuda aynı şeyi yapıyorlar. Birşeyler anlatıp anlatıp, "bu, şu anlama gelmemelidir", "buna başka bir anlam vermemek lazım" "bunu, onunla karıştırmamak lazım" gibi paratoner cümlelerle, kendisinin de farkına vardığı saçmalıkları örtmeğe çalışır. Niçin, o anlama gelmemelidir? Bu konuda açıklamağa gerek yok. "Doğru siyasete inananlar" böyle şeyler sormazlar. "Doğru siyaset" söylüyorsa doğrudur. Bundan ancak oportünistler kuşku duyabilirler! "DG-DY" şöyle diyor:

"Geri bıraktırılmış ülkelerde baştan da söylediğimiz gibi, burjuva demokratik devrimler tamamlanmamıştır. Burjuvazi, emperyalizm tarafından yönlendirilir. Zayıf ve cılızdır, dışa bağımlıdır. Güçlü bir işçi sınıfı (gerek nitelik gerekse nicelik olarak) hareketi ve mücadele geleneği yoktur, işçi sınıfının mücadelesi sonucu kazandığı, sağlam hak ve özgürlükleri sınırlıdır. Diğer gerici sınıflarla ittifakının kaçınılmazlığından dolayı, uluslararası ilişkileri ve işbirliği yaptığı sınıf ve tabakalarla ilişkileri gereği, OLİGARŞİK yönetim, işçi ve emekçi kitlelerin demokratik hak ve özgürlüklerini kısıtlamaya gitmektedir. Ülkede, burjuva demokratik devrim tamamlanmamış olduğu, burjuvazinin zayıflığ-ndan dolayı, batılı anlamda bir burjuva demokrasisinden bahsedilemez. Biz buna, 'SÖMÜRGE TİPİ FAŞİZM' diyoruz." (Emperyalizm ve yeni sömürgecilik, s. 92)

Dikkat edilirse, baştan aşağıya bir genelleme var ortada. Ne tek tek ülkelerden sözediyor, ne de Türkiyeden. "Geri bıraktırılmış ülkeler" diye bir genellemeden başlıyor ve o genel-

leme içerisinde-devam ediyor. Ve birtek satır yok ki, bu söylenenlerin belli bazı durumlar için geçerli olduğunu belirtsin. Siz, faş'zmi yalnızca emperyalizme bağlıyorsunuz, denildiğinde, ayağa fırlayıp, "Haşa, biz kattiyen öyle birşey söylemiyoruz. Tahrif ediyorsunuz, sahtekarlık yapıyorsunuz." diye avaz avaz bağırıyorlar. Ve böyle demediklerini ispatlamak üzere, biz şunu da söyledik, diyorlar: "sömürge tipi faşizm olayı, emperyalizmin varlığı ile birlikte incelenerek, bu bütünselliğin gelişimi içinde açıklanmaya çalışılmalıdır... Ama sistem olarak belirleyici duruma üçüncü bunalım döneminden sonra girmiştir. SÜREKLİ FAŞİZM, emperyalizmin g'.ıli işgal esprisiyle belirleyici olmuş, ortaya çıkmıştır. Çünkü ülke içinde, faşizmin maddi temeli olarak gösterdiğimiz tekelci sermaye hâkimdir ve mevcut yapıyı yönlendirmektedir. Buradan tekelci sermayenin her yönetim biçimi faşizmdir gibi bir sonuç çıkartmamak gerekir. Bu, anti-Marksist bir görüştür, (abç) Geri bıraktırılmış ülkelerde, tekelci sermayenin varlığı, saydığımız diğer etmenle de birleşerek, bu olguyu yaratmıştır, (ülkede burjuva demokratik devrimin yapılmamış olması)" (age. s. 93)

Gördüğümüz gibi "DG" yazarı, yaptığı yanlışlığın farkına vararak, " buradan bu sonuç çıkarılmamalıdır", "çünkü biz bir başka etmenden de bahsettik; " ülkede burjuva demokratik devriminin yapılmamış olması", diyor. Tam, yumurta mı tavuktan çıkar, tavuk mu yumurtadan çıkar gibi bir şey. Bir ülke neden geri bıraktırılmış adını alır? Emperyalizm tarafından geri bıraktırılmış olduğundan, dolayısıyla burjuva demokratik devrimini yapıp, sanayi toplumu haline gelememiş olmasından değil mi? "DG" bunu böyle anlatmıyormuydu? buradaki paragrafta ise, sanki geri bıraktırılmış ülke[1] er de, •burjuva demokratik devrim tamamlanmış olabilirmiş gibi, "biz bu faktör de söz konusu olursa, sürekli faşizm söz konusudur diyoruz" derler. Bu, aynı "biz insana, sadece insan yapısına sahip olduğundan dolayı değil, aynı zamanda kafası olduğu taktirde insan diyebiliriz" demektir. Böyle bir tanım yapmaya safsata denmez de ne denir? Bu saydıkları iki faktör, birbirinden ayrı olarak düşünülemeyecek olgulardır. Biri, diğerinden

ayrı var olmamıştır şimdiye değin. Demek ki "DG" emperyalizme bağımlı her ülkede sürekli faşizm vardır diyormuş. İsterse kurana basıp, yemin etsin, birşey değişmez. "DG" in sayfalar tutan derin tahlilleri, her zaman böyle başarılı sonuçlara varır. Ve ardından, yalancı pehlivan gibi çıkıp, "sizin faşizm görüşünüz ne?", "gel, erkeksen faşizmi tartışalım", "sizin faşizme karşı mücadele porgrammız yok" diye peşrev çeker. Böyle faşizm tahlilleri olacağına ağzını kapatıp, oturmak, bin kere daha yeğdir. Bu kadar saçmaladıktan sonra, bir sosyalistin bunca böbürlenebilmesine akıl almaz doğrusu.

"DG" bir broşüründe de şöyle diyor:

"Emperyalizme bağımlı olduğu için, ülkemizde faşizm vardır, diye bir tahlil olmaz. Aksine emperyalizmin varlığının doğurduğu sonuçlar incelenmiş ve bu sonuçların somut şekillenişi anlatılmış ve faşizm tespiti, bu tahlil üzerine oturtulmuştur." (Faşizm, Anti-Faşist Mücadele, s. 40)*

Görüyorsunuz dostumuzun dediğini; somut şartların incelenmesinden bahsediyor ve inceleme dediği şeylerde, başlangıçtaki varsayımları.

"Türkiye emperyalizme bağımlıdır."

"Geri bıraktırılmıştır."

"Burjuva demokratik devrimini tamamlayamamıştır."

"Tekelci burjuvazi vardır."

"Bunlardan dolayı faşizm vardır."

İnceleme bunlar mı? Bunlar, çocukların bilebildiği gerçekler. "DG" de zaten bunları, varsayım gibi ele almaktadır. Neyi incelemişte, ne sonuç çıkarmış? Hiçbirşey. Bir ton yazı yazıp, bu varsayımların dışında hiçbirşey söylememek incelememidir? Yoksa "DG" bunları yeni baştan ele alıp, yeniden ispatladığını mı söylemek istiyor? Bari dünyanın da yuvarlak olduğunu yeniden inceleyip ispatlasa!

"DG" nin faşizm tahlili konusunda yaptığı hatalarla daha fazla uğraşacak olursak, hiçbir aoraut sonuca ulaşamayaca-

ğız. Bunca saçmalığın yapılmış olması, bir görüşün yanlışlığını kanıtlamaya yeter de artar bile. Biliyoruz, "DG-DY" yazdıklarımızın nasıl saçmalıklarla dolu olduğunu derhal ispatlayacaktır (!) Bu konuda onlarla başa çıkmak mümkün değil.

"DG" şimdiye değin sürdürdüğü bu faşizm tahliliyle, daha önceleri de belirttiğimiz gibi, faşizmin, gerçek gelişimini görememiştir. Örneğin, bizim bir yazıda "hazır faşistler devlet içerisinde söz ve pay sahibi iken" dememizi, faşizmi kavrayamamız olarak nitelemiş ve şiddetle eleştirmişti. Gerçekte, devlet içerisinde belirli kurumlara faşistlerin yerleşmesi ve bu kurumları faşistleştirmesi ancak konunun bir yanıydı. Bunun ötesinde ve bundan çok daha etkin bir yöntem olan("klasik faşist hareketlere" büyük ölçüde benzer bir biçimde siyasal ve toplumsal örgütlerin yaratılması olayı, daha dikkatle incelenmeli ve bunlara karşı mücadele taktikleri geliştirilmeliydi.

"DG-DY" tüm üçüncü bunalım dönemi boyunca ülkemizde faşist diktatörlüğün olduğunu iddia ediyor. Bu aşağı yukarı otuz yıİ demektir. Ve bütün bu zaman zarfında faşizm, kitle desteği yaratmaya çalıştı, diyor. Dikkat edilirse, yirmi yıl boyunca "yaratamamış" olduğu kitle desteğini, on yıl içerisinde hemen, sıfırdan bir milyona çıkartmıştır. Yirmi yılda başarılamayan iş, on yılda nasıl başarılmıştır? Sorunun cevabı, faşistlerin, siyasal bir örgütlenmeye girişmeleri ve bu örgütlenmeyi öğrenci gençlik içinde değil, halk kitleleri arasında esas olarak yaygınlaştırma'larındadır. Elbette öğrenci gençlik, bu konuda azımsanmayacak bir faktör olmuştur. Bunun faşistler açısından olan önemine, bundan önceki iki sayıda değinmiştik. îşte "DG-DY" bu gerçeği kaçırmıştır. Ancak bugün, faşizmin güçlü bir kitle desteğiyle ortaya çıkması karşısında, "faşizm hem yukardan, hemde aşağıdan gelişmektedir." demektedir. İnayet ola, ama gene de fena değil.

"DG" in, faşizme karşı mücadeleyi, anlaşılmaz hale sokmasının bir nedeni de şu:

"Sömürge tipi faşizm, sürekli açık faşizm değildir. Nispi demokratik hakların belirli ölçüde (neyse bu "belirli"?-Kurtuluş) var olduğu gizli faşizmden, bir açık faşist diktatörlü-

ğe dönüşme eğilimlerinin, söz konusu olduğu durumlar da, açık faşizme karşı mücadele sorunu da önem taşır, ama bu yan talidir. (Faşizm, Anti-Faşist Mücadele, s. 26)

"DG" bu anlayışıyla gerçekte, faşizme karşı mücadeleyi tali bir sorun olarak koymaktadır. Çünkü, faşizmin bugün sürdürdüğü çaba, açık faşist diktatörlüğünü kurma çabasıdır. Eğer bu çabaya karşı çıkmak, tali ise, esas olan nedir? Ama "DG-DY" açık faşist diktatörlüğün bir askeri darbe olduğunu zannediyor ve "faşizm gelişiyor, devleti adım adım ele geçiriyor" diyenlere karşı ateş püskürmektedir. Faşizm sadece, darbeyle gelmez. Seçimlerde çoğunluk sağlayarak da gelebilir. Ve İtalya ve Almanya'da böyle olmuştur. Türkiye'de olamayacağını ise, kim* se iddia edemez. Faşizmin bu çabasına rağmen, yu-kardaki alıntıda da görüldüğü üzere, acaba "DG" neden buna karşı mücadelenin tali olduğunu söylüyor? Çünkü, cunta söylentileri ortalarda yok. O halde açık faşist diktatörlük tehlikesi de tali durumdadır.

Ama "DG-DY" derhal, "bizim, anti-faşist mücadele programımızla (programın ne olduğunu yu-kardaki eleştirilerde gördünüz-Kurtuluş) devrim programımız çakışır" diyor. Bu ne demektir? Şu demektir: "Bugün faşist devlet vardır ve bu devlet aynı zamanda oligarşik devlettir. Bizim devrimimiz ise, anti-oligarşik devrimdir; oligarşik devlet ve faşist devlet aynı olduğuna göre anti-oligarşik devrim mücadelesi ve anti-faşist mücadele çakışırlar." Bundan ne çıkar? CHP sorunu çıkar; eğer CHP, oligarşinin bir partisiyse; gelin çıkın bu paradoksun içinden bakalım. CHP faşizme karşı tutarsız da olsa bir müttefik. Peki ya demokratik halk devriminde de CHP, gene müttefik mi? TKP'nin ileri demokratik devrimiyle, "DG-DY" un "anti-oligarşik devrimini"

gelin de birbirinden ayırm, şimdi. Şeytana küfür ede ede, şeytanın hizmetkarı olanlar vardır.

işte bu şekilde de "DG-DY" faşizme karşı ittifaklar sorununu tutarsız olarak ortaya koymaktadır. Ama bu tutarsız teorik tahliline rağmen, CHP'nin müttefik de olabileceğini söylüyor. Zaten "DG-DY" şu teori ile pratik arasındaki, birlik denen şeyi

de bir türlü kavrayamadı, (silahlı propaganda, öncü savaşı gibi tali (!) sorunlarda olduğu gibi.)

En son olarak "DG" in bir sorusunu cevaplayalım:

"Faşizm tırmanıyor, diyor KSD ve de 'faşizmin bir devlet biçimi olarak varlığını ileri sürmek, bu tırmanışa seyirci kalmak demektir' diyor. O halde bu tırmanışa seyirci kalmamak için ne yapılmalı? Faşizmin (mevcut) oligarşik diktatörlüğü yıkmasına (!) karşı çıkılmalı ve de oligarşik diktatörlüğü, faşizmin yıkmasına karşı savunmalı (!) Seyirci kalmamanın başka yolu var mı?" (KSD Eleştirisi, s. 30-31)

"DG-DY" un korkunç mantığı, bizimle dalga geçmek isterken ortaya çıkıyor. Faşist diktatörlüğe karşı çıkmak, ancak oligarşik diktatörlüğü savunmakla mümkün olabilirmiş! "DG-DY" aynen bunu söylüyor. Bu saçmalığı ortaya koyduktan sonra, istediği kadar, "biz, onu o anlamda değil de, şu anlamda söyledik", "bu, bu anlama gelmez" gibi incilerini döktürmeğe başlayabilir. Heyhat.

Faşist diktatörlüğe karşı çıkmak için, oligarşik diktatörlüğü savunmak! "DG-DY" beynini sıcak ekmeğin arasına koyup yemiş.

Hadi, Kurtuluş, faşizme göre daha çok demokratik hakların olduğu oligarşik diktatörlüğü savundu diyelim; ya "DG-DY", "açık faşizm" tehlikesi karşısında "bazı demokratik hakların olduğu", "gizli faşizmi" mi savunacak?* Bize yukarda yükledikleri görev mantığı içerisinde, biz de onlara rahatlıkla bu görevi verebiliriz. Diyecekleri, "Biz, böyle saçma şeyler yazmadık" olacaktır. Kurtuluş da yazmadı.

KURTULUŞ

NOT : Biz, bu eleştirileri, bir yerde "DG-DY" un gizli faşizm konusundaki asıl teorisyeni olan dönek yazar Çetin Özek'e yöneltecektik. Ancak, o siyasi arenadan silinmiş olup, oligar-

şinin hizmetine girmiştir. İlgilenenler olursa, Çetin Özek'in "Faşizm ve Devrimci Halk Cephesi" isimli kitabına bakabilirler. "DG - DY""un analizleri aynıyla orada bulunabilir.

Kurtuluş Sosyalist Dergi. Sayı 18. Kasım 1977.

FAŞİZM ÜZERİNE NOTLAR –IV

HALKIN KURTULUŞU'NUN AÇIK FAŞİST DİKTATÖRLÜĞÜ

Günümüz Türkiye'sinde, sosyalist hareket hâlâ yerine getirilmesi gereken en acil görevini yerine getirmemiş, işçi sınıfı hareketiyle bütünleşeme-miştir. İşçi sınıfı adma ortaya çıkmış irili ufaklı 20'ye yakın grubun varlığı bunun en somut örneğidir. Bu sayı bir süre daha artacağa benzer. Bazı gruplar birbirleriyle suni birlikler oluşturmaya çalışsalarda aslında işçi sınıfından kopuk, kariyerizmin at koşturduğu, yeni tekkeler olmaktan öteye gidememektedirler. Bu tekkelerde kısa bir süre sonra başlangıçta bir araya gelinen sayılarından, daha fazla sayıda, yeni tekkelere bölünmekten kurtulamamaktadırlar. Ülkemizde henüz sosyalizmin biliminin en temel ilkeleri bile tartışma konusu olabilmekte ve marksizm-leninizm akla ha-

yale gelmedik katkılarla zenginleştirilmektedir. (Devletin ele alınışı bunun en somut örneğidir. Sovyet şab-loncularında ileri demokrasi, Çin şabloncularmda Sosyal Emperyalizm, Sosyal Faşizm görüşlerinde olduğu gibi.) [70]

Bu durum, işçi sınıfının acil görevlerinin yerine getirilmesini (parti sorunu) olumsuz yönde etkilemektedir.

Tabii, henüz daha işçi sınıfının biliminin bile doğru bir biçimde kavranamadığı bir ortamda, teorinin ülkemiz şartlarına yaratıcı bir şekilde uygulanabilmesini beklemek ise, fazla iyimserlikten öteye girememektedir. Ancak, hemen belirtmekte yarar gördüğümüz bir noktada yukarıda sergilemeye çalıştığımız karmaşık gibi görünen tablonun aslında hiç te karmaşık olmadığıdır. Çünkü sayısal bakımdan ne kadar çok olursa olsun ve de giderek çoğalırsa çoğalsın, bu grupların büyük bir çoğunluğunun Çin ve Sovyet şabloncusu olduğu göz önüne alınacak olursa, bunlara karşı verilecek ideolojik mücadelenin özünde aynı olduğu görülecektir. Bunlar ister soldan, ister sağdan olsun sonuçta marksizm-leninizmi revizyona tabi tutan Çin ve Sovyet revizyonizminin ülkemizdeki siyasi temsilcileridir... Birbirlerine karşı yönelttikleri (sözüm ona ideolojik) suçlamalarda, özünde içi boş küfürlerden başka bir şey bulmak mümkün değildir. Bunun en somut örneğini Halkın Kurtuluşu'nun bundan dört ay önce çıkan sayılarında "Teori Yolumuzu Aydınlatıyor." sütununda "Aydınlık oportünizminin faşizm tahlilinin eleştirisi" başlıklı yazısında izledik. Halkın Kurtuluşu, Aydınlığa yönelttiği bu eleştirilerin tümünü bir seneye yakın bir süredir sistemli bir şekilde savunmuştu. Daha sonra yapılan bir özeleştiri ile (40. sayıdan **sonra)** bu görüşlerin sadece kendi içinde çelişen yanlarını düzelterek yanlışların kendi içinde tutarlılığı sözde sağlanmış oldu. Bizce bu şekilde biraz daha PDA'lılaştı.

Çünkü PDA revizyonistleri şablonculuk açısından ele alındığında, kendi içinde çelişmeyen, bu nedenlede yanlışları en sistemli biçimde savunan gruptur. Halkın Kurtuluşu ve diğer Çin şabloncusu gruplar ise aslında PDA'nın kötü sicili olmasa şimdiye kadar onunla çoktan bütünleşirlerdi. Ne var ki PDA

hareketi iflah olmaz bir oportünistliktir. Ve bu gerçeğin artık bir veri haline gelmiş olduğunu diğer Çin şabloncuları da çok iyi bildikle-rindan PDA ile aralarında ideolojik ayrılıklar çıkarmak için ellerinden geleni yapmaktadırlar. Tabii bunu yaparken de şabloncu görüşleri birbiriyle çelişen tahlillerle dolmakta, bu çelişkilerin çözümü ise biraz önce söylediğimiz gibi onları biraz daha PDA'hlaştırmaktadır.

Halkın Kurtuluşu, Halkın Birliği ve Halkın Yolu'nun kendi aralarındaki birliğinin anti-PDA'-cıhk temeli üzerinde şekillendiği; artık herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Ancak PDA'nın bu gruplar tarafından dıştalanması, tamamen biçimseldir. Çünkü aralarında esaslı ideolojik ayrılık yoktur. Ama Çin şablonculuğu deyince akla önce PDA gelir. Diğer gruplar tutarlı bir Çin şabloncu-su olabilmek için, biraz daha PDA'hlaşmak zorundadırlar. Aksi halde her gün bir öz eleştiri yaparak kendi tabanlarının bile itimadını yitirirler.

Yazımızın konusu, genel olarak bu grupların tümünün Faşizm tahlilinin bir eleştirisi olmakla birlikte, yukarıda bahsettiğimiz gibi, aralarında ideolojik bir ayrılık olmadığı için, özel olarak Halkın Kurtluşu'nun görüşlerini eleştireceğiz. Elbette aralarında öze ilişkin olmayan, ufak tefek farklılıkların olduğunu göz önüne almaktayız. Ancak bu durum bizim eleştirimizin yönünü etkilememektedir. Bir de, teorik olarak Çin şablonculuğunun en tutarlı savunucusu Aydınlık hareketi olmasına rağmen, eleştirimize konu olarak H. K.'nun seçilişi, başlıca iki nedene dayanıyor. Birinci neden, PDA'nın toplumsal etkinliğinin zayıflığı, İkincisi ise, H.K.'nun bu konuda diğerlerinden daha fazla laf ederek işi daha fazla saçmalığa sürüklemiş ve dolayısıyla saçmalığın kökenlerinin görülebilmesi-ni daha kolaylaştırmış olması.

Halkın Kurtuluşu'nun Faşizm konusundaki görüşleri iki bölüme ayrılmakla birlikte biz onları bir bütün içerisinde değerlendireceğiz. Zira, Halkın Kurtuluşu'nun *40, 41, 42 ve 43. sayılarında* yapılan öz eleştiri, aslında sadece kendi içindeki çelişkileri yok etmeyi amaçlamış olup, yanlışların daha tutarlı bir biçimde sistemleştirilmesinden öteye gi-dememekte. Tabii Halkın

Kurtuluşu'na sorarsanız sözü geçen sayılarda, önceki görüşlerin öz eleştirisi yapıldığından kendileri sadece bu sayılardan sonraki yazılarından sorumlu tutulmalılar. Ancak gene Halkın Kurtuluşu'ndan yapacağımız alıntılarda da görüleceği gibi, bu kişiler öz eleştirilerinde samimiyetsizdirler. Ve hatalarına daha sonraki sayılarında devam etmişlerdir.

Faşizm, Kapitalist Devlet tipinin emperyalizm dönemindeki biçimlerinden biridir. Devletin biçimini esas olarak tayin eden sınıflar ise metropol ülkelerde, Tekelci b u r j u v a z i , yarı sömürge ülkelerde ise tekelci burjuvazi ve büyük toprak ağalarıdır. Faşizm de aslında hâkim sınıfların şu veya bu kliğinin tercihi değil, esas olarak Kapitalist yapının bir tercihidir. Bu konu oldukça önemlidir. Zira, hâkim sınıfların bir kesiminin Fa-şizm'den yana, diğer bir kesiminin ise Demokrasiden yana olduğunu, dananın kuyruğunun burada koptuğunu zannetmek, Faşizmi hâkim sınıfların kendi aralarındaki çatışmanın ürünü gibi görmeye götürür ki; bu da önemli bir hatadır. Ancak belirli dönemlerde hâkim sınıfların bazı kesimleri "şimdilik" Faşizme gerek duymayabilir. Ama kendisini dayatma durumuna gelen Faşizme karşı da durmazlar.

"...hâkim sınıfların en gerici kesimleri, faşist burjuva kesimleri yeni bir tırmanma ve saldırı içindeler." (H.K. sayı: 1) Halkın Kurtuluşu, uzunca bir dönem yukarıdaki görüşlerin ışığı altında faşizme karşı mücadele vermişti. Daha doğrusu hâkim sınıfların kendi aralarındaki çatışmada, Faşizme karşı olan kesimin faşist kesimi alt etmesini beklemişti. (İleride yapacağımız alıntılarla, bu konu daha da açıklığa kavuşacak.) Şimdi biz H.K.'-nun Faşizmi hâkim sınıfların sadece bir kesiminin egemenliği olarak gören mantığını biraz daha gözler önüne serelim.

"En kanlı, en gerici faşist kliğin ve siyasi temsilcisi MHP'nin ağzından sahte anti-kapitalist sloganlar düşmez oldu." (H.K. sayı: 1) "Hâkim sınıfların en gerici kesimleri buhrandan çıkışı, buhranın getirdiği yükleri, işçilerin ve emekçi halkın sırtına yüklemekte görüyorlar." (H.K. sayı: 5) Her iki alıntıdaki mantık da aynı. Faşizmin, hâkim sınıfların en gerici

kliğinin ideolojisi oluşu. Demek ki Hâkim sınıflar içinde en gerici olmayan bir kesim de var. 0 zaman hâkim sınıflar ittifakının yapısına bir göz atmamız gerekecek. Bu ittifak, (oligarşi) tekelci burjuvazi ile toprak ağalarının en irilerinin oluşturduğu bir yapıdır. Ve çok açıktır ki bunlar zaten en gerici sınıflardır. Bunları tekrar az gerici çok gerici gibi kategorilere ayırmak bizi hiç bir yere götürmez ama Halkın Kurtuluşu'nu faşizmi alt etmede o hâkim sınıfların az gerici kesiminden medet ummaya götürür. Bu konuda tek bir ayırım var. Hâkim sınıfların bazı kesimleri şu anda bir faşist dikta istemiyor, başka yöntemleri denemekte yarar görüyor. Bu gelecekte de böyle sürecek demek değildir. "Halkın Sesi'nin her dönem bir hâkim sınıf kliği ile ittifak aramak anlayışı sosyal-faşizmle de ittifaka götürmektedir." (H.K.sayı: 44) Halkın Kurtuluşu daha öncede belirttiğimiz gibi 40, 41, 42 ve 43. sayılarında faşizm konusunda eski görüşlerini eleştirmiş ve faşizmin hâkim sınıfların bir kesiminin değil tümünün tercihi olduğunu bu sayılarda birçok kez tekrarlamıştı. Ancak 44. sayıdaki bu satırlar yapmış oldukları özeleştirinin içinin ne kadar boş olduğunu gözler önüne seriyor.

Hemen belirtelim, bia yukarıdaki alıntıda geçen sosyal-faşizmi kabul etmiyoruz. Ancak Halkın Kurtuluşu, sosyal-faşizmi hâkim sınıfların ideolojisi olarak kabul etmekte, TKP, TSİP, TİP gibi partileri de sosyal-faşist partiler olarak değerlendirmektedir. "TİP, TKP, TSİP vb. Bu partiler işbirlikçi tekelci burjuvazi ve feodal toprak ağalarının siyasi temsilcileridirler." (H.K. sayı: 58) yine "Hem faşizm, hem de sosyal-faşizm egemen sınıfların bir veya birkaç kesiminin değil, egemen sınıfların bütün kesimlerinin bir siyasi egemenlik biçimidir; egemen sınıfların en gerici, en şoven ve en gaddar diktatörlüğüdür." (H.K. sayı: 45) eğer öyleyse, yani sosyal-faşizm hâkim sınıfların bir kliğinin de-ğilde, tümünün bir egemenlik biçimiyse, nasıl olu-yorda "Halkın Sesi'nin her dönem bir hâkim sınıf kliği ile ittifak arama anlayışı" onu "sosyal-emperyalizmle de ittifaka" götürüyor. Evet, sen kalk 43. sayıda özeleştiri yap, 44. sayıda bu özeleştiri ile çeliş, 45. sayıda yine 44. sayı ile çeliş. Görüldüğü gibi Halkın Kurtuluşu bir çelişki-

ler yumağıdır. Ama diyalektik olmayan bir çelişkiler yumağı. Şöyleki, özeleştirisini yaptıktan sonra birçok yerde eski görüşlerine uygun tahliler yürütmekte, kaş yapayım derken göz çıkarmaktadır. İşte eleştirinin yapıldığı sayılardan sonra kaleme alınmış bir paragraf daha. Mantık, eleştirisini yaptıkları faşizmin hâkim sınıfların tümünün değil bir kesiminin ürünü olduğu mantığı.

"Halkın Sesi'nin oportünist yazarları eğer merkezi görev faşist diktatörlüğü yıkmak olarak Tespit edilirse sosyaMaşizmle ittifak yapılabileceğini savunuyorlar.

Böyle bir Tespit birinci olarak Halkın Sesi yazarlarının, sınıf uzlaşmacısı ve her an kendini bir hâkim sınıf kliğinin kollarına atmaya hazır tavrından kaynaklanmaktadır." (H.K. sayı: 44)

Biraz önce aktardığımız alıntıda sorun sosyal-faşizminde faşizm gibi hâkim sınıfların tümünün siyasi egemenlik biçimidir şeklinde konmuştu. Oysa yukarıda, Aydınlık, faşist kliğe karşı sosyal-fa-§ist kliğe dayandığı için sınıf uzlaşmacılığı ile suçlanmakta. Demek ki faşizm hâkim sınıfların tümünün değil, belli bir fraksiyonun egemenlik biçimidir. Ama Halkın Kurtuluşu'nun başka bir sayısında hatta aynı sayının başka bir yerinde buna ters bir Tespite raslanırsa fazla şaşmamak gerekir. Çünkü dediğimiz gibi Halkın Kurtuluşu çelişkiler, hatalar, eleştiriler, özeleştiriler (!) açısından hiç bir siyasi hareketin ulaşamayacağı boyutlara varmıştır.

Halkın Kurtuluşu önceleri 1971'de Türkiye'ye faşizmin geldiğini daha sonra 1973'lerde faşist diktatörlüğün yıkıldığını söylüyordu. Bu Tespit onların gerçek yüzlerini ortaya koyuyordu. (Faşizmin hâkim sınıfların bir kesiminin siyasi egemenlik biçimi oluşu ve gelişinin de yıkılışının da esas olarak, hâkim sınıfların kendi aralarındaki çatışmaları sonucu oluşunun Tespiti) Bunu kendileri de far-kedince faşizmi 1973'te hâkim sınıflara yıktırmaktan vazgeçip, devam ettirmeyi uygun gördüler. İşte böylece 40, 41, 42 ve 43. sayılardaki eleştiriler ortaya çıktı. Sanki ülkemizde faşist diktatörlüğün devam ettiğini söylemekle işi halletmiş oluyorlar. Onların oportünist tez-

leri, bütün keskin laflarına rağmen yine hemen her sayıda, tabii bu sefer üstü biraz daha kapalı bir şekilde sergileniyor.

Özeleştirilerinde 1973 yılında faşizmin yıkıldığını **nasıl** izah ettiklerini de birlikte görelim:

"Biz Halkm Kurtuluşu'nun siyasi mücadeleye atıldığı dönemde, bir yandan dönemin siyasi özelliklerine bakarak, bir yandan da teorik ve siyasi yetersizliğin ve dar deneyciliğin bir sonucu olarak, bir ülkede, siyasi rejimin faşist olup olmamasını, siyasi ve demokratik hak ve özgürlüklerin tamamıyla ortadan kaldırlıp kaldırılmamasına bağladık." (H.K. sayı: 43)

Halkm Kurtuluşu söz konusu dönemden (1973 sonrası) önce faşist diktatörlükten bahsetmese, dönemi yanlış kavratan gerekçeleri (demokratik hak ve özgürlüklerin tamamının henüz rafa kalkmadığı gerçeği) belki haklılık payı taşıyabilirdi. Ancak sorun bu kadar basit değildir. Ve sadece o döneme ilişkin değildir. Halkın Kurtuluşu 1971'de faşist diktatörlüğü getirmiştir, sorun onun nasıl ve kimin, tarafından yıkıldığı sorunudur. Halkın Kurtuluşu bu konuda bir tek laf etmemekte ve özeleştiri adıyla yayınladığı yazıda bile kıvırtmakta, bu konuyu hiç değinmeden geçiştirmektedir. Çünkü altından çapanoğlu çıkacaktır. Zaten hiç vakit kaybetmeden özeleştirinin ardından "Aydınlık Oportünizminin Faşizm Tahlilinin Eleştirisi" başlığı altında bir dizi yazı yayınlamış ve bu konudaki kendi ayıbını unutturmak için olsa gerek, Aydınlığa bolca küfür yağdırmıştır. Halkın Kurtuluşu bilmelidir ki Aydınlığa uygun gördüğü küfürlerin tümü kendisine de uygundur.

Ayrıca Halkın Kurtuluşu'nun 1973 sonrası döneme ilişkin Tespitlerinde kendilerini yanıltan hak ve özgürlüklerin varlığı meselesine gelince: Bu konuda da samimi değillerdir. Evet Halkın Kurtuluşu'nun samimiyetsizliğini 'belgeliyelim:

"Açık faşist diktatörlüğe geçişi kolaylaştırmak ve yakınlaştırmak üzere bir sıra yeni faşist kanunlar hazırlıyor ve var olan hak ve özgürlüklerin -ne kadar varsa onların- *büyük bir kısmını* (abç) rafa kaldırabileceği bir ortam sağlamak üzere sıkıyönetime, burjuvazinin, tarihi en az işçi sınıfının tarihi kadar

eski olan beylik silahına başvurmaya hazırlanıyor." (H.K. sayı: 1) görüldüğü gibi "büyük bir kısmini)" sözü Halkın Kurtuluşu'nun bu konudaki özeleştirisinin ne kadar göstermelik olduğunu kanıtlıyor. Özeleştiriyi yaparlarken yukardaki satırlar gözlerinden kaçmış olacak. Gerçekten 1973'te faşizmin olmadığını söylerlerken, *demokratik hak ve özgürlüklerin niceliğine bakmadıkları,* ama hâkim sınıfların faşizmle çelişen kliğinin, faşist diktatörlüğü yıktığı görüşünü temel aldıkları bütün açıklığı ile ortada.

Ayrıca hatırlanacağı üzere "teorik ve siyasi yetersizliğin ve dar deneyciliğin" kendilerini karakte-rize ettiği 1973 sonlarında Halkın Kurtuluşu geçmiş devrimci hareketin tümüne en kaba küfürlerle saldırmış ve proleter devrimci hareketi ilk kez yine o tarihlerde kendileri ile başlatmışlardı. İleriki bir tarihte geçmişi tekrar ederek, proleter devrimci hareketi yeniden başlatırlarsa hiç şaşmamak gerek.

Biz yine konumuza dönelim. Halkın Kurtuluşunun hemen her sayısında 12 Mart faşist diktatörlüğü hakkında bir kaç makaleye rastlamak mümkün: "1971 Faşizminin bir avuç en gerici burjuva için zenginleşme, sömürüyü yoğunlaştırma, katmer-leştirme ve halkın kendilerine karşı yönelen her hareketini kan ve ateşle bastırabilmenin aracı olduğu ortadadır. 1971 Faşizminin işçiler, köylüler tüm emekçi halk için ise baskı, terör ve yoksulluk olduğu, halkın en değerli evlatlarının (Halkın en değerli evlatları şu troçkist-maceracı Mahir Çayan-Deniz Gezmiş olmalı! -Kurtuluş) bu dönemde katledildiği, ekonomik-demokratik ve siyasal hakların ve özgürlüklerin bu dönemde toptan rafa kaldırıldığı da açıktır." (H.K. sayı 1) Fakat faşizm hakkında yazılan böylesine şatafatlı laflara rağmen onun nasıl yıkıldığı meselesi bir kaç satırla geçiştirilmeye çalışılmış.

"Buhranın yüklerinin büyük çapta, halkın sırtına yüklenmesi ve azgın bir sömürünün gerçekleştirilebilmesi faşist saldırıyı yavaşlattı." (H.K. sayı 5) Aslında Halkın Kurtuluşunun yukarıdaki gibi samimi itiraflarda bulunmasına da pek gerek yok. Çünkü onun bu konudaki görüşleri hemen her yazısında

öylesine açık ki, o istediği .kadar faşizmin ülkemizde kimin tarafından yıkıldığını es geçsin. Ortada herkesin rahatlıkla birleşebileceği bir gerçek var. O da 1973'te faşist diktatörlüğü yerle bir edecek bir devrim olmayışı gerçeğidir. Öyleyse kim yıkmıştır faşist diktatörlüğü? Hâkim sınıfların bizzat kendisi. (!) Nedenine gelince, Halkın Kurtuluşu bunuda açıklıyor: Artık hâkim sınıflar yükünü halkın sırtına yıkmışlardır ve faşizme gerek kalmamıştır. Ancak önümüzde yeni bir buhran vardır. Hâkim sınıflar yine buhranın yükünü halkın üzerine yıkabilmek için yeni bir faşist diktatörlük tezgahlama-yı düşünmekteler.

"Ülkemizde de hâkim sınıflar derinleşen buhranın sonuçlarını işçi sınıfına ve halk kitlelerine yüklemek ve yükselen halk hareketini engellemek ve ezmek üzere yeniden faşist diktatörlüğü gerçekleştirme yolunda saldırıya geçtiler." (H.K. sayı: 5) Bir taraftan 1971 faşist diktatörlüğün yıkıldığı ye yeniden bir faşist diktatörlük tehlikesinin yaklaştığı görüşü sistemli bir şekilde savunulurken, kalkıp CHP'ye aşağıdaki sözleri söylemenin anlamı var mı?

"1973 seçimlerinden sonra CHP reformistleri, faşizmin kesin olarak yenilgiye uğratıldığı yalanını yaydılar. Faşizmin kanlı terörüne sünger çekilmesi gerektiğini savundular." (H.K. sayı: 1) 1973 seçimlerinden sonra CHP'nin söylediği ile Halkın Kurtuluşu'nun söyledikleri arasında bir fark bulmak acaba mümkün mü? Yukarıdaki alıntılardan anlaşılacağı gibi CHP'de 1971 faşizminin yıkıldığını söylüyor. Halkın Kurtuluşu'nun, kendisi ile aynı ağzı kullanmasına rağmen CHP'ye çatmasını bir türlü anlı-yamadık doğrusu. Tıpkı PDA'yı eleştirmesini anlayamadığımız gibi.

Buraya kadar söylediklerimizi toparlayacak olursak: Halkın Kurtuluşu'nun faşizmi esas olarak egemen sınıfların kendi aralarındaki çelişkinin ürünü olarak gördüğü ve faşizmin egemen sınıfların bir bölümünün tercihi olduğu gibi, geliş ve gidişinin de hâkim sınıfların kendi iradelerine bağlı olduğu sonucu çıkar.

Oysa 41. sayıda devletin biçimine ilişkin bazı doğruları yakalamalarına rağmen: "Bu bakımdan emperyalizm, siyasi bakımdan, genel olarak, burjuvazinin egemenliğinden tekelci burjuvazinin, mali sermayenin egemenliğine geçiştir. Bu ise, devletin oligarşik bir yapı kazanması demektir." "Devletin genel olarak bütün burjuvazinin değil, sadece mali sermayenin egemenlik aracı olması, *aynı zamanda oligarşik karakterde olması.** emperyalist aşamada siyasi alanda ortaya çıkan değişikliklerden birincisi budur." Meselenin özünü kavrayamadıkları için aynı yazının bir başka yerinde şunlar söylenebilmektedir:

"Ama kapitalist-emperyalist ülkelerde, burjuva devletinin emperyalist aşamada da burjuva-demokratik bir biçim alması mümkündür. Ama bu demokrasi mali sermayenin demokrasisidir, (abç) bu bakımdan da serbest rekabetçi döneme göre daha da sınırlıdır ve daha da gericileşmiştir.

"Ayrıca bu dönemde burjuva demokrasisi, mali sermayenin genel siyasi eğiliminin sonucu olarak ortaya çıkan bir devlet biçimi değil, demokrasi güçlerinin varlığının ve mali sermayeye karşı mücadelesinin bir sonucudur. Yani burjuva demokrasisi daha fazla sınırlanmış olsa da mali sermayeye rağmen varlığını korur.

"Öte yandan burjuva demokrasisinin varlığı, mali sermayenin egemenliğini sürdürmesine engel değildir." (H.K. sayı: 41)

Devletin emperyalizm çağında burjuva-demok-ratik bir biçim alması da mümkünmüş. Yani hem oligarşi hem de burjuva demokrasisi olabiliyor. Peki ama, bunları belirleyen nedir? Mali sermayenin, oligarşik devleti veya burjuva demokrasisini tercih etmesinin somut koşulları nelerdir? Bu konuda herhangi bir şey söylenmiyor. Aslında "emperyalizm döneminde burjuva demokrasisi mali sermayenin rızası hilafına ortaya çıkmış bir devlet biçimidir. Başka bir deyişle devlete biçimini veren mali sermaye değil, demokratik güçlerdir" diyerek yazarlarımız burjuva demokrasisinin mali sermaye ile çeliştiğini de Tespit etmişler, ancak bu çelişkiye rağmen mali

sermaye burjuva demokrasisini ortadan kaldıramı-yormuş. Ve ilave ediyorlar, "burjuva demokrasisi mali sermayenin egemenliğini sürdürmesine engel değildir." Dikkat edilecek olursa iki paragraf bile birbiriyle çelişmektedir. Birinci paragrafta emperyalist ülkelerde Taşlanabilecek olan burjuva demokrasisinin ***mali sermayenin demokrasisi olduğu vurgulanarak***, kapitalizmin rekabetçi dönemindeki devlet biçimi olan burjuva demokrasisinden ayrılığı belirtilmek isteniyor. (Her ne kadar buradaki "daha da sınırlıdır ve daha da gericileşmiştir" sözlerinin ne anlamda kullanıldığı belirsizse bile, sanıyoruz burada demokrasi kelimesi kitlelerin kazanmış oldukları hak ve özgürlükler anlamında kullanılmış. Oysa bizim sözünü ettiğimiz demokrasi devlet biçimi olup, bunlar tamamen aynı şeylermiş gibi kullanılamaz.) Oysa ikinci paragrafta burjuva demokrasisinin mali sermayenin siyasi eğiliminin sonucu değil "demokrasi güçlerinin" Mali sermayeye karşı mücadelesinin bir sonucu olarak ortaya çıktığı söyleniyor. Demekki emperyalist ülkelerde varolan burjuva demokrasisi, *1.* paragrafta belirtildiği gibi *mali sermayenin değil, demokrasi güçlerinin burjuva demokrasisidir.* Yok eğer gerçekten mali sermayeye ait ise o takdirde neden mali sermayeye rağmen gelir de bizzat mali sermaye tarafmdan getirilmez. Halkm

Kurtuluşunun bir tek kaçış yolu var: mali sermayenin demokrasisi lafını bir yana atmak ve mali sermayenin ekonomik olarak var olmasına rağmen siyasi egemenliğe kendi başına sahip olamadığını çünkü kendisinin demokrasisini değilde genel olarak burjuva demokrasisini kabul etmiş olduğunu benimsemek. Bu noktadan sonra da gitsin Lenin'in "fi-nans kapitalin siyasi egemenlik çağı" kavramıyla uğraşsın dursun. Evet, Halkın Kurtuluşu işi tam bir arap saçma döndürmüştür. Meselenin özü kavranmayınca bu gibi karışıklıklara ve kendi içinde tutarsızlıklara sık sık rastlamak mümkün olabiliyor. Burada devletin özü, devlet tipleri ve biçimleri gibi konulara girmiyeceğiz. Çünkü, bunlar hakkında daha önceki sayılarımızda yeteri kadar açıklık getirdik inancındayız.

Halkın Kurtuluşu'nun 40. sayıdan başlayarak 43. sayıda son bulan bir özeleştiri yayınladığını söylemiştik. Bizce bu

özeleştiri daha önce de belirttiğimiz gibi, yanlışı daha tutarlı bir hale getirme çabasından öteye gidememiştir. Örneğin:

"Emperyalist metropoldeki devletin biçiminin burjuva demokrasisi olması, bu emperyalist mihraka bağlı büyük burjuvazinin siyasi olarak gerici olmasına engel değildir" "Metropol ülkelerde faşizm, var olan burjuva demokrasisini yok ederek iktidara gelirken,....." (H.K. sayı: 42)

Yukarıdaki alıntılar daha önce yapmış oldukları tahlillerini yok farzeden açıklamalar değilmidir? Özellikle ikinci alıntıda bu durum somut bir şekilde ortada.

Fakat bizim üzerinde durduğumuz asıl önemli konu bu değil. Yapılan özeleştirinin oldukça acımasız görünümüne rağmen altında yatan gerçek. Yani faşizmin hâkim sınıfların arasındaki çatışma sonucu geldiği ve gittiği meselesinin burada da üstü örtülü bir biçimde de olsa savunulduğu. Bizi asıl bu ilgilendiriyor.

"Faşist diktatörlüğün kapitalizmin genel ekonomik bunalımının derinleşmesi şartlarında ve 'bu bunalımın siyasi bunalıma dönüştüğü yerlerde ortaya çıkması, bizi, kapitalizmin genel ekonomik ve siyasi bunalımının hafiflemesiyle birlikte, faşizmin siyasi bir egemenlik sistemi olarak ortadan kalkacağı gibi bir sonuca götürmemelidir." (H.K. sayı: 42) İyi ama geçmişte sizi böyle bir sonuca götürmemiş-miydi? "Buhranın yüklerinin büyük çapta, halkın sırtına yüklenmesi ve azgın bir sömürünün gerçekleştirilebilmesi faşist saldırıyı yavaşlattı" (H.K. sayı: 5) Bu sözler size ait değil mi? Tutarlı bir özeleştiri, adına layık bir özeleştiri geçmişte işlenen hataların nerelerden kaynaklandığının, Tespiti ile birlikte ortaya konan ve beraberinde doğru görüşleri de getiren bir eleştiri değil midir? Bazı doğruları keskin laflarla dile getirmek özeleştiri de, eleştiri de olamaz.

Halkın Kurtuluşu birçok yerde benzeri laflar ederek kendi ayıbını örtmeye çalışıyor. Gerçekten de böylesine keskin laflarla meseleyi ortaya koyan bir yazıda, aynı hatanın kendisi tarafından işlenebileceği insanın hiç aklına gelmiyor. Çünkü,

Halkın Kurtuluşu hiç bir yerde açık yüreklilikle hatalarını belirtmiyor. Ama "1971 faşist diktatörlüğünü" bizzat hâkim sınıflara yıktıran mantık, onu bu noktada ele veriyor.

"Diğer bir ifadeyle, egemen sınıflar kendi istekleri ile siyasi egemenliklerine son veremezler, faşist diktatörlüğü ortadan kaldıramazlar. Çünkü faşizm "kapitalist burjuvazinin" emperyalizm ve sosyal devrimler çağında başvurduğu son egemenlik biçimidir.

"Bu bakımdan faşizm herhangi bir ülkede bir egemenlik sistemi olarak ortaya çıktıktan sonra, ancak, anti-faşist bir sınıfın önderliğindeki bir devrimle veya egemen sınıflarla ezilen sınıflar arasındaki bir dizi boğuşma sonucu yıkılabilir" (H.K. sayı: 42)

Bu alıntıda da hemen aynı mantığı görmek mümkün, Yani meseleyi geçiştirmek.

Halkın Kurtuluşu 43. sayısında özeleştirinin yapıldığı yazının bir yerinde de: "Faşist diktatörlük, ancak ezilen geniş emekçi yığınlarının ortak siyasi eylemiyle, bir devrimle yıkılabilir." "Bu bakış açısı doğal olarak bizi, Türkiye'de 12 Mart faşist diktatörlüğünün yıkıldığı, 1973 seçimleri sonrasındaki dönemin faşist diktatörlük dönemi olmadığı sonucuna götürmüştür." denerek dikkatleri dönemin değerlendirilişi üzerinde yoğunlaştırmaya çalışmaktalar. Oysa, sanki faşizmin yıkılışı meselesinde yapılan yanlış, hiç önemli değilmiş gibi sözü bile edilmemektedir. Yine aynı yazının bir başka yerinde meseleye şöyle yaklaşmaktalar:

"Bu Tespitler, ülkemizde 1973 seçimleri ile birlikte faşist diktatörlüğün yıkılması sonucuna varmamız, aslında, faşizmle demokratik hak ve özgürlükler arasındaki ilişkiyi doğru bir perspektifle ele alamamış olmamızdan kaynaklanmaktadır... Birincisi, meselenin bu şekilde yorumu bizi zorunlu olarak faşizmi bir devlet biçimi olarak ele almaktan ziyade, bir hükümet biçimi olarak ele almak hatasına düşürmüştü...

"İkincisi, bu tahlil bizi, faşist diktatörlükle burjuva demokratik diktatörlüğü arasında bir ara biçim - anti-demokratik dikta-

törlük, gerici diktatör-lük-Tespit etmeye itmiştir. Halbuki anti-demokratik diktatörlük terimi, faşizmin henüz bir devlet biçimi olarak somutlanmadığı dönemde yarı sömürgelerde siyasi sistemin niteliğini anlatmak için kullanılan bir terimdir." (H.K. sayı: 43)

Halkın Kurtuluşu'nun kendisi için yapmış olduğu bu Tespitler doğru. Ancak bir fark var. Hatanın esas kaynağı faşizmin kavranmayışıdır. Yoksa Halkın Kurtuluşu'nun söylediği gibi "faşizmle demokratik hak ve özgürlükler arasındaki ilişkiyi doğru bir perspektifle ele alamamış. olmalarından" değil. Faşizmin doğru bir biçimde ele alınamayışı onun demokratik bak ve özgürlüklerle arasındaki bağıntıyı da mutlaka etkiliyeeektir. Yine faşizm konusunda doğru bir bilgilenmeye sahip olan kişi demokratik hak ve özgürlüklerle arasındaki bağıntıyı yanlış bile değerlendirmiş olsa faşizmi hükümet biçimi olarak ele almaz. Çünkü faşizm hakkında doğru bir değerlendirme onun devlet biçimi olduğunu bilmeyi gerektirir.

Demokratik hak ve özgürlüklerle faşizm arasında ki ilişki öyle bir kriterdir ki, bu ilişkinin yanlış kavranması sonucu insan yeni devlet biçimleri bile keşfedebilir. (!) İşte Halkın Kurtuluşu'cla böyle bir keşifle burjuva demokrasisi ile faşizm arasında bir ara biçim olan anti-demokratik diktatörlüğü bulmuştur. Gerçi Halkın Kurtuluşu Mao'nun faşizmin bir devlet biçimi olarak henüz ortaya çıkmadığı dönemlerde sömürge ve yarı sömürgelerdeki devlet biçimine anti-demokratik devlet sıfatını takmasından esinlenmiştir, fakat yazıda konuş şekliyle insanı yanlış sonuçlara götürüyor. Şöyleki, faşizm öncesi sömürgelerdeki devletin biçimi anti-demokratikken, faşizmin ortaya çıkışıyla beraber artık bütün sömürge ve yarı sömürgelerde devletin biçimi faşist-leşmiştir. Zaten sömürge ve yarı sömürgelerde burjuva demokratik devrimlerinin yapılmamış olması da buralarda burjuva demokrasisinin olmadığını gösterir. Anti-demokratik biçim ise yerine faşizmin ikâme edildiği, faşizm öncesi sömürgelerdeki devlet biçimi olduğuna göre, geriye kala kala bir faşizm kaldı. O halde bütün yarı sömürgelerde olduğu gibi Türkiye'de de devletin biçimi, faşizmdir ve siyasi egemenlik biçimi olarak ortaya çıktığı tarihten beri bu

böyledir. (!) Kısaca Halkın Kurtuluşu'nun söyledikleri bunlar. Devrimci Yol'la bu konuda aynı görüşleri paylaşıyorlar.

Peki, özeleştirilerinin bir yerinde değindikleri oligarşik devlete ne oldu? Bu konuya bir daha hiç değinilmiyor. Yoksa sadece laf olsun diye mi söylenmişti? Belki ilerde bu konuda da bir özeleştiri yaparak Türkiye'deki devletin oligarşik biçimde olduğunu söylerler. Halkın Kurtuluşu bu belli olmaz. Sözü gene Halkın Kurtuluşu'na bırakalım:

"Metropol ülkelerde faşizm, var olan burjuva demokrasisini yok ederek iktidara gelirken,...." "Anti-demokratik bir yapının faşist diktatörlüğe dönüşmesi, ancak faşizmi bir siyasi egemenlik biçimi olarak ortaya çıkaran şartların olgunlaşması sonucunda mümkündür." (H.K. sayı: 42) Demekki yalnız yarı sömürgelerde değil metropol ülkelerde de oligarşik devlet yok. Öyle olmasa faşizm burjuva demokrasisinin yerine değil, oligarşinin yerine gelirdi. Yarı sömürgelerde de, faşizm anti-demokratik biçimin yerine geliyor. Yani, oligarşik devlet böylece dünyanın herhangi bir ülkesinde rastlanmayan, ama teorik olarak var olan bir devlet biçimidir. Bu da Halkın Kurtuluşu'nun mantığı.

Yazımızın bir kısmında Halkın Kurtuluşu'nun sosyal-faşizm teorisine yer vereceğiz. Ancak, buraya geçmeden önce konuyla doğrudan bağlantılı olduğu için Halkın Kurtuluşu'nun CHP ile ilgili görüşlerine değinelim. Halkın Kurtuluşu özeleştirisinde faşizmi önceleri devlet biçimi olarak değilde bir hükümet biçimi olara'k gördüklerini söylemişti. Daha sonra yaptığı ise bir başka yanlışın içine düşmek olmuştur. Hükümetin devletin bir organı olduğu ve biçiminin ondan kaynaklandığı gözden kaçırılmış, hükümet biçimi devlet biçiminden çok farklı bir şeymiş gibi ele alınmıştır.

Önce CHP kimin partisiymiş onu görelim

"CHP, orta burjuvazinin sağ kanadının reformist partisidir." (H.K. sayı: 58) "Bunun için, öncelikle, bugün CHP'nin siyasi platformda temsil ettiği orta burjuvazi üzerinde durmalıyız." "Genel olarak orta burjuvazi, emperyalizme ve feodalizme

dayalı ve zayıf da olsa bunlarla bağları mevcuttur. Bu sınıf işbirlikçi büyük burjuvazi kadar işbirlikçi, **feo***dal smıf kadar feodal olmayan bir sınıftır* (abç)" "işte CHP siyasi platformda esas olarak bu sınıfın, orta burjuvazinin temsilciliğini yapmaktadır." (H. *K.* sayı: 63)

Bu alıntılar ilk bakışta çok normal gibi gelebilir. Fakat, CHP'nin siyasi hayatındaki eylemi onun orta burjuvazinin değil, tekelci burjuvazinin partisi olduğunu ortaya koyuyor. Halkın Kurtuluşu onu orta burjuvazinin partisi olarak baştan kabullendiğinden, orta burjuvazi ile tekelci burjuvazinin arasında bir fark görmeme gibi bir sonuca ulaşmaktadır. 3. alıntı bunun en somut örneğidir. Ayrıca orta burjuvazinin "feodal sınıf kadar feodal olmaması" ne demektir? Halkın Kurtuluşu, başında da belirttiğimiz gibi tekelci burjuvazinin partisi CHP'ye orta burjuvazinin partisi deyince, tekelci burjuvazinin özelliklerini de orta burjuvaziye mal-etti. Ama kafasını gözünü yararak, o da ayrı bir konu. Bırakalım orta burjuvaziyi, ondan daha gerici eğilimleri olan tekelci burjuvazi bile feodal değildir. Ancak onlarla ittifak halindedir. Ve iktidarı feodal ağalarla birlikte paylaşır, işte Halkın Kurtuluşu bütün bunları birbirine karıştırmış, bir sınıfla diğerini neredeyse özdeşleştirmiştir.

"Orta burjuvazi ve onun partisi CHP'nin" (!) böyle garip bir analizi yapıldıktan sonra, bu parti ile egemen sınıflar arasındaki ilişkiyi ele alalım.

Burada iki nokta gözümüze çarpmaktadır. Hâkim sınıfların, yeniden karşılaştıkları buhranın yükünü faşist yöntemlerle, baskı ve terör yoluyla, ya da demokratik barışçıl yöntemlerle halkın sırtına yıkması. Tekelci burjuvazinin reformist yöntemleri ile faşist yöntemleri vardır. Ancak devletin biçimi faşistken, burjuvazinin yöntemlerinin reformist olduğunu düşünmek, kendi içinde çelişir. Buhranın yükünü, halkın sırtına faşist bir devlette, hem baskı ve terör yöntemleri ile, hem de barışçıl yöntemlerle yıkmağa çalışmak sözkonusu değildir. Faşizmin me-

{.odu baskı, terör ve demagojidir. Hemen belirtelim, bu iki yöntemin bir arada varlığı ancak oligarşik devlette mümkündür.

Şimdi bu konuda Halkın Kurtuluşu'nun söylediklerini sırasıyla ele alalım. "Reformist CHP hareketi, emperyalizmle ve sosyal emperyalizmle her türlü bağımlı ilişkilerinden yana olduğunu ve onu korumaya çalışacağını ilan ediyor. Bununla birlikte, emperyalizmin işbirlikçisi büyük burjuvazi ve toprak ağalarının ekonomik ve siyasi egemenliğine karşı olmadıklarını faşist devlet kurumunu yaşatmayı amaç edindiklerini söylüyorlar ve bu amaca hizmet eden reformist bir program savunuyorlar." (H.K. sayı: 58)

Yukarıdaki satırlardan, faşizmin aynı zamanda orta burjuvazininde ideolojisi olduğu sonucu çıkıyor. Öyleki orta burjuvazinin çıkarları ilç, egemen sınıfların çıkarları arasında hiç bir çelişki yok sanki. Aksi halde neden esas olarak egemen sınıfların çıkarlarının koruyucusu olsun, faşist devlet biçimini yaşatmak istesin. Tabii, hâkim sınıfların çıkarlarını savunmak isteğinde olan, yalnız orta burjuvazi değildir. Hâkim sınıflarda kendi çıkarlarını en iyi orta burjuvazinin temsilcisi (!) CHP'nin koruyacağına inanmışlardır.

"Bu da göstermektedir ki, CHP hükümeti halkla hâkim sınıflar arasındaki çelişkinin iyice keskin-leştiği bir dönemde, siyasi buhranın derinliklerinde kıvranan hâkim sınıfların bütün kanatlan tarafından ortaklaşa bir kurtuluş kapısı olarak görülmektedir." (H.K. sayı: 62) Şimdiye kadar Halkın Kurtuluşu'nun açıklamaya çalıştığı hâkim sınıflarla halk arasındaki çelişkinin iyice keskinleştiği durumlarda, faşist baskı ve terörün artmasıdır. Yukarıda ise bunun tam tersi şeyler söyleniyor. Bu kez hâkim sınıfların kurtuluşu CHP'dedir. Yani baskı ve terör değil, aksine biraz daha "barışçı" ve "demokratik" yollar tercih ediliyor. Aynı tahlil bir başka yerde şöyle yapılıyor: *dal sınıf kadar feodal olmayan bir sınıftır* (abç)" "işte CHP siyasi platformda esas olarak bu sınıfın, orta burjuvazinin temsilciliğini yapmaktadır." (H. *K* sayı: 63)

Bu alıntılar ilk bakışta çok normal gibi gelebilir. Fakat, CHP'nin siyasi hayatındaki eylemi onun orta burjuvazinin değil, tekelci burjuvazinin partisi olduğunu ortaya koyuyor. Halkın Kurtuluşu onu orta burjuvazinin partisi olarak baştan kabullendiğinden, orta burjuvazi ile tekelci burjuvazinin arasında bir fark görmeme gibi bir sonuca ulaşmaktadır. 3. alıntı bunun en somut örneğidir. Ayrıca orta burjuvazinin "feodal sınıf kadar feodal olmaması" ne demektir? Halkın Kurtuluşu, başında da belirttiğimiz gibi tekelci burjuvazinin partisi CHP'ye orta burjuvazinin partisi deyince, tekelci burjuvazinin özelliklerini de orta burjuvaziye mal-etti. Ama kafasını gözünü yararak, o da ayrı bir konu. Bırakalım orta burjuvaziyi, ondan daha gerici eğilimleri olan tekelci burjuvazi hile feodal değildir. Ancak onlarla ittifak halindedir. Ve iktidarı feodal ağalarla birlikte paylaşır, işte Halkın Kurtuluşu bütün bunları birbirine karıştırmış, bir sınıfla diğerini neredeyse özdeşleştirmiştir.

"Orta burjuvazi ve onun partisi CHP'nin" (!) böyle garip bir analizi yapıldıktan sonra, bu parti ile egemen sınıflar arasındaki ilişkiyi ele alalım.

Burada iki nokta gözümüze çarpmaktadır. Hâkim sınıfların, yeniden karşılaştıkları buhranın yükünü faşist yöntemlerle, baskı ve terör yoluyla, ya da demokratik barışçıl yöntemlerle halkın sırtına yıkması. Tekelci burjuvazinin reformist yöntemleri ile faşist yöntemleri vardır. Ancak devletin biçimi faşistken, burjuvazinin yöntemlerinin reformist olduğunu düşünmek, kendi içinde çelişir. Buhranın yükünü, halkm sırtına faşist bir devlette, hem baskı ve terör yöntemleri ile, hem de barışçıl yöntemlerle yıkmağa çalışmak sözkonusu değildir. Faşizmin metodu baskı, terör ve demagojidir. Hemen belirtelim, bu iki yöntemin bir arada varlığı ancak oligarşik devlette mümkündür.

Şimdi bu konuda Halkın Kurtuluşu'nun söylediklerini sırasıyla ele alalım. "Reformist CHP hareketi, emperyalizmle ve sosyal emperyalizmle her türlü bağımlı ilişkilerinden yana olduğunu ve onu korumaya çalışacağını ilan ediyor. Bununla birlikte, emperyalizmin işbirlikçisi büyük burjuvazi ve toprak

ağalarının ekonomik ve siyasi egemenliğine karşı olmadıklarını faşist devlet kurumunu yaşatmayı amaç edindiklerini söylüyorlar ve bu amaca hizmet eden reformist bir program savunuyorlar." (H.K. sayı: 58)

Yukarıdaki satırlardan, faşizmin aynı zamanda orta burjuvazininde ideolojisi olduğu sonucu çıkıyor. Öyleki orta burjuvazinin çıkarları ilş, egemen sınıfların çıkarları arasında hiç bir çelişki yok sanki. Aksi halde neden esas olarak egemen sınıfların çıkarlarının koruyucusu olsun, faşist devlet biçimini yaşatmak istesin. Tabii, hâkim sınıfların çıkarlarını savunmak isteğinde olan, yalnız orta burjuvazi değildir. Hâkim sınıflarda kendi çıkarlarını en iyi orta burjuvazinin temsilcisi (!) CHP'nin koruyacağına inanmışlardır.

"Bu da göstermektedir ki, CHP hükümeti halkla hâkim sınıflar arasındaki çelişkinin iyice keskin-leştiği bir dönemde, siyasi buhranın derinliklerinde kıvranan hâkim sınıfların bütün kanatları tarafından ortaklaşa bir kurtuluş kapısı olarak görülmektedir." (H.K. sayı: 62) Şimdiye kadar Halkın Kurtuluşu'nun açıklamaya çalıştığı hâkim sınıflarla halk arasındaki çelişkinin iyice keskinleştiği durumlarda, faşist baskı ve terörün artmasıdır. Yukarıda ise bunun tam tersi şeyler söyleniyor. Bu kez hâkim sınıfların kurtuluşu CHP'dedir. Yani baskı ve terör değil, aksine biraz daha "barışçı" ve "demokratik" yollar tercih ediliyor. Aynı tahlil bir başka yerde şöyle yapılıyor:

"Bu şekilde, hâkim sınıfların "daha barışçı', 'daha demokratik' bir istikrar hükümeti yaratma çabaları iflas etmiş bulunmaktadır." (H.K. sayı: 64) Aynı sayının bir başka yerinde 'Yeni Bir Dönemin Eşiğinde' başlıklı yazıda ise şu cümleye rastlıyoruz: "Başka bir deyişle, buhranın hâkim sınıflar yararına çözümü: Faşist diktatörlüğün daha da sertleşti-rilmesini gerektirmektedir."

İnsanın, bu ne perhiz, bu ne lahana turşusu diyesi geliyor. Bir siyaset, ancak bu kadar tutarsız olabilir. Hâkim sınıfların bütünü aynı buhrandan çıkış için hemen hemen aynı tarihlerde farklı iki eğilim gösteriyor. Birincisi reformist eğilim, ikincisi

faşist. Ve bu iki eğilimden hangisi olursa olsun, devletin biçiminde bir. değişikliği gerektirmiyor. Burjuvazi Faşist diktatörlüğüne reformist yönetici arıyor. (?!!)

"Kaldı ki 'en demokratik' bir hükümetin bile seçimlerle iş başına gelmesi şartlarında dahi, işbirlikçi egemen sınıfların ekonomik ve siyasi iktidarı sarsılmaz, faşist diktatörlük ortadan kalkmaz. Çünkü işbirlikçi egemen sınıfların siyasi platformdaki egemenliğinin aracı hükümet değil, devlettir. Hükümet ise bu siyasi egemenlik organının sadece küçük bir parçasıdır." Bu duruma bizimde pek itirazımız olamaz. Çünkü zaman zaman egemen sınıfların rızası hilafına ortaya çıkan hükümetler vardır. Bunlar devletin biçimi ile de çelişebilirler. Ancak böyle bir durumu egemen sınıfların bizzat kendisi ister mi? Devletin biçimini faşistleştirecek kadar baskı ve terör eğiliminin egemen olduğu bir hâkim sınıflar ittifakı düşünelim ve bu ittifak 'daha barışçı', 'daha demokratik' bir istikrar hükümeti yaratmaya çabalasın. İşte bu faşizmin tabiatına aykırıdır. Hele hele dostlarımıza göre sadece zulüm ve baskıyla karakterize edilen faşizmin tanımını kendileri bu şekilde ortadan kaldırmış olmazlar mı? Hâkim, sınıflar 'azgın yollara' ne zaman baş vururlar mış?

"Ve eğer CHP hükümeti bu yükleri emekçi kitlelerin sırtına vurma ve onların, bunun karşısında devrimci kabarışını demogoji yoluyla engelleme meselesinde yetersiz olursa hâkim sınıflar ve faşist diktatörlük tekrardan azgın yollara başvuracaktır." (İLK. sayı: 62) Ve CHP hükümeti güven oyu alamayınca faşist hâkim sınıflar 'barışçı' yolları terke-dip teröre baş vurmaya karar veriyorlar. Dikkat edilecek olursa, hâkim sınıflarda, Halkın Kurtuluşu gibi CHP'nin alacağı güven oyuna göre politika tes-bit ediyorlar! CHP güven oyu almış olsaydı, buhranın yükü halkın sırtına 'barışçıl' yollarla yıkılacaktı. Alamayınca faşist yöntem kaçınılmaz oldu. Zavallı burjuvazimiz! Halkın Kurtuluşu'ndan bile daha akmak!

Bu arada Halkın Kurtuluşu'nun CHP konusunda bize yönelttiği bir eleştiriye de değinelim:

Kurtuluş Sosyalist Dergi vb. gibi siyasi hareketler ise, CHP'yi destekleme siyasetiyle kitlelerin gelişen mücadelesinin önüne set vurmaya, çalıştıkları, kitle kuyrukçusu bir siyasi çizginin en sadık izleyicileri olduklarını gösterdiler.

"Aynı Tespiti Kurtuluş Sosyalist Dergi ve Halkın Sesi'de yapıyor. 'Biz genelinde bir alternatif sunmak gücüne şahip değiliz. (.....)'

"Bu durumda da genelinde bağımsız ilerici demokrat adaylara oy verilmesi, CHP listesi içerisinde olabilecek ilerici, demokrat adaylara tercihli oy kullanılması doğru tavır olacaktır. (KSD, sayı: 12, sabiTe: 71) (.....)

"Kmperyalizmle, sosyal-emperyalizmle mevcut tüm askeri, ekonomik, siyasi bağımlılık ilişkilerini korumaya ant içen ve onu daha geliştireceğini söyleyen reformist partinin programını faşizme karşı alternatif olarak çıkarma bu partiye verilecek oylarla emperyalizmin, faşizmin ve gericiliğin geriletilebildiğini ileri sürmek onortünizmin **kafa bulandırma**sından 'başka bir şey değildir." (H.K. sayı: 58) (Aradaki Halkın Sesi'ne ait alıntılan atladık.)

Art niyetli olmayan hiç bir kimse bizim yukarıdaki sözlerimizden CHP'yi desteklediğimiz, onun programını faşizme karşı alternatif olarak çıkardığımız sonucunu çıkarmaz. Halkın Kurtuluşu her nedense kendisinden başka hemen herkesi CHP'-nin kuyruğuna takma hastalığına tutulmuş. Ancak sorumsuzca yapılan ithamlar sonunda gerçek yüzlerini ortaya koyduğu için, kendilerine zararlı olmaktadır.

Bizim CHP konusundaki görüşlerimiz, bu konuda herhangi bir tartışmaya zemin yaratmayacak kadar açıktır. Kurtuluş'un On ikinci sayısında "Parlamentarizm Ve 5 Haziran Seçimleri" başlıklı yazıdan kısa bir alıntı aktaralım:

"Tekelci burjuvazinin reformist partisi CHP'-nin kendi azami programına koymuş olduğu ve alternatifsizlik içerisinde bulunan geniş halk kitlelerini kuyruğuna takabilmenin bir aracı olarak gördüğü birtakım tedbirler marksistlerin uzlaşma zeminini oluşturamaz; uzlaşma bir yana koşulsuz destekçileri

olma sonucunu ise hiç doğuramaz. Böylesine bir programa koşulsuz destek verecek olanlar proletarya önderleri değil, ancak proletarya hainleri olabilir. Ancak sınıf mücadelesini sırça köşklerinde yönlendirebileceğini zanneden devrim kaçkını mülteciler böyle bir uzlaşmayı, işçi sınıfının siyaseti olarak yutturmaya çalışabilirler." (Kurtuluş, sayı: 12, sahife: 70) Halkın Kurtuluşu aynı yazınm 71. sahifesinden alıntı yaptığına göre, yukarıdaki satırları da okumuş olmalı. Bizim demokrat adaylara oy verilmesi konusunda getirdiğimiz öneri, ancak bu kadar tahrif edilebilirdi! Ayrıca, bizim demokrat sözünden ne anladığımız da açıktır. Demokrat olmanın şartı anti-emperyalist, anti-faşist, anti-şovenist olmaktır. Böylesine adayları (Partili veya partisiz) desteklemek kitle kuyrukçuluğu, CHP kuyrukçulu-

ise biz bu anlamda kitle ve CHP kuyrukçuluğunu kabul ediyoruz. Tabii, bunlar böyle olmadığı gibi Halkın Kurtuluşu'nun yaptığı da kendi deyimiyle "oportünizmin kafa bulandırmasıdır."

Gelelim sosyal-faşizm sorununa: Söze Halkın Kurtuluşu'ndan iki almtı ile başlayalım:

"TİP, TKP, TSİP, vb. Bu partiler işbirlikçi tekelci burjuvazi ve feodal toprak ağalarının siyasi temsilcileridirler." (H.K. s. 58) "TİP, TSİP, vb. revizyonist partilerin, CHP reformistlerinin ve reviz-yonist-reformist sendika ağalarının, faşizmin artan saldırıları ve *faşist diktatörlüğün adım adım tezgah-lanışı* (abç) karşısında sessiz kalmayı ve aktif tavır almamayı öğütleyen sözleri ve bu yöndeki faaliyetleri faşizme karşı mücadeleyi zayıflatıyor. Faşistlerin işini kolaylaştırıyor." (H.K. sayı: 1) Halkın Kurtuluşu'nun faşizm konusunda olduğu gibi burada da bir dediği bir dediğini tutmuyor, "İşbirlikçi tekelci burjuvazi ve feodal toprak ağalarının siyasi temsilcileri olan TİP, TSİP vb. partilerle, faşist devlet kurumunu yaşatmayı amaç edinen" CHP'den, faşizme karşı mücadelede sessiz kaldıkları için yakınıyorlar. Önce sosyal-faşizmle neyi anlatmak istediklerini ortaya koyarsak sorun daha iyi kavranacak.

"Nasıl ki faşizm kapitalizmin emperyalist aşamasının bir siyasi özelliği ise, emperyalist aşamada" kapitalist burjuvazi"nin bir siyasi egemenlik biçimi ise, aynı şekilde sosyal-faşizm de emperyalizm ve proletarya devrimleri çağının siyasi platformda ortaya çıkan bir ürünüdür.

"Faşizmin, üzerinde yükseldiği ekonomik ve sosyal yapı ile, sosyal faşizmi bir siyasi sistem olarak şekillendiren ekonomik ve sosyal yapı bir ve aynıdır. Yani her ikisi de, emperyalizm ve proletarya devrimleri çağında tarihi olanı k ortaya çıkan bir devlet biçimidir, tekelci banka "ermayesi ile tekelci sanayi sermayesinin kaynaşmasından meydana gelen mali sermayenin bir egemenlik sistemidir.

"Hem faşizm, hem de sosyal-faşizm egemen sınıfların bir veya birkaç kesiminin ***değil egemen sınıfların bütün kesimlerinin bir siyasi egemenlik biçimidir;*** egemen sınıfların en gerici, en şoven ve en gaddar diktatörlüğüdür."

Burada sosyal-faşizmin faşizmden, hemen hemen ayrılan hiç bir yanını görmüyoruz. Her ikisi de, emperyalizm çağının siyasi egemenlik biçimi olarak ele almıyor.

Bir devlet biçimi olarak sosyal-faşizm, sosyal-emperyalizm teorisine dayandığından, temelden katılamayacağımız bir görüştür. Sosyal-faşizm sosyalist ülkelerde kapitalizmin restorasyonu kabul edildiğinde, onun zorunlu sonucu olarak ortaya çıkar. Bunun için sosyal-emperyalizm teorisinden kopuk ele alınamaz. Bu nedenle yazımıza s a d e c e yarı sömürge ülkelerdeki, sosyal-faşizm tahlilini esas alıyoruz. Halkın Kurtuluşu'nun bu konudaki görüşlerini aktaralım. "Faşist diktatörlükle sosyal-Fa-şist diktatörlük arasındaki tek fark, sadece, sosyal-faşist diktatörlük şartlarında egemen sınıflar diktatörlüğünün 'sosyalizm' maskesi takınması ve günümüzün somut şartlarında -yarı-sömürge ülkelerde-sosyal-emperyalist yardakçılığının, Sovyet işbirlik-çiliğinin esas haline gelmesidir.

"Bu bakımdan sosyal-faşizmin bir siyasi egemenlik biçimi olması, sadece, devrim yapmış bir ülkede kapitalizmin yeni-

den inşası sonucunda burjuvazinin siyasi iktidarı yeniden ele geçirmesi açısından geçerli değildir. Sosyal-faşizm, gerek bir siyasi akım olarak gerekse bir siyasi egemenlik biçimi olarak Rus sosyal-emperyalizminin uzandığı her noktada, mali sermaye egemenliğinin devam ettiği şartlarda ve ülkelerde ortaya çıkan bir olgudur." (H.K. s. 45)

Biliyoruz ki faşizm, yarı s ö m ü r g e - lerde herhangi bir emperyalist ülkenin yardakçılığı olarak ortaya çıkmaz. Yine emperyalizmin işbirlikçisi olmak da zorunlu olarak faşist olmayı gerektirmiyor. Demek ki sosyal-faşizm bu özelliği ile faşizmden ayrılmaktadır. Çünkü faşizm, ister metropol ülk e l e r d e ister yarı sömürgelerde olsun halkın devrimci mücadelesini bastırabilmek, krizi atlatabilmek amacı ile hâkim sınıfların başvurdukları bir devlet biçimidir. Faşizm siyasi bir akım olarak bile, halkın devrimci mücadelesinin bastırılmasına yönelmiştir. Yani, faşizmi gerek devlet biçimi olarak, gerekse siyasi akım olarak ortaya çıkaran neden, işçi sınıfı mücadelesi ve krizin ulaştığı boyutlardır. Emperyalizmin işbirlikçisi olmak, faşizmi belirleyen öge olmuş olsaydı, ona kaynak teşkil eden ülkede de faşizmden bahsetmek söz konusu olurdu. Oysa bu gün ABD'de devletin biçiminin oligarşi olmasına karşılık, yarı sömürgelerinde değişik devlet biçimlerine rastlıyoruz. Bir kısmında faşizm varken, bir kısmında oligarşik devletler görülüyor.

Bir an için Sovyetler Birliği'ni, sosyal-faşizmin varolduğu sosyal-emperyalist bir ülke olarak kabul etsek bile, faşizmden, yüzüne sosyalizm maskesi geçirmekten başka farkı olmayan sosyal-faşizmin, herhangi bir yarı sömürgede Sovyetler Birliğinin işbirlikçisi ve yardakçısı olarak ortaya çıkması mümkün değildir. Dikkat edilecek olursa yukarıdaki alıntıda sosyal-faşizmi, faşizmden ayıran iki ilkeden sözedil-mektedir. Sosyalizmden kapitalizme geri dönmüş ülkeler (!) için geçerli ilke, sosyal-faşizmin yüzüne, sosyalizm maskesi takmış olması, yarı sömürge ülkeler için geçerli ilke ise, Sovyet işbirlikçiliği ve yardakçılığının esas hale gelmesidir. Demek ki, sosyal-faşizm yan sömürgelerde sınıf mücadelesinin ürünü olarak ortaya çıkmaz, bu özelliği ile de faşizmden temelde

ayrılmış olur. Aslında Halkın Kurtuluşu daha önce çeşitli örneklerini gördüğümüz gibi faşizmi de hâkim sınıfların kendi aralarındaki çelişkinin bir ürünü gibi ele alıyor. (1971 faşist diktatörlüğünün (!) hâkim sınıflar tarafından yıkılışı tezlerini, hatırlatma açısından buna örnek gösterebiliriz.) Bu nedenle, sosyal-faşizm teorisi ile yanlış bir temel üzerinde birleşmiş oluyor. Fakat bizim asıl 'üzerinde durmak istediğimiz Türkiye'deki sosyal-faşizm (!) sorunudur.

Bizce Sovyet şabloncusu olmakla birlikte, sol hareket içinde değerlendirilmesi gereken çeşitli gruplar, Halkın Kurtuluşu **tarafından** sosyal-faşist ilân edilmiş durumdalar. Bu sübjektif yargının sonuçları ise oldukça ilginç;

"TİP, TKP, TSİP vb. Bu partiler işbirlikçi tekelci burjuvazi ve feodal toprak ağalarının siyasi temsilcileridirler." "AP, MHP, CGP, DP vb. İşbirlikçi büyük burjuvazi ve feodal toprak ağalarının siyasi temsilcisi durumundaki faşist partilerdir." (H. K. sayı: 58) Allahım akıl ihsan eyle bu şaşırmış kullarına! Öyle zavallı bir tekelci burjuvazimiz var ki, orta burjuva partileri (CHP) (!) tekelci burjuvazinin partilerinden katbe kat güçlü. (!)

Yukarıda sayılan partilerin tümü egemen sınıfların siyasi temsilcileriymiş.

Bir de şu satırlara göz atalım;

"Ülkemizdeki revizyonistlerin büyük bir çoğunluğu Sovyet sosyal-emperyalizminin açık işbirlikçileridirler. Onlar kendilerine zarar veren Amerikancı faşist diktatörlüğe karşı olmakla beraber, faşizmin kendisine karşı değildirler. Çünkü onlar, sosyal-em-peryalizmin işbirlikçisi sosyal-faşist (sözde sosyalist özde faşist) bir diktatörlüğün gönüllü taraftarlarıdırlar." (H.K. sayı: 1)

TİP, TSİP vb. partilerin egemen sınıfların siya-si temsilcisi oluşuna, doğrusu söyleyecek tek söz bulamıyoruz. Hangi somut verilere dayanarak bu pariilerc bu suçlama yapılır, belirtilmiyor. Aslında egemen sınıfların partisi olan CHP bile orta burjuvazinin siyasi temsilcisi görülürken, sözü geçen revizyonist partileri tekelci burjuvazinin partisi görmek subjektiviz-

min Halkın Kurtuluşu'nu nerelere götürdüğünü gösteren güzel bir örnektir. Halkın Kurtuluşu günümüzde revizypnizmin özünde de değişiklik yapmıştır. Yani revizyonizm marksist literatürde şimdiye kadar kullanıldığı anlamından çok farklı bir anlamda kullanılmaktadır. Şöyle ki; revizyonizm esas olarak işçi aristokrasisi diye bilinen zümrenin işçi hareketi içerisinde yarattığı sapmanın adıdır. Halkın Kurtuluşu ise revizyonizmi sosyal-emperyalist ülkelerdeki (!) burjuvaziyi ve bunlarla işbirliği halindeki, yarı sömürge ülkelerdeki siyasi akımları belirtmek için kullanmaktadır. Bu durumda ister kapitalizmin restorasyonunun gerçekleştiği ülkelerde, ister yarı sömürgelerde olsun revizyonizm esas olarak egemen sınıfların ideolojisidir. Bizce Halkın Kurtuluşu kendi küçük burjuva karekterini örtmek için geçmişte marksizmin ustalarının farklı 'olguları anlatmak için kullandıkları sosyal-emper-yalizm ve revizyonizm gibi kelimeleri çok değişik anlamda kullanmakta, bunu yaparken de sanki bu kelimelerin gerçek anlamlarının kendi söyledikleri gibiymiş gibi bir imaj yaratmaktadırlar. Revizyoniz-min burjuva ideolojisi olduğunu sık sık tekrarlamaları da bu amaca hizmet etmektedir. Fakat buna rağmen kendi içinde tutarlı bir çizgiyi bir türlü ortaya koyamamaktalar. Bu da marksizmleninizm ile uzaktan yakından ilgisi olmayan tahlillerin, marksizm-leninizm adına yapılmaya çalışılmasından ileri gelmektedir.

Bu tutarsızlık yukarıdaki alıntılarda da kendini gösteriyor. Her şeyden önce belli bir emperyalist ülkenin burjuvazisi ile (bu ülke Halkın Kurtuluşu'nun iddia ettiği gibi sosyal-emperyalist bir ülke (!) bile olsa) yarı sömürge ülke arasında gerçekleştirilen işbirliği sınıf temelinde olur. Başka bir deyişle, yarı-sömürgelerde bu işbirliğini bir sınıf gerçekleştirir. Şu halde ülkemizde de revizyonistlerin Sovyet Sosyal-emperyalizmi (!) ile gerçekleştiği söylenen işbirliği de aslında revizyonizmin ülkemizdeki temsil ettiği sınıflarla Sovyetler Birliği'ndeki egemen burjuvazi arasında (!) gerçekleşebilir. Ülkemizde revizyonizmin temsil ettiği sınıflar ise, işbirlikçi büyük burjuvazi ile feodal toprak ağaları (!) idi. Böylece bizim oligarşi adını verdiğimiz bu egemen sınıflar ittifakı hem ABD emperyalistle-

rinin, hem de Sovyet sosyal-emperyalistlerinin (!) işbirlikçisi olduğu derin Tespitini (!) kavramış oluyoruz.

Halkın Kurtuluşu'nun bu denli tutarsız şeyler ileri sürmesinin bir tek nedeni vardır. O da, Sovyet sosyal-emperyalizminin ülkemizde hegemonyasının olduğunun ispat edilmeye çalışılmasıdır. Tabii bu arada hiç kimsenin inkâr edemeyeceği bir gerçekte ülkemizin ABD emperyalizminin yarı-sömürgesi olduğu gerçeğidir. Halkın Kurtuluşu'nun ne yardan ne de serden vazgeçmem düşüncesi ona Türkeş'le, Behice Boran'ı aynı kefeye koydurmakta, oligarşinin içine de ABD ile beraber SSCB'yi katmaktadır.

"Ülkemizde sosyal-faşist siyasi hareketlerle faşistler arasındaki mücadele, sosyal-faşistlerin, faşizme ve emperyalizme karşı olmalarından değil, süper devletler arası rekabetten, bu rekabetin yarı-sö-mürgelere yansımasından, egemen sınıfların farklı klikleri arasındaki mücadeleden kaynaklanmaktadır." (H.K. sayı: 46) Söz konusu "klikler" ABD işbirlikçisi ve SSCB işbirlikçisi kliklerdir. Oysa Halkın Kurtuluşu sürekli olarak gerek faşizmin gerekse sosyal-faşizmin egemen sınıfların bir kesiminin değil tümünün bir egemenlik biçimi olduğu şeklinde bir görüşü savunmuştu. Nasıl oluyorda bu sözlerini bilmezlikten, gelen yukarıdaki lafları edebiliyor.

Egemen sınıfların hangi kliği Sovyet sosyal-emperyalizminin işbirlikçisidir. Halkın Kurtuluşu bunlan somutlaştırmalıdır. Örneğin, egemen sınıflar içinde falanca klik diye göstermelidirler. Belki o zaman biraz inandırıcı olurlar (!) Koç mu revizyonist, burjuva Sabancı mı? Sapmazlar mı, Yaşar Holding nii? Kemal Türkler mi? Ama oda tekelci değil olsa olsa orta burjuva olur. Bu durumda "sosyal faşizm" acaba orta burjuvazinin ideolojisidir mi desek? Kararsız Kasım sizden daha kararlı beyler! Daha önce değinmiş olduğumuz bir konuya yukarıdaki alıntı daha bir açıklık getiriyor. Bu nedenle meseleye bir de o açıdan yaklaşalım.

Aydınlık, Sosyal-faşizme karşı mücadelede, faşizme dayandığı için Halkın Kurtuluşu tarafından faşizmi hâkim sınıfların bir kliğinin diktatörlüğü .şeklinde ele almakla eleştirilmişti.

Oysa şimdi daha üç beş sayı önce yapmış olduğu eleştiriyi kendisine yöneltmesi gerekmiyor mu? Çünkü, ülkemizde sosyal-faşistlerle faşistler arasındaki sürtüşme, hâkim sınıfların farklı klikleri arasındaki mücadele olarak ele almıyor.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, Kalkın Kurtuluşu kendilerine şablon olarak aldıkları Çin'in politik çizgisinde, Türkiye'deki faşizm konusu bulunmadığından şaşkına dönmüş ve bu konuda bir yığın saçma teoriler yaratmıştır.

Önceleri 1971 dönemini faşist diktatörlük olarak ilân etmişler, bu diktatörlüğün 1973'te yıkıldığını ve 1977'lere gelindiğinde ise yeni bir faşist diktatörlük tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğumuz görüşlerini savunmuşlardır.

Fakat arada faşizmin nasıl yıkıldığı meselesi hep es geçilmiş, üstü kapalı bir şekilde hâkim sınıfla n n kendi aralarındaki çelişkinin ürünü gibi ele alınmıştır, sorunu bu şekilde ele alışları faşizmin sürekliliğini sağlayan özeleştirileriyle bile değişmemiştir. Ve sanıyoruz bu kafayla giderlerse daha uzun bir süre de değişmeyecektir. Halkın Kurtuluşu as-

İmda iflas etmiş olan PDA çizgisini yeniden canlandırma hareketinden başka birşey değildir. Ama bir yandan da kendisinin iflas etmiş bu çizgiden farklı bir şey olduğunu kanıtlama zorunluluğu onu fırıldağa çevirmiştir. Her ne savunmuşsa, PDA tarafından işin özü deşifre edilmiş, telaşla ondan uzaklaşmağa çalışırken, kafasını gözünü habire sağa sola çarpmıştır. Bu kadar saçmalamasının, kendi kendine küfürler etmesinin nedeni budur. Ama daha önceleri de söylediğimiz gibi iflas etmiş böyle bir çizgiyi canlandırmak mümkün değildir. Hele PDA yaşadıkça. Sürekli PDA'ya karşı kayıp veren H.K. hareketi en sonunda ideolojik ayrılık bahanesi bile bulamadan ortadan bölünmek zorunda kalmıştır. Yakın zamanda yeniden bölünecektir. En son keşfettikleri Enver Hoca Çizgisinin bu bölünmeleri engellemeğe gücü yetmeyecektir. Nasıl ki, "Proleter devrimci koalisyonları" (!) yaşatmağa gücü yetmiyorsa.

KURTULUŞ

Kurtuluş Sosyalist Dergi. Sayı 19. Aralık 1977.

FAŞİZM ÜZERİNE NOTLAR - V-

Türkiye'de Faşizm

Emperyalizme bağımlı olan bir ülkede, ekonomik yapıda olduğu gibi, siyasal yapıda görülebilecek olan değişiklikler de emperyalizm faktörünün dışında ele alınıp değerlendirilemezler. Hele günümüzde Türkiye'de olduğu gibi, emperyalizmle etle tırnak ilişkisi içerisinde olunan bir sosyo-ekonomik yapıda, bu bir o kadar daha böyledir. Günümüzde Türkiye'de, emperyalizmin aynı zamanda bir iç olgu haline gelmiş olduğunu söylerken **du**rumu en **iyi** izah edecek olan formülasyonu yapmış oluyoruz. Emperyalizm, artık ülkenin ekonomisin-

den siyasetine ve sosyal yaşantısına kadar her alanında etkinliğini sürekli kılacak pozisyonlara sahip olmuştur. Yerli işbirlikçileri, uzmanları, yerlilerle kurduğu holdingleri, siyasi ve askeri bağlantıları, barış gönüllüleri, hayranları ve ajanlarıyla v.b., ülkenin her alanında onun ayrılmaz **bir** parçasıymış gibi yer almış durumdadır. Bütün bu olgular emperyalizmin **yeni sömürgecilik** adını verdiğimiz siyasetinin **temel** taşlarıdır. Emperyalizm artık, sömörge **valileri,** kendi üniformasını taşıyan askerleri, acentalığını yapan kompradorları ve kendi açık şirketleriyle değil, bütün **bunlara daha** dolaylı bir görünüm sağlayacak **yeni** sömürgecilik **yöntemleriyle ülkeleri** sömürgeleştirmek**tedir.**

İkinci paylaşım savaşı ertesi, ABD **hariç hemen bütün metropol ülkeler büyük bir yıkım içerisindeydiler. Savaşın en büyük ganimet payını ele geçiren** ABD, **bu** sayede ekonomik ve siyasal arenada tam bir hegemonya kurdu. Dünya emperyalist .sisteminin liderliği, üzerinde güneş batmaz 'bir imparatorluk oluşturmuş olan İngiltere'nin elinden yeni bir imparatorluğa, ABD imparatorluğuna geçti. ABD hegemonyası öylesine güçlü görünüyordu ki, birçokları, Lenin'in değil, K. Kautsky'nin haklı olduğu düşüncesine vardılar. Federal Almanva, Japonya, Fransa gibi savaşta yıkıma uğramış metropoller, bu kere ABD askerleri ve sermayesinin istilasına uğradılar. Hemen hiç bir metropol bu istilanın dışında kalmadı denebilir. Bu açıkça tüm emperyalist tekellerin, ABD tekellerinin hegemonyası altında birleşeceği ve Kautsky'nin ult-ra-emperyalizm (Lenin'inse ultra-saçmalık) adını verdiği yeni bir statünün doğmuş olduğu g>bi bir görünüm veriyordu. Artık değişik metropollere bağımlı tekeller değil, birleşmiş tek bir metropole bağlı tekellerden söz edilebilirdi. Hele Nato'nun kurulmasıyla birlikte, askeri entegrasyon da gerçekleşiyordu. Değişik metropoller olmava-cağı gibi, bu değişik metropollere bağlı bağımsız **nv^ular** da olmayacaktı. Doğal olarak bu, artık "emperyalist metropoller arası çelişki" diye bir kavramın geçersiz olduğu sonucunu da doğurmaktaydı. Bahcedilebilecck tek çelişki, avnı metropole bağlı tekellerin kendi aralarındaki çelişkiler olabilirdi: bu da bir ülke içerisinde yer alan şir-

ketlerin birbirlerıVe olan reliskisinm dünva oanmda bir bovuta ulasmasıydı. Ülke, dünva: ulusal şirketlerde uluslararası şirketlerdi. Nasıl ki ulusal şirketler avrı ordular kurup birbirleriyle savaşamıyor, tek bir baskı aracım farklı ağırlıklarla ortaklasa kullanmak durumunda oluyor idiyseler, yeni statüde, dünva emperyalist devletinin, dünva ordusu olan Nato'da farklı ağırlıklarla ortaklaşa kullanılacaktı.

Savaş sonrası ortaya getirilen bu mantık gerçekten geçerli olsaydı bugün durum bu olacaktı; eğer Lenin'in çok doğru bir biçimde ortaya koyduğu eşitsiz gelişme yasası da artık geçersiz olabilseydi. Ama Marksist bilimin şaşmazlığı pratikte bir kez daha doğrulandı. Bugün bu tablo ortaya çıkmamıştır. Farklı metropoller, eşitsiz gelişme yasasının ortaya koyduğu gibi, eşitsiz bir gelişme göstermiş, ABD hegemonyası, savaş sonrası görünümünü aynen koruyamamıştır.

Savaş sonrasının ortaya koyduğu tablo öylesine kesin görünüyordu ki, düşünürler bu tablonun baskısı altında 'kalmamızlık edemiyorlardı. Tablonun yarattığı bu baskı bugün de etkinliğini sürdürmektedir. Savaş sonrasında savunulan tezler farklı tanıtlamalarla bugün de sürdürülmektedir.

Aşağı yukarı benzer tezler birinci paylaşım savaşı öncesinde de ortaya atılmıştı. Stalin'in bu konu üzerine söylediklerini aktarmakta yarar var.

"Birinci dünya savaşı scnunda da Almanya'nın kesin olarak savaş dışı edildiği sanılmaktaydı, bazı arkadaşlara göre bugün de Almanya'nın ve Japonya'nın savaş dışı edildiklerinin sanıldığı gibi. O zamanlar da, Amerika Birleşik Devletleri'nin Avrupa'yı kıt kanaat geçinecek: duruma düşürdüğü; artık Almanya'nın doğrulanmayacağı, kapitalist ülkeler arasında savaş olmaması gerektiği söyleniyor ve bu, Amerikan basınında haykırılıyordu. Ancak, buna karşın, Almanya, yenilgisinden onbeş-yirmi yıl sonra büyük bir devlet olarak dirildi, esaretten kurtuldu ve bağımsızlık yoluna girdi. Bunun karakteristik yönü şudur ki, Almanya'nın ekonomik yönden kalkınmasına, ekonomik ve askeri potansiyelini yeniden kurmasına yardım edenler, Büyük Britanya ile Amerika Birleşik Dev-

letlerinin kendileri olmuştur. Kuşku yoktur ki, Amerika Birleşik Devletleri ve Büyük Britanya, Almanya'nın ekonomik yönden kalkınmasına yardım ederken, onu, kalkındığı zaman, Sovyetler Birliğine karşı yöneltmek, sosyalizmin yurduna karşı kullanmak niyetinde idiler. Oysa, Almanya, kuvvetlerini, önce İngiliz-Fransız-Amerikan blokuna karşı yöneltmiştir. Ve Hitler Almanyası, Sovyetler Birliğine karşı savaşa giriştiğinde, İngiliz-Fransız-Amerikan bloku, Hitler Almanyası ile saf tutmaktansa, tersine, Hitler Almanyasma karşı SSCB ile koalisyon kurmak zorunda kaldı.

"Akla şu gelmektedir: Almanya'nın ve Japonya'nın 'kalkınmayacaklarmm ve özel ve bağımsız bir hayata girmeleri için Amerikan boyunduruğundan kopmaya uğraş**mayaeaklarmın güvencesi nedir? Bana göre, böyle bir güvence yoktur.**

"Demek ki, kapitalist ülkeler arasında savaşların kaçınılmazlığı tam olarak mevcut kalmaktadır." [71]

Stalin'in bu söyledikleri Lenin'in söyledikleri ile tam bir uygunluk halindedir. Stalin yanlış değerlendiriyor demenin, Lenin yanlış değerlendirdi demekten hiçbir farkı yoktur. Konumuz olmadığı için bunun kanıtlamasına girmeyeceğiz. Belirtmek istediğimiz, görünümler her ne olursa olsun, emperyalist ülkeler arası bir birleşmenin ancak geçici olacağı, eşitsiz gelişme yasası uyarınca entegrasyon gibi görünen durumların zaman içerisinde çelişkilerin gelişmesiyle tedrici olarak ortadan kalkacağıdır. Bu süreç bugün adım adım devam etmektedir. ABD hegemonyası her geçen gün yıkılmakta, farklı metropoller arası çelişkiler günbegün şiddetlenmektedir. Buna rağmen ABD savaş sonrasında elde ettiği avantajları hala yitirmiş değildir. Gene de emperyalist sistemin baş gücü olmayı sürdürmekte, dünya politikasına yön vermeye çalışmakta, çeşitli ülkelerde darbeler yapmakta, kısacası hegemonyasını sürdürebilmek için çırpınmaktadır. Bu nedenledir.ki, bugün hala dünya emperyalist sisteminden bahsederken onun odağında ABD'ni görmek zorunludur,

TÜRKİYE'DE FAŞİST HAREKETİN KÖKLERİ

Emperyalizme bağımlı **bir** ülkede ekonomik, sosyal **ve** politik hareketleri izlerken emperyalizmin varlığı göz-**ardı** edilerek hiçbir doğru tahlilin yapılamayacağını **söy**lemiştik. Faşizm, konusu da ele alınırken yöntem gene **bu** olmalıdır. Eğer faşizm, tekelci kapitalizmin bir ürünüyse, Türkiye**'de** faşizm olayı emperyalizmden ayrı olarak görülemez. Burada **bir** noktayı belirtmekte yarar var. **Bağımlı bir** ülkedeki faşizmin emperyalizmle bağlantı **içerisinde** gelişmesiyle, emperyalizmin hâkim **olduğu** her **ka**pitalist ülkede faşizmin var olduğu iddiası **ayrı ayrı şeylerdir. Bir ülkede** emperyalizm varolduğu **halde** faşizm varolmayabilir. Faşizmin varolması, **esas olarak o ülke**deki **özel koşullara** bağımlıdır. Emperyalizmin varlığı da her halükarda bu **özel koşulları** yaratmaz. Bu konuya 17. sayımızdaki faşizm yazısında değinmiştik.

Çözülmekte olan Osmanlı împaratorluğu'nu kurtarma formüllerinden biri -Balkanlardaki ve dünyadaki milliyetçilik hareketlerinin de etkisiyle- Türk milliyetçiliği idi. Jön Türklerin, İttihat ve Terakkinin bütün çabalarına rağmen, Türk milliyetçiliği Osmanlı İmparatorluğunu kurtaramadı. Birinci paylaşım savaşı macerasıyla birlikte Osmanlı İmparatorluğu bir daha geri gelmemecesine battı. İmparatorluk kurtarma sevdasında olan bir milliyetçilik, zorunlu olarak içerisinde gerici öğeler taşıyacaktı. Böyle de oldu. Türk milliyetçiliği bütün dünya Türklerini birleştirme hedefiyle Turancılık olarak şekillendi. Özellikle Alman emperyalizmi Turancılığı körükledi. Turan sevdalarıyla savaşa giren Osmanlı İmparatorluğu, Enver Paşa'nın Türkistan macerasıyla son buldu. Osmanlı İmparatorluğu, Anadolu'ya varıncaya değin emperyalist ülkeler arasında paylaşıldı. Bu durum karşısında Türk milliyetçiliği olarak, Turancılığı savunmak imkansız hale geldi, zira Anadolu bile yer yer işgal altındaydı. Böyle büyük umutlara artık kimse bel bağlayamazdı. Başka yerleri fethetmek isterken eldekiler bile gitmişti. Anauoluyla ekonomik, politik ve coğrafi hiçbir bağlantısı olmayan Türkistan'ı kurtarmak rüyalardan bile uzak kalmak zorundaydı. Türk milliyetçiliği ancak, Anadolu'nun kurtarılması şiarı etrafında şekillenebilirdi. Türk milliyetçileri, Kürtlere de çeşitli vaadlerde bulunarak anti-em-peryalist bir içerik-

le dolu olarak Anadolu kurtuluş hareketini yönlendirdiler. Tabii ki Kurtuluş Savaşı sonrasında bütün bu vaadler unutuldu. Üstelik Türk milliyetçiliğinin bütün milliyetlerce benimsenilmesi istendi. Türk milliyetçiliği işgal altındayken ezilen bir ulusun emperyalizme karşı ulusal onurunu koruyuşunun ideolojik ifadesizken, savaş kazanıldıktan sonra şovenizmle karakte-rize olur hale geldi. Zaten iki yol sözkonusuydu; Türk milliyetçiliği ya anti-emperyalist özelliğinin yanında, kendi ulusuna layık gördüğü her hakkı başka milliyetlere de tanıyacak ve demokratik bir içerikle dolarak ileri**elliğini** sürdürecek, ya da Anadolu'da yaşayan diğer milliyetlerin bu haklarını tanımadan, anti demokratik **bir** İçerik kazanacak, zorunlu olarak şovenleşecek, anti-emperyalist içeriği de karikatürleşmek zorunda kalacaktı. Bir ulusun haklarının tutarlı olarak savunulması, ancak aynı hakların başka uluslar için de sözkonusu olduğunun kabul edilmesiyle mümkündür. Ulusal haklar bütününü başka uluslar için geçerli saymayanlar, bunların gerçek savunucuları olamazlar. Onların savunduğu temeller mutlaka sakat olur. Kendi başları dertte olduğu zaman ulusal hakların savunucusu, dert gittikten sonra ise ulusal haklara tecavüz edici olurlar. Hemen her zamanda burjuvazi bu ikinci tavrın içinde olmuştur. Bütün bunlara rağmen tutarsız dahi olsa bir ulusun milliyetçilerinin emperyalizme karşı olan tavrı desteğe layıktır. Anadolu Kurtuluş Savaşında Kemalistler layık oldukları desteği görmüşlerdir. [72]

Kurtuluş Savaşı ertesinde Kemalizm de tüm milliyetçi hareketlere benzer bir biçimde diğer milliyetler karşısında şovenizme batmaktan kendini kurtaramamıştır, "Ne mutlu türküm diyene" şiarı, Türklüğünden emperyalistler tarafından utandırılmış bir insan için emperyalizme karşı coşkunluk verici, ilerici bir şiar olabilir, ancak aynı durumda olan bir Kürt için de "ne mutlu Kürdüm diyene" şiarının da birincisi kadar doğru olarak kabul edilmesi halinde. Sadece birincisi doğru ikincisi yasak ise, birincisinden buram buram şovenizm akmağa başlar. Çünkü anlamı artık ezilen bir insanı ulus şiarıyla emperyalizme karşı coşturmaktan öte, mensubu olunacak Türkten başka şerefli bir ulus yoktur anlamına gelir ve başka ulusları

ezmenin temel şiarı olur. Mustafa Kemal'in sözlerinde Türk milliyetçiliği antropolojik ırkçılığı güya savunmaz. Ona karşı çıkar; sınırlar, vatandaşlık kendine Türk deme esprisiyle sınırlanmış görülür. Ama bu teori aynı zamanda "bilimsel" temele dayandırılmağa çalışılırken bu amaçla 1931'de kurulan Türk Tarih Kurumu'nun çalışmaları konusunda basında şöyle haberler yer alır: "Mimar Sinan'ın kemikleri üzerinde tetkikler yapılıyor." Afet İnan'm bir anlatımındaysa bu daha bir pervasızlık arzeder; "1931'de kurulan Türk Tarih Kurumu büyük ve geniş çalışma esaslarından biri de tezini ırki karaktere bağlamaktır O, (Mustafa Kemal), ırki karaktere çok önem verirdi. Bunun için getirttiği antropometri aletleriyle tecrübeler yapılıyordu."

Bu aynı Türk Tarih Kurumu, bugün de elimizde bulunan nüshalarında görüldüğü gibi profesörlük unvanını haketmemiş kişilerin kaleminden dünya tarihini alt üst edecek "şahaserler" yayınlamıştır. Bütün dünyayı neredeyse Türk yapmış, çok aşikar bir biçimde başka kavimden olanların üzerinede Türk erkeklerini gönderip, kadınlarını ziyaret ettirmiş, onlara da Türklük şerefini bulaştırmıştır. Türk Tarih Kurumu yayınlarından olan "Rusya Tarihi" adlı "eserin" yazarı Prof. Dr. Akdes Nimet Kurat bu eserinde şöyle anlatıyor: "Bohemya'da ve Karpatlar mmtıkasmdaki slav kadınlarının sık sık Avarlar (onlar da Türk-Kurtuluş) tarafından da ziyaret edildikleri hakkında eski Rus vakayinamelerinde bir takım hatıralar bulunmaktadır. Bunun neticesi olarak slavlarm etnik durumları da epeyce "avarlaşmış" olmalıdır." (A.g.e.s.5) Eserin bilimselliği bir yana, o çok övünülen terbiye kurallarından bile eser yok. Elbette bu satırları yazan Mustafa Kemal değil. Ama bir Kemalist. Ne türden olursa olsun, bir kez şovenizm bulaştı **mı,** antropolojik olanı da olmayanı da işe karışır. Sonuç olarak da farklı hiçbir şey doğurmazlar. Her türü başka milliyetlerin ezilmesinin değişik "bilimsel" (!) temellerini oluştururlar.[73] Bu şoven görüşün etkileri, kendilerini ilerici, demokrat diye niteleyen birçok kişinin üzerinde yaşamakta, Kürt sorunu sözkonusu edildiğinde, devrimin çıkarlarını öne sürerek böyle bir sorun yara-tılmamasmı istemekte ve "küçük burjuvazinin,

kema-listlerin şoven yanını ayaklandırıyorsunuz" gibi gerekçeler öne sürülmektedir. Bunları söyleten, devrimin çıkarlarını koruma düşüncesi değil, karşı mücadele verilmediği için köklü bir şekilde yaşamağa devam eden şoven Türk milliyetçiliğidir.

Adını ettiğimiz bu şoven Türk milliyetçiliği, Cumhuriyet devri boyunca resmi olarak beslendi. Devletin gerek alt, gerekse üst kademelerinde bol miktarda ırkçılar yer alır oldu. Dünyada faşist hareketin ortaya çıkışı ve özellikle sıkı ilişkiler içerisinde bulunduğumuz Almanya'da faşistlerin iktidar olması devlet seralarında beslenen ırkçıların kanlarını bitlendirdi. Turancı görüşler yeniden yaygınlaşmağa başladı. Faşist Almanya'nın "dünyayı fethetme" politikası, Türk ırkçılarım faşist Alman sofralarının kırıntılarını toplayabilirle umudunu canlandırdı. Ortadoğu'dan, Balkanlar'dan, Orta Asya'dan toprak elde etme umutları belirdi. Bu düşünce yalnızca ırkçıların kafasından değil, tüm devlet yöneticilerinin kafasından da geçiyordu. Ama Alman emperyalizminden garanti alamıyorlardı. Alman emperyalistleri de, Orta Asya'nın pamuğunu ve yeraltı kaynaklarını, Kafkasların petrollerini ele geçirmek düşüncesindeydiler. "Bununla ilgili olarak Hitler, Kırım, Bakü petrol bölgesiyle Voîga bölgesinin Alman askeri sömürgeleri olmasını istedi. Oysa Türk Turancılarının aç gözlerini ençok yönelttiği bölgeler de bunlardı. Bu yüzden Hitler 9 Mayıs 1942'de, bu bölgede Türkiye'ye birşey söz vermenin yanlış olduğunu anlattı." [74] Hitler geleceğe yönelik olarak SSCB'yi Alman tekellerine paylaştırmış olmasına karşın, Türkiye'yi 'kendi safında savaşa sokmak için yeşil ışık yakmaktan geri durmuyor, Türk burjuvazisinin ağzının sularını akıtmasını bekliyordu.

Bu arada Alman emperyalizmine köpeklik etmeyi meslek edinmiş Nuri Killigil, Hüsnü Erkilet paşalar, Reha Oğuz Türkkan'lar, Milletvekili Şükrü Yenibahçe, Zeki Velidi Togan gibi vatan haini faşistler Alman gizli örgütlerinin Türkiye'deki "milliyetçi" uzantılarıydılar. Bunlar bugünde faşistler tarafından baş tacı edilen, 1940'larda Türkiye'de faşist hareketin yayılabilmesini ve Türkiyenin Alman emperyalizmi yanında savaşa

girmesini sağlamağa çalışan insanlardı. Henüz o dönemde bu günkü kadar önemli bir faşist olmayan ırkçı üstteğ-men Alpaslan Türkeş, "Almanların bu yaz taaruza geçerek, harbi kazanacakları muhakkaktır. Türkiye Almanlara ilhak etmiş olsaydı, bizim zümre şimdi çoktan harbi kazanmış olacaktı." [75] diye kehanette bulunuyordu. Bütün bu Alman köpeklerinin kalplerinde yatan, Türkiye'yi savaşa sokmak, faşist bir diktatörlük oluşturabilmekti. Bugün batmış Alman faşizmini herkes lanetlerken, elbette bay Türkeş onu övemez. Karşı olduğunu da söyleyebilir. Ama şeceresi ortada.

Alman faşizminin yenilgisinden sonra kurulan Nürenberg Mahkemesi savaş suçlularını yargılarken, Türkiye'deki köpekler de deşifre oldu. Ama Nürenberg Mahkemesi önüne çıkamadılar. Arzuladıkları üzere Türkiye Alman faşistleri yanında savaşa girmiş olsaydı, bu da gerçekleşecekti. Türkiye'de dünyaya şirin görünmek amacıyla yapılan küçük bir tevkifat ve ırkçılığı suç saymayan mahkemenin verdiği beraat kararıyla faşistler kurtuldular. Alman gizli arşivlerinin ve Nürenberg Mahkemesi tutanaklarının verdiği - bilgilerse, "milliyetçilik" hezeyanları içerisinde olanların ne mal olduğunu ortaya koydu.

Birinci paylaşım savaşında, Almanya'nın yenilmesin, den sonra, Türkiye'ye kaçmış olan birçok Alman subayma 1925'ten itibaren öğretmenlik görevi verilmişti. "Bağımsız" T.C. Hükümeti ordusunun genel kurmayı piyade generali Mittelberger tarafından eğitilmişti. Kendisi eski Belgrad Ateşemiliteri Faber du Faur'a göre, 'tam bir başarı' elde etmişti. 1942'de Mittelberger, Türk ordusunun Alman yöntemlerine göre yetiştirildiğini, Alman askeri edebiyatını büyük bir ilgi ile izlediğini, Harp Akademisinin tamamıyla Alman ilkelerine ve deneyimlerine göre çalıştığını sevinçle belirtiyordu. Türk genel kurmayının haberalma servisi Birinci Dünya Savaşında Alman gizli askeri servisinin şefi olan Dışişleri Bakanı Albay Niko-lay'm isteğine göre biçimlendi. Gerçekten ordunun tüm orta ve üst dereceli subayları faşist öğretmenler tarafından eğitildi. Bu yüzden, Ankara'da Keller ve Papen **gibi** nazi diplomatlarının sık sık, Almanya'nın Türk subayları içinde sağ-

lam siyasal dayanakları bulunduğunu söylemesine şaşmamalıdır. Bu subaylarla ilişkiyi İ936'dan bu yana Ankara'daki Ateşe Rohde sürdürüyordu." [76]

Kemalist ordunun bu işbirlikçi subayları kimlerdi? Kaynaklara göre tepeden tırnağa, [77] ama herhalde en başta gelenler A.Türkeş ve şürekası olsa gerek. Bu uşaklar Türkiye'yi Almanya yanında savaşa sokmağa uğraşırken, efendileri Hitler'in ise daha parlak düşünceleri vardı. Alman Ordu Kurmay Başkanı Orgeneral Halder, 24 Kasım 1940'da not defterine şunları yazıyor: "Türkiye'ye karşı harekete geçme düşüncesini bırakmazsak, Rusya karşısındaki olanakların yitirileceği noktası üzerinde açıklığa varmak zorundayız. Son görüşmemizde Führer bana şöyle dedi: 'Ancak Rusva yenildikten sonra boğazlara doğru yürüyebiliriz.' Bu düşüncenin ardından zorunlu olarak şu geliyor: Rusya yenilmediği sürece Türkiye ile savaşmaktan kaçınmak zorundayız."[78] İşte Faşist Almanya'nın Türkiye'deki faşistlerin güçlenmesini sağlarken gerçek niyeti buydu. Muhtemelen bu gerçeği bir Ölçüde görebilen İsmet Paşa, Almanlar ve Müttefiklere karşı sürekli ikili bir tavır takmıyor, savaşa girmek için gerek Almanların, gerekse Müttefik kuvvetlerin savaş sonuna kadar yerine getiremeyecekleri şartlar öne sürüyordu. Ayrıca garantili adım atma zihniyetinin sağlam temsilcisi İsmet Paşa, kolay kolay maceralara sokulamaz-dı. Almanların bazan çok süratli ilerlemeleri, bazansa -örneğin, Sovyet Cephesinde olduğu gibi- aynı hızı gösterememeleri İsmet Paşa'nın politikasının uygulanabilmesini imkan dahiline sokuyordu.

Almanlar gerek devlet kadroları gerekse siviller arasında faşist yetiştirebilmek için özel komiteler kurdu. Ayrıca bu işin gönüllüleri de bol miktarda vardı. Ordu içerisinde 1925'ten beri Alman subaylarının öğretmenlik etmesi, bol miktarda Alman işbirlikçisi yetiştirmişti. Daha önceleri Turancılık konusuyla ilgili olarak Almanlar tarafından kendisine görev verilmesini isteyen Enver Paşa'nın kardeşi Nuri Paşa, Johannes Glasneck'in araştırmalarına göre "Von Hentig, Nuri Killigil (Nuri Paşa) ve Turancılık hareketi için irtibat memuru olarak atandı. Daha sonra bu irtibat görevine (1942) Elçi Von Tip-

pelsk-irch atandı, ama Hentig, Dışişleri Bakanlığına, önde gelen Turancılarla temasları konusunda raporlar göndermeyi sürdürdü."[79] Gene J. Glasneck'in Nürenberg Mahkemesi zabıtları ve Alman Devlet Arşivlerinden yararlanarak aktardığı bilgiler arasında yerli faşistlerle Alman faşistlerinin ilişkileri konusunda aktarmağa değer şu bilgiler yer alıyor: "Hitlerin 16 Temmuz 1941 ve 8 Mayıs 1942 tarihli kararları ile Turancılık konusu, 'Rus bölgesinin' iç düzenlenmesini ilgilendirdiği ölçüde Rosenberg Bakanlığına verilmişti. Buna karşılık Dışişleri Bakanlığı, çalışmalarını sürgünde ve Türkiye'de bulunan Turancı politikacılarla bağlar kurmağa yöneltmişti.

"Alman emperyalistlerini Türk Turancıları ile bağlantılı yapan bu ilişkiler ne türdendi? Papen, 'Türkiye'nin geniş ve etkili çevrelerinin' Sovyetler Birliğine karşı savaşın geliştiği ölçüde 'Rus imparatorluğunun gelecekteki siyasal biçimlenmesi sorunu ile' uğraştıklarını 25 Temmuz ve 5 Ağustos 1941'de Ankara'dan bildirdi. Baku petrol yatakları ile birlikte Azerbeycan'ın (İran'daki bölümü de) Türkiye'ye bağlanması için propaganda yapmak üzere, istanbul'da bir komisyon kurulduğunu belirtti. 0-na göre bu grubun önderi İstanbul milletvekili Şükrü Ye-nibahçe, en tanınmış temsilcileri ise 1918'de Azerbaycan'a karşı girişilen Türk saldırısına komutan olarak katılan Enver Paşa'nm kardeşi ve 'varlıklı fabrikatör' Nuri paşa, Tanınmış Turancı Zeki Velidi Togan ve Kırım Tatar sığınıklarının temsilcisi Ahmet Cafer'di. Togan ile öğrencisi ve tanınmış turancı dergi Bozkurt'un sahibi Reha 0-ğuz Türkkan, daha başka birçok Turancı Türk gençliğini Sovyetler Birliği'ne karşı savaşa hazırlamak için 1941 ile 1944 yılları arasında - Alman gizli servisinin parası ile Alman faşizminin üslubu içinde- sınırsız bir şoven propaganda yürüttüler. Bunlar, Türk hükümetinin gözyumma-sı ile oldu." [80]

Almanlarla olan bu ilişkileri ve özellikle para meselesini Reha Oğuz Türkkan Bozkurt dergisinin elinden gitmesinden sonra kızgınlık içerisinde deşifre etmiştir. Bu konuda 1944 ırkçılık Davasının yargıçlığını yapan ve varlığı bugün A. Türkeş'i deliye çeviren Yzb. Kazım Alöç, Nisan-Mayıs 1967'de

Yeni Gazete'de yayınladığı "Irkçılık ve Komünizm Faaliyetleri" adlı tefrikada şunları aktarıyor: •

"Reha Oğuz Türkkan, Gök Börü**'nün** [81] (faşist dergi) sayfalarında, Bozkurt Mecmuasının başkalarının eline nasıl geçtiğini anlatırken, Nihal'Atsız, Orhan Seyfi ile Yusuf Ziya'yı ye diğerlerini işaret ederek ağır ithamlarda bulunduğu gibi, evvelce sermayederları bulunan şair Cenap Şahabettin'Jn oğlu, İsmet Rasim'in meçhul kaynaklardan kendilerine para getirdiğini söylecek kadar bulaşık bir iç yüzleri olduğunu ifade etmektedir" Açıkça görüldüğü gibi, Alman gizli arşivlerinden elde edilen bilgilerle faşistlerin birbirlerine çamur atarken ettikleri laflar çakışmaktadır. Para gelen bu gizli kaynakların, Alman gizli servisi olduğunu gene alman gizli arşivleri ortaya koymaktadır.

Almanlarla sürdürülen bu gizli-açık, resmi-sivil, ilişkiler, 1944'lerde Almanların savaşı 'kaybedeceğine dair belirtilerin ortaya çıkmasıyla-özellikle Sovyetler Birliği cephesinde uğranılan yenilgiler dolayısıyla-Türkiye, Alman faşistleriyle olan ilişkilerini kesme ve müttefik kuvvetlerine daha şirin görünme yolunu seçti. İsmet Paşa, **o** zamana 'kadar, Alma'nlarla resmi ilişkiler sürdüren, Faşist yanlısı Dışişleri Bakanı Numan Menemencioğlu'nu ve Mareşal Fevzi Çakmak'ı Ocak 1944'de görevlerinden aldı. Bu konuda J. Glasneck'in ilginç bir dipnotu var: "Volga Meydan Savaşından sonra Çakmak'm durumu herhalde eskisi kadar sağlam değildi. Çünkü 30 Temmuz 1943'de Papeh, Çakmak'm görevden uzaklaştırılmasmm beklendiğini bildirmişti. 1943 sonunda Genel Kurmay İkinci Başkanı Asım Gündüz de görevinden uzaklaştırılmıştı." (Potsdam Alman Merkez Arşivi, Alman Dışişleri Bakanlığı, Ticaret Politikası Dairesi, no: 68675, Bl. 97) [82] Zira Fevzi Çakmak resmi düzeyde Alman faşistleriyle en yakın ilişkileri sürdüren biriydi. J. Glasneck ayrıca şu bilgileri aktarıyor: "Bu konularda (Saraçoğlu'nun 1942'-de savunduğu Rusya'nın bazı kesimlerinde ulusal uyanış yaratılması çabaları) Hentig ve Papen ile ilişki halinde bulunan, Berlin Büyükelçiliği dışında, Türk Genel Kurmay Başkanı Mareşal Çakmak idi. Bu ilişki Berlin'de Harun ve Ankara'da General Mürsel Baku yoluyla

sağlanıyordu. Çakmak, Kasım 1941'de Harun aracılığıyla Hentig'e, kişisel olarak Turan konusunda büyük ilgi duyduğunu, bu yoldan Türkiye ile Almanya arasındaki ilişkinin oluşturulabileceğini bildirdi. 13 Mayıs 1942'de Çakmak, Kafkasya'yı tanıyan kişiler için, Almanların yönelttiği bir soruya karşılık Konu ile ilgilenen sivil kesimden kişilerin Almanya'ya gezi yapma iznini kolayca alacaklarını, subaylar bakımından şimdilik kendisinin çekingen olmak zorunda bulunduğunu, ama Türk ordusunda çok sayıda eski Kafkasyalı, özellikle Azerbeycanlı subay bulunduğunu, bunların ülke ile ilgili en gizli bilgilere sahip olduklarını; harekatın dahıa da gelişmesi halinde gerekirse isteğimiz üzerine bu subayları izinli sayacağını' bildirdi. Çakmak, yeni Sovyet uçak fabrikaları ve yeni açılan petrol kuyuları üzerine de Papen'e bilgiler verdi. Bundan dki hafta sonra Harun yolu ile Hentig'e, Türkiye'nin savaşa girmesini kaçınılmaz saydığını bildirdi. Ona göre Türk ordusu, Sovyetlerin Kafkas mevzilerine önden saldırmayacak, İran yaylası üzerinden Bakü'ye ilerleyecekti." [83]

Bu kısa özetlememizde açıkça görüldüğü üzere, Türk faşist hareketi, Jön Türk, İttihat ve Terakki ve Kemalizm'in gelişmesine malzeme sağladığı, şoven Türk milliyetçiliği, Turancılık ipliklerinden, faşist Alman tezgahlarında dokunmuştur. Ulusal Kurtuluş Savaşı vermiş olmasına rağmen, emperyalizmin kollarından bir türlü kopamamış olan bir ülkede, faşist hareketin gelişmesinin emperyalizm tarafından güdümlendirilmiş olması kadar doğal bir şey olamaz. Alman gizli arşivlerinin ele geçmiş olması, İkinci Paylaşım. Savaşı dönemindeki Türk Faşist Hareketinin kökenini çok açık bir biçimde ortaya koymuştur. Umarız birgün CIA arşivleri de elde edilir ve bugün sınırlı belgeler ve yorumlar sayesinde bir CIA tezgahı olan günümüz Türk faşist hareketinin de ayrıntılı bilgilerine sahip oluruz. Ama bir şey çok kesindir; Güdümle geliştirilmiş bir faşist hareket efendisini kaybetmiş bir köpek gibi kendisine yeni bir efendi arayacaktır. Bu efendi de bugün emperyalist sistemin efendisi olan ABD'den, CIA'dan başkası olmayacaktır. Alman efendisini kaybettikten sonra, ABD'nde

Bay A. Türkeş'dn hangi eğitimlerden geçmiş olduğu da bir gün ortaya çıkacaktır.

Bu Alman beslemesi faşist hareket 1964 yılma kadar, gazete, dergi, çeşitli dernek ve devlet ku-rumları içerisinde varlığını sürdürmeğe çalıştı. 1964 yılından itibaren ise, faşistler o zaman ki CKMP, bugünkü MHP içerisinde toparlanmağa başladılar. Dernekçilik dönemine nazaran büyük gelişmeler kaydettiler. Ancak dernekçilik dönemi dediğimiz dönemdeki çalışmalar MHP'nin ön çalışması yerine geçti. Kurulduğu anda, birçok ayrılıklara rağmen en büyük kesimi birleştirdi. '

1935'lere kadar Türk Yurdu, Tevhidi Efkar, Küçük Mecmua, Anadolu Mecmuası, Milli Mecmua, Atsız Mecmua, Azerbaycan Yurt Bilgisi Mecmuası, Birlik, Orhun, Çığır Mecmuası gibi dergiler, Türk Ocakları, MTTB gibi kuruluşlar Türk milliyetçiliğinin değişik nüanslarını geliştirdiler. Hepsini kendine doğru çeken temel motif Turan düşüncesiydi. Alman Faşizminin 1935'lerden sonraki gelişimi Turan düşüncesinin daha da geliştirilmesine yardımcı oldu. Bizzat Alman faşistleri, Turancılığın gelişebilmesi için yerli işbirlikçilerine maddi yardımlarda bulundular.

1940'da yayınlanmağa başlayan **Bozkurt** isimli dergi belli başlı, ırkçı faşistlerin yayın organıydı. Daha sonra Reha Oğuz Türkkan'ın Nihal Atsız'la olan ihtilafı yüzünden dergiden ayrılarak, yaptığı açıklamalardan ve Alman gizli belgelerinden anlaşıldığı üzere, Alman faşistlerinin yönlendirdiği bu dergide Nihal Atsız, Reha Oğuz Türk-kan, Abdülkadir İnan, Fethi Tevet, Arif Nihat Asya, Cemal Oğuz Öcal, Peyami Safa, Zeki Velidi Togan, Osman Turan, Nejdet Sançar, Hikmet Tanyu, Orhan Şaik Gök-yay, İ. Hakkı Yılanlıoğlu gibi faşistler yazı yazmaktaydı. Faşistlerin bundan başka değişik tarihlerde çıkmış, sözde fikir ve sanat üzerine görüşler getiren Türk Yurdu, Tanrı Dağı, Doğu, Orhun, Türkçülük, Kopuz, Kürşad, Milli Birlik, Özleyiş, Kızıl Elma, Millet ve Gök Börü isimli dergileri vardı. Millet, sözde daha ağırbaşlı bir görünümle, bugün de siyaset arenasında yer alan kişilerce-çıkarılıyordu. Bunlar arasında; Prof. Şevket Raşit Hatip-oğlu, Prof. Dr. Sadi Irmak,

Prof. Dr. Nihat Erim, Fethi Çelikbaş, Samet Ağaoğlu, Celal Çumralı, Osman Turan, C. Oğuz Öcal, Tahsin Banguoğlu, Muhlis Mete, Behçet Kemal Çağlar, Munis Faik Ozansoy gibi isimlere rastlamak mümkündü.

Reha Oğuz Türkkan'm, Nihal Atsızla olan anlaşmazlığından sonra çıkardığı, Gökbörü yazarları arasında: Zeki Velidi Togan, Raşit Hatipoğlu, Besim Atalay, Abdülkadir İnan, Aydın Yalçın, Nebil Buharalı, Oğuz Öcal, Prof. Süreyya Aygün, Prof. Akdes Nimet Kurat, Dr. Osman Turan vardı.

1944 IRKÇILIK VE TURANCILIK DAVASI

Görüldüğü gibi 1940-44 arası faşistlerin en çok gelişip, yaygınlaştıkları dönem oldu. Faşizm, üniversite gençliği, devlet kademeleri arasında yaygınlık kazandı. Hükümet "Alman yanlısı bir tarafsızlık" politikası' sürdürdü. Ama 1944 yılı kader tayin eden yıl oldu. Alman faşistleri, özellikle Sovyetler Birliği cephesinde büyük yenilgiler almaya başladılar. Artık Türk Hükümeti aynı Alman yanlısı tarafsızlık siyasetini sürdüremezdi. Müttefik devletlere şirin görünmek zorundaydı. Kabak da Almanlarla işbirliği içerisinde olan bir kısım faşistin başına patladı. Faşistlerin önde gelen isimleri 7 Kylül 1944 günü "Irkçılık ve Turancılık"tan -tutuklandılar. Zeki Velidi Togan, Hasan Ferit Cansever, Nihal Atsız, Nejdet Sançar, Fethi Tevetoğlu, Alpaslan Türkeş, Reha .Oğuz Türkkan, Hikmet Tanyu, Said Bilgiç, Cemal Öcal'm da aralarında bulunduğu ylrmiüç kişi gözaltına alındı. Türkeş'in anlattığına göre kendisi hariç diğerleri çok işkence görmüşler. Muhakkak ki doğrudur. Türk devletinde böyle şeyler gelenekseldir. A. Türkeş 1944 Irkçılık Davası'nı anlattığı kitabında işkence usulleri ve kişiler hakkında şu bilgileri veriyor.

"1 — Günlerce* sanıklar aç ve susuz bırakıldılar.

"2 — El, yüz yıkamak, teharetlenmek imkanından mahrum edildiler.

"3 — Diğer bir işkence de Allah yarattı demeden dövmek'(Bilhassa'üniversite öğrencileri için uygulanan işkence)

“4 — Başka sanıkların dövülmesini seyrettirmek.

“5 — Tabanca çekerek ifade sırasında sanıkların şakaklarına dayamak ve 'sizi öldürürüz, kalp sektesinden öldü diye rapor alırız. Geçer gidersin' şeklinde tehditlerde bulunmak.

“6 — Boş yazı kağıtlarının altına 'imza muayenesi yapacağız, şurayı imzalayın' diye imzalatarak, ondan sonra da 'işte bu kağıtların üstüne istediğimizi yazarız, doldururuz;, canınıza okuruz. Bunu bilerek ifade veriniz' şeklinde tehditlerde bulunmak.

“7 — Emniyet Müdürlüğünün bodrumlarında, içlerinden açık lağım geçen hücrelere kapatmak.

“İşte milli şef İsmet İnönü'nün dikta yönetimi, zamanında masum vatandaşların sırtına basarak şefe yaranmak için o zamanki Emniyet Genel Müdür Yardımcısı Kamuran Çıkrık, İstanbul Emniyet Müdürü Ahmet Demir ve Birinci Şube Müdürü Sait Koçak ile sıkıyönetimin meşhur savcısı Kazım Alöç'ün işlediği cinayetler bunlardı.” [84]

Türkeş'in bu anlattıklarının pek yalan olduğunu zannetmiyoruz. Ama devrimcilerin gördüğü işkenceler yanında faşistler belliki fazla birşey görmemişler. Hele Tür-keş, kendi ifadesiyle, hiç işkence görmemiş. Ama o, Al-taylarm yiğit cengaveri, büyük Türk, iki gün nezarette kalınca, “cani Savcı” diye daha sonraları küfürler yağdırdığı, sıkıyönetim savcısı Yzb. Kazım Alöç'e 21 Temmuz 1944 tarihli mektubunda neler demiş:

“Çok Sayın Yüzbaşım,

“Herşeyden önce annemle görüşmelerimize müsaade buyurduğunuzdan dolayı şükran ve minnetlerimi sunarım. Hususi şekilde mektup yazarak sizi rahatsız etmek cüretinde bulunduğum için affınızı istirham ederim.

“Taşıdığım milli duyguların verdiği heyecanlarla, hiç düşünmediğim ve hatırımdan geçirmediğim manaları da ifade edebilecek olan şeyleri yazdığımı sorguya çekildikten sonra anlamış bulunuyorum.

"Fakat lütfen erriin olmanızı isterim ki, ben bunları kafiyen bir maksatla yazmış değilim. Edebi ve parlak cümleler yazmış olmak için ve millete şamil umumi bir mana kastederek yazdım.

"Otuzsekiz günden beri anlatılmaz bir elem ve ızdı-rap [içindeyim. Vatanımı, milletimi, cumhuriyetimi çok severim. Daima istiklal harbini yapanları derin bir sevgi ve saygı ile sevdim, saydım. Bugün ve bugüne kadar devleti idare edenlerin o büyük kahramanlar olduğunu, hiçbir zaman unutmadım. Hatta nutuklarımı hatırlamak, lutfunda bulunursanız orada bu duygularımın ifadelerini görürsünüz. Bugüne kadar hiç vazifemi ihmal etmedim. Vatanıma, devletime hizmet etmek için kendi meslek alanımda bütün kudretimle çalıştım,

"Altı aydan beri beni kıtada tanımış olan bütün amirlerimin takdir v„e teveccühlerini kazandım. Arkadaşlarım içinde daima temayüz ettim. Şimdi sizlerin beni affetmenizi, bir an evvel tahliye etmenizi istirham ediyorum. Bundan sonra kendi vazifemle meşgul olacağıma sözveri-rim.

"Otuzsekiz günden beri maddi ve manevi büyük bir ızdırap ve elemler içindeyim. Bu kadarı artık bana kafi görmenizi 'istirham ederim. Cezadan maksat, insanları ıslah etmek olduğuna göre, bu mevkufiyetimin bana büyük bir ibret teşkil edeceğine inanmanızı da istirham ederim. Beni bir an evvel tahliye etmenizi arzeyleyerek, saygılarımı sunarım.

İmza

"Üsteğmen Alparslan Türkeş" [85]

Savcı K. Alöç, sanıkların ırkçı olduklarını kanıtlamaya uğraşırken 'bu mektubu aldığında bir an tereddüt geçirdiğini ve delilleri yeni baştan gözden geçirdiğini söylüyor. Affedilmesi için yalvaran bu tüyleri dökülmüş boz-kurt, acaba sahiden sırf "edebi cümleler" kurmak için rnı ırkçılıkla ilgili şeyler yazmıştı? A. Türkeş yazdığı kitapta mahkemede ne kadar onurlu, davasından şaşmaz bir insan gibi davrandığından bahsediyor. Ama *savcıya* yazdığı mektup onun, bir davanın onurlu bir unsuru olduğunu değil, tam aksine ilk sıkıyı gördüğü yerde işi

satışa getirecek bir kişilikte olduğunu gösteriyor. Zaten günümüzde ulusal .ve sosyal kurtuluş davasından gayrı onurlu 'bir dava varmıdır ki, onun da onurlu unsurları olabilsin. "Döneni vurun" derken Türkeş'in geçmişinin şerefsizliği altında kalarak ■haykırdığını görmemek mümkün değil. Barbar Türk'ün yiğitliklerine sahip çıkarken, onun zerresinden nasiplenmiş olsaydı bay Türkeş, faşistlik gibi rezil bir davanm adamı, dün Alman, bugün ABD emperyalizminin uşağı olacak kadar alçalmazdı.

Bir insanın cani dediği sıkıyönetim savcısı karşısında bu kadar alçalması pek önemli değil elbet. İleride göreceğimiz gibi faşolarımızın felsefesi, kadın kullanmaya kadar her türlü aşağılık işi, amacın radikal aracı olarak benimser.

FAŞİST HAREKETİN 1950 SONRASI GELİŞİMİ

Türkiye Cumhuriyet tarihinde, faşistlerin devlet yönünden uğradıkları tek önemli saldırı 1944 Irkçılık ve Turancılık Davası'ydı. Ki, bu sayılamayacağı sevimdeki beraat kararıyla sonuçlandı. Resmi ideoloji içerisinde yer alan ırkçı görüşlerle yetişmiş yargıçlar, sanıkları nasıl bulabilirlerdi. Dünyadaki genel demokrasi saldırısını tehlikeli gören emperyalizmin karşı saldırıya geçmesiyle birlikte Türkiye'deki bu hava da kayboldu. Özellikle DP'nin iktidar olmasından sonra faşistlere **ırkçı** diye yönlendirilen saldırı da tamamıyle ortadan kalktı. 1950'de DP'nin iktidar olmasıyla, Saadettin Bilgiç'in ağabeyi Sait Bilgiç başkanlığında bir ekip, faşist hareketin DP'ye hâkim olmasını sağlamaya çalıştı. Ancak Bayar-Menderes ittifakı buna müsaade etmedi ve "milliyetçileri" tasfiye etti.

1950'de ilk kez Zonguldak'ta Komünizmle Mücadele Derneği diye bir dernek kuruldu. Derneğin yönetim kurulunun mesleklerini belirtmek ilginç olacaktır:

Nejdet Sançar-Lise Edebiyat Öğretmeni, Ziya Öakay-nak-Lise Tarih Öğretmeni, Zeki Kandemir-Gazeteci, Kani Ergin-Tüccar, İsmail Tek-Tüccâr, Tahsin Baysal-Tüc-car, Bahattin Dökerel-Fabrikatör.

Demek Başkanı fabrikatör Bahattin Dökere!, ikinci başkanı da tüccar Tahsin Baysal idi. Çok açık bir şekilde görüldüğü gibi, burjuvazi sınıfsal hainliğini gizlemeye dahi ihtiyaç görmeksizin, o zamana dek "milliyetçi bayrağını dalgalandıran" birkaç öğretmeni de yanlarına alarak, komünizmle mücadele yoluna girmişti.

İlk kez 1950'de, Türk Kültür Ocağı, Türk Gençlik Teşkilatı, Türk Kültür Çalışmaları Derneği, Türk Kültür Derneği, Kayseri Türk Kültür Birliği gibi Faşist ve faşist yanlısı dernekler birleşerek Milliyetçiler Federasyonu'nu oluşturdular. Federasyon, milliyetçilik hareketini partiler üstü bir kisve içerisinde sürdürmekten yanaydı. Bu görünümü parçalanmayı engellemeye yardımcı oluyor" ve toplu eylem yapabilmelerini sağlıyordu. Her zaman olduğu gibi başta gelen eylemleri ilericilerin toplantılarını basmak, olay çıkartmaktı. Bundan başka faşistler, Türk Milliyetçiler Derneği (daha sonra Milliyetçiler Derneği, Türkçüler Yardımlaşma Derneği gibi dernekleri) yanında, 1956'da yeni bir Türkiye Komünizmle mücadele Derneği, 1963'de öncekilere göre çok yaygın örgütlenmeye sahip bir üçüncü Türkiye Komünizmle mücadele Derneği oluşturdular. Bir ara Cemal Gürsel de bu derneğin fahri başkanlığını kabul etmiş, daha sonra ise istifa etmiştir. O zamana 'kadar kurulan faşist ve faşist yanlısı örgütler içerisinde en yaygın etkinliğe sahip olan bu dernek olmuştur. Derneğin ülke çapında yüzden fazla şubesi mevcuttu. İlk kırkbir kurucusu arasında onbir tüccar yer alıyordu.

Bütün bu tür dernekler, daha çok faşist ideolojinin yaygınlaştırılmasına çalışıyor, bunun için' seminerler, konferanslar tertipliyor, zaman zaman da lümpenlerden yararlanarak bulabildikleri ilericilere saldırıyorlardı. İlginç eylemleri arasında 1964'de Tepebaşı Tiyatrosuna yaptıkları saldırı da vardır. Tiyatroda oynanan Brecht'in, Sezuan'ın İyi İnsanı adlı oyununun komünizm propagandası yaptığını, Din, Mukaddesat ve inanç tahripçiliği yaptığını, "İşçiler birlesiniz" dediğini, kapitalist düzen aleyhtarlığı yaptığını öne sürerek oyunculara saldırdılar. Faşist. saldırganlar arasında Ahmet Muşlu (TİP kurucusu sendikacılardan), Metin Denli (1971 sonrasında Ma-

mak askeri cezaevindeki devrimcilere afyonlu haplar yutturmakla ünlü askeri doktor (!)) birkaç askeri tıp talebesi ve sivil öğrenci vardı. Faşistler üçgün tutuklu kalıp serbest bırakıldılar.

"Bu dernekler ve sürdürdükleri eylemler siyasi bir hareket oluşturamıyordu. Ancak anti-komünist bir hava yaratılmasına yardımcı oluyor, yetiştirdiği adamların çeşitli devlet kademelerinde yer almasını sağlıyor ve devletin baskıcı olan karakterine biraz da faşist çeşni katıyordu.

Faşistlerin önemli gördükleri bir umutları da 27 Mayıs 1960 hareketi oldu. Kemalist subaylar önderliğinde gerçekleştirilen hareketin önderlerinden birinin söyledikleri, bu umudun pek boş olmadığını kanıtlıyor. Orhan Er-kanlı "Anılar, Sorular, Sorumlular" adlı kitabında şöyle diyor:

"MBK'nin ilk otuzsekiz üyesi içinde bir ihtilale ve ihtilal sonrasına kendisini en iyi hazırlamış olan ve kafasında kendine mahsus planlar yapmış olan Albay Tür-keş'ti. Bunu daha ihtilalin Ankara'da yayınlanan ilk bildirisini kendi sesiyle okumak suretiyle göstermeye başladı. Örneğin, ihtilalin İstanbul Radyosu'ndan yayınlanan ilk beyanatını ben elimle yazdığım ve o anda İstanbulun yegane hâkimi olduğum halde kendim okumamış, bir başka arkadaşa okutmuştum, çünkü içimde geleceğe ait hesaplar yoktu. Bu bildirinin okunmasıyla Türkeş sivrilmeye başladı. Bugün dahi herkes, 27 Mayıs sabahı duydukları kalın ve boğuk sesi unutamamışlardır.

"İkinci hamleyi başbakanlık müsteşarlığına yerleşmekle yaptı. Türkeş, mevcut şartlar içerisinde müsteşap-lığın bir bakıma fiilen başbakanlık olduğunu hesap etmişti. Nitekim ilk aylarda fiilen başbakanlık 3-aptı.

"Basma verdiği' demeçler, dış basınla kurduğu temaslar sonunda zaten bir ikinci adam, bir Nasır arayanlar, Gürsel'in nasıl geldiğim bilenler aradıklarını buldular. Bu Türkeş idi."

"Artık kendisinden, ihtilalin kudretli albayı, 'ikinci adam', Türkiye'nin Nasır'-ı olarak bahsediliyordu. Türkeş bilerek ve isteyerek, bu yoldaki gayretlerine devam etti. Zaman geçtik-

çe, Gürsel kuşkulanmaya başladı, fakat ilk aylarda bir şey yapamadı, gücü yetmedi... Türkeş'in. bu **arada** gazete çıkarmak teşebbüsü, Öncü Gazetesi hikayesi, eski DP'lilerle temasları, yaptığı **tayinler Gürsel**'i **ve Ko**mite içindeki bazı üyeleri birleştirdi. Gürsel esasen Tür-keş'i sevmiyordu, sadece tahammül ediyordu. Türkeş, çalışkan, ciddi ve sert adamdı. Gürsel'in karşısında eğilmi**yor** ve gereğinde direniyor, gereğinde insiyatifini kullanıyor, yani açıkçası Başbakanlık yapıyordu. Elbette Gürsel bu duruma göz yummadı. Türkeş'i Başbakanlık Müsteşarlığından ayırmak ve yerine daha mutedil bir kişiyi getirmek düşüncesiyle bize açıldı ve fikrimiz soruldu. Biz, 'komite dışında ek görevli olarak çalışanların hepsinin komiteye dönmek şartıyla, bu teklifi kabul edeceğimizi bildirdik. O tarihte, Madanoğlu aynı zamanda Ankara Kumandanı, Koksal da Muhafız Alay Kumandanı idiler. Tartışma bu noktada durdu... Biz gezide iken, Ttjrkeş'i Gürsel bir emrivaki ile müsteşarlıktan ayırdı ve yerine bir sivil şahsı getirdi."

Daha sonra 13 Kasımda İnönü'nün marifetleriyle MBK'dan Türkeş'in de dahil olduğu ondört kişi yurt dışına sürüldüler. Bunlar iktidarın sivillere devredilmesinden yana olmayanlardı. İnönü ise bunun ne demek olduğunu kırk yıllık devlet adamlığı tecrübesiyle anlıyordu. Türkeş de Orhan Erkanlı'mn tahliline benzer bir şekilde MBK'ni üç gruba ayırıyordu: Yapıcılar (kendisimin grubu), istikbalini CHP'ye bağlayanlar ve olaylara seyirci kalanlar. Türkeş 13 Kasımda tasfiye edilmesini İnönü'ye ve kendisini "yanlış anlayan yabancı kuvvetlere bağlıyor: " benim şahsım hakkında beni tanımayan çevrelerde fanatik ve korkunç insan kanaati hasıl olmuştu. **Bu yanlış kanaat neticesinde yabancı kuvvetlerin de 13 Ka-sım'm meydana** gelmesinde rolü olmuştur." (A. Türkeş, 1944 Milliyetçilik Olayı/ s. 105)

Türkeş'in bu açıklamasının ikili bir önemi var, bir yandan 27 Mayıs ihtilaline "yabancı kuvvetler" dediği emperyalist ülkelerin -Şüphesiz iki ABD'nin- duhulünün bulunduğu, diğeri de kendisini bu kuvvetlerin adamı zannederken, yanlış anlaşılma sonucu, aynı kuvvetler tarafından tasfiye edildiği. Bu,

Türkeş'in CIA uşağı olduğunun kendi ağızından itirafıdır. Türkeş 27 Mayıs ve 13 Kasım için şunları söylüyor:

"13 Kaşım, 27 Mayıs Anayasasının tam bir ihlali ve çiğnenmesi hareketiydi. Bu hareketle 27 Mayıs ihtilalinin esbabı mucibesi iptal edilmiş oluyordu.

"Birçok kimseler bunun (27 Mayıs'm) 'bir ihtilal olduğunu, dolayısıyla ihtilalciler arasında daima mücadeleler meydana geldiğini söylüyorlarsa, bu görüşler gayet yanlıştır. 27 Mayıs bir ihtilal değildi. Bir hükümet darbesi de değildi.

"Gayesinden saptırılmış, davasına ihanet olunmuş, bir yeni milli birlik hareketi idi. Buna "HAREKET"ten başka bir deyim kullanmak mümkün değildir." (A. Türkeş, 1944 Milliyetçilik Olayı, s. 105-106)

Görüldüğü gibi Türkeş, 13 Kasımda tasfiye edilmelerini 27 Mayıs'a bir ihanet, "hareket"i saptırmak olarak niteliyor. 27 Mayıs'ın ne olup olmadığı, sapıp sapmadığı ayrı bir konu olmakla birlikte Türkeş'in belirttiği sapma bir faşist diktatörlük kurma çabalarının boşa-gitmiş olmasından başka bir şey değildir. Türkeş ihtilal içerisinde önemli bir yer tutabilmesini, Orhan Erkanlı'nın belirttiği gibi, yalnızca ne yapacağını bilen bir kişi olmasıyla değil, Türkiye'de sürdürülen faşist hareketin bir unsuru olmasıyla açıklamak, gerçeği daha açık bir şekilde ortaya koymak olur. Türkeş savcı Kazım Alöç'e yazdığı yalvaran mektubunda her ne kadar "bunlardan ders alıp akıllandım, bir daha böyle şeyler konuşmayacağım demişse de sözünde durmamış (!) gene faşist hareketlere karışmış, onların bir parçası olmaya devam etmiştir. Bulduğu her fırsatta, faşist hareketi ordu içerisinde örgütlemeye çalışmış, iktidarı faşistlerin ele geçirebilmesi için uğraşmıştır. Türkeş'in bu çabaları 13 Kasım tasfiyesiyle boşa çıkmış, faşistlerin kısa vadeli iktidar olma imkanları da ortadan kalkmıştır.

Faşistlerin A. Türkeş önderliğinde CKMP'yi ele geçirmeleri ve faşist hareketi -kendi deyimleriyle- siyasi bir aksiyon haline geçirmeleri Türkiye'deki faşistler açısından yeni dönüm noktası oldu. Bu dönemden itibaren faşistler, dağınık örgütlen-

melerden, dernekçilikten kurtulup merkezileşmeye ve her faşist hareket için karakteristik olan sivil vurucu güçlerini oluşturmağa giriştiler. MHP hareketiyle birlikte tüm diğer faşist örgütlenmelerin pabucu dama atılmaya başladı. Daha önce kurulmuş olan bütün, faşist dernekler yerlerini MHP denetimindeki örgütlenmelere terk etmeğe başladılar.

MHP örgütlenmesinde önce devletin çeşitli kademelerinde, orduda, DP, AP, CHP'de yer alan faşistler büyük ölçüde MHP içerisinde merkezileştiler. 19fi5 seçimlerinde yüzde üç civarında oy aldılar. 1969 seçimleri de fazla umut verici olmadı. Ancak A. Türkeş parlamentoya girebildi. Oy oranında fazla bir değişiklik olmadı.

MHP hareketi Türkeş'in yakın dostlarına açıkladığı, daha sonra da açıkça ortaya çıkan basit stratejiler üzerine kuruldu. Türkeş'in hesaplarında, önce sokağı, daha sonra devleti ve parlamentoyu ele geçirmek vardı. Devletin ve parlerhantonun, ele geçirilmesi ya darbeyle ya da yasal yollardan gerçekleşebilirdi. Mevcut yasal yollar son derece geniş bir kitle desteği gerektirir. Darbe fırsatı kaçırılmayacak olsa da yasal yollar da uzun vadeli bir strateji olarak değerlendirilebilir. Devletin ele geçirilmesi bir aşamada oldukça geniş kadroları gerektirirdi. Ama bütün bunlara giden yol sokağın ele geçirilmesinden, burjuvaziye güvenilir bir güç yaratılmakta olduğunun kanıtlanmasından geçebilirdi. Sokağın ele geçirilmesi diye nitelendirdikleri taktiğin anlamı, halkın düzene karşı olan tepkisinin açık bir şekilde ortaya konmasını engellemek,

kısacası, zaten sınırlı olan toplanma, dernek kurma, gösteri yapma hakkını ortadan kaldırmak, düzene muhalif kitle hareketlerini engellemek ve yerine faşist kitle gösterilerini geçirmektir. Düzen muhaliflerinin sürdükleri kitle gösterilerini engellemek oldukça kolay bir şeydi; Devlet bünyesinde yer alan gizli örgütlerin desteğiyle lümpenlerden ve gençlerden oluşturulacak, cinayet çeteleri kurmak ve bunlar vasıtasıyla kitle hareketlerine saldırmak, en basit taktikleri oldu. 1969'a kadar faşistler saldırdıkları hemen her kitle hareketini beş-on kişiyle dağıtabildiler. Ancak bu saldırılar devrimcilerin de kar-

şı tedbirleriyle göğüslenmeğe başlanıldı. İstanbul'da pasifizmin çemberini kıran devrimci gençlerin kurduğu DÖB gerçekten bu konuda önderlik etti. Kitlelerin faşist saldırılara karşı aktif mücadele verebileceğini kanıtlayan eylemler koydular. Aynı aktivite Dev-Genç içerisinde de gelişip yaygınlaştı.

Başlangıçta devrimcilerin katledilmesi için kurulan faşist çeteler görevlerini aksatmadan yürüttüler. Ama **sokak** için faşist kitle gösterisi de gerekliydi. Gösteri için de bu kitlenin esas olarak gençlikten sağlanması gerekiyordu. Türkeş'in hesaplarına göre gençliğin ele geçirilmesinin yolu öğretmen yetiştiren kurumların ele geçirilmesinden geçiyordu. Bu amaçla faşistler ilk saldırılarını öğretmen yetiştiren kurumlara yönelttiler. Örneğin, Ankara'da bu saldırıların ilk hedefi olan ve ilk düşürülen bölge Beşevler bölgesi olmuştur. Çünkü Beşevler bölgesindeki yüksek okulların hemen hepsi öğretmen yetiştiren kurumlardı. Aynı şekilde orta öğretim düzeyinde ilk faşist saldırılar öğretmen okullarında başladı. Bunlar a-çıkça emperyalizmin empoze- ettiği, Türkeş'in uyguladığı taktiklerdi. Gençlik içerisinde örgütlenmek amacıyla 1967 sonlarında çeşitli okullarda **Ülkü Ocakları** kurulmağa başlandı. Bunlar kısa zamanda, Komünizmle Mücadele Derneklerinin yerlerini aldılar. Aynı dönemde çeşitli bölgelerde komando kampları diye tabir edilen faşist eğitim kampları kuruldu. Bütünüyle MHP denetimi altında kurulan bu gençlik kamplarında, bütün faşist hareketler için gerekli olan -Mussolini'nin Faşoları, Hitler'in SA, SS'leri, Franko'nun Falanj'lan benzeri- sokak birlikleri kurulmağa çalışıldı. Ve bunda başarılı olundu. Ülkü Ocakları •bu kampların insan malzemesini sağlıyordu. Bunca insanı bir araya toplayan kampları kimler finanse ediyordu sorusu, Türkeş tarafından "hamiyetli Türk Milliyetçileri tarafından" şeklinde cevaplandırılıyordu. Bu hamiyetli, Türk milliyetçileri burjuvazi ve CIA'dan başkası olamazdı tabiiki. Ülkü Ocaklarının faaliyetlerinin bir dönem sadece devrimcilere saldırmak olduğu zannedildi ve faşizmin kitleler arasında yaygınlaştırıldığı gerçeği birçokla-rınca görülemedi. 1969 öncesinde köylerde yapılan devrimci çalışma yalnızca dincilerin ideolojik muhalefeti ile karşılaşırken, 1969 sonrasında onlara göre da-

ha çok bilen ve provokasyon yapmayı beceren faşist militanlarla yüz-yüze gelinmeğe başlanıldı. Köy çalışmaları aynı kolaylıkla yürütülemez halé geldi. Hemen her yerde faşist militanların provokasyonları, çoğu zaman o çevreye ilk defa gelmiş olan devrimcilerin faaliyetlerini büyük ölçüde engelliyordu. Bu arada faşist militanlar hemeh her ülkede olduğu gibi polis ve jandarmanın desteğini de alıyordu. Ülkü Ocaklarının kuruluş ve yaygınlaştırılması MHP'ye hem kadro, hem vurucu güç, hemde kitle sağladı. MHP, 1969 ve 1973 seçimlerinde 1965'e göre çok önemli bir oy artışı sağlayamamış olmasına rağmen, yarattığı olaylarla adından hergün bahsettirecek düzeyde kadrolaşmasını geliştirdi. Bu kadrolaşma harekatı 1977 seçimlerinde ürününü verdi. MHP üçyüz binlik kitle desteğini, bir milyona çıkardı ve parlamentoya onaltı milletvekili soktu. MHP'nin bu başarısı, klasik faşist partilerin gerçekleştirdiği toplumun her dokusuna nüfuz etme siyasetinin uygulanması sayesinde olmuştur. MHP ülkü ocaklarının yanında, köylü gençleri, memurları, sanatçıları, gazetecileri, öğretmenleri ve işçileri örgütlemek üzere basında **Ülkücü** lafını taşıyan bir yığın kitle örgütü kurdu. Yani gençlik içerisinde elde ettiği basanlar başka toplum katlarına da yayıldı. I. MC hükümetinde elde ettiği üç bakanlık da bu örgütlenmelerin geliştirilmesinde büyük yardımcı oldu. Bunun yanında, AP içerisinde yer alan faşistler ve özellikle Süleyman Demirel'in uyguladığı "solu, sağa kırdırma" taktiği sayesinde MHP'liler AP imkanlarından da yararlandılar. Bir diğer önemli faktör de MHP'nin bir kısım nurcular ve Süleymancılarla kurduğu ittifaktır. Bu ittifak en azından MHP'ye üçyüz bin oy sağlamıştır.

KONTR-GERÎLLA VE MHP

Elde, Alman faşizminin bıraktığı türden belgeler bulunmamakla birlikte, dünyanın jandarması ABD'nin dünya üzerinde uygulamağa çalıştığı taktiklerden, MHP ve kontrgerillanm Türkiye'deki konumundan çıkarak bu üçünün dolaysız bir biçimde birbirleriyle bağlantılı olduğunu söyleyebiliriz. Bu, ülkemizdeki, emperyalizm, devlet, faşizm ilişkisinin özel yanıdır. Geçmişte metropollerde devletin dışında, zaman

zaman onun desteğini görerek gelişmiş faşist hareketlerden farklı olarak, faşizmin, sistemin korunmasının son hattı olduğu gerçeğinin en açık biçimiyle kavranılaşıyla, faşist hareketlerin bizzat devlet tarafından denetimli bir destekle beslenmesi durumu ortaya çıkmıştır. Bu durumun metropollerde nasıl yürüdüğü ayrı bir inceleme konusudur. Ama ülkemizde emperyalizmin bir iç olgu oluşu, faşizme sağlanan devlet desteğinin emperyalizmin dışında düşünülemeyeceği gerçeğini önümüze kor. Emperyalizmin geri bıraktırılmış ülkelerde sistemi korumasının klasik yöntemlerinden biri bu ülkelerde askeri darbeler yapmak yahutta doğrudan müdahalede bulunmaktır. Ama günümüzde toplumsal muhalefetin gelişme düzeyi bu askeri darbelerin, salt askeri darbe olarak kaldığı müddetçe, uzun ömürlü olamamasını, yıkıldığında geride, gelişinden öncesine, göre daha büyük bir sosyal kaos bırakmasına yol açmaktadır. Bunun yerine sosyal muhalefeti atomize edebilecek (parçalarına ayıracak) kitle destekli faşist hareketlerin yaratılması gündeme girmiştir. Bu hemen her geri bıraktırılmış ülkede, denenmekte ve en gelişkin örneklerinden biri de MHP hareketidir. Günümüzde cerayan eden olaylar, faşistlerin Cumhurbaşkanı (Sunay) tarafından "Onlar vatanı koruyorlar, güvenlik kuvvetlerinin yardımcılarıdır" diye Övgüye layık **görülmesi, polis jandarma desteğinde yapılan faşist** saldırılar vs. **ve kontr-gerilla** yahut **Özel Savaş Dairesi** adlı askeri bir örgütün varlığı MHP'nin **devletçe** desteklendiğinin, belge olarak olmasa bile, belge **niteliğindeki açık kanıtlarıdır.** Göbeğinde emperyalizmin **yer** aldığı bir devletin faşistlere sağladığı bu destek **elbetteki** emperyalizmin bilgisi ve denetimi dışında olamaz. **Em**peryalizmin siyasi yapının göbeğinde yer aldığı konusunda zannederiz artık sosyalistlerin kanıtlarına ihtiyaç **kal**mamıştır. Devletin iki büyük sorumlusu, bunu yakınarak açıkça ortaya koymuştur. İsmet Paşa ve Çağlayangilin emperyalizmin ne kadar içimizde olduğu konusundaki sözleri, sosyalistlerin yıllardır anlatmağa çalıştıkları "Moskovaya yollanmalarına" **yol** açan gerçeklerdir.

MHP'nin emperyalizm açısından taşıdığı anlamı kavramak için bir kaç ABD yetkilisinin ABD'nin dünya üzerindeki taktik-

leri konusunda söylediklerinden birkaç aktarma yapmak kanımızca kafi gelecektir.

Ünlü ABD politikacılarından Kissinger şöyle diyor "Eğer hür dünya, yavaş fakat sürekli bir erozyondan kurtulmak istiyorsa, lokal savunma savaşlarına hazırlanmalı ve bu savaşlar için gerekli önlemleri alıp, gerekli ordular kurulmalıdır. Sömürgeciliğe karşı AYAKLANMA HAREKETİ'nin hemen her tarafı sardığı bir dönemde, Pentagondaki bazı otoriteler hala toptan-red-yıldırma stratejisinde inatla ayak diretiyorlar. Bir yandan hür dünyanın sosyalist devletlere karşı konvansiyonel bir denge kuramıyacağmı söylerken, diğer yandan yıldırma siyasetinde ayak diremek, anlaşılmaz bir tutumdur." [86]

Bir başka kitabında Kissinger, bu söylediklerinin **bi**zimle olan ilişkisini ortaya koyuyor:

"Total savaş ABD için, dolayısıyla kapitalizmin intiharıdır. Asya, Afrika ve Güney Amerika'daki Ulusal Kurtuluş Savaşları ancak Lokal-sınırlı savaşlarla önlenebilir. Bu bölgenin sınırı sosyalist blok ülkeleri sınırlarından başlar. **Türkiye'de sınırlı savaş bölgesi içindedir.**" (abç) [87]

Görüldüğü gibi emperyalizmin uygulamaya çalıştığı yeni taktiklerinin ilgi alanına Türkiye de dahildir. Kis-singer'in ortaya koyduğu öneriler kaynağını doğrudan doğruya tekellerden almaktadır. Rockfeller grubunun hazırladığı bir rapor H. Kissinger'in bahsettiği tehlikeler ve tedbirler konusunda daha da açıklık getiriyor:

"Bizim güvenliğimizi sadece açık saldırılar tehdit etmiyor. Bu açık saldırıların yanında, ondan daha tehlikeli, fakat saldırı görünüşünde olmayan başka cins tehditler de vardır. Bu tehditler, içeriden yapılmak istenen değiştirme ve dönüşümlerdir. Bu maskeli saldırılar bazen iç harp şeklinde, bazen ihtilalci hareket şeklinde, bazen demokratik akımlar ve reformlar hareketi biçimlerinde, karşımıza çıkmaktadır.

"Bizim amacımız, bu ve buna benzer akımları önlemek olmalıdır. Bu akımlar, dikkatleri üzerine çekecek dereceye geldiklerinde, o vakit bizim izlememiz gereken iki yol vardır.

Gerek bizim, gerekse komünist olmayan diğer dünya devletlerinin güvenliğini sağlamak için mahalli kuvvetler ve akımlar tarafından sıkışık durumda bırakılmış olan dost hükümet ve rejimlere silahlı yardımlar yapmak zorunluluğunu duymalıyız. Bu zorunlulukla **yapılacak askeri müdahale ne askeri klâsik stratejiye uymakta ne de geleneksel diplomatik müdahaleye benzemektedir. Bu askeri müdahalenin kendine özgü bir biçimi ve niteliği vardır** (abç)" [88]

Bu açıklamaları, David Galula adlı bir CIA görevlisi tarafından yazılan ve Genel kurmay basımevi tarafından Türkçe basımı da yapılıp dağıtılan "Ayaklanmaları Bastırma Hareketleri-Teori ve Tatbikatı" isimli kitaptan tamamlayabiliriz:

"Bu vazifelerden ekserisi, halkın desteğinin liderler tarafından kazanılması olacaktır. Bazı vazifeliler de halkı uyananlara karşı aktif bir mücadeleye sokmak için hazırlamış olacaktır. Meşru müdafa birliklerinin hazırlanması, daimi 'kuvvetler için devamlı yardımcı (kuvvetler temin etmek, haber alma ve kontrol şebekeleri ve propaganda grupları kurmak gibi" [89]

Bu söylenenleri daha açık duruma getiren bir başka paragrafda şöyle deniyor:

"Ayaklanmayı bastırmakla görevli kuvvetlerin *bar* liderleri bulunduğu gibi bunlarda, halk arasından muharip kimseleri bulmalıdırlar. Bulunan muharip kimseleri bir arada tutabilmek için bu liderlerin yardıma, desteğe ve bir siyasi partinin rehberliğine ihtiyaçları, vardır."[90] Zannederiz, emperyalizmin uygulamak istediği taktiğin, açık uir tablosu ortaya çıktı. Elbetteki, emperyalizmi kadir-i mutlak görüp, her istediğini milimi milimine gerçekleştirdiğini zannetmek hata olur. Hatta planladıklarını gerçekleştiremedikleri de çok olur. Emperyalizmin hesaplarının lehte ve aleyhte birçok faktörlerle değişikliğe uğrayacağı muhakkaktır. Planlarına uygun bir durumu hazır olarak da bulabilir, hiçbirini gerçekleştirme imkanına saihib olmayabilir de. Ama ülkemize baktığımızda, çizilen tabloya çok uyan bir durumla yüzyüze olduğumuzu görüyoruz. "Güvenlik kuvvetlerinin yardımcısı" faşistler, onları yönlendiren bir siyasal parti MHP, kitlenin desteğini alma çabaları.

Emperyalizmin bu faaliyetlerinin, merkezi olarak kullanılan AID gibi örgütlerin yanında, 12 Mart döneminde faaliyetlerini açıkça herkesin izlediği **Kontr-Gerilla,** silahlı kuvvetler bünyesindeki adıyla **Özel Harp Dairesi** diye bir kuruluş mevcuttur. Sözde ülke yabancılar tarafından işgal edildiğinde, cephe gerisi gerilla faaliyetlerini yürütmek üzere kurulmuş olduğu belirtilen bu kuruluşun asıl faaliyet alanı toplumsal muhalefettir. Örgütün gerçek görevinin ne olduğunu, Özel Harp Dairesi Başkanı Tümgeneral M. Cihat Akyol hazırladığı "Gayri Nizami Kuvvetlere Karşı Harekat" adlı broşürde görmek mümkündür:

"Gayri Nizami Harekat örgütleri kuruluş hazırlıkları İçinde çok zayıftırlar, başlangıçta güçsüzdürler, mahdut ölçüde teşkil edilebileceklerinden düşmanda gerekli ortam meydana gelmeden büyük ölçüde aktif bir harekata girişemezler... Hazırlık safhası çok zamana ihtiyaç gösterir... Düşman, gerilla harekatını başlattıktan sonra gecikilmiş olduğundan, gayri nizami kuvvetlerle mücadele zorlaşacaktır... **Gerçi müdahale tekniklerinden birisi de** şiddet **hareketleri ve misillemedir. Ancak bu" tekniğin halka uygulanışının çok hassas olduğu unutulmamalıdır... Mukavemetin en verimli tohumunun zulüm olduğu bilinmelidir** (abç)... General Papayos, her köyde mahalli emniyet kuvvetleri teşkil etmek suretiyle kendi deyimi ile kesif bir beyin yıkama ameliyesine tabi tutulan köylülerin yeniden mikrop kapmalarını önlemiş, böylece gerillaların desteklenmesini önlemiştir." [91]

Paragrafta sözü edilen kuvvetler, açıkça halk kuvvetleridir. Yürütülecek **Özel Savaş**'ta istilacı bir düşmana karşı değil, halka karşı yürütülecek olan savaştır. Böylelikle emperyalizmin yukarıda çizdiğimiz taktiğinin bir parçası da tamamlanmış oldu. Yani Rockfeller grubunun hazırladı raporda belirtilen " Bu askeri müdahalenin kendine özgü bir biçimi ve niteliği vardır." sözleri Türkiye'de gelip yerini bulmuştur. Emperyalizmin uygulamaya çalıştığı taktikle, ülkemizdeki durumun bunca çakışmasının bir tesadüf olmadığını kanıtlamak için, Çağ-layangirin İsmail Cem'e özel görüşmelerinde söylediği "OTA içimize girmiş" sözleri artık yeter de artar bile. Şimdiye

kadar ki olgular, MHP'nin vurucu güçleriyle **kontr-gerilla**'nm içice olduğunu, karşılıklı alışverişlerde bulunulduğunu göstermektedir. Bunlar ispatı gayrı kabil olsalar da, yukarıdaki açıklamamız içerisinde durumun bundan başka türlü cerayan edemeyeceğini kanıtlamıştır, zannederiz.

TÜRK FAŞİSTLERİ AHLAKSIZLIĞIN SAVUNUCULARIDIR

Bir incelemede böyle bir başlığın kullanılması tuhaf karşılanabilir. Ancak MHP'li "ülkücülerdin Türkiye halklarına neler **vaadetmekte** olduklarını, söyledikleri sözlerin gerçek anlamını, onların ahlak anlayışlarını kavramadan bir çırpıda kavramak mümkün olamaz. Çünkü onlar, hem" anti-komünisttir, hem "toplumcu"; hem karşı-dev-rimeidir, hem "devrimci", hem devletten yanadırlar, hem "düzene karşı" vb. Bu demagojik yapı bugün birçok insanı peşinden sürükleyebilmekte, birbiriyle çelişen bu görüşleri bu insanlara yutturabilmektedir. Varolan çelişkileri gören insanları ise, bu çelişkileri doğal, ahlaki kabul edebilecek bir ahlak anlayışı yaratmak suretiyle yapıları içerisinde korumaya çalışmaktadırlar. Bu nedenledir ki, birincil olarak bu aşağılık ahlaki anlayışı ortaya koymamız gerekir.

Faşistlerin el kitaplarından biri olan **"Ülkücüye Notlar"** isimli kitapta yazar Necdet Sevinç ahlak konusunda şunları salık veriyor:

"Napolyon şöyle diyordu:

"Vandee Savaşını kendimi katolik yaparak kazandım. Kendimi müslüman gösterdikten *sonra* Mısır'a yerleştim. Kendimi Papa'nın nüfuzunu yaymaya taraftar göstererektir ki; İtalya'da papazları elde ettim. Eğer Yahudi bir kavme hükmetseydim, Süleyman mabedini yeniden inşa ederdim.

"Demek ki **lidere bir esneklik tanımalı ve onun her hareket ve demecini doktrinden saptığı yolunda anlamamalıdır.** (abç)

"İddia, tekrar, konu seçimi, düşman Tespiti, istihbarat, YALAN ve isimlerin değiştirilmesi propagandanın önemli kuralları arasındadır." [92]

Birinci paragrafta savunuyor göründükleri demagojik görüşleri yutturabilmek amacıyla liderin her yaptığına aldırmamak gerektiği, onun ne yaparsa doğru yapacağı anlayışı verilmeye çalışılmaktadır. Böyle bir kavrayışa sahip olan hareketin, elbetteki yaptıklarının ve söylediklerinin tutarlılığı beklenemez. Bu yapılan "doktriner Türk" milliyetçiliği diye diye tutarsızlığı doğal kabul e-debilmenin felsefesidir. Bu felsefe o kadar ileriye götürülmektedir ki, amaç uğruna -ki, bu amacın ne olduğu, rivayetlere göre muhteliftir- YALAN'm da bir araç olarak < kullanılması gerektiği belirtilmektedir. Hatta bu amaç uğruna her haltın. yenilebileceği felsefesi o kadar geliştirilmiştir ki yazar aynı kitapta:

"Çok tehlikeli ve çok nazik bölgelerden haber alabilmek için gerektiğinde **bir kadın kiralamak** bile mümkündür." [93] diyebilmektedir. Herhalde **kiralanacak** bu kadın amaç uğruna herşeyi kabullenmek zorunda olan "ülkücü Türk kadınları" olacaktır.

Faşist doktrini incelerken, Necdet Sevinç'in bize verdiği bu anahtarı sık sık kullanmak zorundayız. Faşistler ahlak, fazilet, ülkücülük nutukları atarken kitlelere onların bu ahlak anlayışına sahip olduklarını kanıtlamamız gerekir.

FAŞİST TARİH ANLAYIŞI

"Hayır...

"Yahudi Marks yalan söylüyor...

"Dünya tarihini emekle sermaye arasında cereyan eden çatışmalar değil (abç), milletler arasında bitmeyen ve bitmeyecek olan boğuşmalar oluşturmakta, her millet, bir başka milleti hâkimiyeti altına almak için yeni atılımlara hazırlanmaktadır. Kuvvetli milletler, **kuvvetli oluşlarının tabii bir mükafatı olarak** (abç) başka milletleri egemenlikleri altına almış, ötekiler bu egemenliği'yıkmaya çalışmak, mahkumu hâkim, hâkimi mahkum etmek istemişlerdir." [94]

İşte patolojik hezeyanlar içerisindeki bir bozkurtün tarihi, köpek dalaşı zanneden anlayışı budur. Birincisi Yahudi Marx

"dünya tarihi, emekle sermaye arasında cereyan eden çatışmaların ürünüdür" şeklinde bir iddiada bulunmamıştır. Marx'm söylediği, insanlığın yazılı tarihinin, yani sınıflı toplumlar tarihinin sınıf mücadelelerinden oluştuğudur. İkincisi, faşistlerin tahrif etmeye çalıştıkları gerçek, tarihte devletler arasında cereyan etmiş savaşların sınıf karakteri taşıdığıdır. O toplumu oluştu: ran sınıflardan söz etmeksizin bir uluslar savaşından dem vurmaktadırlar. Bunun böyle olduğunu onların demagojik yazılarından da çıkartabiliriz:

"Sınıflı sistemlerin ikincisi KAPİTALÎZM'dir. Kapitalizm milli toplum içinde sadece 'KAPİTALİSTLERİ yani PATRONLARI koruyan bir sistemdir." [95]

Böyle patronları koruyan bir sistemin uluslararası arenada acaba proletaryayı mı koruyacağı düşünülüyor. Demek ki, sınıf devletlerinin dış siyasetleri de sınıf siyasetidir. Yani "Yahudi" Marx -yazarın belirttiği gibi değilse bile- yalan söylemiyormuş! Ama faşistler sınıf gerçeğini millet yapısı altında bastırmak istediklerinden dolayı, adım başı milletler mücadelesinden bahsederler. Sosyalistlerin elinden "koz kapmaya" sıra geldiğinde, düzene karşı olduklarını belirtebilmek için, o düzenin sınıf karakterine sahip olduğundan dem vururlar. Ama bu yukarıda belirttiğimiz ahlaki anlayış çerçevesinde değerlendirilmesi gereken bir olgudur.

Faşistlerin sınıf karakterine sahip olduğunu belirttikleri bu devletin amacı konusunda söyledikleri de ayrı bir demagojidir:

"Her millet, kendi milletini ileriye götürmek, yükseltmek, ahlakta, maneviyat'ta en üst düzeye çıkarmak, iktisatta, refahta dünyanın en refahlı toplumu haline getirmek çabası içindedir." [96]

Görüldüğü gibi ihtiyar bozkurt bir hamlede devlet yerine milleti koydu ve ona ne görevler yükledi. Böyle masum görünüşlü bir cümlenin ardından faşist doktrin, hak-hükuk anlayışı sergileniyor:

"Bu çabasını, başka milletlerin zararına olsa da, başka milletlerin sırtından olsa da sürdürmektedir... Dünya üzerinde çok eskiden beri hüküm sürmüş olan ilke, kanun bugün de yine hükmünü sürdürmektedir. Bu ilke, bu kanun milletler arasındaki münasebetlerde 'hak kuvvetlinindir' kanunudur."[97]

Başbuğun, sınıflı toplumların işleyişine ait olan bir pisliği nasıl insanlığa malettiğini görüyoruz. Başbuğ bir başka yerde de "Bugün dünya üzerinde yürürlükte bulunan 'hak kuvvetindir' kanununu da 'beğenmiyoruz. Fakat gelin görün ki; bu çirkin kanunu, bizim iyi niyetimiz değiştirmeye yetmiyor." [98] demektedir. Aynı demagoji mantığının sürdürüldüğünü görüyoruz. Bunun doğal bir yasa olduğunu kabul etmek zorundayız. Bizim iyi niyetimiz (!) bunu değiştirmeye yetmez. Öyleyse biz de bu yasaya uyacağız. Kuvvetli olacağız, **"kuvvetimizin mükafatı** olarak **da"** başka milletleri ezeceğiz. Sözde savunmadıkları bu yasanın doğal sonucu budur. Ama lider bunu söylemez, çünkü o bir takım politik manevralarla uğraşmaktadır!

Türkeş bu "çirkin gerçeğe" saldırıyor görünür. Ama Türk tarihine sıra geldiğinde sanki bu yasa yokmuş gibi davranır. Türklerin imparatorluklar kurup, üç kıtada at koşturduklarından zevkle bahseder. Türklerin bu yaptıkları da acaba bu ilkenin dışmda mı cereyan ediyordu?

MHP IRKÇIDIR

Faşistler bir şey ne kadar çok tekrarlanırsa insanların ona o kadar inanacağını kabul ettiklerinden olacak, beş, on sayfada bir tarih milletler mücadelesidir diye tekrarlayıp dururlar, ama millet nedir sorusu havada asılı kalır. Onun sosyolojik bir anlamı yoktur. Onlar için dünyanın dört bir tarafına dağılmış olan Yahudiler bir millettir! Yahut, bin yıldır birbirleriyle hiçbir alışverişi olmamış Anadolu Türkleriyle Orta Asya Türkleri bir millettir! Milletin bilinen dört öğesinin -Dil, toprak, ekonomik yaşantı ve ruhsal şekillenme birliğinin- onlar için önemi yoktur. Onlara göre millet sanki insanlığın varoluşuyla birlikte ortaya çıkmış bir kategoridir. Bu kategoriyi tanımlayan öğelerin neler olduğunu sormaya hakkımız yoktur, çünkü tutarlı sos-

yolojik terimlerle verilecek bir cevap mevcut değildir. Hitler "millet"i ırk sorunu olarak değerlendiriyor ve ırklar arasında var olan bir hiyerarşiden bahsediyordu. İnsanlığın mahkum ettiği ırkçılığı açıkça savunmak bugün artık mümkün olamamaktadır. Bu nedenledir ki A. Türkeş de açık açık ırkçı olduğunu söyleyememekte, onun yerine soy -milleti tanımlayan tek öge- kavramını geçirmektedir. "Hitler'in Almanya'da uyguladığı nazist sistem, Alman ırkının üstünlüğüne dayanan, diğer ırkları küçük ve aşağılık gören anti-demokratik bir rejimdir"[99] diyor Türkeş.

Acaba gerçekten böyle mi?

Irk sözcüğünü kullanmaktan sakınan Türkeş şunları söylüyor:

"Soyculuk anlayışımız antropolojik ırkçılıkla diğer milletleri küçük gören saldırgan ırkçı anlayışla **hiçbir benzerlik** göstermez. Dokuz ışıkçı sistem, soy birliğini, antropolojik (laboratuvar) ırkçılık yerine, ruhi bir prensip, psikolojik bir olay olarak görür. Aslolan aynı soydan gelme, aynı millete mensup olma inancıdır. Kalbinde başka bir **ırkın** (abç) gururunu taşımayan, kendisini samimi olarak Türk hisseden ve Türklüğe adayan herkes Türktür." [100]

Birincisi A. Türkeş'in soy dediği nesnenin yalnızca bir inanç sorunu olup olmadığını görelim:

"Soy, **tabii ve organik** (abç) bir unsur olduğu için insanların fikri ve fiziki özellikleri, yetenekleri birbirinden farklıdır. Türk soyunun değerli bir soy olduğu büyük bilginler tarafından kabul edilmektedir." [101]

Şu tek cümlede A. Türkeş soyun yalnızca bir inanç sorunu olmadığını doğal ve organik bir unsur olduğunu ve soyların değerlisi ya da değersizi olduğunu açıklıyor. Soyun **organik ve doğal** bir unsur olması ne anlama gelebilir? Tek bir anlama; bu kavramın ırk kavramıyla aynı olduğu kavramına. A. Türkeş, ayrıca ırklar arasında üstün ya da aşağı olanların var olduğunu da iddia etmektedir. Türklerin üstün ırk olduğunu söylerken aşağı ırklardan da örnek veriyor: "Zencilere **dahi**

(a.b.ç.) kendi mukadderatına hâkim olma hakkı tanınır.." [102] diyerek, zencilerin aşağılık olduğunu iddia etmektedir. Üstün ırk; görüşü faşistlerin diğer yayınlarında da yer alır:

"Üstün ırk nazariyesine itikata göre inanıyoruz" (Muhsin Yazıcıoğlu, Ülkü Ocakları Derneği Genel Başkanı, Büyük Türkiye'ye hasret, sayı 27, s. 2)

"Türklük din ile ırkm meydana getirdiği bir cevherdir... Irkı da Allah vermiştir. -Dini de Allah vermiştir... Türk ırkının büyüklüğü, değerliliği diğer ırklar arasında ölçülür. Ve Türk ırkı cümle ırklardan değerlidir." (Büyük Türkiye'ye Hasret, sayı: 27, s. 5)

Türkeş'in şu sözleri de üstün ırk teorisini kanıtlar: "Tanrı Türkü yenilmek için değil, yenmek için yaratmıştır." [103]

Bu kısa alıntılar Türk faşistlerinin kesinlikle ne olduğu belli olmayan soycu, moycu değil,' basbayı Hitler'in savunduğu türden- ırkçı olduğunu ve üstün ırk teorisini savunduklarını gösterir. Hitler'le olan fark, o bunları cüretli bir biçimde savunmuş, bunlarsa daha korkakça. Türkeş'in nasıl azgın bir ırkçı olduğuna yalnız bugünkü yazıları değil, geçmişi de şahitlik etmektedir. Üstteğmen A. Türkeş'in 29 Aralık 1942'de Nihal Atsız'a yazmış olduğu mektuptan bir pasaj okuyalım:

"Memleketin dertlerini konuşmak ve bu dertlere çareler düşünmek için size gelecektim. Evvela ordumuzun malzeme ve herşeyden evvel yüksek bir ırk seviyesine ihtiyaç vardır. Orduda subay, er ve çavuş olarak hayli Türk olmayanlar vardır. Bunların kat'iyyen ordudan atılması ve silah taşımak şerefinden "mahrum edilmesi lazımdır." (Aktaran: Kazım Alöç, Irkçılık ve Komünizm Faaliyetleri, Nisan - Mayıs 1967, Yeni Gazete) •

Faşistlerin 1944 duruşma tutanaklarının 440. sayfasında Tespit edilen, gene .Türkeş'in Nihal Atsız'a yazdığı 19 Aralık 1943 tarihli mektubunda aynı konuda şunlar söyleniyor:

"Orduyu, subayları temizlemek icabetmektedir. Kan bakımından Türk subaylarından gayrı diğer unsurların gözyaşla-

rına aldırmadan uzaklaştırılması lazımdır. Bütün Türkleri bir millet faalinde toplamaya herhalde muvaffak olacağız." (Aktaran: Kazım Alöç, aynı yerde)

Ve gene A. Türkeş tahkikat ifadesinde şunları söylüyor:

"Türkiye'de yalnız Türk soyundan gelenler yaşamaktadır. Bilhassa devlet mekanizmasına kat'iyyen karışık ırklardan insanlar getirilmemelidir. Karışık ırkları memleketten çıkarırsak, nüfusumuz azalacağından Asya'daki Türk'lerle birleşmemiz lazımdır." (Aktaran: Kazım Alöç, Aynı yerde)

Bu mektup ve ifadelerde de görüldüğü gibi, Türkeş "biz kafatası ölçmeyiz" dese de bal gibi ırkçıdır. Ayrıca o dönemde faşistler Türk olduklarını isbat etmek üzere 10-12 göbek ötelere kadar şecereler düzmeğe çalışmışlardır. Bu konuyla ilgili ilginç bir yazışma Nihal Atsız'la kardeşi Nejdet Sançar arasında geçer. N. Atsız, Sançar'a yazdığı 7 Eylül 1942 tarihli mektubunda Reha Oğuz Türkkan grubunu kastederek:

"Senin çerkes olduğunu keşfeden itler, benim de çerkes olduğumu keşfetmişler. Bizi Türk olmamakla itham edip, şüphe yaratmak istiyorlar. Memlekette namuslu Türk rejimi kurulunca bunların toptan imhası işten bile değildir. Şimdiden not toplayıp dosyaları yapsak fena olmaz." (Aktaran: Kazım Alöç, Aynı yerde)

Irkçılık ve başka milliyetleri aşağı görme konusunda da bol örnekler vermişlerdir.

Duruşma zaptının 249. sayfasındaki ifadesinde Nihal Atsız:

"Irkçılık ve Turancılıktan mahkumiyeti bir şeref telakki ederim. Devlet teşkilatının Türk ırkından olanlar tarafından idaresi lazım ve zaruridir. Türkiye'de bulunan ve Türk tebası olan gayri-Türkler, Çerkes, Boşnak, Laz, Arnavut, Kürt vb. unsurlardır. Bunlar mensup oldukları memleketlere gönderilmelidir." (Aktaran: Kazım Alöç, Aynı yerde) demektedir.

N. Atsız, kardeşi Nejdet Sançar'a yazdığı 6 Kasım 1941 tarihli mektubunda da, diğer milliyetlerin aşağılanması gerektiğini anlatıyor:

"Faaliyetimiz programlı olmalıdır. Programlı faaliyet devamlı faaliyettir. Türk gençliğine propaganda yapmalıyız. Mütemadi telkinde bulunmalıyız. Arası kesilen propaganda o kadar müessir olmuyor. Bir yandan Türkçülük ve ırkçılık propagandası yaparken bir yandan da gayri-Türklerle istihza etmeliyiz. İki yılda muntazam neşriyat yapsak memlekette bir muhit ve zemin hazırlamış oluruz." (Aktaran: Kazım Alöç, Aynı yerde)

Faşistlerin önde gelep liderlerinden biri olan Zeki Velidi Togan'ın da bu konudaki görüşleri aynıdır. Reha Oğuz Türkkan'a yazdığı mektupta:

"Azizim Türkkan, biz Türkleri baba cihetinden kan karışmamış, onun ırki mahiyetini istidat ve temayüllerini ve etnik hususiyetlerini tanımak istiyoruz. Bu ise Boşnak, Acem ve Arap'tan uzun zaman aramızda yaşayıp Türklüğü 'benimsemiş olanlara karşı düşmanlık etmek olmamalı, yalnız bu gibi anasır kendilerini asıl Türk değil, mülhak Türk olduklarını bilmelidir. Madem ki bir Türk aslen çerkestir, o kendisini (Türkçerkes'ül asıl) olarak tanısın." (Duruşma zaptı, sayfa 380, Aktaran: Kazım Alöç, aynı yerde) derken, aslen Türk olmayan "Türkler"e daha iyi niyetle (!) yaklaşmakta, onları Türkiye dışma sürmeğe kalkışmamaktadır.

Türkeş de bugün için Türkiye'de oldukça büyük bir nüfus oluşturan Kürt ulusunu yurt dışına göndermek yerine yıllardır sürdürülmekte olan asimilasyon politikasının sürdürülmesinden yanadır. Ama üstadı Zeki Velidi gibi, onları herhalde Türk-Kürd'ül Asıl olarak tanımlayacaktır. Elbetteki gücü yettiği zaman. Türkeş'in **soy** teorisinin saçmalığını Kürt ulusu konusundaki görüşleri de açığa çıkartıyor. Dünyanın başka yerlerindeki Türklerin asimile edilmesine şiddetle karşı çıkarken Kürtlerin zorla asimile edilmesi doğal karşılanıyor. Çünkü "Türk dünyaya yenilmek için değil yenmek için gelmiştir." Bu-

nu da söyleyen Türkeş, Kürtlerin ayrı bir ulus olduğu iddiasına, "azınlık ırkçılığı" yapıyorlar diye saldırıyor:

"Bu arada zuhura gelen çeşitli ayırımcı hareketler -şimdi mesela, Kürtçülük diye ileriye sürülmek istenen, birtakım hareketler var. Kürtler Doğu'da yaşayan bizim insanlarımız. Bunlar bizden ayrıdır, bunlara birtakım şöyle ayrılık sağlamak lazım. Şöyle yapmak lazım. Bir takım iddialar geliyor. Bunların kaynağı dışarda. Halbuki Doğuda yaşayan insanlarımızla biz bu Anadolu topraklarında 900 seneden beri beraber yaşıyoruz. Aynı dine mensubuz. 900 senelik bir tarih içinde yoğrulmuşuz. Beraber ağlamış, beraber gülmüşüz. Bizim kendi insanlarımız. Bu menşei meselesi de ayrı bir meseledir. Menşei bakımından da Türk soyundan, Türk menşeinden geldiklerini belirten birçok ilmi, tarihi deliller var. İddialar var. Ama diyalekt farkı diyebileceğimiz bir dil farkı var arada. Onlar, Türkçe, Farsça, Arapça karışığı bir ayrı diyalektle konuşuyorlar. Bizim eski Osmanlıca da bildiğiniz gibi Türkçe, Farsça, Arapça karışımı bir dildir." [104]

Türkeş'in soy kavramının ırk olduğunu gösteren bir başka ifadeyle karşı karşıya geldik. Kürtler, ayrı dil konuşsalar da, ayrı giyinip, ayrı kültürleri olsa da, "ırk" olarak Türk imişler. Aslında Türkeş Kürtlerin ayrı dili olduğunu da kabul etmiyor, diyalekt (lehçe) farkı var diyor ve bir jargon olan Osmanlıcayla Kürtçe'yi bir tutuyor. Ama "Roje-Welat" isimle Türkçe-Kürtçe çıkan bir gazeteyi gören, Hayri Başbuğ isimli bir faşist yazar şöyle diyor:

"Kürtçe isim taşıyan gazetenin isim manası "Vatan Güneşi" demektir. Söz konusu bölücülük amacıyla çıkarılan gazetenin isminin hemen altında ise 'Kürtçe' olarak yazılı şu ibare var:

"Karkeren hemu welatan u gelen bindest yekbım!"

"Türkçesi:

"'Bütün ülkelerin işçileri ve ezilen halkları birleşin!' demektir." (Devlet, sayı 412, s. 8)

Görüldüğü gibi Türkçe'nin bir lehçesine ne kadar da benziyor! Cümle yapısı bir yana, zavallı bir tek benzer kelimenin bile olmadığının farkında değil. Dünyada ve Türkiye'de Kürt dili üzerine yayınlanmış olan eserler iki dilin bazı kelime alışverişi hariç, dil yapısı itibariyle hiçbir ilişkisinin olmadığını ortaya koyuyor.

Diyelim ki Türkeş haklı. Kürtler de özfoe öz Türk'türler. Sıfır numara Türk kanı taşırlar. Ama bu sıfır numara Türk kanı taşıyan Kürt Türklerinden (!) Irak'ta, Suriye'de, İran'da ve hatta SSCB 'de de var. Orta Asyadarki Türkleri kurtarmağa kalkışan, Kerkük Türkleri için gözyaşı, Kıbrıs Türkleri için kan akıtan dostlarımız, Irak kuvvetleri tarafından katledilen Kürt-Türkü (!) kardeşlerimizi sınırdan içeri dahi almayan hükümette değilmiy-diler. "Rusya'nın mezalimi altında inleyen" (!) Orta Asya Türklerini kurtarmak için kanlarını dökmeğe (!) hazır olanlar, Baas ırkçılarının mezalimi altında inleyen Kürt-Türklerine (!) niçin ellerini uzatmamışlardır. Bu bile faşistlerin ne denli sahtekâr ve iki yüzlü olduklarını göstermeğe yeter bir kanıttır sanırız.

MHP FAŞİZME KARŞI DEĞİLDİR

Faşizmin ideolojisinin temelinde şoven milliyetçiliğin' yatması nedeniyle, faşistler bu şovenizmi körükleyebilecek ulusal **tehlikeler,** tehditler bulmak zorundadırlar. Bu, bir yahudi tehlikesi, komünizm tehlikesi, emperyalizm tehlikesi, "kültürel işgale" dayanan **neo-coîonializm** tehlikesi, bölücülük tehlikesi gibi motiflerin birinden ya da değişik kombinezonundan oluşabilir. Önemli olan şu ya da bu gerçek tehlike değil, **"ulusal birliği"** ayakta tutabilecek, yeri ulusal koşulda, geçerli bir tehlike görünümüdür. Alman faşizmi komünizm ve yahudi tehlikesini, -ki komünizm değişmez motiftir-, İtalyan faşizmi emperyalizmi, İngiliz faşizmi "toplumu kirleten" zenci tehlikesini motif olarak ele alabilir.

Bu temeller üzerinde yürüyen faşist hareketler, şoven milliyetçilik gereği orijinal olduklarını, ideolojilerini hiçbir yerden almamış olduklarını, yerli metin olduğunu iddia etmek zorundadır. Ama birbirleriyle dayanışma göstermekten de geri

kalmazlar. Ancak faşizmin yenilgisinden sonra bütün dünya tarafından bir insanlık suçu olarak lanetlenmiş olması, yeni birçok faşist hareketi kendilerinin geçmişten farklı, **faşizmle alakası olmayan milli** hareketler olduklarım söylemeğe zorlamaktadır. Ayrıca da **yerli malı** oldukları iddiası onları "başka hareketlerden farklı, yalnızca o ulusa özgü bir hareket olduklarını iddia etmelerini de zorunlu kılar. Bu milliyetçiliğin bir zorunluluğudur da. Ama bu arada örneğin A. Türkeş'in, faşizme karşı olduğunu söylerken, faşistlere, nazilere karşı yaptıklarından dolayı hayranlık duymaması mümkün değildir. Türkeş, faşistlere karşıdır, nazilere karşıdır, falanjistlere karşıdır, ama, ona göre zaten bunlar Almanya'nın, italya'nın, İspanya'nm iç meselesidir. Onun faşizmle, nazizmle, kastettiği genel bir dünya anlayışı değil, belirli ülkelerdeki tek tek hareketlerdir. Bu şekilde faşizme .yahut nazizme karşı olmak Türkiye'deki faşist hareket açısından hiçbir zarar getirmez. Ancak A. Türkeş faşizmden neyi kastettiğini açıklayarak ona karşı olduğunu söyleseydi, sorun bambaşka bir görünüm kazanırdı; gerçekle alakası olmayan bir biçimde tanımlanmış bir şeye karşı olmak, karşı olduğunu söylemek, aynı adı taşımadığı müddetçe hiç bir problem yaratmaz.

Bunun pratik örneklerinden biri Türkiye'de milliyetçi toplumcu sözcüğü üzerine faşistler arasında dönen şamatadır. Türk faşistleri kendilerini tanımlarken milliyetçi toplumcu diye bir sıfat kullanmaktaydılar. Bu Alman faşizminin, sosyalizmi istismar etmek amacıyla kullandıkları Nasyonal Sosyalist sıfatının Türkçeye tercümesiydi. Sosyalistlerin sürdürdüğü kampanya faşistleri uyandırdı. Ve A. Türkeş 5 Haziran seçimleri öncesi bu sıfatı yasaklarken faşist anlayışın da güzel örneklerinden birini veriyordu:

"Bizim doktrinimizin adı dokuz ışıktır. Dokuz ana esasa dayanır. Bunları hepiniz bilirsiniz... Bir zaman bazı kimseler çıktı ve 'Milliyetçi toplumculuk' diye ortaya çıktılar "toplumcu düşünce şöyledir..." falan diye... Bunu da fırsat bilen düşmanlarımız; komünistler vs. 'Tamam' dediler, 'bunlar, nazidirler, bunlar nasyonal sosyalistler. Milliyetçi demek nasyonalist demektir. O halde bunlar nasyonal sosyalisttirler...'

"Biz nasyonal sosyalist değiliz... Biz nazi değiliz... Biz faşist değiliz. Düşmanlarımızın bu istismarı üzerine bir genelge yayınladık ve Milliyetçi-Toplumcu deyimini yasakladık... 'biz 'milliyetçi toplumcuyuz' diye ortaya çıkmak olmaz ve aynı zamanda bizi, (haksız ve düşmanlarımızın iftiralarla, hücumlarla yıpratmasına yaralamasına sebep olacak birtakım ithamlara maruz bırakır. Binaenaleyh bunu yasakladık. 'Milliyetçe - Toplumcu' sözcüğü kullanılmayacak.

'Milliyetçi toplumculuğa göre şu şöyledir... bu böyledir... vs...' demek yok! Çünkü bu sözleri yasakladım. 'Dokuz Işık'a göre' diyeceksiniz. Bizim doktrinimiz dokuz ışıktır diyeceksiniz... Miliyetçi - Toplumcu deyimi aynı zamanda düşmanlarımızın elinde bir silahtır... Bizim nazi veya faşist diye karalanmamızda malzeme olarak kullanılmaktadır bu deyim. Biz ne nazi, ne de faşistiz. Ne İtalyanlar m taklitçisiyiz, ne Almanların, ne moskofun taklitçisiyiz...

"Herkes bu sınırlar içinde kalacaktır. Hiç kimse kendi kendisine 'bana göre şu şöyledir' diyemez! Hiç kimse kendi kendine 'Efendim her ne kadar bu böyledir denilmişse de, herhalde acele bir zamana gelmiş de öyle denilmiş, halbuki bu şöyle olamaz, böyle olacaktır' diyemez! Eğer *deme,* o zaman onun yeri bu bayrağın altı olamaz, kendine yer beğenmesi lazımdır. Bu bayrağın altında her şey düşünülmüştür. Her şeyin çaresi Tespit edilmiştir." (Devlet, Sayı: 405, sf. 2)

Aynı dergide "Bize faşist Diyenin..." başlıklı bir yazıda ise şunlar söyleniyor:

"Arkadaşlardan biri ' acaba biz de meramımızı sloganla anlatsak nasıl olur?' dedi. Kabul ettik 'Kahrolsun Faşizm' dedik. Eh kimseye bir zararımız olmazdı. Zaten şu kadar sene önce kahrolmuşların bir daha kahrolacak, general Franko'nun. İspanyadan buralara müdahale edecek hali yoktu... Evet bugüne kadar dediklerimizi, yazdıklarımızı, çizdiklerimizi, gördükleri duydukları halde bize faşist diyenin:

"Madde: 1) Anası, avradı, kızı, kısrağı velhasıl aile ve sülalesinin bütün dişi fertleri para karşılığında cinsi münasebet-

te bulunurlar. Bu vaziyet makabline şamil olduğu gibi gelecek nesilleri de ihata eder. Kendisi de bu cins hatunların evladı olduğundan o cinsin çocuğudur.

"Madde: 2) Babası, dedesi, oğlu velhasıl sülâle ve ailesindeki bütün tıbben erkek fertler, pasif homoseksüeldirler. Bu vasıf da makabline ve dahi istikbale şamildir.

"Madde: 3) Kendisi dişi ise. birinci, tıbben erkekse ikinci madde şümulüne girer.

"Ohhhhhh! Dünya varmış be." (Devlet, sayı: 405, Sayfa 9)

Evet! A. Türkeş'in sık sık biz bir "fikir hareketiyiz" demesinin anlamını şimdi daha iyi kavrıyoruz. Zavallıların fikri meğer belden aşağıdaymış!

Hitler'e niçin karşı olduklarını anlamak zor değil. Bunu kendileri açık ifade ediyorlar:

"Hitler eksik bir tercümandı. Almanların milli ihtiraslarını sömürdü. İstemedi ama milletine kötülük etti. Diğer milletlere de kötülük etti. Çünkü milliyetçilik düşmanlarına koz verdi. Mağlup ve rezil bir örnek verdi." (Ülkücü Kadro Sayı: 11, Sf. 4) İşte Hitler'e bundan karşılar. Milliyetçiliği mantığının sonuna kadar savundu ve en sonunda milliyetçiliği, yani faşizmi rezil etti. Dolayısıyla bizim yerli faşolarımıza da zarar verdi. Herhalde bu kadar-açık yüreklilikle söylenebilirdi.

Bir başka yerde, Sıkıyönetim savcılarının el kitabı olan "Milliyetçi Türkiye" adlı kitabın yazan Kurt Karaca, nazizme niçin karşı olduklarını şöyle anlatıyor:

"İtalya'da faşist ve Almanya'da Nasyonal-Sosyalist sistemlerin esas aldıkları iktisat politikası da karma ekonomi niteliği taşımaktadır. Ancak bu ekonomiler, esas itibariyle daha çok kapitalist sisteme dayanır. İtalya ve Almanya'da Mussolini ve Hitler iktidara geldiklerinde ülkelerinde oldukça gelişmiş bir ekonomi ve sermaye stoku bulmuşlardır. Bu itibarla yapılacak iş, esasen mevcut olan sermaye stokuna yeni ilaveler yapmaktan ibaretti. Bu ülkelerde devletin görevi, ekonomiyi bir

bütün olarak yönetmek (dirije etmek) ve milli hedeflere kaydırmak olmuştur.

"Faşist ve nasyonal-sosyalist sistem, Türkiye'de uygulama alanı bulamaz. Zira yukarıda da belirtildiği gibi,

Türkiye'de yeteri kadar sermaye stoku mevcut değildir. Başka bir deyimle ülkemiz o devirdeki İtalya ve Almanya kadar kalkınmış bir ülke durumu göstermemektedir." [105]

Böylelikle Kurt Karaca bize geri bıraktırılmış ülkelerde faşizmin olamayacağının garantisini vermiş oluyor. Tabii hemen, İspanya, Portekiz, Yunanistan acaba Almanya ve İtalya gibi midir? Bulgaristan, Yugoslavya nasıldı? Acaba bu ülkelerde faşizm kazara mı geldi?

Bundan başka faşistlerimiz kendilerinin nazi olamayacağını iddia ederken, nazilerin ari ırkının üstünlüğünü savunduğunu, halbuki Türklerin ari ırktan olmadıklarını söylerler. Sanki faşist olmak için ari ırkın üstünlüğünü savunmak gibi bir gerek varmış gibi. Japon faşistleri sanırız Japon milliyetçisiydi ve Japon ırkının üstünlüğünü savunuyordu. Faşizmin bu olmadığını kendileri de çok iyi bilmelerine rağmen, boğuntuya getirip meseleyi kapatmak istiyorlar. Ama faşist ideoloji her noktalarına öylesine işlemiş ki, her kapatmağa çalıştıkları ayıp, bir başka ayıbın ortaya çıkmasına yol açıyor. Adım adım bunları da göreceğiz.

M.H.P. AKLI DEĞİL, AKIL DIŞINI SAVUNUR

"İnsanlar hayalleriyle büyük ölçüde insan olurlar (köpeğin kemik hayal etmesi gibi!-K). İnsanlar hayalleriyle diğer canlılardan bir ayrıcalık gösterirler ve gerçekten insanlık vasfını kazanmış olurlar. İşte ülkücülük de yani idealizmde insanların ve insan topluluklarının kendileri için varılması mutluluk sağlayacak, varılmasıyla en gelişmiş en yükselmiş bir durum sağlayacak, bir hayalin düşünülmesi ve insan beyninde tasarlanarak şekillendirilmesidir." [106]

Türkeş dokuz kandilinden biri olan ülkücülüğü böyle tanımlıyor. Bu bir düşünüş sistemi tanımıdır. İdealist düşünüş

tarzının en aptalca tanımlarından biridir. Düşünceyi, hayal olarak kabul eden, onun objektif gerçeklikle bağlantısının söz konusu edilmediği mutlak idealizmin bir türüyle karşı karşıya bulunuyoruz. Bu düşünüş tarzı bir kez benimsendi mi, her türlü hayal düşünce adını alıp, peşinden koşulacak hale gelir. İşte Kızıl Elma hayali de böyle bir hayaldir. Orta "Asya Türklerini kurtarma (!) hayali de böyle bir hayaldir. Bunlara hayal dememizden faşistler alınmazlar, çünkü kendileri hayaller peşinde koştuklarını söylemektedirler. Elbette ki faşizmin ağa babalan -burjuvalar- hayal peşinde koşmamaktadırlar. Hayaller mücadeleyi yürütecek militanlar için hazırlanmış haplardır. Faşolar bu haplardan yuttukça, azgınlaşır, ulumağa dahi başlarlar.

Faşist safların en açık sözlü yazarı Necdet Sevinç faşistlerin akıl konusundaki düşüncelerini Türkeş'ten daha da açık bir şekilde ortaya getirmektedir.

"Nihai hedefleri bakımından dünyanın yarısına meydan okuyan Milli Devlet Milliyetçi Türkiye, Türk Birliği ideolojisini anlattığınızda dudak büken, burun kıvıran, sizi 'çocukça düşüncelerin sahibi olmak' veya pembe bir hayal peşinde koşmakla itham eden klasik burjuva aydınlarıyla, **akılcılığı kendine rehber edinmiş ilim adamlarının mantıksal izahlarına bakmayın siz,** (a.b.ç.) Onlar ya... Sefillerdir. Ya da ilim namına aklın kulu, mantığın metresi olan zavallılar...

bizim hareketimizin temelinde ilmin de, aklında, mantığın da, zekânın da işgal ettiği yer, inancımızın işgal ettiği yerin milyarda biri kadar bile değildir.

"Neden mi diyorsunuz?

"Çünkü akıl, tembelliğin, miskinliğin, uyuşukluğun karşısında apışıp kalmıştır. Fert, cemiyet veya millet, akılla, mantıkla, zekâ ile değil, inançla ayağa kaldırılmış, akıllı, mantıklı, zekâlı, bilgili olduğu müddetçe değil, inandığı sürece yaşayabilmiştir.

"Çünkü ilim, inancın çırağıdır ve öyle kalmaya da mahkum edilmiştir.

"Çünkü inancın yanında aklın, mantığın, zekâ ve ilmi gerçeklerin beş paralık, önemi yoktur." [107]

Necdet Sevinç bizim sürekli kanıtlamağa çalıştığımız şeylerin hepsini bir sayfada anlatmış. Bize inanç konusunda, inanca bağlı açıklamalarıyla, bizim bu insanların aklen malûl olduklarını ispatlamamıza hacet bırakmamış. Sık sık adını ettikleri bilimin, aklın, zekânın, ancak onların veri olarak ortaya koyduklarını destekledikleri ölçüde bir anlamı olduğu iddiası, bilimin objektifliği diye bir şeyi ortada bırakmadığı için artık "bilimsel olarak" demek yerine, Türkeş'in dediği gibi "dokuz ışığa göre..." demek gerekmektedir.

KURTULUŞ

Kurtuluş Sosyalist Dergi. Sayı 20. Ocak 1978.

FAŞİZM ÜZERİNE NOTLAR – 6. Türkiye'de Faşizm

MHP'NİN EKONOMİ POLİTİKASI KAPİTALİZMDEN BAŞKA BİR ŞEY DEĞİLDİR

Faşistlerin kitleleri kendi saflarına çekmede kullandıkları en önemli demagoji düzene reaksiyondur. Aynı Hitler gibi Kurt Karaca'da devrimcilerin devrim kelimesini yozlaştırdıklarını, asıl kendilerinin devrimci olduğunu anlata anlata bitiremez. Kapitalizme ve Komünizme karşı çıkarken kullandıkları en büyük demagojik slogan "Türkiye'yi aç hürlerle, tok esirler ülkesi haline getirmeyeceğiz"dir. Bundan kasıtları, kapitalizmin aç ama hür insanlar yarattığı jki, bu konuda devlet sorununa geldiğimiz de göreceğiz ki başka şeyler savunmaktadırlar- Komünizmin de tok ama esir insanlar yarattığıdır. Söylenenlerin her ikisinin de gerçekle ilişkisinin olmaması konusunu bir yana koyalım. Faşistler kendi ideolojilerini oluş-

tururken, bir yana kapitalizmi, diğer yana da sosyalizmi koyup, her ikisini eleştirmek, kapitalizmden ve sosyalizmden işine gelen şeyleri alıp, eklektik bir biçimde birleştirmek suretiyle bir üçüncü yol yarattıklarını iddia ederler. Bütün faşistlerin iddiası gibi bunun artık bir sınıf düzeni değil, millet düzeni olduğunu yutturmağa çalışırlar. Görüşlerini sergilerken, sınıfsal sorular sorduğumuzda bu üçüncü yol, yeni yol denilen herzenin kapitalizmden, hem de en azgın cinsinden bir kapitalizmden başka bir şey olmadığını göreceğiz. Bunun için, faşistlerin, sınıf, mülkiyet, sömürü, emek, değer üzerine olan görüşlerini incelemek gerekiyor.

A. Türkeş şöyle diyor :

"Bir sosyal sınıf veya ferdi, diğer sosyal sınıf veya fertlere tercih eden sistemler, sınıfçı sistemlerdir. Milliyetçilik her türlü sınıfçı sistemlere karşıdır. Sınıfçı sistemler sınıf diktatörlüğü doğurur." [108]

Elhak doğru. Sınıflar var olduğu müddetçe sistemlerde sınıfçı olacaktır. "Milliyetçi" doktrin böyle şeylere çok kızıyor. Bilimin objektifliği de söz konusu olmadığı için faşizme göre yeni baştan kurulabilir. Türkeş kuracağı düzende sınıfları bir yana koyup sosyal dilimler diye bir kategori getiriyor. Sınıflar üretim araçları karşısında durum ve çıkarlara göre tayin edilen sosyal kategorilerdir. Türkeş'in bütün yaptığı üretim araçları karşısındaki durumu bir yana bırakıp toplumda kullanılan bir takım kaba tabirlere göre ayırımlar yapmak ve emekçileri birbirlerinden koparmak suretiyle onların güçlerini azaltmaktır. Bu amaçla Türkiye'deki insanları altı sosyal dilime ayırmaktadır: Köylü dilimi, işçi dilimi, esnaf dilimi, memur dilimi, işveren dilimi, serbest meslek mensupları dilimi. Acaba bu ayırımlarda çıkar birliği, üretim araçları karşısındaki durum göz önünde bulundurulmuş mudur? Köylü dilimini alalım: Feodal toprak ağası, kapitalist tarım işletmesi sahibi, orta köylü,

yoksul köylü, bunların hepsi köylü dilimine dahil. Yani yoksul köylüyle feodal toprak ağası başbaşa verip, sorunlarını ortaklaşa çözümleyecekler. Kardeş, kardeş! Devlet dairelerinde müsteşarlarla, temizlik işleriyle görevli "memur"lar oturup, ortak çıkarlarının savunucuları olacaklar! İşte bu kadar gülünç sonuçlara ulaşıyor bay Türkeş'in uyduruk dilimleri.

Türkeş'in mülkiyet üzerine söyledikleri de sosyal dilimlerinden aşağı kalır şeyler değil. "Kapitalist sistemin temel aldığı değer, ferttir. Bu sebeple insan-eşya ilişkisinde ferde sınırsız hak tanır. Üretim ve tüketim mallarının mülkiyeti ferde aittir. Buna, özel veya ferdi mülkiyet adı verilir. Bu sistem de malikin mülkü üzerinde mutlak ve münhasır hâkimiyet hakkı vardır." diyor Kurt Karaca. Bu kapitalist düzende hemen hemen böyle. Türkeş'in belirttiği üzere "dokuz ışıkçı" düzende - artık milliyetçi-toplumcu değil, çünkü Türkeş onu yasakladı- ise şöyle olacak: "Dokuz ışıkçı düzende ise bu üretim araçları, işçinin, köylünün, esnafın, memurun tasarrufu ile yapıldığı için, bu fabrikalara, bu makinalara, tasarrufları nispetinde işçi, köylü, esnaf ve memur sahip olacaktır. Bu şekilde servet ekonomimiz Türk milletinin bütün fertlerine ait olacaktır. Herkes mutlu ve hür yaşayacaktır. İşçi, köylü, esnaf, memur vb. fabrikalara sahip olacak, onun mülkiyetini kazanacaktır. Böyle bir sistemde sömürme olamaz, aracılık, vurgunculuk, tefecilik olamaz."

Türkeş bu mülkiyeti yaymak suretiyle herkesi türk-leştirme projesini nasıl gerçekleştiriyor? Bu sistemde bir devlet, bir millet, birde özel sektör olacağını söylüyor. Özel ve devlet sektörü bilinen şeyler. Millet sektörü ise şöyle oluşacak

"Daha önce belirtildiği üzere, bir sermaye birikimi olan kalkınma, tasarruf ve yatırım hareketinden ibarettir. Kalkınmanın en önemli unsuru, özellikle finansman yönü olan tasarruf, iradi (gönüllü) ve zorunlu (cebri) olmak üzere ikiye ayrılır. Milli-

yetçi-Toplumcu sistem (Kurt Karaca yasaklama kararını henüz duymamış) kalkınmanın finansman yolu olarak daha çok zorunlu tasarrufu öngörür."

Bu parlak (!) projelerle daha fazla kafaları ağrıtmadan biz özetleyelim. Yukarıda sözünü ettiğimiz altı sosyal dilim için birer birlik kurulacak ye bunlar üyelerini, örneğin % 10 tasarrufa zorlayacaklar -bu oranı kendileri veriyor- toplanan paralarla makina yapan fabrikalar kurulacak ve herkes kârdan hissesi kadar pay alacak. Birincisi herkesin % 10'u farklı miktarlar oluşturacağından ortaklık da oransız olacaktır. Bu önemli değil fabrikalar için gerekli finansman sağlandıktan sonra fabrikaların kuruluşu asgari beş yıl tutacaktır. Beş yıl boyunca zaten peşin peşin cebri tasarruf yaptırılırken (mevcut vergiler sayesinde) ayrıca birde % 10'lufc bir tasarrufa zorlanmak suretiyle hayat standartları % 10 daha düşürülecektir, fabrika kâr edecek ve biz de bu kârdan pay alacağız diye işçiler, yahut köylüler en az bir beşyıl bekleyecek, ondan sonra da kârdan hissesine düşeni almaya başlayacak; o da eğer fabrika kâr ederse fabrikanın kâr ettiğini ve % 20'lik bir kârlılığa ulaştığını varsayalım. (Bu kârın da işçilerin sırtından çıkacağını unutmamak lazım). O zaman hissedarların eline yatırdıklarının iki misli bir para geçecek demektir. Ama cebri tasarruf devam etmektedir. İşçi bu % 20'nin de % 10'unu zorunlu olarak tasarruf edecektir. Böylelikle işçinin yahut köylünün eline geçecek olan °/o 20 değil, % 18 olacaktır. Eğer fabrika geliştirme ve yeni yatırım projelerine girişecekse -ki girişmesi gerekir- % 18'lik daha bir yatırım payı ayrıldığında hissedarın eline % 10'u geçecektir ki bu da zaten başlangıçta yatırılan miktardır ve beş yıl verdiğin parayı geri almak için beklemiş olacaksın. Önemli olan milli servetin artışı olduğuna göre de bu yatırım payları daha da artırılabilir. Sonuç olarak hissedar verdiğini bile alamaz duruma gelir. Bu günkü burjuvazi bile Türkeş'ten'daha cömert. O hisse senetlerine alındığı

andan itibaren kâr veriyor. Tahvil daha da kârlı çünkü, paranı istediğin zaman geri alabiliyorsun, ayrıca % 18'lik faizin de her ay işliyor. Yani halk açısından bu günkü düzen daha kârlı işliyor. Burjuvazi Türkeş'in hiçbirşey vermeden zorla yaptırmak istediğini bugün zorlamadan, hemde hazır işletmelere ortak etmek suretiyle yapıyor. Bu iş bugün olduğu gibi "dokuz ışıkçı" düzende de burjuvazinin lehinė işleyecektir. Eğer Türkeş böyle bir millet sektörü kurar ve burjuvazinin yapamadığı düşük kârlı ağır sanayi yatırımlarını bu sektöre yaptırır ve burjuvaziye yüksek kârlı alanları bırakırsa kendisine gerçekten minnettar olacaklardır. Bu birliklerin yönetiminde faşistler olacağına göre de burjuvazinin bu konuda hiçbir endişesi kalmaz. Bu kapitalist düzene göre, Türkeş'in mülkiyet açısından getirdiği tek değişiklik bu. O da bugünkü kapitalizmin çok daha insaflı İşlettiği hisse senedi kurumunun zorunlu duruma getirilmesinden 'başka bir şey değil.-Benzeri bir işi H itler de yapmıştı. İşçilerden "size otomobil yapacağız" diye kesintiler yapmış, ama o paralarla da silah yapmıştı.

Türkeş bir de yönetim katılma diye bir demagoji kullanıyor. Aynı şeyi Mussolini de savunuyordu. Çünkü kendi faşist militanlarının yönetime katılması hiçbir şeyi değiştirmeyecekti. Ayrıca bu yönetime katılma denen şey fiiliyatta ne ifade edebilir?

"İşçinin yönetime katılması, karara, kararın yürütülmesine ve kontrole katılmak üzere üçe ayrılır. İşçi işletmede verilecek her karâra katılacaktır...

"İşçinin yönetime katılması, danışma niteliğinde (is-tişari) olabileceği gibi, bağlayıcı nitelikte de olabilir. İs-tişari katılmada işçinin görüşü yönetimi bağlamaz, sadece fikir verici bir nitelik arzeder.

"Bağlayıcı katılmada ise, işçi yönetimin gerçek ortağı olmuştur. Karar organlarına işçi ve işveren eşit oranda katılmalıdır. Zira gerçek anlamında yönetime katılma, bağlayıcı nitelikte katılmadır. Bugün 440 sayılı kanun, işçilerin yönetime katılmasını öngörmekle birlikte, bu katılma istişari bir nitelik taşımakta, gerçek bir katılma olmamaktadır."

Yönetime katılma sorununda istişari mahiyette olanını bir yana koyarsak -çünkü işçi ne derse desin, burjuva kârını azamileştirecek işleri yapacaktır- bağlayıcı katılmanın gerçekten bağlayıcı olup olmadığını görelim. Kurt Karaca işçilerle işverenin yönetime eşit oranda katılacağını söylüyor. Yani bire bir. Bu iki sınıftan biri kârını azami yapmak, diğeri ücretini azami yapmak İçin mücadele edecektir. Karar: bire bir. Kararsızlık. Bu işi Mussolini de öneriyordu. O, Türkeş'den bir derece daha akıllı olduğu için, kararın alınabilmesi için sayıyı üçe çıkarıp bir de devlet temsilcisini işe katmıştı. Kurt Karaca'nm önerisine göre işletmenin işleyebilmesi işi ya burjuva için hiçte zor bir iş değildir- yahut işçi temsilcisi işçilerin çıkarlarını gerçekten savunacak ve kararlar -bir lehte bir aleyhte olmak üzere kararsızlığa varacak, işletme de işleyemez duruma gelecektir. Görüyoruz ki, milliyetçi düzenin yönetime katılma dediği şey hayalden başka bir şey değil. Ama Türkeş'te öyle diyordu zaten: "İnsanlar hayalleriyle büyük ölçüde insan olurlar."

Buraya kadarki kısımda gördük ki A. Türkeş'in milliyetçi düzeniyle kapitalist düzen arasında zerrece fark yok. Bir fark var! Emekçilerin hayat standardının cebri tasarruf sayesinde "/o 10 düşürülmesi.

"Milliyetçi Hareket, insan şahsiyetine en büyük saygıyı duyar. Emek, insan şahsiyetinin bir parçası, yapıcı bir unsurudur. Emeğe saygı duymayan, emeği korumayan bir görüş,

insana da saygı duyamaz. Üretici, değer yaratıcı tek varlık emektir." (abç)

Sözler sanki bir mârksistin ağzından çıkıyor. "Üretici, değer, yaratıcı tek varlık emektir" Ama yukarıda Türkeş'in düzeninde işçi açısından değişenin yalnızca cebri tasarrufla hayat standardının % 10 düşürülmesi olduğunu gördük. Ama belki Türkeş emek derken burjuvaların emeğini de hesaba katmaktadır. Ve belki de tek gerçek emek burjuvanın emeğidir. Zavallı kupon keserken, feimbilir ne kadar emek harcıyordur! Türkeşin söylediklerinden bundan başka bir anlarn çıkartılamaz. Yönetime •katılma meselesinde de gördüğümüz gibi bir burjuva işletmede çalışan bütün işçilere denktir. Burjuva ne kadar çok işçi çalıştırırsa emeği o kadar değerli, o kadar üretici duruma gelmektedir. Bu durumda elbetteki sömürü diye birşey olmayacak, herkes yarattığı değeri geri alacaktır. Ama patronların ürettiği biraz fazla kaçacak.

Burjuvanın birçok durumda üretimle dahi ilişkisinin olmadığını bilenler için bunlar oldukça saçma görüşlerdir. Sömürü, artı-değer sayesinde gerçekleşir ve artı değer sözkonusu olmadığı müddetçe de burjuva beş kuruş kâr edemez; ancak üretime yaptığı katkı ölçüsünde bir ücret alabilir, yani bu kez o da emekçi olur. Eğer burjuva milyonlarca lira kâr edebilecekse bu ancak işçilerin sırtından çıkabilir. Türkeş'de tek değer yaratıcı varlığın emek olduğunu söylediğine göre, sermayenin değer yaratmasından, dolayısıyla onun, yaratılan değerden pay almasından bahsedemez. Milliyetçi düzende ya burjuva kârdan, dolayısıyla burjuvalıktan vazgeçecektir, yahutta sömürmeye devam edecektir. Hangisi acaba bay Türkeş?

"Emeği sermayeye, sermayeyi emeğe boğazlatan, soyduran, sahte, sınıfçı, bölücü sistemlere inanmıyoruz" *

Sayın başbuğun cevabı bu. Tek değer yaratıcı emek olduğuna, sermaye de hiçbir şey yaratmadığına göre, sermayenin emeği boğazlaması, soyması anlaşılabilir bir şey, ama emeğin sermayeyi boğazlaması, soyması nası oluyor? İşçiler burjuvaları nasıl sömürebilirler? Sömüremezler, ama burjuvanın sömürüsünü, kendi diktatörlüklerini kurmak suretiyle engelleyebilirler. Türkeş'in emeğin sermayeyi soymasını engelleyeceğiz derken kastetdiği burjuvanın sömürme hakkını koruyacağız (!)'dan başka ne olabilir? Türkeş sosyalistlerin elinde koz bırakmayacağız derken tehlikeli bir silaha -emeğin tek değer yaratıcı olduğu gerçeğine- sarılmıştır.

Demagoji üzerine kurulmuş eklektik bir sistemin kendi kendini çürütmemesi mümkün değildir zaten.

MHP'nin bir diğer "düzen değişikliği" (!)'de köylü sorunundadır. Tarım kentleri projesi diye nitelenen bu proje gerçekleştirildiği takdirde kırsal alanda kapitalizmin gelişmesine katkıda bulunabilir. Ne ölçüde gerçekleştirileceği ise Türkeş'in hayal hanesinin gerçekle olan bağlantısına bağlıdır. Bu gerçekleştiği takdirde bugün oldukça büyük bir niceliğe sahip olan şehire göçü hızlandıracak, faşistler onları yerlerinde tutabilmek için kazma-kürek işleri icadetmeğe başhyacaklardır. Türkeş gizli işsizliği ortadan kaldırmak için, köylülere kazma kürekle iş yaptırmak gerektiğini bir gün de söylemektedir.

Köylülere toprak dağıtılmasına gelince MHP buna pek taraftar değildir. Toprakların bölünmesinin tarımsal geliri azaltacağını dolayısıyla toprak reformundan ziyade tarım reformunun uygulanmasını, yani büyük toprak sahiplerinin daha da kapitalistleştirilmesini savunmaktadır.

Bu konuda fazla söze gerek yok. Toprak reformu müsteşarlığı MHP'lilerdedir ve toprak reformunu ne hale getirdikleri ortadadır. Yıllar geçti ancak hin civarında aileye toprak dağıt-

tılar. Bundan öteye de gitmeye niyetleri olduğuna dair hiçbir belirti yoktur.

MHP'nin, yoksul köylülere vereceği en büyük hediye gene "Köjdü Üretim Birliği"nin yatırım giderlerini karşılamak üzere, onlardan zorla toparlayacağı % 10'lar olacaktır. Ama buna karşılık hepsi sanayici, işveren olacaklardır!

MHP'NİN MİLLİ DEMOKRASİSİ FAŞİST DİKTATÖRLÜĞÜN TA KENDİSİDİR

Faşistler devrimci (!) olduklarından mevcut düzeni şiddetle eleştirirler. Devrim konusunda ilginç görüşlere sahiptirler:

"Bugüne kadar, Milliyetçi-Toplumcu devrim dışındaki devrimlere bu kavramın sadece şekli' unsuru bağlanmıştır. Devrim kelimesiyle kuvvete başvuran, sokaklarda veya barikatlar üzerinde cereyan eyleyen, siyasi ve anarşik bir olay anlatılmıştır. Devrimin yalnız zahiri unsuru, yani yönetici bir sınıfın düşürülmesi, yeni bir ekip tarafından iktidarın ele geçirilmesi üzerinde durulmuştur. Oysa gerçek devrim başka bir anlam taşır. Burada anarşi terör, sokak ve barikatlar zaruri bir unsur olarak görülmez. Devrim dinamik bir olaydır ve kendine has kanunları vardır. Kuvvet ve zor unsuru devrimci olayın özelliği değildir. Milliyetçi-Toplumcu Türk devrimi bunun esaslı misali olacaktır.

"Gerçekten devrim belirli bir devre hâkim olan anlayışın ve bu anlayışa göre kurulmuş olan müesseselerin bir bütün olarak değiştirilmesi, bunun yerine yeni bir görüşün getirilmesidir... Devrim, özcü, yani Türk insanının özelliklerine uygun olursa gerçek bir devrim niteliği taşır. Milliyetçi-Toplumcu görüş, bu anlamda bir devrimdir ve mahiyeti itibariyle marksist-sosyalist devrimden ayrılır"

Şu satırlarda gördüğümüz gibi sosyalistlerin elinden koz toplarken, devrim'e de el koyuyorlar. Aynen Hitler'de nasyo-

nal-sosyalist "devrim" teziyle sosyalistlerin elinden koz toplamıştı! Bu devrim lafına inanan bazı faşistler devrimi sürdürelim dediklerinde kellelerini omuzları arasında görebilme şanslarını kaybettiler.

"Devlete Evet, Düzene Hayır" başlıklı bir yazıda faşistler düzen, devlet konusunda şunları söylüyorlar :

"Düzenin kaynağı Emperyalizmdir. Emperyalizmin de Materyalizm. Hayatı sadece maddeden ibaret gören ve bunun dışında başka gerçek tanımayan bir dünya görüşüdür. Materyalizm ve kaynak olduğu - veya kurduğu sistemlerin bazısında kişiyi maddenin, bazısında maddeyi kişinin tanrısıymış gibi göstererek toplumları sürekli bir buhranın çıkmazlarına sokarak onları sömürmek amacını güden kişilerin ve grupların felsefesidir.

"Solun gayesi bu farklılığı örtbas etmek ve MHP'-nin diğer partilerden ayrı bir yönü olmayıp onun da düzenin müesselerinden biri olduğu imajını yaratmaktır.

"Bu günkü düzenin en büyük düşmanı ülkücü harekettir... Bu gün Türkiye'de yapılan savaş Düzen ile Ülkücü Hareket arasında sürmektedir ve Komünistler bu mücadelede düzenin paralı askerleri olarak rol almaktadır.

Ülkücünün tarihi görevi bu gün dünden daha ağırdır, yarın bu yük daha da artacaktır. Mevcut düzene ve getirilmek istenen başka sömürü düzeni tiplerine ve bunların kaynağı olan emperyalist beynelmilel çetelere karşı mücadele eden Ülkücü "Devlet-i edet Müddet" anlayışına bağlı kalarak Devletini koruyacaktır elbette. Onun mücadelesi Devletin başına çöreklenmiş olan zihniyetin, yani düzenin müessese ve kişilerine karşıdır."

Bu kadarına insanın pes diyeceği geliyor, ama başbuğ Türkeş bunların bazı enayiler için sarfedilmiş sözler olduğunu, kendilerinin düzene falan karşı olmadıklarını belirtiyor.

"Devlet bağımsızlığı, vatan bütünlüğü ve demokrasi ilkelerini en sınırlı, kararlı ve titiz olarak savunduğumuz için, devlet, vatan ve rejim (düzen) düşmanları bizi baş hedef seçmişlerdir..."*

Bir başka yerde de düzenin bekçi köpekliğini yaptıklarını daha açık bir şekilde ortaya koymuştur:

"Bir yanda komünist anarşistlerle birlikte CHP yöneticileri; öbür yanda Devletin kuvvetleriyle, milliyetçi partiler ve kitleler yeralmış bulunmaktadır"

Türkeş'in bu konuda söylediklerine daha çok örnek verilebilir. Ayrıca yazılardan örnek vermeğe ne hacet. Pratik davranışlar ortada değilmi ki? Faşistler demagojiyi o kadar ileriye görtürürler ki, nerdeyse marksist oldukları düşüncesine kapılırsınız :

"Kapitalizm bir dünya görüşüdür. Her dünya görüşü gibi, kapitalizmin de iktisadi yönü yanında siyasi ve hukuki yönleri vardır. Kapitalizmin siyasi yönü, liberal demokrasi, hukuki yönüde liberal hukuk admı alır. Liberal demokrasinin siyasi kurumları, özellikle meclis, hükümet ve idare kapitalist sınıfa hizmet eder. Liberal demokrasilerde devlet yönetimine yalnız patronlar ve onların bürokrasi sınıfı katılır. Parlamento patronları koruyan kanunlar çıkarır, hükümet ise bu kanunları titiz bir şekilde tatbik eder. Devlet çarkı kapitalistlerin yararına işler. Fakat Patronlar ve onlara hizmet eden bürokratlar daima demokrasi ve hürriyetten bahsederler. Liberal demokrasi ve hürriyet, sahte bir demokrasi ve hürriyettir.

"Liberal sistemde, demokrasi ve hürriyet sadece kapitalistlere tanınmış bir demokrasi ve hürriyettir. Milletin çok

büyük bir kısmı, patronlar dışında kalan kısmı için demokrasi ve hürriyet, bir diktatörlük ve esaretten başka birşey değildir."

Türkeş'in buraya kadar olan analizine -cehalet kısımları hariç- diyecek hiç bir şey yok. Devlet burjuvazinin diktatörlüğüdür ve bunu yaratan da kapitalist sistemin ta kendisidir. Gerçi kendisi bu sistemin bekçi köpeğidir ama meseleyi nerede çarpıttığını göstermekte yarar var. Türkeş "devletin bir burjuva diktatörlüğü olduğu" noktasına kadar iyi geldi ama orada durdu. Bu devlet diktatörlüğü sürdürme gücünü nereden alıyor? Parlamentodan, mahkemelerden, siyasal partilerden mi? Bunların hiçbirinin kendi başına yaptırım gücü yoktur. Diktatörlük yaptırım gücünü zorla sağlar. Bu zorun, kurumları nelerdir? İşte Türkeş buna cevap vermiyor. Ordu ve Polis değil mi? Ama Türkeş'in bozkurtları bu kurumların yardımcılarıdır. İşte vehbinin kerrakesi burada ortaya çıkıyor. Türkeş'in marksizmden yürüttüğü tahlillerin can noktası işin dışında bırakılmış. Ama esas olan da bunlardır. Yoksa papağan gibi devletin burjuva diktatörlüğü olduğunu tekrarlamak hiçbir sonuç getirme?

Bütün bunları söyleyen Türkeş bunun yerine ne koymak istiyor. Yani burjuvazinin diktatörlüğü yerine, hangi yoldan ne getirecek? Hiç kimse kendi diktatörlüğünü bir başkasına barışçıl bir biçimde terketmez. Şiddete karşı mutlaka şiddet gerekir. Türkeş acaba ihtilal mi yapacak? Evet bir ihtilal ama karşı cinsinden olan.

Daha önce MHP'nin ekonomide yapacağı işlemin kapitalizmden zerrece farklı olmadığını gördük. Üzerinde tartışılacak tek sorun liberal demokrasi. Türkeş buna çok kızıyor. Böyle başıbozukluklara tahammülü yok. Partilerin birbirleriyle "tepiştikleri" bir parlamentoya karşı o. Gerçi Türkeş demokrasinin en sağlam savunucusudur. Mussoîini de "faşizm demokrasinin en duru şeklidir" diyordu. Cani Pinoşet'de Şili'de

gerçek demokrasiyi kurduğundan dem vurmaktadır. Türkeş de milli demokrasiyi gerçekleştirmek için Devlet Başkanlığı ve parlamentodan işe başlayacak :

"Milliyetçi hareket, tek başkan, tek meclis sistemini savunur. Çağımız kuvvetli, adil ve hızlı icra çağıdır. Türk milleti, dünya imparatorlukları 'kurduğu devirlerde, kuvvetli, adil ve hızlı icra sistemini uygulamıştır. Kuvvetli ve hızlı icra, icra gücünün tek elde toplanmasıyla mümkündür, (a.b.ç.) Bunun için tarih ve töremize uygun olarak, başkanlık sistemini savunuyoruz. İcrayı, Cumhurbaşkanlığı ve Başbakanlık olarak ikiye bölemeyiz. Her konuda bütünleşmeci olduğumuza göre, icranın başında da bütünleşmeci olmalıyız. Türk tarih felsefesi ve tarihinde icra organı hiçbir zaman bulunmamış, yani, tek bir başkan tarafından yürütülmüştür."

İşte Türkeş'in "milli ananemize uygun" olarak gerçekleştirmek istediği budur. Burjuvaziden başka hiçbir organa hesap vermeyecek mutlak yürütme yetkisine sahip bir başkanlık sistemi. Aynı kırallık devrinde atalarımızın yaptığı gibi!

Kurt Karaca bu başkanın ne mene şey olduğunu daha açık anlatıyor:

"Milli devletin yürütme gücünün (icra organının) başı ikiye bölünemez. Yürütme gücü, devlet kudretini temsil eden güçtür. Devlet bir otorite, bir iktidar, başkasından emir almadan emir veren, en üstün, en büyük kuvvet demektir. Bundaki bölünme; devlet otoritesinin bölünmesi, zayıflaması sonucunu doğurur."

Devleti "kadife eldiven içindeki demir yumruk" olarak tanımlayan Türkeş'in başkanlık sistemi "hiçbir yerden emir almayan" devlet otoritesini tek başına temsil edecektir ve başkan hızlı kararlar alacak, tek dereceli olarak seçilecek ve Kurt Karaca'nm belirttiği gibi hiçbir yerden emir almayacaktır. Yani

Başbuğ bir kere başkan se-çildimi artık kimse ondan hesap soramayacaktır. Meclis mi?

"Milletimizin sosyal yapısına uygun olarak altı sosyal dilimden gelen milletvekillerinden oluşan, bir meclis kuracağız. Bu mecliste, birbirine yakın sayıda, işçi, köylü, esnaf, memur, serbest meslek mensubu ve işveren temsilcileri bulunacaktır... Senato kaldırılacaktır. Tek yapılı Milli Meclis, sırf milli olmakla kalmayacak, aynı zamanda bu uzmanlar meclisi olacaktır." ***

İşte Mussolini'nin oluşturduğu korporasyon meclisinden milim farkı olmayan bir milli meclis. Her dilimden birbirine eşit sayıda temsilciden oluşacak bir meclis. Ayrıca bu uzmanlar meclisi olacak. Bu uzmanlık sıfatı herhalde MHP'den alınacaktır. Bunun adı da Milletin yönetime katılması olacak. İşçilerin temsilcilerine yakın sayıda işveren temsilcisi! Demokrasinin bu kadarı da fazla gelir! Daha hızlı karar alabilmek için, meclis gibi kurumları da kaldırmak gerekir. Zaten bir başka faşistin buna yakın bir önerisi de mevcuttur:

"Başkanlık kurumu, partiler arası kısır çekişmeleri bir tarafa iterek, vatanperver, bilgili ve idealist güçlere dayanarak bir çeşit liyakatlıların idaresi denilen 'Meri-tökrasinin' kurulmasını sağlayacaktır.

"İktidarı temsil eden ^tepedeki adam' meşruiyetini halktan aldığı için yönetimde ve köklü kalkınmada hiçbir sınıfa ve zümreye, milli çıkarlar adına, hesap verecek durumda değildir. Böyle bir sistem içinde iktidarın görevi gerçekten erdemliliği temsil eden 'kadife eldiven içinde demir yumruk' olmaktır.

"Başkanlık kurumunun bir diğer önemli görevi de demokrasilerde yumuşama eğilimi gösteren iktidarı (Po-wer Structure) güçlendirme yetkisine sahip olmasındadır. Bu ise günümüzde zayıf iktidarların, oy tekniği ile, milleti oyalamasına ve

kalkınma için zaman kaybına sebep olması sonucunda ortaya çıkmış bir gelişim sürecidir.

"Bu sistem de... elbise değiştirir gibi sistem değiştirme tekniği mümkün olamaz."

Bu sözlerden sonra artık "Milli Demokrasi" dedikleri şeyin basbayağı bir faşist diktatörlük olduğunu kanıtlamağa uğraşmak, kaba tabirle zannederiz kafa şişirmek olacaktır.

Faşizmin bir de işçi sınıfına zorunlu sendika üyesi olma ve tek sendika diye bir hediyesi olacaktır. Bu sayede sendikadan atıldıklarında -ki bu sendikalar nasıl işleyecektir konusu hariç- başka hiçbir yerde çalışamıyacaklar-dır. Bu sayede faşizm, işgücünü özgürce satma özgürlüğünün kaldırılmasına kadar uzanacaktır. Aynı şeyi Hit-ler çalışma karnesi sayesinde sağlamıştı.

Son olarak Türkeş'in milli demokrasisinin bir seçkin azınlık yönetimi (faşistlerin yönetimi) olduğunu belirtmekte yarar vardır:

"Dikey eğitimle seçkin elit * (abç) yetiştirilir. Bu elit, devletin, Milliyetçi-Ülkücü araştırmacı ve bilimci kadrosudur. Kendi milli elitini, bilimci ve ülkücü aydın kadrosunu, teknisyenini yetiştirmemiş bir milletin kalkınması, varlığını devam ettirmesi mümkün değildir. Avrupa ülkeleri, Amerika hatta Rusya kalkınırken önce milli elitini yetiştirmiş ve halen de yetiştirmeğe devam etmektedir." **

Görüldüğü gibi Türkeş kalkınmanın sırrının ülkede milli elit sorununda yattığını keşfetmiş. Burada yeterince açık olamasa bile söylediği ülkenin hayatına seçkin bir azmlığın elkoymasıdır. Özel olarak yetiştirilecek olan bu seçkin azınlık ekonomiden politikaya, sanattan eğlenceye kadar her alanın yönlendiricisi olacak. Tabii bu elitisit mantığın "bütün milletin yönetime katılmasıyla" nasıl bağdaştığı konu dışı. "Kitleler

güdülecek davar"sa mutlaka onlara çobanlık edecek bir "seçkin elit"e de gereksinim vardır (!). Muhakkak ki, bütün bu çobanların başında da "çobanların çobanı", "en seçkin" başbuğ yer alacaktır. Ve bunun adı da, Milli Demokrasi'dir. Zannederiz şimdi daha iyi anlaşılıyordur. Neden Türkeş'in "Liberal Demokrasi"ye aldatıcı, sahte dediği" çünkü "milli demokrasi" açık bir diktatörlük oluşuyla, "liberal demokrasinin halkı uyutmaya yarayan aldatıcı aksesuarlarının tümünü bir yana koymuş, bütün doğal güzelliğiyle çırılçıplak ortada dikilmektedir.

YURTTA SAVAŞ, CİHANDA SAVAŞ!

"Türk dış politikası artık... 'Yurtta sulh, cihanda sulh' prensibi gibi pısırıklık, miskinlik, korkaklık, uyuşukluk telkin eden bir sloganın tesirinden kurtarılmalı ve iddialarımıza uygun bir hedefe dönüştürülmelidir. Ve mesala denmelidir ki:

"Dünyanın neresinde bir Türk varsa bizim tabii hudutlarımız oradan başlar!..

"Biz Türksüz bir dünyanın mevcudiyetini düşün-mektense, o dünyanın bizim yüzümüzden infilak etmesini daha uygun buluyor ve böyle bir düşünceye sahip olmakla da gurur duyuyoruz.

"Yeryüzünde tek devlet olmak Türk genci için ülkülerin en soylusudur.

"Savaş, yaşamanın ve milli hayatı idame ettirmenin teli şartıdır. Barış anlaşmaları ise, yorgun savaşçıların dinlenmesi amacıyla imzalanan vakit kazanma sözleşmeleridir.

"İnsanda egoizm, toplumlarda din, milliyet, vatan ve aile şuurunu söküp atmak mümkün olamayacağına, üstelik her fert ve her millet devamlı bir üstünlük için sistemli bir mücadelenin içinde bulunduğuna göre barış dünyası ütopyadır.

"Bir Türk milliyetçisi, barışı yeni savaşların aracı olduğu için sevebilir, aksi halde asla...

"Milli devlet fetih ruhunun milli benliğe yeniden hâkim olmasını muhakkak gerçekleştirecektir."

Ve açık sözlü Necdet Sevinç'e karşın A. Türkeş'in "politik şahsiyet" olması dolayısıyla kullandığı insaniyet demagojisi:

"İnsanlık alemi içinde ne uşak olmayı, ne ele başkalarını uşak olarak kullanmayı kabul etmeyen şerefli bir bayrağın taşıyıcısı olma hareketini geliştireceğiz." **

Necdet Sevinç söylediklerinin akıl dışı olduğunu kendisi de biliyor ama şöyle diyor:

"Tarihin hangi büyük olayı akıl işidir?

"Türk veya değil, tarihte büyük rol oynamış hangi kahramanm atılımlarında akim nebzesi vardır?"

Faşistler mümkün olduğu kadar akla değil duygulara seslenmeyi tercih ederler. "Kıbrıs Barış Harekatı"nm yarattığı havayı hatırlayarak, faşistlerin Midilli ve Sakız gibi iki adaya ani bir çıkartma yaptıklarını düşünün!...

Sınıf mücadelesinin keskinleştiği anlarda bu tür işler hâkim sınıflar açısından en geçerli silahlardan biridir. Faşistler de bu günkü dünya gerçekliği karşısında Orta As-yayı fethetmenin bir hayal olduğunu, bunun ancak ABD*-nin SSCB'yi yenmesiyle gerçeklik alanına intikal etme şansının olabileceğini hesaplarken, ABD'nin çıkarlarına uygun olarak güçleri sınırlı olan komşularımızla bir takım çarpışmalara girmeğe kalkışmayacaklarının garantisi yoktur. Zira faşistlerin sürekli bir "ulusal heyecan havasına ihtiyaçları vardır. Her türlü toplumsal çelişkiyi millet çerçevesinde eriterek mevcut toplumsal hiyerarşiyi bir o kadar daha pekiştiren faşizm, hem saldırganlığı hem de "ulusal sorunlar" yaratma zorunluluğu nedeniyle sü-

rekli bir savaş havası yaratır. Türkiye gibi yarı-sö-mürge bir ülkenin faşistlerinin bile, aslında ağababaları olan emperyalist metropollerin yapabileceği çapta işleri programlarına aldıkları düşünülürse, savaşın faşizm için ne kadar büyük bir zorunluluk olduğu kolayca anlaşılır.

TÜRK FAŞİSTLERİ ABD'NİN ÇİZDİĞİ YOLDA YÜRÜMEKTEDİR

Daha önceki kısımlarda anlatmaya çalıştığımız bu konunun bir kez de MHP'nin Türkiye'nin dış politikası üzerine önerileriyle açıklığa kavuşturulmasında yarar vardır.

MHP lideri Turancılığın şu anda gerçekleşemiyecek bir politika olduğunu görüyor. Ve bu politikanın şu anda bayata geçirilmeğe kalkışılmasmm ilk olarak SSCB ile savaşmak, dolayısıyla "son Türk devleti"nin de yıkımına sebep olmak anlamına geleceğini belirterek bunu bir ülkü olarak geleceğe erteliyor. Gerçekleşme şansı sıfır olsa bile bu, sınıfsal sorunlarla hiçbir ilişkisi olmayıp, aksine sınıfsal sorunları örtmede kullanılacak uygun bir araç olması dolayısıyla faşistler için en uygun ajitasyon konusunu oluşturmaktadır. Elbetteki faşistler Turan ülküsünün gerçek olabileceğini de düşlemektedirler. Bunun tek yolu da emperyalist sistemin sosyalist sistemi gelecek bir savaşta yenmesidir. Aynı hayallerin, İkinci Paylaşım Savaşı'nda da Alman faşistleri sayesinde gerçekleştirilebileceği zannediliyordu. Bunlar faşist ideolojinin kendi içindeki zorunlulukları. Türk faşistlerinin ABD'nin çizdiği yolda yürümelerinin asıl nedeni "Turan Ülküsü" değildir, Türkiye'nin başta ABD emperyalizmine bağımlı yarı-sömürge bir ülke oluşudur. Türkiye'de özellikle tekelci kapitalizmin varlık nedeni, emperyalizmdir ve eğer faşizmin başta gelen görevi mevcut hiyerarşiyi korumak ise, bu aynı zamanda emperyalizme olan bağımlılığın korunması demektir. İşte bu nedenledir ki,

faşistler dünyanın en saldırgan metropolü olan ABD'nin çizdiği yolda yürümektedir.

Türkeş, "kapitalizmi lanetleyip" zaman zaman 'ortak pazar' aleyhine sözederken NATO için şunları söylüyor:

"Sovyetlerin İkinci Cihan Savaşı sonunda fiilen işgal etmiş oldukları milletler onun kendilerine emrettiği rejimi kabullenmek ve onun hegemonyasına girmek durumunda idiler, kendi hürriyetlerini ve bağımsızlıklarını korumak isteyen Batı Avrupa demokrasileri ise, komünist tehlikesi karşısında ABD'nin etrafında ' toplanmayı milli menfaatleri gereği saydılar."

İşte savaş sonrası ABD emperyalizminin hegemonyası altına düşen Avrupa ülkelerinin durumunu, Türkeş, bir koruma olarak gösteriyor ve Türkiye'nin ABD tarafından nasıl "korunulmuş olduğunu" aynı çerçevede açıklıyor:

"Hayatımıza kasteden Stalin Rusyası'na karşı, bize yardım elini uzatan Batı Devletlerine ve Amerika'ya karşı doğru dostluk göstermekliğimiz (abç) ve NATO ittifakına girmekliğimiz isabetli bir politika olmuştur."

Türkeş'in ABD'ye göstereceğini söylediği bu sadakatin bugünden birçok örnekleri olmakla birlikte, "Haşhaş sorunu" üzerine söyledikleri nasıl bir köpeklik siyaseti peşinde olduğunun en açık kanıtlandır.

"Ecevit'in milliyetçiliği, haşhaş milliyetçiliği, afyon milliyetçiliğidir.

"Türkiye'de haşhaşın yasaklanması, Nihat Erim'in başbakanlığı zamanında olmuştur. Amerika ile Türkiye bir masaya oturmuşlar, bir anlaşma imzalamışlardır. Bu anlaşmaya göre, Amerika, Türkiye'ye 650 milyon lira (bugünkü 35 milyon Dolar-Kurtuluş) verecek., Türkiye de haşhaş ekmeyecektir. işte biz, buna karşı çıktık, Türk verdiği sözü tutar, Türk anlaşma-

lara sadıktır. Ya parayı iade edecek, haşhaşı ekecek veya yeniden bir anlaşma masasına oturacaktır."

İşte 35 milyon dolara, milyonlarca köylüyü sefalete mahkum eden Erim'in ABD ile yaptığı anlaşmayı ihlal edenlere, Türkeş, ABD'ye sadakat adına, "Türk dürüsttür", "Türk sözüne sadıktır" gibi demagojilerle saldırmakta ABD'ye kendisinin, "NATO'nun bqşluklarmı doldurmayı" düşünen Ecevit'ten daha sadık olduğunu anlatmağa çalışmaktadır. Sadakat, dürüstlük lafları, 35 milyon dolara satılan milyonlarca köylünün sefaletini acaba örtebilmekte midir?

Türkeş'in Arap halkları için olan projeleri de ABD'-nin uşaklığını yaptığının diğer bir önemli belgesidir. A-rap ülkelerini iyi bir pazar gören, petrolden elde ettikleri gelirleri, çocuk kandırır gibi ellerinden alma projeleri peşinde koşan burjuvazinin bu arzusu doğrultusunda, A-rap-Türk, dinkardeşliği masalları anlatan faşistler, Tür-kiyenin Orta-Doğuda'ki konumunu anlatırken Arap halklarının nasıl düşmanı olduklarını, ABD'nin ne türden bir maşası olmayı arzuladıklarını ortaya koymaktadırlar. İlk olarak, Türkeş Türkiye'nin SSCB'ye karşı bir saldırı da pek anlamının kalmadığını şöyle anlatıyor:

"Rusya için ilk taarruz hedefi Amerika'daki nükleer silah mevzileri ile nükleer silah sanayii merkezleri ve diğer harp sanayii merkezleridir. Bundan sonra, ikinci hedef, Batı Avrupa bölgeleridir. Bugün Ay'a ve Venüs'e füzeler atılmakta, dünyanın etrafında uydular dolaştırılmaktadır. Bunun için yakın üslere sahip olmak ihtiyacı kalmamıştı (abç) Amerika safdışı olduktan sonra acaba, Türkiye'nin veya herhangi başka bir devletin Sovyetler'e karşı durabilmesi mümkün olur mu?"
**

Olur mu, olmaz mı onu gene "Türk milletinin üstün hasletlerini" daha iyi bilen A. Türkeş cevaplasın. Bizce önemli olan,

A. Türkeş'in kendi Tespitlerine göre Türkiye'nin ABD açısından Sovyetlere karşı taarruzda pek bir öneminin kalmadığıdır. Ama Türkiye'yi seyyar satıcı gibi satışa çıkarmış olan, A. Türkeş, -ona, ABD'nin işine gelebilecek bir başka kullanım değeri buluyor. Ve seyyar satıcı temizleme tozu satar gibi malın üstünlüklerini sergiliyor:

"Komşular Rusya ve İran arazisi hariç tutulduğu taktirde, Türkiye'nin diğer komşularının toprakları Türkiye ile birlikte mütalaa edilmedikçe askeri mana ifade etmezler. Mesela Yunanistan topraklarını ele alacak olursak; bu toprakların bir kısmı deniz ortasında ve açık adalardan, ada olmayan kısımlarsa, dar ve elverişsiz yarımadalardan ince uzun arazi şeritlerinden meydana gelmiştir. Bu topraklarda üs kurma ve bu üslerden savaş zamanında yararlanmak, Türkiye ile işbirliği yapılmadıkça mümkün olamaz (kim-Kurtuluş). Yunan topraklarında üslerin gizlenmesi, saklanması ve korunması çok zordur (yok mu alan, Benimki daha kaliteli !-Kurtuluş) Gerek Akdenize çıkış için, gerek Karadenize geçiş için ve gerekse Basra Körfeziyle Süveyş Kanalı istikametinde başarılı bir hareket yapabilmek için (abç), Kafkasya ve Rusya yönünden veya Balkanlardan hareket yapabilmek için, Türkiye'yi kontrol altında bulundurmaya veya Türkiye ile işbirliği yapmaya zorunluluk vardır."

A. Türkeş bu seyyar satıcılığı neden yapmaktadır?

"NATO ve batılı müttefiklerimiz aleyhine yapılan bozguncu faaliyetlere karşı hükümetin tesirli tedbir almaması, Türkiye'yi itibardan 'düşürmüş ve devlet için zararlı olmuştur...

"12 Mart 1971 tarihine kadar süren devrede gittikçe çoğalan anarşi ve NATO aleyhtarı hareketlerle, komünistler tarafından ustaca körüklenen Amerikan düşmanlığı, müttefiklerimizle olan münasebetlerimize gölge düşürmüştür."

Görüldüğü gibi malın değerini düşüren anti-emper-yalist hareketler olmuş, ama bütün bunlara rağmen A. Türkeş bu malın ABD için gene de önemli bir kullanım değeri olduğunu göstermeğe çalışıyor. Bütün bu reklam çabasından sonra seyyar satıcımız baklayı ağzından çıkarıyor:

"İngilizlerin Orta-Doğu'dan ve Basra Körfezi'nden çekilmesi sonucu meydana gelen boşluğun (abç) doldurulması, Amerika Birleşik Devletleri'ne düşen bir görev oldu. (Uşaklık mantığı ille bir efendi arattırıyor-Kurtuluş). Bu durumlar karşısında, Amerikan politikası yavaş yavaş ağırlığını kaydırdı. Bugün Orta-Doğu bölgesinde Amerikan politikası başlıca üç dayanak noktası üzerinde durmaktadır. Bunlardan bisincisi Yunanistan, diğeri İsrail ve üçüncüsü de İrandır... Amerikan dolayısıyla NATO politikasının (Kıpti şecaat arzeylerken sirkatin söy-ler-Kurtuluş) * Orta-Doğu'da Yunanistan, İsrail ve İran'a dayandırılması, Türkiye'yi ikinci plana itmiş ve güç duruma sokmuştur...

"Amerika Birleşik Devletleri'nin Yunanistan-İsrail ve İran'a istinad eden Orta-Doğu politikası Türkiye ile takviye edilmedikçe çok zayıf kalmaya mahkûmdur. Orta-Doğu'da petrol kaynaklarının korunması ve stratejik alanda üstünlük sağlanması ancak Türkiye'ye dayalı bir Yunanistan-İsrail- İran politikası ile sağlam bir durum alabilir."

Milliyetçilik, Türk-Arap dostluğu üzerine atılan nutuklardan sonra, şu satırları okuyanlar bu terimlerin ne anlama geldiğini kolayca anlarlar sanırız. Türkiye'de bugüne değin emperyalizmin işbirlikçi!iğini yapanlardan hiçbiri bunca açık sözlü olmamıştır.

Faşizm üzerine yaptığımız bu açıklamalardan sonra, ona karşı verilecek olan ideolojik mücadelenin önemi zannederiz, biraz daha açıklığa kavuşmuştur. Ancak bu sözlerimiz, fa-

şizme karşı mücadelede hareketsiz kalmayı, faşistlere koz vermemek için, faşistlerin saldırı halinde oldukları okullardan ve diğer yerlerden çekilmeyi öneren revizyonistleri rahatlatmasın. Faşizme karşı ideolojik mücadele konunun bir kanadıdır. Diğer kanadı ise ona karşı sürdürülecek olan aktif mücadeledir. Kanatlardan hangisi olursa olsun tek başına uçmağa yetmez. Faşizme karşı aktif mücadeleye karşı çıkanlar, aslında aktif mücadele verenlerin açtıkları alanlarda, ideolojik mücadele sürdürdüklerini çok iyi bilmektedirler. Ve onların attığı goşist, "Sol revizyonist (!)" gibi çamurların bu insanları aktif mücadeleden döndüremeyeceğini de çok iyi bildiklerinden gönülleri rahattır. Ama bu rahatlıkları çok sürmeyecektir. Faşizme karşı verilen aktif- mücadelenin savunucuları, bu mücadelenin oportünist ve revizyonistlere karşı verilecek mücadeleden ayrı yürütülemeyeceğini de bilmektedirler. Faşizme karşı ideolojik ve aktif mücadele sürdürülürken oportünist ve revizyonistlerin ipliği de adım adım pazara çıkarılacaktır, çıkarılmaktadır.

Revizyonistler, aktif mücadeleyi savunanlara saldırırken, ince bir demagojiye başvurmaktadırlar: "Faşizme karşı bireysel terörizm değil, kitle mücadelesi gereklidir" demektedirler. Bu doğru görünmesine rağmen demagojiden başka birşey değildir. Bunu açığa çıkarmanın bir tek yolu vardır: "Kitle mücadelesi nedir?" diye sormak. İşte revizyonistler bu soruya cevap veremeyecek, saçma sapan cevaplar verecekler, niceliklerden dem vuracaklardır. Birincisi kitle mücadelesi yalnızca eylemin 100-1000-10.000 yahut 100.000 kişi tarafından yapılması değildir. Acaba hangisi kitledir. 100 mü, 10.000 mi, 100000 mi? BÖAde bir örnekte saçmalığı görmek mümkün. Mücadelenin uzun vadeli hedeflere bağlı olmak ve kitle çizgisi esas alınmak üzere, kitlelerin benimseyebileceği ve mücadeleyi ilerletici, örgütlü her hareket kitle mücadelesidir; ister

bir kişi tarafından icra edilsin, isterse bir milyon kişi tarafından.

Bu söylediklerimiz tek başına aktif mücadele yeterlidir anlamına gelmez. İdeolojik mücadele faşistlerin kitleler nazarında açığa çıkarılmasının en önemli aracıdır. Bizim ve faşistlerin yaptığı işlerin ayırdedilmesini sağlayacak olan budur. Aksi durumda bugün burjuva basını tarafından geliştirilmiş olan "karşıt görüşlü iki grup çatıstı, bir kişi öldü." klişesinin sınırlarının dışında bir iş başarmış olmayız. Faşizme karşı ideolojik mücadele olmadığı taktirde, olayın dışında kalmış olan geniş kitleler yalnızca çarpışan iki taraf görecekler, tarafların neden çarpıştıklarını kavrayamayacakları için de, mümkün olduğu kadar bunun dışında kalmaya çalışacaklardır. Özellikle öğrenci gençlik en yoğun faşist saldırılar karşısında bulunması dolayısıyla bu noktayı en hassas bir biçimde ele almalı, militanlar en geniş yığınlardan tecrit olmamak için yaptıklarının her an hesabını verebilecek durumda olmalıdır. Bunun yolunun da kitleçizgisi-örgütlü, doğru eylem-ideolojik mücadele bütünlüğünden geçtiği bir an unutulmamalıdır.

KURTULUŞ

EK — I

A. Türkeş'in 1939'da yazdığı bu makale içeriğine bugünde katılmaları dolayısıyla, 1975'de yayınlanan TEMEL GÖRÜŞLER isimli kitapta yeniden yayınlanmıştır.

NÜFUS VE AİLE

Bir milletin hayatiyeti ve kudreti nüfus ile ölçülür. Son hadiseler göstermiştirki, yalnız medeni ve müterakki olmak bir millete müstakil bir hayat için kafi kudret veremez. Milletlerin en büyük kuvvetleri nüfuslarıdır. •

Nüfusu az bir millet bu asırda her an tehlikeye maruzdur. Hukukçular ne derlerse desinler hak kuvvetindir. Kuvvetli olanlar her yerde hak kazanırlar ve sahip olduğu hakları da müdafaa eder. Milletlerarası münasebetlerinde biz bunu değişmez bir düstur olarak bilmeli, kendi milli, ferdi hayatımızda da hak ve adaletten şaşmamak icap ettiğini unutmamalıyız. Milli kuvveti teşkil eden esas unsurlardan en mühimi nüfustur. Bizim nüfusumuz son istatistiklere göre 18 milyonu bulmuştur. Bu rakam çok değerli topraklarda ya^.yan ve etrafında kuvvetli düşmanlar bulunan Anadolu Türklüğü için büyük bir zaaftır. Bu zaafı gidermek için başlıca üç yol vardır.

1 — Bizim gibi nüfusu az devletlerle el ele vererek müşterek ve büyük bir kuvvet vücuda getirmek ve nüfus azlığından mütevellit zaafı böylece bertaraf etmektir ki bu Türk diplomasisine düşen siyasi bir vazifedir.

2 — Bugünkü hudutlarımız dışında bulunan milyonlarca Türkü bir devlet, bir millet halinde, bir bayrak altında toplayarak nüfus zaafımızı gidermektir ki, bu mesele üzerine şimdilik Türk gençliğinin dikkatini çekmekle iktifa ederim.

3 — Memlekette süratli bir çoğalma temini ile en kısa zamanda büyük bir nüfus kitlesi meydana getirmek. Bunun için de iki mühim iğin yapılması lazımdır.

1 — Her çareye başvurarak doğumu fevkalade arttırmak.

2 — Her vasıtadan istifade ile ölümü, bilhassa çocuk vefayatını azaltmak.

Ben burada doğumun çoğaltılması meselesinden bahsedeceğim. Bugünkü içtimai hayatımızın her sahasında görülen birçok buhranların düğüm noktası ailedir. Nüfus işimizin halli de yine aile müessesesinin ıslahı ve sağlamlaştırılmasma bağlıdır. Nüfusumuzun çoğalması için evlenmeyi çoğallmalıyız. Daha doğrusu Türk cemiyetinden bekarlığı kaldırmalıyız.

Türkiye'de bekarların yeri yoktur. 25 yaşını geçen her erkek mali ve sıhhi vaziyeti müsait olduğu takdirde kanunen evlenmeye mecbur edilmelidir. Buna rağmen evlenmeyenler cemiyette müstesna bir muameleye tabi tutulmalıdır. Aile cemiyetin temelidir. Aileslz cemiyet olamaz. Ailesiz cemiyet olamadığı gibi, ailesiz millet hiç olmaz. Aile ahlakı bozulmuş ve aile müessesi yıkılmış bir cemiyet, köpek sürüsünden farksızdır. Aile esasından mahrum, cinsi münasebet serbest olan bir cemiyette frengi, bel soğukluğu vesair tehlikeli bulaşıcı hastalıklar insanları çürütür, nesilleri yok eder. Böyle bir cemiyette vefasızlık, hilekarlık, yalancılık, kararsızlık, sefahat, rezalet ve canilik hüküm sürer. Sefahata, zevk-u sefaya düşmüş olan birçok büyük milletlerin, büyük kabiliyetlerin milli mefkure uğrunda, vatan yolunda, insanlık sahasında fedakarlık gösteremediklerini, nur dağıtamadıklarını, enerçi saçama-dıklarını tarihteki sayısız misaller ispat etmektedir. Sefahat, zevk-ü sefa, yalancılık vefasızlık ve bunların neticesi yüksek olan milletleri bozar, eritir. Emniyetsizliğe ve tefrikaya düşürür. Böyle bir millet ya başka milletlerin kölesi, esiri olarak ayaklar altında çiğnenir, yahut kendini içten içe kemirip yiyerek mahvolur. Böyle bir milleti dış tehlikeler korkutmasa hile kendi içindeki intizamsızlık, katiller, cinayetler, frengi, belsoğukluğu gibi hastalıkların yıkıcılığı, tembellik, sefih duygulardan dolayı çocuk yapmak istememek ve gayritabii münasebetlerden dolayı çocuk doğması o milletin kendi kendinin ortadan kalkmasına neden olur. Bir milletin bu şekilde mahvolması-mazisi nekadar parlak olursa olsun-şerefsizliğin büyüğüdür. Bu alçakça bir ölümdür. Temiz bir aile hayatı, aileyi kuran erkeği de, kadını da neşeli, ümitli, çalışkan vefakat, fedakar yapar. Muvazeneli, iyiliksever, sıhhatli bir insan haline koyar. Evlenmek; fertlerin ve cemiyetin sıhhatine, maneviyatını takviye ile ve korumakla kalmaz, aynı zamanda iktisadi vaziyeti de yükseltir. Şu halde milletimizin saadeti için, yükselmesi için evlen-

meyi çoğaltalım. Erkekleri 25 yaşından ve kızları da 20 yaşından sonra kanun kuvvetiyle evlenmeye mecbur etmeliyiz. Fakat kanun tek başına kuru ve tesirsizdir. Onun için gençlerimize evlenmenin milli bir vazife olduğunu ve şahıslara da saadet vereceğini etraflıca anlatmalıyız. Gençleri o kadar heveslendirelim ki bu tabii ve mukaddes iş kanun zoru ile değil, arzularıyla olsun.

Gençlerimizin çoğunda ve bilhassa hayatlarını kazanan kızlarımızda bir bekarlık cerayanı vardır. Bu cereyan kendine göre bir mantığa ve alçakça bir felsefeye dayanmaktadır. Bunlar evlenmeyi bir külfet ve çoluklu çocuklu aile hayatını da çekilmez bir cehennem hayatı telakki ediyorlar. Bir kişiye bağlanmanın aptallık olduğunu söylüyorlar ve herkese bir başkasıyla gayrı meşru münasebetler tesis ederek mesut olacaklarını zannediyorlar. Bunlar cemiyetin mikroplandır. Ben memleketimizin içten içe yokluğunu hazırlayan böyle cerayanlarm yabancı eller tarafından idare ve teşvik edildiğine kaniyim. Genç kızlarımızı fuhşa ve ahlaksızlığa sürükleyen ve gençlerimizi eroin, kokain, gibi uyuşturucu, öldürücü zehirlere alıştırmaya çalışanlar var ki, bunların düşmanlarımız tarafından yardım gördüklerine ve idare edildiklerine hiç şüphem yoktur. Düşmanlarımız karakteri bozulmamış bir tek Türkün bile sırtını yere getirmenin imkansız olduğunu bizden çok iyi bilirler. Bunun için bizi içten çürütmeğe çalışırlar, fakat uyanık bulunursak emele muvaffak olamayacaklardır. Kızlarımızı, kadınlarımızı ahlaksızlığa, fuhşa alıştıranlar ve teşvik edenler, gençlerimizi uyuşturucu zehir ipti-lasma sürükleyenler vatan haini sayılmalıdır. Yani ya idam edilmeli, yahut malı, mülkü, parası müsadere edilerek hudut dışına atılmalıdır.

Bir de güzelliğini kaybetmemek ve balolarda daima eğlence ile vakit geçirmek, yahut çocuk yetiştirmek zahmetinden kurtulmak için bazı etiketi yüksek sefil, ruhsuz kadınlar vardır.

Bu gibilerin bizim cemiyetimizde yeri yoktur. Onları istemiyoruz. Onlara lanet olsun.

On seneden beri Atena adlı mendebur bir kadın, yüzlerce masum Türk kızlarını, Türk kadınlarını türlü türlü hilelerle kandırarak sefalet uçurumlarına sürüklemiş, Türk gençlerine binbir çeşitli hastalık aşılamış ve nihayet bir müddet evvel yakayı ele vermiştir. Fakat bu güne kadar öğrenildiğine göre kanun, bu rezileye ve rezilenin şeriklerine karşı dinamik bir karar verememiştir. En son olarak da 600 lira kefaletle serbest bırakmış.

Bu kadının cürmü bir katilin cürmünden çok ağırdır. Katil ancak bir adam öldürür ve zararı yalnız o adama dokunur. Öldürülen adam da cemiyete ne müsbet ne de menfi birşey yapmadan ortadan kalkmış olur. Halbuki bu kadın iğfal ettiği kimseleri manen katlediyor. Bu insanları maddeten de tedricen ölüyorlar. Fakat ölümden evvel cemiyetin bünyesini kemiren ve hastalık saçan birer mikrop oluyorlar. Görülüyor ki bu kadının binlerce kişinin hayatına kıymış ve bunları cemiyete mikrop halinde bela etmeye yani koskoca bir milletin varlığına kastetmiş bir canidir. Bu sefile tahliye değil, birkaç sene hapis değil, idam edilmelidir. Hatta buna idamdan daha ağır bir ceza lazımdır. Dikkate değer başka bir nokta ela bu kadının 10 seneden beri devam eden şenaatlarından hükümetin ancak bir zaman evvel haberdar olmasıdır!

Evlenmeden sonra ailenin sağlam, uzun ömürlü ve saadet kaynağı halinde olması meselesi gelir. Bunun için ailede evvela cinsi olgunluk lazımdır. Halka ve gençlere tenasül terbiyesi, tenasül hıfzıssıhası hakkında açık konferanslar verilmelidir. Ailede erkek cinsi olgunluğu muhakkak kurmalıdır. Kadın olsun, erkek olsun şahsi veya ailevi masraflarını ve isteklerini gelirleri ile denk tutmalıdır. Gösterişten uzak, mütevazı ve namuslu bir hayat herşeyin üstünde görülmelidir. Türk ai-

lesinde bazı ahval müstesna monogami esastır. Tek kalpte ancak tek sevgi yaşamalıdır. Erkek kendisini bütünüyle karısına inhisar ettirmeli ve kadın da bütün varlığını ölünceye dek yalnızca kocasına has-retmelidir. "Arılar her çiçekten bal alır" felsefesi aileyi, dolayısıyla cemiyeti yıkıcıdır. Bunun için namussusca bir felsefedir. Kadın fantaziden kaçınmalı ve milli mefkureye ulaşmak için kocasıyla beraber çalışmalıdır. Millet işlen ve milli mefkure meselesinde kadın kocasını daima ileriye doğru sürmeli ve cesurca, •fedakarca harekete teşvik etmelidir. Erkek ve kaüin birbirlerine karşı bütün hayatları boyunca vefakar, fedakar ayrılmaz ve terk edilmez birer hayat arkadaşı olmalıdır. Bu iki varıık bir tek kalp, bir tek vücut halinde kaynaşmalıdır. Birinin sevinci, ötekinin de sevinci, birinin kederi öbürünün de kederi olmalıdır. İşte ailenin böyle bölünmez bir şekil alması cemiyette bizim aradığımız o sarsılmaz sağlamlığı, istikran ve refahı tecelli ettirir. Kadının en mühim vazifesi çocuktur. Kadın ve cikok evlenirken kendi şahsi namlarını ve milletin şanını, şeıeani, varlığını kendilerinden sonra ebediyete kadar uzatacak yavrular meydana getirmeyi meşru dahi olsa hiçbir mazeretle ihmal etmemelidirler. Her aile en az üç çocuk yapmak lazım geldiğini bilmelidir. Ve bunu mükellefiyet şekline sokarak kanunla tesbıt etmeliyiz. En az üç çocuk yapmanın niçin milli bir vazife olduğunu kısaca yazıyorum.

Evlenenler erkek ve kadın olmak üzere iki kişidir. Eğer yalnız bir çocuk yaparlarsa iki Türk yerine bir Türk kalmış olur ki, bu halde millet yokluğa gider. Eğer evlenenler yalnız iki çocuk yaparlarsa iki Türk yerine yalnız iki Türk bırakırlar ki bundan bir artma olmaz. Fakat her aile üç çocuk yapacak olursa iki yerine üç Türk kalmış, olur ki böylece "bir" artma olur. Lakin bu da kafi değil. Hastalıklar, harpler bu üçü ikiye, bire veya sıfıra indirir. Doğanların hiç ölmediğini farzetsek bile "bir" artma, süratte çoğatmayı temin edemez. Halbuki biz Eüratlc

çoğalmak istiyoruz. Öyleki nüfusumuz 10 senede 35 milyonu bulmalıdır. Bunun için hem süratle çoğalmayı temin etmek, hem de hastalıkların ve harplerin yapacakları tahribata karşılık yedek olmak üzere her aile en az beş çocuk yapmalıdır. Beş çocuk ve beş çocuktan fazla çocuk yapan aileler çocuklarının sayılarına göre cemiyette bir şeref ve imtiyaz sahibi ve bir menfaat sahibi olmalıdırlar. Kadın aile dışında çalışmak mecburiyetinde kalırsa en mühim vazifesinin çocuk doğurmak ve çocuğunu yetiştirmek olduğunu hiçbir zaman unutmamalıdır. Cemiyet de bu gibilere lazım gelen yardımı, hürmeti, şefkati fazlasıyla göstermekten geri durmamalıdır. *

6 Mayıs 1939 Cumartesi günü saat 12.00'de Haseki Hastaha-nesincleki mutad tedavisinden dönen bir kadın şöyle bir hadisi-ye şahid olmuştur.

Tramvay yolu üzerindeki gebe bir Türk kadını bir erkek çocuk doğurmuş, kanlar içinde yatıyor. Nur topu gibi olan çocuk da anasının kucağında tepiniyor. Polisler kadını inu.tahaneye nakil için otomobil çeviriyorlar, fakat şoför kadından kan aktığını görünce otomobili kirletir diye otomobiline almak istemiyor. O sırada bir başka Türk hanımı ile vakayı bize nakleden kadın işe karışıyor ve şoföre çıkışarak zorla kadıncağızı otomobilin ayakla basılan yerine bindiriyorlar. Öğrenildiğine göre bu kadın birkaç gün evvel Haseki Hastahanesine müracaat etmiş, lakin alakadarlar tarafından "sancı başladığı zaman gel" denilerek geri çevrilmiştir.

Bir Türk kadının sokakta yakışmaz bir şekilde doğurmasına sebep olanlara ve bu kadını otomobiline almak istemeyen duygusuz şoföre teessür edilir.

Gebe bir kadın, cemiyetin en kıymetli, en mukaddes bir varlığıdır. Beş ve daha çocuklu namuslu bir Türk kadını milli bir ilahedir, böylelerine taparım. Çocuksuz bir kadın tahsili,

zekası ne olursa olsun, hangi memuriyette bulunursa bulunsun tufeyli bir mahluktur, değersizdir, bir hiçtir. Beşten az çocuğu olanlar da vazifelerini tam yapmamış sayılırlar. Çocukları üçten az olanlar milli vazifelerini hiç yapmamış sayılırlar. Evlcnmeyen-lerin veya çocuksuz evlilerin ne sayılmasının icap ettiğinin takdirini okuyuculara bırakıyorum. Evlenmek ve çoğalmak meselesini yakından alakadar eden iktisat ve ahlak bahisleri vardır. Bugün genç kızlarımızın ekseriyeti evvelden tanıdığı veya hiç-tanımadıgı birçok gençlerle konuşmakta, gayrimeşru, gayritabi münasebetlerde bulunmaktadırlar. Şüphesiz artık evde görücü bekıemek devri geçmiştir. Gençlerin evlenmeleri için evvela birbirleriyle tanışmaları lazımdır. Fakat tanışma hiçbir zaman gayrimeşru, gayrı tabi münasebetlere varmamalıdır. Genç kızlar, erkek arkadaşlarıyla laubali olmaktan sakınmalı ve daima ciddi, vakur, namuslu olmalıdırlar. Her kız şunu çok iyi bilmelidir ki, bir erkek ne kadar münevver, ne kadar modern olursa olsun iffetinden, sadakatinden emin olmadığı bir kızla asla evlenmez. Böyle bir kızı çok sevebilir, onun hayranı ve aşıkı olabilir, fakat hiçbir zaman kocası olmayı kabul etmez. Aile hayatında sadakat esastır. Erkek olsun, kadın olsun sadakattan ayrıldıkları andan itibaren kurdukları aile yıkılır ve kendileri de namussuzlar sınıfına girmiş olurlar. Bunun için kızlarımız ve kadınlarımız, romanların, sinemaların fena tesirinden ve yanlış fikirlerden, kötü telakkilerden korunarak temiz bir maziye ve daima temiz, yüksek bir karaktere sahip olmayı şiar edinmelidir. Türk kadınlığına yaraşan ancak budur. Bizansın çürük huylarını söküp atmak gerektir.

Bazı kimseler -bilhassa komünistler- kadının aileye ve çocuka baiçianmasını doj-,ra bulmuyorlar. Onun da erkek gibi hayatın her sahasında çalışmasın; istiyorlar. Ve önüne gelen her erkekle münasebette bulunmasını ileri sürüyorlar. Bu cüretle mutlak bir müsavat temin edeceklerini ve kadını müsteh-

lik vaziyetinden müstahsil vasiye ı,i ne getireceklerini iddia ediyorlar. Bu zavallılar kadının erlc'.'.en cok zaman evvel, yani insanlığın başlangıcından beri müstahsil olduğunu bilmiyorlar. Bu kuş beyinliler müsavat denen şeyin objektif bir şey olduğunu, asla sübjektif olamayacağını düşünemiyorlar. Müsavat doğuş itibariyle iklim ve muhit icabı olarak farklı bulunan fertlerin kendi tabiatlarına ruhlarına, milli ve sosyal kuruluşlara ve taşıdıkları vazifelere uygun bir yaşayış ve temellüke sahip olmalarıdır. Kadın, ruhen ve bedenen erkekten çok başka ve erkeğe pek zıd vasıflar taşır. Bunun için erkeğin üzerine aldığı vazifeleri yapamaz. Yapabilirse bile bu onu o hayattan ve çocuk yapmak vazifesinden uzaklaştırır. Halbuki kadının cemiyete en mühim işi çocuktur. Tabiat bunu böyle icap ettiriyor. Esasen çocuksuz kadınlarda kanser, histeri, melankoli gibi birçok fizyolojik ve ruhi hastalıklar meydana geldiğini tıp aşikar olarak ortaya koymuştur. Bunlar gösteriyorki kadını evden erkeğin iş hayatına fırlatmak müsavat değil, müsavatsızlığın kovuşudur. Kadının yumuşak tabiatı, müştik ve sabırlı karakteri evin iç işlerini ve bilhassa çocuk yapmak ve çocuk yetiştirmek işlerini üzerine almasını icap ettirmektedir. Bu bir kanundur. On binlerce seneden beri bu kanun değişmemiştir. Değişemez ve değiştirilemez. Kadın müstehlik değil, müstahsildir. Yeryüzünde insan yavrusundan daha kıymetli ne var? Kadın işte kâinatın bu en değerli varlığını istihlak ediyor.

Diyorlar veya diyecekler ki, kadın erkeğin iş hayatına atılmakla çocuk yapmaktan ve çocuğunu yetiştirmekten geri kalmaz. Cemiyet doğumevleri ve çocuk bakım evleri meydana getirerek bu mahzurların önüne geçebilir. Fakat hayır bu böyle olamaz ve olamadı. Bugünkü vaziyet göstermiştir ki, iş hayatına atılan kadınlar evlenmiyorlar veya evlenemiyorlar. Evlenseler bile çocuk yapmıyorlar. Çocuk yapan olsa da bu çocuklar cemiyet hayatına ve milli hayata uygun olarak yetişe-

miyorlar. Rus-ya'daki tecrübeler bunu açıkça ispat etmiştir. Bilhassa son zamanlarda öğrenildiğine göre Rusya'da son on sene içinde (1926-37) iki milyon nüfus eksikliği kaydedilmiştir. Demek oluyor ki Rusya'da senede ikiyüz bin kişi eksilmektedir. Bu, gizli veya aşikar komünizm dellallığı yapan aptallara hakikati anlatmağa kafi bir neticedir. Yani, kadın, kadınlık vazifesinden uzaklaştığı dakikada mensub olduğu cemiyet yok olmaya başlıyor demektir. O halde kadın, tabiat kanunlarına uygun olarak ailede kalmalı ve mecbur olmadıkça aile dışında iş almamalıdır. Aile dışında iş almaya mecbur olursa evini ve çocuğunu asla ihmal etmemelidir. Türk kadınları erkeği kendine bağlamak için iki şeyin esas olduğunu bilmelidirler.

1-) Sadakat 2-) Vefa

Diğer vasıflar daha sonra gelir. Eğer kadın, erkeği kendisine düşman etmek isterse bunun için en küçük bir hıyanet kafidir. Sadakat ve vefa kölelik değildir. Bunlar Türklüğün çok yüksek vasıflarındandır. Türk, ancak kendi milletinden başka olanlara karşı sadık ve muti olamaz, fakat kendi ırkdaşlarma karşı daima vefalı ve sadıktır. Bu sadakat ve vefa karşılıklı olduğundan hiç bir tarafa sıkıntı vermez. Yalnız bir erkeğe ait olmak meta olması demek değildir. Bir kadın bir erkeğe aittir. Ait olduğu erkek de o kadına aittir. Bu aidiyette eğer bir mülkiyet mevzubahis ise bu mülkiyet iki taraflıdır.

Bundan başka kızlarımızdan ve kadınlarımızdan, ailenin ve cemiyetin menfaatine olarak beklediğimiz en mühim şey muktesit (İktisatlı), sade ve mütevazı olmalarıdır. Fanteziden, lüksten azade, basit fakat- zarif bir giyim kadınlarımız için şaşmaz bir düsturdur. Ucuz, lakin şirin bir elbiseye sahip olmayı ve neşeli mahviyetti bir yaşayış benimsemeliyiz. Biz fakir bir milletiz. Pahalı, yüksek şeylerden mutlak kaçınmalıyım. Hayat pahalılığı ile kazanç azlığı evlenmeye ve çocuk yapmaya mani en mühim engel olarak gösteriliyor. Herkes için

bu böyle olmamakla beraber birçok kimseler içinde vaziyet böyledir. Bir defa bu bahis üzerinde halkı üçe ayırmak lazımdır:

I — Tamamıyla zengin kimseler

II — Mütevazı ve temiz bir hayat için kafi kazanca sahip fakat tam konforlu lüks bir hayat arzusuyla bunu azımsayarak evlenmeyen veya evlenip de çocuk yapmayan kimseler.

III — Hakikaten kazancı az, fakir kimseler. I — Büyük zenginler, memleketimizde azdır. Bunların içerisinde ruhen asil olanlar vardır. Fakat bir kısmı da, zevki ve keyfi için evlenmekten kaçınır. Ve cemiyeti ifsat etmekle vakit geçirir kimselerdir. Evlendikten sonra rahatı ve güzelliği bozulmasın diye çocuk yapmaktan çekinenlerde vardır. Bu zavallılar bilmiyorlar ki bir aileyi güzelleştiren rahat ve huzura kavuşturan en sihirli varlık çocuktur.

II — Böyle orta halli olup da kazancını azımsayarak evlenmeyen ve çocuk yapmayan kimseler, insanlıktan nasibini alamamış aciz mahlûklardır. Mütevazı, temiz, samimi bir aile hayatının kıymetini takdirden uzak kalmışlardır. Bunlar yaşamak için dövüşmekten kaçınanlardır. Bunlar, heyecansız, kolay, eğlenceli bir hayatın peşinde koşarlar. Bunlar millet, memleket, mefkure düşünmezler. Yalnız kendi sefil isteklerinin esiridirler. Millet için çalışarak bu uğurda evlenmeyen müstesna şahıslar mevzubahs değildir. Fakat bundan gayrıları miskin yaratıklardır. Yoksa cesur, çalışkan, namuslu Türkler, evlenmekten ve çocuk yapmaktan asla kaçınmazlar. Aksine olarak Türk yenmek için güç- ister. Devirmek için engel arar. Sıhhi vaziyeti müsait olduğu halde evlenmeyen veya çocuk yapmayan, "hayatımı zevkle, eğlenceyle geçireyim de başka birşey neme gerek" diyenler, milli ahlakı sıfır olan kimselerdir.

Sayılı zümrelerin hayat telakkileri yanlıştır, muzırdır. Bu telakkiyi yıkalım.

III — Hakikaten kazancı az, fakir kimselerin evlenmelerini kolaylaştırmak ve çocuk yapmalarını teşvik etmek için, maddi, manevi yardımlarda bulunmalıyız. Bu mesele için yapılacak işleri şöyle sıralayabiliriz :

1 — Aileyi teşkil eden kadın veya erkekten biri, diğerine hıyanette bulunduğu takdirde şiddetle cezalandırılmalıdır.

2 — Birbirleriyle imtizaç edemeyen evlilerin boşanmasında azami kolaylık temin edilmelidir.

3 — Kadınlara mecbur olmadıkça ve muzdar kalmadıkça erkeğin sahasındaki iş verilmemelidir.

4 — İki defa evlendikten ve boşandıktan sonra üçüncü defa evlenenler bir daha boşanmamalıdırlar.

5 — Boşanma erkeğin arzusuyla olursa ve kadın bakıma muhtaç olursa evleninceye kadar yiyecek, giyecek mesken ve sıhhi işler gibi türlü ihtiyacı boşayan erkek tarafından temin edilmelidir.

6 — Resmi olan umumi evlerden gayri yerlerde fuhuş yapanlar cezalandırılmalıdır.

7 — Resmî olan umumî yerlerden gayri yerlerde fuhuş yaparak hastalık aşılayanlar ve gizli fuhuş yaptıranlar genç kızları ve kadınları fuhuşa teşvik edenler cezaların en büyüğüne çarptırılmalıdır.

8 — İstiyerek çocuğunu düşürenler ve çocuk düşürmesini teşvik edenler, yardım edenler ve vasıta olanlar kim olursa olsun şiddetle ceza görmelidirler.

9 — Eğlence yerleri haftada birgünlük hasılatlarını evlenme ve çocuk işleri için kurulacak teşkilata bırakmalıdır.

10 — Diğer vergiler çıktıktan sonra aylık kazancı yirmi liradan agağıda olan bekarlardan, aylık kazançlarının yüzdebeşi bekar vergisi olarak alınmalıdır.

11 — Diğer vergiler çıktıktan sonra aylık kazancı altmış ila yüz arasında olan bekarlardan aylık kazançlarının yüzde onu bekar vergisi olarak alınmalıdır.

12 — Diğer vergiler çıktıktan sonra aylık kazancı altmış ila yüz arasında olan çocuksuz ailelerden aylık kazançlarının yüzde altısı çocuk vergisi olarak alınmalıdır.

13 — Diğer vergilerden sonra kalan aylık kazancı altmış ila yüz lira arasında bulunup da çocukları üçten az olanlardan kazançlarımı^ yüzde üçü eksik çocuk vergisi olaıak alınmalıdır.

14 — Üç ve üçten çok çocukları olanlardan yukarıda yazılan vergilerden hiçbirisi alınmamalı ve üçüncü çocuktan itibaren her çocuk için her ay bir miktar ikramiye verilmelidir.

15 — Yine diğer vergiler çıktıktan sonra aylık kazançları yüz iia ikiyüz lira olan bekârlardan her ay kazançlarının yüzde yirmibeşi bekâr vergisi olarak alınmalıdır.

16 — Yine diğer vergiler çiktıktan sonra aylık kazançları yüz ila ikiyüz lira arasında bulunan çocuksuz evlilerden aylık kazançlarının yüzde onbeşi çocuk vergisi olarak alınmalıdır.

17 — Yukarıdaki şartlara haiz tek çocuklu ailelerden aylık kazançlarının yüzde onu eksik çocuk vergisi olarak alınmalıdır.

18 — İki çocuklu olan ve aylık kazançları yüz ila ikiyüzlira arasında bulunan evlilerden aylık kazançlarının yüzde beşi eksik çocuk yergisi olarak alınmalıdır.

19 — Üç ve üçten çok çocuklu aileler bu vergilere tabi bulunmamalı, bilakis yardım görmelidir.

20 — Diğer vergiler çıktıktan sonra kalan aylık kazançları iki yüzliradan fazla olan bekarlardan aylık kazançlarının, iki yüz liradan fazlası evlendiği zaman verilmek üzere devlet tarafından alınmalıdır. Kazancının geriye kalan kısmı onbeşinci maddeye göre vergiye tabi olmalıdır.

21 — Diğer vergilerden sonra kalan aylık kazancı iki yüz ila üç yüz lira arasındaki çocuksuz evlilerden aylık kazançlarının iki yüz liradan fazlası her çocuk yaptıkça 1/5 verilmek üzere devlet tarafından alınmalı ve biriktirilmelidir. Çocukları oluncaya kadar geriye kalan iki yüz lira da onaltmcı maddeye göre vergiye tabi olmalıdır.

22— Çocukları doğunca kazançlarının ikiyüz lirası onyedinci ve onsekizinci maddelere göre vergiye tabi olmalıdır.

23 — Devlet dairelerine ve diğer iş müesseselerine memur ve işçi alınırken ayni liyakati haiz olanlar içerisinden evvela en-çok çocuklular tercih ve işe alırıma sırası çocuk sayısına göre tayin edilmelidir. Çocuklulardan sonra evliler işe alınmalıdır. Bekârlar sona bırakılmalıdır.

24 — Evleneceğini va'ad ve müddetini tayin edenler de evli muamelesine tabi olmalıdır. Ancak bu evlenme vaadinin müddetini geçirenler derhal vazifeden çıkarılmalıdır.

25 — Üç ve üçten çok çocuklu ailelerin çocuklarının mektep kitapları ve levazımları devlet tarafından parasız olarak temin edilmelidir.

26 — Fantazi eşyadan ve ziynet eşyasından fiatların yarısı kadar vergi alınmalıdır.

Yukarıda alınmasını teklif ettiğim vergilerden toplanacak para evlenecek olan çiftlere ve çok çocuklu ailelere yardım için sarf edilmelidir.

Bugün gençlerin ekserisi evlenmiyorlar; evlenmek istemiyorlar. Bunun önüne geçilmelidir. Memlekette büyük bir evlenme cereyanı uyandıralım. Bu bizim için hayat meselesidir.

Evlenelim ve çoğalanın. Böylece boş topraklarımız dolsun. İssiz ovalarımız şenlensin, zenginliğimiz hızla artsın, milli gücümüz büyüsün.

Çoğalalım ve o kadar çoğalalım ki, medeniyetlere hâkim olalım. Böylece Türk bayrağı, Türk adaleti, Türk Medeniyeti altında gu ihtiyar dünyayı Türkün yüksek insanlığı ile ebedi bir saadete kavuşturalım.

Türk çocuğu işte sana kızıl elma.

Kurtuluş Sosyalist Dergi. Sayı 22. Mart 1978.

TÜRKİYE'DE FAŞİZM VE FAŞİZME KARŞI MÜCADELE

Şimdiye kadar yayınlanan kısımlarda, genelde ve özelde faşizmin gelişimi, tarihi özellikleri ve ideolojik yapısı ve kısmen de ona karşı mücadele üzerine olan görüşlerimizi ortaya koymaya çalıştık. Bir şeyin ne olduğunu kavramak elbette ki yeterli değildir. Asıl önemli olan onun değiştirilmesidir. Faşizm konusunda ise onun yok edilmesidir. Kavramağa çalışmamız da bunun içindir. Günümüz Türkiye'sinde bilindiği. gibi yirmiye yakın grup ve bu sayıya yakın da faşizm görüşü mevcuttur. Ve bu gruplar büyük bir çoğunlukla varlıklarını devam ettirebilmek kaygusuyla sürekli olarak her konuda olduğu gibi faşizm konusunda da kesinlikle birbirlerinden ayrı görüşler savunduklarını kanıtlayabilmek için didinip durmaktadırlar. Özenle üzerinde durulan şey, kazara birbirleriyle aynı şeyi söylüyor olmaktır. O kadar ki, her hangi bir tartışmada,

tartışan taraflardan biri diğerine, "sen falanca grubun görüşünü savunuyorsun" dese, diğeri hemen silahlara sarılıp gerçekte öyle olsa dahi- ikisinin kesinlikle ayrı şeyler savunduğunu kanıtlamağa uğraşır. Gerçeklerden uzak -ya da gerçeğin şu ya da bu yanı abartılıp diğer yanlarının görülmez hale getirildiği diyelim- tartışmalarda elbette ki son derece derin ayrılıklar bulunacaktır. Hatta anlaşabilmek mümkün değildir diyebiliriz. Çünkü kafalar ayrılık bulabilmek için programlanmış gibidir. Programın dışına çıkabilmek ise imkânsızdır. Sonuç olarak eski tüfeklerden birinin dediği gibi "bu memlekette birlik değil, ayrılık kural haline geldi" Bizce yaratıcısı biraz da kendisidir ya neyse!

Böylesine bir sorumsuzluk ortamında herkesin anti-fa-şist kesilmesine rağmen ortaklıkta bir tek ittifak mevcut değildir. Ama hemen hemen her grupda birliğin, ittifakın çok önemli olduğunu tekrarlar durur ve ittifak çağrıları yapar. Aynı, hamamda türkü söyler gibi, sesinin güzelliğine hayran kalıp, niçin şarkıcı olamadığını düşünüp dururlar. Yani, neden böylesine güzel ittifak çağrısı yapıldığı halde, kimsenin cevap vermediğine şaşıp kalırlar. Şaşkınlığını da -başka gruplar bundan avantaj elde ederler diye- kimseye duyurmamaya çalışarak, kimi kızar, kimi çağrısının olmayan başarılarını anlatıp durur. İşte bir UDC, işte bir Anti-faşist Direniş Komiteleri vb. Bunlar nereye kadar sürer? Sahipleri tekrarlamaktan bıkıncaya değin. Eğer hâkim olan bu "bölünme kuralı" sürer, ön yargılar ve sübjektif değerlere dayanarak oluşturulan birçok duvar yıkılmaya çalışılmazsa, hiç bir ideolojik sorunda da gruplar arası görüş yakınlaşması, ittifak gibi durumlar ortaya çıkmayacaktır.

CHP'nin hükümet oluşuyla birlikte, CHP'ye yönelen ideolojik hücumlar, her ne kadar artmışsa da, rahatlama konusunda var olan önyargılar, "sol içi iktidar mücadelesi"ni hızlandıra-

cağa benzer. Bunun yaratacağı tehlikenin büyüklüğünü, bilmiyoruz tekrarlamağa gerek var mı? 1 Mayıs provokasyonu hangi ortamda gerçekleşebildi? Burjuvazi, maocu-leninci çatışması demagojisini neyle kanıtlamağa çalışıyor? Ve böylesine "güzel imkânları" nasıl elde edebiliyor? Hep bu "sol içi iktidar mücadelesi"nden değil mi? Gerçi bu lafı çok grup, çeşitli biçimlerde vurgulayıp duruyor. Ama ne hikmettir bilinmez, bir türlü gerekleri konusunda doğru dürüst bir tek adım atılamıyor. Devrimci mücadelenin gelişimi her gün grupları birliğe, ittifaka doğru zorlarken, bu, hayat içerisinde geçerlik kazanamıyor. Bunun belli başlı nedenleri içerisinde özellikle ikisi en temel olanıdır;

a) Ülkemizde Marksist-Leninist teorinin henüz yeterince kavranılamamış olması, şeytanı çatlatacak derecede çetrefil tartışmaların cereyan edebilmesine olanak sağlamakta, nerdeyse üzerinde uzlaşmaya varılabilecek bir tek tezin dahi doğamamasına yol açmaktadır. Elbette bilim yerine medrese eğitimi yapılırsa, yetmiş iki buçuk tarikatın doğması da doğal olur. Hele hele bir şey üzerinde anlaşmama niyetleri de varsa.

b) En küçük gurup çıkarlarının her şeyin üzerinde görülmesi ve grupların kısa vadede güçlenme arzularının uzun vadeli bir perspektife sahip olmaması sonucu birbirine karşı kıyasıya mücadele sürdürülmesi. "Grup çıkarları" konusunda bir noktayı belirtmekte yarar var: Kendi görüşünün tek doğru olduğuna ve herkesin kendi etrafında toparlanacağına inanan her grup başkalarına karşı insaf taşımayacak, hatta diğerlerini ciddiye almadığını gösterecek davranışlar içerisine girecektir. "Onlar da kim oluyor ki, ittifaka girelim, istiyorlarsa gelip katılırlar bize olur biter" anlayışları yakınlaşmaların ilelebet gerçekleşmemesine sebep olacaktır. Eğer bu gruplar ve özellikle de önderleri, şikâyet ediyor göründükleri bu ortamın dü-

zelebilmesi için bir şeyler yapmak istiyorlarsa, her şeyden önce, bu ortamın doğusundaki kendi sorumluluklarını benimsemeli ve bu sorumlulukların üzerlerine yüklediği görevleri yerine getirmeğe çalışmalıdırlar.

Bu türden olan daha birçok faktör ortaya konulabilir. Ancak bunlar hemen hemen herkesin bildiği ve tekrarlana tekrarlana da suyu çıkmış gerçeklerdir. Ö-nemli olan bunların aşılabilmesi için uygun bir platformun yaratılmağa çalışılmasıdır.

Mevcut durumda proletarya partisinin yokluğu -yani hareketin henüz o aşamaya ulaşamamış olması- nedeniyle sınıfsal ittifakların canlı bir program etrafında gerçekleşebilmesi olanaksızdır. Olanaksızdır, çünkü açık sınıfsal bir programa sahip olmayanlar arasında uzun vadeli devrim hedefine yönelik bir ittifak kurmak diye bir şey düşünülemez. Ama kısa vadeli de olsa, mevcut sorunlara asgari düzeyde yanıtlar getirecek, proletarya partisinin inşa sürecinin kısaltılmasına yardımcı olabilecek, guruplar arası bir koordinasyon da mümkün değil midir? Evet mümkündür. Böyle bir girişim daha önce cereyan etmiş, ancak şu güne kadar olumlu bir gelişme sağlanamamıştır. Ancak yukarıda saydığımız bütün güçlüklere rağmen, böyle bir güç birliği, eylem birliği koordinasyonunun imkan dahilinde olduğunu gösteren, demokratik kitle örgütlerinin eylem birliği platformu mevcuttur. Bilindiği gibi demokratik örgütler platformuna katılan her örgüt temsilcisi belirli siyasi guruplara dahildir ve o platformda kendi siyasi gurubunun yaklaşımına göre tavır almaktadır. Siyasi gruplar adına daha az yetkili olan bu temsilcilerin böyle bir platformda yer almasına icazet tanınıyor ise, neden siyasi gruplar kendi aralarında böyle bir platform oluşturanlasın? Birçok durumlarda, siyasi gruplar demokratik örgütler platformunun koyduğu eylemlere bütün güçleriyle katılıp boy gösterisinde bulunmayı

kabul ediyorlarsa, neden eylem birliği olamasın? Neden bu durum daha sistemli bir yapıya kavuşturulmasın?

Demokratik örgütler platformunun işleyişindeki aksaklıklar hemen herkes tarafından gözlenmektedir. Bu aksaklıkların temeldeki tek nedeni de siyasi grupların yetkili sözcüleri yerine daha sınırlı yetkilere sahip temsilcilerinin karar alma konusundaki tıkanıklıklarıdır. Ve bu tıkanıklık bu örgütler çerçevesinde aşılamaz. Ayrıca böyle bir platform siyasal mücadelenin gereklerini yerine getirme yeteneğinden yoksundur. Bu noktaya kadar ulaşmış olan bir eylem birliğinin siyasi düzeye yükseltilmesi gerekir. Bu gün bu yarı siyasal bir durumdadır. Aksini kimse iddia edemez. Bu platforma katılan örgütlerin büyük bir çoğunluğu grup örgütleridir. Böyle olmayan örgüt temsilcileri de kendi gruplarının eğilimine göre davranmaktadır. Bu nedenledir ki, siyasi gruplar arası bir güç birliğine gidilmesine karşı çıkanların bu platformu da terketmeleri icap eder. Dolayısıyla ya bu platform dağıtılmalıdır, yahutta -eğer bu platformda bulunmanın doğruluğu kabul ediliyorsa- siyasi gruplar arası bir platform yaratılmalıdır. Birbirine küskün karı-koca gibi yazıyla (demokratik örgütler platformu aracılığıyla) diyalog kurma saçmalığına son verilmelidir.

Gerek sosyalist hareketin birliği, gerekse anti-faşist mücadelenin asgari gereklerinin yerine getirilebilmesi için ittifak sorununu açmanın yararı olacaktır. Bu sorun oldukça karışık bir hale gelmiş olmasına rağmen, göründüğü kadar karmaşık değildir. Sosyalistler ittifaklar sorununu ele alırken her meseleyi devrim açısından değerlendirirler. Çünkü temel görev budur. Bu gün ülkemizde ise, devrim sorunu anti-faşizm açısından değerlendirilmeğe çalışılmakta ve işler arap saçma döndürülmektedir. Biz anti-faşist değil, sosyalistiz. “Anti-faşist devrim” değil, Demokratik Halk Devrimi (ki kesintisiz olarak sosyalist devrime ilerler, ikisi ayrı değil, bir bütündür) mü-

cadelesi veririz. Bizim temel görevimiz budur. Devrim dışında hiçbir siyasal değişiklik bizim bu temel görevimiz yerine başka bir temel görevi geçiremez. Örneğin ülke fiili işgal altında bulunsa ve ulusal kurtuluş savaşı önümüze dikilse ve biz temel görevimiz "ulusal kurtuluştur" desek acaba bir milliyetçiden bizi temelde ayırt edecek olan ne olabilir? Temele göre tali olan görevler elbette. Yani o meşhur "Kemalizm'le sosyalizm arasında aşılmaz duvarlar yoktur" önermesinde olduğu gibi, bizleri ayırt edecek olan tali faktörler olacaktır. Ama sorun böyle değildir. Biz ulusal kurtuluş mücadelesini, halk devrimi temel görevine bağımlı bir görev olarak değerlendiririz ve bu, bir milliyetçiyle sosyalist arasındaki temel ayırımdır. Anti-faşist mücadele de böyledir. Biz anti-faşist mücadeleyi devrim temel sorununa bağımlı bir görev olarak değerlendiririz. Anti-faşist mücadelede hiç bir zaman için devrim temel sorununun önüne geçerek temel sorun haline gelemez ve görevlerimizi tespit ederken de "anti-faşizm" perspektifinden bakamayız. Bunu ancak bir "anti-faşist" yapar. Onun için her mesele anti-faşizm perspektifinden görülür, görevler bu perspektife bağlı olarak ele alınır. Bu tür anti-faşistler değişik dünya görüşlerine sahip olabilirler. Biz sisteme bağlı siyasal bir sorun olan faşizmi ve ona karşı mücadeleyi ele alırken, "anti-faşist mücadele" perspektifinden değil devrim temel perspektifinden bakar ve faşizmin ortadan kaldırılması devrim sorunudur, yani asli olan devrim sorunudur deriz. Anti-faşist mücadele ise buna bağlı bir meseledir.

Faşizm üzerine olan en sakat görüşlerden biri devrim sorununu anti-faşist bakış açısından değerlendiren ve dolayısıyla bir türlü pratiğiyle teorisi arasında tutarlılık sağlayamayan görüştür. Bu görüşe göre anti-faşist bakış açısı o kadar merkezi bir yer arz eder ki, devrimin görevleri de ona göre belirlenir hale gelir. Bir yerde şöyle denilmektedir:

"Ülkemizde faşizme karşı mücadele; 1. Mevcut devlet yapısının değiştirilmesine yönelmek zorundadır, (herhalde devletin parçalanması demek istiyor-Kurtuluş) 2. Emperyalizme karşı mücadeleden ayrılamaz (bağımsızlığın kazanılması diyor-Kurtuluş) 3. Şoven baskılara karşı mücadeleden ayrılamaz (ulusların kendi kaderlerinin tayin hakkının elde edilmesi, diyor olmalı-Kurtu-luş)"

Görüldüğü gibi fazla özet haline getirilmiş bir devrim programı anti-faşizm perspektifiyle sunulmaktadır. Zaten bu satırların yazarı anti-faşist mücadele programımızla devrim programımız çakışır derken de yukarıdakileri kastediyordu. Elbette sorun devrim sorunu olarak konulduğunda ittifaklar sorunu da iyice basitleşir. Ama iş bu kadar basit olsaydı faşizme karşı ittifaklar sorunu üzerinde kıyametler kopmazdı.

Birincisi, burada sorunu tersine çevirmek gerekir. Yani faşizmin kökünü kazımak için yola çıkıp, devrim programına ulaşmak gibi kulağını tersinden göstermek yerine, çoktan ortaya çıkmış olan "faşizm, sistemin bir ürünüdür" gerçeğini bilerek, doğrudan devrim programını ortaya koyup, faşizmin "den ortadan kaldırılması ancak bu devrim programının gerçekleşmesiyle mümkündür diyerek, daha açık ve doğru olan bakışa kavuşuruz.

İkincisi, faşizme karşı olan eylemin koordinasyonu, daha farklı bir ittifak platformu sorunudur. Gerek birinci noktada belirttiğimiz ve gerekse bu ikinci nokta da ittifak ne demektir sorusu önem kazanmaktadır. Burada da yine üzerinde durulması gereken iki ayrı nokta mevcuttur. Ne için ittifak ve nasıl? Bu ikisini birbirinden ayırarak ittifak üzerine tartışmak hiç bir somut sonuca gidemez. Bunlardan biri hangi işi yapmak üzere ittifak edildiği -ki ideolojiye bağlıdır- diğeri de, ittifakın kendisinin ne olduğudur. İttifak her şeyden önce, aynı doğrultuya yönelen eylemlerin koordinasyonu anlamına gelir. Ama bura-

da doğrultunun ne olduğu -yani ne yapıldığı- sorunu hemen ittifakın tanımının içerisinde yer almaktadır. O zaman elimizde iki kavram var demektir; yapılacak veya yapılmakta olan ve koordinasyon. Aynı doğrultuda var olan birbiriyle çelişkili eylemlerin koor-dine edilmesi: işte ittifak. Aynı doğrultuda işleyen ve birbirinden farklı olmayan kuvvetlerin ise ittifakından değil birliğinden söz edilir. Ve doğaldır ki, birbiriyle çelişkili olan şeyler arasında da mücadele vardır. Eğer bu mücadele yani çelişki, aynı doğrultuda olan eylemlerin ilişkisinden güçlü ise koordinasyon mümkün değildir. Bu tanımlamalar aynı doğrultuda eylem içerisinde olmamakla birlikte, kazanılması muhtemel kuvvetlerin de bu doğrultuya çekilmeye çalışılması, uğraşını dışta bırakmaz. Eğer böyle bir güç yok ise zaten kazanmağa çalışmak diye bir sorun olmaz. İçinde yaşadığımız koşullarda ise, hiç bir cephenin oluşamayacağı aşikârdır.

Proletarya partisinin mevcut olduğu koşullarda, demokratik halk devriminden yana olan sınıf ve tabakaların oluşturacağı bir devrim cephesi aynı zamanda başka türden ittifakların da çekirdeğini oluşturacaktır. Genel devrim mücadelesi yanında, faşizm ve savaş yeni ittifak biçimlerini gündeme getirir. Faşizm söz konusu olduğu durumlarda devrim cephesi aynı varlığım korurken, bu kez faşizme karşı olan diğer güçlerle de eylemin koordine edilmesi zorunluluğu doğar. Sosyalistler bu diğer güçlerle olacak ittifakı devrim açısından ele alırlar. Ancak bu yeni güçlerin devrimle ilişkisi olmadığını, ona karşı olduklarını da bilirler. Eğer devrim cephesi dışında faşizme karşı olan başka güç söz konusu değilse, yeni bir anti-faşist ittifak diye bir sorun da olmaz. Anti-faşist mücadeleyle devrim mücadelesi bir ve aynı şey haline gelirler. Ancak hiçbir toplum bu kadar kesin çizgilerle ayrılmış sınıf ilişkilerini taşımaz. Birçok durumda toplumlarda devrime yandaş olmadığı halde faşizme karşı güçler var olmuştur. Hatta Üçüncü Enternasyonal döneminde bu durum o kadar genellik arz etmiştir ki, Di-

mitroviş başmdaki faşizmi tanımlarken "finans-kapitalin en emperyalist, en gerici, en bağnaz kesiminin diktatörlüğüdür" şeklinde hâkim sınıf içerisinde bile ayırım yapan bir tanıma gitme gereğini duymuştur. Finans kapitalin ayırdedilen bu kesimini sosyal-demokrasi temsil etmekteydi ve şu ya da bu ölçüde faşizme karşı çıkmaktaydı. Bu gerçeği görmemek toplumdaki anti-faşist potansiyelleri doğru değerlendirmemek demektir. Hâlbuki düşmana karşı mevcut en geniş güçleri çıkarmağa çalışmak her zaman uygulana gelen basit bir taktiktir.

Sosyal-demokrasi, her toplumda toplumsal muhalefeti burjuvazinin kanalına akıtmağa uğraşır. Ama bunu yaparken de topluma bazı tavizler verilmesi gerektiğini savunur. Bu zorunlu olarak egemen sınıfların belli ölçüde reform siyasetini benimsemeleri, toplumsal muhalefeti eritebilmek niyetiyle bazı tavizleri vermeyi kabullenmesi demektir. Bu reform taleplerini özünde kitleler dayatır. Sosyal-demokrasi bu talepleri kendi bünyesinde yoğurarak düzene zarar veremeyecek bir biçime sokmağa çalışır. Sosyal-demokrasinin bunu ne ölçüde başarabileceği sosyalist önderliğin gücüne bağlıdır. Sosyalistler bu konuda doğru taktiklerle ortaya çıkamazlarsa sosyal-demokrasi yapmak istediklerini rahatlıkla yapar. Yani, bu gün gördüğümüz gibi maliyeti 75 TL. olan 1 Kg. tütüne 57 TL. fiyatı rahatlıkla verebilir. Bunun gibi siyasal konularla ilgili reformlar da gene toplumsal muhalefetin dayatması karşısında, deşifre olmamak, yani toplumsal muhalefetin burjuvazinin kanalına akıtılması görevini yerine getirmek zorunluluğuyla açıklanabilir. Reformlar proletarya mücadelesi açısından ikili bir özellik arz eder. Bir yandan "devletin demokratikleştirilebileceği" esprisiyle reformist hayallerin yoğunlaşması ve muhalefetin pasifize edilmesi olanak kazanırken, diğer yandan da proletarya mücadelesinin daha uygun koşullarda gelişebilmesi imkânları ve demokratik düşüncelerin yaygınlaşması

olayı cereyan eder. Bu açıdan reformların esas olarak neye hizmet edeceği, bu reformların devrimci bir biçimde kullanılıp kullanılamadığına bağımlı olacaktır.

Günümüzde esas olarak, burjuvazinin reform siyasetini sürdüren sosyal-demokrat partilerdir. Bu partiler burjuvazinin partileri olmak nedeniyle kitleleri karşı devrim saflarına taşırlar. Ancak anti-faşist mücadelede ise daha farklı bir durum doğar. Toplumsal muhalefeti yönlendirme göreviyle yükümlü olan bu partiler aynı zamanda "demokrasi"yi savunurlar! Bu savunu burjuvazinin kanalına akıtmağa uğraştıkları kitlelerin kendilerinden "demokrasi" adına bir şeyler ummalarını getirir. Bu umutlar sürekli kılınmak isteniyorsa, kitlelere zaman zaman "demokrasi" sofrasından kırıntıların atılması gerekir. Bu, toplumda tam boy reaksiyonu temsil eden faşizmle, gerek yönetim ve gerekse kitle olarak azımsan-maması gereken bir çelişkiyi ortaya kor. Bu çelişki devrimle karşı devrim arasındaki türden bir çelişki değildir. Sistemin yıkılması tehlikesi söz konusu olduğunda bütün gericiler "demokrasi" etrafında birleşirler. O zaman, karşı çıkılacak tek güç devrim cephesi olur. Ama sistemin henüz yıkılma tehlikesiyle yüzyüze bulunmadığı dönemlerde sosyal-demokrasi faşizmle aynı cephede yer almamağa ona karşı kendi önderliğinde bir muhalefet sürdürmeğe çalışır. İşte sosyalistlerin değerlendirmeğe çalışmaları gereken çelişki budur.

Anti-faşist mücadele tarihinde sosyal-demokrasinin bu durumunun doğru olarak değerlendirilmediği 1930 yılları bir ölçüde faşizme karşı mücadelede de başarısız yıllar olmuştur. Güçlü komünist partilerin var olmasına rağmen, reformistlerin etkinlikleri katbekat yüksekti. İşçi sınıfı arasında en büyük etkinlik sosyal-demokratlardaydı. 1933'te fabrika komiteleri seçim sonuçlan şöyleydi:

Sosyal-demokratlar % 73.4

Faşistler % 11.7

Katolikler % 7.6

Komünistler % 4.9

Bu noktada kendisine sosyal-demokrasi karşısında sekter tavır almanın yanlış olduğu hatırlatıldığında

"bugün ülkemizde 930'larm Avrupa'sındakinden farklı olarak 'ters tarafa asılmak' gerekir" şeklindeki sol bir anlayış, sanki 1930'larla bugün arasında sosyal-demokratlarm durumu açısından çok büyük bir farklılık varmış gibi ezbere akıllar vermektedir. 1930'larda kitleler üzerinde büyük bir etkinliği olan sosyal-demokrasi, "sosyal faşist" ilan edilmiş ve ittifak siyasetinin önemi görülmemişti. Bu günün Türkiye'sinde de sosyal-demokrasi karşısında ne yapılacağı bilinememekte, kimi zaman sağ, kimi zaman da "sol" perspektifler öne sürülmektedir. Tespit edilmesi gereken, taban olarak değil, örgüt, ideoloji, politika olarak sosyal-demokrasinin faşizmle bir çelişkisinin olup olmadığı ve bu çelişkinin sosyalist harekette bir ittifakı yaratacak ölçüde önemli olup olmadığıdır. Bu günkü tehlike ise, bu ittifakın olabileceği sonucuna varanların, bu ittifakı bireysel olarak kurmaları ve sosyal-demokrasinin kuyruğuna takılmalarıdır.

1930'larda ise hem sosyal-demokrasiyle bir ittifakın olabileceği reddedilirken, hem de büyük kitleler bireysel olarak sosyal-demokrasiyle ittifak ediyor ve onun kuyruğuna takılıyordu. Komünist partilerin yapması gereken, bu ittifakın doğruluğunu savunmak, ama onu bireysel olarak gerçekleştirip kuyrukçuluğa düşenleri bu durumdan kurtarmaktı. Bu günkü görevler de aynıdır. Sosyalistlerin örgüt olarak sosyal demokrasiyle faşizme karşı ittifakı, ama onun kuyrukçuluğuna karşı sürekli mücadele. Bugün "ters tarafa asılmayı" savunanlar gerçekten ters tarafa asılmayı savunmaktadırlar. O kendileri-

ni bir hareket olarak değil de bir reaksiyon olarak değerlendirme mantığı içerisinde olanlar kuyrukçuluk siyasetini savunanlar kadar önemli bir hata içerisine düşmektedirler.

Buraya kadar söylenenler aslında proletarya partisinin bünyesinde gerçekleştirilebilecek olanlardır. Yani önümüzde dikilen birinci görevin üstünden atlayıp, bu ittifak siyasetini uygulayabilmenin imkânı yoktur. Şu anda ne sosyal-demokrasiyi ittifaka zorlayabilecek bir proletarya partisi vardır, ne de sosyal-demokrasi "kendiliğinden ittifak yapmak istese" (!) ittifak yapabileceği bir örgüt mevcuttur. Bu durumda sosyal demokrasi kendi bildiği türküyü söylemeğe devam edecektir.

Türkiye'de gerek devrim sorunu ve gerekse anti-faşist mücadele açısından önemle üzerinde durulması gereken bir önemli konu da Kürdistan sorunudur. Ulusal Kurtuluş Savaşı vermiş olmasına rağmen her alanda gericiliğin Türkiye kadar yaygın olabildiği bir başka ülke zor bulunur. Burada ele almayacağımız çeşitli faktörler yanında en önemli faktörlerden biri de, başka bir ülkeyi ilhak etmiş olan burjuvazinin bunu savunabilmek amacıyla geliştirdiği şoven milliyetçiliktir. "Ülkesi ve milletiyle bir bütün olup bölünemeyecek" olan Türkiye, bu tür sloganların da çok açıkça ifade ettiği gibi azgın bir şovenizm hummasıyla yanmaktadır.

Çeşitli yazılarda belirttiğimiz gibi gericiliğin bir önemli kaynağı da bu olmaktadır. Hemen bütün Türkler bu şovenizmle öylesine yoğrulmuşlardır ki, bugün sosyalist olanlar bile, "Angola Portekiz'in sömürgesidir", "Eritre Etyopya'nm sömürgesidir" denildiğinde hiç rahatsız olmazken, Kürdistan'ın sömürge olduğu tezleri karşısında burjuvazi gibi hep oturup hop kalkmaktadırlar. Bir kaç yıl öncesine kadar Kürtlerin ayrı bir ulus olduğu söylendiğinde de aynen böyle tavırlar alınmaktaydı. Çünkü kafalarda hâlâ ilkokul bilgileri egemendir: "Ülke-

si ve milletiyle bölünmez bir Türkiye" Emperyalistlerin (hele hele ingiliz emperyalistlerinin) oyunlarıyla bölünüp parça parça edilmek istenen ülkemizde anti-emperyalist olmak için acaba ulusların ve ilhak edilmiş ülkelerin varlığına karşı mı çıkmak gerekiyor?! Bu konuda, doğru bakışa ulaşılamadığı takdirde (yani ulusların kendi kaderlerini özgürce tayin hakkı ve bu hakkın ayrı devlet kurma hakkı olduğu ve Kürdistan'm emperyalizme bağımlı yarı sömürge ülkenin bir sömürgesi olduğu kavranılmadığı takdirde) kendini sosyalist zanneden birçok kişi emperyalizmin oyununa gelmeyeyim derken, birgün o saflarda halkların kurtuluşunun karşısına dikilirse şaşmamak gerekir.

Kürdistan doğrudan emperyalizmin işgali altında olmayıp, yarı sömürge bir ülkenin işgali altında olması dolayısıyla elbetteki bilinen sömürgelerden farklılıklar arzeder. Bunun dışında bir başka özellik de, Türk devletinin Kürdistan'ı ilhak edişinden itibaren, ırk ayrımını değil asimilasyonu esas almış olmasıdır.

Birçokları bu özellik dolayısıyla Kürdistan'ın sömürge olmadığını, hatta mevcut devletin Türk-Kürt ortak devleti olduğunu iddia ederler. Asimilasyon politikasının işleyişi ölçüsünde Türk egemen sınıfları gerek bürokrasi içerisinde ve gerekse diğer idari ve askeri mekanizmalarda birçok Kürt'e yer vermiştir. Ama önce onlara "esas Türk biziz" dedirtmiştir. Bu şunu anlatır. Artık bu unsurlar Kürt olsalar bile, Kürt ulusunu temsilen burada yer almazlar. Ancak ve ancak ulusuna ihanet etmiş bireyler, zümreler olarak görülebilir. Bu zorla asimilasyon politikasının bir gereği olarak, Türk egemen sınıfları Kürdistan'ın sömürge olduğunu gizleyecek tedbirlere başvurmuşlardır.

Bunun bir parçası olarak klasik sömürgelerde görülen genel vali yerine Türkiye'nin her tarafında egemen olan genel

idari taksimata gitmişlerdir. Ama böyle bir gizleme çabası gerçekleri örtmemiş ve batıya göre azgın bir baskı sürdürülmüştür. Yani Türkiye'nin her yanında var olan baskıya ilaveten Kürdistan'da ayrıca ek baskılar zorunlu olmuştur. Kürt isyanları döneminde bunların sömürgeci baskılar olduğu apaçık ortaya çıkmıştır. Başka dönemlerde ise bunlar, "eşkiya takibi", "silah araması", "aşiret kavgalarını bastırma" perdesi arkasına gizlenmeğe çalışılmıştır. Bütün bunlar Türk hâkim sınıflarının asimilasyon politikasını benimsemiş olmaları dolayısıyla bu kılığa sokulmağa çalışılmış ve böyle gösterilmiştir.

Aynı idari biçimin Kürdistan'da da var olması Kürdistan'ın bir sömürge olduğu gerçeğini ortadan kaldırmaz ve dolayısıyla da anti-sömürgeci bir mücadeleyi gündeme getirir. Türkiye'nin her yanında var olan faşist baskılar Kürdistan'da sömürgeci baskıyla da birleşerek katmerleşmektedir. Bu faşist gelişim, bir yandan ulus bilincine ulaşmış olanlar açısından anti-sömürgeci mücadeleye katkıda bulunurken, diğer yandan da sınıfsal çıkarları, dinsel ideolojinin etkinliği, aşiret düşmanlıkları ve asimilasyonun getirdiği sonuçlarla da kendisine zemin bulabilmekte ve bu yönüyle de anti-sömürgeci mücadelenin önemli engellerinden birini ortaya koymaktadır.

Bu açıdan, Kürdistan'da da anti-faşist mücadele, devrim sorununa bağlı olmakla birlikte, yeni bir mücadele alanı da doğurmaktadır. Bu konu yine sosyal-demokrasi meselesini gündeme getirir. Sosyal-demokrasi faşizme karşı olduğu ölçüde sömürgeciler arasında bir çelişkinin oluşmasını sağlamaktadır.

Bu çelişki, faşizmin gelişme dönemlerinde yararlanılmasını gerektiren bir çelişkidir. Bu gün faşistler de, sosyal-demokratlar da sömürgecilikten yanadırlar, ancak, kendi aralarında da kitle desteği sağlama, mevcut devlet biçimini ye-

terli görüp görmemek konusunda azımsanmaması gereken bir çelişki oluşmaktadır.

Sömürgecilik konusunda hemen hemen aynı fikirlere sahip olsalar da, genelde devrim sorunu karşısında faşistlerle sosyal-demokratlar arasında hiç bir farkın olmaması, nasıl bizim onlar arasında bir ayırım yapmamamızı getirmiyorsa, anti-sömürgeci mücadele açısından da benzer bir durum vardır. Anti-sömürgeci mücadeleden hiç bir taviz vermeksizin bu potansiyel ittifak dikkatle değerlendirilmelidir.

KURTULUŞ

Kurtuluş Sosyalist Dergi. Sayı 29. Kasım 1979.

FAŞİZM VE "DEVRİMCİ YOL"

Türkiye'de siyasi arenada boy gösteren bütün partiler, istisnasız demokrasiden bahsetmektedirler. AP'nin lideri Demirel'den tutun, faşist Türkeş'e kadar bütün siyâsi parti liderleri demokrasiden bahsediyorlar. **Ve** yine bütün siyasi partilerin görünürdeki çabaları demokrasiyi "kurtarmaya" yönelik. Faşist Türkeş'in bile sık sık demokrasiden bahsetmesi komik, ama gerçek. Aynı durum uluslararası platformda "Hür Dünya'nın kurtarılmasıyla" kaba bir paralellik arzediyor, dünyada en gerici rejimlerle işbirliğini sürdüren ve bu barbar rejimlere desteğini esirgemeyen Amerika, özgürlük savunucusu kesilebiliyor. Yine aynı Amerika'nın Başkam Carter, ülkesinde zencilerin durumunu hiç söz konusu etmeden, yurdundaki yurtseverleri, devrimcileri işkencehanelerde ard ardına öldüren zalim Şah'ı desteklediğini bildirirken, insan haklarından ve insan hakları savunuculuğundan bahsedebiliyor.

Tarihi gelişim izlenirse ne köleci toplumda köle sahiplerinin, ne de feodal toplumda senyörlerin, bütün toplum için özgürlük, insan haklan ve demokrasi gibi taleplerine rastlanmaz. Bu tür talepler tarih sahnesinde, burjuvazinin feodalizme karşı mücadelesinde boy gösterir. Fransız burjuva devrimcilerinin talepleri aynı zamanda egemen sınıf feodaller dışında bütün toplumun talepleriydi ve bu nedenle de burjuvazi toplumun önderliğini ele geçirerek devrimini gerçekleştirdi.

Burjuva diktatörlüğünün serbest rekabete tekabül eden devlet biçimi burjuva demokratik devlettir.

Fakat bu devlet toplumun çıkarlarının temsilcisi değildir, bu devlet yine sınıfsal bir diktatörlüğün, burjuvazinin diktatörlüğünün bir ifadesidir. İşte bu nedenle burjuva ideologlarının aksine marksistler genel olarak demokrasiden değil, bir sınıf için demokrasiden bahsetmek gereğini vurgularlar. Demokrasiden bahsedilirken marksistler şunu sormayı asla unutmaz; "hangi sınıf için?" Kapitalizmin serbest" rekabetçi döneminden tekelci evreye dönüşümü, artık demokrasiden siyasi gericiliğe geçişin de ifadesidir. Bu objektif siyasi gerçeğe karşın, emperyalist metropoller "demokrasinin" "özgürlüklerin" ve "insan haklarının" savunuculuğunu hiç kimseye bırakmamaktadırlar, hem de daha önce de belirttiğimiz gibi dünyanın her tarafındaki gericiliğe destek olmaktadırlar.

Artık dünya, burjuva devrimlerinin gerçekleştirildiği, burjuva cumhuriyetlerinin tipik devlet biçimi olduğu serbest rekabetçi dönemin dünyası değildir. Dünya o dönemden bu yana, kapitalizmin serbest rekabetçi dönemden tekelci evreye geçtiği bir dünya haline gelmiştir. Kapitalizmin 1900'lerden bu yana emperyalist aşamaya geçmesi artık kendini savunabilmek için yeni araçlar yaratmasını gerekli kılmıştır. Çünkü 1. dünya savaşı ortaya, kapitalizme alternatif bir güç çıkarmıştır. Artık dünyada proletaryanın diktatörlüğünde bir ülke vardır ve bu durum burjuvazinin bu alternatifi geçersiz kılabilecek yeni çareleri yaratmasını gerekli kılmaktadır. Faşizm ancak bu perspektif ışığında ele alınırsa kavranabilecektir. Bu perspek-

tif her şeyden önce faşizmin sınıfsal özünün analizini gerekli kılmaktadır.

1. ve 2. dünya savaşı sonrası ve ard arda ortaya çıkan ulusal kurtuluş mücadeleleri emperyalizmin at oynattığı alanı daraltmaktadır. Bu durum emperyalizmi daha saldırgan, daha zorba kılmaktadır. Ama bu gün sosyalizmin dünya ölçüsünde kazandığı prestij ve sosyalist kampın, emperyalizme bir alternatif olarak varlığını koruması, sözde de olsa emperyalizmin "demokrasi" ve "hür dünya" havarisi kesilmesini getirmektedir. Bu gün Somoza'larm, Pinochet'lerin, Şah'lann vb. lerin kimin desteğiyle iktidarlarını sürdürebildikleri ortadadır.

Genel olarak dünyanın evrimi söz konusu edildiğinde kapitalizmin nasıl gericileştiği açıkça görülebilir. Bu gericilik eğilimi, kendini, özellikle 2. dünya savaşından sonra, emperyalizme bağımlı ülkelerde göstermektedir. Bu ülkelerin sosyal ve ekonomik yapıları siyasi istikrarın sağlanabilmesini imkansız kılmaktadır. Bu ülkelerdeki siyasi iktidarlar ya faşist ya da faşizmin tehdidi altındadırlar.

Ülkemizde 12 Mart girişimi, MC'ler ve bu günkü ortam gözönüne alınırsa bu gelişim Türkiye için de pek farklı değildir. Faşizme karşı mücadele açısından, durumun ve gelişimin tutarlı bir analizi, gereğini fazlasıyla duyurmaktadır...

Kurtuluş, yayınına geçmişin eleştirisiyle başlamıştır, bu yazıları ise hemen devlet üzerine yazıları takip etmiştir. Çünkü devlet konusu, devrim sorunuyla dolaysız bağlantılıdır. Bu gerçek yanında, devlet konusu, Türkiye solundaki bütün oportünist grupların oportünizmlerinin en bariz bir biçimde yansıdığı bir konudur.

Bu yazıda esas olarak "Devrimci Yol"u eleştireceğiz. Fakat, TKP'-nin devleti demokratikleştirmesi, dünyaya ÇKP gözlüğüyle bakanların üç dünya analizleri akla getirilirse Marksist-Leninistlerin devletten ne anladıklarının incelenmesinin gereği daha iyi ortaya çıkacaktır. Bizim "Devlet" yazımızı yine "Demokrasi" ve "Faşizm" yazılarımız takip etti. Bu konuları dergimizde incelememiz bir diğer yanıyla, oportünistlerin bu

konulardaki kafa karışıklıklarını sergileme olanağını sağladı. Özellikle CHP'-nin hükümet olmasıyla birlikte, devleti demokratik veya faşist olarak niteleyenlerin tutarsızlıkları, sosyal pratikte ortaya çıktı. CHP'yi ulusal burjuvazinin partisi olarak değerlendiren "TKP" dünyaya 141-142 penceresinden bakmaktadır. Ve onun her türlü olayı değerlendirmesi bu kritere göredir. TKP'nin UDC'sinin büyük müttefiki CHP yolunu şaşırarak "işbirlikçi" AP'den ayrılan üç-beş mebusla cephe kurarak hükümeti oluşturmuştu. Bu hükümetin demokrasisini ise bütün Türkiye gibi TKP de izliyor olmalıdır.

Yine devleti faşist olarak niteleyenlerin bugün, devletle faşistler arasındaki mücadeleyi izah etmeleri oldukça güç olmaktadır.

Devrimciler süs için analiz yapmazlar. Analizleri belirli siyasi amaçlara varmak içindir. Yine sosyalistler, analizlerinde objektif olmak zorundadırlar, objektif gerçeğin yerine sübjektif olarak kendi düşüncelerini geçirmezler. Düşünce ve eylemlerinin başarısı sorunlara objektif olarak yaklaşabilmelerine bağlıdır. Yukarıda kısa da olsa belirttiğimiz gibi, çeşitli oportünist gruplar objektif gerçeği görmek yerine objektif gerçeği görmezden gelerek sistemler kurmaktadırlar. Somut gerçekle ilintisiz her türlü düşünce gibi bu sistemler de hayata cevap verememektedir. Bu durum ortaya çıktığında, günah çıkartmaya benzer tarzda öz eleştiriler yapılmaya, hayat tarafından tutarsızlığı ortaya konulan görüşlerin sağı solu budanarak hayata uydurulmaya çalışılır.

Bugün Çayan'ın görüşlerini savunduğu savında olan "Devrimci Yol"un, Çayan'ın analizleri sonucu ulaştığı silahlı mücadelenin temel alınması görüşüyle pek ilgisi kalmamıştır. Ama "Devrimci Yol" oldukça usta bir şekilde, Çayan'ın görüşlerinin kendi içindeki tutarlılığına aldırmadan, sadece Çayan'ı istismar temelinde eklektik görüşlerle bugüne gelmiştir. Faşizm üzerine geliştirdiği görüşler de böyle ele alınmalıdır.

"DEVRİMCİ YOL" ve FAŞİZM

Bugüne kadar “Devrimci Yol” la ilişkin eleştirilerimiz, temelde, sözde savunuyor olduklarına ilişkindir. “Devrimci Yol” un yazı yazarken hareket ettiği nokta; Kesintisizlere ve Çayan'a “ters” düşmemeye çalışmaktır, ama çelişkisi de burada başlamaktadır. “Devrimci Yol”, özünde, Çayan'ı “eleştirmeden eleştirmektedir” ve tercih ettiği bu yöntem nedeniyle de sık sık çıkmaza girmektedir. Bu çıkmazlar, yapılan eleştirileri ciddiye almamak biçiminde belirdiği gibi, örgütlenmesinde izlenen “otonom yapıların” aşılmamasmda da kendini göstermektedir. Bugüne kadar Kurtuluş'un “Devrimci Yol”u eleştirmekten başka bir iş yapmadığım iddia eden “Devrimci Yol” un şimdiye kadar çıkan sayıları izlenirse, Kurtuluş'a değinmediği sayısı bulunamaz, bu konuda da dürüst samimi değildir. Kurtuluş'un en temel konulardaki eleştirilerini birkaç satırla geçiştirmeyi beceren “Devrimci Yol”, demagoji yapabileceğine inandığı satırlar üzerine sayfalar yazar ve bu tutumuyla da böbürlenir. Genel olarak, anlamsız ve dedikodu düzeyini aşmayan eleştirilerine başlarken de, yazıya, aslında Kurtuluş'un pek ciddiye alınmaması gerektiği üzerine, bir pasajla girilir. Bu konuda haksızlık yapmadığımız inancındayız. Çünkü söylediklerimiz hayat tarafından her gün doğrulanmaktadır. Ayrıca bu tes-bitimiz, daha yeni “Devrimci Yol” dan ayrılan bir grup tarafından da doğrulanmaktadır. “Dev-Genç” özel sayı 3'te şu satırlara yer verilmektedir. “Örneğin, KSD'yi eleştirmenin gereksizliğinden dem vurur ama, sayfa-lar dolusu yazıyı ve eleştiriyi KSD'ye ayırır. Ama bir türlü KSD'nin kendisi için bir tehlike olduğunu ve onun için eleştirmek gereğini söyleyemez.” Bizim “Devrimci Yol” için “tehlike” olup olmamız bir yana, “Dev-Genç” bir gerçeğe işaret etmektedir.

Aslında “Devrimci Yol”, Kurtuluş'u değil, Mark-sizm-Leninizmi, teoriyi ciddiye almamaktadır. Yazılara başlarken, bir önceki sayılarında ettiği harcı alem satırları alıp “bak biz daha önce de belirtmiştik” diyen “Devrimci Yol” un bu güne kadar üzerinde ısrarlı olduğu tek bir siyasi Tespiti yoktur. “Devrimci Yol “un bütün Tespitleri lastik gibidir ve istendiği yere çekilir. “Devrimci Yol” bu alışkanlığa Çayan'ın görüşleri üzerine getirdiği “anlaşılmaz” yorumlarla başlamıştır. Tek ba-

şına bu tutumu "Devrimci Yol" un oportünist olarak tescillenmesi için yeterlidir.

"Devrimci Yol" un birçok konudaki hatalarının ve faşizm konusunda sıraladığı zırvaların temelinde, en temel konulardaki sakat bakışı yatmaktadır. Daha önce de belirttiğimiz gibi Çayan'ı istismar anlayışı, geçici olarak "Devrimci Yol"a bir şeyler "kazandırmakla" birlikte bugünkü tutarsızlıklarının da dolaysız nedeni olmuştur.

"Devrimci Yol" sözde savunduğu temel mücadele biçimi silahlı propagandanın, emperyalizm ve emperyalizmle Türkiye ilişkilerinin somut analizine dayandığını söyler ve yine bizim gibi ülkelerde sürekli faşizmi "analiz" ederken de şöyle satırlar yazarlar:

"Sömürge tipi faşizm olayı emperyalizmin varlığıyla birlikte incelenerek bu bütünselliğin gelişimi içinde açıklanmaya çalışılmalıdır. Birdenbire ortaya çıkmış bir olgu değildir, onun çekirdeği 1. ve 2. bunalım dönemlerinde mevcuttur, yani emperyalizmin sömürü politikasında yatmaktadır. Ama sistem olarak belirleyici duruma emperyalizmin 3. bunalım döneminden sonra girmiştir. SÜREKLİ FAŞİZM, emperyalizmin gizli işgal esprisiyle belirleyici olmuş, ortaya çıkmıştır." (Emperyalizm ve Yeni Sömürgecilik, S: 93)

"Sömürge tipi faşizm", "Sürekli faşizm", "Gizli faşizm", "Kurumsal faşizm" gibi ilginç faşizm buluşları yapan "Devrimci Yol", biraz da bu çıkmazlara daha önce de belirttiğimiz gibi geçmişi istismar çabaları nedeniyle girmiştir. Yukarıda görüldüğü gibi "Devrimci Yol" büyük laflar etmeyi çok sevmektedir. Sömürge tipi faşizmin emperyalizmden koparılmadan incelenmesi gereğine değinen "Devrimci Yol", bu faşizm türünün öyle birden ortaya çıkmadığını ve onun çekirdeğinin 1: ve 2. bunalım dönemlerinde olduğunu, fakat belirleyici duruma emperyalizmin 3. bunalım döneminden sonra girdiğini bir güzel belirttikten sonra, aynı faşizm anlayışını (büyük harflerle) sürekli bir hale getirerek noktalıyor, (gerçi son zamanlarda "Devrimci Yol" bu sürekli faşizm kavramını pek kullanmamaktadır.) Gerçekten "Devrimci Yol", emperyalizme "genel bir

yaklaşımda" bulunduğu "Emperyalizm ve Yeni Sömürgecilik" isimli broşüründe (Faşizm konusunda birkaç söz" ederken, ancak faşizm üzerine birkaç söz, ama deli saçması bir kaç söz edebileceğini kanıtlıyor. Ayrı bir broşürde yer alan ve aklı başında insanların pek içinden çıkamayacakları "bunalım **ve** buhran" hikayelerine değinme gereği yoktur, daha sonra da aynı konular üzerindeki tutarsızlıklarını .ustalara yüklemeye çalışarak, oldukça ilginç bunalım hikayeleri anlatmışlardır. Ve dedikleri gibi tutarsız faşizm görüşlerine, bir yanıyla **da** tutarsız emperyalizm analizleri temel olmaktadır.

Sözde Çayan'ı savunan "Devrimci Yol" Çayan'ın söylediklerinin Engels, Lenin **ve** Stalin'den kaynaklandığını desteksiz bir palavrayla ilan ederken bir taşla **iki** kuş vurduğu inancındadır. İlk olarak Çayan'ın görüşlerini Engels, Lenin **ve** Stalin'e **dayandırarak** eleştiriden kurtulacaklardır, ikinci olarak **da** dokunulama**yan** tabularla **Cayan** istismarı devam edecektir. "Devrimci Yol"un pek meşhur bunalım hikayeleri işte böy**le** başlar. "Devrimci Yol"a göre: "Birçok kişi Mahir **Cayan** arkadaşın Engels, Lenin **ve** Stalin'den **kaynaklanarak** formüle ettiği genel bunalım teorisiyle, Sovyet **revizyonistlerinin** genel bunalım teorisini karıştırmaktadır." ("Devrimci Yol", **sy:** 3.) Biz kimlerin Çayan**'ın** "Engels, Lenin **ve** Stalin'den kaynaklanarak formüle ettiği genel bunalım teorisi**"ni,** "Sovyet revizyonistleri**nim** genel bunalım teorisiyle karıştırdığını" **bilmiyoruz.** Bu **işi yapanları** "Devrimci Yol"**da** açıklamamış, **yalnız,** Zaradov'dan alıntılarla "revizyonistlerin tutarsız bunalım teorileri" ortaya konulmuş. Daha sonra **da** Engels Lenin **ve** Stalin'den kaynaklanarak ortaya konulduğu söylenen "genel bunalım teorisi" şöyle formüle edilmiş:

"Emperyalizm çağı, kapitalizmin **genel** bunalım çağıdır. Genel bunalım evrelere bölünür. **Birinci evre birinci dünya savaşına kadar ki dönemdir, (abç)** Bu **ev**rede keskinleşen çelişkiler, birinci dünya savaşıyla geçici olarak çözümlenir. Bu savaş ise, Çarlık Rusya'sından Sovyetler Birliği**'nin** doğmasında önemli bir rol oynar.

İkinci evre, birinci dünya savaşının sonundan ikinci dünya savaşına kadar sürer." (abç) ("Devrimci Yol" s: 3)

Daha önce ((Emperyalizm ve Yeni Sömürgecilik" broşüründen yaptığımız alıntıya göre "Sömürge tipi, sürekli faşizm" çekirdek halinde 1. ve 2. bunalım dönemlerinde vardır. Yoksa "birdenbire ortaya çıkmış bir olgu değildir" Yukarıda "Devrimci Yol"un 3. sayısından aldığımız satırlarda da Engels, Lenin ve Stalin'den kaynaklanarak, "Sömürge tipi, sürekli faşizmin" çekirdek halinde bulunduğu 1. ve 2. bunalım evreleri "sergileniyor." Aslında sergilenen, "Devrimci Yol"un cehaleti ve sefaletidir. Yine "Devrimci Yol" her zaman başvurduğu yönteme başvurmakta deli saçması görüşlerine ustaları ortak etmeye çalışmaktadır. Burada, Sta-lin'in bunalım dönemleri üzerine söylediklerini aktarmadan önce, "Devrimci Yol"cuların, faşizm analizlerini nasıl bunalım dönemlerine bağladıklarını gösteren birkaç satırı daha aktaralım.

"Bu sömürge tipi faşizmi, tarihi gelişimi içinde, emperyalizmin çeşitli bunalım dönemlerinin incelenmeden açıklanması bazılarına **her yönetim biçimini faşizm** olarak nitelemeye itmektedir. Bu yanlış bir eğilimdir. Bu, Marksizmin zengin karmaşıklığı içerisinde yolunu şaşıranların varacağı sonuçtur. Biz Marksizmin yolunu şaşırmış konukları değiliz." (Emper. ve Yeni Sömürgecilik s. 95)

Yukarda da görüldüğü gibi, "marksizmin yolunu şaşırmamış konukları, Marksizmin zengin karmaşıklığı içersinde yollarını şaşırmamak için, faşizm ile bunalım dönemleri arasındaki ilişkiyi saptıyorlar. Bunalım dönemlerine ilişkin incelemelerinin sonuçlarını yukarıda daha önce aktarmıştık ve yine bu görüşlerinin kendi söylediklerine bakılırsa Engels, Lenin ve Stalin'den kaynaklandığını belirtmiştik. Şimdi de aynı konuyla ilgili olarak Stalin'in söylediklerini aktaralım.

"Dünya kapitalist sisteminin genel bunalımı özellikle Sovyetler Birliği'nin kapitalist sistemden ayrılması dolayısıyla, **birinci dünya savaşı süresince başlamıştır. *** (abç) Bu genel bunalımın ilk aşaması olmuştur. **İkinci dünya savaşı süresince, hele Avrupa ve Asya'da halk demokrasisi ülkeleri-**

nin kapitalist sistemden kopmasından sonra, genel bunalımın ikinci aşaması gelişti. (abç) Birinci dünya savaşı döneminde birinci bunalımı ikinci dünya savaşı döneminde ikinci bunalım, bağımsız ayrı bir birinden kopuk olarak değil de, dünya kapitalizminin genel bunalımının gelişmesinin aşamaları olarak görülmektedir." (Stalin, Son Yazılar s. 109)

Kaba bir karşılaştırma, "Devrimci Yol" un Stalin'-den kaynaklandığını iddia ettiği görüşlerle, Stalin'in görüşlerinin birbirine pek benzemediğini hemen ortaya koymaktadır. "Devrimci Yol"un "emperyalizmin çeşitli bunalım dönemlerine ilişkin incelemesi'nin, her şeyden önce Stalin'in görüşleriyle pek uyuşmadığını gördük. **Bu tutarsız ve uydurma emperyalizm analizleri üzerinde yükselen faşizm görüşlerinin tutarlı olması da beklenemez.**

"Devrimci Yolsun hatalı faşizm görüşleri devleti yanlış kavramaları nedeniyledir. İşte bir yanıyla da, Kurtu-luş'un devlet üzerine olan yazılarını "Devrimci Yol", bu nedenle genel doğrular diyerek küçümser. Aslında, "Devrimci Yol" un canını sıkan, genel doğrular dediği yazıların, "Devrimci Yol"un devlet konusundaki tutarsızlıklarını sergilemesidir. "Devrimci Yol" ancak bundan sonra yazdığı yazıları, gözden geçirme gereği duymuş ve hiç bir öz eleştiri yapmadan da yazdığı yazıları

"düzeltmiştir" "Devrimci Yol"un devlet konusunda yakayı ele verdiği satırlar daha "Devrimci Gençlik" dergisinin 2. sayısındadır.

"Burjuva demokrasisi, burjuva diktatörlüğünün bir biçimidir. Burjuvazinin baskı ve teröre dayanmayan, esas olarak barışçıl yollarla sürdürdüğü yönetimdir. Faşizm ise burjuvazinin terörcü diktatörlüğüdür" ("Devrimci Gençlik", S. 2)

Devleti bu hatalı kavrayışları faşizmi de, faşizmin burjuva egemenliğinin biçimlerinden biri olması gerçeğini de kavrayamamaları sonucunu doğurmuştur. Yalnız objektif durum bu olmasına karşın, "Devrimci Yol" yine özeleştiri yapması gerekirken, zevahiri kurtarmanın peşine düşmüş. Bize cevap vermeye çalışırken üstte yaptığımız alıntıdaki kelimelerin yer-

lerini de-iştirniiş, bizim hile yaptığımızı yazmış vb. Bir gerçek var, o da "Devrimci Yol" un devlet ve dolayısıyla faşizm sorununu hiç kavrayamadığı gerçeğidir.

Baskı ve teröre dayanmayan devlet mucidi, "Devrimci Yol", faşizmi sadece terör olgusuyla açıklamaktadır. Bizim gibi ülkelerde devletin sürekli faşist olduğunu "bilimsel" analizlerle ortaya koyan "Devrimci Yol"cular, TİP'ni eleştirirken "faşizmin devletten kaynaklandığını görmek istemez" demektedir. Yine aynı eleştiri yazısında "Devrimci Yol" da şöyle ilginç satırlar vardır: TİP ve diğer revizyonist çizgilere göre, faşizm tırmanmaktadır. Yani "tarafsız olan devleti ele geçirmeye çalışmaktadır." ("Devrimci Yol" sy. 2)

"Devrimci Yol"un korkunç bir mantığı var, eğer faşizm tırmanıyor derseniz, devletin tarafsız olduğunu kabul etmek durumundasınız. Niçin? O'na cevaba gerek yoktur. "Devrimci Yol"un sorunlara mekanik yaklaşımı O'nu kaçınılmaz bir biçimde ak kara mantığına götürmektedir. Marksistler devleti hâkim sınıfların bir aygıtı olarak değerlendirirler, yani Marksistlere göre devlet sınıfsal bir araçtır ve egemen sınıfların çıkarlarını korur, bu anlamda tarafsız değildir. Tabii "Devrimci Yol" un muradı bu değildir, O'na göre devlet zaten faşisttir. Ya tırmanış ne demektir? Gerçekten olaylara "Devrimci Yol" gözlüğüyle bakıldığında böyle bir şeyden bahsetmek, devleti tarafsız görmeyi gerekli kılar. Ama bir de bugünkü hükümetin yaptığı işler var. Yani "Devrimci Yol" a göre **de** değişmeyen devletin yürütme erki'nin **faşistlerle** luıarsız da olsa mücadelesi var, bu gerçeği ne **ile izah** etmek gerekir. Bu durumda haklı olarak "Devrimci Yol"a devletin hangi taraftan olduğunu sormak gerek, cevabı O'nun düz mantığıyla verirsek devletin proletaryadan yana olduğunu söyleye-bilriz. (!)

Daha önce de belirttiğimiz gibi devlet üzerinde hatalı Tespitleri "Devrimci Yol"u akıl almaz "yaratıcılıklara" sürüklemektedir. "Devrimci Yol", MC dönemindeki baskılar ve hükümetteki MHP'nin varlığı nedeniyle, bizim gibi ülkelerde faşizmin yukarıdan aşağıya doğru örgütlenmesi üzerinde teoriler üretmiştir.

"Bizim gibi ülkelerde faşizm devlet eliyle yukarıdan aşağı bir şekilde örgütlenmektedir." ("Devrimci Yol" sy. 8)

Yukarıda da belirttiğimiz gibi hükümette MC vardır. Daha sonra CHP hükümet olunca "Devrimci Yol", faşizmin yukarıdan aşağı örgütlenmesine, bir de aşağıdan yukarı örgütlenmesini ekleyerek "somut koşulların somut analizini" tamamlamıştır. (!)

"Devrimci Yol" devrim sorununu ciddiye almamaktadır. "Devrimci Yol" anti-faşist mücadeleyi ciddiye almamaktadır ve' aynı zamanda faşizm analizlerinin tutarsızlıklarında, bu temel sorulara ilişkin yüzeysel görüşlerinin etkisi büyüktür.

"Devrimci Yol" proletaryanın partisi sorununu ciddiye almamaktadır. Bilindiği gibi "Devrimci Yol", "DG" olarak ortaya çıktığında, kaba olarak belirtmek gerekirse, Parti-Cephenin ve Çayan'ın görüşlerinin **tek** savunucusu olduğunu ve her türlü inkarcılığa karşı mücadeleyi şiar edindiğini belirtiyordu. Bu gün gelinen yerde yapılacak bir durum muhakertiesi, "Devrimci Yol"un sözde savunduklarıyla ilgisinin ne **olduğunu** berrak bir şekilde ortaya koyacaktır. Çayan'ın parti hakkındaki görüşleri ve görüşleri ışığında hayata geçirdiği eylemi açıktır. "Devrimci Yol" geçmişi değerlendirirken şunları söylemektedir:

"THKP-C hareketi ASD'den ayrıldıktan sonra oluştu. Ve 12 mart dönemine doğru yaklaşırken sımf mücadelesinin o günkü gelişmeleri karşısında, silahlı mücadeleyi başlatma kararı aldı *** 12 mart dönemi sırasında örgütsel yapılanışındaki eksikler, örgütün ideolojik temellerinin ve bütünlüğünün sağlam olmayışı, bunun sonucu Türkiye tarihinin en büyük takibi koşullarında bölünmeye uğraması gibi nedenlerle yenilgiye sürüklendik** ("Devrimci Yol", s: 17)

"12 Mart dönemi sırasındaki örgütsel yapılanışındaki (!) eksikler" gibi muğlak, "Türkiye tarihinin en büyük takibi koşullarında bölünmeye uğrama" gibi sansasyonel cümleler bir yana konursa "Devrimci Yol" a göre "T-HKP-C'nin ideolojik temelleri ve bütünselliği sağlam değildir" ve "Devrimci Yol" bu

ideolojik temelleri sağlam olmayan örgütün, ideolojisini savunduğu "iddiasındadır." Oysa "Devrimci Yol"un lafta da olsa artık geçmişte savunulanlarla bir ilgisi kalmamıştır, fakat istismar anlayışı yüzünden, görüşlerini açıkça söyleyebilme durumunda değildir. Lafta proletarya savunuculuğu dışında aklına proletaryayı pek getirmeyen "Devrimci Yol", proletarya partisini de gelecekte ortaya çıkması **muhtemel** "direniş komitelerine" havale etmektedir. Muhtemel diyoruz, çünkü "Devrimci Yol"' un direniş komitelerini yumurtlamasından bu yana daha görünürde bir şey yoktur. Ama "Devrimci Yol"un bu konudaki cevabı nazırdır.

"Ancak burada hemen belirtmeliyiz ki, sorunun bu şekilde kavramlısı, direniş komitelerinin uzun dönemli yöneliminin bir saptamasıdır; (?) bu gün, **hemen** ve bu **kapsamdaki** bir oluşumun hızla gerçekleşmesinin beklenemeyeceği ortadadır." ("Devrimci Yol" s. 13)

"Devrimci Yol" un kendiliğindenci bir anlayışla önerdiği direniş komitelerinin, hayata ne kadar cevap verdiği, "Devrimci Yol"un "buluşunu" yapmasından bu yana geçen zaman iyi bir kamttır, ama, biz "Devrimci Yol" un bu konudaki görüşlerine bu nedenle karşı çıkmıyoruz. Çünkü **Kurtuluş** "Devrimci Yol"un "direniş komiteleri" önerisine daha bu önerinin yapıldığı zaman karşı çıkmıştır. Bu önerinin" tutarsızlığı aynı zamanda "direniş komiteleri" ile parti arasında kurduğu ilişkidir. Bu konuya değinmeden önce "direniş komiteleri" nin, kötü bir kopyacılığın ürünü olduğunu belirtelim. "Devrimci Yol" "direniş komiteleri" için şunları söylüyor:

"Direniş komiteleri en geniş anlamda, devrimci halk iktidarının birer **nüveleri** olarak kavranmalı ve bu doğrultuda derinleştirilip geliştirilmelidir." ("Devrimci Yol" s. 13)

"Devrimci Yol"un somut koşulların somut analizinden anladığı sadece ve sadece kopyacılıktır. Düne kadar Çayan'm "öncü savaşı"nı lafta savunan "Devrimci Yol"cular bu görüşlerin pratikte iflası üzerine Vietnam devrimini kopya etmeye başlamışlardır. İşte, "Devrimci halk iktidarının birer nüveleri olarak" düşünülen "direniş komiteleri" de Rusya'da devrim

öncesi hayatın içinden çıkan Sovyetlerin kötü bir kopyasıdır. "Devrimci Yol" un parti-cephe ve direniş komiteleri üzerine söylediklerini aktarmak, parti ve direniş komiteleri ilişkisini kavrayabilmek için yararlı olacaktır.

"Bu konunun bu gün önemli yanı, kuşkusuz ki, bu mücadelenin gerçekleşmesinin ön koşulunun, proletaryanın öncü savaşçı partisinin yaratılması olduğudur. Direniş komiteleri mücadelesinin başarıya ulaştırılabilmesi, böyle bir devrimci önderliğin varlığına kopmaz bir şekilde bağlıdır. **Elbette ki bu, direniş komitelerini yaratma mücadelesinin ertelenmesi, şeklinde anlaşılamaz.** (abç-Kurtuluş) Parti ve cephenin yaratılması uğruna mücadele, ikincinin, birinciye bağlı olduğu bir diyalektik bütünlük içinde kavranabilir (!) Cephenin yaratılması uğrunda mücadele, partinin yaratılması uğrunda mücadeleyi geliştirir. Bu ikisi birbirinden ko-parılamaz. Cephesel örgütlenmenin bir birimi olan direniş komiteleri ile, partinin yaratılması mücadelesinin birer örgütsel birimi olan kadro çalışmaları arasındaki ilişki de bu şekilde kavranabilir." ("Devrimci Yol" s. 13)

Bu kadar laf kalabalığı içinde söylenmek istenen oldukça basit. Bir sıralama yapılıyor. İşe biraz "diyalektik" karıştırılarak, karmaşık bir görünüm sağlanıyor: hiyerarşide en altta direniş komiteleri vardır; çünkü direniş komiteleri cephesel örgütlenmenin bir birimidir. * Daha sonra hiyerarşide, "cephesel örgütlenme" yer alır, onun da üzerinde parti yer alır, ama, "cephenin yaratılması uğrunda mücadele partinin yaratılması uğrundaki mücadeleyi geliştirir." Buradaki sıralamaya göre parti ve cephe için mücadele, direniş komiteleri için mücadeleden geçmektedir ve direniş komiteleri için mücadele partileşme sürecinin kaçınılmaz bir halkasıdır. Bu perspektif "direniş komitelerini yaratma mücadelesinin ertelenemeyecek" öneminde saklıdır. Ya proletaryanın mücadelesinin örgütlenmesi, proletaryanın mücadelesi, onlar direniş komitelerinin oluşturulmasıyla halledilecek işlerdir. İşte partileşme sürecinde, yani proletarya partisinin inşa sürecinde, direniş komitelerinin tarihi görevine ilişkin satırlar:

"İçinde yaşanılan süreçte, en geniş anti-faşist kitleyi faşizmin karşısına dikmenin aracı olan ve partileşme sürecine hizmet eden DİRENİŞ KOMİTELERİ'nin **eğitim kurumlarındaki** (abç-Kurtuluş) somut biçimlenmesine ilişkin tartışmalara ışık tutacaktır." ("Devrimci Yol" s. 10)

Belli ki "Devrimci Yol" partileşme sürecinde kendisi için en önemli alan olarak mektepleri seçmiştir. Zaten bu güne kadar olan "pratiği" de bunu doğrulamaktadır. Aynı anlayışı daha çok önceleri, Devrimci Gençlik dergisini çıkarırken de savunmuşlardır, hatırlanacaktır, o zaman da birlik sorununun çözümü için gençlikten müdahele etmeye karar vermişlerdir. "Devrimci Yol "un bu güne kadar, eğitim kurumlan dışında hiç bir alanda "direniş komitelerinin somut biçimlenmesine" ilişkin ne önerisine ne de bir tartışmasına rastladık.

"Devrimci Yol" bilindiği gibi faşizme karşı mücadelede somut önerilere çok önem verir. Bu perspektifinin bir ürünü olarak 5. sayısında şunları söylüyor:

"Tüm oportünist fraksiyonlar, faşist terör ve saldırılar karşısında faşizme karşı mücadele konusunda somut program ve taktikler oluşturma yerine faşizm konusundaki kavram tartışmalarım, ısrarla ön planda tutarlarken, pratikte faşizme karşı teslimiyetten başka bir şey savunmadılar ve yapmadılar." ("Devrimci Yol" s. 5)

Faşizm konusunda kimin ne yaptığı bir yana, "Devrimci Yol" un yaptıkları ortadadır. "Devrimci Yol" kendinin de faşizme karşı mücadelede somut önerilerinin olmadığını düşünerek, her halde, "direniş komitelerini" yaratmıştır. Faşizme karşı mücadele konusunda ise, bu güne kadar "demokratik devrim programının anti-faşist mücadele programıyla çakıştığı" cümlesinden başka bir şey söylememiştir "Devrimci Yol" un dediği somut program da, bu cümle olsa gerek. "Devrimci Yol" un üzerine bu kadar önemle eğildiği "direniş komiteleri" nin örgütlenmesi de partileşme süreci ve cephe sorununa bağlı olarak ele alınmalıdır. Bu konuya daha önce de değinmiştik, şimdi ise direniş komitelerinin çalışma ilkelerini öğrenelim:

"Direniş komitesi çalışması, en geniş kitle çalışmaları içerisinde en dar kadro çalışmalarının temel alınması ilkesi doğrultusunda ve bu ilkenin hayata geçirilmesi mücadelesi olarak görülmelidir."

Daha önceden öğrendiğimize göre bu kadro çalışmaları "partinin yaratılması mücadelesinin birer örgütsel birimi olan kadro çalışmaları"dır. Ve şimdi partinin yaratılması yolundaki kadro çalışmalarının yapıldığı direniş komitelerinin nasıl örgütleneceğini görelim.

"Demokratik kitle örgütleri kendi aralarında bu temelde bir birlik ve örgütlenme anlayışı getirmelidir. **Devrimci Direniş Komitelerini örgütlemelidirler."** (abç-KURTULUŞ) ("Devrimci Yol" sy. 7)

Daha yukarıda "Devrimci Yol" un partileşme sürecinde mekteplere verdiği öneme değindik. "Devrimci Yol" un bu güne kadar, eğitim kurumları dışında hiçbir alanda "direniş komitelerinin somut biçimlenmesine" ilişkin önerisi yoktur derken aslında haksızlık yaptık. Partileşmeye yönelik direniş komitelerine ilişkin "Devrimci Yol"un yeni bir önerisiyle karşılaştık; "Demokratik kitle örgütleri, Devrimci direniş komitelerini örgütlemelidirler. "Görüldüğü gibi mantıki sonuçlarına ulaştırıldığında, proletaryanın partisinin kaderi, demokratik kitle örgütlerinin kuracağı direniş komitelerine, bağlanmıştır. Daha önce de Çayan'ı tahrif eden, "Devrimci Yol", silahlı progpagandayı -ki temel mücadele biçimidir- partinin kurulmasına bağlıyordu, şimdi de partiyi demokratik kitle örgütlerine hayale etmiştir. Ya kendisinin siyasi bir hareket olduğu savında olan "Devrimci Yol", ne yapacaktır? Onu allan bilir. (!)

"Devrimci Yol" "Emperyalizm ve Yeni Sömürgecilik" broşüründe, faşizm üzerine olan kısmında konuya şöyle girmektedir; "Faşizmin bilinen en genel tanımı şudur: "Faşizm finans kapitalin (tekelci sermayenin (!) en gerici, en şovenist ve en emperyalist unsurlarının açıktan açığa yıldırıcı diktatörlüğüdür. (Dimitrof) Faşizm üzerine bunca çok laf eden "Devrimci Yol" un sorunu kavrayamaması ve soruna yaklaşımındaki ilkelliği de bu satırlarda yansımaktadır. Çünkü bu güne kadar

"Devrimci Yol" faşizm üzerine ya genel geçer gördüğü lafları etmiş veya sağa sola laf yetiştirebilmek için yazılar yazmıştır. Yukarıda Dimitrof'dan aldığı "en genel tanımı" bile, "Devrimci Yol" kavramamıştır. Çünkü enternasyonalin bu tanıma ulaşıncaya kadar faşizm üzerine süregelen tartışmalarından "Devrimci Yol" un haberi yoktur. Niçin faşizmin finans kapitalin değil de, finans kapitalin en gerici, en şovenist ve en emperyalist unsurlarının diktatörlüğü olduğu, hem de açık diktatörlüğü olduğunu "Devrimci Yol" hiç kavramamıştır.

Komünist Enternasyonal'in yürütme Kurulu, faşizmin Almanya'da iktidar olmasından sonra (1933 ka-sım-aralık) faşizmin sınıfsal niteliğini açık seçik ortaya koyan tanımını yapmıştır. Bu değerlendirmede Alman faşizmi, "Mali sermayenin (finans kapitalin) en saldırgan, en şoven ve en emperyalist diktatörlüğü" olarak tanımlandı. Bilinmektedir ki Mussolini İtalya'da iktidara 1922 de gelmiştir, ama Komünist Enternasyonal'in 6. Kongresinde, faşizm "büyük sermayenin te-rörcü diktatörlüğü" olarak tanımlanır" Görüldüğü gibi Komünist Enternasyonal'in Yürütme Kurulu'nun 13. oturumuna kadar, "Devrimci Yol" un en genel tanım dediği tanıma ulaşılamamıştır. Bu gün "Devrimci Yol" ve benzerleri uzun ve yoğun tartışmaların ürünü olan bu tanımı, her derde deva maydanoza çevirmişlerdir.

"Devrimci Yol"u daha önce eleştirirken, faşizmin tanımıyla ilgili olarak, "Emperyalizm ve Yeni Sömürgecilik" broşüründe Dimitrof'dan yapılan bir alıntı üzerinde durmuştuk. "Devrimci Yol" "Faşizmin bilinen en genel tanımını yaptığı" bölümde, faşizmin tanımının yapılamayacağını söyleyerek Dimitrof'dan bir alıntı yapmaktadır. Alıntı şöyle:

"Bütün ülkeler ve halklar için geçerli, evrensel bir faşizm şeması ortaya koymak büyük bir yanlış olacaktır. Bu gerçek mücadeleyi sürdürmemize yardım etmeyecek, zararlı olacaktır."

Kurtuluş, bu alıntının doğrusunu basarak, "Devrimci Yol" un el çabukluğunu ortaya koymuştur. Oysa bu alıntıda bir kelime eksiktir. Ve o kelimenin çıkarılması gerçekten "Devrimci

Yol" un adeta akıl almaz kıvraklıklarına olanak sağlayacaktır. Alıntının doğrusu şöyle:

"Faşizm, gelişiminin bütün ülkeler ve halklar için geçerli, evrensel herhangi bir şemasını ortaya koymak büyük bir hata olur."

İki alıntıdaki farklılık açıktır. Faşizm ile faşizmin gelişimi aynı kefeye oturtularak değerlendirme yapılmıştır. Çünkü "Devrimci Yol" şimdiye kadar yaptığı saçma sapan faşizm analizlerinin hesabını vermekten ancak böyle kurtulabilir. "Devrimci Yol" un bu el çabukluğunu ortaya koyduğumuz dergimiz Ekim 1977 tarihlidir, Ocak 1978 tarihli "Devrimci Yol" dergisinde bize cevap niteliğinde yazılan "Faşizm ve Faşizme Karşı Mücadele Sorunu" başlıklı yazı, "faşizm konusundaki tartışma **somut** olmalıdır", cümlesiyle başlamakla birlikte, el çabukluğu yaptığı, konuyu oldukça somut bir biçimde göstermemize karşın, görmezden gelinmiştir. Bu konu üzerinde tekrar duran "Devrimci Yol" daha önceki hatalarını unutmuş gibidir. Ve hiç bir şey olmamış gibi yazılar yazabilmektedir.

"Devrimci Yol" faşizme karşı mücadele sorununu, aslında, demokratik devrim programı ile anti-faşist mücadele programıyla çıkıştırarak, kestirme yöntemlerle çözmek yolunu tercih etmektedir. Yalnız böyle değerlendirmeler, hayat tarafından ters yüz edilmektedir. Çünkü bu değerlendirmelerin ışığında "Devrimci Yol", CHP'yi nereye oturtacağını kestirememektedir. "Devrimci Yol" un bu tutarsızlığı kendine gösterildiğinde ise, "Marksist ittifaklar anlayışına göre, önce ittifak edilebilecek bir güç seçilip, ona göre program uydurulmaz" diyor. "Devrimci Yol" her türlü soruna mekanik yaklaşmaktadır, O'nun mekanik yaklaşımıyla sorunlara bakılsa içinden çıkılmaz tartışmalar hiç bitmezdi. "Devrimci Yol" diyor ki önce ittifak edilecek bir güç bulunuyor ondan sonra program uyduruluyor, "Devrimci Yol" un mantığıyla, önce program uydurulup, sonra ittifak yapılacak güçler aranmalı? Belli ki "Devrim ci Yol" ikinci yolu tercih ediyor; ilk önce bir program uyduruyor ve onu devrim programıyla çakıştırıyor, ondan sonra da başlıyor posteki saymaya.

Kurtuluş'un CHP ile ilgili değerlendirmelerine şiddetle karşı çıkan "Devrimci Yol", haftalık **Kurtuluş** gazetesinden bir paragraf -ki onu da tahrif etmiştir-alarak, **Kurtuluş'un** söylemediği her şeyi **Kurtuluş'a** söyletmiştir. **Kurtuluş'daki** paragraf şöyledir:

"MC 2'nin gitmesi faşist tırmanış için geçici bir gerileme olacaktır. Bu saptamadan çıkaracağımız sonuç: **Faşizm temellerinin ancak devrimle yokedilebile-ceğidir.** Faşizmin bütün gerilemeleri, gelecekte tekrar "tehlike" haline dönüşmesini engellemeyecektir."

İşte bu satırlar üzerine bakın "Devrimci Yol" neler söylüyor:

"Evet CHP iktidara geldiğine göre, **"artık faşizm bir tehlike olmaktan çıktı."**

Kurtuluş'tan yapılan alıntıdan, "Devrimci Yol"un çıkardığı sonucu çıkaranların ancak, ya kasdma ya da zeka düzeyine bakılır. Ama "Devrimci Yol"cularm daha önce çıkardıkları "Devrimci Gençlik" dergisindeki şu satırları karşısında da pes dememek mümkün değil.

"Bazı demokrasi yanlısı partilerin iktidara gelmesi de durumu esas olarak değiştiremez. Ve böylesi bir durum **faşizmin gerilemesi anlamına gelebilir ancak."** ("Devrimci Gençlik", s. 2) (abç-Kurtuluş)

"Devrimci Yol" faşizmi geriletebilecek demokrasi yanlısı partiyle CHP'yi kasdetmektedir ve bu değerlendirmeden sonra da "CHP'ye bel bağlama (ya da müttefik olma!) sonuçta tekelci burjuvazinin bir kanadı ile faşizme karşı ittifak aramaya götürür" diyebilmektedir. İşte bu anlamsız lafları, "Devrimci Yol"un etmesinin temel nedeni, devrim programıyla, antifaşist mücadeleyi çakıştırmasıdır.

Yine "Devrimci Yol" bir başka yerde, faşizme karşı mücadele ile ilgili olarak şunları söylemektedir.

"Faşizme karşı mücadele konusunda en genelinde üç temel akımı gözlemek mümkündür.

((Ülkemizde var olan kurumsal faşizmi korumayı (nisbi demokrasi unsurları için tabii (!) açık faşizme karşı ne olursa olsun eldeki bu yapıyı korumayı amaçlayan devlet içinde varolan "demokratik" kurumları **tekelci sermayeye karşı** savunmayı temel alan, politik planda CHP'de ifadesini bulan akım... (abç)

((Bu akımın günümüzde demokrasiyi kurtarma adına tekelci sermaye ile aynı şeyi savundukları görülmektedir." ("Devrimci Yol" S. 6)

Bu satırlardan sonra "Devrimci Yol", faşizme karşı mücadelede yer alan akımları, "oportünist" ve "işçi sınıfının bağımsız siyasi hareketini savunan devrimciler" olarak tanımlıyor. Burada "Devrimci Yol" ile tartışılması gereken ilk sorun CHP'nin hangi sınıfın temsilcisi olduğudur. Yani CHP, oligarşi dışında bir takım sınıf veya sınıfların temsilcisi midir, yoksa oligarşinin bir partisi midir? Bu soruya cevap aldıktan sonra "Devrimci Yol" a ikinci bir sorun sormak gerekmektedir. Bir takım **((demokratik kurumları tekelci sermayeye karşı savunmayı temel alan** (abç) politik planda CHP'de ifadesini bulan akım"la -ki tekelci burjuvaziye karşı bu işi yapmaktadır- anti-faşist mücadelede niçin ittifak yapılamaz? Biz "Devrimci Yol" adına cevap verelim: "Çünkü bizim devrim programımızla anti-faşist mücadele programımız çakışır." Bu nedenle de devrimde karşımıza alacağımız güçlerle ittifak yapmak anlamsızdır. "Devrimci Yol" Lemn'in alay ettiği her türlü uzlaşmayı ve her türlü geçici anlaşmaları yadsıyan "solculara" pek benziyor. Sık sık marksist ittifaklar politikasından bahseden "Devrimci Yol" bundan da bir şey anlamamıştır. Yoksa marksist ittifak politikası, mümkün olan ittifakı kazanmak ve düşman saflarındaki her bölünmeden yararlanmaya karşı mıdır?

"Devrimci Yol" a göre "anti-faşist mücadelede birlik, bu slogan legal basında tekrarlanarak" sağlana-mazmış. Bu güne kadar Türkiye'de anti-faşist mücadelede birliğe yönelik çeşitli öneriler yapılmıştır. Bunlardan "Devrimci Yol "un önerisi kadar hayat tarafından ters **yüz** edileni yoktur. "Devrimci

Yol"un anti-faşist mücadele için önerisi, şimdiye kadar yapılanların devamıdır.

"Demokratik kitle örgütlerinin mevcut haklarının korunmaları uğruna mücadeleleri "birliği" şart koşar. Bu konuda hareketin ortak çıkarları yararına tüm ayrılık noktalarını bilerek, bir olmak zorunludur." ("Devrimci Yol" S. 6)

"Devrimci Yol" sağ eliyle sol kulağını gösterme alışkanlığından kurtulmalıdır. Bilindiği gibi "Devrimci Yol" un demokratik kitle örgütleri dediği örgütler, çeşitli siyasi grupların etkisi altındadır. "Devrimci Yol"un demokratik kitle örgütlerinin birliği için önerdiği yol dolaylı bir şekilde siyasi grupların birliğidir. Niçin "Devrimci Yol" siyasi grupların anti-faşist mücadelede birliği için, gerekli önerileri yapmaz da, "uğrunda savaşılmıyan şey elde edilemez" gibi iç boş laflar eder, anlamak mümkün değildir. "Devrimci Yol"un anti-faşist mücadelede hiçbir ciddi ve akla uygun bir önerisi olmamıştır. Faşizmin lafla yenilemiyeceği gibi hamasi laflar eden "Devrimci Yol" ardından da biz ancak devrimci mücadeleden yanayız diyor ve bu anlayışı kahramanlık edebiyatıyla sergiliyor: "Biz böyle bir birlik çağrısının altına imzamızı değil, (unutulmasın bu laflar demokratik kitle örgütleri adına, "Devrimci Yol" tarafından ediliyor. Tek başına bu satırlar bile "Devrimci Yol" un önerilerinin kendi içinde tutarsızlığını gösteriyor-Kurtuluş) bu yoldaki mücadeleye hayatımızı koyuyoruz." ("Devrimci Yol" S. 7) Ama hayat bütün çıplaklığıyla ortada. "Devrimci Yol"un ilginç birlik önerilerinin hiçbir yerde hayata geçmediği bir gerçek, çünkü "Devrimci Yol" ne önerdiğini (daha doğrusu ne öner-mediğini) kendisi de bilmemektedir.

Son olarak "Devrimci Yol" ile ilgili bir konuya daha değineceğiz.

Faşizmin başarısı veya başarısızlığı, sınıfsal güç dengelerine bağlıdır. Faşistler ne kadar kudurmuşça saldarırlarsa saldırsınlar, faşizmin zaferi kaçınılmaz değildir. Faşizmi ancak faşizme karşı verilecek örgütlü ve tutarlı mücadele engelleyebilir, bu mücadele herşey-den önce bütün anti-faşist güçlerin birliğini gerekli kılmaktadır. Böyle bir birlik ancak bu birli-

ği sağlayacak unsurların tutarlılığına bağladır. “Devrimci Yol” savu-namayacağı her konuda yaptığı hatalarda, öz eleştiri yerine, durumu kurtaracak çareler peşinde koşmaktadır. En son “Devrimci Yol”un Adana'da yaptıkları bardağı taşırmaktadır. Ve bütün bu ölüp bitenlerden sonra “Devrimci Yol” sıkılmadan şunları yazabilmektedir:

“MHP, AP, CHP, KSD, Evet, bütün bunlar, polisin ve faşistlerin bizzat koruyuculuğu altında devrimcilere karşı ortak davranmışlardır.” (“Devrimci Yol” S. 23)

“Devrimci Yol” anti-faşist güçlerin birliğini baltalamaktadır. “Devrimci Yol”, MHP ile **Kurtuluş'u** aynı kefeye koyarken neyi amaçlamaktadır? Yaptığı işin ne kadar doğru olduğunu mu? Yoksa Kurtuluş'un katlinin vacip olduğunu mu? Bu tutumun ne Devrimci Yol'a ne de anti-faşist eylem birliğine bir yararı vardır. “Devrimci Yol” “suçlu” aramayı bir yana bırakıp, sadece anti-faşist mücadelede birliğe yönelik bir kaç olumlu adım atsın bu yeterlidir.

KURTULUŞ

★Sosyalist İşçi 1

DM 1.50 12 eylül 1981 sayı

Sosyalist İşçi, Sayı 1. 12 Eylül 1981.

CUNTANIN ANAYASASI

- I -

12 Eylül sonrası, bir yandan da Türkiye'nin gelecekteki siyasal yapısı adım adım oluşturuluyor. Bunu, 12 Eylülde daha mükemmelinin oluşturulabilmesi için mecburi tatile giren oligarşik devletin restorasyonu olarak da değerlendirebiliriz.

Devlet aygıtının alacağı biçime ilişkin tartışmalar Türkiye'de kapitalizmin gelişmesi ve sınıfsal ayrışmanın netleşmesiyle paralel olarak yürüdü. Özellikle 1950 sonrasında tekelci burjuvazi kendi egemenliğini yeni bir dengede kuran her toplumsal bunalımda anayasa sorununu gündeme getirdi. Ekonomideki egemenliğini pekiştirdikçe tekelci burjuvazi geleneksel tüm bağlarından sıyrılma uğraşı içine girdi. Ama Türkiye gibi bir ülkede bunun gerçekleşmesi çok uzun bir sürecin eseri olabilirdi. Gerek büyük toprak sahipleriyle olan ilişkileri, gerekse burjuvazinin kendisi dışındaki kesimleriyle ilişkileri Türkiye'de tekelci burjuvaziyi tek başına egemen olmaktan alıkoymaktadır. Ama on yıllar tekelleri giderek daha üstün konumlara getirmiş, sınıfsal ayrışma ile beraber tekelci burjuvazi bu üstün konumlarına uyarlı siyasal yapıların oluşturulabilmesi uğraşı içinde olmuştur.

1960 sonrası anayasa ile ilgili dönen tartışmaların temelinde bu olgu yatmaktaydı. 1961 Anayasası kendisini yaratanların şiddetli izlerini taşımaktadır. Anayasacılık geleneği ile malûl TC bürokrasisi kendi siyasal ayrıcalıklarını artık sorgulanabilir duruma getiren Menderes hükümetini devirdikleri zaman, Osmanlı'dan beri kendilerinde gördükleri bu milletin babası olma misyonlarını, devlet yapısı içerisinde kendilerine

sağlayacakları ayrıcalıklı yerlerle garanti altına almaya kalktılar. Bunların en önemli biçimleri, içinde kendilerinin Milli Birlik Komitesi olarak ebedi bir yer alacakları ikinci meclis, hükümeti her an denetleyebilecek yetkilerle donatılmış ve "bağımsız" yargı (özellikle Anayasa Mahkemesi ve Danıştay), "Özerk kurumlar" "özgürlükçü" bir anayasaydı.

1961 sonrası siyasal tartışmalarda bu anayasa önemli bir yer tutacaktır. 1960 hareketini kısa bir süre içinde savuşturmayı beceren ve kendi kontrolü dışında böylesi hareketlerin meydana çıkmasını engellemek üzere ordu içinde bir dizi tasfiyeyi ve yeni düzenlemeyi yapan oligarşi, anayasayı değiştirtebileceği ortamı bir on yıl bulamadı. Ama bu on yıl boyunca ekonominin kendi yasaları işlemeğe devam etti. Gerek toprak sahipleriyle, gerek ticari sermaye ile ve gerekse asker-sivil bürokrasi ile olan ilişkilerinde yeni bir noktaya ulaşan tekeller bu imkânı 12 Mart döneminde buldular. Ama 12 Eylül'le kıyaslandığında 12 Mart biraz acemiceydi. 12 Martçılar yapmak istedikleri konusunda, "anayasanın bize lüks olduğundan" daha açık fikirlere sahip değildiler. O zamanların moda deyimi ile "anayasa kuşa çevrilmişti" ama bu operasyonun tekellere bir on yıldan daha fazla kazandıracak bir şeyi yoktu. Ekonomik ve siyasal bunalım derinleştikçe anayasadan şikâyetler artmaya başladı. Hatta Demirel iktidara geldiklerinde "...anayasayı baba-yasayı dümdüz edeceklerinden..." söz etmeğe başladı, siyasal bunalım 12 Eylül'e doğru evrimleşirken oligarşinin saflarından net öneriler de gelmeğe başladı.

Bunun özellikle 1980 yılında yoğunlaşması tesadüf değildir. Arada geçen on yıl, birçok siyasal alternatifi deneyen tekellerin bunalımının kaynaklarını daha iyi görmelerini sağlamıştı. Özellikle, cumhurbaşkanlığı seçimlerinin kilitlenmesi, devletin kuramsal yapısına ilişkin tartışmaların gündeme gelmesini getirdi. Bu noktada Demirel, o çarıklı erkan-ı harp

kurnazlığı içinde Cumhurbaşkanının doğrudan halk tarafından seçilmesi önerisini ortaya attı. Görünürde öneri son derece masum bir biçimde sadece Cumhurbaşkanının biran önce seçilebilmesini amaçlamaktaydı. Ama, bunun ardından başka nelerin gelebileceğini anlamak hiç de o kadar zor değildi. Tam bu sırada oligarşinin ideologluğunu üstlenmiş bazı çevrelerde yeni anayasa önerileri hazırlanmaya başlandı. Tercüman gazetesi ise, bu işin popülarize edilmesine uğraşmaktaydı.

Daha yakından izleyenler için anayasa ile ilgili açılan tartışmalar, tartışmayı açanların deyimleriyle "entelektüel bir egzersiz" olmaktan öteye bir anlam taşımaktaydı. Bu tartışmalara dikkat çekilen bir yazıda "anayasa değişikliği taslağının kısa dönemde gerçekleşebilirliği açısından değil oligarşinin kalbinde yatan aslanı göstermesi açısından son derece büyük bir önemi vardır" deniliyordu.[109] 12 Eylül sonrası gelişmeler bunu doğrulamaktadır. O zaman hem 12 Eylül darbesinin nedenlerini daha iyi kavrayabilmek, hem de buna bağlı olarak generallerin neyi yaratmak istediklerini daha yakından görebilmek için ortaya atılan bu anayasa değişikliği tasarısını bir kere daha gözden geçirelim.

1980 yılının Mayıs ayında Yeni Forum isimli bir dergide "Rejim ve anayasamızda reform önerisi" isimli bir yazı yayınlandı [110] Aynı günlerde dergi yazarlarından Aydın Yalçın ve Adnan Başer Kafoğlu bu önerilerini bir basın toplantısı ile açıkladı.

"Öneri" bir durum tespiti ile başlamakta ve şöyle demektedir: Türkiye bugün cumhuriyetin ilanından beri en buhranlı dönemini yaşamaktadır. Mal ve can emniyeti kalmamıştır. Devleti ve rejimi yıkmak ve ülkeyi bölmek hedefini güden aşırı cereyanların temel hak ve özgürlükler felsefesine sığınarak uzun süre müsamaha görmüştür... Bazı yargı organları, ha-

kimler hükümeti modelinin en belirgin örneklerini sergilemektedir... Seçim sistemi Parlamentodan istikrarlı hükümetler çıkmasını önlemektedir. Ve bazı yargı organları hükümeti her çeşit faaliyetlerinde ve özellikle kamu düzenini, hatta milli güvenliğin gereği olan kararları alıp uygulamakta büyük zorluklarla karşı karşıya bırakmaktadır."

Durum böyle özetlendikten sonra çözümünü ise şöyle formüle etmektedir: "Türkiye'nin kuvvetli bir devlete ihtiyacı vardır... Devlete kudret ve haşmetini iade etmek lazımdır..."

Devlete haşmetini iade etmek denilen şey aslında kapsamlı bir yetkinleştirme planıdır.

Bu planın birinci aşaması yasamacı organların yetkilerinin iyice kısılmasıdır. Öneri, "Parlamento üyelerinden bugün artık devlet yönetiminin hayli geniş ve derinliğine bilgi isteyen bir faaliyet alanı haline gelmesi karşısında, her konu ile aynı derecede yakından ilgilenmelerinin beklenmemesi gerekmektedir" deyip, çağımız kapitalist devletlerinin bu özelliğine dikkat çektikten sonra, Türkiye'de büyük ölçüde bu hale getirilmiş olan işleyişin, belirli dönemlerde yürütmenin seriliğini engelleyen yanlarının düzeltilmesini talep etmektedir. "Gerçekte asıl dert parlamentonun faaliyetlerini kolaylaştıracak ve yönlendirecek tedbirlerin alınmamış olmasındadır." Parlâmentonun faaliyetlerini "yönlendirebilmek" için şu tedbir önerilmektedir. "İngiltere'de 630 üyeli Avam Kamarası, Başkanın karşısında kırk milletvekili mevcutsa çalışmalarına başlar. Türkiye'de de aynı kaide benimsenirse sanırız ki kimse memleketimizin demokrasi dışına itildiğini iddia edemeyecektir." Böylesi bir durumda "...milletin kendi kendisini kendi vekilleri aracılığıyla yönetmesi demek olan demokrasinin..." bu millet % 15 vekili ile yönetildiğinde nereye gideceği sorusu ise öneri sahiplerini çok ilgilendirmemektedir.

Parlamentoda ikinci engel Senato'dur ve "Öneri" Senato'yu da kaldırarak yerini "...seçkin kişilere toplumumuz içerisinde seslerini duyurabilmek ve siyasetçilere ışık tutabilmek için yeterli bir imkân açabilecek bir Cumhuriyet Divanına..." bırakmaktadır. Elbette ki bu divan seçim gibi harc-ı alem şeylerle meydana gelmeyecek, kendileri gibi seçkin biri tarafından (Devlet Başkanı) atanacaktır.

Yasama organında önerilen bu değişiklikler "seçim Kanununda" ve "Partiler Kanununda" yapılması düşünülen değişikliklerle tamamlanmaktadır. "Islah edilecek" seçim sistemi ise küçük partnerin ve bağımsız adayların ortadan kaldırılmasını amaçlamaktadır. Özetle, eğer bir seçim bölgesinde hiçbir parti salt çoğunluğu elde edememiş-se burada seçim tekrarlanacak ve seçime "ülke çapında en fazla geçerli oy alabilmiş iki parti katılabilecektir." Böylece kendi seçim bölgelerinde, örneğin ulusal bilincin yüksek olduğu bazı Kürdistan illerinde adaylar en fazla oyu almış olsalar bile salt çoğunluğu sağlayamadıkları için ayıklanacaklardır. Önerinin deyimleriyle "Anayasa dışı cereyanlar ile bölücülüğün partileşerek parlamentoda temsil edilmemesi gayesine..." ulaşılmış olacaktır.

"Öneri"nin diğer yaratmayı amaçladığı değişikliklerle partilerin meclis gurupları ve partili bakanlar üzerindeki biçimsel olarak var olan denetim hakları bile ortadan kaldırılmakta, meclislerde soruşturma Önergesi verilebilmesi ise iyice kısıtlanmaktadır.

İkinci aşamada ise oligarşiyi uzun yıllar meşgul eden yargı ele alınmaktadır. "İdari Mahkemelerin idarenin takdir yetkisine tecavüz etmeleri ve idari işlem konusunda karar vermeleri önlenmelidir" diyerek Danıştay'ın yetkileri hedeflenmekte, aynı öneriyle Anayasa Mahkemesi de bir Anayasa Divanı'na çevrilerek aldığı kararların uygulanıp uygulanmayacağı Devlet Başkanına bırakılmaktadır.

En ilginç önerilerden birisiyle, burjuvazinin sınıfsal egemenliğini maskelemek de önemli bir yanılsama aracı olarak ortaya çıkan "hâkimlerin siyasal iktidardan bağımsızlığı" denilen ilkeye de son verilmektedir. Bunun somut işleyişi demek olan "hâkimlerin, hakimler tarafından seçilmesi ise ortadan kalkmaktadır.

Bu arada "Askeri yargının askeri disipline bağlanması" da talep edilmekte, son günlerin moda deyişiyle "...emir komuta zinciri içinde ve emirle..." hareket edecek mahkemeler istenmektedir.

Yürütmenin elini kolunu bağlayabileceği düşünülen bütün engeller ortadan kaldırıldıktan sonra sıra yürütmenin yetkilerinin artırılmasına gelmiştir.

"Hükümetler için göreve başlarken meclisten güvenoyu alma mecburiyeti" kaldırılmaktadır. Güvenoyu almadan göreve başlayabilecek bu hükümetlerin daha sonra meclis tarafından düşürülebilmesi ise alman tedbirlerle iyice zorlaştırılmaktadır.

Hükümetin yetkilerinin artırılmasını en açık bir şekilde izleyebildiğimiz alanlardan birisi, mahalli idareler ile merkezi idare arasındaki ilişkilerdir. "Merkezi idare mahalli idare üzerindeki vesayeti yeniden tam olarak kurulmalıdır."

Gene aynı olguyu izlememizin mümkün olduğu bir diğer alan da üniversitelerle devlet arasındaki ilişkidir. 61 Anayasası'nın "özerk kurumları" tek tek ortadan kaldırılmaktadır. "Üniversiteler hükümetçe tespit edilecek, eğitim, öğretim ve araştırma ilkelerine ve üniversitelerde düzenin korunması ile ilgili olarak vereceği talimata uymak zorunda olmalıdırlar." "Devlet Başkanı hükümetin teklifi üzerine, Milli Eğitim Bakanlığının üniversitelere doğrudan doğruya karar verebilmelidir."

Bu önerinin şahikasını oluşturan Cumhurbaşkanının yetkilerine geçmeden birkaç noktaya daha değinelim. Bunlardan birisi asker ve sivil bürokrasinin üst kesimlerini tekellere bağlayan binlerce bağın güçlendirilmesine ilişkin olarak ...özellikle yüksek idari ve teknik mevkilerde bulunanların net gelirlerinin geniş ölçüde artırılması " önerisi..

Bir diğeri ise "genellikle Cumhuriyetin varlığına ve onun dayandığı nitelik ve ana ilkelere aykırı kanaat taşıyanların kamu görevlisi olamayacaklarına dair anayasa hükmü, Anayasaya aykırı kanaat taşıyanların nasıl saptanacağı sorusu hemen devletin istihbarat örgütlerinin nasıl bir gelişme göstermesi gerektiğini akıllara getiriyor. Bir başka deyişle, bu gelişme özellikle yüksek bir teknolojik düzey kullanımı ile devletin "yurttaşlar" üstündeki kişisel deneti inin büyük ölçüde artması demektir. Metropol ülkelerde bunun gerçekleştirilebildiğini hatırlarsak, öneri sahiplerinin esin kaynakları hakkında daha net fikirlere sahip olabiliriz.

Önerinin belki de en çarpıcı noktası Devlet Başkanlığı ile ilgili olan kısımlarındadır. "Türkiye'de, kanaatimizce, Devlet Başkanlığına devleti kollamak ve korumak için çok kuvvetli yetkiler vermek lazımdır." "Türkiye'de artık olağanüstü hal yetkileri ve hatta sıkıyönetim yetkileri yeterli değildir!.." "Cumhurbaşkanı olağanüstü yetkileri kullanarak gereken her tedbiri tek başına emirname ile alma yetkisini kullanmayı kararlaştırabilir..." Cumhurbaşkanı bu kararı tek başına, emirnameyle alır ve durumu bir mesajla millete ve Büyük Millet Meclisine bildirir. Bu yetkisini kullanırken yasama yetkisini de üzerine almış olacaktır. Bu dönemde Cumhurbaşkanı bütün halk oylamalarını erteleyebilecektir. Aynı süre içerisinde hükümet tamamıyla Cumhurbaşkanına tabi olacak ve Cumhurbaşkanı Başbakanı, Bakanları serbestçe tayin edebilecek ve görevlerine son verebilecektir. Bu süre içerisinde hükümet

meclisten güven isteğinde bulunamayacak ve meclis de hükümet aleyhine gensoru veremeyecektir. Bu yetkiye ilişkin kararnameler yargı denetimine tabi olmayacaktır. Cumhurbaşkanı genel milletvekilleri seçimleri ile milletvekili ara seçimlerini ve her nevi mahalli idare seçimlerini erteleyebilecektir." Ve bütün bu dönemde Cumhurbaşkanı "Anayasa kaidelerinin uygulanabilmesini erteleyebilecektir."

Bir padişahı andırır yetkilerle donatılacak bu Cumhurbaşkanının nasıl seçileceği konusunda da "öneri" sahiplerinin elbet söyleyecek sözleri var. Cumhurbaşkanı doğrudan halk oyuyla seçilecek. Böylesi bir seçim Cumhurbaşkanına "milletin tümünü" temsil etme görünümünü verecek. Sadece ufak sayılabilecek bir kısıtlama var (!) Seçimlerde aday olabilmek için 450 kişilik mecliste en az 100 oy alabilmek gerekiyor.

Bu kapsamlı plan emperyalizm çağında kapitalist devletin, özellikle emperyalist metropollerde aldığı biçimler göz önünde tutularak hazırlanmıştır ve tekellerin devlet aygıtının merkezileştirilmesi, bürokratik aygıtı yetkinleştirilmesi ve yürütmenin güçlendirilmesi taleplerini karşılamayı amaçlamaktadır.

Öneri sahipleri bu planlarını sunarken şöyle demektedirler "Ülke ve millet bütünlüğü, hür demokratik cumhuriyetin kollanmasında acz gösterilirse geniş halk kitlelerinin faşizm veya ona akraba bir eğilime girmesi engellenemeyebilir. " " bu anlamda faşizm ülkemizde geniş halk kitlelerinin komünizm ve bölücülüğün her çeşidine karşı duyduğu şiddetli tepkiler önlenemez ise bir süre sonra ciddi bir tehlike teşkil edebilir.

Bu satırlar basit bir demagojiden ibaret değildir.

12 Eylülden sadece dört ay önce oligarşinin bir takım gözde ideologları, devlet aygıtının kapsamlı bir restorasyonu gerçekleşmediği takdirde, sistemin giderek faşizmin devreye

sokulması noktasına ulaşacağına dikkat çekmekte idiler. Bu olgu göz önüne alınmadan ne Generallerin adım adım yaratmakta oldukları yeni düzenlemelerin gerçek anlamları kavranabilir, ne de faşist hareketin bugünkü durumu hakkında harcı âlem açıklamaların dışında berrak fikirlere sahip olunabilir. 12 Haziran 1980 tarihli ÖNCÜ Dergisinin 2.sayısında anayasa tartışmalarına dikkat çekilmekte ve yukarıda özetlediğimiz görüşlerle bu tartışmaların gerçek amaçlarının ne olduğu anlatılmaktaydı. Aynı yazıda daha sonra şöyle denilmekte idi: "Bütün bunların gösterdiği çok önemli bir şey vardır. Bunalımın derinleşmesiyle birlikte oligarşi süratle karar noktasına gelmektedir. Şöyle ya da böyle hedef belirginleşmiştir. Açık bir diktatörlük."

- II -

Tam dört ay sonra Türkiye'de askeri bir diktatörlük kuruldu. Cuntacı generaller açık bir şekilde devlet aygıtını yeniden düzenlemeden ve aksayan yönlerini ortadan kaldırmadan gitmeyeceklerini söylediler. Ve yukarıda bahsettiğimiz anayasa değişikliğinin sahipleri generallerin en mutemet adamları oldular. Öneri sahiplerinden Adnan Başer Kafoğlu Devlet Başkanlığının Danışmanı oldu Bugün doğrudan cuntanın başına bağlı olarak yeni anayasayı hazırlamakla görevli. Coşkun Kırca Birleşmiş Milletler'de Türkiye'nin daimi temsilciliğini sürdürmekte. Kendisi ise Newsweek Dergisine "Ben hükümetimden emir almam, yapılması gerekeni söylerim, gereği yapılır... "diyebilecek kadar ayrıcalıklı bir pozisyonda olduğunu açıklamakta sakınca görmemekte. Önerinin sahiplerinden Aydın Yalçın'ın ismi yeni anayasanın mimarlarından biri olarak geçiyor. Kendisi bir yandan ABD uzmanlarının ve bu arada meşhur Commer'in katıldığı toplantılarda cunta adına boy gösteriyor; bir yandan da gene Forum Dergisi yazarlarından Osman Okyar'la birlikte uluslararası terörle ilgili açıklamalar-

da bulunmak üzere ABD Kongresine çağırılıp dinlenebilecek kadar da emperyalizmin güvenine mazhar olmuş bir şahsiyet.

Yukarıda bahsettiğimiz önerilerin sadece birer tartışmadan daha fazla bir şeyler ifade etmesinin nedeni bugün bu fikirlerin oldukça revaçta olması. Hazırlanan ve Kurucu Meclis'e onaylatılacak olan Anayasanın, bir çeşit başkanlık sistemine geçeceği şimdiden açıkça ortaya çıktı. Başkanlık sisteminin yanı sıra önerinin birçok maddesi hiç de Kurucu Meclis'in toplanması beklenmeden paşalar tarafından kanunlaştırılmakta.

Devlet Başkanlığı sistemine geçileceğinin en açık belirtilerinden birisi Devlet Denetleme Kurumu adlı kuruluşun oluşturulmuş olması. Bu kurum sadece cuntanın işbaşında olduğu dönem için değil daha ilerisini de kapsayarak kuruldu. Devlet Denetleme Kurumu, Devlet Başkanı tarafından atanan dokuz üyeden oluşuyor. Bu üyeler altı yıl için seçilecekler ve üçte biri iki yılda bir yenilenecek. Kurulun yetkileri Silahlı Kuvvetler ve Yargı dışında tüm kuruluşları Devlet Başkanı adına denetlemek. Bu yasa cuntanın planlamakta olduğu siyasal düzenin başkanlık sistemi olacağını göstermekle kalmıyor, aynı zamanda bu devlet başkanının "öneri"dekilere yakın yetkilerle donatılacağını da gösteriyor.

Cuntanın gerçekleştirdiği önemli değişikliklerden bir diğeri yargı fonksiyonunun yeniden düzenlenmesine ilişkin. Bu düzenlemeler arasında en önemlisi "bağımsız yargı" denilen işleyişe son verilmesi. Bu işleyişte yargının "bağımsızlığını" sağlayan hakimlerin hakimler tarafından seçilmeleridir. 1961 Anayasası bu konuda getirdiği hükümlerle "Yüksek Hakimler Kurulu" ve "Yüksek Savcılar Kurulu"nu kurmuş ve siyasal iktidarın yargıç ve savcıların özlük işlerine karışabilmesini engellemeğe çalışmıştı. Bu işleyiş cuntanın kabul ettiği 14 Mayıs 1981 tarihli ve 2461 sayılı yasa ile ortadan kaldırılmıştır. Yeni yasayla 1961 Anayasasının 143, 144. maddeleri fiilen

değiştirilmiş olmaktadır. Yeni yasayla YHK ve YSK yerine altı kişiden oluşacak "Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu" kurulmuş bulunmaktadır. Bu kurulun iki üyesi Devlet Başkanı tarafından atanacaktır. Diğer üç üyesi ise Adalet Bakanı, Bakanlık Müsteşarı ve gene Bakanlık özlük İşleri Müdürü olacaktır. Böylece mahkemeler doğrudan doğruya yürütmenin emri altına verilmektedir. Bununla da kalınmamakta aynı yasayla Adalet Bakanı'na istediği yargıcı altı aylık sürelerle asli görev yerinden almak yetkisi de tanınmaktadır. Bu hükümle istenilen davanın istenilen hâkimle görülebilmesi sağlanmaktadır. "Doğal hâkim" denilen işleyiş de bu şekilde tarihe karışmaktadır. Ayrıca, hâkim ve savcıların bu kurula ilişkin olarak Danıştay'a başvurma hakları da kaldırılmakta ve bu itirazların gene bu Kurul'a yapılabileceği hükmü getirilmektedir.

Aynı yasa Yüksek Mahkeme diye isimlendirilen Yargıtay ve Danıştay'ı da yürütmenin emrine vermektedir. "Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu" aynı zamanda yüksek mahkemelerin üyelerinin de atama işlemlerinden sorumlu olmaktadır. Böylece tekellerin ve onlara bağlı çevrelerin Danıştay'la ilgili en önemli yakınma nedenleri ortadan kaldırılmıştır. Başka bir yasayla da Yargıtay Başsavcısının Devlet Başkanı tarafından atanacağı hükmü getirilmiştir.

Hazırlanmakta olan Devlet Güvenlik Mahkemeleri Yasasıyla bu mahkemeler ortadan kalkmadan önce sahip olduğu yetkilerden daha genişleriyle yeni baştan kurulmaktadır. Yeni düzenlemede DGM'ler doğrudan doğruya siyasal iktidara bağımlı olacaklardır.

Yargı konusunda yapılması eksik kalan tek düzenleme Anayasa Mahkemesine ilişkindir. Kurucu Meclis'te ya da daha önceden bu konuda da yukarıda özetlediğimiz "öneri" paralelinde bir değişiklik beklemek yanlış olmayacaktır.

Yargıya ilişkin yasalarda da gördüğümüz Devlet Başkanının geniş yetkilerine bir başka örnek de "Yüksek Öğrenim Yasa Tasarısıdır" Bu konuda da 1961 Anayasasının getirmiş olduğu "özerklik" ilkesinden vaz geçilmekte, üniversiteler resmi olarak yürütmeye bağlanmaktadır. Devlet Başkanı, yeni tasarıya göre, "üniversitelerin rektör, dekan ve dekan yardımcılarını gösterilecek adaylar arasından atayacaktır. Gene bu yasa tasarısına göre bir Yüksek Öğrenim Kurumu-YÖK-oluşturulmakta ve üniversitelerde bölüm düzeyinde bile bu kurum yetkili kılınmaktadır. On altı kişiden meydana gelecek bu kurum da atama yoluyla seçilecektir. Yükseköğrenime ilişkin yasaların tartışılması sırasında bu tartışmaları yürüten bir amiralin basına yansıyan görüşleri de oldukça ilginçtir. Şöyle demekte bu amiral " Nedir kastettiğiniz? Üniversitelerin kendi yönetimlerini seçmesi mi? Bu iş ne hale geldi, söyleyeyim size. Neredeyse öğrenciler bir araya gelip üniversite yönetimini seçecek. Olmaz böyle şey. Üniversite demek disiplinsiz yer demek değildir. Bize dikkat ediniz. Hiç üsteğmenler bir araya gelsin yüzbaşılarını seçsin diyebilir miyiz? O zaman yüzbaşı üsteğmene şirin gözükmek zorundadır. Ama, bir husus var... Yüzbaşıyı üsteğmenler seçmez ama ona saygı duyar. Bugün Türkiye yeni baştan inşa edilirken üniversiteleri de belirli bir disiplin içine sokmak zorundayız." (Tercüman 19.8.1981) [111]

Bu sözler cuntacıların da, askeri bürokrasinin üst kesimlerinin de demokrasi hakkındaki görüşlerini büyük bir açıklıkla yansıtmaktadır. Bu adamlar bütün ülkeyi ellerinden gelse bir kışlaya çevirmek istemektedir. Ve şu anda Türkiye'yi yeniden inşa ederken tüm toplumsal dokuya bir garnizon disiplinini egemen kılmak amacındadırlar.

Yükseköğrenimle ilgili yasaların önemi ise bu kurumların düzenin ideolojisinin yeniden üretildiği kurumlar olmalarıdır.

Bu kurumlarda yürütmenin mutlak hâkimiyeti bir başka gelişmeyle tamamlanmaktadır. Bu da tekellerin üniversiteye doğrudan hâkim olmalarını sağlayacak olan Milli Eğitim Vakfıdır. Gerçi bugüne kadar bazı üniversitelerde vakıflar üniversitelere hâkim olmak doğrultusunda önemli adımlar atmışlardır ama bu kez Milli Eğitim Vakfıyla tüm milli eğitim tekellere devredilmektedir. Ekonominin Turgut Özal'a devredildiği bir ülkede bu gelişme pek şaşırtıcı değildir. Bu vakfın yönetimi ilk yıl içerisinde 250 000 TL bağış verenlerden oluşacak, daha sonra da vakfa girmek olanaksız olacaktır. Vakfın ilk yönetim kurulunda Sakıp Sabancı vehbi Koç, Aydın Bolak var. Ankara ili yönetiminde de ilgi çekici isimler var. Bunlardan birisi Lockheed rüşvet skandalının kahramanlarından Nezih Dural, bir diğeri de yönetim kuruluna seçildikten kısa bir dönem sonra Şeker Fabrikaları müdürüne rüşvet vermekten tutuklanan Cemil Özgür.

Devletin merkezileştirilmesi ve yürütmenin yetkilerinin artırılması doğrultusunda bir diğer değişiklik de belediyelerle ilgili. "Öneri"de belirtilen noktalardan biri de buydu. Cuntanın komisyonlarında hazırlanan yeni belediyeler yasa tasarısında bir ara belediye başkanlarının atama yoluyla göreve getirilmeleri bile söz konusu edilmişti. Şu anda cuntanın gündemindeki tasarıda ise "Hükümetin belediye meclislerini gerektiğinde feshedebileceği ve belediye başkanlarını görevden alabileceği hükmü" yer almakta.

Bu ve buna benzer yasalar, bir yandan yasalaşırken, bir yandan da yenileri cuntaya sevk edilirken başka gelişmeler de olmakta. Bunlar arasında olağanüstü hal yasası, polisin yetkilerini artıran düzenlemeleri, sıkıyönetim yasasında yapılan değişikliklerle sıkıyönetim komutanlarının yetkilerinin genişletilmesini saymak mümkün. Bir diğer gelişme de devletin

istihbarat aygıtının yetkinleştirilmesi. Ankara'da kurulan, bilgisayarla donatılmış bir bilgi toplama merkezi kuruldu.

Kayda değer bir önemli nokta da Bölge Valilikleri sistemine dönüş istekleri. Özellikle bu uygulamanın tek parti dönemindeki örnekleri, bölge valiliğinin özellikle Kürdistan'da kazandığı önemi hatırlatıyor. Son derece yanış yetkilerle donatılmış bulunan Bölge Valileri tek parti döneminin Kürdistan'daki sömürge yöneticileriydiler.

Bu gelişmelerin Kurucu Meclis toplandığında bir bütünlük kazanacağı açıktır. Kurucu Meclis yeni seçim kanununu, yeni partiler kanununu kabul edecektir. Seçim kanununun küçük partilerle bağımsız adayların seçilebilmesinin önüne yeni yeni kısıtlamalar çıkarması beklenen gelişmeler arasındadır. Yeni partiler kanunu ise topluma egemen kılınmak istenen "emir-komuta ilişkisini" siyasal partilerde somutlayacaktır.

Tekellerin tüm ideologları bu tedbirlerin gerekliliğinde hemfikirdirler. Tartıştıkları biçime ilişkin sorunlardır. Bir kısım akademisyen ise Devlet Başkanına tanınan son derece güçlü yetkilerin ileride sorun olacağı kaygısında birleşmektedir. Bu kişiler yürütmenin güçlendirilmesinde, Senatonun kaldırılmasında bugün cuntaya hâkim olan ideologlarla aynı şeyleri savunmaktadır. Önerdikleri farklı nokta ise yürütmeyi, "meclise sorumlu hükümetin kimliğinde güçlendirmektir" Bu isimlerin arasında Mümtaz Soysal'ın bulunması ilgi çekicidir.

12 Eylül açık diktatörlüğü bu düzenlemeleriyle yeni bir devlet biçimi yaratmayacaktır. 12 Eylül öncesinde TC'ye egemen olan ilişkiler mantığı gene aynı kalmaktadır. 12 Eylül öncesinden de devlet aygıtı bürokratik yapının gelişmiş olduğu yürütmenin yetkilerinin meclislerle sınırlanmadığı, militarizmin devlet hayatına egemen olduğu bir yapıydı. Kanun kuvvetinde kararname çıkarma yetkisinde olan ve gerekirse

seçilmemiş kimselerden oluşan bakanlar kurulu yasamanın üstüne çıkabilmekte idi. MGK denilen ve tamamı ile asker ve sivil bürokrasinin en seçkin üyelerinden meydana gelen bir kurul sözde danışma ile görevli iken tüm temel konularda fiilen yürütmeci aygıtın başı durumundaydı.

Yeni düzenlemeler bu işleyişi temelden değiştirmemekte, sadece yetkinleştirmektedir. De facto olan bir takım işleyişler yasallaştırılacaktır. 1961 Anayasasını yaratmakta olduğu bir dizi dezavantajdan kurtulunacaktır. Açık diktatörlüğün sona erişinde sistem tekrar kendisini maskeleyecek seçim gibi kurumlara büründüğünde, geri planda son derece yetkin ve merkezileşmiş bir devlet aygıtı kalacaktır.

12 EYLÜL DARBESİ VE GELİŞİM SÜRECİ

SOSYALİST İŞÇİ. Sayı 1. 12 Eylül 1981.

Sınırları belirsiz "sosyalist hareketimiz" 50, 60, 70'li yıllardan sonra tamı tamına bir periyodiklik içerisinde 1980'in ikinci yarısında egemen sınıfların öncekilerden daha şiddetli bir saldırısıyla yüzyüze geldi. Bunlardan 60'da "sosyalist hareketimiz daha önce yemiş olduğu darbenin" altında öylesine ezilmişti ki, saldırıya hedef olabilecek varlığa bile onca yılda sahip olamamıştı. Ayrıca, şurası da kuşku götürmez bir gerçek ki, 1960 hareketi, sonuçları itibarıyla fazla olmasa bile, harekete geçen sınıfların niteliği açısından diğerlerinden oldukça farklılık arz etmekte idi.

Egemen sınıfların bu periyodik denilebilecek saldırıları kuşkusuz ki, yalnızca zamansal bir tesadüften ibaret değildir. Özellikle 1960'lardan sonra gerçek karakteri açık bir biçimde gözlenilebilir hale gelmiş olan Türkiye kapitalizmi, bütün çarpıklığı içerisinde sınıflar ayrışmasına hız verdikçe doğal olarak toplumsal çalkantıları da aynı hızla üretmektedir. Buna karşılık egemen sınıflarda bu çalkantılar gerçek temellerine ulaşmadan, açık sınıfsal nitelikler kazanmadan düzenin koruma mekanizmalarını harekete geçirmekte ve henüz kendisi için ölüm kalım sorunu olma özelliği arz etmeyen çalkantıları bastırmakta ve birkaç yıl için toplumsal bir muhalefet gör-

meksizin, kendisi için zaruri olan hedeflere bütün gücüyle ulaşmaya çalışmaktadır.

On yıl arayla vuku bulan iki darbe hareketi toplumsal gelişmenin ve hareketin farklı boyutlarda olduğu dönemlerde cereyan etmiş olmalarına karşın, zamanlama açısından büyük benzerlik arz etmektedir. Toplumsal hareket henüz kendisine sınıfsal ifadeler kazandırma aşamasındayken, çözmek zorunda oldukları sorunların baskısı altında sıkışan egemen sınıflar ikinci bir darbeyi dana fazla geciktirmeyi akıllıca bulmadılar. Gerek solun olsun ve gerekse kendilerinin olsun, beklediklerinden dana kısa bir sürede önemli yollar katettiler. Altı ay içerisinde hiç bir ciddi muhalefet hareketiyle yüz yüze olmadıkları bir konuma ulaştılar.

Bu hep böyle mi devam edecektir? Devrimci hareket birazcık kendini toparlayıp siyasi sahnede birazcık görünür olduğunda egemen sınıflar şu ya da bu gerekçenin ardına gizlenmiş olarak saldıracaklar ve sol hareketi yeniden "partileşme sürecine" mi sokacaklardır? Eğer hikâyemiz genel çizgileri itibarıyla aynen cereyan edecek olursa, başka türlüsünün olanaklı olmadığı aşikârdır. Kendisi için giderek tehlike arz edeceğine emin olduğu bir hareketin serbestçe gelişmesine hiç bir egemen sınıf izin veremez. Tehlikenin, gelişmesinin olanaklı olan en kısa sürede durdurulması gerekir. Buna gücünün yeteceğine inandığı noktada her egemen sınıf ilk saldırıyı başlatır. Aksinin olduğu şimdiye değin hiçbir tarih kitabında görülmemiştir, Eğer durum bu ise, nasıl olur da tarihte sınıf savaşlarının son aşamada egemen sınıfların devrilmesiyle sonuçlandığını okuyabiliriz. Bu hikâyemizin bir yanıdır. Bir başka yanı ise, egemen sınıfların başlattıkları saldırılarında başarılı olamamalarının, "yılanın başını küçükten ezememelerinin" mutlaka bazı koşulları vardır. Ve, Türkiye'deki durum da bütün tekrarlanmalara karşın aynıyla tekrarlanmaya-

caktır. Ancak, tekrarlanamamasının koşulları, bu tekrarlanışların doğru bir analizinde ve bu analizin sağlayacağı çalışma tarzı, örgüt ve devrim anlayışlarında, yani sağlıklı bir Komünist anlayışta yatmaktadır.

Bu söylediğimiz ne anlama gelmektedir? Sürdürdüğümüz pratiğin ve ona ait görünen teorilerin gözden geçirilmesi ve sürdürülen pratiğin temelinde yatan aksaklığın görülmesi. Bu basit bir çalışma veya bir çırpıda kafalara nakşedilebilecek tek bir nokta değildir, elbet. Ancak, bu çalışma bizler için de bugün başlamış olmayacaktır. Bu güne değin dile getirilmiş olan gerçekler hali hazırda ortadadır ve bu analizlerde* dile getirilmiş olan bu gerçeklerin doğrulanmalarını bir kere daha bulacağız.

Her şeyden önce dünya komünist hareketinin içerisinde bulunduğu durum doğru bir bakış açısına ulaşabilmek için son derece olumsuz görünmektedir. Ne var ki her olumsuz durum olumlunun yaratılabilmesinin öğelerini ve imkânlarını da içerisinde taşıdığı gerçeğini tekrarlamaya fazla gerek yoktur. Türkiye'de sürmekte olan sol pratiğin genel karakteri fazla dikkatli bile olmaya gerek kalmadan, sınıfsal mahiyeti itibarıyla ele alındığında esas olarak küçük burjuva diye nitelenebilir. Geçiş halinde de olsa esas karakteri itibarıyla kapitalistleşmiş olan bir toplumda, bu toplumun en ilerici sınıfının karakterize edemediği toplumsal hareketlerin düzeni tehdit edici boyutlara ulaşıp, egemen sınıfların söküp atamayacağı bir karakter kazanabilmesini olanaklı olarak kabul etsek bile, bunun ne kadar olanaklı olduğunu on yılların pratiği ortaya koymaktadır- yeni bir topluma doğru yürüyebilmesi asla olanaklı değildir. Bunun ötesinde toplumsal muhalefet hareketinin o toplumda en solda yer alan öğesinden yoksun olarak egemen sınıfları yerlerinden edebilecek bir boyut kazanması pek olanaklı değildir; bizim pratiğimizin gösterdiği de budur.

Toplumun muhalif tek istikrarlı sınıfının ideolojik ve fiili olarak damgasını basamamış olduğu hareketlerin, egemen sınıfların saldırılarının yarattığı büyük sarsıntılar karşısında kendi istikrarlarını koruyabilmeleri ve örgütsel varlıklarını egemen sınıflar açısından tehlike olmaya devam edecek boyutta sürdürmeleri elbette ki olanaklı olamaz. Bu tür hareketler dayandıkları tabanın karakterine uygun bir biçimde saldırılar karşısında, tabanın gösterdiği tüm istikrarsızlıkları kendi yapıları içerisinde izleyeceklerdir. Egemen sınıflar da bu gerçeği iyi bildiklerinden olacak, düzene muhalif hareketlerin proleter bir karakter kazanmasına olanak tanınmaksızın, proleter karakter kazanmanın imkânlarının yükselir göründüğü dönemlerde saldırılarını genişletmekte ve ideolojik-pratik olarak küçük burjuva karakterle malûl hareketlerin kısa süre içerisinde dağıtılmasını sağlamaktadırlar.

Buraya kadar söylemiş olduklarımızın elbette ki ancak ihtilalci akımlar açısından bir anlamı vardır. Marksizmin ihtilalci özünü kavramış, onu egemen sınıflar tarafından kabul edilebilir bir hale sokma çabasında olmayan akımların kavraması gereken budur. Bunun yanında, tersine, reformist bir temeli benimsemiş olan akımlar işçi sınıfı partisi olsalar da, yani sınıf içinde örgütlenmiş olsalar da, ne düzen açısından bir tehlike arz ederler -dolayısıyla- ne de egemen sınıfların şiddetli saldırılarıyla karşılaşarak sık sık yıkıma uğrama olgusuyla yüz yüze gelirler. Eğer Türkiye'de bazı reformist akımlar böyle bir tehlikeyle karşılaşıyorlarsa, bu, esas olarak egemen sınıfların gelişmekte olan ihtilalci akımlara saldırma zorunluluğunun bir çeşit yan ürünü olarak ortaya çıkmakladır. İhtilalcilere saldırma durumunda olan egemen sınıflar geçerken çeşitli reformist akımlara da çarpmakta ve düzene karşı hiçbir korunma mekanizması geliştirmemiş olan bu akımları da kolaylıkla dağıtmaktadır.

Egemen sınıfların toplumsal muhalefet üzerine yönelttikleri şiddetli saldırıların soyut çerçevesi bu ise de, olayın gerçekleşme biçimini ve anını tayin eden bir de somut yanı vardır. Bu somutluk ifadesini ekonomik ve sosyal gelişmede bulur.

İki yıllık sıkıyönetim uygulaması, askerlerin "uyarıları", erken seçim denemelerinden sonra gündeme 12 Eylül Darbesi'nin gerçek karakterini kavramak sadece entelektüel bir merak konusu değil, doğrudan doğruya ona karşı verilecek olan mücadele hattının doğru bir biçimde çizilebilmesi için başta gelen gerekliliktir. Darbeden bu yana sol hareketimizin büyük bir kısmı hemen hiç bir tereddüt geçirmeden onun bir "faşist darbe " olduğunda birleşti. Bunlar içerisinde SBKP politikasına bağlılığı esas almış siyasal akımların tutumu dışında beklenenin ötesinde bir tutumla karşılaşmadık. Tekelci burjuvazinin ancak iki devlet biçimi olabileceğine inananlar buna faşizm demekten başka bir şey yapamazlardı. Esas olarak bir önceki dönem de bir başka çeşit faşizmdi. Tekelci burjuvazi için faşizmin ancak çeşitleri olabilirdi, özünde bunlara takılmış olan SBKP politikasını takip etmeyi esas almış olduğunu söylediğimiz akımlar teoride farklı bir bakış açısına sahip değillerdir. Diğerlerinden farklı olarak makro politikayla olan bağlantıları zaman zaman onlara bazı yönetimlere "askeri yönetim" dedirttirir. Bu askeri yönetimler aynı zamanda faşist diye niteleyebildikleri yönetimlerdir de. Ancak, bu defa kontrpiyede kaldılar.

Mevcut askeri diktatörlüğü faşizm olarak değerlendirmeyen TKP'nin konumu ise tam tamına SBKP'nin Türkiye'ye karşı izlemekte olduğu politikanın bir izdüşümüdür. Sorunu detant ve generaller çetesinin Sovyetler Birliği'ne karşı izliyor göründüğü politikaya bağımlı bir çerçevede ele alan SBKP mevcut askeri diktatörlüğe saldırmayı doğru bulmadığı içindir

ki onu faşist diye nitelememiştir. Dünyada olup bitenlere göz atılırsa SBKP benzeri türden bazı darbeleri faşist diye nitelemekte, bazılarını ise askeri yönetim nitelemesi ardında "idare" etmektedir. Bu nitelemeler hiç bir teorik mülahazanın sonucu değil, doğrudan doğruya dünyada izlenmekte olan siyasete o an için uygun düşüp düşmemesinin getirdiği "pratikçe" kararlardır.

Cunta başlarının Sovyetler Birliği ile iyi komşuluk ilişkilerini sürdüreceklerini ve ticari ilişkilerini daha da geliştireceklerini ve "ulusal çıkarları titizlikle savunacaklarını" söylemiş olmaları, cuntanın, faşist olarak değil de "askeri yönetim" olarak değerlendirilmesi için yetmiştir. Bunun ötesinde Türkiye devrimci hareketinden hiç bir umudu olmayan SBKP, kendi politikasını Türkiye devrimci hareketine göre değil, kendisinin cunta içerisinde tespit ettiği çelişkilere göre ayarlamayı daha doğru ve "verimli" bulmaktadır.

Sahibinin sesi olmayı hiç bir siyasal akıma kaptırmama kararlılığında olan TKP de kendisini SBKP'ye göre ayarlamakta gecikmemiştir. Baştaki şaşkınlığın ardından bunun bir faşist diktatörlük değil, askeri yönetim olduğunda karar kılmıştır. Bu tanımlama hiç bir teorik mülahazanın sonucu olmayıp askeri diktatörlüğe karşı yumuşak bir muhalefet politikası izlemenin adıdır.

Bizim askeri diktatörlük deyimini kullanmamız bunlardan tamamen ayrıdır. Önce izleyeceğimiz politikayı tespit edip ona göre bir isim uydurmadık. Savuna geldiğimiz devlet ve devlet biçimleri üzerine olan görüşlerimizde neye faşizm, neye askeri diktatörlük, neye burjuva demokrasisi vs. demekte olduğumuzu olayların gelişmesinden çok önceleri ortaya koymuştuk. Cuntanın hemen öncesinde, muhtemel olanın bir askeri darbe ve bir askeri diktatörlük olduğunu, bu askeri diktatörlüğün, sınıf mücadelesinin somut durumuna göre bir faşist

diktatörlüğe de evrilebileceğini anlatmaya çalıştık. Sınıflar mücadelesinin o günkü somut durumu egemen sınıflar açısından bunu gerekli ve olanaklı kılmaktaydı ve öyle de oldu.

Neydi bu sınıflar mücadelesinin durumu? Niçin olanaklı ve gerekli olan buydu, onlar açısından? Cunta kendi gelişini iki temelde açıklamaktadır. Biri "sürmekte olan anarşiye son vermek", diğeri de "rayından çıkarılmış olan ekonomiye istikrar kazandırmak" Bu iki madde altında toplanan talepler aynı şeyin "onların" dilin de ayrı düzeylere ilişkin ifadesinden başka bir şey değildir. Cunta başlarının "anarşi" dedikleri sınıflar çatışması, "ekonominin rayından çıkarılması" dedikleri ise Türkiye kapitalizminin bizzat kendisinin üretip, yaşamaya devam edebilmek için çözmek zorunluluğunda olduğu sorunlardı. Aslında ne anarşi vardı ne de ekonominin rayından çıkarılması. Türkiye kapitalizmi, kapitalizmin irrasyonelliğinin yanında kendi çarpıklığının sonucu olarak da her on yılda bir çözmesi gereken dağlar gibi sorun biriktirmektedir. İşte bu biriken sorunlar sonucudur ki egemen sınıflar, sınıflar mücadelesinin uygun bir anında açık saldırıya geçmekte bir yandan toplumsal muhalefeti dağıtırken diğer yandan da sorunlarına çözümler getirmeye çalışmaktadırlar. Bu iki olgu şimdiye değin hiç birbirinden ayrılmamıştır.

12 Mart darbesi olduğunda Türkiye kapitalizmini gelişmesine uygun yeni atılımlar yapabilmek için kendi ittifaklarını bozmaya ve 27 Mayıs darbesinin sonucu olan yasal engellerden kurtulmaya çalışmıştı. Ancak tekelci burjuvazinin atılımının zamansızlığı ve bu atılımı gerçekleştirmek için gerekli güçlülüğe ulaşamamış olması, gerek düşündüğü yasal düzenlemeler konusunda ve gerekse ittifaklar konusunda olsun ancak sınırlı bir başarıya ulaşmasını getirdi.

27 Mayıs Anayasası, içerisinde taşıdığı küçük burjuva izlerle, normal zamanlardakinden farklı bir biçimde engeller ya-

ratmakta idi. Küçük burjuvazinin demokrasi özlemlerinin bir ifadesi olarak anayasaya girmiş olan maddeler, kriz dönemlerinde tekelci burjuvazinin sahip olmayı zorunlu gördüğü mutlak erk ile şiddetle çatışmakta ve geniş halk yığınlarına siyasal muhalefetlerini sergileyebilmek için çeşitli olanaklar tanımaktaydı. Oligarşi, kurduğu ideolojik ve örgütsel bağlarla geniş halk yığınlarını peşinden sürükleyebildiği ve siyasal partileri aracılığıyla geniş yığınlarla şiddetli çatışmalara girmeksizin kendi iktidarını kitlelerin iktidarı gibi gösterebildiği dönemlerde, bu maddeler ayak bağı olmak bir yana, bir anlamda yığınların aldatılabilmesinin de bir aracı bile olabiliyorlardı. Ancak tekelci burjuvazinin yükselen sermaye merkezileşmesi talebi, daha yoğun sömürü ve diğer sermaye kesimlerini yutma talebi şiddetlendikçe, çeşitli sınıflarla kendisi arasında kurmayı başarmış olduğu uzlaşma da bozulmak zorunda kalıyordu. Yutma hesapları içerisinde olduğu orta sermaye kesimleri iflaslara sürüklendikçe, kendilerini günbegün tekelci burjuvazi karşısında buldukça, küçük burjuva tabakalar her gün yığınlarla proletarya saflarına sürüklendikçe, sömürü oranı her gün arttırılmaya çalışıldıkça, uzlaşma, en azından sessiz muhalefet konumunda bulunan sınıf ve kesimler muhalefetlerini yükseltiyorlardı. Yetmişlere yaklaşıldıkça tekelci burjuvazi her önerisinin karşısında şiddetli muhalefetler bulmaya başlamıştı.

Bunun yanında tekelci burjuvazi, yalnızca bu sınıflarla değil aynı zamanda iktidar ortaklığı yaptığı büyük topak sahipleri ile de, çelişki içerisine giriyordu. Tekelci burjuvazinin sermaye talebi, tarımdan sanayiye daha hızlı bir sermaye transferi talebini getirmekteydi. Bunun için tarımın yeniden yüksek oranlarda vergilendirilmesi ve hatta o zamanki ilk toprak reformu tasarısında ifade bulduğu şekliyle, büyük toprak sahiplerini topraklarını borçlandırma suretiyle diğer köylülere satma ve elde edilen gelirlerin zorunlu olarak sanayi kuruluşları-

nın hisse senetlerine yatırılması hesaplanmaktaydı. Ama toprak sahiplerinin gücü, tekelci burjuvazinin hesapladığının ötesindeydi ve her iki konuda da atılan adımlar hemen hemen tümüyle geri alınmak zorunda kalındı. Öyle ki, zamanın "güçlü yönetimi" mecliste toprak sahiplerinden gelen "çete savaşı" tehditleriyle yüzyüze geliyordu.

12 Mart darbesi ilk altı ayından sonra tekelci burjuvazi açısından hesaplanan birçok şeyden vazgeçilmesiyle yeni bir raya girmek zorunda kaldı. Bu iç çatışma, ancak toplumsal muhalefetin bastırılması konusun da varılan ittifak üzerinde yürümek zorunda kaldığından, bir dönem sonra da, taşıdığı çelişkilerin baskısı altında toplumsal muhalefetle yeniden yüzyüze gelince anayasa üzerinde yapılmış olan birkaç önemli değişiklikle ve tekelci burjuvazinin kendisi açısından zaruri olan devlet kredilerini rahatça kullanmasıyla yeni bir döneme girmek zorunda kaldı ve askerler başlangıçtaki prestijlerini kaybetmiş olarak kışlalarına dönmek zorunda kaldılar.

Bu kadarı da tekelci burjuvazi açısından önemli bir rahatlama getirdi, Toplumsal muhalefetin geriletildiği dönem içerisinde iflaslar birbirini izledi; sömürü alabildiğine yoğunlaştırıldı. Daha da önemlisi, tekelci burjuvazi ilk attığı adımlarda geriye gitmiş olmasına rağmen oligarşi içindeki hâkimiyetini pekiştirdi ve az ya da çok feodal karakterli büyük toprak sahiplerine hâkimiyetini kabul ettirmiş oldu.

Bunların yanında özelde tekelci burjuvazinin ve genelde de oligarşinin 12 Mart'la elde ettiği önemli iki öğe toplumsal denetim konusunda gerçekleşti. Kitleler nazarında yitirilmiş olan prestij partileri aracılığıyla, günahlar askerlere yıkılarak yeniden inşa edildi; muhalefetsiz ortamda gelecek dönem açısından önemli bir fonksiyona sahip olacak olan faşist hareket palazlandırıldı, kadrolaşması ve örgütlenmesi geliştiril-

di. Bu iki gelişme sistemin, Türkiye açısından normal sayılabilecek yöntemleriyle devam ettirilebilmesini sağladı.

Oligarşi sistem partilerine olan güveni yeniden sağlamakla askeri yönetimin gidişini sarsıntısız denilebilecek bir biçimde gerçekleştirdi. Elbette ki sistemin partilerinin prestijlerinin yeniden sağlanması bilindiği gibi ona son derece rahat bir ortam sağlamadı. Kapitalizmin gelişmesine paralel olarak sınıflar ayrışması da daha ileri boyutlar kazandı. Oligarşinin bütün sınıfları temsil ettiği iddiasında olan partileri artık eskisi gibi tek başlarına iktidar olacak güce ulaşamadılar. Oligarşi daha önce kendi partileri içerisinde eritip sürüklediği orta burjuva katmanlarla ancak koalisyon ilişkisi içerisinde yanyana gelebildi. Bu yanyana geliş elbette ki, eskisine göre daha büyük şartlar taşımaktaydı. 80'e doğru "MSP'siz iktidar" neredeyse tekelci burjuvazinin baş şiarlarından biri haline gelmişti.

12 Mart darbesinin sağladığı olanaklarla ve o dönemde elde edilen yüksek işçi dövizleriyle bunalım rahatlatılmışken, daha 1974'de ilk ithalat sıkıntıları başgöstermeye başladı. Bu dönemde petrol ürünlerinde meydana gelen fiyat artışı, ihracatın tümünün petrole yatırılmasını getirdi. Halbuki bunun ötesinde sanayinin büyümesini ve hatta üretimi devam ettirebilmesi için gerekli olan dövizin yarıdan fazlası ortada yoktu. İşçi dövizleri tüketilmişti. Yeni gelmekte olanlar da elbette ki ithalat talebini karşılayacak durumda değildi. Geri kalan asgari iki milyar dolaylarındaki dövizin borç olarak bulunması zorunluluktu. Ya da büyüme durdurulacak, üretim kısılacaktı.

Türkiye'nin kredi kaynakları bellidir. Bu kaynakların da baş denetçisi ABD emperyalizmidir. Oligarşinin temsilcileri kapı kapı dolanarak üretim ve büyüme için gerekli olan dövizin bir kısmını yüksek faizlerle buldular. Buna rağmen büyüme oranı yıldan yıla düştü ve borç ödemeleri yapılamaz hale geldi. Her

yıl, aranan kredinin bulunması biraz daha zorlaşıyor ve şartları ağırlaşıyordu.

Temelleri emperyalist ülkelerde yatmakta olan ve bu nedenle de büyümesini devam ettirdikçe bağımlılık oranını arttıran Türkiye kapitalizmi 80'lere doğru ulaştığı bu noktada artık "emperyalistler kovsa da gidemeyecek" duruma geldi.

1973 seçimleriyle birlikte, yok edilememiş olan toplumsal muhalefet başarılı bir biçimde tekelci burjuvazi için kitleleri kendi peşinden sürükleyebilmek açısından iyice belirgin bir alternatif haline gelmiş olan reformizmin peşine takılmıştı. Öyle ki, birçok sosyalist bile rotasını şaşırmış, CHP reformizminin "acaba sosyalizme kapı mı araladığını" düşünür olmuşlardı. Yığınlar ise büyük bir coşku içerisinde miting alanlarını doldurmaktaydı. Ama bu coşku CHP koalisyonları sırasında MC'nin yarattığı "tahribatların onarılması" paravanası ardında umutsuzluğa doğru sürüklendi. Gerçekten CHP MC'nin yarattığı tahribatı onarmaya çalışmaktaydı. Sistemin uzun vadeli çıkarları açısından MC'nin büyümeyi devam ettirebilmek açısından yaptıkları ileriki yıllarda büyük sıkıntılara yol açacaktı. Tek kuruş döviz bırakmadıkları gibi borçlanmadık yer ve borçlanma biçimi bırakmamışlardı. Ama fiiliyatta esas olarak tüketim sektörü üzerinde büyümesini devam ettiren Türkiye kapitalizminin birinci sektörü dövizdi. Bunun mevcut düzeni altüst etmedikten sonra hiçbir rasyonel yolunun olmadığının, CHP iktidar olduğunda, kitleler açısından daha berrak bir hal aldığı görüldü. Bütün rasyonellik iddialarına karşın, CHP-MSP koalisyonu da MC'nin yürüdüğü yolları adım adım katetmeye başladı. MC'nin pervasızca yaptığı uygulamaları ancak tereddütler ve gecikmelerle yerine getirdi. Bilançosuna bakıldığında, ne tekelci burjuvazi hoşnuttu, ne de umut peşinde koşan kitleler. Her iki MC ve her iki CHP'li hükümet de aynı şeyleri yaptılar. Ekonomik alanda CHP ne

kitleleri, ne de tekelci burjuvaziyi memnun edemezken, bir başka alanda oligarşiyi memnun etti: Kıbrıs istilası ile ordunun prestiji iade edildi ve ordu yeniden "sınıflarüstü" pozisyonuna kavuştu. Ağır masraflara ve bir yığın politik sıkıntıya mal olmasına rağmen oligarşi Kıbrıs'ın istilasından memnundu. Ayrıca, Kıbrıs'tan yapılabileceğini düşündükleri değer transferi de "masrafların bir kısmını karşılardı" Ama bunun ürettiği siyasal sonuçlar her şeyden önemliydi. Bilançoda oligarşi için olumlu görünen bir başka başarı da "umut" peşinde koşan kitleleri yıllarca oyalayabilmek ve bu yığınların yıllarca devrimci bir alternatife yönelmesini engelleyebilmekti.

Bütün bu manevralar 1974'de uç vermeye başlamış olan krizin giderek şiddetlenmesini engelleyemezdi. Tekelci burjuvazi bir yandan şiddetli döviz talebi içerisinde iken, diğer yandan da iç sermaye birikimini sürekli hızlandırmak ve merkezileşmesini sağlamak zorunluluğunu duyuyordu. Bu genel olarak kapitalizmin ve özel olarak da tekelci kapitalizmin varoluş biçimidir. Azami kârı gerçekleştirmenin yolu budur. Hep yukarıya doğru tırmanan bir grafiği başka türlü çizebilmek olanaklı değildir.

Tekelci kapitalizmin bu gittikçe şiddetlenen büyüme ve merkezileşme talebi, Türkiye kapitalizmi açısından, dışta daha fazla döviz talebi, içte ise daha fazla sömürü demektir; sömürünün derinleştirilmesi, yaygınlaştırılması demektir.

Dışta daha fazla döviz talebi demektir; zira Türkiye kapitalizminin bağımlı olduğu ekonomilerle rekabete girişerek, ihracat yoluyla gerekli dövizi karşılayabilmesi olanaklı değildir. Bunun tek yolu işçilerin getireceği dövizler ve emperyalistlerden alınacak borçlardır. Türkiye'nin bu güne değin almış olduğu borçlar, hemen hemen kendileri kadar faiz üretmişlerdir. Bu demektir ki, yirmi milyar dolara yaklaşan borçların on milyarı faizdir. Türkiye'nin bunları ihracat yolu ile karşılayabilme-

si olanaklı değildir. Sanayi mallarının ihracı her yıl artmaktadır. Ne var ki, alınan borçlarla mukayese edildiğinde, bu ihracatın umut verici olmaktan ziyade moral bozucu olduğunu görürüz. En iyi kaynak gene tarım ürünleri olmaktadır. Ancak, şimdiye değin ortaya çıkmış bir gerçek vardır ki, o da Türkiye'nin tarım ürünleri ihraç imkânlarının gerek dünya pazarları açısından ve gerekse ihraç kapasitesi açısından sınırlı olduğudur. Bu durumda emperyalistler çok uzun vadeli ve büyük krediler sağlamadığı müddetçe kısa bir büyüme döneminin ardından, Türkiye kapitalizmi büyümesini devam ettiremeyecektir. Bu ise şiddetli sınıf çatışmalarının temelde yatan bir motifi olacaktır.

İçte ise daha fazla sömürü demektir. Zira tekelci kapitalizm, sermayesini büyütmede basit iki yol izlemektedir. Biri, var olan sermayeleri birleştirmek; diğeri de sömürüyü derinleştirmek ve yaygınlaştırmak. 1974'den beri gittikçe şiddetlenen enflasyon, işçi sınıfı da dahil tüm kitlelerin daha fazla soyulmasından başka bir şey değildir. Fiyat artışlarıyla soyulan kitleler yaşamı biraz daha yaşanır kılabilmek için, gerek işgücü ve gerekse metaların fiyatlarını yükseltmeye çalışmışlardır. Ama kısırdöngü devam etmiştir. Tekelci burjuvazi, kârını en yükseğe çıkarmak için fiyatlarını yeniden yükseltmiştir. Artık, bir noktasında, bunun böyle gitmeyeceğinin bilinci içerisinde, soyulan kitleler gibi o da başlamıştır bağırmağa: Yeter artık! Toplumda herkes bir koro halinde, fiyat artışlarına son diye bağırmaya başlamıştır. Elbette ki, herkes sattığı değil, satın aldığı metaın fiyatına dur demekteydi. Emekçiler için daha fazla soyulmamak, burjuvazi için daha fazla soyabilmek Herkes aynı lafı söylüyordu ama ayrı şeyler kastediyordu.

24 Ocak kararlarında ifade bulan soygun planları öylesine açık ve öylesine yıldırıcı idi ki, MSP bile "bu daha fazla baskı ve tahakküm demektir" diye bağırıyordu. Bir yandan da bu

kararların uygulamaya geçmesinde hâlâ AP'yi desteklemekte olan kitlelerin gözlerinin açılması ve AP yerine kendisine destek vermeleri imkânını görüyordu.

Türkiye kapitalizminin içerisinde bulunduğu durumu açık seçik görmekte olan emperyalistler IMF aracılığıyla uzun zamandan beri Türk hükümetlerine 24 Ocak kararlarının hayata geçirilmesini, ancak bu sayede Türkiye kapitalizminin içerisinde bulunduğu kriz durumundan bir müddet için olsun kurtulabileceğini anlatıyorlardı. Açık sözlü tekelcilerde aynı şeyleri söylüyor ve bu doğrultuda kararların alınması gerektiğini şiddetle vurguluyorlardı. "Alınacak kararlarla yaşama kabiliyetine sahip olanlar yaşar, diğerleri piyasadan çekilirler; ama ekonomi de istikrara kavuşur" demekteydiler. Açıkçası tekelci kapitalizmin doğal seleksiyonunun hızlandırılmasını talep ediyorlardı.

CHP hükümeti IMF'nin önerileri karşısında oldukça tutuktu. O zamana değin propagandasını yapageldiği rasyonel kapitalizm teorileriyle IMF'nin önermekte olduğu tedbirler birbirleriyle pek çakışmamaktaydı. Ama Türkiye'deki kapitalizm tekelci kapitalizm idi ve üstelik çarpık, yani birinci sektörü var olmayan bir tekelci kapitalizmdi. O fazla rasyonellikle ilgilenmez ve büyümeye devam etmesinin yolunun yeterli döviz ve iç sermayenin sağlanmasında yattığını iyi bilirdi. Bunun içindir ki de CHP hükümetinden istediği IMF kararlarının derhal hayata geçirilmesi ve bunlara karşı doğacak tepkilere karşı yeterli tedbirlerin alınması idi. Bütün bunları yapabilmek, kendi içerisinde çeşitli sınıfların tepkilerini barındırmakta olan bir CHP hükümeti için ancak küçük bir parti haline gelerek mümkündü. Büyük parti olmasını, yarattığı umutlara borçluydu ve bunlara görünür bir biçimde ters düşecek uygulamalara ön ayak olması, içinden kopmaları da beraberinde getirirdi. Üstelik bu sıkıyönetim ilan etmeye de benzemezdi. Sıkıyöne-

time, "teröre karşı" (birçokları için bu faşizme karşı anlamına gelmekteydi) diyebilirken, ücretleri dondurduğunda böyle bir demagojiyi bulabilmek kolay değildi. Ayrıca her partinin toplumda bir fonksiyonu vardır ve bu fonksiyonlara uyarlı davranmak zorunluluğu ağır basar.

CHP hükümeti ayak sürüyerek IMF kararlarını uygularken acelesi olan tekelci burjuvazi de bu hükümetten kurtulmanın gerekliliğine inanmıştı. Tekelci burjuvazi için bu Kararları uzatmadan hayata geçirecek bir hükümet gerekli idi.

Kısa sürede, CHP hükümeti Ecevit'in öfkeli çıkışları içerisinde alaşağı edildi. AP bu konuda fütursuz davranma kararındaydı ve MHP tekelci burjuvazi adına bu hükümeti dışarıdan destekleyecek kadar olgundu(!)

Tekelci kapitalizmin bu kararlar olmadan yaptıklarıyla, kitlelerin yoksullaşmasında ulaşılan boyut bu kararlarla katmerleşecekti. İyi biliyorlardı ki, bu kararların hayata geçmesi kitlelerin şiddetli tepkilerine yol açacaktır. Bunun için de kitlelerin sıkı bir biçimde denetim altına alınması gerekir.

Varolan sıkıyönetim bir ölçüde bu konuda yardımcı olabilecekti. Ne var ki, oluşturulan hükümet biçimi en cılız türündendi ve MSP'nin ne zaman hile yapacağı belli olmazdı. Onun verdiği destek aslında idam halkasının verdiği desteğe benzemekteydi. AP Hükümetini en zayıf anında yakalamak ve güçlü bir pazarlık şansına sahip olmak umudundaydı. Artık daha fazla bekleme durumunda olmadıklarından MSP'nin verdiği desteğe razı oldular ama bu destekten de kurtulmanın yollarını aramaktaydılar. Bunun için erken seçim hesapları yapıldıysa da üzerinde fazla da ısrar edilmedi. Zira erken bir seçimin sonuçları da fazla umut verici değildi. Aynı aritmetik yeniden oluşabilirdi. Üstelik bu konuda da MSP'nin desteğine

ihtiyaç vardı. Kendi tarifiyle, MSP tam bir anahtardı. Ne var ki, MSP erken seçim konusunda da olumsuzdu.

Bu gelişmeler parlamento tıkanıklığının ulaştığı son noktaydı. Uzun zamandan beri parlamento hemen hemen hiç çalışmamaktaydı. Cumhurbaşkanı seçimi bahanesi ardında oligarşi aslında parlamentodan kurtulmuştu. Oligarşik devletin karakteristiğine çok uygun bir biçimde yürütmenin aşırı yetkileriyle işlerini götürmeye çalışmaktaydı. Özünde parlamentonun çalışmasından değil, parlamentonun çalışmaya kalkışmasından çekinmekteydiler. Zira bu parlamento çalıştığında AP Hükümetinin düşmesi an meselesi olurdu. Ama kurnaz oligarşi nasıl kendi yarattığı enflasyonu kitlelerin talebiyle lafızda birleştirerek kendisi için bir slogan haline getirebildiyse, parlamentonun çalışmamasını da aynı şekilde kullandı.

Ekonomik kriz böylelikle bir yönetim krizi ile birleşmiş oluyordu, üstelik kararlar uygulanmaya devam ettikçe işçi sınıfından gelen tepkiler de artmaktaydı. Diğer tüm sınıflar gerek faşist saldırılar nedeniyle olsun, gerekse verdikleri mücadelenin kendilerine hiçbir çıkış sağlamadığını görmekten olsun, yavaş yavaş mücadele arenasını terk etmekteydiler. Sıkıyönetim uygulaması örgütlenmelerine son verdikçe özellikle küçük burjuva tabakaların mücadelesi pek görülmez bir hale geldi. Bu durumun en iyi göstergesi seçimler olmuştur. Birçoklarının iddiasına göre başarılı bir boykot taktiği sürdürülmüş ve kitleler parlamentarizmden umutlarını kestiklerini seçim sandığı başına gitmeyerek göstermişlerdir! Ama gerçek Lenin'in söylediği gibi bunun tam tersi idi. Seçim sandığına gitmeyenler parlamentarizmden umutlarını kesmiş değiller, belki sadece bu parlamentodan umutlarını kesmişler ve "pörsümüş bir bekleyiş içerisine girmişlerdi" Parlamentodan umudunu kesmek bir başka türden politik aktivite ile birleşirse boykota katılan kesimler için politik düzeylerinin gelişmesi iti-

bariyle olumlu bir şeyler söylenebilir. Ama bu yığınlar sadece umut bağlamış oldukları mevcut parlamentodan umut kesmişler ve kaderlerine razı bir biçimde bekleyişe geçmişlerse, bunun adı "siyasal pörsüme"dir. Bu durumda olanların söyleyebileceği tek şey vardır: "Ne gelirse gelsin de tek bizi bu durumdan kurtarsın!" Seçimlerle ortaya çıkan gerçek buydu. Daha o zamandan küçük burjuva kitlelerin bir kısmı bu tutumu benimsemişken, alternatifsizlik içerisinde olan diğer küçük burjuva kitleleri de gün be gün onlara katılmaktaydı. Cunta geldikten sonra hazır bulduğu kitle desteğinin merkezinde de işte bu "boykotçular" yatmaktaydı. Biraz paradoks gibi ama, uzun vadede "boykotçularımızın" yığınları çağırabildikleri eylem işte bu kadar. Niyetler her zaman gerçeklerle çakışmıyor.

Tekelci burjuvazi içerisine girmiş olduğu krizden geçici olarak da olsa çıkabilmek için bu kararları uygulamak zorunda idi. Ama biliyorlardı ki, bu "kararlar acı bir ilaç gibidir" Ve halk yığınları yüzlerini buruşturmadan bu acı ilacı içmeyeceklerdir. Bu kararların tekelci burjuvazi açısından bir talihsizliği de işçi sınıfının birçok kesimlerinin toplu sözleşme döneminin gelmiş olduğu bir dönemde hayata geçirilmek zorunda kalınmasıdır. Diğer tüm tabakalar mücadeleden şu ya da bu nedenle çekilirken, işçi sınıfı bunların tersine bir biçimde ekonomik mücadelesini yükseltmeye başlamış ve bir çok yerde de bu mücadele siyasal taleplerle iç içe geçmiş bir biçimde sürmekteydi. Elbette ki, tekelci burjuvazi de biliyordu, ekonomik mücadelenin doğrudan doğruya düzeni büyük tehlikelere sokmayacağını. Hele hele, siyasal öncüsünün arenada görünmediği, buna adayım diyen akımların bin bir parçaya bölünmüş ve kendi arasında iktidar mücadelesi vermekten iflahı gevremiş bir durumda iken, düzen açısından büyük bir tehlike olamayacağını.

Ne var ki, sorun burada noktalanmıyordu. Gelişmekte olan ekonomik mücadele giderek gerçek siyasal ifadesine de oturabilirdi. Politik öncü mücadelenin yaratacağı imkânlar içerisinde sıçramalı bir gelişme gösterebilir ve en azından düzen kuvvetleri tarafından kolaylıkla önü alınamayacak bir akım yaratabilirdi. Tekelci burjuvazi ise işçi sınıfının böyle bir mücadele içerisinde gelişmesine, siyasal mücadeleye atılmasına göz yumamazdı. Ona kısa süre içerisinde sağlanması gereken muhalefetsiz bir ortam gerekmekteydi.

Sınıf mücadelesinin ekonomik düzeyi böylesine bir tehdidi öne getirir ve 24 Ocak tedbirlerinin uygulanmasını en azından sürüncemede bırakacak ve kısır döngüyü devam ettirecek görünürken, Türkiye'nin bir başka önemli olgusu, Kürt Ulusal Demokratik Hareketi çeşitli parçalanmalar içerisinde olsa da sürekli olarak gelişmesini sürdürmekteydi. Sağlıklı bir önderliğinin ortada olmamasının getirdiği zaaflar yanında mücadele her gün Kürdistan'ın dört bir yanını sarmaktaydı. Diğer parçalarda cereyan eden mücadeleler işçi sınıfına ve yoksul-Kürt köylülerine mücadele açısından önemli dersler sağlarken oligarşiye de korkulu rüyalar yaşatmaktaydı. Yıllardır katliamların, asimilasyonun bin bir çeşidiyle yüz yüze gelen ve oligarşinin çeşitli partilerinin oy avcılığı yaparak peşinde sürüklemeyi bir yere kadar başardığı Kürt Halkı, artık o uysal tutum içerisinde kalamayacağını her gün yükselttiği mücadelesiyle ortaya koymaya başlamıştı. Kürt Ulusal Demokratik Hareketinin bu eylemli varoluşu, çoğunlukla öyle olduğu gibi, sosyal söven akımlara bile daha önceleri hiç akıllarına gelmeyen sözler söylettiriyordu. Kürt Halkı sömürgeciliğe karşı mücadelesini yükseltirken, Türk Halkı arasında da yoğun bir anti-şovenist mücadele sürüyordu. Artık Türkiye'nin her bir yanında Kürt Halkının kurtuluş mücadelesi gerçeği kavranmaya başlanıyor ve Türk şovenizmi tehdit ediliyordu. Oligarşi çok iyi biliyordu ki, Türk şovenizmi yıkıldığı ölçüde kendisi

önemli bir silahını kaybetmiş ve halklar arasında yıkılmaz güven bağları oluşmuştur, "öylesine bir mücadeleye atılacak Türk Halkını Kürt Halkına karşı kullanabilmek şovenizm şarabıyla onun bilincini bulandırabilmek olanaklı olmayacaktı.

Bütün bu gelişmeler gerek kısa gerek uzun vadesi açısından Türkiye'yi emperyalizm için fazla güvenilir bir ülke kılmıyordu. Orta Doğu'daki son gelişmeler oldukça ileri adımlar atmış olan emperyalizmin aleyhine bir noktaya ulaşmıştı. İran, Afganistan olayları ABD emperyalizmi açısından olumlu gelişmeler olarak görülemezdi. Gene Hindistan gibi dev bir pazarda Sovyetler Birliği ile yakın ilişkiler geliştirmekten yana olan Indira Gahndi seçimleri yeniden kazanmıştı. Gene Orta Doğu civarında Etyopya'da Sovyetler yakın dostlar bulmuştu. Libya, anti-amerikan tavrında ısrar etmekteydi. Bu gelişmeler karşısında Mısır'ın emperyalizm saflarında kesin bir tutum almış olması da büyük bir güvence olarak görülemezdi. Bu nedenledir ki, ABD emperyalizmi Orta Doğu'da sahip olduğu mevzileri daha da güçlendirmek zorunluluğu içerisinde idi. Bu mevzilerden biri de kuşkusuz Türkiye'dir. NATO'nun güney doğu kanadını oluşturan Türkiye ve Yunanistan uzun zamandır çelişkiler içerisindedir ve emperyalizm artık bu çelişkinin de yumuşatılması gerekliliğine inanmaktadır.

Milliyetçilik konusunda birbirleriyle yarışmak durumunda olan partilerin iki ülke arasındaki yumuşamanın başlıca temellerini oluşturan Kıbrıs ve Ege sorunlarında olumlu adımlar atabilmeleri, içinde bulundukları yarış durumundan dolayı pek olanaklı görünmemekteydi. Ortak Pazar konusundaki rekabet sorunuyla da birleştiğinde NATO üyesi bu iki ülkenin ilişkileri düzelecek gibi görünmüyordu. Ama darbeden bu yana ilişkilerin düzelmesi konusunda birçoklarının beklediğinin tersine cuntanın attığı adımlar onun emperyalizmin isteklerine ne ölçüde sadakatle bağlı olunduğunu göstermektedir. Tüm bu ta-

lepler ve sorunlar bir araya geldiğinde oligarşi açısından siyasal rejim eskisi gibi devam ettirilemezdi. O ana değin iki şey dışında her şey hemen hemen denenmişti. Devletin silahlı güçlerinin en açık biçimiyle kullanılması ve faşizm.

Tekelci burjuvazi faşizm değil, devletin var olan silahlı güçleriyle oluşturulacak bir açık diktatörlüğü yeğledi. Bunun biçimi de askeri bir diktatörlük oldu. Bu basit bir tercih sorunu değil, olanakların ve gerekliliklerin doğal bir sonucudur. Emperyalizm çağında egemen sınıflar eski biçimler içerisinde yönetemez duruma geldiklerinde eski yöntemlerine ilaveten bir yeni biçim daha buldular. Eski biçimler esas olarak ellerinde bulundurdukları, toplum üzerinde yer alıyor görünen devletin silahlı güçlerini açıktan harekete geçirmeye dayanırken işçi sınıfının yükselttiği mücadele karşısında toplum içerisinde bulabildikleri ne varsa onun karşısına dikip son savunma hattı diyebileceğimiz yeni bir açık diktatörlük yöntemi daha geliştirdiler. Bu yeni biçim var olan devlet kuvvetlerinin sistemi savunmaya yetersiz görüldüğü yer ve durumlarda tekelci burjuvazinin gündeminin en tepesine oturdu. Görülen odur ki, gerek dünyada ve gerekse Türkiye'de bu olgunun mahiyeti yeterince kavranmış değil. Sürmekte olan tartışmalar bunu açıkça göstermektedir. Kurtuluş Hareketi Türkiye'de ilk kez devlet biçimleri sorununu tartışma gündemine getirdiğinde, bazıları onunla kolayca dalga geçebileceğini sanarak, "bu adamlar biçimden başka bir şey bilmezler mi? İşin özünü bırakmışlar, biçimiyle uğraşıp duruyorlar" diyecek kadar konudan bihaber ve bu bihaberliğin derinliği ölçüsünde de cüretkârdılar. Kısa bir müddet sonra sorunun onca basit olmadığı görüldü. Ama buradan öteye çok adım atamadılar. Literatürlerine "biçimi" biçimsel bir biçimde oturttular, o kadar. Tekelci burjuvazinin bu yeni devlet biçimi faşizm, gelene de gidene de uydurulabilecek basit bir ajitasyon kelimesine indirgendi. Faşizmin dünya kamuoyu nazarında insanlık düşmanı

olarak kabul edilmiş olması onu her kullandıklarında, kısa yoldan karşılarındaki düşmanı bir anda yere vurmalarına yarayacağı düşüncesiyle, onun kendi gerçekliğini bir yana koyarak şiddet uygulamak anlamına gelen bir kelimeye indirgenmesi faşizmin ne olduğunun anlaşılamamasından başka bir anlama gelmez. Düzenin elinde bulundurduğu devlet güçleriyle kendisini korumasının adı faşizm olacak idiyse hangi yeni olgudan söz edebiliriz?

Bu sözünü ettiğimiz bilgisizlik ne yazık ki, bunca anti-faşist mücadeleden sonra daha da katmerleşmiş bir biçimde devam etmekte, üstelik faşizmin gerçek karakterini en açık bir biçimde sergilemiş olanlar bugün faşizme karşı bir kuruşluk mücadele vermemiş olanlarca da "faşizmi sadece MHP ile sınırlamakla" suçlanabilmektedir. Bizlerin faşizm yerine askeri diktatörlükten bahsetmesi karşısında, baskı ve şiddet uygulaması ve tekelci burjuvaziye sağlamaya çalıştıkları açısından sanki ehveni şer bir şeyden söz ettiğimiz düşüncesini yaymaya çalışmaktadırlar. Askeri diktatörlüğün sağlamaya çalıştıklarını, bu noktaya geliş sürecini açıklarken anlattık. Faşist bir diktatörlük bunların ötesinde başka işlevler taşır. Bu açıdan Kurtuluş Dergilerinin faşizm üzerine anlattıkları hâlâ güncelliğini korumakta ve tekrarlanmasının zorunluluğu açıkça görülmektedir.

Oligarşi açısından düzenin şiddet araçlarını kullanmak faşist bir diktatörlüğe geçişe göre hem daha kolaydı, hem yeterliydi. Alternatifsizlik içerisinde hayat pahalılığından ve can güvenliği yüzünden kurtarıcı beklemeye başlamış kitleler tarafsız görünen bir güç tarafından bu durumda uzun süre tutulabilirlerdi. Bunun ötesinde ordunun "tarafsız" darbesine en azından fazla itirazı olamayacak olan kitlelerde azımsanamayacak ölçüdeydi. Bütün çarpışmalara karşın yığınlar henüz sosyalizmi bir alternatif olarak benimsemedikleri gibi kendi

yaşam biçimlerinin üretmemiş olduğu bu çatışmalardan kurtulmanın yollarını arıyorlardı. Çatışan taraflardan faşistlerin ne mal olduğunu bir ölçüde görebilmiş olanların da ordunun bu "tarafsız", kavga edenleri ayırıp "tokatlayan" tutumuna karşı hayırhah bir tutum benimsemiş oldukları aşikârdır.

Böyle bir darbe gerçekleştirmiş olmakla muhalefeti en aza indirmeyi başarmıştır oligarşi. Faşist bir diktatörlük atılımı böylesine az bir muhalefetle gerçekleştirilemezdi ve ne kadar gizlenirse gizlensin faşist darbe Türkiye toplumunda MHP'siz olamazdı. Faşistlerin de birbirlerini kesebilecekleri gerçeği, toplumun temel faşist örgütlenmesini ortadan kaldıracağı, ya da onu devre dışına atacağı anlamına gelmez. Faşistler çeşitli ülkelerde birbirlerini kesmişlerdir ama faşist harekete ve örgütlenmeye sahip olabilmeksizin, toplumda var olan faşist örgütlenmeyi yok sayıp onun unsurlarını dışta bırakarak faşist bir diktatörlük kurmak kadar enteresan bir işi hiçbir egemen sınıf yapmaya kalkışmamıştır. Toplumda faşist örgütlenmeler olmadan da faşist diktatörlük bir takım faşist memurlarla ve kontrgerilla gibi şiddet örgütleriyle gerçekleşmiş olabiliyorsa, sorunumuz terim tartışmasına indirgenebilir. Ama faşizm asla bu değildir. O bir yeniden toplumsal örgütlenişti r, klasik biçimlerin dışında yeni özellikler taşıyan devlet mekanizması yerine yeni biçimde bir devletin yaratılmasıdır. Bunlar ise toplumda sivil örgütlenmeler olmadan gerçekleşemeyecek olgulardır. Bazı insanların inançları faşizm olabilir. Ama ortada faşist bir diktatörlük yoksa, kurulamamışsa varılan biçim ne ise o diktatörlük o adla adlandırılmalıdır.

Birilerinin niyetleri hakkında bilgi sahibi olunulduğu iddiasıyla bir devletin biçiminin tayin edilmesi kadar Marksizm dışı bir tutum olamaz. Faşist bir diktatörlüğün ne tür özellikler taşıdığı bir başka yazımızın konusu olacaktır, ama faşizmin kararlar veya kararnameler demek olmadığının yoğun bir top-

lumsal örgütlenme işi olduğunu ve bunun Türkiye'de büyük ölçüde gerçekleştirilmiş olmasına rağmen hali hazırda devre dışı tutulduğunu ve ancak zaruret halinde gündeme getirileceğini hatırlatmakta yarar vardır.

"Sineği öldürmek için çekiç kullanılmaz" diye bir atasözü vardır. Bizim oligarşimiz de sinek öldürmek için camı çerçeveyi indirmeyecek kadar akıl ve izan sahibidir. Türkiye Devrimci Hareketini sadece devletin silahlı güçleriyle bir dönem için bile olsa bastırabilmek için altı ay yetmiştir. Ve bu işi yaparken de özel bir biçimi kullanmayı doğru bulmuş, sivil faşist hareketi karşısına almakta hiçbir sakınca görmemiştir. Bu sayede de en az muhalefetle karşılaşmıştır. Böylesine bir biçim farklılığı sayesinde böyle bir başarıyı elde edebilmek elbette ki onlar açısından son derece önemlidir.

Eğer Türkiye Solu kendisini sistem açısından egemen sınıfları faşist bir diktatörlüğe sürükleyecek kadar güçlü sanıyorsa ve faşist diktatörlük yoktur askeri bir diktatörlük vardır denildiğinde kendisini aşağılanmış hissederek tepkilere kapılıyorsa sadece sınıf güdüleriyle, ama küçük burjuvazinin sınıf güdüleriyle hareket ediyor demektir. Onca gücün, onca iç savaş tahlillerinin nasıl kısa bir sürede üstelik büyük çatışmalara sahne olunmaksızın bir anda ortadan kalktığını, kalkabildiğini kavrayabilmek gerekir. Bu gerçek kavranamadığı müddetçe sınıf mücadelesi de kavranamamış demektir.

Sosyalist İşçi

DM 1. kasım 1981 sayı 2

burjuvazi
katletti içimizden ikimizi
bu iki ölü
ölmeyen iki ölümüzdür
burjuvazi,
kavgaya davet etti bizi
daveti kabulümüzdür!

biz nasıl bilirsek
hep bir ağızdan
gülmesini,
biliriz öylece yaşamasını
ölmesini
hepimiz_birimiz için
birimiz_hepimiz için!

NECDET ADALI
Sosyalizm için savaşırken Cunta tarafından idam edildi.

KEMAL ERGİN
İdama mahkum edildi Filistinde savaşırken öldü.

FAŞİST DİKTATÖRLÜK VE ASKERİ DİKTATÖRLÜK

Sosyalist İşçi. Sayı 2. Kasım 1981.

Burjuvazi, feodalizme karşı mücadelesinde yalnızca ezilen sınıflara cazip görüne-bilmek ve onları peşi sıra sürükleyebilmek için değil, feodaller karşısında kendi eşitliğini elde edebilmek için feodal toplumun ayrıcalıklar sistemine saldırdı ve eşitlik-özgürlük savunucusu oldu. Altta kaldığı ölçüde radikal oldu. Ne var ki, egemen sınıf pozisyonuna yükseldiği ölçüde savunageldiği bu şiarlar kendi sömürü sisteminin önündeki engeller olmaya başladığı andan itibaren eşitlik-özgürlük savunuculuğu yerini siyasi gericiliğe terk etmeye başladı. Buna rağmen sömürücü sınıflar toplumla uyumluluk halinde sömürülerini devam ettirebildikleri müddetçe, demokratik görünümleri toplumsal uyumun ve sömürülerini ve baskılarını gizlemenin aracı olarak kullanmaya devam ettiler. Bu demokratik görünümlerin yarattığı illüzyon sömürünün en garantili ve en istikrarlı bir biçimde devam ettirilmesini saklamaktaydı.

Ancak belirli dönemlere ait olan bu uyumluluğun bozulmasının şartları bu sözünü ettiğimiz demokratik görünümlerin gerçekten birer görünüm olmaları dolayısıyla toplum içerisinde her zaman var olmaya devam etmiştir. Unutulmaması gereken nokta bu uyumluluğun gönüllü bir uzlaşma değil egemen sınıfın tekelinde bulundurduğu şiddet araçlarının gölgesinde sağlandığıdır. Sözünü ettiğimiz bu "uyumluluk" toplumsal sürecin çeşitli safhalarında kesintiye uğrar ve bozulur. Bu durumlarda egemen sınıfın egemenlik biçimi bütün örtülerden, demokratik görünümlerden sıyrılır ve kendisinin en açık biçimiyle bir diktatörlük olduğunu ortaya koyar. Nasıl ki burju-

va egemenliğinin örtülü biçimleri çeşitlilikler arz ediyorsa, açık diktatörlükler de sınıf mücadelesine, ülkenin gelişme düzeyine, sömürücü sınıflar arasındaki ilişki ve çelişkilere hatta ulusal özelliklere bağlı olarak çeşitlilikler arz ederler. Bunlar içerisinde temelde belirleyici olan, kuşkusuz ki, sınıfların ve aralarındaki mücadelenin karakteridir. Diğer unsurlar bu öğenin tamamlayıcıları olarak fonksiyon görürler.

Kapitalizmin egemenlik çağında birçok ara biçimin yanında üç belirlik açık diktatörlük türü ile karşılaştık: Askeri diktatörlükler, Bonapartizm ve Faşist Diktatörlük. Faşizm bunlardan en son olarak karşılaştığımız bir açık diktatörlük biçimi oldu. Böyle olması tarihi bir rastlantı olmaktan ziyade sınıflar mücadelesinin kazanmış olduğu yeni boyutlara uygun bir biçimde yeni türden bir açık diktatörlüğün zorunluluğu" sonucudur. Elbette ki açık diktatörlükler sorunu yalnızca bu üç biçimde sınırlanamaz ve sınırlanmaya kalkışıldığında, büyük zorluklarla yüzyüze gelmek ve aynı ölçüde açıklayıcı izahlar karşısında hangisinin doğru hangisinin yanlış olduğuna karar vermek bir tercih sorunu haline gelmek zorunda kalır. Bu çeşitlilikler konusunda bir genellemeye gidebilmek mümkün değildir. Ama şimdiye değin yüzyüze gelmiş olduğumuz, sözünü ettiğimiz üç biçim belirli özel durumlara tekabül etmeleri dolayısıyla tanımlanabilir ve oldukça net çizgilere sahip diktatörlük biçimleridirler.

Biz her ne kadar bunların net çizgilere sahip olup tanımlanabilir olduklarını söylüyorsak da, bunlar üzerine olan tartışmalara göz atıldığında sanki aksi bir durum varmış gibi görünmektedir. Yalnızca açık diktatörlükler konusunda değil tüm devlet sorunu üzerine aynı ilkelliği izlemek mümkün.

12 Eylül öncesi döneme ilişkin olarak yapılmış olan değerlendirmelerde, bugün tuhaflığı daha da görünür hale gelmiş olan bir durum vardır. Kendisini komünist olarak niteleyen

akımlardan bir kısmı bu rejimi demokrasi olarak nitelerken bir diğer kısmı da faşizm olarak nitelemekteydi. Bugün bunların hemen hepsi fazla bir izahata gerek görmeksizin yeni rejimin karakterinin faşist olduğunda birleşti. Acaba bunlar hangi dillerden konuşmaktadırlar? Kullandıkları kavramlardan aynı şeyleri anlamakta mıdırlar? Kullandıkları terimleri han gi tariflere göre kullanmaktadırlar? Bu tariflerin bilimsellikle ilişkisi ne ölçüdedir?

Sözünü ettiğimiz akımların kullandıkları terimlerden aynı şeyleri anlayıp anlamadıkları fazla önemli değil ve ayırt edilmesi oldukça zor ama bilimsel olmadıkları aşikar. Birçok davranış biçimini belirlediği gibi faydacı mantık burada da temel teorik kılavuz. Eğer legalizm savunuluyor ve bazı demokratik haklar bu legalist çizgiyi sürdürebilmek için yeterli olabiliyorsa bunun teorik izahı mevcut rejimi demokrasi olarak nitelemekte yatar. Yok eğer böyle bir legalizme teslim olunmamış devrim arzularında iseler, egemen sınıfları kolayca mahkum ve tecrit etmenin teorisi olarak birinin demokrasi dediğine faşizm demek daha "yararlı" görünmektedir. Bu arada genel olarak devlet üzerine olan tartışmalarda rastlanılan hataların boyutları ise Marksizm adına kolayca kabul edilebilir gibi değildir. Bu hatalar devletin baskı ve şiddete dayanmadığından, onun sadece egemen sınıflar elinde istedikleri zaman indirip kaldırabilecekleri bir sopa olduğuna kadar çeşitlilikler göstermiştir. Genel olarak Marksizm-Leninizm'in birçok sorununda olduğu gibi devlet sorununda da rastlanan bu en ilkel ve Marksizm'den en uzak yanlış kavrayışlarla ne 12 Eylül öncesi, rejimin karakterini kavrayabilmek ve gelişmeleri doğru olarak görebilmek mümkündü ne de 12 Eylül sonrasını.

Devlet sorunundaki yanlış kavrayışlar öylesine kapsamlıdır ki, bunun etkilerini hemen hemen her alanda görmek mümkündür. Devrim öncesinde parti, kitlelerin eğitimi, sınıfın

önderliği vb. sorunlarından tutun da devrim sonrasında proletarya diktatörlüğünün karakteri, komünizme ilerleme vb. tüm sorunlarda bu çarpık anlayışların etkisini görmemek mümkün değildir. "Devlet sorunu Marksizm'in yarısını oluşturur" denirken belki de eksik söylenmiştir. Genel olarak ele alındığından devlet sorununun hemen her alanla çok açık bir bağlantıya sahip olduğunu görmemek mümkün değildir. Sorun böylesine kapsamlı olduğunda devlet sorununun, onun bir baskı aracı olduğunu tekrarlamakla başlanıp bitirilmiş olduğunu sanmak veya kapsamlı olunduğu görünümünü verebilmek için devletin tarihinden bahsetmek şimdiye kadar gördüğümüz gibi bir yandan devletin "bir baskı aracı" olduğunu söylerken bir diğer yandan da onun biçimlerinden biri olan "demokrasiyi" tanımlayabilmek için "esas olarak baskıya dayanmayan" tabirini kullanmak zorunluluğunda kalınması nasıl çelişkili bir devlet anlayışına sahip olunduğunu gösterebilmek için yeterlidir.

Belirttiğimiz türden bir boyuta ulaşabilmiş olan yanlış kavrayışın devlet biçimlerinin gösterdiği çeşitlilikler karşısında doğru bir analize ulaşabilmesini beklemek olanaklı değildir. Beklemediğimiz içindir ki de 12 Eylül darbesi karşısında ortaya çıkan durumlara şaşırmadık. Demokrasiyi kendileri ne tanınan yasallık olarak anlayanların anlayışının doğal sonucu olarak yeni rejim ar tık demokrasi olamazdı; çünkü artık o türden legalliğe yer yoktu. Ama bu doğrudan doğruya yeni rejime "faşizm" nitelemesini yakıştırmayı da gerekli kılmazdı. Nitekim aynı türden bir mantığın ürünü olan TKP çizgisi bu nitelemeyi kullanmayı doğru bulmadı. Bulmadı ama neden bulmayışının gerekçelerine ne 12 Eylül öncesinde yazdıklarında rastlamak mümkündür ne de 12 Eylül sonrasında. Sosyalist işçinin geçen sayısında açıklamış olduğu gibi, bu tutumun temel gerekçeleri herhangi bir teorik analizin ürünü olmak yerine siyasal mücadeledeki bazı tercihlerin ürünü olmuştur. Fazla bir açıklama yapabilmeleri asla olanaklı değildir, zira

savunageldikleri devlet anlayışında bu durumun hiçbir izahı ve yeri yoktur. Faşizm vardır, demokrasi vardır.

TKP'nin dışındaki aynı temel mantığın esiri olan diğer akımlar ise sahip oldukları mantığın esiri olarak yeni rejimin kendilerine tanınan yasallığın ortadan kaldırılmasıyla birlikte faşizmi ilan etmişlerdir. Bu durumun ilginç bir yanı 12 Eylül öncesinde kendilerine yasallık tanınmamış veya bu yasallık sınırları içerisinde yer almayı doğru bulmamış olan akımların da çok benzer bir mantıkla tahlil geliştirmiş olmalarıdır. Bu paralelliklerde bir sınıfsal benzerlik görmemek, küçük burjuvazinin devlet konusundaki bulanık fikirlerinin izlerini görmemek mümkün değildir.

FAŞİZM NEDİR?

Bu soruyu Kurtuluş Sosyalist Dergi çok önceleri sordu ve cevapladı. Ancak bugün aynı sorunun tekrar tekrar sorulması büyük bir zaruret olarak yeniden ortaya çıkmıştır. Bu zaruret bir yandan devlet konusunda sahip olunan çarpık anlayışların düzeltilmesi açısından varken, diğer yandan da mevcut cuntaya karşı sürdürülecek olan mücadelede eylem birliklerinin önüne dikilen bir engel olması açısından da vardır. Hemen her eylem birliği çabasının karşısına "siz, cuntaya faşist diyorsunuz" veya "demiyorsunuz" ibaresi dikilmektedir. Bu çelişkilerin ortadan kaldırılabilmesinin yolu nelerin söylenmekte veya nelerin söylenmemekte olduğunun açıkça ortaya konmasında yatmaktadır. Söylenenler gerçekten ayrı eylem çizgilerine, birbirleriyle uzlaşma olanağı olmayan eylem çizgilerine tekabül etmekte ise bu açıklıkla ortaya çıkmalı ve eylem birlikleri ne en azından bu noktadan engelleyicilik yapan anlayışlar ortadan kaldırılmalıdır. Boşa zaman harcanmamalıdır.

Türkiye solunda süren faşizm tartışmalarında sınırlı sayıdaki birkaç çabanın dışında faşizmin ne olduğu konusunda açıklama ve tanımlara rastlamak mümkün değildir. Faşizm konusundaki tartışmalara göz atıldığında görülecek olan gerçek, sorun üzerine kendi anlayışının ne olduğunu ortaya koymaksızın varsayımlar üzerinde başkalarını eleştirme çabaları olacaktır. Birçok durumda faşizm denildiğinde neyin anlaşılmakta olduğu izlenimini verecek açıklamalara rastlamak mümkündür. Ancak bu açıklamaların açıklama olmadığını görmek hiç te zor değildir. Bir noktada tanım varmış gibi verilmiş bir varsayımın biraz eşelendiğinde sorunun geneliyle ilgili olarak hiçbir açıklama sağlamadığını görürüz.

Bu konuda herkes ortak bir açıklamaya, Dimitrov'dan alınan bir açıklamaya öylesine çok yaslanılmaktadır ki, bir yerde yaslananların ağırlığına dayanamayıp yıkılmaktadır. Dimitrov III. Enternasyonal'in VII. Kongresinde faşizmin sınıfsal karakterini niteleyen bir tanım yapmıştır. Böyle bir tanımın yapılması o güne değin izlenmiş olan çeşitli politikalar ve yapılan çeşitli değerlendirmeler karşısında önemli bir zorunluluktu. Bilindiği gibi bu tanım şöyle: "Faşizm, finans kapitalin en gerici, bağnaz ve en emperyalist unsurlarının açık terörist diktatörlüğüdür."

Dimitrov'un kendisinin de açıkça belirttiği gibi Enternasyonal yönetim kurulunun on üçüncü oturumunda yapılan bu tanım, faşizmin "açık terörist bir diktatörlük" olup olmadığıyla değil, onun hangi sınıfın veya kesimin hizmetinde olduğuyla ilişkilidir. Bu tanımın yapıldığı yıllarda faşizm çoktan iktidardadır ve diktatörlük kendi özelliklerini sergilemektedir. Önemli olan bir yığın yanıltıcı öğenin ardına gizlenmiş olan bu açık terörist diktatörlüğün hangi sınıfın hizmetinde olduğunun tespit edilmesidir. Elbette ki nasıl "demokrasi" özünde burjuvazinin örtülü diktatörlüğüdür demekle demokrasinin ne olduğunu

tanımlamış olmaz isek, faşizm tanımlamasında da bu noktada kaldığımız takdirde faşizmin ne olduğunu anlatmış olmayız. İyi bir başlangıç olabilir ama ancak başlangıçtır.

Ne var ki bu başlangıç belirtiğimiz gibi üzerine fazla yaslanıldığından kendiliğinden yıkılmaktadır. Yıkılmasının nedeni ancak başlangıç olan bir şeyin sorunun tümü gibi kullanılmaya kalkışılmasındadır. Faşizm üzerine söz edenler, faşizmin yalnızca terörizm olmadığı hatırlatıldığında hemen onay ifadeleri getirmekte ve faşizmin yalnızca terörizm olmadığını tekrarlamaktadırlar. İşte bu noktada faşizmi tanımlamış olduklarını sansalar da sorunun temeline inmedikleri için yapmış oldukları başlangıcın hiç bir i şe yaramadığını farkında olmadan ortaya koymuş olmaktadırlar.

Faşizmin her olgu gibi değişik tarihi koşullarda ve sınıfsal ilişkiler içerisinde ülkeden ülkeye ve dönemden döneme farklılıklar göstereceği aşikârdır. Ancak temel bazı karakteristikler olmalıdır ki, bu farklı farklı gibi görünen olguların tümünü ortak bir başlık altında toplayabilelim. Ne var ki Türkiye'deki tartışmalarda faşizm olayı yukarıda aktardığımız tanım çerçevesinde kaldığından egemen sınıf veya sınıfların işçi sınıfına ve tüm halka karşı sürdürdükleri açık saldırının adı olmaktan öteye gitmemektedir. Bu tür dar bir analiz anlayışı emperyalizm çağındaki tüm açık diktatörlüklerin adının faşizm olması anlamına gelmektedir. Bu ulaştığımız sonuç böyle açık hale getirildiğinde birçoklarınca kabul edilmez hale gelmektedir. Bunun çok dar bir mantık olduğu, yaşanan gerçekliğe asla tekabül edemeyeceği kolayca anlaşılır olmakta ve dolayısı ile son tahlilde bu mantığı savunmakta olanlar tarafından da reddedilmektedir. Tekelci burjuvazinin başka türden açık diktatörlüklerinin de olabileceği "laf" olarak kabul edilmektedir. Ama böyle bir kabulün gerçek hayat içerisindeki ifadeleri üzerine hiçbir şey söylenmemesi karşısında bunun hiçbir anlamı

olmamakta, bu yalnızca tahlilde zengin görünme çabasına dönüşmektedir.

Sık sık tekrarlanmıştır: Faşizm emperyalizm çağında tekelci burjuvazinin işçi sınıfı üzerine yönelttiği tüm açık saldırıların genel adıdır diye bir tanım yapılmaya kalkışıldığında ileriye doğru, hayatı açıklayıcı hiçbir adım atılmış olmaz. Bu basitçe açık diktatörlük sözcüğü yerine faşist diktatörlük sözcüğünün geçirilmesinden bir adım ileri bir iş olmayıp, her şeyi karmakarışık bir hale getirmesi dolayısıyla da geriye doğru atılmış bir adım olur.

Söylediğimiz gibi mantık yürütmekte olduğunu açıkça söyleyen yok elbette ki. Ne var ki dünya üzerinde tekelci burjuvazinin işçi sınıfına ve emekçi halka karşı sürdürdüğü açık saldırıların hemen tümü yalnızca faşizm kavramının çeşitlemeleri etrafında' nitelendirilmektedir.

Bilindiği gibi faşizm kavramı literatüre İtalya'da tekelci burjuvazinin işçi sınıfına karşı başlatmış olduğu yeni biçimdeki açık saldırının ortaya çıkışıyla girmiştir. Daha sonra gelen Alman faşizmi Nasyonal Sosyalizm adını taşımasına rağmen aynı türden bir saldırı olması nedeniyle aynı adla adlandırılmış ve yeni türden saldırının ve oluşturulan diktatörlük türünün adı olmuştur Üstelik iki hareket gelişimleri ve oluşturdukları diktatörlüklerin biçimleri açısından incelendiklerinde farklılıklar göstermelerine rağmen aynı türden sayılmışlardır. İşte bu aynı kategoriden sayılabilmelerinin bazı ortak kıstasları olmalıdır. Acaba bu kıstas uygulanan açık şiddette mi yatmaktadır? Herhalde uygulanan açık şiddetin derecesinin objektif bir kıstas olması beklenemez. Böyle olmuş olsaydı faşizm gibi bir kavramın emperyalizm çağıyla beraber literatüre girmiş olması gerekirdi. Emperyalizm çağında proletaryanın tekelci burjuvaziden gördüğü ilk saldırı faşizm olmamıştır. Ondan öncede proletarya tekelci burjuvaziden gelen

kanlı bastırma hareketleriyle yüz yüze gelmiştir. Marksist literatür devletin var olan baskı güçlerinin yalnızca örtülü bir baskı uygulamanın değil, gerekli olduğu durumlarda açık baskı uygulamanın da araçları olduğunu ortaya koymuştur. Burada Marksizm'in bir eksiklik içinde olduğunu söylemek mümkün olmasa gerektir. Eğer böyle bir niteleme yapılmış olsa idi, kullandığımız sözcük faşizm bile olmayacaktı. Ama bu konuda herhangi bir eksiklik söz konusu değildir. Emperyalizm çağında proletaryaya karşı yöneltilen açık saldırılar ortaya çıktıkça, gösterdikleri özelliklere göre ya var olan kavramlarla benzeştikleri ölçüde onlarla adlandırılmışlar (Bonapartizm gibi, askeri diktatörlük gibi) ya da yeni bir olgu olarak ortaya çıkıyorlarsa yeni bir adla adlandırılmışlardır. Bu, Marksist analiz yönteminin bir ayetler silsilesi olmayıp bilimsel bir yapısı olması demektir. Hayatın sürekli değişmekte olduğu gerçeğini kabullenen bilimsel bir düşünüşün de ancak bu şekilde davranması gerekir.

Eğer, faşizm nitelemesinde kriterimiz uygulanan açık şiddetin derecesi olmayacaksa ne olacaktır? İşte burada analiz yöntemimizi düzelmemiz gerekmektedir. Havada kalan tanımlamalar yapıp, bir takım oluşumları bu tanımların içerisine sığdırmaya çalışmak yerine oluşumun kendisini inceleyip bundan genellemeler çıkarmaya çalışmalıyız. Faşizm olayına isim babalığı yapmış olan hareketleri incelemek ve onların ortaya koyduğu nitelikleri genelleştirmeye çalışmak yöntemimiz olmalıdır. Ama tekelci burjuvazinin proletaryaya karşı sürdürdüğü her açık kanlı saldırıyı faşizm olarak niteleme görüşünde olanların böyle bir şey yapmaya ne niyetleri vardır ne de ihtiyaçları. Ama biz faşizm diye özel bir olgudan söz ediyoruz ve söylediğimiz gibi davranmak zorundayız.

Faşizmin yeni olan ve temel belirleyici özellik olarak ortaya konulabilecek yanı onun ortaya çıkışına kadar kullanılan yıl-

dırma yöntemlerine ilaveten düzene karşı çıkan diğer sınıflara karşı saldırıya geçirmek ve böylece düzeni yıkılma tehlikesine karşı koruma yöntemidir. Burjuvazi bu yöntemi bir anda keşfetmedi. O daha önceki tecrübelerinde, ikinci enternasyonalin ihanetinin tecrübelerinden düzene karşı savaşan güçlerin kendisi için kullanılabileceği gerçeğini fark etmişti. Sosyal demokrasi bunun ilk şekillenişi oldu. Proletaryanın partileri mevcut düzeni devam ettirmenin araçları olarak kullanılabildiler. Ama bu ancak proletaryanın reformlar peşinde sürüklenmesi şeklinde gerçekleşen bir yanılsama idi ve kriz dönemlerinde aynı ölçüde etkili olamazdı.

Düzene karşıymış görünen bir başka hareket türü bir başka sınıf temeli üzerinde hareketliliğe dayalı olarak militan proletaryanın karşısına dikildi. Tekelleşmenin yıkıma uğrattığı küçük burjuvazi düzene karşı sloganlar etrafında resmi koruyucularının yanında proletaryanın üzerine saldırırken "Kahrolsun Kapitalizm" şiarını yükseltiyordu. Bu demagojik şiar öylesine etkili kılınabildi ki, proletaryanın düzene karşı mücadelede müttefiki olabilecek olan küçük burjuvazinin yanında gençleri ve hatta proletaryanın bazı kesimlerini bile etrafında toplayıp proletaryanın üzerine saldırtabildi. Elbette düzenin resmi koruma güçleri görevlerine devam etmekte idi. Aralarındaki işbirliği gizlenemeyecek durumdaydı. Açık veya örtülü bir baskıyı sürdürmek onların görevi idi. Yeni ortaya çıkan olayın ayırt edici yanı tam tamına budur.

Böyle bir temel üzerinde faşist diktatörlük de açık bir diktatörlük biçimi olarak bu hareketin ideolojisinin gereklerini yerine getirecek türden özelliklere sahip olmak zorundadır. Eğer faşist hareketi ve onun üzerinde yükselen faşist diktatörlüğü bu noktadan kavramaya çalışmazsak her açık diktatörlüğe faşizm demek çok doğal olur. Bir askeri diktatörlük veya Bonapartizm faşizmden ayırt edilemez olurlar. Hatta bir takım

örgütlü diktatörlükler bile faşizm diye tanımlanabilir. Türkiye'de bütün bir devlet teorisini faşizm çerçevesinde izah edecek noktalara kadar varılmıştır. Faşizmin bir açık diktatörlük olduğu bile reddedilmiştir. Onu bir yandan açık diktatörlük olarak tanımlayanlar diğer yandan da "örtülü faşizm"in ne olduğunu anlatmaya çalışmışlardır. Bu tam tamına bir saçmalıktır. Bir yandan temel önermemizde faşizmin tekelci burjuvazinin diktatörlüğünün açık biçimi olduğunu söyleyeceğiz, diğer yandan da bu açık diktatörlüğün örtülü biçimlerinin varlığını kanıtlamaya çalışacağız! Bu, baştan yaptığımız tanımı, - elde başka tanım da olmadığından - temelden reddetmektedir. Bu marksist tahlil değil, ilkel düzeyde düşünce sefaletidir.

Faşizmi yukarıda koyduğumuz temel üzerinde kavradığımız taktirde, sınıf mücadelesinin düzeyine, ulusal özelliklerine vb., bağlı olarak farklılıkları dile getirebilmek amacıyla onun çeşitlerinden bahsedebilir ve hakkına sahip olabiliriz. Bu söylediğimiz aynı temelde yükselen faşist diktatörlükler kuşkusuz en çeşitli ülkelerde gerek gelişme biçimlerinde olsun gerek şekillenmelerinde olsun bir takım farklılıklar göstermişlerdir. İtalya'da kurulan faşist diktatörlük ile Almanya'da kurulan faşist diktatörlük asla tıpa tıp aynı değillerdir. Kendileri faşizmin klasik biçimi olarak kabul edilseler de farklılıkları barizdir. Ama temel özellikler aynıyla her iki diktatörlükte de şu ya da bu biçimde gözlenebilmişlerdir.

TOPLUMUN YENİDEN ÖRGÜTLENMESİ

Bütün açık diktatörlüklerin olduğu gibi faşist diktatörlüğün amacı da toplumsal krizi tekelci burjuvazinin lehine emekçi sınıfların aleyhine çözebilmektir. Ama çözümleme şekilleri değişiktir. Faşizmin çözümleri büyük ölçüde onun temel özel-

liklerinde yatmaktadır. Yani onun yeni türden bir kitle hareketi olarak yükselmesi ve proletaryanın güçlerini eski yöntemlere ilaveten bu yeni türden güç yardımıyla dağıtabilmesi yöntemlerini de ortaya koyar. Bu ne demektir? Faşist diktatörlükte bütün başka diktatörlükler gibi bir orduya ve şu ya da bu düzeyde örgütlenmiş bir polis aygıtına sahiptir. Ordunun şekillenmesindeki temel farklılık ordu hiyerarşisinin faşist subaylar tarafından belirlenmesidir. Böyle bir şekillenme için herhangi bir yeni yapıya gerek görülmez. Militer bir aygıt olarak kesin itaati gerekli kılan her ordu gibi faşist orduda da benzer bir disiplin işler. Bir farklılık hiyerarşisinin çeşitli kademelerinde yer alan subayların faşist ideoloji gereği en büyük bağımlılığı "lidere" karşı duymalarıdır. Lidere karşı duyulan bu bağlılık faşist ordunun, hiyerarşinin tümünün lidere bağlılığının güçlülüğü ölçüsünde kendi iç hiyerarşisini güçlendirmiş olmaktan öteye gitmez. Ordunun faşistliğinden bahsederken onun faşist ideoloji tarafından belirlenmiş bir hiyerarşiye sahip olduğunu anlatmış oluruz. Bu durum ordu açısından yeni bir örgütlenme biçimini gerekli kılmaz. Buna karşılık polis gücünün faşistleşmesi esas olarak siyasal polisin güçlendirilmesi ve hiçbir sınıra bağımlı olmaksızın toplumun her alanında denetim gücüne sahip olacak bir yetkinliğe ulaştırılması için yeni bir şekillenmeyi gerekli kılar. Toplumun dışında yer alan bir kurumun her noktasına ulaşabilecek bir denetim gücünü oluşturabilmesi faşist partinin katkısı olmaksızın gerçekleşebilecek bir şey değildir. Siyasal polis diye sözünü ettiğimiz kurumun isminin siyasal polis olması elbette ki gerekli değildir. Önemli olan böylesine bir denetimle mekanizmasının oluşturulabilmesidir. Belirttiğimiz gibi böyle bir mekanizma toplum içerisinde dinamik uzantılara sahip olmaksızın gerçekleşebilecek bir durum değildir. Bu durum kısaca herkesin yaşantısının her anının denetlenmesi anlamına gelir. Böyle bir denetlemenin gerçekleşebilmesi için yanyana ilişki bir zo-

runluluktur. Başka tür polis ve istihbarat örgütleri de buna benzer bir işlevi yerine getirebilmek için ajanlar çalıştırırlar. Önemli buldukları noktalara bu ajanları sokmak suretiyle yanyana ilişkiden sağladıkları bilgileri değerlendirerek toplumu denetlemeye çalışırlar. Buna örtülü diktatörlüklerde de açık diktatörlüklerde de rastlanılır. Ama faşist diktatörlük bunu belirli noktalarda değil toplumun tümü içerisinde gerçekleştirir. Bu denetimi sağlayabilmek eski yapılar içerisinde zor olduğu takdirde denetime daha elverişli yeni örgütlenme biçimleri yaratılır. Bu amaçladır ki, faşist parti örgütlenmesini gerçekleştirirken toplumun her alanında kendi anlayışına sahip unsurların denetiminde yeni örgütlenmeler yaratır. Bu örgütlenmelerde egemen kılınan faşist anlayış ve buna uygun yaşama biçimi toplum içerisinde bir denetim odağı oluşturur. Buradaki denetleme yalnızca baskıdan gelmez, ideolojinin yarattığı etkinlik kendiliğinden bir denetlemeyi de gerçekleştirmiş olur. Bu örgütlenmelerin unsurları sahip oldukları anlayışla kendilerini siyasal polisin doğrudan bir uzantısı olarak görürler. Faşist devletin gerçekleştirdiği asli özellik işte budur. Toplumu esas olarak onun üzerinde yer alarak değil onun en küçük hücrelerine kadar nüfuz ederek tek bireye kadar bir denetlemeyi gerçekleştirebilmek faşist devleti diğerlerinden ayıran özelliktir. Toplumun dışında örgütlenmiş hiçbir diktatörlük bunu başaramaz. Toplumun dışında ve üzerinde örgütlenmiş olan ordu ve polis mekanizması olgular geliştikçe onların üzerine giderek bastırma yoluna başvururken faşist diktatörlük anlattığımız özelliğiyle olgular henüz potansiyel halde iken, onları bastırma yoluna gider, gidebilir. Bu yeterli bir biçim farklılığıdır. Bunu kavrayabilmek son yılların Türkiye'sini yaşamış olanlar için zor olmasa gerek. Mahalleleri işgal etmiş olan faşist çetelerin etkinliklerini daha da arttırmış ve resmi güçlerin uzantısı haline gelmiş oldukları, silahları omuzlarında açıkça ortalıkta dolaşabildikleri bir durumu kafamızda can-

landırmaya çalışırsak sözünü ettiğimiz denetim gücünün ne anlama geldiğini kolayca anlarız. Ama bu paralı askerlerle yapılabilecek bir iş değildir. Bunu gönüllü bir biçimde yapacak hale gelmiş olan insanların varlığı gereklidir. Bunu sağlayacak güç de faşist partiden başkası olamaz.

Neden faşist parti gereklidir?

İnsanların şiddete karşı boyun eğmelerini sağlayan kendi başına bu şiddet değildir. Bu boyun eğmeye kendileri için izan eden bir partinin varlığı da gereklidir. Bu ideoloji ne ölçüde insanlara kendi yaşam biçimleri içerisinde yeniden ürettirilebilirse şiddete boyun eğdirebilme süresi de o ölçüde uzatılıp garanti altına alınabilir. Her şiddet uygulayıcı uyguladığı şiddetin ideolojisini de birlikte getirir. Faşizm mücadele içerisinde topluma doğal bir hiyerarşi anlayışını benimsettirir. Bu anlayış içerisinde insanlar uygulanmakta olan şiddetin gerekliliğini kabullenirler. Burjuva çerçevesinde kalarak örneklersek, demokrasi bu şiddeti belirli şartlarda "herkese" karşı uygulamakta olduğu hayalini yaratarak kendi hukuk anlayışını inşa eder ve bu görünümü koruyabildiği ölçüde uyguladığı şiddet için toplumdan da destek bulur. Ancak faşizmin iktidara geliş koşulları böyle yanılsamaların yıkıldığı, toplumsal uyumun bozulduğu dönemlere tekabül etmesi dolayısıyla şiddet tekelini elde tutabilmek için yeni türden bir anlayışın topluma kabul ettirilmiş olması gerekir. Bunun yapılabilmesi toplum içerisinde sürdürülecek uzun çalışmaların sonucudur. Böylesine bir ideolojik faaliyeti gerçekleştirmenin en uygun aracı siyasal partidir.

Siyasal parti burada toplum içerisinde sürdürülecek genel ideolojik faaliyetin merkezi görevini görür, ideolojik faaliyet gösterebilecek başka türden örgütleri kendi etrafında toplar, onların eylemini koordine bir hale getirmeye çalışır. Bunlar eğitim kurumlarından, kültür ve eğlence kulüplerinden, basın

yayın ve dini kurumlara kadar değişiklikler gösterir. Sürdürülen bu faaliyet sayesinde geniş bir militan kitle desteği sağlanır. Bu desteğin militan bir biçimde olması zorunludur, zira yukarıda sözünü ettiğimiz toplumsal denetlemenin gerçekleşebilmesi ancak buna bağlıdır. Bu olmadığı takdirde bunalımın yerinden oynatmış olduğu kitleler şu ya da bu ölçüde kendi sınıfsal eğilimleri doğrultusunda, kendiliğinden bir harekete girişebilirler. Eski biçimdeki kitle desteği sağlama imkânları zaten yıkılmıştır. Eğer kitle desteği söz konusuysa bu ancak hareketlenmiş olan yığınların bu eğilimini ele geçirmekle olabilir. Bundan dolayıdır ki de kitlelerin bu eğilimini değerlendirecek bir siyasal parti gerekli olur. Bunun başarılı olduğu ölçüde, faşist diktatörlük başarılı ve uzun süreli olabilir. Aynı şeyleri gerçekleştirebilmenin başka yolları bulunabilirse elbette onlar da tekelci burjuvazi tarafından denenebilir. Ne var ki, şimdiye kadarki pratikte en başarılı olan yöntem bu olmuştur ve dönemin koşullarına uygun bir biçimde tekrarlanmaya çalışılacağı kuşku götürmez.

Faşist hareketin gerçekleştirmeye çalıştığı korporatif devlet biçimi teoride kendisine en uygun düşen ve kendisini en istikrarlı kılabilecek bir biçim olarak görülse de bu yapıyı gerçekleştirmesi şart değildir. Böylesine bir yapı gerçekleşmeden de toplumun temel yapısı yeni baştan örgütlenebilir ve kriz içerisindeki toplum denetin altına alınabilir. Bir kez bunda başarılı olunduğunda bu türden devlet biçimini oluşturmak onun bir ürünü haline gelir. Özünde faşist devlet için gerekli olan kurumlar arası izafi bağımsızlığa son verecek bir merkezileşmenin yaratılabilmesidir. Bunun içinde kuvvetler ayrılığı gibi izafi âdemi merkeziyetçilik yaratan anlayışlara son verilir. Ama buna yalnızca faşist diktatörlükte değil bütün açık diktatörlüklerde rastlamak mümkündür. Toplumsal uyumun kriz içinde yıkılmış olması dolayısıyla bu prensibin tekelci burjuvazi açısından hiç bir anlamı kalmaz, üzerinde ısrar edilmesi

yalnız âdemi merkeziyetçiliğin gelişmesine ve devletin tek bir bütünsel mekanizma olarak işlemesine engel olur. Bütün kriz dönemlerinde olduğu gibi bu tür, merkeziyetçiliği bozucu her türlü izafi bağımsızlık şu ya da bu ölçüde ortadan kaldırılmalıdır. Faşist diktatörlük de bunlarda hiç tereddüt etmez. Tüm toplumsal örgütlenmede olduğu bilgi, izafi bağımsızlık özelliği arz eden ne kadar kurum varsa topunun varlığına son vermeye ve yerlerini -gerekliyse- kendi denetimi altındaki yeni kurumlarla doldurmaya çalışır.

ASKERİ DİKTATÖRLÜK

Askeri diktatörlük dediğimiz devlet biçimi faşizmden çok önceleri ortaya çıkmış olmasına karşın biz öncelikle faşizmin ve onun diktatörlüğünün ne olduğunu ortaya koymaya çalıştık. Yukarıda faşizm üzerine anlattıklarımız onun bütün yönlerini kapsayan genişlikte değildir. Faşist hareketin toplum içinde etkinliğini yaratma yollarını, onun ideolojisini, iktidara geliş biçimlerini ve iktidarda ne şekilde yerleştiğini yeni baştan ele almadık. Ele aldığımız noktalar esas olarak faşizm olarak neyi nitelediğimizi ortaya koymaya yarayacak noktalardır. Böyle yapmakla son derece kapsamlı bir konu olduğunu söylediğimiz tüm bir devlet sorununu tartışmak zorunda kalmadık. Hangi özellikleri taşıyan bir devlet biçimine faşizm denilebileceğini böylece ayırt etmiş olduk. Böyle bir ayrımı yapmış olmakla da bir başka açık diktatörlük biçimi olan askeri diktatörlüğü de tanımlanabilir duruma getirmiş olduk. Gerçekte askeri diktatörlüğün tanımlanması faşist diktatörlükte olduğu kadar zorluk arz etmez. Genel olarak, krize düşen burjuvazinin rejimi yıkılma tehlikesine karşı olsun, krizi şu ya da bu şekilde atlatabilmek için olsun, var olan devletin en büyük koruyucu gücü olan orduyu yığınlara karşı açıktan kullanması ve devlet işleyişinin demokratik görünümlerini bir yana koyarak askeri

bir hiyerarşi altına sokulmasıyla gerçekleştirilen bir açık diktatörlük biçimidir. Böyle bir yapının tanımlanmasının zorlukları büyük ölçüde başka açık diktatörlüklerle karıştırılmasından ileri gelmektedir.

Günümüz tekelci burjuvazinin hâkim olduğu toplumlarda askeri diktatörlükler elbette ki tekelci burjuvazinin diktatörlüklerini oluşturmaktadırlar. Ne var ki askeri diktatörlük biçimi yalnızca tekelci burjuvazinin kullanabileceği bir biçim değildir. Başka sınıf ve kesimlerin de oluşturabileceği askeri diktatörlükler söz konusu olabilir. Ancak bu ayrı ayrı sınıflara hizmet eden askeri diktatörlüklerin işlevlerinin farklılığı dolayısıyla yaptıkları da farklı olacaktır.

Kapitalizm nispeten istikrarlı bir gelişme gösterirken, egemen sınıflar toplumun üzerindeki egemenliklerini şiddet araçlarıyla garantiye alırken diğer yandan da kendi ideolojilerinin etkinliğini toplumun diğer sınıfları arasında yaymaya çalışırlar. Çeşitli biçimlerde küçük burjuvazinin köylülüğün ve hatta işçi sınıfının ideolojisini bile kendi etkinlikleri altına almaya çalışırlar. Egemen ideoloji nispeten istikrarın olduğu dönemlerde bunu bir yere kadar da başarır. Bu etkinliğini kurmak için son derece çeşitli araçlar faaliyet sürdürür. Bu etkinliğe bağımlı olarak da burjuvazinin hizmetinde olan siyasal partiler yığınları egemen sınıfların çıkarlarına hizmet edecek bir biçimde kendilerine bağlarlar. Somut durumda egemen sınıfın ideolojisine bağlanabilmenin ideolojilerini üretip, yaygınlaştırırlar. Ancak ekonomik krizin gelişmesiyle birlikte sınıflar arasındaki çelişkilerin şiddetlenmesine bağlı olarak çeşitli sınıf ve tabakaları tekelci burjuvazinin egemenliğine bağlamanın araçları olan kayışlar kopmaya başlar. Toplumu burjuva ideolojisinin etkinliği altına sokmaya çalışan araçlar yığınlar üzerinde aynı etkinliği gösterememeye başlarlar. Hatta yer yer bu araçların tersine bile işlemeye başladığı durumlar or-

taya çıkar. O zamana değin tekelci burjuvazinin verdiği iktidar kırıntılarıyla tekelci burjuvaziyi izlemekte olan kesimler de tekelci burjuvaziden şiddetle kopmaya başlar ve varlıklarını devam ettirebilmek için tekelci burjuvaziyle şiddetli pazarlıklara girişirler. Burjuva kampında parçalanma gözle görülür hale gelir. Artık eski biçimler içerisinde, yani diktatörlüğü gizleyerek egemenlik sürdürmenin olanakları tükenmiştir. Bu durum her türlü ideolojik kurumun itibarını yitirmesine tekabül ettiği gibi genel olarak da devlet denilen kurumun bir bütün olarak itibarının yitmesine tekabül eder. Devlet denilen kurumun bir bütün olarak itibarını yitirmesi demek onun her aygıtının işlemez hale gelmesi demek değildir. Bir bütün olarak itibarını yitirse de ordusu ve polisi fonksiyonlarını yerine getirebilecek sağlamlıklarını koruyabilirler. Özellikle ordu tekelci burjuvaziye sadakat içinde sağlamlığını, varlığını korumaya devam edebiliyorsa toplumu bastırma görevini koşullara bağlı olarak üstlenebilir.

Ordunun genel bir kriz döneminde açık bir diktatörlük oluşturarak genel muhalefeti bastırabilmesinin temel koşulu proletaryanın genel saldırısını başlatacak ölçüde geniş bir etkinliğe ve örgütlenmeye ulaşamamış ve müttefikleri olacak sınıflarla bir saldırı cephesi oluşturamamış olmasına bağlıdır. Bu, düzenin güçlü bir alternatifle yüzyüze gelmemiş olması demektir.

Bu durumda tekelci burjuvazi yalnızca ordu gücünü harekete geçirmek suretiyle muhalefeti dağıtıp, itibarı sarsılmış olan devleti yeniden onararak egemenliğini yeniden güvence altına alabileceğine güvenebilir. Bu güvenin kaynağını alternatifsizlik oluşturmaktadır. Muhalefet güçleri ya kolayca bastırılabilecek kadar cılızdır ya da kendi içerisindeki parçalanmışlığı hiçbir tehlikeye yol açmayacak kadar derindir.

Böyle bir kriz genel olarak bir devrimci duruma, bir milli krize değil bir yönetim krizine tekabül eder. İktidara alternatif bir akımın yükselmemiş olmasına rağmen tekelci burjuvazinin egemenliğini eski biçimler içerisinde sürdüremediği durumlara özellikle geri bıraktırılmış ülkelerde sık sık rastlanılır. Bu ülkelerdeki kapitalizmin çarpık yapısı ve sınıflar ayrışmasının şiddeti sık sık yönetim bunalımlarına düşülmesinin sebeplerini sürekli olarak üretmektedir. Yığınların kendilerine daha yakın buldukları çeşitli partileri desteklemeleri suretiyle tekelci burjuvazinin kendi denetimi altında hükümetler oluşturması da gün geçtikçe zorlaşmakta, bu durum giderek tekelci burjuvaziyi iktidarını başka sınıf ve zümrelerle gerçekten paylaşma durumuna zorlamaktadır. Özellikle ekonomik alanda da şu ya da bu düzeyde bir kriz yaşanmakta ise, tekelci burjuvazi hiç bir şekilde iktidarını diğer zümrelerle paylaşmak istemeyecektir. O zaman bunun tek yolu kalır: Uzlaşma kabul etmediğini ilan etmesi. Bunu ilan edebilecek derecede devlet mekanizması üzerindeki denetimini devam ettirebiliyorsa bu "uzlaşma kabul etmediğini ilan etmesi olayı" bir açık diktatörlüğe tekabül eder. Ordunun ayakta duruyor olması bu diktatörlüğün bir takım zahiri nedenler arkasına gizlenerek toplumu denetim altına alması, toplumsal hareketliliğin tüm legal olanaklarını tıkaması ile diktatörlük hayat bulmuş olur. Toplumla hiç bir bağa sahip olmadan gerçekleştiği takdirde böyle bir diktatörlüğün modern toplumlarda uzun süreler için egemenlik sürdürebilmesi olanaklı değildir.

Uzun süreli bir açık diktatörlük gerekliliğinin olduğu durumlarda askeri diktatörlükler kendilerine kitle desteği sağlayacak girişimlerde bulunurlar. Böyle girişimler çoğunlukla onları doğrudan faşist hareketle birleşmeye zorlar. Bu noktada askeri diktatörlükle faşist diktatörlüğün özellikleri iç içe geçmeye başlar. Askeri diktatörlük gittikçe daha çok faşist diktatörlüğe benzer. Bu geçiş bağımlı olunan zümrenin aynı olması dola-

yısıyla ideolojik olarak hiç bir engelle karşılaşmaz. Karşılaşılabilecek tek engel, eğer iktidara alternatif olma durumuna gelmiş bir faşist parti varsa, onun denetim kabul etmek istememesi olabilir. O zaman çözüm o andaki somut koşullara bağlı hale gelir. Ya faşist parti devlete hâkim olur, ya da durum elveriyorsa faşist parti tırpanlanarak devlete tabi hale getirilir. Faşist partinin oluşturmuş olduğu yapılar faşist diktatörlükte olduğu gibi devletin toplum üzerinde derinlemesine bir denetim yaratacağı şekilde devletin hizmetine sokulurlar. Artık diktatörlük böyle bir geçişin yaratacağı özellikler saklı kalmak kaydıyla faşist bir diktatörlüğe dönüşmüş demektir. Her iki diktatörlük biçimi de siyasal tekelcilik açısından nihai tahlilde bir farklılık göstermezler. Kitleler uyguladıkları zulüm ise toplumu bastıramadıkları ölçüde aynı görünür. Hatta zaman zaman askeri diktatörlükler güçsüzlüklerinin getirdiği saldırganlıkla kan içicilikte faşist diktatörlükle yarışta hiç geride kalmazlar. Denetim yaratamadıkları ölçüde toplu katliamlar bile onlar için zorunluluk olur.

12 EYLÜL

12 Eylül Darbesi'nin gerçekleştiği tarihte Türkiye toplumunda zamanı durdurarak olaylara baktığımızda, tekelci burjuvazi açısından siyasal egemenliğini devam ettirebilmenin en olanaklı yolu askeri bir diktatörlüğü gerçekleştirmek olarak görünür. Devlet bütün yıpranmışlığına rağmen prestijine halel gelmemiş bir biçimde ordusunu korumaktadır. Diğer tüm kurumlarda işlerliklerinin gelişen bunalımla bozulması sonucu bir kargaşa sürerken ordu bunlardan en az etkilenmiş durumdadır. Toplumda ona karşı duyulmakta olan genel saygı ve güven onun askeri bir diktatörlük oluşturabilmek için işleri kolaylaştırıcı bir mahiyet arz etmektedir. Harekete geçtiği anda hayatı çekilmez bulan, buna karşılık mücadeleden de çe-

kinen insanlar yığını için bir kurtarıcı olacaktır. Nitekim "düzeni yeniden kurmaya geldik" dediklerinde karşılaşabilecekleri muhalefetin en azıyla karşılaşmış olmaları bu yargıyı doğrulamaktadır.

Tekelci burjuvazinin ise yıllardır gerek ekonomik ilişkiler sayesinde ve gerekse giderek onunla gerçekleştirmiş olduğu ideolojik bütünlüğün verdiği güvenle ordunun kendi çıkarları dışında herhangi bir girişimde bulunmasından en küçük kaygı söz konusu değildi. Bu 12 Eylül öncesinde yeterince sınavdan geçmişti. Cunta gerçekleşir gerçekleşmez kendisini bağımsız gösterme oyunlarına başvurmaya gerek görmeksizin yığınların üzerine saldırdı ve tekelci burjuvazinin o güne kadar yapılmasını istediği ne varsa adım adım hayata geçirmeye başladı.

Ekonomik alanda hiçbir gösteriye yer vermedi. Adalet Partisi'nin zorluklar içerisinde uygulamaya çalıştığı ekonomik programı bir çırpıda benimsedi ve tereddütsüz ilerledi. Bu programın gerekli kıldığı ekonomiyle ilgili ne kadar yasa varsa hemen hepsini bir yıla varmadan tamamladı. Şimdi bunların siyasi ve ideolojik çerçevesi oluşturulmakta. Azınlık egemenliğini geçmişe göre biraz daha fazla güvence altına alacak, parlamenter sistem yeniden söz konusu olduğunda tekelci burjuvaziye kolay manevra alanı sağlayacak yeni tedbirler geliştirilmekte. Bunların başında seçim sistemi geliyor. Yeni seçim sisteminin sınıflar parçalanmasını en az ölçüde yansıtır ve yürütmeye gerekli kolaylıkları sağlayıcı bir mahiyette olması gerekmektedir. Var olanlara ilaveten toplumsal muhalefeti mümkün olduğu kadar engelleyici yasalar böyle bir seçim sistemiyle birleştirildiğinde parlamenter bir sistemin işletilebilmesi için geriye tek bir öge kalmaktadır. Yığınları tekelci burjuvaziye bağlayan mekanizmaların düzenlenmesi.

12 Eylül öncesinde bu türden ne kadar kurum varsa hemen hepsinin durumu tekelci burjuvazi açısından güven verici olmaktan çıkmıştı. Yakın tarihlere kadar dinsel ideoloji toplumun çimentosu olarak görev görmekte ve tekelci burjuvazi için kitleleri peşinden sürüklemede önemli bir araç olarak kullanılabilmekteydi. Ama kapitalizmin gelişmesine paralel olarak bu ideoloji aynı biçimde kullanılmaz hale geldi. Devletin resmi ideolojisi olmakla birlikte, toplum içerisinde daha az birleştiricilik görevi yapmakta olan Kemalizm ise giderek gelişmelere daha uyarlı bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktaydı. Üstelik sürekli bir çatışma içerisinde olan bu iki ideolojiden birincisi orta burjuvazi tarafından tekelci burjuvaziye karşı kullanılır hale gelmişti. İşte bugün Cuntanın eylemlerinde karşımıza dikilen önemli bir olgu da burada yatmaktadır. Toplumda bozulmuş olan ideolojik bütünlük Kemalizm çerçevesinde sağlanmaya çalışılmaktadır. Kemalizm böyle bir görevi görmekte oldukça uygun görünmektedir. Her sınıfı değişik biçimlerde etkileyerek onları tekelci burjuvazinin etkinliği altına sokabilecek yeterli malzeme Kemalizm tarafından içerilmektedir.

Tekelci burjuvazi böyle olmasını istemektedir, ancak hayat onun istediği doğrultuda gelişmek mecburiyetinde değildir. Bütün bu hesaplar proletarya hareketinin göstereceği gelişmeye bağlı olarak değişikliklere uğramak durumundadır.

Sosyalist İşçi. Sayı 2. Kasım 1981. Sayfa 15. (Kopya)

Faşist devlet üzerine

"Faşizm, devletin kiğinin apaçık çarçek

"Faşizm, devletin kiğinin apaçık çarçekliği olduğuna ortaya koyar."

"Demek ki, faşist için herşey devlet içindir ve devlet dışında insani, ruhi hiçbir şey varolamaz, hiçbir değere sahip değildir."

"Bu bireyler, totaliter parti, dernek, sendika, sınıf olarak/çıkarlar devletin dışında kalabilir."

"Varoşlar, bireysel özgürlükler alanını sınırlayacak basit bir mekanizma değildir. Faşist devlet, öz ve biçimsel insanı tümüyle disiplin altına alır, irdeye edeği kadar sokaya da işler."

"Kısacası faşizm yalnız yasa yapıcı, kural koyucu değil, ruhsal yaşamın harekete geçiricisi ve eğitimcisidir. İnsan yaşamının biçimlerini değil, içeriğini, biçimi, karakteri, insanı başkan başa düzenlemek ister."

Bu satırların yazarı Benito Mussolini'dir. Faşizmin ne olduğunu anlayabilmek, bir tarihsel gerçeklik olarak varolmuş faşist hareketlerin ve devletin analizine dayanmak zorunda ise,"Duçe"nin sözleri faşist devletin ne olduğu konusunda önemli çıkış noktaları sağlayacaktır.

Faşist diktatörlük, diğer açık diktatörlüklerden toplumsal hayatın tek öznesi olmaya çalışmasıyla ayrılır.Faşist hareket,kendisini devlet haline, faşist devleti de toplumun tek gerçeği haline getirmeyi amaçlar. Bunun sonuçlarına inadsel, toplum hayatının her hücresine sızmış, ve sinirsiz hücreleri faşist devlet halinde örgütlemiş faşist partidir.

İktidara yürürken, bir kitle hareketi olan faşizm, iktidar olduğunda örgütlediği kitleleri, devletin ve toplumun birbirinden ayrılmayan yeniden örgütlenmesinin salmsal haline getirir.

Hiçbir şey faşist hareketten bağımsız olamaz. Kişilikler ve sokalar bile, herşey mutlak bir otoriteye bağlı olmalı ve tek bir şef tarafından yönetilmelidir.

Bu nitelikleriyle faşist devlet, tüm açık diktatörlüklerden de ayrılır. Toplumun üstünde yer alan, ve toplumu temel olarak açık şiddet yoluyla disiplin altına almaya çalışan diktatörlüklerin aksine, faşist devlet, faşist parti aracılığıyla toplumu kendi organik parçası haline getirmeyi amaçlar.Mussolini'nin sözleriyle *"Faşizm aynı zamanda geniş bir halk kitlesine dayanmayan, güçlü organik bir devlet istemektedir.... Devlet kavramı böylece en uzak dallara ulaşmakta ve devletin içinde, kendi örgütlerinde ölümsüz bir halde bulunan yüksek tüm ahlaksal, ekonomik ve manevi güçleri dönerek işlemektedir. / Faşist devleti öne taşıyan, ona dayanan, ona hiçbir zaman hazır bulunanlarla kişiye dayanmış bir devlettir."*

Faşizm açık bir diktatörlüktür. Ama özel bir açık diktatörlüktür. Ve bu özelliği onun toplumsal hayatla olan ilişkilerinde somutlanır. Bunu göstermek için, faşist devleti; yapısının, yürütmenin, yasamanın birliğiyle, açık terörüyle, güvenlik ile özdeşleştirmek, faşizmi faşizm olarak kavrayamamak olacaktır. Sayılan tüm özellikler, diğer açık diktatörlükler için faşist devletin de özellikleridir. Ama bu özellikler faşist devletin yapısını işlemeye sahip olurlar.

Faşist ideolojinin devleti fetiş leştirmesi farklı faşist hareketlerde farklı biçimde gerçekleşir. İtalyan faşizmi için temel kavram "Devlettir."Almanfaşist ideolojisi ise "Irk"kavramı etrafında şekillenir. Hitlere göre,kavramı:*"devleti sadece bir amacın aracı sayar ve amacını insanın eski varlığının sürdürülmesi olarak görmez."*

Ama varılan nokta, "TEK HALK, TEK DEVLET, TEK LİDER" sloganı ile ifade edilen "Ölçülü Devlettir." Irk kavramından hareket etse de, Alman faşizmi, İtalyan faşizminin ulaştığı olduğu noktaya gelir. Mussolini'nin aktardığınız sözleriyle tam bir bütünlük içinde şöyle der: *"Devlet için asıl önemli olan, ırk değildir...Devlet ifade eden tek şey vardır: Kavramsal- Sosyalist devletin herşeyin üstünde yer alması gerçeği."* Sihirbazı bu devlet faşist hareketle özdeşleşmiştir. Hitlerin sözleriyle *"Devlet Partidir, Parti de Devlet."*

ALMAN FAŞİZMİ... 11 Yaşında çocuklar bile faşist devlet ve toplum ayşıtını dışında kalamazlar. Herkes ve herşey faşist devlete ve tek lidere bağlı olmalıdır.

Sosyalist İşçi. Sayı 3. Aralık 1981.

(UZUN ZAMANDIR İLİŞKİ KURAMADIĞIMIZ BİR YOLDAŞIMIZIN YAZISINI, TARTIŞMALARA KATKIDA BULUNACAĞI DÜŞÜNCESİYLE, AYNEN YAYINLAMAYI YARARLI BULDUK)

- SOSYALİST İŞÇİ YAZI KURULU-

BİR SİYASİ HÜKÜMLÜNÜN NOTLARI

On yıl arayla bir kere daha, generaller, işçi hareketine ve komünist harekete yönelttikleri darbeyle devrimci Marksistlerin birbirleri ve işçi sınıfı hareketi ile olan bağlarına muazzam ölçüde zarar verdiler. Şu an, devrimci örgütlerin ve grupların üyeleri ile merkez kurulları arasındaki bağların en çok gevşediği, kimi hallerde topyekûn tahribe uğradığı bir dönemden geçiyoruz. Bu kopukluktan zarar görenler arasında birinci sırayı cezaevlerine düşmüş, ya da cezaevlerinde darbe ile karşılaşmış devrimci militanlar almaktadır.

Ancak, koşulların böylesine elverişsiz olması, o militanları hayatlarının amacına sadık kalmak yüce ereğinden vazgeçirecek değildir. Hareketin temel siyasal yönelimine bağlı kalarak, mevcut durumu değerlendirerek ve şimdi içinden geçilmekte olunan özgül koşulların elverdiği ölçüde ve bu koşulların gerektirdiği biçimde özel mülkiyet dünyasına karşı sosyalist bir toplum düzeni uğruna mücadele sürecektir.

Bu mücadelenin ana halkasını koşullar ne olursa olsun proleter sosyalist hareketle manevi, entellektüel bağların sürdürülmesi teşkil etmektedir. Rejimin bütün çatlaklarından, bütün yarıklarından sızarak hareketin genel a-kışı ile temas içerisine girmek, onun gelişmesi ve proleterlerin öncülerini kucaklayan gerçek bir harekete dönüşmesine yardımcı olmak içeridekilerin de, en az dışarıdakiler kadar, olmazsa olmaz yükümlülükleri, onların raison d'etre (varoluş nedeni) 'dir.

Eldeki notlar her zaman düzenli ve sürekli olmasa da, koşullar elverdiği ölçüde ve yazarın yetenekleri nispetinde proletarya sosyalistlerinin çözmekle yükümlü bulundukları teorik ve pratik problemlerin halli için bir hareket noktası oluşturmayı; kollektif bir çalışmanın ülke ölçeğinde meydana getirilmesinin koşulları belirene kadar yazarın kendisine göründüğü şekliyle bu problemlerin sergilenmesini; devrimci Marksizm'in, Leninizm'in, proletarya enternasyonalizminin temel ilkelerini, Leninizm'in hasımlarına karşı, özgül sorunlardan ve görüngülerden hareketle savunmayı ve ilerletmeyi amaçlıyor.

Elbette sınıfın doğrudan doğruya mücadelesinin fiziki zeminlerinden, canlı temaslardan uzakta, en dolaylı enformasyon üzerine gerçekleştirilecek olan böyle bir çalışma dizisi kaçınılmaz olarak kendini teorik alanla sınırlamak, pratik alana ilişkin olarak, bu gerektiği nispette en genel öngörülerle yetinmek ve örgütsel alana ise hiç girmemek gibi bir zaafla başlangıçtan itibaren sakatlanmış olacaktır. Okuyucuların bir değerlendirme yaparken bu etkenleri göz önünde tutmaları tabii ki gerekecektir. Ama böyle bir zaafla sakatlanacak diye elleri kolları kavuşturup oturmak da bir günah olur. Öyle umulur ki, bu notlar şimdi bir yerlerde saklı olan ilişki potansiyellerini tahrik eder, karşılıklı ilişki ve bağ sorununun pratik, bir çözümü için kolları sıvamak bakımından dışarıdakileri ister zaafları isterse erdemleri yüzünden olsun, bir tutum takınma-

ya teşvik eder ve böylelikle "gerçeğin şimşeğinin" ortalığı aydınlatması için " fikirlerin çarpışmasına yardımcı olur.

Bunların hiçbiri gerçekleşmese bile, yazar bu notları kaleme almayı "konuştum ve ruhumu kurtardım" diyebilmek bakımından zorunlu görmektedir. Gözlerinin önünde cereyan eden, bütün bir sınıfın kaderi üzerinde tayin edici etkilerde bulunması mukadder süreçler hakkında bir görüş belirtmeksizin, ileride "hata" etmiş olmakla suçlanmaktan korkarak susmak, yazarın "teorik vicdanı" için kabul edilmez bir suç olarak, bir filistene yakışan ama Leninist sıfatını kendisine uygun gören bir devrimci için affedilmesi olanaksız bir bayağılık olarak görülmektedir.

Burada dile getirilen görüşlerin proleter sosyalizminin aktif teorisyenlerinin tespitleri ile aynılık göstermesi ihtimali, hiç kuşkusuz yazar için en büyük mutluluk olacaktır. Çünkü o zaman ispatlanmış olacaktır ki, hareketin ulaştığı teorik olgunluk düzeyi, aynı teorik görüşleri paylaşan bütün mensuplarının verili koşullar altında aynı tarzda düşünmelerine elverecek dereceye kadar gelişmiştir. Saflarda bir teorik konfüzyon değil, olsa olsa sistemli bir faaliyete dönüştürülmeye muhtaç olan teorik birlik asgari ölçülerde sağlanmıştır. Teorik mükemmellik için gösterilen çabalar meyvesini vermiştir.

O zaman geleceğe umutla bakmak için elimizde devrimci iyimserlikten çok daha fazlası bulunuyor demektir.

I – REJİMİN ÖZGÜL KARAKTERİ

12 Eylül'den bu yana toplum bir askeri diktatörlüğün tiranlığı altında yol almaktadır. Tiranlıktan sözcüğün edebi anlamında söz ediyor olmadığımıza işaret edelim. Çünkü "herhangi bir yasa tarafından sınırlanmamış zor" olmanın yanı sıra, askeri diktatörlük keyfiliğin; her zaman mutlaka bir sosyo-

ekonomik nedenselliğe de bağlı bulunmayan, herhangi bir inmediate (acil) zorunluluğa dayanmayan, diktatörlüğün şahsında tecessüm ettiği kişinin mizacına, yetişme tarzına, kültürüne, ruh haline göre de şekillenen saldırganlığın açığa vurulduğu bir baskı mekanizmasını olanca ağırlığı ve şiddetiyle toplumu ilerici bir değişime zorlayan kuvvetlerin en başta proletaryanın ve komünist hareketin üzerine uygulamaktadır.

12 Eylül'den bu yana toplumun siyasal örgütlenişinin bütün mekanizmaları eski olağan işleyişlerinin tümüyle dışına çıkarılmışlardır. Siyasal üstyapıların tümü arasındaki karşılıklı ilişkiler topyekûn bir değişikliğe uğratılmışlardır. Meclisler dağıtılmış, siyasi partiler kapatılmış, yasama organı tümüyle lağvedilmiş; yargı organını meydana getiren bütün unsurlar askeri diktatörlük karşısında eski görece özerk karakterlerini, "bağımsızlıklarını" yitirerek askeri diktatörlüğün basit birer eklentisi durumuna sokulmuş ve devletin bütün kudreti askeri hiyerarşinin tepesindeki kişilerin "emir ve komutası" altındaki yürütme gücünün elinde toplanmıştır.

Bütün işçi sendikalarının, bütün kitle örgütlerinin ve bütün bağımsız basının faaliyetleri durdurulmuştur. Toplumsal yaşamın bütün düzeylerinde ve bütün alanlar üzerinde durmaksızın yayılan ve genişleyen farklılaşmalar toplumun bütün üyelerine yepyeni bir çığırın içinden geçmekte olduklarını hatırlatmaktadır.

Sırayla darağaçlarının, sopanın ve zincirin altındaki yerlerini alan ve birbirlerine devreden devrimciler bu geçişi yalnızca zihinleriyle değil bedenleriyle; canları, tenleri ve ruhları ile de hissetmekte olduklarından bu değişimin motifleri hakkında en can alıcı soruları sormak ve bunlar için en tam ve kesin cevapları bulmakta en ön sıra da onların bulunması tabiidir.

Askeri diktatörlüğün genel kurmayı bir geçiş döneminde bulunduğunu programatik olarak ortaya koymuş bulunuyor.

Bu değişme, bu geçiş ve bunun aracı olarak ortaya çıkan askeri diktatörlük kimileri için "bulutsuz gökte çakan bir şimşek" gibi apansız belirmiş olsa da, proletarya sosyalistleri için belirli koşullar verili olduğu takdirde beklenen ve hatta kaçınılmaz olarak görünen bir gelişmeydi. Öncü 2. sayısında, daha 1980 Haziran'ında gerici çevreler tarafından ortaya atılan "Rejim ve Anayasamızda Reform Önerisi" üzerinde şunları yazıyordu:

"Anayasa değişikliği önerisi bir bütün olarak mevcut ekonomik, sosyal ve siyasi bunalım karşısında burjuvazinin sınıf egemenliğini koruyabilmesi için mevcut oligarşik devlet aygıtının metropollerdeki benzerleri ölçüsünde geliştirilmesini ve yetkinleştirilmesini, onun baskıcı ve terörist yanının iyice açığa çıkarılmasını amaçlamaktadır.

"Son bölümünde cumhurbaşkanına sağlanan yetkilerle artık bir incir yaprağına dönüşmüş olan örtü, yani etkinliği hiçe indirilmiş parlamento, temsili kurumlar ve yargının, kendisi için yeteri kadar sert ve seri davranmasını engellediği halde, açık bir diktatörlüğe geçişin, bu örtüyü tamamıyla atabilmesinin imkânlarını başı ve sonu belirsiz bir dönem için oligarşiye sağlamaktadır.

...Bu yetkinleştirme planı oligarşiye faşist hareket dışında bir alternatif sunma planıdır. Nüansla AP'nin çizgisinde olan terörist siyasetçi ve bürokratlarca hazırlanmıştır. Ama şu unutulmamalıdır: böylesi yetkinleştirilmiş bir devlet aygıtı, cumhurbaşkanına verilmiş olağanüstü yetkiler olmasa bile, bir dönem sonra böyle kapsamlı bir işi yürütecek kadrolara ihtiyaç duyacaktır. Bu kadrolar ise faşist hareketin içinde vardır. Bunun yanı sıra böyle bir devlet aygıtı faşizm için bulunmaz

bir fırsat olacak, toplumda estirilen terör ve egemen kılınacak otorite anlayışının üzerine kendi diktatörlüğünü rahatça oturtacaktır.

"Aynı şey cumhurbaşkanının olağanüstü yetki döneminde de geçerlidir. Cumhurbaşkanının oligarşi adına tek başına sürdüreceği bir diktatörlük mümkün olamayacağına göre, örgütlülüğü ile faşist hareket kendi diktatörlüğü için gerekli ortamı bulacaktır.

"Bütün bunların gösterdiği önemli bir şey vardır. Bunalımın derinleşmesiyle birlikte oligarşi süratle bir karar noktasına gelmektedir. Söyle ya da böyle hedef belirginleşmiştir; açık bir diktatörlük. Bu açık diktatörlük de süratle faşist diktatörlüğe dönüşecektir.

"Gelişmenin rotası bellidir. Sosyalist hareketin sınıf hareketini doğru taktiklerle doğru hedeflere kanalize edebilecek durumda olmaması, oligarşinin planlarını daha rahat uygulamaya sokmasını sağlamaktadır." (Öncü. S.2, sy 14, st.4.)

Bu geçiş döneminin sonunda ulaşacağı siyasal şekillenmenin özgün nitelikleri bizzat geçişin seyrine bağlı olarak ortaya çıkabilecektir. Bunu bugünden öngörmek, mücadelenin, ancak çatışan sınıfların karşılıklı kuvvetlerine bağlı olarak sonuçlanabilecek olan bir mücadelenin bu sonuçlarının önceden belirlenmiş olabileceğini varsaymayı gerektireceği için saçma olacaktır. Çünkü bu kuvvetlerin karşılıklı çatışmalarının ne gibi bir sonuç verebileceği ancak çatışmanın içinde ve ulusal ve uluslararası birçok etkenin korelasyonlarına bağlı olarak görülebilecektir. Napoleon'un bir sözünü sık sık tekrar eden Lenin'in dediği gibi, "ilkin savaşa girişilir, ondan sonra ne olacağı görülür." Sonunda ne olacağı, dolayısıyla, egemen sınıf kadar ezilen sınıfın da ne yapacağına, hatta daha

çok onun ne yapacağına; askeri diktatörlük kadar, komünistlerin de ne yapacağına bağlı olacaktır.

Bununla birlikte, bu hiç de statükoyu berhava etmiş olan çatışmada yer alan toplumsal sınıfların erişmeyi amaçladıkları belirli siyasal sınıf hedeflerinin olmadığı anlamına gelmez. Kaldı ki, oligarşinin bu hedeflerine yukarıda aktarılan pasajda yeteri kadar dikkat çekilmiş bulunmaktadır.

Askeri diktatörlük olağanüstü bir geçiş rejimi olarak, egemen oligarşinin - tekelci burjuvazi artı emperyalizm ve büyük toprak sahipleri - dışında kalan bütün öteki burjuva toplumsal tabakalara toplumun siyasal organizasyonunu kapatan bir devlet biçimini kalıcı kılmak göreviyle yükümlüdür. Onun eylem programının ruhunu bu oluşturmaktadır.

Hukuk hiçbir zaman üzerinde yükseldiği iktisadi yapının elverdiğinden daha yüksek bir forma bürünemez. Bu Marksizm'in en çok bilinen premislerinden biridir.

Tekelciliğin Türkiye'de ulaşmış olduğu gelişme seviyesiyle, orta sınıflar - orta ve küçük burjuvazi - ve oligarşi arasındaki bir uzlaşmaya dayalı siyasi ve hukuki üstyapının birbirlerine denk düşmedikleri ve kaçınılmaz olarak bir siyasal buhrana yol açmaları gerektiği yukarıdaki premisten dolaysız olarak elde edilebilecek ilk sonuçtur.

Kapitalizmin genel bunalımının doğrudan etkileriyle şiddetlenen ekonomik bunalım, toplumun düşman sınıflara bölünmesi sürecinin son on yıl içinde daha da derinleşmesiyle birlikte bir toplumsal bunalıma yol açınca açık sınıf mücadelesini nispeten özgür kılan siyasal rejimde de bir bunalım doğması kaçınılmaz olmuştur. Ya devlet iktidarı başka hiçbir sınıf ve zümre ile paylaşılmaksızın top yekûn oligarşinin elinde toplanacak ya da proletaryanın ve bütün öteki ezilen sınıfların ekonomik ve toplumsal bunalımı bir devrimci bunalıma doğ-

rudan devrimci faaliyetleri ile dönüştürmeleri sonunda açık bir iç savaş kabullenilecektir. Oligarşinin karşı karşıya kaldığı ikilem 1980 Eylülünde böyleydi.

Bu ihtiyaç daha 12 Mart günlerinde kendini şiddetle duyurmasına karşın silahlı kuvvetler hiyerarşisindeki bölünme ve devletin silahlı gücünü tek bir komutanlık altında toplayamamanın doğurduğu zaaf ister istemez 12 Mart darbesinin daha en baştan toplumsal muhalefetin gücü karşısında gerilemek zorunda kalmasına yol açtı, ama bir bakıma siyasi rejimde gerçekleştirmeyi hedeflediği değişiklikler açısından 12 Mart, 12 Eylül'ün muştulayıcısıydı.

Aradan geçen on yıl içerisinde sınıf mücadelesinin metropollerden çıkıp taşraya da yayılması; Kürdistan'da ulusal demokratik uyanışın anti-sömürgeci doğrudan eylemler karakterine bürünmesi; toplumsal hareketliliğin giderek ulus çapında bir bunalıma yol açmakta olması karşısında oligarşi için egemenliğini konvansiyonel parlamenter yollardan sürdürmek giderek olanaksızlaştı. Rejimin bekasını sağlamak için tek geçerli yol açık kitle mücadelesinin bütün kanallarının kapatılması idi. Ve bu ancak var olan anayasal rejimin topyekûn tasfiyesi ile gerçekleşebilirdi. Öyle de oldu.

Egemenliği tekelci burjuvaziye sunmakla birlikte orta ve küçük burjuvazi ile bürokrasinin üst kesimlerine de özerk alanlar ve özerk kurumlar yaratan 1961 Anayasası'nın yasallaştırdığı uzlaşma artık sona ermiştir. Gerek silahlı kuvvetler içinde olsun, gerek yargı organında ve öteki özerk kurumlarda olsun küçük ve orta burjuvazinin temsilcileri aşağıdan giriş yolları kapatılarak, yukarıdan satın alınarak eritilmişlerdir. Ekonomik bunalım koşulları altında tekelci burjuvazinin bu katmanlara vereceği artı-değer payı kalmadığı gibi, özellikle silahlı kuvvetler de sahip bulundukları nüfuzun tamamen yitirilmiş olması karşısında bunlardan korkacak bir şeyi de kal-

mamıştır. Dolayısıyla iktidarı tekel dışı zümrelerle paylaşmanın hiçbir ekonomik ve siyasal izahı bulunmadığı gibi, proletaryanın ve bütün öteki ezilenlerin devrimci çıkışlarını zor la bastırmanın önüne dikilen bu çok başlı ve çok parçalı mekanizmanın bir yana atılarak iktidarı bütünüyle oligarşinin ellerine terk eden ve "demokratik" olan ne varsa ondan arındırılmış, sınıf mücadelesinin sınırsız serbestliğine ulaştırılmış ve yetkinleştirilmiş bir oligarşik devlet yapısının reorganize edilmesinin tam sırasıdır.

İşte tekelci burjuvazinin karşısına koymuş bulunduğu temel hedef budur. Tekel egemenliği öyle bir kurumlar sis temi yaratmalıdır ki, proletarya ve öteki bütün tekèlci olmayan katmanlar bu devlet sistemi içinde kendilerine bir manevra alanı bulamasınlar. Açık sınıf mücadelesi imkânsız hale getirilsin.

Bu geçiş rejiminde askeri diktatörlüğün fethetmeye çalıştığı temel siyasi hedef bütün iktidarı yürütme gücünde toplayan bir oligarşidir.

Emperyalizme bağımlı tekelci burjuvazi ekonomideki egemenliğini siyasal ve toplumsal yaşamda da gerçekleştirmek için yolunu Evren'in kılıcıyla açmaktadır. Askeri diktatörlüğün varlık nedeni budur.

Askeri diktatörlük yeni bir devlet biçimini meydana getirmiyor. O oligarşik devletin işleyişini, olağanüstü koşullarda karakterize eden oligarşik devlete özgü olağanüstü bir rejim biçimidir, bir açık diktatörlüktür. Sivil toplumun bütün muhalefet unsurlarının militarizm ve bürokrasi tarafından fethedilmesi işlemi tamamlandıktan sonra, kapitalizm çerçevesi içinde bunalım giderilebildiğinde, zor yönteminin yerini liberalizm yöntemine bırakması gerekip bunun koşulları olgunlaştığında yerini sivil parlamenter bir rejime bırakarak çekilecektir. Tabii bu

durumda meclisin kışlaya çekilmiş olacağından da kimsenin kuşkusu bulunmamalıdır. Ya da bunalım bütün toplumsal düzeylerde ve bütün toplumsal alanlarda şiddetlenerek sürecektir. Bu durumda da yerini bir faşist diktatörlüğe terk edecektir. Bunlar oligarşinin önündeki iki seçenektir. Bunları elde edip etmeyeceği ise başta söylenildiği gibi bütünüyle proletaryanın ve onun ideolojik öncüsü olan komünistlerin neyi nasıl yapacaklarına bağlı olacaktır.

Ama şurası kesindir ki, askeri diktatörlük bu yapısı ve bileşimiyle asla kalıcı ve sürekli olmayacaktır.

Kimileri için bu ayırımları kavrayabilmek olanaksızdır. Onlara göre şu anda açık diktatörlük bulunduğuna göre buna faşizm dememek mevcut rejimin ilerici olduğunu söylemek demektir. Bunlar daha çok kendi varlık şartlarını proletaryanın bağımsız devrimci faaliyetinde değil de parlamenter, yasal ve barışçı faaliyette gören, bu faaliyet türünü faaliyetlerinin merkezi haline getirmiş bulunan oportünist akımların, toplumsal misyonlarını tümüyle yitirmiş olmalarından doğan gazapla giriştikleri lafta keskinlik gösterilerinden öteye geçmemektedir.

Kimilerine göreyse, darbeden önce de faşizmin egemen olması karşısında şartlarda değişen bir şey yoktur, "gizli faşizm", "açık faşizme" dönüşmüştür; "parlamenter faşizm", "askeri faşizme" dönüşmüştür vb.

Bir üçüncü akım-Troçkistler, mevcut durumun değerlendirilmesini faşizm-demokrasi sorunsalının dışında ele almaktadır. Onlara göre mevcut rejim Bonapartizm'dir. İlk ikisi ile başa çıkmak nispeten kolay olmasına karşın, Troçkistlerin değerlendirmelerini, üstyapılar düzeyinde doğurgan bir fikir mücadelesine de yol açacağından ötürü hem ciddiye almak, hem de ikinci kategoriden tahlillerle yola çıkanların şimdi uğradıkları şaşkınlık içerisinde gerek soyut gerekse şematik

oluşu dolayısıyla onu süratle benimsiyor olmaları karşısında, teorik olarak bozguna uğratmak: önemli bir görev olarak karşımıza çıkmaktadır. Daha özel yaklaşımları gerektirdiği için Bonapartizm tahlilini ikinci bir yazının konusu yapacağız.

II –FAŞİZM VE ASKERİ DİKTATÖRLÜK

Bir özgül devlet biçimi olarak faşizmin, onu hem burjuva demokrasisinden hem de öteki açık diktatörlüklerden ayırt eden belli başlı özellikleri üzerine Uluslararası Komünist hareketin ve esas olarak da Komintern'in teorik tecrübesinin özetlenmesi bakımından proleter sosyalist basın da ortaya konmuş bulunan tahliller ve öngörüler bu yukarıda sözü edilen ayırımları yapabilmemizi mümkün kılan en değerli teorik malzemeyi içermektedir. Bu konuda Kurtuluş'da yer almış olan "Faşizm Üzerine Notlar" başlığını taşıyan inceleme dizisi Faşist diktatörlük ve öteki açık diktatörlük rejimleri arasındaki başlıca nitelik farklılıkları üzerinde önemle durmaktadır:

"Bilindiği üzere tarihte, çeşitli toplum biçimlerinde birçok açık terörist diktatörlüklere rastlanmıştır. Köleci ve feodal devletler genellikle bu karakteri taşımışlardır. Hepsi de halkı sopa zoruyla bir düzen içinde tutmuşlar, kendilerine karşı olan her direnişi en kanlı bir biçimde bastırmışlardır. Kapitalizm çağında ortaya çıkan burjuva devlet de, sıra halkı katletmeğe geldiğinde onlardan daha azgın bir aygıt yaratmış olduğunu kanıtlamıştır,. Burjuva devletin, burjuva demokrasisi denen biçimi, bazılarının zannettiği gibi "baskı ve teröre dayanmayan" bir devlet olmamıştır. Her yeri geldikçe bunu unutanlara hatırlatmak üzere abasının altından sopasını göstermiştir. Kısacası devlet, her-zaman için şiddetin örgütü olmuştur. Onu bu özelliğinden ayrı olarak kavramağa imkân yoktur, çünkü aksi takdirde devlet kelimesinin karşılığı Mark-

sist sözlüklerden kalkar. Tek bulunabileceği yer resmi burjuva ideolojisine bağlı olan sözlükler olur. Zaten küçük burjuvalar da onu oradan öğrenirler.

"Şiddet devlet içerisinde kurumlaşmıştır. Bu her zaman böyledir. Bazı devlet biçimlerinde, kurumlaşmış olan bu şiddeti örten ve onu topluma dolaylı yollar sunmağa yarayan bir örtü var olur. Çoğunluğu egemenliği altında tutan bir azınlık için böyle bir yol daha avantajlıdır. Ama azınlığın diktatörlüğü gene kendisini devam ettirir. Bu tür devlet biçimlerine örtülü diktatörlükler denir. Onların böyle örtüler altında olması burjuvazi ve onun uzantıları tarafından diktatörlüğün var olmadığını kanıtlamağa yarayan bir araç olarak kullanılır. Ancak, görünüşlerle hiçbir zaman yetinmeyen Marksist analiz yöntemi bu örtünün altındaki gerçeğin bir diktatörlük olduğunu ortaya koyar. Böyle biçimsel bir örtünün varlığı yine de burjuvazinin manevra alanını sınırlar, halk için belirli bir manevra alanı açar. Ne var ki, bu örtü burjuvazi için bir ayak bağı haline geldiğinde artık dolaylı hareket etmeğe kalkışmak kendisi için ölüm olacağından, bu örtüyü atıp ayak bağından kurtularak açık diktatörlüğünü ilan eder. Elbette böyle bir ilanın salt burjuvazinin iradesiyle bağımlı olduğunu düşünmek, karşısındaki güçlerin yalnızca bir nesne olduğunu iddia etmek olur. Aksine karşıdakiler birer öznedir ve olay karşılıklı güçlerin dengesine bağlıdır.

"Burjuvazinin başvurduğu tipik, atipik açık diktatörlüklere tarihte bolca rastlanılmıştır: Mutlakiyet, Bonapartizm, askeri diktatörlükler, faşist diktatörlük gibi. Faşist diktatörlüğün dışındaki açık biçimler, açık terör uygulamakla karakterize edilebilecekken, faşist diktatörlük, salt bununla karakterize edilemez" (KURTULUŞ Sosyalist Dergi. Sayı 16. Sh. 48, 49, 50. Faşizm Üzerine Notlar-II.)

"Faşizm, Kapitalizmin, genel bunalımlarını yaşadığı, proletarya diktatörlüğünü tanıdığı bir dönemde, yani, kapitalist sistemin temel direği olan tekelci burjuvazinin can çekiştiği bir dönemde kendisine karşı ortaya çıkan alternatifle yüzyüze geldiğinde, varlığını bir müddet daha devam ettirebilmek, içine düştüğü krize bir ölçüde çare bulabilmek amacıyla, kendi etrafında toparlayabileceği bütün güçleri toparlayıp en güçlü bir biçimde savunma için yapılan her alandaki genel saldırıdır.

"Tekelci burjuvazinin böyle bir manevraya olan ihtiyacı, daha önceki gerici hareketlerden farklı olarak, geniş bir kitle desteğiyle durumunu stabilize etmeğe, ilerici hareketi ezmeğe çalışmaktan doğar. Bu yanı faşizmin daha önceki gerici hareketlerden en ayırt edici olan yanıdır. Kısacası elde var olan devlet güçlerinin yetemez bir duruma geldiğinde, bu gücün yeteneklerini aşan yeni bir koruma mekanizması kitle desteğiyle gerçekleştirilebilmektedir. Bu kitlenin kazanılması, harekete geçirilmesi ve muhafaza edilebilmesi de bir takım yeni araçları gerektirmektedir. Bu araçlardan biri, hâkim sınıfların zaman zaman kullandıkları açık şiddettir. Ama şiddet bu kez de farklı bir biçimde kullanılır. Bu defaki açık şiddet uygulaması yalnızca devletin uyguladığı değil, bunun yanında doğrudan doğruya kitlelerin içerisinde yer alan faşist grupların kitleleri yıldırma, onlara kuvvet gösterisi yapma eylemleri biçiminde de ortaya çıkar. Bu şiddetin teorisinin yapılması gerekir. İşte farklı olan önemli bir yan burasıdır.

"Problem, devlet içerisinde dönüp giden bir durum arz etseydi, bunun herhangi bir açık diktatörlükten farkı olmaz, daha önceleri olduğu gibi, hâkim sınıfın, sistemleştirilmiş şiddet örgütü olarak gerçekleştirmiş olduğu devlet mekanizmasının, Bonapartist, mutlakiyetçi yahut onlara çok benzeyen bir biçimiyle yüzyüze bulunurduk. Ama sorunun karmaşık olan yanı,

üzerinde bu kadar çok tartışma sürdürülebilmesini getiren yanı, mevcut devlet aygıtının ötesinde, tabandan gelen bir gericilik hareketi bütün bir toplumu saracak, toplumun her organizmasına işleyecek bir şekilde örgütlenebilmesi ve onu hareket ettirebilmesidir. (İbid s.54, 55, 56.)

Faşizm üzerine olan en yaygın ve geniş tartışmaların en olumlu unsurlarının eleştirel bir sentezi olan bu tahliller, sadece Komintern'in iktidardaki faşizmi tanımlamasıyla kendini sınırlamayıp onu her yönüyle ele alarak faşizm teorisinin kapsamlı bir kavranışını mümkün kıldığından çok önemlidir.

Bu çözümlemelerin de göstermiş olması gerektiği gibi, faşizmi öteki açık diktatörlük rejimlerinden ayırt eden en temel özellik faşist devletin sahip bulunması gereken kitle dayanağıdır. Hiç bir faşist devlet düşünülemez ki, son derece geniş toplumsal tabakaları ve esas olarak da küçük burjuvaziyi, burjuva toplumunun ve burjuva devletin bekası için oluşturulmuş bulunan bir savunma seddi üzerinde seferber etmiş olmasın. Böylelikle proletarya bir toplumsal devrim uğruna mücadelesinde kendisini sadece devletin alışılageldik zoruyla değil, kendisi dışındaki bütün öteki toplumsal güçlerle de çatışma halinde bulacaktır.

Böylesine bir kitlesel dayanağa sahip bulunmayan ve bu nu da amaçlamayan her açık diktatörlüğü faşizm olarak belirlemek proletaryanın mücadele hedefleri bakımından son derece ciddi bir sapmayı meydana getirecektir.

Öte yandan faşizm bir diktatörlük olarak burjuva toplumu üzerinde yükselen bir burjuva diktatörlüğü, bir kapitalist devlet biçimi olmakla birlikte, örneğin demokrasiden ve oligarşiden sırf açık terörizmi dolayısıyla değil, bu devlet iktidarı içerisinde örgütlenen sınıf gücünün tekelci burjuvazinin "en gerici" azınlığını içermesi bakımından ayırt edilir. Bu bakımdan

onu bütün burjuvazinin diktatörlüğü olarak değil, tekelci burjuvazinin ve büyük toprak sahiplerinin "en gerici" unsurlarının açık terörist diktatörlüğü olarak ortaya koyan Komintern'in Leninist tanımına bir kere daha dikkat çekmek yerinde olacaktır.

Komintern'in faşizmi "finans kapitalin en gerici, en şoven, en emperyalist sektörlerinin" açık terörist diktatörlüğü olarak tanımlamasına yol açan şey, gerek faşistleşme süreçleri sırasında, gerekse faşizmin iktidarı fethetmesi arifesinde ve bundan bir müddet sonra bile, burjuvazinin egemenliğini konvansiyonel parlamenter yollardan sürdürmesini yeğ tutan reformist büyük burjuva kesimlerinin faşist rejim karşısındaki muhalefetlerini de hesaba katan, Almanya, İtalya, İspanya ve öteki faşist diktatörlük tecrübelerinin eleştirel bir çözümlemesinden çıkan kesin bir tanıma ulaşma çabasıdır. Eğer Komintern'in teorik faaliyeti sırasında bu en'li tanımın oynadığı son derece hassas rolü kavramayacak olursak faşizme karşı mücadelede proletaryanın sahip bulunacağı dolaylı müttefiklerinden bir kısmını gözden kaçırmış olacağımız tabiidir. Bu bakımdan faşist devletin tekelci burjuvazinin ve büyük toprak sahiplerinin hepsinin birden mutabakatını hiç değilse başlangıçta kazanmış olmayacağını bilmek faşistleştirme süreçleri sırasında ortaya çıkabilecek siyasal bunalımlardan proletaryanın bilinçli olarak istifadesini mümkün kılmak bakımından önemli bir avantaj olacaktır.

Faşist bir diktatörlüğün devletin konvansiyonel zor mekanizmaları vasıtasıyla uygulanamayacağı; onun özel aygıtları gereksindiği yukarıdaki tanım ve tahlillerden ortaya çıkmış olmalıdır. Faşizmin öteki açık terörist diktatörlüklerden farklı olan yönü, "gericiliğinin, terörünün, saldırganlığının ya da şovenizminin derecesinde değildir. Bu terörün özel bir toplumsal ve politik mekanizmayla uygulanmasındadır. Bu, kapita-

lizmin bunalımından hareketle, sefaletten hareketle küçük burjuvaziyi ve öteki halk kesimlerini reformizmle aldatmak demektir. Gerici bir kitle eylemi yaratmak amacıyla özel bir toplumsal demagoji yöntemine başvurmaktır." (R.P.Outt, "Faşizmin Bazı Sorunları" Komintern'de Faşizmin Tahlili İçinde, s.155.)

MGK'nın askeri diktatörlüğünün bu tanımlamaların içine sığmadığı ve sığmayacağı yeterince açıktır. Çünkü as keri diktatörlük birinci olarak tekelci burjuvazinin ve toprak sahiplerinin tümünün bir mutabakatına, bir uzlaşmasına dayanmaktadır. İkinci olarak o, gerici bir kitle hareketine yaslanmak ya da bu hareketi bu hareketi yaratmak için çaba göstermek bir yana kitlelerin içine karıştığı her eylemden vebadan ürker gibi ürkmekte, onları belirli bir politik hat üzerinde toplamak yerine topyekûn apolitikleştirme tedavisine tabi tutmayı amaçlamaktadır; bunun için her türlü kitle faaliyetini, askeri denetim altındaki bayram törenleri hariç, yasaklamaktadır. Onun istediği kitlelerin gerici faaliyetlerine dayanmak değil, basitçe kitlelerin oligarşinin süngüsüne itaat ederek çalışması ve vergisini ödemeye devam etmesidir.

Kaldı ki, sorun salt bir tanıma uygunluk sorunu da değildir. Bu, sekiz aydır yaşamakta olduğumuz sürecin pratik tahlilinden dolaysız olarak çıkması gereken bir reel ilişkiler manzumesinin proletaryanın mücadelesi bakımından yarattığı somut sonuçlara ilişkin pratik bir meseledir.

Bizzat askeri diktatörlüğün uygulamalarının ortaya çıkarttığı tablo, onun tekelci burjuvazinin ve büyük toprak sahiplerinin bütün fraksiyonlarının ortak iktidarı olduğunu kanıtlamaktadır. Üstelik bu ortak oluş, sadece tecrit edilmiş olarak Türkiye'nin içindeki karşılıklı sınıf" ilişkilerinden değil, uluslararası sınıf ilişkilerinden de doğan bir gerekliliktir. Askeri diktatörlük emperyalizmin Ortadoğu'daki bugünkü ve gelecekteki

çıkarlarının bir koruyucusu olarak NATO'nun ve AET'nun da sosyalist sistem ve ulusal kurtuluş hareketleri karşısındaki bir barikatı görevini görmek üzere şekillenmiştir. Bu bakımdan askeri diktatörlüğü yerel ve uluslararası tekelci burjuvazinin bütün fraksiyonlarının Türkiye'deki ortak iktidarı olarak kavramak gerekmektedir. Kimilerinin sandığının aksine hükümetler düzeyinde hiçbir Batı Avrupa ülkesi Türkiye'deki askeri diktatörlüğe karşı değillerdir, tersine onlar NATO çerçevesindeki güvenlik sisteminin ancak şimdi askeri diktatörlük altında fonksiyonel olarak çalışabilecek koşulları kazandığını bilmektedirler.

Dolayısıyla böyle bir hükümet tekelci burjuvazinin bütün fraksiyonlarının yerel ve uluslararası bir mutabakatını ve bunun ifadesi olan bir siyasal platformu ve dolayısıyla bir eylem programını sağlamak zorundadır ki, bu platform bütün tekelci kapitalist grupların çıkarlarının ortak paydası olmayan faşizmi bir kenara bırakmak zorundadır.

Askeri diktatörlüğün faşist hareketi de toplumsal muhalefetle birlikte tasfiyeye yönelmiş olmasının başlıca motivasyonu burada yatmaktadır.

III- ASKERİ DİKTATÖRLÜK VE FAŞİST HAREKET

Askeri diktatörlüğün faşist hareketin en önemli kurmaylarını (Türkeş ve ötekiler) darbenin ertesi günü tutuklamış olması ve onları yargılamaya girişmesi hiçbir zaman basit bir "halkı aldatmak için oyun" değildir ve bunun bir oyundan ibaret olmadığı şu ana kadar iki faşistin askeri mahkemelerin kararlarıyla idam edilmiş olması gerçeği ile de görülmektedir.

Bu "faşist klikler arasındaki şiddetli bir çatışma" olarak da izah edilemez. Faşist klikler arasındaki bir çatışma, faşist hareketin bütün siyasal organizasyonunun tahribini, onun kitleler arasında gözden düşürülmesini değil, sadece bütün bu siyasal mekanizmanın sağladığı kudretin tek bir faşist gurup tarafından devralınmasını amaçlayabilir. Oysa biliyoruz ki, şimdi askeri mahkemelerde başlamış olan faşist MHP örgütüne karşı ileri sürülen iddialar, hem faşist hareketi kitlelerin gözünden düşürmeyi amaçlayan çok miktarda malzemeyi içermekte, hem de faşist hareketin legal örgütünü tamamen, illegal örgütünü de kısmen çökertmektedir."

İllegal hareketi kısmen çökertmektedir, çünkü, faşist hareketin topyekûn tahribi, devletin özellikle askeri, polis ve istihbarat mekanizmalarının da tahrip ve deşifre edilmesi ile sonuçlanabilecek ve askeri hiyerarşiyi sarsabilecektir. Bu ise devletin tek güvencesi olan 600.000 kişilik orduyu hiyerarşik düzen içinde tutabilme avantajını bir anda yok edebilecektir.

Kaldı ki, bu tehlikenin 12 Eylül öncesinde ortaya çıktığı ve bir faşist askeri darbe girişiminin ancak 12 Eylül darbesinin içinde eritilebildiği yerli ve yabancı birçok kaynaktan sızan bilgilerden görülmektedir. Ayrıca "CHP'nin bir askeri darbe dışında başka herhangi bir yolla siyasi iktidarı fethetme olanağının bulunmadığı da açıktır. Ordu içindeki faşist hareket şimdi "Komünizme ve bölücülüğe karşı savaş" ortak paydası üzerinde hiyerarşiye bağlı tutulabilmektedir. Ve bu yüzden de 12 Eylül darbesinin faşist hareketin bütününe karşı yönelmediği, faşist hareketin enerjisini resmi kanallar içinde komünistlere ve bölücülere karşı kanalize etmeyi amaçladığı gözden kesinlikle kaçırılmamalıdır.

Eğer faşist hareket tekelci burjuvazinin ondan beklediği yalın ve basit görevleri -grev kırıcılığı, komünistlerin sokak gösterilerini önleme, muhbirlik, anti-komünist propaganda

vb.- yerine getirebilseydi, CHP'nin bir siyasi hareket olarak tasfiyesi söz konusu olmayacaktı; ama bu durumda faşizm faşizm olmaktan çıkar, faşist hareket bir Kara Yüz hareketinden, bir Frei Korps hareketinden öteye geçmezdi. Halbuki faşist hareket tekelci burjuvazinin doğrudan aleti olmakla birlikte, görece özerk bir gelişme çizgisine sahiptir. Çünkü faşist hareket gerici bir kitle hareketi olarak gelişebilir, devleti faşistleştirme operasyonlarını ancak bir kitle hareketinden aldığı güçle gerçekleştirebilirdi. Buysa, kaçınılmaz olarak kendi gelişmesi oranında şiddetlenen ve silahlanan bir silahlı direnme hareketinin örgütlenmesini ortaya çıkardı. Faşist hareketin nispeten kolayca geliştiği kentlerde giriştiği Alevi pogromları, kaçınılmaz olarak bütün alevi nüfusu silahlanmaya sürüklerken birçok bölgelerde kontrolün devlet iktidarı dışına çıkmasını da doğurdu. Böyle bir gelişme tekelci burjuvazinin ve emperyalizmin sonuçlarından hiçbir zaman emin olamayacakları bir şekilde toplumu kaçınılmaz bir iç savaşa doğru sürükleme eğilimi gösterdi. Bu iç savaşın yarattığı en ağır risk ordunun bölünmesi, burjuvazinin en son kalesinin de tahribi olasılığını gündeme getirir getirmez, faşist hareketin zapt-u rapt altına alınması bir zorunluluk olarak kendini ortaya koydu. Ya tekelci burjuvazi faşist hareketin peşinde bugünkü çıkarlarını riske ederek iç savaşı kabul ve ilan edecek, ya da, bugünkü çıkarlarını teminat altına alacak, gelecekteki çıkarları için de rejimi tahkim edecek bir askeri diktatörlük çözümü üzerinde bir uzlaşmaya varacaktı. Emperyalizmin yol göstericiliği altında NATO üyesi bütün devletlerin (başlıca hem ABD'nin, hem Almanya'nın ve İngiltere'nin) ve emperyalizme bağımlı bütün tekelci burjuva guruplarının uzlaştıkları çözüm olarak askeri diktatörlük bütün bu çıkarları Kemalizm bayrağı altında birleştirmeye yetenekli tek çözüm olarak benimsenmiştir. Komünist ve işçi hareketi ile birlikte bütün devrimci ve demokratik muhalefet ve Kürdistan Ulusal Demokra-

tik hareketine karşı savaş açılırken faşist hareketin de tasfiye edilmesinin altında yatan gerçek budur.

12 Eylül darbesinden doğan askeri diktatörlüğün bir faşist diktatörlük olmadığının ve olamadığının gerekçeleri ve kanıtları burada bulunmaktadır.

Böylesi bir tespitin burjuva ve küçük burjuva sosyalistlerinin itirazları ile karşılaşacağı muhakkaktır. Onlar buradan, "askeri diktatörlükle mücadele etmenin gerekmediği" sonucunu çıkaracaklar ve diyeceklerdir ki, "mademki bunun bir faşist diktatörlük olmadığı kararındasınız, şu halde siz rejimle uzlaşıyorsunuz, şu halde mücadeleyi ve özellikle de silahlı mücadeleyi kabul etmiyorsunuz, şu halde devrimci değilsiniz..."

Çünkü onlar için toplumsal mücadelenin sınırları demokrasinin elde edildiği yerde bitmektedir. Burjuva demokrasisinin bittiği yerde ise faşizm vardır. ...Liberal, sosyaldemokrat, reformist görüş ile bizim tavrımız bu noktada ayrılmaktadır. Onlar faşizmde sadece terör görürler. Sadece burjuva demokrasisinin yıpranmasını, yasaların çiğnenmesini ve düzenin bozulmasını görürler." (R.P. Dutt, İbid., s.156.)

Onlar için burjuva devlet sisteminin dışına çıkartılmak kendi yokoluşları ile eş değerdedir. Onlar demokrasiyi kendi azınlık haklarının korunmasının teminatı olarak gördüklerinden ötürü yüceltirler, çünkü, "bir burjuva demokrasisindeki egemen parti, azınlığın korunmasını ancak bir başka burjuva partisine kadar uzatır... (Lenin, "...Dönek Kautsky") Onlar için devletin koruyuculuğundan yoksun oluş en büyük felakettir." Oysa, proletarya bütün ciddi, derin ve temel konularda 'azınlığın korunması' yerine sıkı yönetimi ya da programları bulur. Bir demokrasi ne kadar çok gelişmişse burjuvazi için tehlikeli

herhangi bir derin siyasal ayrışmayla birlikte progromlar ya da iç savaş o kadar yakın bir tehlike olur." (ibid.)

Bu yüzdendir ki, siyasal rejimin bir açık diktatörlük değil, en tam bir burjuva demokrasisi olması halinde dahi proletarya ve onun ideolojik öncüsü olan komünistler için temel görevleri ve temel amaçları bakımından değişen bir şey yoktur. Onların temel görevi kapitalizmin ve burjuva diktatörlüğünün yıkılması sosyalist bir toplum dizeninin kurulmasıdır. Kapitalizmin üzerinde yükselen herhangi bir siyasal rejim için proletarya için açık ve doğrudan bir sınıf mücadelesini ne dereceye kadara olanaklı kıldığı ölçüsünde farklılıklar gösterir ve şüphesiz ki, kapitalizm üzerinde "demokratik cumhuriyet, burjuva toplumunun tutucu varoluşunun değil, onun devrimci bir dönüşüme uğratılmasının siyasal biçimi" (K.Marx, Lois Bonaparte'ın 18 Brumaiere'i) olduğu için proletarya faşizme karşı, bütün antidemokratik devlet şekillerine karşı mücadeleyi hedefine kor. Bu bakımdan rejimin özgül karakterinin faşizm olarak tespit edilmeyişi, proletarya ve komünistler için mücadele etmemenin değil, tam aksine faşist bir diktatörlük rejimine göre mücadele etmede daha fazla olanaklara ve vasıtalara sahip bulunulduğunun, mücadelenin daha az dolaylı biçimlerinin hala gündemde bulunduğunun bir ifadesi olabilir.

Ancak demokratik bir devlet biçiminde proletaryanın "baskıdan ve şiddetten özgür" olduğu yolundaki küçük burjuva ütopyasının takipçileridir ki, faşist olmayan bir burjuva rejiminin zora dayanan mücadele biçimlerini ve hatta mücadelenin kendisini gereksiz kıldığını hayal edebilirler. Oysa, proletarya için demokrasinin elde edilmesi kendi içinde bir amaç değil sosyalist devrim amacı için mücadele edilirken ***en passent*** ('geçerken') kazanılan bir pozisyondur ve ancak toplumun sosyalizme dönüştürülmesi bakımından bir olanak, bir ortam meydana getirdiği ölçüde değerlidir. Ve ancak demokratik bir

rejimde açık ve doğrudan sınıf mücadelesi en geniş ölçüde gelişebilir.

Burjuva ve küçük burjuva sosyalistlerinin faşizm teorilerinin eleştirisi bir başka yazının konusu olacağından onların muhayyel itirazlarına karşı şimdilik bunları söylemiş olmakla yetinelim.

IV- ASKERİ DİKTATÖRLÜĞÜN TOPLUMSAL VE SİYASAL AMAÇLARI

Rejimin özgül karakterinin tespiti askeri diktatörlüğün yakın ve uzak amaçlarının da ifşa edilmesi bakımından gerekli ipuçlarını sağlamaktadır ve bunlar çok derin bir araştırmayı gerektirmeyecek kadar büyük bir açıklıkla diktatörlüğün resmi beyanlarında ifade edilmiş bulunmaktadır.

Askeri diktatörlüğün yakın hedefleri komünist hareketi tasfiye etmek, işçi hareketinin bütün bağımsız örgütlerini dağıtmak ve devlet denetimi altına sokmak; devrimci-demokratik hareketi parçalamak ve Kemalizm ekseni altında onu Komünist hareketin karşısına geçirmek ve devrimci-demokratların siyasal güçlerini derledikleri beyaz yakalıları (aydınlar, öğretmenler, memurlar, öğrenciler, akademik personel, teknik elemanlar vb.,) doğrudan doğruya devletin içinde eritmek; Kürdistan devrimci-demokratik hareketini imha etmek, zorla asimilasyon sürecine olağanüstü bir ivme kazandırarak Kürdistan'ın sömürge statüsünü geri dönüşü olanaksız bir hale getirmek (burjuva rejimi çerçevesindeki bütün federatif reform çözümlerini de bir alternatif olmaktan çıkarmak) olarak belirlenebilir. Uzak hedefleri ise oligarşik devletin yeniden inşası suretiyle yetkinleştirilmesi ve Ortadoğu'da emperyalizm için kalıcı ve istikrarlı bir dayanak noktası oluşturmaktır.

Yakın hedeflerin elde edilmesinde, özellikle bu noktada askeri diktatörlük bütün tekelci burjuva fraksiyonlarının ve toprak sahiplerinin kararlı bir mutabakatına dayanmaktadır ve onların bir açık diktatörlükten bekledikleri bütün işlevlerin icrası bakımından her türlü avantaj la donatılmaktadır. Ve inisiyatif elinde bulunduğu sürece bu amaçlarına doğru son derece süratli bir biçimde ilerlemektedir. Fakat uzak amaçların nasıl gerçekleştirileceği konusunda genel bir yaklaşımın haricinde hiçbir kesin uzlaşmanın bulunmadığı görülmektedir. Askeri diktatörlüğün bu yolda attığı her adım burjuvazinin muhtelif eğilimlerine bölünmüş yayın organları da önemli sayılabilecek görüş ayrılıkları ve tartışmalar doğurmaktadır. Avrupa Konseyi'nin askeri diktatörlüğün girişimleri karşısında çeşitli bölünmelere uğraması da özellikle bu noktada kendini açığa vurmaktadır.

Askeri diktatörlüğün iç çatışmaları da kendini bu noktada açığa vuracaktır. Ve eğer yakın amaçlarına erişmesinin önüne engeller konabilirse, bunların hiç değilse kısmen, gerçekleştirilmesi engellenebilirse, uzak amaçların gerçekleştirilmesi konusu üzerinde belirecek olan siyasal bir bunalıma dönüştürülmesi bakımından işçilerin ve komünistlerin önüne son derece önemli bir fırsat çıkacak demektir. Bu bakımdan askeri diktatörlüğün acil hedefleri haline gelmiş bulunan güçler arasında yaratılacak olan bir savunma birliğinin ne derece önemli işlevlere sahip bulunacağını kestirmek için dahi olmak gerekmemektedir.

Beri yandan askeri diktatörlüğün Komünist harekete, devrimci demokratik harekete ve Kürdistan Ulusal Demokratik hareketine karşı giriştiği taarruzun en azından kısmen akamete uğratılmaması halinde, ekonomik bunalımın da gelişerek sürmesiyle birlikte başgösterecek olan siyasal bunalımın bir faşist diktatörlüğe yol açması kaçınılmaz gibidir.

Çünkü bir kural olarak faşizm, devrimci işçi muhalefetinin en çok yükseldiği noktada değil, burjuvaziye karşı giriştiği bir dizi çatışmadan sonra içine düştüğü yenik, yıpranmış ve dağınık konumda; faşizm aleyhtarı güçlerin birbirlerinden en uzak düştükleri bir konjonktürde, iktidarı fethetmek için ve gerici kitle hareketini seferber edebilmek için en elverişli iklimi bulur.

Bu bakımdan, Askeri diktatörlüğün defedilmesi ve bir faşist diktatörlüğün on yıllarca proletaryaya ve bütün çalışanlara, toplumu devrimci bir dönüşüme uğratılabilmekte en elverişsiz koşullar altında kan kusturmaması için tek sınanmış ve sağlam yol birleşik bir anti-faşist cephenin oluşturulmasından ve askeri diktatörlük karşısında uyumlu bir savunma hattının gerçekleştirilmesinden geçmektedir.

V- PROLETARYANIN SOSYALİZM UĞRUNA MÜCADELESİ VE ANTİ-FAŞİST BİRLEŞİK CEPHE OLANAKLARI.

Faşizme karşı mücadele, proletaryanın sosyalizm uğruna mücadelesinde önüne dikilen engellerden birini bertaraf etme mücadelesidir. Bu bakımdan faşizme karşı mücadele hiçbir zaman sosyalist devrim mücadelesine tabi olmaksızın edemez.

Daha da doğrusu faşizme karşı mücadele demokratik devrimden sosyalist devrime geçişi içeren kesintisiz devrim mücadelesinin bir bileşenidir. Dolayısıyla askeri diktatörlüğün alaşağı edilmesi mücadelesi kadar bir faşist diktatörlüğün kurulmasının engellenmesi de devrimin birinci döneminin yani demokratik devrimin tamamlanması döneminin içinde halledilmesi gereken görevlerdendir.

Dolayısıyla, demokratik devrimden sosyalist devrime geçişin gerçekleşeceği bir geçiş programının, faşizm aleyhtarı bütün güçlerin eylemlerini kapsayacak bir tarzda özgül olarak ortaya konulması içinden geçmekte olduğumuz dönemin en önemli teorik görevidir. Bu bakımdan şimdi hareketin ortaya koymuş bulunduğu teorik malzeme yetersizdir ve bunun ele alınıp geliştirilmesi gerekmektedir. Böyle bir çalışma için bir başlangıcı daha sonraki yazılarda ortaya koymaya çalışacağız.

Ancak şimdilik şuna işaret etmekle yetinelim ki böyle bir birleşik cephenin meydana getirilmesinin koşulları mevcuttur. Ve III. dönem sekterizminden arınmış bir perspektifle bakıldığında, böyle bir cephenin meydana getirilmesinin başlıca iki düzeyde, birinci olarak işçi sınıfının birleşik cephesi ve ikinci olarak işçi sınıfı ile küçük burjuvazinin çeşitli sektörleri arasında birleşik halk cephesi olarak mümkün olduğu görülür. Nüfusun demokratik katmanlarının bir azınlığını meydana getiren ve tek başına iktidarı elde etmesi mümkün olmayan proletaryanın devrimci sektörünün iki düzeydeki ittifakların meydana getirilmesinde hayati çıkarlarının bulunduğu tartışmasız olmalıdır.

Siyasi düzeyde bu ittifakın meydana getirilmesi için sınıf içindeki sağ kanat unsurları olan CHP ve TKP'li işçilerle, Dev-Yol ve Dev-Sol'cu sol kanat unsurlarının birliğinin şartlarının aranması, şehir küçük burjuvazisi içinde ise TDKP, Dev-Yol ve Dev-Sol'cu unsurlarla TKP ve CHP'li unsurların bir araya getirilerek bunların eylemlerinin işçi sınıfının eylemiyle birleştirilmeye çalışılması gerekmektedir. Gerek askeri diktatörlüğe gerekse faşizme karşı mümkün olan en geniş muhalefet hareketi bu zemin üzerinde meydana getirilebilir.

Üstelik, iktisadi bunalımın bütün yüklerinin işçi sınıfı ve küçük burjuvazinin üzerine çökmüş olması faşist terörün ve ay-

nı derecede bireysel terörizmin olağanüstü a-politikleştirdiği, birer ***zoon politikon***'dan ('politik hayvan'), canından başka bir şeyi düşünmeyen ***zoon***'a çevirdiği bu kitlenin en geri unsurlarını dahi şimdi askeri diktatörlüğün can koruyucusu olduğu düşüncesini bir kenara atmaya ve mevcut durumdan çıkış yolları aramaya sürüklemektedir. Kitlelerin bu "arayışlarına" proletarya sosyalistlerinin dışında verilecek karşılıkların yararsızlığını ve bunalımdan çıkışın bir devrimle olacağını gösterebilmenin ve bütün öteki burjuva ve küçük burjuva çözümlerin son tahlilde rejimi devirmekte yeteneksiz olduğunu sergilemenin bin bir fırsatı her zamankinden daha çok mevcut bulunmaktadır.

Şimdi legal olanakların sıfıra indirgenmiş olması, mücadele eden militanların en önemlilerinin bir kısmının tutuklanmış olması, bir kısmının da atalete uğramış bulunması bu görevlerin yerine getirilmesini olanaksız kılmaz. Tersine bu durum geri kalanların eskisinden çok daha büyük bir güç ve enerjiyle düşenlerin yerini almasını zorunlu kılar.

Ancak böylelikledir ki, hem bugünü korumak hem de geleceği kurtarmak mümkündür. Herkes şunu kafasına yerleştirmelidir ki, atalet ölümdür. Atalet ne askeri diktatörlüğü daha insaflı kılacak, nede, bir faşist diktatörlük alternatifini gündemden kaldıracaktır.

Bir yandan Kürdistan ulusal-demokratik hareketi ile girişilecek dayanışma ve bunun en belirgin ifadesi olarak Kürdistan'ın ayrılma hakkının aktüel siyasetin bir parçası haline getirilmesi de hayati bir önem taşımaktadır. Kürdistan'ın ulusal kurtuluşu mücadelesi demokratik devrimimizin en önemli öğelerinden birini meydana getirmektedir ve anti-oligarşik bir köylü hareketinin yığın temelleri sadece Kürdistan'da bulunmaktadır. Bu gücü görmezden gelmek demokratizme de, enternasyonalizme de ihanetten başka bir şey olmaz.

Şu halde denilebilir ki, anti-faşist bir birleşik "cephe, devrimci ve reformist işçi sınıfı sektörleri ile küçük burjuvazinin devrimci ve reformist kanatlarını ve bir bütün olarak Kürdistan ulusal kurtuluş hareketini kucaklamalıdır ve böyle bir cephenin meydana getirilmesinin objektif koşulları bugün her zamankinden çok mevcuttur.

Sorun bir geçiş programının meydana getirilmesinde ve bilinçli bir ittifakın sağlanmasındadır. Bunun için gereken başlıca entelektüel ve manevi güçler proletarya sosyalistlerinin elinde bulunmaktadır. Yeter ki harekete geçirilmesi için istek körelmemiş olsun.

Dediğimiz gibi atalet ölümdür. Biz ise hayatın, geleceğin hareketiyiz. Bize yaraşan mezbahada bekleyen koyunlar gibi kendimizi boğazlatmak değil, şaşkın küçük burjuvaların kendilerini kasabın bıçağı altına atmalarını seyretmek hiç değil, dövüşmek, dövüşmek ve gene dövüşmektir.

Sosyalist İşçi. Sayı 4. Şubat 1982.

DEVLETİN GÖRELİ ÖZERKLİĞİ VE BONAPARTİST DİKTATÖRLÜK+

Her Marksist-Leninist tarafından tekrarlandığı biçimiyle devlet, bir sınıfın diğer sınıflar üzerinde egemenliğini sürdürmesine yarayan baskı aygıtıdır. Genel olarak böyle olduğu gibi her bir özel durum için de devlet bir baskı aygıtı olarak kalır.

Ne var ki, bir şiddet aracı olarak devlet yalnızca şiddetin kurumları olan polis, asker, cezaevi vb.den oluşmaz. Sınıflar çatışmasının uzlaşmazlığı ortamında ilk kez olarak boy verdiğinde açıkça görülebilen bir sopa gücüdür. Çoğu zaman bu en ilkel biçimlerinde bile yanıltıcı dinsel eğelerle örülmüş olabilir; her türlü "kötülüğe" karşı toplumu koruyan bir kuvvet kisvesinde ortaya çıkar. Bu çıplak şiddet kurumları sınıf egemenliğinin sistemleşmesi ölçüsünde örülmeye ve gerçek fonksiyonlarının ilk bakışta görülmesini engelleyecek kavramlar altına sokulmaya başlanır. Devlet yığınlar açısından bir yanılsamanın sonucu olarak tüm toplumsal ilişkilerin adı olmaya doğru ilerler. Tanrı iradesinin yeryüzündeki yansıması olur; tarihsel bir kategori olmak yerine bir varoluş biçimi olarak kavranılmaya başlar. Egemen sınıflar açısından açık olan

bu durumun yığınlar açısından tam bir mistifikasyona dönüşmesi sınıf egemenliğinin kolaylaşmasını sağlar. Böylelikle "toplumdaki kötülüklere karşı savaş" devlete karşı, ona egemen olan sınıfa karşı bir savaş olmak yerine kaynağı bilinmeyen tek tek olgulara karşı bir savaşa dönüştürülmüş olur.

Kapitalist toplumda yeniden üretimin koşullarını düzenlemekle yükümlü olan baskı aygıtı giderek toplumun değişik faaliyet alanlarını bünyesinde birleştirerek gerçekten karmaşıklaşır. Sınıfsal ilişkisi iyice görülmez hale gelir. Ancak ne kadar karmaşıklaşsa, sınıfsal özünü gizlese de bir sınıfın bir başka sınıfları bastırma aracı olma özelliğini değiştirmiş olmaz, tam tersine bu kabiliyetini daha ileri boyutlara ulaştırmış, ait olduğu sınıfın egemenliğini bir o kadar kolaylaştırmış olur.

Siyasi bir aygıtın ideolojik ve ekonomik alanların içerisine kopmaz ilişkilerle -kendine bağlı, kendisinin uzantısı olan kurumlarla- girmesinden sonra onu yalnızca şiddet uygulayan araç olarak, yalnızca bir araç olarak görmek eksik bir kavrayış olması dolayısı ile yanlış bir kavrayış olur. Devletin bu karmaşıklaşan ilişkileri elbette ki, toplumsal gelişme karşısında yeniden üretimin ve sömürünün devam edebilmesi yani sömürücü sınıf egemenliğinin sürebilmesi açısından gerekli olandır. Ama bu gereklilik yalnızca sömürülenlerin "biz sömürülmek istemiyoruz" deyip isyan etmeleri karşısında onları şiddet ve yardımcı öğeleri ile bastırma ürünü değil, bir noktadan sonra (tekel) üretimin düzenlenebilmesinin de gereğidir.

Devlet aygıtının giderek kazandığı fonksiyonlar onun mükemmelleşmesi ve toplum üzerindeki denetim gücünün artması demektir. Böylesine yetkinleşen bir gücün giderek kendi adına hareket kaabiliyetini arttırabileceği ve kendi başına bağımsız bir yapıya dönüşebileceği birçoklarına makul bir görüş olarak gelebilir. Ne var ki, gerçek tam da bunun tersinedir.

Sözünü ettiğimiz bu mantık devletin yetkinleşmesinin ne adına ve hangi somut biçimler içerisinde cereyan ettiğini göz ardı etmediği müddetçe bu yargısını kanıtlayamaz. Soyut, teorik bir çerçevede böyle düşünmek mümkün olabilir. Bu sınıfsal değil spekülatif bir akıl yürütme yolundan başka bir şey değildir.

Devlet aygıtının yetkinleşmesi olayının egemen sınıf veya zümrelerle kaynaşma olgusuyla birlikte ele alınması gerekir. Bu olgu görülmediği, analizlerin asli öğesi olarak ele alınmadığı takdirde, toplumun her alanına nüfuz ederek yetkinleşmekte olan devletin kendi adına bir varlık haline gelip kendi adına hareket edebileceğini rahatça söyleyebiliriz. Ancak bu doğrultuda ilerlemekle hayatın gerçekliğini açıklamak yerine, genel olarak küçük burjuvalarda hâkim olan (sınıfsal varlıklarını koruyabilmek için arzuladıkları bu olduğundan) "sınıflar üstü, sınıflar arasındaki çelişkileri yumuşatıp uzlaştıran, sınıfları birbirlerine karşı koruyan devlet" şeklindeki eski bir anlayışa geri dönülmüş olunur.

Yukarıda devletin yalnızca basit bir araç olarak kavranmaması gerektiğine işaret ettik. Son tahlilde sömürünün devam etmesi açısından devlet elbette ki, bir araçtır. Ama araç var, araç var. Çivi çakmak için çekiç bir araçtır. Toplumu bastırmak için de devlet bir araçtır. Ama toplum ne kadar çiviye benziyor ise, araç olarak devlet de çekice o kadar benzer.

Sorunun özü asla tarafsızlık olmamakla birlikte, siyasetle ekonomi arasındaki izafi (görece, nisbi) özerkliğin devlet aygıtının işleyişinde de somut bir yansıması mevcuttur. Bu yansıma devlet aygıtının izafi bağımsız davranışı olarak karşımıza çıkar. Bu izafi bağımsızlık durumu devlet aygıtının kazandığı her biçim için şu ya da bu ölçüde geçerlidir. Bu durum egemen sınıfın her dönemde değişik biçimler içerisinde ya-

rattığı yanılsama ile el ele gider. Ama sorunun özü yanılsama olayına değil hayatın kendi somut gerçekliğine bağlıdır.

Türkiye solunun "ajitatif ideoloji"sine göz atıldığı zaman bu yönün hayatı değerlendirmede hemen hiç bir yer tutmadığını görürüz. (Bunu ortaya getirmeye çalışan çalışmaların olduğunu inkâr etmemek gerekir. Ancak bunlar genel olarak solu fazla ilgilendirmemiş, bazı terimler süs olarak kullanılmaktan öteye gitmemiştir). Bu izafi bağımsızlığı görmeme bir yandan ideolojinin yalnızca ajitatif olmasına verilen önemden ileri gelirken, diğer yandan da (özünde birincinin de kaynağı budur) özel olarak devlet konusundaki dogmatik bakıştan ileri gelmektedir.

Lenin'in devlet üzerine yazdıklarına baktığımızda, onun ağırlıkla "devletin bir sınıfın bir başka sınıf üzerindeki baskı aracı olduğu" vurgulamasıyla yüzyüze geliriz. Aynı olgu Marks ce Engels'te de gözlenir. Çoğunlukla devletin izafi bağımsızlığı üzerine yazılmış olanlar bu vurgulamanın gölgesinde kalırlar. İzafi bağımsızlığın söz konusu edilmesi durumunda imanından korkan mümin tavrıyla "devlet bir sınıfın diğer bir sınıf üzerinde baskı aracıdır" tanımına dört elle sarılanlar, gölgede kalanı görmeyerek son derece doğru olan bu tanımın hayatın açıklanmasında hiç bir işe yaramaz hale gelmesine sebep olurlar. Bu tutum mümin'in iradeyi külliye (mutlak irade) ve iradeyi cüziye (kısmi irade) tartışmalarında içine düştüğü açmaza benzemektedir. Her izafi olanın bir mutlak yana da sahip olduğunun, bilinçli ya da bilinçsiz bir biçimde görülmesi karşısında formel mantık "birbirini dıştalayan terimler" kavrayışı içerisinde mümini tam bir inkârın içine sokar. Eğer kısmi iradenin mutlak irade karşısında bir mutlaklığı var ise bu (aynı anlayış içerisinde) bu mutlak olanın da kısmi hale gelmesi demektir. Yani her şeyi belirleyen tanrı bazı şeyleri belirleyemez; bu formel mantık için çözümlenmesi

olanaksız bir çelişkidir ve mümin tarafından fark edildiğinde de iman sarsıcı olması dolayısıyla da ürkütücüdür. Mutlak olanın inkârıdır. Aynı dehşetengiz durum, mutlak'ı böyle kavrayan ve izafilik hakkında hiçbir şey bilmeyen "Marksist mümin" için de geçerlidir. Eğer devlet mutlak anlamıyla (yukarıda zikredilen kavrayış içerisinde) bir sınıfın bir başka sınıf üzerindeki baskı aracıysa, kendinden başka bir şey olamaz. Bu doğrultuda edilen laflar ancak bu mutlak'ı zedelemek, onu kısmi hale getirmek için edilmiş olabilirler!

Bu korku boşuna da değildir. İman sahipleri mutlaklık ve izafiyet arasındaki ilişkiyi kavrayamayıp bu konuma düşerlerken, aynı şeyi kavrayamayan izafiyetçiler de her şeyin bir izafiyete sahip olduğu gerçeğinden yürüyerek mutlak olanı ortadan kaldırırlar. Biri izafiyeti yok sayıp gerçeğin kavranmasını engeller (lafta tekrarlıyor olabilir, çünkü artık bu harcıalem bir gerçektir), bir diğeri mutlaklığı yok sayıp gene gerçeğin sisler arkasına girmesine yol açar.

Marksist literatürde "devletin bir sınıfın diğer sınıflar üzerindeki baskı aracı" olmasının öne çıkmış olması nedensiz değildir. Her tarihsel dönemde hayatın karşımıza dikmiş olduğu sorun üzerinde yoğunlaşıp diğer sorunları onun gölgesinde bırakmak, dünyayı değiştirme eyleminin getirdiği bir zorunluluktur. Marksist devlet anlayışının evrimi sırasında mücadele ettiği görüş esas olarak "devletin sınıflar üstü olduğu" görüşüydü. Gerek Marks, Engels ve gerekse Lenin bir yandan devletin izafi bağımsızlığı olayını ortaya koyarken (bu olmadan olamazdı) diğer yandan da bunu mutlak hale getirip devleti bütün sınıfların üzerine oturtan anlayışlarla savaşmak zorundaydılar.

Devletin, tanrı iradesinin, mutlak iradenin yansıması olduğunu anlatan idealist görüşlerle savaşta olsun, demokrasinin bir sınıfın başka sınıfları baskı altına alması anlamına gelme-

diğini vazeden küçük burjuva görüşlerle savaşta olsun, doğru bir devlet anlayışına sahip olunabilmesi için her türlü başka özelliğinden önce ortaya konulması gereken onun sınıfsal temeliydi. Bu nokta kavranmadan hiçbir şey kavranamazdı. Marksizm bunu vurgulamıştır. Ama bunu vurgulamakla olduğu yerde kalmış mıdır? Hayır. Marks'ın ilk yapıtları arasında yer alan "Louis Bonapart'm 18. Brümair"i, Engels'in çeşitli makalelerinde aynı konu üzerine yazdıkları ve gene Lenin'in Kerenski hükümetine kadar genişleterek yazdıkları devletin "bağımsız görünümü" ile ilgilidir. Bu konudaki tartışma, günümüzde yeni boyutlarla ele alınırken, o dönemde "Bonapartist devlet biçimi" sorunu altında toplanmıştır.

Siyasetle ekonomi arasındaki ilişki konusunda açık fikirlere sahip olmadan, egemen sınıfların toplum üzerindeki egemenliklerini sürdürme biçimlerini kavramadan Bonapartist diktatörlük konusunu kavrayabilmek olanaklı değildir. Kavramak olanaklı olmadığı gibi, Marksist literatürde konu üzerine söylenmiş olanların da genel devlet teorisiyle çelişen laflar olduğunu zannetmek olanaklıdır. Zaten çoğunlukla da öyle görüldüğünden dolayıdır ki, Marks'ın "Niçin askeriye de günün birinde kendi çıkarı adına ve kendi yararına sıkıyönetimcilik oynayıp aynı zamanda burjuvaların keselerini sıkıya almasın?"dı. veya (burjuvazi) "sosyal iktidarının sakatlanmadan sürebilmesi için siyasi iktidarının kırılması gerektiğini.... itiraf etmektedir" gibi ifadeleri, Marks'ın erken dönemlerine tekabül etmeleri dolayısıyla ancak bir kalem sürçmesi veya bir çelişki olarak algılamakta ve görmemezlikten gelmenin daha iyi olacağı düşünülmektedir. (Marks'ın da namusunu kurtarmak gerek!) Daha ileri gidip sıkışanlarsa Lenin'in aynı konuda kullandığı "görünüm" sözcüğünün anlamını çarpıtıp, onun "kandırmaca" anlamına geldiğini söyleyerek bütün dertlerinden kurtulmaktadırlar.

Marks "Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı"ya yazdığı önsözde ekonominin belirleyiciliği ve diğer alanlarla ilişkisini şöyle koymaktadır: "Yaşamak için sürdürdükleri sosyal üretimde insanlar kendi iradeleri dışında, zorunlu belirli bir takım ilişkiler kurarlar. Bu üretim ilişkileri onların maddi üretim güçlerinin belirli bir gelişme aşamasına tekabül eder. Üretim ilişkilerinin bütünü, toplumun ekonomik yapısını, gerçek temeli teşkil eder. Bu temel üzerinde bir hukuki ve siyasi üst yapı yükselir; bu üstyapıya da belirli sosyal bilinç biçimleri tekabül eder. Maddi hayatın üretim tarzı genellikle [112] sosyal, siyasi ve fikri hayat süreçlerini belirler." [113]

Marks'ın söyledikleri izaha muhtaç durumda değillerdir. "Maddi hayatın üretim tarzının siyasi ve fikri hayat süreçlerini genellikle belirlediğini" söylemektedir. Eğer bazı yerlerde aynı görüşü ortaya koyarken "genellikle" sözcüğünü kullanmamışsa, bu yalnızca çarpıştığı görüşlerin üst yapısal süreçlerin maddi hayatın üretim tarzını belirlediğini iddia etmelerindendir. Ama aynı yer de tersinin ne şekilde geçerli olduğunu da koymayı ihmal etmemiştir. Bu belirleme ilişkisinin matematiksel bir durum arz etmediğini söylerken de aynı şeyi tekrarlamaktadır:

"Bu gibi dönüşümleri incelerken, doğa bilimlerinin ke sinliğiyle belirlenebilen, üretimin ekonomik koşullarının maddi dönüşümü ile hukuki, siyasi, dini, estetik ya da felsefi-kısaca ideolojik- biçimler arasında her zaman bir ayırım yapılmalıdır"

Marks'ın en açık biçimiyle ifade etmiş olduğu ekonomi ile siyaset arasındaki bu izafi bağımsız durum bir başka biçimde egemen sınıfın isterleriyle sürmekte olan günlük siyasal pratik arasındaki izafi bağımsızlıkta da yansımasını bulur. Egemen sınıf egemen sınıf olarak varlığını koruyabilecek koşullara sahip olduğu müddetçe son tahlilde siyaset onun belirledi-

ği doğrultuda oluşsa da, Marks'ın gene işaret etmiş olduğu gibi " egemen sınıf ekonomik iktidarı elinde tutmaya devam ettiği durumda bile siyasi iktidarı kaybedebilir" Bu sözünü ettiğimiz izafiyet durumunun ulaşabileceği en uç noktadır. Bu noktada da izafi bağımşızlık durumu devam etmektedir. Bir bağımsızlık durumuna ulaşılmamıştır. Yani siyasal erk burjuvanın elinden gitmiş olsa da gene de onun çıkarları doğrultusunda işlemek zorundadır. Bu, son tahlilde ekonomik iktidarını kaybetmemenin yolundan başka bir şey olmaz. Çünkü toplumsal yapı değişmediği müddetçe, maddi hayatın üretim tarzı eninde sonunda siyasetin doğrultusunu da belirlemeye devam etmektedir. İzafiyet de burada yatar.

Siyasetle ekonomi arasındaki izafi bağımsızlığın egemen sınıf/siyaset düzeyindeki yansımasının en uç durumu olarak egemen sınıfın siyasal iktidardan da yoksun olabileceği noktanın berisinde de siyasetteki izafi bağımsızlık her zaman var olmaya devam eder. Zira siyaset sınıflar mücadelesi ortamında gerçekleşir. Bir anlamda egemen sınıfın bir azınlık olmasına rağmen siyasal erki kendi elinde tutabilmesinin olanakları da bu izafi bağımsızlık olgusun da yatar. Bu izafi bağımsız görünüm sayesindedir ki, bürokratlar ordusu devletin yön vericileri oldukları yanılsaması içinde burjuvazinin üzerlerine yükledikleri yükümlülükleri büyük bir gayretle yerine getirirler. Bu görünüm sayesindedir ki, askerler kendilerinin herkesten üstün, her istediğini yapabilme kaabiliyetine sahip bir kuvvet olmanın verdiği güvenle konumlarından memnun bir şekilde mevcut düzeni canla başla koruma görevini yerine getirirler. Gene bu görünüm sayesindedir ki, milyonlarca in san aslında burjuvazinin denetimi altında olan ve esas olarak onun çıkarları doğrultusundan şaşmayan siyasal partilerin gönülden destekçisi olurlar. Bütün bunlar egemen sınıfın egemenliğini garanti altına almazlar da, ne Yaparlar?

Sınıf mücadelesinin varlığıdır ki, egemen sınıfları varlıklarını devam ettirebilmek için birçok zaman dolaylı yoldan yürümeye zorlar. Sınıf mücadelesini algılayış ve ona karşı takınılması gereken tutum konusundaki farklılaşma ve aynılaşmaya göre egemen sınıflar da farklı bölüklere ayrılır ya da aynı parti içerisinde birleşirler; birbirlerine karşı bloklar oluştururlar; tâbi sınıflara şu ya da bu ölçüde iktidar kırıntıları sunarak onları kendi çıkarları doğrultusunda davranma durumuna getirirler; tabi sınıfları bağımlılık içerisinde tutabilmenin bir yolu olmak tan öteye, bu durum aynı zamanda kendi aralarında kapışmış olan egemen sınıflar ya da kesimlerin birbirlerine karşı mücadelesinde keçiboynuzu görevi de görür. Bu durum değişik dönemlere ilişkin değişik politikaları ortaya çıkarır ve egemen sınıfların çıkarları, bütün ekonominin isterleri her zaman bir noktada toplanamayacağından, her zaman birbiriyle çakışma durumunda olmadığından sürekli değişen politikalarla yüzyüze geliriz. Uzun vadeli muhasebe sinde bütün bu politikalar ekonominin isterleriyle çakışırlar. Ama gerçekleşmekte olduğu dönemde ele alındığında egemen sınıfın tüm istemleriyle tam tamına çakışmadığını gözleriz. Bu egemen sınıfın egemen olmadığı anlamına ve ya politikanın toplumdaki tüm sınıfların isteklerinin ortalaması olarak gerçekleştiği anlamına gelmez.

Restorasyonun Burbon hanedanlığı toprak soylularının egemenliğinin ifadesi idi. Ardından finans soyluları ve büyük sanayicilerin iktidarı olarak Orleans hanedanı yükseldi. 1848 Devrimi ise hepsini Düzen Partisi içerisinde birleştirerek iktidar yaptı. Ama Fransız toplumunun çalkantısı durmuyordu. Burjuvazi kendi mezar kazıcısının yarattığı tehlikeyi çok açık görmekteydi.

Ne var ki sınıf çıkarlarının farklılığı 1850'de Düzen Partisi'nin kendisini oluşturan parçalara ayrılması sonucunu getirdi. Burjuvazi artık yönetemiyordu. Daha önce kendisi neyi liberal diye göğe çıkarmışsa, şimdi kendisi için bir ayak bağı haline geldiğinden dolayı yerin dibine batırmaya çalışıyordu. Bu durumda gerçekleşen 1851 darbesini Marks şöyle anlatıyor:

"Fransız burjuvazisi çalışan proletaryanın iktidarını önlemek için şahlandı, lümpen proletaryayı ve onun başında 10 Aralık Derneği başkanını iktidara getirdi. Burjuvazi gelecekteki kızıl anarşi korkusuyla Fransa'nın yüreğini hoplattı, Bonaparte da 4 Aralık Boulevard Montmarte ve Boulevard des İtaliens'in mümtaz burjuvalarını sarhoş düzen ordusuna pencerelerinde vurdurtarak bu geleceğin bonosunu önceden kırdı. Burjuvazi kılıcı kendisine baş tacı etti, kılıç ona hükmediyor. Devrimci basını ortadan kal dırdı, kendi basını ortadan kaldırılmıştır. Halk toplantılarını polis gözetimi altına soktu, kendi salonları polisin gözetimi altında. Demokratik Mili Muhafızları dağıttı, kendi Milli Muhafızları dağıtılmıştır. Sıkıyönetim uyguladı, kendisine sıkıyönetim uygulanıyor. Jürileri kaldırıp yerine askeri komisyonlar kurdu, kendi jürilerinin yerini askeri komisyonlar aldı. Halkın eğitimini papazların eline teslim etti, kendi eğitimi papazların eline teslim edildi. Halkı hiç yargılamadan sürgün etti, kendisi hiç yargılanmadan sürgün ediliyor. Toplumda her kıpırdanışı devlet gücüyle ezdi, kendi toplumunun her kıpırdanışı devlet gücüyle eziliyor. Kendisi uğruna kendi politikacılarına ve yazarlarına karşı çıktı, politikacıları ve yazarları bir kenara atıldılar, ama şimdi, ağzına kilit vurulduktan, kalemi kırıldıktan sonra, kesesi talan ediliyor. Aziz Arsenius'un Hıristiyanlara haykırdığı sözleri "Füge, tace, guiesce!" (kaçın, susun, kımıldamayın)!" burjuvazi devrime haykırmaktan usanmadı, Bonaparte burjuvaziye, "Füge, tace, guiesce! Kaçın, susun, kımıldamayın!" diye haykırıyor" [114]

Sosyal iktidarını devam ettirebilmek için başka çaresi kalmayan burjuvazi siyasi iktidarını, iktidarı ele geçirir geçirmez, kendisine, "Füge, tace, guiesce" biye bağırmaya başlayan lümpen lideri bir Bonaparte'a bırakmak zorunda kalmıştır. Bonaparte'ın yaptıklarına baktığımızda onun burjuvazi tarafından güdüldüğünü, burjuvaziyle tamamıyla uyum içinde olduğunu söylemek olanaksızdır. Ne var ki, onun yaptıklarının uzun vadede burjuva iktidarını güçlendirmekten başka bir sonuca ulaşmadığını görürüz. Bonaparte, lümpen sürülerini beslemek ve kendi cebini doldurmak adına siyasal erki burjuvaziye karşı da kullanmaktan geri kalmamıştır. Marks'ın devletin bağımsızlaşması sorununa ilişkin olarak söylediği şu sözler Bonaparte'ın burjuvazi ve diğer sınıflar karşısında kazanmış olduğu konumu mukayeseli olarak ortaya koymaktadır:

"Ne ki, mutlak krallıkta, birinci devrimde ve Napoleon zamanında bürokrasi, sadece, burjuvazinin sınıf hakimiyetini hazırlama aracıydı. Restorasyonda, Louis Philippe zamanında ve parlamenter cumhuriyette, ne kadar kendi adına iktidar olmaya uğraşırsa uğraşsın, hâkim sınıfın aracıydı.

"Devlet ancak ikinci Bonaparte zamanında kendini tam bağımsızmış görünüyor. (abç.S.1.) Devlet çarkı sivil toplumun karşısında durumunu öylesine sağlamlaştırmıştır ki, bir 10 Aralık Derneği başkanı, içkiyle, sosisle, satın aldığı ve her gün önüne yeniden sosis atmaya zorlandığı sarhoş bir ordu tarafından omuzlar üstünde yükseltilen dışardan gelme bir sergüzeştçi, onun başı olmaya yetmektedir." [115]

Bonaparte elbette ki bir sınıf desteğine sahipti. Onu iktidar yapan, güçlü kılan küçük toprak sahibi köylülerdi. "Fakat bir yanlış anlama olmasın. Bonaparte hanedanı devrimci köylüyü değil, tutucu köylüyü temsil etmektedir" (Marks). Çünkü bütün İdée Nopolienne'ler (Napolyon'un fikirleri) köylülüğün

bu geri kesiminin yanılsamalarıyla ve arzularıyla tam tamına çakışmaktadır. Küçük toprak mülkiyeti; güçlü ve sınırsız hükümet; azıtan bir bürokrasi; hükümet aracı olarak papaz sultası; ve ordu hegemonyası. İşte idée Napolienne'lerin esası. Geri köylü dünyasını süsleyen fikirler yığını.

Bütün sınıfların velinimeti gibi görünmeye meraklı Bonaparte'ı ve onun diktatörlüğünü Marks'tan yapacağımız şu uzun alıntı yeterince açıklamaktadır:

"Kendini bağımsız bir güç kılan yürütme otoritesi olarak Bonaparte (abç.S.İ), burjuva düzenini korumayı kendi misyonu olarak görmektedir. Oysa bu burjuva düzeninin gücü orta sınıfın elindedir. Onun için Bonaparte kendini orta sınıfın temsilcisi sayıyor, bu yönde kararnameler çıkarıyor. Yine de, kendisi bir şeyse bu sadece orta sınıfın siyasi iktidarını kırmış olduğu ve her gün yeniden kırdığı içindir. Dolayısıyla Bonaparte kendini orta sınıfın siyasi ve edebi gücünün hasmı sayıyor. Fakat bu sınıfın maddi gücünü korumakla, onun siyasi gücünü yenilemektedir. O halde 'neden' ayakta tutulmalı, ama 'sonuç' her görüldüğü yerde yok edilmelidir. Fakat nedenle sonuç bir parça birbirine karışmadan olamaz bu; çünkü ikisi de birbirleri üzerinde karşılıklı etkilerinde ayırt edici özelliklerini yitirirler. Aradaki sınırı kaldıran yeni kararnameler. Bonaparte kendini, aynı zamanda, burjuvazinin karşısında köylüyü ve genel olarak halkı temsil eden, halkın alt tabakalarını burjuva toplumu çerçevesinde mutlu kılmak isteyen biri sayıyor. 'Gerçek sosyalistler'in devlet siyasetine taş çıkartan yeni kararnameler. Fakat Bonaparte kendini her şeyden önce 10 Aralık Derneği'nin başkanı, lümpen proletaryanın temsilcisi olarak görmektedir. Kendisi, yaranı, hükümeti ve ordusu lümpen proletaryanın bir parçasıdır ve lümpen proletaryanın baş düşüncesi küpünü doldurmak, devlet hazinesinden Kaliforniya piyangosu mükafatları araklamaktır. Bona-

parte kararnamelerle olsun, kararnamesiz olsun, kararnamelere rağmen olsun, 10 Aralık Derneği başkanı sıfatına sımsıkı sarılır.

"Adamın bu çelişkili görevi hükümetin çelişkilerini, önce bir sınıfı, sonra bir başkasını kâh kazanıp kâh aşağılamaya çalışan ve hepsini birden aynı safta karşısına alan avare yalpalamaları açıklıyor. Ve pratikteki bu kararsızlık hükümet kararnamelerinin aynıyla amcadan (Napoleon Bonaparte S.İ) kopya edilen mütehakkim, dediğim dedik üslubuyla hayli komik kaçan bir çelişki teşkil ediyor." [116]

Buraya kadar Marks'tan yapmış olduğumuz alıntılar, olağanüstü bir durum olarak Bonapartist diktatörlüğün egemen sınıftan bağımsız bir yapı olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bu bağımsızlık açık ki, egemen sınıfın ekonomik iktidarının devam etmesini engellemek bir yana, daha da pekiştirmesini getirmektedir. Fransa'da bu böyle olmuştur. Sınıf mücadelesinin yarattığı çok özel bir konumda burjuvazi var olmaya devam edebilmek için siyasal güç sahibi olmaktan vazgeçmesi gerektiğini görmüştür. Ama bu vazgeçiş sonuçlarından bakıldığında, öyle görünüyor olsa bile (ki, bu sonuca sebep bulma mantığıdır ve tamamıyla sübjektiftir) egemen sınıfın düzenlediği bir manevra değil, sınıf mücadelesi karşısında egemen sınıfın içerisine düştüğü bir çaresizlik durumudur. Marks, Engels ve Lenin'in bu konuda söyledikleri bir noktada çakışmaktadır: mücadele halindeki sınıflar arasında kurulan dengede, hiç bir sınıfın siyasal erki eline geçirip kullanamayacakları bir noktaya ulaşmak.

Bu tanımın iki önemli öğesi mevcuttur. Birincisi mücadele halindeki sınıfların aralarında bir dengeye ulaşmaları; ikincisi de dengeyi oluşturan her iki tarafın da siyasal iktidarı sürdürmeye devam edecek gücünün olmaması. İşte ancak böyle bir özel durumda (bu gerçekten özel bir durumdur, zira çok

özel koşullar bir araya gelmediği müddetçe böylesine bir denge durumunun ortaya çıkması mümkün değildir) siyasal güç sahipsiz kalabilmekte ve sosyal anlamda değil ama siyasal anlamda ele geçiren tarafından "bağımsız" bir biçimde kullanılabilmektedir.

Engels'in, Marks'ın 'Fransa'da İç Savaş'ına yazdığı "Giriş" de bu söylediklerimize oldukça açıklık getirmektedir:

"Ceza kendini bekletmedi. Eğer proletarya henüz Fransa'yı yönetemiyor idiyse, burjuvazi de artık yönetemiyordu. Hiç değilse burjuvazinin henüz çoğunlukla kralcı olduğu ve üç hanedancı parti ile bir dördüncü parti biçiminde bölündüğü bu dönemde demek istiyorum. Serüvenci Louis Bonaparte'ın bütün kilit noktalarını -ordu, polis, yönetim mekanizması- ele geçirmesini ve 2 Aralık 1851 günü burjuvazinin son kalesi olan Ulusal Meclisi havaya uçurmasını sağlayan şeyler de, burjuvazinin bu iç çekişmeleridir. İkinci İmparatorluk ve onunla birlikte de Fransa'nın bir siyaset ve maliye serüvencileri çetesi tarafından sömürülmesi başladı; ama aynı zamanda, sanayi de, Louis Phillippe'in, büyük burjuvazinin sadece küçük bir bölümünün başkalarını dıştalıyıcı egemenliği ile birlikte soysuz ve pısırık sisteminin ona hiçbir zaman veremeyeceği bir atılım kazandı. Louis Donanarte, burjuvaları işçilere karşı ve sırası gelince işçileri burjuvalara karşı koruma bahanesi ile, kapitalistlerin ellerinden siyasal iktidarlarını aldı; ama buna karşılık, egemenliği, spekülasyon ve siyasi etkinliği, uzun sözün kısası, tüm burjuvazinin yükselme ve zenginleşmesini, görülmemiş derecede kolaylaştırdı. Bununla birlikte, imparatorluk sarayı çevresinde toplanan büyük çaplı rüşvet ve soygun da çok daha yüksek bir derecede gelişip, bu zenginleşme üzerinden büyük yüzdeler vurdular" [117]

Engels'in bu söyledikleri de konuyu oldukça açık hale getirmiş olmasına rağmen sorunun Türkiye solunda hiç tar-

tışılmamış olması gerçeğini göz önünde tutarak Engels ve Lenin'den birtakım başka pasajları aktarmakta yarar görüyoruz. Böyle yapmakla belirli bir diktatörlüğe Bonapartizm denilmesini sağlamış olan ortak noktaları bir araya toplamış olacağız. Bu ortak noktaları ortaya çıkarmak, her sorunda karşımıza dikilmekte olan kavram kargaşasını yenebilmenin tek yoludur. Aksi takdirde bugün egemenliğini sürdürmekte olan keyfi ve sonuçta ayrılıkları körüklemek ve çoğaltmaktan öteye gitmeyen ve pratikte de yapıcılarına kendi ayrılıklarını muhafaza edebilmekten daha fazla bir şey sağlamayan adlandırmalardan kurtulabilmenin olanağı yoktur. Eğer Bonapartizm adını bugünkü her hangi bir diktatörlük için kullanacaksak, bunun bir zorluk aracı değil bir kolaylık yaratıcı araç olması gerekir. Ve ortak bir kavrayışa sahip olabilmek için de bu nitelemenin hangi ayırt edici çizgilerle yapıldığını açıkça ortaya koyabilmeliyiz. Bu yapılmadan, faşizm tartışmalarında olduğu gibi bu "faşizm midir, değil midir" diye havanda su dövmenin, faydası olmak bir yana, ne büyük zararları olduğunu yaşadığımız pratikte yeterince görmüş bulunuyoruz.

Engels Bonapartist diktatörlüğün karakteristik çizgilerini Bismark'ın Almanya'da kurduğu diktatörlüğü incelerken tanımlamaya devam etmektedir. "Köylüler Savaşı"na yazdığı Önsöz'de şöyle anlatıyor:

"1866'da hanen tüm Kuzey-Batı Almanya, Prusyalı oldu. Tanrısal hukuka dayanan Prusya tacının, yine tanrısal hukuka dayanan öbür üç tacı oburca yutarak kendi kendine verdiği onarılmaz tinsel zarar bir yana bırakılırsa, krallığın ağırlık merkezi o zaman önemli ölçüde batıya kaydı... 14,5 milyon eski Prusyalısı bile, toprak ağalarının katılaşmış feodalizminden uzun zamandan beri kurtulmuş 25 milyon, karşı karşıya gelmiş bulunuyorlardı. Böylece, Prusya devletinin temellerini sarsan şey, Prusya ordusunun zaferlerinin ta kendisidir; top-

rak ağalarının egemenliği, hükümet içinde bile gitgide çekilmez bir hale geldi. Ama aynı zamanda, son derece hızlı sınai gelişme, toprak ağaları ile burjuvazi arasındaki savaşımın yerine, burjuvalar ile işçiler arasındaki savaşımı geçirmişti, öyle ki, eski devletin temelleri içerde de tam bir alt üst oluşa uğradı. 1840'dan sonra yavaş yavaş dağılan krallığın temel varlık koşulu, soyluluk ile burjuvazi arasındaki savaşımdı, krallık bu savaşım içinde dengeyi sağlıyordu; artık soyluluğu burjuvazinin baskısına değil, ama tüm varlıklı sınıfları işçi sınıfının baskısına karşı korumanın önem kazandığı andan itibaren, eski salt krallık, özel olarak bu erekle hazırlanmış devlet biçimi olan Bonapartçı krallığa dönüşmek zorunda kaldı. Prusya'nın bu Bonapartçı'lığa geçişini bir başka yerde (Konut Sorunu, 2. fasikül, s.26 vd.) çözümledim. Orada belirtmediğim burada son derece önemli olan şey şudur ki, bu geçiş, Prusya'nın 1848'den sonra ileriye doğru attığı en büyük adım olmuştur. Prusya modern gelişmenin bu derece gerisinde kalmıştı. Prusya henüz yarı-feodal bir devletti; oysa Bonapartçılık, ne olursa olsun, feodalizmin ortadan kaldırılmasına dayanan modern bir devlet biçimidir. Öyleyse Prusya, birçok feodalite kalıntısının işini bitirmeye, toprak ağalarını, toprak ağaları olarak gözden çıkarmaya karar vermeleridir. Elbette, bu iş, en hafifletilmiş biçimler altında ve: 'Erişir menzili maksuduna aheste giden' atasözüne göre olur.

"Feodalizmin kaldırılışı, eğer düşüncemizi olumlu bir biçimde söylemek istersek, burjuva düzeninin kuruluşu anlamına gelir. Aristokratik ayrıcalıklar ortadan kalktıkça mevzuat burjuva bir nitelik kazanır. Ve burada, Alman burjuvazisi ile hükümet arasındaki ilişkilerin tam da üzerine basıyoruz. Hükümetin bu ağır aksak ve ufak tefek reformları yapma zorunda kaldığını gördük. Ama o, burjuvaziye, bu küçük ödün-

lerden her birini, burjuvalara yapılmış bir özveri olarak, taçtan büyük güçlüklerle kopartılmış, buna karşılık burjuvaların da hükümete bir şey vermesi gereken bir ödün olarak gösterdi. Ve burjuvalar da bu işin iç yüzünü çok iyi bildikleri halde, yutturmacayı kabul ettiler. Berlin'de Reichstag ve meclisteki tüm tartışmaların temelinde yatan o sessiz uzlaşmanın temeli budur: Bir yandan, hükümet, salyangoz gidişi ile, yasaları burjuvazinin çıkarları yönünde değiştirir; sanayinin gelişmesi karşısına, feodalite ve küçük devletlerin partikülarizmi tarafından çıkarılan engelleri yok eder; para, ağırlık ve uzunluk ölçülerinin birliğini sağlar; meslek ve dolaşım özgürlüğünü gerçekleştirerek Almanya'nın işgücünü, tam ve sınırsız bir biçimde sermayenin emrine verir; ticaret ve spekülasyonu kayırır, öte yandan, burjuvazi tüm gerçek siyasal iktidarı hükümete bırakır; vergileri ve devlet borçlarını onaylar; ona asker verir, yeni reformlara yasal bir biçim vermek için ona yardım eder, öyle ki, eski polis iktidarı, güvenilmez kimselere karşı tüm gücünü korur. Burjuvazi, kerteli toplumsal kurtuluşunu, kendi öz siyasi iktidarından hemen vazgeçme pahasına satın alır. Elbette, böylesine bir uzlaşmayı burjuvazi için kabul edilebilir duruma getiren baş neden, hükümet korkusu değil, proletarya korkusudur." [118]

Engels'in Bonapartçılığa geçişin koşulları üzerine söylediklerini de aktardığımızda Bonapartçı diktatörlüğün hangi koşullarda oluştuğunu ortaya koyma işini büyük ölçüde ortaya koymuş olacağız. Bu doğrudan doğruya olmasa bile Bonapartçı diktatörlüğün karakteristiklerini de genel çizgileriyle elde etmemizi sağlayacaktır. Konut Sorunu'nda Engels şöyle diyor:

"Gerçeklikte, Almanya'da devlet, var olduğu biçimi ile, içinden çıkmış bulunduğu toplumsal alt yapının zorunlu ürünüdür. Prusya'da -ve bu gün sözünü yürüten Prusya'dır- her

zaman güçlü bir toprak soyluluğunun yanında, şimdiye kadar, ne Fransa'daki gibi dolaysız siyasal iktidarı, ne İngiltere'deki gibi dolaylı iktidarı eline geçirmiş, görece genç ve hele çok tabansız bir burjuvazi var. Ama bu iki sınıfın yanında da, hızla büyüyen ve günden güne daha çok örgütlenen, kafaca çok gelişmiş bir proletarya var. Yani burada, eski mutlak krallığın temel koşulu olan: toprak soyluluğu ile burjuvazi arasındaki dengenin yanı sıra, modern Bonapartçılığın temel koşulu olan: burjuvazi ile proletarya arasındaki dengeyi de görüyoruz.

"Ama eski mutlak krallıkta olduğu kadar, modern Bonapartçı krallıkta da gerçek hükümet iktidarı, Prusya'da ya o özel subay ve memurlar kastının kendi saflarından, ya küçük meşruta (majorat) soyluluğundan, çok seyrek olarak büyük soyluluk ve en az da burjuvaziden gelen özel bir subay ve memurlar kastının elinde bulunur. Bu kastın, onu toplum dışında ve deyim yerindeyse üstünde tutar gibi görünen özerkliği, devlete, toplum karşısında bir bağımsızlık görünüşü kazandırır." [119]

Şimdi bir de bunlara Lenin'in Kerenski hükümeti üzerine söylediklerini eklediğimizde sorunun en belirleyici noktası ortaya çıkmış olacak:

"...Ama yalnızca onlar değil, 'modern temsili devlet de, ücretli emeğin sermaye tarafından sömürülmesi aletidir. Bununla birlikte istisna olarak, savaşım durumundaki sınıfların denge tutmaya çok yaklaştıkları öyle bazı dönemler olur ki, devlet gücü, sözde aracı olarak, -bir zaman için bu sınıflara karşı belirli bir bağımsızlık durumunu korur' Yani 17 ve 18.inci yüzyılların mutlak krallıkları gibi, Fransa'da Birinci ve İkinci İmparatorluğun Bonapartizm'i gibi, Almanya'da Bisrterk gibi.

"Buna, Sovyetlerin, küçük burjuva demokratları tarafından yönetilmeleri nedeniyle henüz güçsüz, buna karşılık" burjuvazinin de Sovyetleri dağıtmak için henüz yeterince güçlü olmadığı bir anda, devrimci proletaryaya zulmetmeye başladıktan sonra Cumhuriyetçi Rusya'daki Kerenski hükümeti gibi, diye ekleyeceğiz." [120]

Lenin'den yapmış olduğumuz bu son alıntıyla bizce sorunun temel noktaları ortaya çıkmış oldu. Daha önceden vurgulamış olduğumuz gibi her üç büyük teorisyenden yaptığımız alıntılarda merkezi sorun, devletin bir sınıfın elindeki baskı aracı olmasına rağmen, bu sınıfın sosyal konumunu kaybetmeksizin, siyasal iktidarı kaybedebileceği gerçeğidir. Alıntılarda açıkça görüldüğü gibi egemen sınıf için siyasal iktidarı kaybetmek hiçbir zaman için asla bir görüntü olmayıp bir gerçekliktir. Görüntü olarak sözü edilen devletin tarafsızlığıdır. Devlet gücünü burjuvanın elinden kapan güç kendi iktidarını güçlü kılabilmek için kazandığı bağımsızlığa dayanarak tarafsızlık pozlarına girmektedir. Ama bu tarafsızlık pozunu hangi hükümet takınmaz ki. Şimdiye değin ben filanca sınıfın iktidarıyım diye sahneye çıkmış proletarya iktidarından başka hiçbir hükümet görülmemiştir. Aksini düşünmek te egemen sınıfların sözcülüğünü yapanların birer ahmak olduğunu sanmak olur. Bir azınlık egemenliğinin sürdürülebilmesinin birinci temel koşulu yığınları bastırabilecek bir baskı aygıtına sahip olabilmek ise, bir diğer koşulu da şu veya bu şekilde bastırılan yığınların "rızasını" kazanabilmek, durumu öyle gösterebilmektir. Bu nedenledir ki, her azınlık iktidarı, elinden geldiğince bir sınıfın iktidarı olduğu gerçeğini gizlemeye çalışır. Hatta sosyal demokrasi bu durumu iyice geliştirerek proletarya ile burjuvazi arasındaki söz de uzlaştırıcı güç olma rolünü üstlenir. Üstlendiği gibi bu görüntüyü özellikle emperyalist ülkelerin birçoğunda başarıyla sürdürür. Toplumun birçok kesitleri tarafından bu oyun uzun yıllar yutulur. Ama bu

egemen sınıftan sözde bağımsızlık bize hiç de Bonapartizm olayını düşündürmez, sadece sosyal demokrasinin riyakârlığını düşündürür. Diğer burjuva partileri de bütün sınıfların arasını bulmakta oldukları yalanını bulmakta oldukları yalanını söylemeden edemezler. Sadece bu yalanı söylemek yetmez, bu yalanı kabul edilebilir bir hale getirmek için bir ta kim şeyler de yapmak gerekir. Bonapartizm'le alakalı görmeyeceğimiz müstebit bir kral bile halk kitlelerini başka müstebitlere, soygunculara karşı nasıl korumakta olduğunu anlatmaya çalışır.

Demek ki, Bonapartizm sorununda söz konusu olan iktidarı ele geçiren gücün tarafsız pozlar takınması değil, bir başkası, devlet gücünün, sahiden burjuvazinin elinden gitmesidir. Devlet gücünün bu bağımsızlaşması olayının somut ifadelerini kavramak için, yukarıda yaptığımız alıntıların bir kez daha okunmasını sağlık vermeden geçemeyeceğiz. Dahası, alıntıları yaptığımız eserlerin tümünün okunması bu açıdan büyük önem taşımaktadır.

Sorunun esasının bu bağımsızlaşma olgusu olduğunu saptadıktan sonra bunun hangi koşulda gerçekleştiğini de görmek gerekir. Gene bu konuda Marks, Engels ve Lenin'den yaptığımız alıntılarda ortak nokta devlet gücünün bağımsızlaşabilmesinin temel koşulu olarak "mücadele halindeki sınıflar arasındaki bir denge durumuna yaklaşılması"dır. Ama bu denge durumuna yaklaşışta görülmesi gereken önemli nokta, bu denge durumunu aşmaya yetecek gücün her iki tarafta da henüz mevcut olmamasıdır. Eğer böyle özel bir durum söz konusu olmayacak olsa idi, her devrim hareketinde bir Bonapartist aşamanın zorunluluğu ile yüzyüze bulunurduk. Zira biri hâkim diğeri bağımlı iki sınıf mücadeleye tutuştuklarında muhakkak ki, tabi olan gücün egemen olan gücü dengelediği bir nokta da her zaman var olur. Eğer söz-konusu dengenin ko-

şulu bu kadarla kalsa işte tam bu noktada Bonapartist diktatörlüğün her zaman kurulması bir zorunluluk olurdu. Ama bildiğimiz gibi Bonapartizm'den ender durumlarda ortaya çıkan bir devlet biçimi olarak söz edil inektedir.

Mücadele halindeki iki sınıf bir denge tutturacak bir konuma geldiklerinde olabilecek olanlar gene o toplumun ve mücadele etmekte olan güçlerin karakteriyle belirlenir. Eğer proletarya ulaştığı bu denge durumunu hızla değiştirmeye devam edebilecek derecede güçlü ve burjuvazi de, dolayısı ile bu saldırıya direnemeyecek ölçüde güçsüz ise bu denge durumu şu ya da bu hızla aşılabilir. Aynı şekilde proletaryanın böyle bir dengeyi tutturduğunda, değişik nedenlere bağlı olarak burjuvazi proletaryanın saldırısını geriye püskürtebilir. Bunlar tarihte nadir değil sık rastlanan olaylardır. Ama bir başka durum daha söz konusudur ki, gene çeşitli nedenlerle, ne proletarya sözünü ettiğimiz denge durumunu aşabilecek ölçüde güçlüdür, ne de burjuvazi bu dengeyi bozup siyasal erkini sürekli kılabilecek durumdadır.

Klasik Bonapartçılığın koşulu, soylularla burjuvazi arasındaki mücadele idi. Modern Bonapartçılığın koşulu da esas olarak proletarya ile burjuvazi arasında sürmekte olan mücadeledir. Bu iki tür Bonapartizm'den birincisi özel mülkiyet temelinde, biri yükselmekte, diğeri ise çökmekte olan iki sınıf arasındaki mücadelenin bir ürünü olmuştur.

İkincisi ise daha farklı türden olan sınıflar arasındaki bir mücadelenin ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Proletarya ve burjuvazi, ilk ikisi arasında devlet gücünün bağımsızlaşabilmesi daha olanaklı iken son ikisi arasında bağımsızlaşabilme aynı ölçüde kolay değildir. Zira ilk iki sınıfı birbirine bağlayan çökmekte olanın ikincisine dönüşebilmesinin olanaklarını saklı tutan bir özel mülkiyet temeli mevcuttur. Ne var ki, özel mülkiyet temelini ortadan kaldırmaya yönelmiş proletarya ile bur-

juvazi arasındaki mücadele açısından son toptan yok oluşa tekabül eden türden bir mücadeledir. Bu yüzdendir ki, burjuvazi ekonomik varlığını koruyabilmek için siyasal erkten bir santim uzakta kalmak istemez. Bir biçim içerisinde egemenliğini sürdüremiyor ise bir başka biçimi dener; proletaryayı bastıramadıkça azgınlaşır; toplayabildiği bütün güçleri proletaryanın karşısına dikerek onu teslim almaya çalışır. Ama bu saldırıyı gerçekleştiremediği bir konumda mevcuttur. Yani, proletaryayı baskı altında tutmaya yarayan polisi, orduyu ve benzeri kurumları ona karşı kullanamaz olur. Diğer yandan proletarya da bu güçleri dağıtacak kadar güçlü değildir ve Bonapartist diktatörlüklerin gerçekleşmiş olduğu durumlarda görüldüğü üzere bunlar proletaryayı bastıracak derecede güçlüdürler. Bu nasıl olabilir?

Sorun bir çırpıda cevaplanabilecek ölçüde basit değil. Geniş çaplı bir siyaset teorisi sorunu. Bu karmaşıklık bizi bu yazıda olgularla sınırlayacak. Olgularla sınırlanmış olmamız Bonapartist diktatörlüğü tanımlamamızı engellemeyecektir; en azından Marksist-Leninist literatürdeki yerinin ne olduğunu.

Yukarıya yaptığımız alıntıların tümünde Bonapartist diktatörlüğün ortaya çıkış koşulu olarak hiç de tesadüfi olmayan bir biçimde, feodalizmden kapitalizme geçiş yapan toplumlarla yüz yüze geldik. Geçiş halinde olan toplumlar bize doğrudan iki özellik sunmaktadır: Birincisi, burjuvazinin yanında bir başka sömürücü sınıf daha siyasal erk üzerinde hak iddia etmektedir: Toplumsal temeli henüz süpürülüp atılmamış olan feodalizm. İkincisi ise yeni bir sınıf olarak burjuvazinin siyasal egemenliğinin henüz kurulmakta olması dolayısıyla cılız oluşu. Bunlar özünde aynı şeyin iki görüntüsünden başka bir şey değildir. Feodalitenin temizlendiği ölçüde burjuvazi de siyasal egemenliğini güçlendirecektir. Ama bu toplumda

bir başka olgu da her iki sınıfı kökten tehdit eden mücadeleci proletaryanın yük selisidir. Proletaryanın bu tehdidi her ne kadar onları yakınlaşmaya zorlasa da, aralarındaki çelişkiyi ortadan kaldırmaz. Böylece burjuvanın eline geçen devlet iktidarının sağlamca onun elinde kalmasını zedeleyen bir unsur var olmaya devam eder. Bu durum aynı zamanda sınıflar parçalanması açısından da önemli bir olguya tekabül etmektedir. Böyle bir geçiş durumu burjuva egemenliğinin önemli bir unsuru olan ideolojik hâkimiyetin de zayıflığını getirmektedir. Henüz egemen ideoloji konumuna yeni yükselmiş olan burjuva ideolojisi bu egemenliğini yeterince sağlamlaştıramamıştır. Bu nokta özellikle ordu ve polis güçlerini istediğince kullanabilme açısından büyük bir önem taşır. Parasal gücün bunları satın alma kabiliyetinin yanında, burjuvaziye bağımlılıklarını sağlayan en önemli öğe ideolojik bağımlılıklarıdır. Bu ideolojik bağımlılık bu kurumlar içerisinde burjuva çıkarları doğrultusunda kendiliğinden davranabilmenin şartlarını yaratır. Birçok durumda burjuvanın talimat vermesine gerek kalmaksızın, burjuva düzenin çıkarlarına olanı bu kurumlar kendileri kendiliklerinden kavrayabilir hale gelirler. Bu noktaya ulaşılabilmesi burjuvanın ideolojik hâkimiyetinin derinliğine bağlıdır. Günümüzdeki örnekler özellikle bu açıdan önemlidir.

Burjuva ideolojisinin henüz kendisini topluma yeni kabul ettirmeye başladığı bir dönemde, karşı duran bozucu etkilerin çokluğu göz önünde bulundurulursa burjuvazinin güçsüz düştüğü bir anda sözünü ettiğimiz kurumların siyasal olarak ondan kopması çok zor olmayan bir iş olur.

Özellikle karakteristik örnek olarak ele alınıp incelenmesi gereken Louis Bonaparte'ın diktatörlüğü yukarıda ortaya koyduğumuz zaafların ortadan kaldırılmasının yeni bir dönemine de tekabül etmektedir. Louis Bonaparte bir yandan ele geçirdiği devlet imkânlarıyla burjuvaziyi kendisinin ve avanesinin

cebini doldurmak için soyarken, diğer yandan da onun egemenliğinin yeniden kurulmasının bütün koşullarını hazırlamıştır. Engels, Bismark Bonapartizmi'ni incelerken bu noktayı özellikle vurgular: "Prusya henüz yarı-feodal bir devletti; oysa Bonapartçılık, ne olursa olsun, feodalizmin ortadan kaldırılmasına dayanan modern bir devlet biçimidir." Bütününden koparark yaptığımız bu alıntı dolayısıyla Bonapartçılığı "feodalizmi ortadan kaldırmak için yaratılmış bir devlet biçimine" indirgediğimiz ilkelliğine düşülmemelidir. Bu nokta Bonapartçılığın ortaya çıktığı çevreyi tanımlarken karşımıza çıkmaktadır. Burjuva egemenliğinin kurulması/yeniden kurulması için bir gereklilikten söz etmekteyiz. Bu feodalizmden kapitalizme geçişin bir özel biçimi değil, proletarya ile burjuvazi arasında doğan belirli bir dengenin aşılmasının az rastlanan özel bir biçimidir. Bu arada, hayatta tek boyutlu olmayan her şey gibi feodalizmin "ayıklanması" görevini de yerine getirmek durumunda olmaktadır. Bu tarihin normal akışına uymaktan başka bir şey değildir.

Bonapartizm'in temel koşulu -tekrar tekrar vurgulamakta yarar olduğu kanısındayız- siyasal iktidarı ele geçiremeyecek ölçüde zayıf olmasına karşın burjuvaziyle denge tutturma durumuna yaklaşmış bir mücadeleci proletaryanın ve iktidarı elinde tutmaya gücü yetmeyen bir burjuvazinin birlikte var oldukları bir anda devlet gücünün burjuvadan bağımsız olarak kendi otoritesini topluma sunabilecek durumda olmasıdır. Her otoriter rejimi Bonapartizm olarak tanımlamaya kalkışmamak için "bağımsızlaşma" olgusunu dikkatle tanımlamak gerekir. Bu da burjuvazinin bu özel durumdaki "iktidarı elinde tutmaya gücünün yetmemesi" durumunu doğru olarak tahlil etmekle mümkündür. Yukarıda yaptığımız alıntılarda ve devamında "geçiş durumunda" bu olguların nasıl ortaya çıktığını yeterince açıklığa kavuşturduk. Ama bu kadarı " geçiş toplumunun ötesinde Bonapartizm mümkün müdür, değil midir" sorusuna

doğrudan bir cevap sağlamaz. Bu açıklamalarımıza bakarak Bonapartizm'i bir geçiş sorunundan ziyade devlet gücünün "bağımsızlaşması" olarak tanımlamışsak tümden gelimle "geçiş toplumunun ötesinde Bonapartizm mümkün değildir" demek olanaklı değil, tam tersine belki de teorik olarak olanaklıdır demek mümkün olabilir. Ama zaten istisnai bir durun olduğunu söylediğimiz böyle bir devlet biçiminin "olanaklı mıdır, değil midir" sorunsalı içerisinde tartışılması ona karşı ve lehine işleyen/gelişen faktörler sorununa indirgenmediği takdirde hiç bir anlam ifade etmez.

Devlet aygıtının bağımsızlaşabilmesinin lehine olabilecek faktörler diye ayrı bir kategori yaratabilmek devlet tanımının kendisinden dolayı olanaklı görünmeyen bir durumdur. Ortaya çıkışının özel koşullarını ise yukarıda somut durumdan ayırarak açıkladık. Aynı şeylerin günümüz koşullarında da ne ölçüde gerçekleşebileceğini görmeye çalışmak onun olabilirlik koşullarını da tartışmış olmak olacaktır. Marks'ın bir yerde belirtmiş olduğu bir önemli olgu "muazzam bir bürokratik aygıtın" yaratılmış olmasının devletin bağımsız davranabilme kabiliyetini arttırdığı şeklindedir. Ancak hemen belirtelim ki, aynı ölçüde muazzam bir devlet aygıtının yaratılmış olması devletin bağımsız davranabilmesi için ille de gerekli değildir. Bu konuda farklı sınıf ilişkileri farklı durumlar yaratmaktadır. Marks, Bonapartist diktatörlüğün sık sık Caesarism'e (Sezarizm) benzetilmesine şekli açıdan karşı çıkmaz. Ama farklı ilişkilere tekabül etmeleri dolayısıyla yararsızlığını anlatır. Burada eski Roma'nın sahip olduğu devlet aygıtının modern devlet aygıtının büyüklüğü karşısında mukayese kabul etmez olduğunu hatırlatmalıyız. Ama o da, devletin egemen sınıftan bağımsızlaşabilmesi olgusunu yaratabilmiştir.

Bugünkü ölçüleri içerisinde ele alındığında devlet aygıtının muazzamlaşması da yüzyıl öncesiyle mukayese edi-

lemeyecek ölçülerdedir. Sınıfsal bağlarından tecrit edildiğinde, böyle muazzamlaşan bir yapının dümenini ele geçirenin onu istediği gibi kullanabileceği şeklinde bir yanılsamaya düşmek zor değildir. Zaten bu yanılsamanın gerçekleşebilmesi için burjuva ideologları yeterince malzeme sunmaktadırlar.

Proletaryanın burjuvaziyle denge tutturacak ama gene de iktidarı ele geçiremeyecek bir konuma ulaşması sık sık rastlanabilecek bir olgudur. Ama burjuvanın günümüzde hem yönetemeyecek bir konuma düşmesi hem de, ayakta durmayı başaran devlet kurumlarının ondan bağımsız davranabilmesi olanakları bir kaç noktadan daha aza inmiştir.

Yukarıda Bonapartizm'in gerçekleşebilmesi için iki temel koşulu öne çıkarmıştık: İki tarafın iktidarı ele geçiremeyecek / elde tutamayacak kadar zayıf olması ve aynı zamanda bir denge durumunu koruyacak kadar güçlü olması. Bunun yanında ordu, polis vs.nin burjuvadan bağımsızlaşması. Burjuva, yığınları peşinde sürükleyen örgütlenmelerini kaybettikten sonra siyasal iktidarı elde tutmaya devam edebilir mi sorusu devlet aygıtının elde tutulup tutulamayacağı ve bağımsızlığın nasıl gerçekleşebileceği sorularını cevaplamada bize anahtar görevi görecektir. Siyasal partilerin olmadığı koşullarda da burjuvanın siyasal erki elinde tutmaya devam edebildiği olgularla sabit bir gerçektir. Bunun sık rastlanan bir biçimi askeri diktatörlüklerdir. Bu durumda da burjuva mali ve ideolojik güçlülüğünün kendisine verdiği olanakları sonuna kadar kullanır. Bu dolaylı araçların yanında, bilindiği gibi günümüzde burjuva yalnız siyasal partilerde örgütlenmez. Bunun yanında kendisine bağlı, kendisinin olan çeşitli türden örgütler yaratır. Bu tür örgütler de siyasal iktidar üzerinde hâkimiyeti sürdürmenin araçları olmaya devam ederler.

Geçmişte de benzeri olguların varlığından bahsetmek mümkündür. Ama bugün gerek ideolojik etkinliğini yayma araçlarının çapının son derece büyümüş olması ve gerekse ekonomik gücün tekelleşme dolayısıyla eskiyle hiç mukayese edilemeyecek boyutlara ulaşmış olması siyasal partiler hiç söz konusu olmasa da devlet üzerindeki hâkimiyeti sürekli kılma açısından son derece geniş imkânlar yaratmıştır.

Burjuvanın satın alma kabiliyetinin son derece yükselmesi tek başına gerçekleşen bir durum değildir. Bu gelişme tekelci devlet kapitalizmi dediğimiz olguyla paralel gitmektedir. Ekonomiye geçmişten farklı bir biçimde müdahale eder duruma gelen devlet bu durumdan ideolojik ve ekonomik anlamlarında etkilenmektedir. Yani gittikçe daha çok kapitalist gibi davranma durumuna gelen devlet, buna paralel olarak da kapitalist gibi düşünmek durumuna gelir.

Sırası gelmişken burada önemli bir konuyu hatırlatmakta yarar vardır. Tarihsel dönemler ve dolayısıyla sınıf ilişkileri farklılaştığı ölçüde benzetme yapmanın yararsızlığını Marks şu sözlerle anlatıyor:

"Nihayet, son zamanlarda özellikle Almanya'da pek revaçta olan skolastik bir deyimin, Caesarizm denilen şeyin kökünü kazımakta kitabımın katkısı olacağını umuyorum. Bu sığ tarihi benzetmede esas nokta unutuluyor -eski Roma' da sınıf mücadelesi yalnız imtiyazlı bir azınlık içinde, özgür zenginlerle özgür yoksullar arasındaydı; buna karşılık nüfusun büyük, üretici çoğunluğu, köleler bu savaşanlar için sadece pasif bir taban oluşturuyordu. Birçokları Sismondi'nin şu anlamlı sözünü unutuyorlar: Roma proletaryası toplumun sırtından geçinirdi, oysa çağdaş toplum proletaryanın sırtından geçinmektedir. Kadim ve çağdaş sınıf mücadelelerinin maddi, ekonomik koşulları arasında böylesine tam bir ayrılık varken, bu koşulların ürünü siyasi kişilikler arasında da, Canterbury

Başpiskoposu (İngiliz Anglikan kilisesinin ruhani başkanı) ile başrahip Samuel (Tevrat'ta geçen bir İbrani peygamberi ve hakimi) arasında ne kadar varsa ancak o kadar benzerlik olabilir." [121]

Bu nokta özellikle büyük bir önem taşımaktadır. Zira böylesine bir gelişme ekonomik ve siyasal anlamları içerisinde devlet gücünün burjuvadan bağımsızlaşmasının olanaklarını tüketmektedir. Tam tersine her iki açıdan da onu burjuvayla daha içli dışlı bir hale getirmektedir. İşte burjuva devletin bu gelişmesinin geriye dönmesiyledir ki, özel koşulları da yerine getirdiğinde devlet gücü burjuvaziden bağımsızlaşabilir. Devletin bu burjuvaziyle içli dışlı olma sürecinin geriye dönmesi, sözünü ettiğimiz durum açısından o devletin varlık koşulu olan toplum biçiminin dışına çıkışı anlamına gelmez. Gene fonksiyonu kapitalist toplum biçimini sürekli kılmak olur ama bu kez egemen sınıftan bağımsız olarak. Bu hangi özel durumda gerçekleşir diye bir soruyu sormanın fazla bir anlamı yoktur, üzerinde çeşitli akıl yürütmeler yapılabilir. Ama tespit edilmesi gereken nokta eğilimin hangi doğrultuya doğru olduğudur. Burjuvazi de kendi geçmişinden en az devrimciler kadar dersler çıkarmakta ve kendisini iktidarsız bırakacak her duruma karşı yeni bir takım tedbirler geliştirmekten geri kalmamaktadır.

TÜRKİYE'DE DURUM

Bunca aktarmayı, açıklamayı Türkiye'deki somut durumu kavrayabilmek için yaptık elbette ki. Eğer yukarıdaki tanımlamalarda mutabık kalmışsak Türkiye'de neyin olup neyin olmadığını kavramak daha kolaydır. Elbette somut durum dediğimiz de herkes açısından aynı anlamı taşımaz. Algılayış biçimine göre değişik "somutlar" olabilir. Hele domuzuna bazı şeyleri kanıtlamak için önyargılar taşınmakta ise.

Devletin bağımsızlaşabilmesinin temel koşulunun mücadele halindeki proletarya ile burjuvazi arasındaki dengeye yakın bir durumda olduğunu tespit etmiştik. Bu noktada Türkiye'de sürdürülmüş olan mücadelenin karakterini doğru tespit edebilmek gerekmektedir. Bu mücadelenin karakteri üzerine daha önce Sosyalist İşçi'de yayınlanan yazılarımızda bazı tespitler yapmıştık. Bu tespitlerimiz temel olarak şöyleydi:

1- Türkiye'de mücadele küçük burjuva çerçevesinden kurtulup hiç bir dönemde proletarya temeline oturmamıştır. Büyük ölçüde işçi hareketi bir yönde, sosyalizm hareketi bir başka yönde gelişmiştir. Yak-n tarihimiz bu birliğin yaratılması açısından son derece önemli adımları içerse de bu ayrılık yıkılmış değildir.

2- Mücadelenin ağır yükünü taşıyan küçük burjuvazi bir noktadan sonra burjuvanın ağır saldırıları karşısında alternatifsizlik içerisinde yavaş yavaş mücadeleden çekilir. İçlerinden bazı unsurlar ise umutsuzluğun yarattığı hırçınlıkla ne yapacağını bilmez bir biçimde genel bir başıbozukluğa düşerler. Bu onların örgütsel varlıklarının burjuvazi tarafından kolaylıkla ortadan kaldırılmasının olanaklarını da yaratır. Öyle de olmuştur.

3- Esas olarak gene bu karakterli hareket tarafından güçlü denebilecek bir anti-faşist mücadele sürdürülmüş, faşizmin istediği gibi at oynatabilmesi sınırlandırılmıştır.

4- İşçi sınıfı hareketi yer yer siyasal içeriklere bürünen örnekler vermiş ise de, esas karakteri itibariyle ekonomik mücadele düzeyini aşmamıştır. Yani rejim açısından acil tehlike olma durumuna gelmemiştir. Ekonomik krizin zorlamaları içerisinde taviz veremeyecek duruma gelmiş olan tekelci burjuvazinin uzlaşmayışı ve bunun sonucu olarak toplu sözleşme dönemlerinin birbirinin üstüne binmeye başlamasıyla 79 son-

ları ve 80 başlarında işçi sınıfının ekonomik mücadelesi yükselmeye başladı. Türkiye sanayinin en önemli kesimlerinde on binlerce işçi, yaşamı daha dayanılır kılabilmek için grev mücadelesine atıldılar. Ama sınıf hareketi içerisinde ağırlık taşıyan reformizm, bu mücadeleyi de iğdiş etmeyi çok iyi başardı. Grev mücadelelerini bir savaş okulu olmaktan çıkarıp sadece burjuvaziyle yapacağı görüşmelerde bir silah olarak kullanmaya kalkıştı. Bu amaçla da işçileri sıraya bindirip grev nöbeti tutturmakla yetindi. Fabrikalardaki birliği dağılan işçilerin elbette ki, mücadele azimleri de azaldı. Buna karşılık proletarya sosyalistleri "çadır grevlerine hayır" şiarıyla mücadeleyi yükseltmeye çalıştılarsa da onların kendi güçsüzlükleri bu genel durumu ortadan kaldırmaya yetmedi; kısa sürede de yetmesi beklenemezdi.

5- İşçi hareketinde yeni gelişmeler beklenmekte olmasına rağmen, genelde devrimci hareket karşı bir darbenin indirilmesi açısından en zayıf konumunda bulunmakta idi. Bundan daha zayıf bir konumun ele geçirilmesi işçi hareketinin gösterdiği gelişmeler ve tekelci burjuvazinin isterlerinin acilliği karşısında ne olanaklıydı ne de beklenebilir gibiydi. Devlet kurumları henüz sapasağlam ayakta dururken bu durumun önüne geçilebilirdi; ve yedekte gelişen güç, faşist hareket bir kenara konularak devrimci hareket DURDURULDU.

İşçi sınıfı hareketinin bu karakteri taşımasına rağmen, kimileri sınıfla fazla bir dertlerinin olmamasından kimileriyse sık sık sınıf sözcüğünü kullanmalarına karşın birincilerden daha az küçük burjuva gözlüğüne sahip olmamaları yüzünden bu durumu asla algılayamıyorlardı. Onlar ortalığın toz duman oluşuna bakıp ülkede ya şiddetli bir iç savaşın sürmekte olduğunu, ya da patlamasına ramak kalmış olduğunu sanıyorlardı veya öyle söylemek işlerine geliyordu. Ülkede büyük bir altüstlük yaşanmasına rağmen doğru veya yanlış çizgide de

olsa mücadeleyi götüren proletarya değildi. Proletaryadan mucize beklemek ise birilerinin de çok işine geliyordu. Hele bir zaman geçsin göreceksiniz proletarya ne mucizeler yaratacak. Evet aynı sözleri Lenin'de Rus proletaryası için söyler. Siyasal mücadele tecrübesi zengin, 1905 Devrimini yapmış Rus proletaryasının, tecrübelerine dayanarak siyasal harikalar yaratacağına inanmamak mümkün değildir. Ama henüz ekonomik mücadele sınırlarını ancak birkaç kısmi eyleminde aşabilmiş olan Türkiye proletaryasının bir çırpıda aynı mucizeleri yaratacağını beklemek için biraz fazla hayalci olmak ya da çok kötü niyetli olmak gerekir.

Lafını ettiğimiz zaman 4-5 milyondan dem vurduğumuz Türkiye proletaryasının somut durumu görmeden burjuvaziyle bir denge tutturmuş olduğunu söyleyebilmek Türkiye koşullarında o gün için olanaklı değildi. Böyle olmadığını görmek için biraz aklıselim sahibi olmak yeter.

Bu noktayı bugüne kadar pek kimsede öne sürmüş değil. Ama insanları yanıltan bir başka şey var. Bir yığın ideolojik çarpıtmanın arkasından bakarken faşistlere karşı sürdürülmüş olan mücadelenin yarattığı yanılsama. Bu mücadelenin ne olduğunu doğru kavrayabilmek için her şeyden önce küçük burjuva olmamak gerek İşçi sınıfı henüz ekonomik mücadelesiyle uğraşırken sürmekte olan anti-faşist mücadeleyi doğrudan işçi sınıfının sürdürdüğü bir mücadele olarak kabul etmek nasıl mümkün olabilir. Bir tek türlü: Bu mücadele işçi sınıfının ideolojik hattı üzerinde yürütülmektedir ve o olsa da olmasa da bu mücadele ideolojik olarak onu temsil eder. Ama burada çok tehlikeli bir mantığın da eşiğine gelmiş oluruz. Sınıfın yerine "devrimcileri" geçirmek. Mücadelenin henüz gelişmemiş olduğu her yerde komünistler bir yanda, işçiler bir yandadır. Mücadeleye zamanla kazanılırlar. Böyle olduğu için de komünistlerin işçilerin gerçek çıkarlarını temsil

etmediklerini söylemek kimsenin haddine değildir, ideolojik planda bu böyledir. Ama eylem planında öyle değildir. İşçi sınıfı bir eylemin içerisinde ya fiilen var olur ya da olmaz. Doğru çizgide ya da yanlış çizgide olması bir başka sorundur. Kendimizi sınırlamış olduğumuz sorun Bonapartizm ve proletaryayla burjuvazi arasındaki denge sorunu olduğu için sorunun bu noktadan ötesi bir başka konu, ama bir gerçek var ki, ne kadar eğilip bükülürse bükülsün Türkiye'de burjuvazi ile proletarya arasında kurulmuş bir "denge"den hiç bir anlamda bahsetmek mümkün değildir ve dolayısıyla Bonapartizm tartışmamız bu noktada temel koşulunu kaybeder.

Henüz pek bir şey yaşamamış oldukları için Türkiye' deki hareketlilikten heyecana kapılan birçokları devrimin de, çok yaklaşmış olduğu yanılsamasına düştüler. Bu durum gözlerini öylesine boyadı ki, ne devletin güçlülüğü görülebilir oldu, ne de -bugün herkes aksini iddia ediyor olsa da- yaklaşmakta olan felaket. Kurtuluş Hareketi yaklaşan felaketi haber veriyor ve "devrimci hareket genel bir gerileme durumuna girmiştir, tek çıkar yol proletaryanın mücadeleye sahip çıkabilmesini sağlamak için ileri atılmaktır" diyordu. Ama kendisini "iç savaşa" kaptırmış olanların bunu duyacak halleri yoktu.

Bonapartizm iddiasında olanların içerisine düştükleri bir yanılgı ve çarpıtma da faşizmle devrimci hareket arasında kurulan ilişkiden çıkarılan sonuçtur: Burjuvanın güçlerini faşist hareketle sınırlı görmek. Faşist hareketle devrimci hareket arasında kurulan dengeden bahisle proletarya ile burjuvazi arasındaki dengeye çağrışım yapılıyor. Bu tam küçük burjuvaca bir yanılgıdan başka bir şey değildir. Faşizm o gün için burjuvanın ancak yedek bir gücüydü. Ona göre henüz devrimci hareket karşısında çaresiz kalmak gibi bir konuma gelmemiş olan devlet güçleri bazı yaralar almış oldukları iddia edilse bile 12 Eylül'deki eylem, ortaya konduğu gibi dev-

rimci hareketi fazla zorlanmadan dağıtabilecek kuvvette idi. Her ne kadar yukarıda işçi sınıfı ile burjuvazi arasında kurulmuş bir dengeden bahsedilemeyeceğini belirtmiş olmakla Bonapartizm tartışmasının güme gideceğini ortaya koymuş isek de, geneldeki devrimci mücadele ile burjuvazi arasında da bir denge durumuna yaklaşıştan söz etmenin olanağı bulunmadığını belirtmek gerekmektedir. Bu, siyasetin ne olduğunu, başıbozukluğun proletaryanın siyasi eylemi yerine geçirilemeyeceğini bilmeyenler açısından öğrenilmesi gereken bir noktadır. Şu soruyu hep kendi kendimize sormaya devam etmeliyiz: Bir ülkede iç savaştan, iç savaş koşullarından söz edilirken, o toplumun "en devrimci sınıfı olan proletarya" henüz bu mücadelenin içerisinde boylu boyunca yer almıyorsa; bu ne biçim iç savaştır? Bu ne biçim en devrimci sınıftır? Proletaryanın devrimci öncülüğünden ne anlıyoruz?

Bu soruların tartışılması ele almış olduğumuz Bonapartizm sorunun sınırlarını aşıp geçtiğinden devam etmiyoruz.

Eğer proletaryadan gelen böyle somut bir tehlike yok idiyse "burjuvazi kiminle iç savaşa düşmekten ve bu iç savaşı kaybetme riskinden korkup da" sosyal varlığını koruyabilmek için siyasal erkten vazgeçmek zorunda kalıp da onu Kenan Bonapart'a teslim etmiştir? Bu sorunun cevabı olması gereken proletarya korkusu söz konusu değildir. Eğer proletaryanın taşıdığı potansiyel korkusuyla bu yapılmışsa çok tabansız bir burjuvamız varmış diyeceğiz. Çünkü tarih şimdiye değin böyle ödlek bir burjuva sınıfı kaydetmedi. Her burjuva sınıfı proletaryanın taşıdığı potansiyel tehlikeye karşı tedbirler geliştirmeye çalışmış ve siyasal erke de bunun için dişiyle tırnağıyla sarılmıştır. Bizimkine ilk "höt" deyişte, "aman Bonapart, yetiş" çağrısı çıkıyor! Türkiye ve dünya tarihine biraz daha yakından bakmak gerekiyor.

Türkiye'de askeri diktatörlüğün üzerinde yükseldiği herhangi bir dengeden bahsedemediğimiz müddetçe Bonapartçı biçimde burjuvaziden bağımsızlaşacak bir devletten de bahsetmek hiç anlamlı olmayacaktır. Sorunun temelini bir yana koyup yukarıda cereyan eden "tarafsızlık" pozlarından Bonapartizm'e ilerlemek tamamıyla mantık dışıdır. Yukarıda açıkladık: hiç bir azınlık iktidarı çıkıp da "ben filanca azınlığın iktidarıyım ha, ona göre" diye bağırmaz. Tam tersine kendisinin tüm halkın iktidarı olduğunu anlatmaya çalışır durur. Bu kanlı generaller de öyle yaptılar ve vaatleriyle bunu bir yere kadar sağladılar. Eğer devletin bağımsızlaşması olgusuyla, hükümetlerin takındıkları tarafsızlık pozlarını birbirine karıştıracak olursak, Bonapartizm kavramının siyaset teorisi açısından hiç bir yararı kalmayacaktır. Zira hiçbir gerçekliğe tekabül etmemekte olan bir yalana dayanarak siyasi tasniflere girişmek sadece ve sadece her şeyi karıştırmaya yarar. Bunun adı tasnif değil, harman olur. Bonapartist diktatörlükte gerçekleşenin tarafsızlık değil, bağımsızlık olduğunu vurgulamıştık. Eğer Bonapartizm'den söz edeceksek devlet aygıtının burjuvadan bağımsızlaşmış olduğunu kanıtlamamız gerekir. Bonapartizm iddiasında olanlarda bunun en küçük gayretine rastlamadık. Türkiye'de ordunun ve burjuvazinin emperyalizmle olan iç içeliği, generallerin hiçbir zaman siyaset dışı kalmayıp, tam tersine, sürekli günlük siyasetin bir parçası olmaya devam ettikleri, ideolojik olarak burjuvaziyle tam bir birlik içerisinde oldukları ve tüm bunların ötesinde, tam bir kapitalist gibi ekonomik faaliyetler içerisine dalmış oldukları gerçeği Bonapartizm iddiasında olanlarca hiç hatırlanmamıştır. Ama bir veri olarak "ilerici Türk ordusunun burjuvadan zaten tarihi olarak bağımsız olduğu" şeklindeki bir düşünce kalıbı içerisine sıkışmışsak, gene de yeni türden bir Bonapartizm teorisi yaratmak zorundayız. Ama bu zavallı İttihatçı yanılsamanın Türkiye gerçeğinde yeri yoktur. Burjuvazi kılıcı belki

baş tacı etmiştir ama kabzası kendi elindedir. Hiç de kendisine hükmettiği söylenemez.

Bonapartizm iddialarının temellerini böyle çürütüp bir yana attıktan sonra Türkiye'deki tüm gerçekliği Bonapartizm sorunu çerçevesinde tartışmaya gerek yoktur. Türkiye burjuvazisi yeni bir şeyleri yaşıyor; ama kendi iradesine rağmen değil, tam tersine kendi iradesi içerisinde. Çağdaş burjuva Türkiyesi pekişmeye devam ediyor.

Devlet başkanlığı forsu General Evren'in arabasına takıldığında Mustafa Kemal'in Ulus'taki tunçtan heykeli kaidesinden yuvarlanmak yerine, o günden beri biraz daha dik durur oldu.

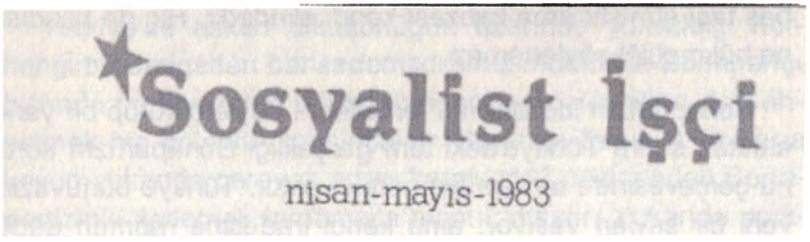

Sosyalist İşçi. Sayı 3/10. Şubat 1982.

FAŞİZMİN DOĞUŞU

İTALYAN FAŞİZMİ VE ÜÇÜNCÜ ENTERNASYONALİN TAVRI

Amacımız, üzerine ciltler dolusu eser verilmiş olan faşizmin tarihini yeni baştan ele alıp yazmak değil, Emperyalizm çağında burjuvazinin gericilik eğiliminin en açık ifadesi olan faşist hareketin hangi sosyal çevre içerisinde ve ne türden bir seyir izleyerek hayat bulmuş olduğuna değinmek. Böyle bir açıklamadan çıkarılabilecek sonuç, aynı sosyal çevre nerede varsa, faşizm orada hayat bulur şeklinde dar bir anlayış olmayacaktır. Yalnızca bazı genel karakterlerin her yerde faşizmin hayat bulmasında nasıl bir etken olduğunu görebilmeğe yardımcı olacaktır. Ayrıca faşizm üzerine hemen hiçbir bilgiye sahip olmaksızın, bu konuda ilginç teoriler yaratmaya çalışanların palavralarına da bir ölçüde açıklık kazandırmış olacağız.

Basel Kongresi, yaklaşmakta olan savaşın emperyalist karakterini vurgulamış ve bu emperyalist savaşa kesinlikle karşı çıkılması gerektiğini karara bağlamıştı. 1914 yılında savaş

patladığında, komünistlerin savaşa karşı tavırları konusunda ayrılık da patladı. Marksizm'e sadık kalanlar, Basel kongresi kararları uyarınca savaşın emperyalist bir savaş olduğunu ve kesinlikle karşı çıkmaları gerektiğini belirtirken, Marksizm'in dönekleri de "ana vatanın savunulması" şiarı altında emperyalist savaşta kendi burjuvazilerini destekleme kararını aldılar. Bu, işçi sınıfı hareketi saflarındaki en büyük sapmayı belirliyordu. Artık bir takım sosyalist önderler, enternasyonalizm yerine, sosyal emperyalizmi, sınıf savaşı yerine sınıf uzlaşmasını geçirmişlerdi. İtalyan Sosyalist Partisi önderleri, savaşa şiddetle karşı çıktılar. Bunlardan sadece bir tanesi, Avanti'nin başyazarı ve şiddetin erdemlerine inanan Benito Mussolini, savaşa girilmesi gerektiğini, savaşın İtalya'da devrimi getireceği görüşlerini savunuyordu. Blankist babasının üzerindeki etkileri, onun, her zaman bir şiddet savunucusu olarak sahnede görülebilmesine yol açıyordu.

İtalyan Sosyalist Partisinin 1914 Kasım'ında yapılan toplantısında Popolo M'İtalia diye ayrı bir gazetenin sahibi olarak katılan Mussolini şöyle diyordu.

"Biliniz ki şu feci saatte ıslıklardan korkarak, 'kahrol' nidalarından ürkerek samimi fikirlerini ortaya koymayanlara bu andan itibaren benden merhamet yoktur. İşi sükut ile geçiştirerek dalkavukluk edenlere, riyakarlara, korkaklara, af ve merhamet yoktur. Eğer beni siyasi hayattan çekebileceğinizi umuyorsanız aldanıyorsunuz. Beni daima diri ve amansız bir halde karşınızda bulacaksınız."

Faşist bir yazarın dediği gibi, "dünyada hiçbir söz bu kadar sağlam tutulmamıştır." Mussolini bu andan sonra azgın bir anti-komünist olarak, hizmetinde olduğu burjuvazinin arenasında yeni tipte toplumsal bir hareketle iktidara ilerlemiştir.

Mussolini, hemen hemen bir yıl içerisinde sayısı beş bine ulaşan faşist birliklerini oluşturdu. Sosyalist partinin gücü karşısında sayısal açıdan önemsenecek bir güç değildir bu. Henüz hareketin programı çok basitti. Hala demagojik bir biçimde devrimden söz ediyordu. Savaşın devrime yol açacağım söylüyordu. Program şöyleydi:

"1- İtalya'da devrim hareketi faşist grupları kurulmuştur.

"2- Faşist grupları bir parti oluşturmazlar. Bunlar, her inanıştan, her mezhepten, her siyasi fikirden gelmiş serbest zümrelerdir. Mevcut durumda devrim fikirlerini yaymağa uygun bir alan bulduklarına inandıklarından dolayı ortaklaşa bir harekette bulunmak fırsatım kaçırmamak azmindedirler;

"3- Faşist gruplar özellikle vakit geçirmeden İtalya'yı ittifak devletleri aleyhine savaşa sürükleyecek bir durum yaratacak ve bunun gerçekleşmesi için üç ayrı amaca yöneleceklerdir:

"Birincisi, Savua Hanedanının siyasetini halkın iradesi ile ortadan kaldırmak;

"İkincisi, savaşı kısaltmak ve militarizmin uluslara tahakküm ve baskı imkânlarını yok etmek,

"Üçüncüsü, milliyet sorunlarını çözümlemek. Bu sorunlara doğal bir biçim vermek suretiyle, her türlü siyasi ve ekonomik gelişme için yollan açmak; sanat mücadelesi alanını, ulus içerisinde şüphe, kızgınlık, nifak aracı yapanlara engel olmak.

"4- Bu programı yer ve zamanın izin verdiği her türlü propaganda biçimleriyle gerçekleştirmek."

Görüldüğü gibi, faşist grupların programındaki temel motif ulus ve kısa vadeli amaç da İtalya'nın savaşa sokulmasıdır. Mussolini gerçekten, savaşın krizi daha da derinleştireceğini ve böylesine bir ortamda da iktidar için olanaklı yolların açıla-

cağını görüyordu. Mussolini, savaşa girilmesi için yaptığı propagandalar yüzünden bir ara hapse dahi atadı. Ancak kısa bir süre sonra 22 Mayıs 1915'de burjuvazi savaşa girmeğe karar verdi.

Savaş sırasında faşist hareket önemli bir gelişme gösteremedi ve bu nedenle de kimse tarafından pek ciddiye alınabilecek bir hareket olarak görülmedi. Ama savaş, Mussolini'nin beklediği ortamı yarattı, sınıf çelişkileri had safhaya ulaştı. Ülke ekonomisi alt üst olmuş, hükümet borçları korkunç düzeylere ulaşmış, fiyatlar her yerde olduğu gibi astronomik rakamlara varmıştı. Mussolini eski faşist birliklerini yeniden örgütlemeye girişti. Artık bu birliklerin bu ortamda yapabilecekleri çok iş vardı. Savaşın şiddetlendirdiği vatan ve millet duygulan, özellikle orta sınıfı cezbedebilmekte önemli bir araç haline gelmişti. Yoksulluk içerisinde kıvranan halk, kendiliğinden gelme bir biçimde eylemlere girişmişti. 1919 yılında şiddetli grevler baş gösterdi. Öyle ki, grev kinciliği görevini üstlenmiş olan faşistler bile, zaman zaman grevlere önderlik etmeğe çalıştılar. Mussolini bu grevlerin mantığım şu şekilde kurmaya çalışıyordu:

"Belki siz sınıf endişesiyle yürüdünüz, fakat aynı zamanda milleti de unutmadınız. Yoksa sınıf bilinci davası gütmediniz. Eğer yalnız sınıf kaygısı ile grev yapsaydınız, eski modayı kovalar, olumsuz ve yıkıcı bir iş yapardınız. Fakat siz bütün milletin çıkarlarını gözden ırak tutmadınız... siz, hayır, sosyalist edebiyatın mutlak yıpranmış görüş ve anlatış şekillerinin aksine, öyle fakir, aciz, kırık bir varlık değilsiniz... Son dört yıl içinde doğup yerleşen devrimleri bilmeyen eski iş sahiplerinin pis kötü siması yerine, sanayiden kendisine muhtaç olduğu şeyleri isteyebilecek, fakat servetin diğer yaratıcılarına pay olarak sefalet ve ıstırap sunmayacak olan dürüst sanayi liderlerine terk etmesi lüzumunu öğreteceksiniz."

Böyle bir demagojiyle sınıf gerçeğini millet gerçeği arkasına saklamak, "dürüst" burjuvaları savunmak mümkün olabiliyordu. Sınıf mücadelesinin aldığı boyutlar göz önünde tutulacak olursa, işçi sınıfının hiç olmazsa belli bir kesimine böylesine bir mantığı kabul ettirebilmek demek, onları devrim yolundan da caydırabilmiş olmak demektir. Mussolini, yeniden örgütlediği faşist grupların iki temel amacı olduğunu söylüyordu: "İtalyan sağcılarının yenilik düşmanlığından ve solun yıkıcılığından doğan tehlikelere karşı" mücadele. Birincisi, o ana kadar doğmuş ve gelişmiş olan toplumsal muhalefeti gerçek hedefine doğru ilerletebilecek olan komünistlere doğrudan vurabilmek.

Mussolini'nin faşist birlikleri henüz toplumu sarsıcı bir olay haline gelmemiş olmasına rağmen, komünistlere ve grevlere karşı etkin araçlar olduklarını burjuvaziye kanıtlamaya başlamışlardı. Burjuvazi onları, iktidara ilerleyecek bir yapı olarak görmemesine karşın, o anda yürütmekte oldukları işlev açısından desteklenmeğe layık buluyordu. Özellikle Milano burjuvazisi, paraca yardımı esirgemiyordu. Aynı zamanda polis ve jandarma, onların eylemlerine müsamaha ile yaklaşıyor ve hatta birçok polis bizzat faşist birliklerde yer alıyordu.

Savaşın ertesindeki bir yıl içerisinde, faşist birliklerin üyelerinin sayısı yirmi bin civarına çıkmıştı. Çoğunluğu, orta sınıftan gelenlerle, emeldi subaylar ve gençler oluşturuyordu. Ulaştığı bu nicel güçle Mussolini, siyasi arenada daha etkin bir rol oynayabilmek akacıyla öncekine göre daha geniş ve radikal talepler öne süren bir program hazırladı:

SİYASİ

"1- Kadınlar için de nisbi temsil, seçmek ve seçilmek haklarına sahip olarak muamele görmelerini gerçekleştirmek,

2- Oy kullanmak için yaş haddinin on sekiz, seçilmek için de yaş haddinin yirmi beş olmasının kabul edilmesi,

3- Senatonun kaldırılması,

4- Devletin yeni anayasasının hazırlanması için bir geçici meclisin oluşturulması,

5- Yürütme ve yasama kuvvetlerini birlikte iradesinde bulunduracak bir hükümet başkanının seçilmesi, esnaf dernekleri, fabrikalar, sanayi sektörü, nakliyat sektörü, sosyal denge ve sağlık durumunun mükemmel bir idareye kavuşturulması için çeşitli örgütlerin kurulması.

SOSYAL

1- Sekiz saatlik iş kanununun çıkartılması,

2- Asgari ücretlerin tayini,

3- İşçi ve işçi temsilcilerinin işletme politikasına müdahalelerinin sağlanması,

4- Ahlak ve bilgi bakımından liyakatları görülen işçi temsilcilerine sanayi ve genel hizmetlerin idaresini vermek,

5- Denizyollarını, ulaşımı ve sanayii düzeltmek,

6- Bugün altmış beş olarak teklif edilen emeklilik haddinin elli beşe indirilmesi, maluliyet ve ihtiyarlık sigortasının çıkartılmasını temin etmek.

ASKERİ

1- Korunmak bakımından kısa eğitim devreli milli bir milis kurmak,

2- Bütün silah ve patlayıcı madde fabrikalarını millileştirmek,

3- İtalyan ulusuna gerçek değerini verecek milli bir dış politika gütmek.

MALİ

1- Sermaye üzerinde kuvvetli ve müterakki vergi uygulamak,

2- Dini teşekküllerin ellerinde bulundurdukları mülkü kamulaştırarak millet için büyük bir yük ve birkaç kişi için bir ayrıcalık olan piskoposlukların gelirini lağvetmek,

3- Savaş sırasında yapılan, hükümete her türlü mal verilmesi hakkındaki kontratları inceleyip, savaş kazançlarının yüzde seksen beşini savaş zenginlerinin elinden almak."

Faşistlerin bu programı, o anda muhalefetin ortaya koymuş olduğu isteklerle büyük ölçüde çakışmaktaydı: Çalışma saatlerinin düzeltilmesi, İtalya'nın içine düştüğü kaostan kurtarılması, göze batan huzursuzluk kaynaklarının kurutulması v.s. Özellikle işçilerin gösterdiği aktif muhalefete, onlara hitap edebilecek bir programla sahip çıkmak ve bu yoldan işçi sınıfı muhalefetini dağıtmak, tutulabilecek en akıllıca yol idi. Bu şekilde, zaten tutarlı bir önderlik koyamayan İtalyan Sosyalist Partisinin önderliğine son vermek de, gelecekte görülebileceği gibi mümkün olabilecekti. Ancak bu tür bir muhalefet hareketini kendi saflarına çekmek isteyen faşist hareketin bu tavrı, burjuvazinin bazı kesimlerini kuşkuya sevk etmekte idi. Mussolini, burjuvaziye güven verebilmek amacıyla, Marksizm'in düşmanı olduklarını, mevcut sisteme kesinlikle zarar vermeyeceklerini sık sık vurgulamaya çalışıyordu.

Faşist hareket, faşolar sayesinde artık yavaş yavaş toplumda önemli bir yeri olduğunu ispatlıyordu. Özellikle, 1919 Eylülünde, savaş sonrasında İtalyan sınırlan içerisine dahil edilmemiş olan Fiume şehrinin, faşist şair D'Anunçiyo komutasındaki faşist birlikler tarafından işgal edilmesi, faşistlerin

prestijini yükselten genel bir milliyetçi hava yaratmıştı. Bu, faşistlerin, Nitti hükümetine kabul ettirdikleri ülke çapında bir olay oldu.

Bütün bu gelişmelere rağmen yapılan seçimlerde sosyalistler üç milyon civarında oy almışlardı. Faşistler seçimlerde hemen hemen hiçbir varlık gösterememişlerdir. Meclise 219 liberal, 156 sosyalist, 97 halkçı, 28 radikal ve 8 cumhuriyetçi milletvekili girdi. Mussolini bağımsız olarak katıldığı Milano'da 250 bin oydan ancak beş binini alabildi. Bu sonuçlar, sosyalistlerin faşizm tehlikesini ciddiye almamalarına daha fazla yardım etmiştir. Zaten o ana kadar muhalefet hareketini devrime yönlendirme yeteneğinde olmadıklarım da bir ölçüde ispat etmişlerdi.

İTALYAN SOSYALİST PARTİSİ VE ÜÇÜNCÜ ENTERNASYONALİN TAVRI

1920 yılı içerisinde işçilerin faşistlere karşı verdikleri mücadele alabildiğine şiddetlendi. Tam 1881 grev oldu. Birçok fabrikalar işgal edilip işçiler tarafından işletilmeğe çalışıldı. İtalya'nın önemli sanayi merkezleri olan, Viya-reggiyo, Livurna, Milano, Ansona, Torino gibi şehirlerde şiddetli çatışmalar cereyan etti. 600.000 civannda işçi fabrikalara el koyuyor, kışlaları ele geçiriyor, faşistlere kan kusturuyordu. Böylesine bir gelişim hiçbir zaman göz önünde bulundurmamış olan İtalyan Sosyalist Partisinin Turati, Modigliani, Dugoni gibi oportünist önderleri dehşete kapıldı. Reformist anlayışlarım daha açık bir biçimde sergiler oldular. Burjuvazinin sunduğu uzlaşma siyasetini İtalyan Sosyalist Partisi içinde hakim kılmaya çalıştılar.

İtalyan Sosyalist Partisi 19 Mart 1919 Milano kongresinde 10'a karşı 3 oyla ikinci enternasyonali terkedip üçüncü enternasyonale katılmış, daha önce de emperyalist savaşa karşı

çıkmıştı. Buna rağmen üçüncü enternasyonal yürütme kurulu başkam olarak Zinoviev 27 Eylül 1919 kongresine, İtalyan Sosyalist Partisinden açık tavır bekleyen şu telgrafı çekmişti:

"Aziz Yoldaşlar;

"Komünist Enternasyonal, İtalyan proletaryasının göster x diği sempatiden emindir. Ama bizim yeni uluslararası işçi birliğimizin, sempatiden daha fazla şeye ihtiyacı vardır. Biz amaç ve programda açıklık isteriz. Proletarya diktatörlüğü, diktatörlüğün biçimi olarak Sovyetler, burjuva diktatörlüğünün araçları olan burjuva demokrat parlamentoların dağıtılması, Kızıl Ordunun yaratılması, işte uluslararası devrimci proletaryayı bir araya getirmesi gereken görevler bunlardır..." [122]

Komünist enternasyonalin ilkelerine uymayan reformist çizgisiyle, İSP, adım adım devrime de önderlik edemeyeceğini ispatlıyor ve tam da faşistlerin bekledikleri hayal kırıklığı ortamının doğuşunun bir numaralı etkeni oluyorlardı. Proletarya, yılmadan faşistlere karşı olan mücadeleyi sürdürüyor, ama karşısında açık bir program ve militan bir önderlik bulamıyordu. Komünist Enternasyonalin İSP'ye yönelttiği eleştiriler 1920-21 yılları içerisinde daha kesin aynmlı bir hal aldı. Komünist Enternasyonal, parti içerisinde varolan reformistlerden kopulmasının gerektiğini, artık bu önderlerin parti içerisinde burjuva siyasetinin doğrudan uygulayıcıları olduğunu söylüyordu. Avanti ve Communist dergileri, parti içerisindeki komünist kanadı teşkil ediyorlardı. Serrati merkezci bir tutumla Turati reformizmiyle uzlaşma siyaseti güdüyordu.

Serrati kominternin ikinci kongresine sunmuş olduğu raporda durumu: "İtalya'da siyasi ve ekonomik koşullar o hale gelmiştir ki, kaçınılmaz olarak devrime doğru gelişiyorlar. Parti öylesine güçlüdür ki, İtalyan proletaryasının neredeyse, iktidarı ele geçirip, sovyet sistemiyle diktatörlüğünü kurmaya

hazır olduğu söylenebilir. Ama burjuvazinin kendi beyaz muhafızlarının hazırlanmasına rağmen, partinin askeri güçleri çok zayıftır." [123] şeklinde değerlendiriyor ve böyle bir durumda partide ayrılık çıkarmanın, partinin gücünü azaltacağını ve bu nedenle reformistlerle uzlaşılması gerektiğini savunuyordu. Komin-tern ise böyle bir ihtilal durumunda parti içerisinde reformistlerle uzlaşmanın ihtilalin ölümü olduğunu anlatmaya çalışıyordu. Komintern 27 Ağustos 1920 tarihli Zinoviev, Bukharin, Lenin imzalı raporunda şöyle deniyordu: "Bu durumda parti içerisinde bulanık tavır, tereddütler, karar veremeyiş, proletaryaya sayılamayacak talihsizlikler getirir...

"İtalya'da halkı gerçekten kapsayan, büyük proleter devrimi için gerekli en önemli koşulların hepsi elde mevcuttur. Bunun anlaşılması gerekir. Bu başlangıç noktası olmalıdır. Üçüncü enternasyonalin iddiası budur. İtalyan yoldaşların kendileri de takibeden adımlan kararlaştırmalıdırlar.

"Bu açıdan biz deriz ki, İtalyan Sosyalist Partisi haddinden fazla kararsız davranmıştır ve davranmaktadır. Hergün İtalya'ya yeni huzursuzluklar getirmektedir. Bütün gözlemciler - İtalyan delegeleri de dahil olmak üzere- İtalya 'daki durumun devrime son derece müsait olduğunu öne sürmekte ve tekrarlamaktadırlar. Buna rağmen, Parti, hareketi genelleştirmeye; ona hedef göstermeye, ona daha sistemli ve örgütlü bir karakter vermeğe, onu burjuva devleti üzerine kesin bir saldırı haline dönüştürmeğe guişmeksizin, birçok durumda bir kenara çekilmektedir...

"Bunun temel nedeni, iç savaş sırasında karşı-devrimin açık ajanları, proletaryanın smıf düşmanları haline gelen reformist ve liberal burjuva unsurların partiyi kirletmesi-dir. Bu insanların sübjektif nammussuzluklan ve edepsizlikleri ile objektif olarak oynadıkları tehlikeli rolü birbirine karıştırmak, bönlük ve aptallıktır... kişi olarak dürüst olabilirler, ama bun-

lar, komünist proletaryanın partisi i-çerisinde hiçbir yeri olmayan, objektif olarak devrim düşmanlarıdırlar...

"Kesin mücadele yaklaşıyor. İtalya sovyet olacaktır. İtalyan partisi komünist bir parti olacaktır..." [124]

Görüldüğü gibi, Lenin de dahil olmak üzere Üçüncü Enternasyonal, İtalya'daki durumun tam bir devrim eşiği olduğunu ve sorunun parti içerisindeki duruma bağımlı hale geldiğini tesbit ediyordu. Enternasyonalin İSP'ye önerdiği, reformistlerle bütün bağların kesilmesi talimatı, Serratti'nin merkezci tavrıyla engelleniyordu. Serratti, enternasyonalin kararlarına rağmen 5 Ekim 1920 tarihli Avanti gazetesindeki makalesinde "durumu doğal olarak kavramamış yoldaşların (enternasyonal kastediliyor) dikte ettirdiği insafsız şartlardan" söz etmekteydi. Buna karşın Lenin, Pravda'da devrimci hareketi sabote etmekle yükümlü olan reformistlerle birliğin bir yıkım olacağmı, kritik anlarda kararsız ve gönülsüz liderlerin terke dilmesin in, partiyi, hareketi ve devrimi zayıflatmayıp aksine güçlendireceğini, İtalya'da bu anın gelip çatmış olduğunu yazıyordu.

İşçilerin uyguladıktan devrimci terör reformistleri ürkütmüş, reformist Turati, olay lamı engellenmesi için hükümetle görüşmelere girişmişti. Parti içerisinde ayrılığın zararlı olacağmı savunan merkezci Senatti, bu durum karşısında bile aynı tavnnı sürdürdü. 15 Ocak 1921 Leghorn Kongresinde, Bordiga'nın enternasyonalin önerilerine uyulması doğrultusundaki önerisi reformist ve merkezciler sayesinde reddedildi. Senatti'nin tam bir merkezciye u-yan "enternasyonalin 21 kuralı kabul edilsin ama yorumu bize kalsın" şeklindeki önerisi kabul edildi. Bu tavır Üçüncü Enternasyonalce onaylanmadı, İtalyan Sosyalist Partisi Üçüncü Enternasyonalden ihraç edildi ve enternasyonale bağh komünistler İtalvan Komünist Partisini kurdular. Ancak merkezcilerin tavn dolayısıyla İKP azınlık

olarak kaldı. Leghorn Kongresinde, Bordiga'nın önerisi 59.000, Senatti'nin 98.000 ve Turati'ninki 15.000 oy almıştı. Merkezciler önemli bir güçtüler ve ayrıldıktan sonra da reformistlerle olan birliği devam ettirdiler.

Faşistlerin azgın saldırıları siyasi önderliğin kaypaklığı 1920 sonbaharından beri yer yer yılgınlık havasmm doğmasına yol açıyordu. 1921 yılı içerisinde hareket belli ölçülerde geriledi. Ancak, işçiler mücadeleyi yine de sürdürüyorlardı. Devrimci saHardaki kargaşa artarken, 'faşistler de alabildiğine güçlenmekteydiler. İki yd önce 20 bin civarında olan faşist birlik üyeleri 1921 yılı sonbaharında 300 bine ulaşmıştır. Kitleler içinde yaygınlaşan ydgmhk, bir umut gibi yükselen faşist harekete kaymakta en büyük faktör oluyordu. Faşistler bir yandan kuvvet gösterisi yaparken, diğer yandan da kitlelerden yükselen taleplere çarpıtılmış da olsa cevaplar getiriyorlardı. Sosyalist hareketin içinde bulunduğu durum karşısında, faşist hareket dinamik, umut verici bir olay olarak yükseliyor, esas hedefini komünistler teşkil etmesine rağmen, kendisini anti-kapitalist bir hareket olarak göstermesini biliyor ve kimleri ne vaadlerle bir araya getirebileceğini çok iyi hesaplıyordu. Söylenenlerle yapılanlar arasındaki tutarsızlıklar, hareketlilik içinde örtülebiliyordu. Buna rağmen zaman zaman ihanete uğradıklarını farkederek faşist hareketi terk edenler de oluyordu. Ancak, gelişme hızı karşısında bunların niceliği yok denecek kadardı. Sosyalist devrim imkânı heba edilirken, faşist "devrim" kendisini bir umut olarak sahnenin ön planına yerleştirmişti. Artık bundan soma olaylar, belli ölçüde kaderci sir biçimde gelişecekti. Saldırıdan savunmaya geçen her ayaklanma gibi İtalyan İşçi hareketi de bire kadar ezilecekti. Ama bu defa hükümet kuvvetleri tarafından değil, "bir halk hareketi" gibi gelişen faşist hareketin başrolde olduğu bir durumda. Aslında gelişim elbette ki kaderci bir biçimde ele alınamazdı. Yapılabilecek şeyler vardı. Üçüncü Enternas-

yonalin bütün uyanlarına rağmen İSP içerisindeki Serratti önderliğindeki maksimalistler, reformistlerle ilişkilerini kesmediler. Enternasyonalin uyarılarından tam iki yıl sonra reformistlerle ilişkilerini kesmeğe ve İKP ile birleşmeye yanaştılar. Ne yazık ki bu tarihlerde Mussolini de başbakanlık koltuğunda oturmaktaydı.

MİLLİ FAŞİST PARTİNİN KURULUŞU

1921 yılı Kasımına kadar parti olarak örgütlenmemiş o-lan faşistler, Ras denilen bölge şeflerinin denetiminde gruplar halinde örgütlenmişlerdi. Ancak bu durum faşist hiye-rarşik işleyişte aksamalara neden oluyordu. Bazan Ras'-lar kendi başlarına davranmaya kalkışıyorlar, başka partilerle kendiliklerinden işbirliğine girişiyorlardı. Denetim faşist savaş grupları yürütme kurulu vasıtasıyla sağlanıyordu. Bu hiyerarşik düzen yeterli değildi. Yeniden bir parti hiyerarşisi içinde örgütlenmek gerekiyordu. 1921 Kasımında toplanan kongrede yeni bir program etrafında Milli Faşist Partisi kuruldu. Kongreye sunulan raporda faşist partinin 150 bin üyesinin sınıfsal kompozisyonu şöyleydi: 13.868 tüccar ve idareci, 42.699 zanaatkâr, 9981 sanayici, 7209 devlet memuru, 14.989 özel kesimde çalışan memur, 680 öğretmen, 19.783 öğrenci, 1506 deniz işçisi, 23.416 sanayi işçisi, 36.847 tarım işçisi, 18084 çiftçi ve ortakçı, 81,286 savaştan dönen subay ve erler. Ayrıca raporda bu unsurların % 40'ının 20-25 yaş arasında olduğu belirtilmektedir.

Rapordan anlaşıldığı üzere faşistler özellikle orta sınıfların en dinamik unsurlarını parti içerisinde örgütlemeye başarmışlardı. Ayrıca raporda, faşistlerin 138 kooperatif ve 64 bin üyeli 614 sendikada örgütlenmiş oldukları belirtiliyordu. Böylesine bir gelişim, başarısızlığını günbegün kitlelere kanıtlayan sosyalist hareketin alternatifi, onun ortaya koyduğu taleplerin demagojik bir karşıtı idi. Bunca karmaşık bir kompozisyonu

nasıl oluşturabildiklerini kavrayabilmek için parti programını görmek yararlı olacaktır. Uzun da olsa programı aktarmakta yarar görüyoruz..

MİLLİ FAŞİST PARTİ'NİN PROGRAMI

Prensipler: Faşistlik, disiplinine daha ziyade kuvvet vermek için siyasi parti haline gelmiştir.

Millet tecrit olmuş olarak yaşayan bireylerin topundan ibaret değildir. Nitekim partiler gayelere ulaşmak için bir alettir.

Devlet, milletin hukuki olarak örgütlenmiş şeklidir. Siyasi örgütler milletin değerleri içinde ifade ve himaye buldukça etkili şekillerdir. Birey ve korporasyonlar gibi bireylerden oluşan tüzel kişiler millet kadrosu içinde gelişir, büyi'.r ve himaye edilirler. Milli Faşist Partisi bugün dünyaya egemen olan sosyal Örgüt şeklinin millet temeline dayandığını kabul etmiştir. Dünyada hayatın en temel kanunu enternasyonalcilerin iddia ettikleri gibi bütün milletlerin birtek topluluk içinde birleşmesi değildir; muhtelif milletler arasında birleşmek verimli ve barış içinde olması temenniye şayan bir rekabet kurmaktır.

Devlet: Devlet, siyasi ve adli bakımdan esas görevlerine indirgenmiştir.

Devlet, milletlere kuvvet ve sorumluluk vermek ve aynı zamanda milli teknik şuralar için esnaf ve iktisadi teşkilatlarına rey hakkı vermek mecburiyetindedir. Bireyi, devletin vatandaşı, devletin, milletin yüksek çıkarlarının gerçekleşmesi ve korunması için bir organ olarak ilgilendiren sorunlar parlamentonun yetkileri içindedir.

Bireylerin üretici sınıfı ile teknik şuralar ilgilenecektir. Devlet egemen unsurdur.

Kendisine ruhani görevlerinin yürütülmesinde en büyük serbesti temin edilecek olan kilise, devlet hakimiyetine tecavüz edemez, devlet kilisenin ruhani vazifesine el uzatmayacaktır.

Milli Faşist Partisi, siyasi teşkilatının şeklini milletin yararına ve tarihi seyrine göre, manevi ve maddi çıkarların yararına uygun olarak değiştirecektir.

Korporasyonlar: Faşizm korporasyonların gelişmesinin tarihi bir olgu olduğunu kabul etmiş ve bu gelişmeyi milli gayelere göre düzenlemek istemiştir.

Korporasyonlar, milli tesanüdün ifadesi ve üretimin yükseltilmesi aracı olmak üzere iki amaca yönelmişlerdir. Korporasyonlar, bireyi toplumun içinde boğmamak, tersine, bireylere değerlerini vererek ilerlemelerini sağlamak göreviyle yükümlüdürler.

Milli Faşist Partisi işçilerin yararına olmak üzere, şu esasları kurmak ve yapmak azmindedir.

1-Tarım ve sanayi işçilerinin günde sekiz saatten fazla çalışmamalarını sağlamak.

2- Hiçbir zaman üretime engel olmamak koşuluyla, bütün işçilerin kazalara, hastalıklara ve ihtiyarlığa karşı sigorta ettirmek.

3- Her zanaat kolunda işçilerden ve memurlardan oluşan bir temsil heyeti kurmak.

4- Genel hizmetlerin idaresini teknik bakımdan işçilere bırakmak.

5- Üretim bakımından uygun olan tarım kesimlerinde küçük mülkiyeti arttırmak.

İç Politika: Milli Faşist Partisi, milletin hayatında, genel ahlak ve bireysel ahlak arasındaki politikayı şerefli bir noktada bağdaştıracaktır.

Maddi ve manevi değerlere iç politika metodlarıyla hücum edenlere karşı milletin bu servet kaynakları korunacaktır.

Devlet, tekeli altına alarak değil, millet topluluğunun ahlaki, fikri, dini, artistik, hukuki, sosyal, fizyolojik yükselmesine yarayabilecek herşeyeıdeğer ve kolaylık verecek şekilde milletin kalkınmasını temin edecektir.

Dış Politika: İtalya, Akdenizde Latin medeniyetinin temeli olmak ödevini başarabilmesi için kendisine katılmış çeşitli milletler üzerinde kanunlarını yürütebilmesi için, anayurdun dışındaki İtalyanları, kapsamlı bir himaye altında bulundurabilmesi için henüz mükemmel surette birleş-memiş olan yerlerde bile tarihi ve coğrafi tam bir birlik kurmak hakkına sahiptir.

Faşizm, bütün milletler iştirak etmedikçe ve iştirak eden milletlerin hepsine eşit gözle bakılmadıkça milletler cemiyetinin prensiplerine ve devamlılığına inanmaz.

Faşizm, enternasyonalcilerin, kızılların, beyazların ve diğer renklerin yaşayacağına inanmaz. Onlara, tarihin son tecrübesinde kanıtlandığı gibi, muhakkak yıkılacaklarını şimdiden haber verir

Ticari anlaşmalar ve milletler arası anlaşmalar İtalyanlığın daha büyük çapta yayılmasını temin etmelidir. Eldeki antlaşmalarda uygulanamayacakları anlaşılmış bulunan kararlar yeniden incelenip ve düzeltilerek, ülkenin ve dünyanın bugünkü gereklerine uydurulacaklardır.

Devlet, Akdenizde ve Okyanusların ötesinde bulunan İtalyan kolonilerine kültürle ilgili özel talimat ile, seri vasıtalarla değer verecek, ilgi gösterecektir.

Milli Faşist Partisi, Yakındoğu ve Uzakdoğunun milletleriyle dostça ilişkiler kurulmasına taraftardır. İtalyanın savunması ve yükselmesi görevini tamamen kavrayıp, kültürlü, uyanık, kısacası, İtalya'nın büyüklüğünü dünyada temsil etmek cevherine sahip bir diplomatik kadroya teslim edecektir.

Sosyal Siyaset: Devlet, bir hak ve görev olan, özel teşebbüsün sosyal fonksiyonunu kabul eder. Milli Faşist Partisi, kollektivis sisteme dayanan bir iktisadi sistemi isteyen sosyalist projeleri reddeder. Tarımsal ve sınai politikada ne yalnızca kollektivist ne de özel teşebbüse dayanır. Milli gerçeklik bakımından üretim ve refahı amaç edinerek duruma göre her iki sistemden de yararlanır.

Milli Faşist Partisi, iktidasi üretimin en kudretli, en faal etkeni olan özel teşebbüsün enerjileri şahlandırdığına inanmaktadır. Devletleştirmek, belediyelere maletmek gibi karışık, bozuk, idaresiz yollardan kaçınacaktır. Milletin zenginliğini amaç olarak aldığından, iktisadi hayat içerisindeki parazitleri süpürerek namuslu bir özel teşebbüs sistemini destekleyecektir.

Milli Faşist Partisi, işçi ve patronların düzensiz mücadelelerine mani olacak grevleri yasak edecek, işçiler ve patronlar arasındaki anlaşmazlıkları kesin ve süratli yollarla giderecektir.

Mülkiyet Siyaseti: Mülkiyetin hedefi milletin tarihi ve iktisadi bakımlardan ilerlemesini temin edecek bireyleri yetiştirmek, halkın ahlak ve irfan seviyesini yükseltmek, herçeşit idareciler zümresi yetiştirmek için kıymetleri değerlendirmektir.

Adliye: özel mahkemeler kaldırılacak, mahkeme usulleri, işleri en kısa zamanda çıkaracak şekilde konacaktır.

Milli Savunma: Faşistlerin gayesi ordu-millet birliğine doğru gelişmektir.

Parti, ihtiyaç halinde tam ve mükemmel şekilde ordu çıkarabilmek, tehlikeli anlarda milletin sonsuz kaynaklarından verebileceği insanları her zaman elinde bulundurmak azmindedir.

İTALYAN SOSYALİST PARTİSİ VE ÜÇÜNCÜ ENTERNASYONALİN TAVRI

1920 yılı içerisinde işçilerin faşistlere karşı verdikleri mücadele alabildiğine şiddetlendi. Tam 1881 grev oldu. Birçok fabrikalar işgal edilip işçiler tarafından işletilmeğe çalışıldı. İtalya'nın önemli sanayi merkezleri olan, Viyareggiyo, Livurna, Milano, Ansona, Torino gibi şehirlerde şiddetli çatışmalar cereyan etti. 600.000 civarında işçi fabrikalara el koyuyor, kışlaları ele geçiriyor, faşistlere kan kusturuyordu. Böylesine bir gelişim hiçbir zaman göz önünde bulundurmamış olan İtalyan Sosyalist Partisinin Turati, Modigliani, Dugoni gibi oportünist önderleri dehşete kapıldı. Reformist anlayışlarım daha açık bir biçimde sergiler oldular. Burjuvazinin sunduğu uzlaşma siyasetini İtalyan Sosyalist Partisi içinde hâkim kılmaya çalıştılar.

İtalyan Sosyalist Partisi 19 Mart 1919 Milano kongresinde 10'a karşı 3 oyla ikinci enternasyonali terk edip üçüncü enternasyonale katılmış, daha önce de emperyalist savaşa karşı çıkmıştı. Buna rağmen üçüncü enternasyonal yürütme kurulu başkam olarak Zinoviev 27 Eylül 1919 kongresine, İtalyan Sosyalist Partisinden açık tavır bekleyen şu telgrafı çekmişti:

"Aziz Yoldaşlar;

"Komünist Enternasyonal, İtalyan proletaryasının gösterdiği sempatiden emindir. Ama bizim yeni uluslararası işçi birliğimizin, sempatiden daha fazla şeye ihtiyacı vardır. Biz amaç ve programda açıklık isteriz. Proletarya diktatörlüğü, diktatörlüğün biçimi olarak Sovyetler, burjuva diktatörlüğünün araçları olan burjuva demokrat parlamentoların dağıtılması, Kızıl Ordunun yaratılması, işte uluslararası devrimci proletaryayı bir araya getirmesi gereken görevler bunlardır..." [125]

Komünist enternasyonalin ilkelerine uymayan reformist çizgisiyle, İSP, adım adım devrime de önderlik edemeyeceğini ispatlıyor ve tam da faşistlerin bekledikleri hayal kırıklığı ortamının doğuşunun bir numaralı etkeni oluyorlardı. Proletarya, yılmadan faşistlere karşı olan mücadeleyi sürdürüyor, ama karşısında açık bir program ve militan bir önderlik bulamıyordu. Komünist Enternasyonalin İSP'ye yönelttiği eleştiriler 1920-21 yılları içerisinde daha kesin ayrımlı bir hal aldı. Komünist Enternasyonal, parti içerisinde var olan reformistlerden kopulmasının gerektiğini, artık bu önderlerin parti içerisinde burjuva siyasetinin doğrudan uygulayıcıları olduğunu söylüyordu. Avanti ve Communist dergileri, parti içerisindeki komünist kanadı teşkil ediyorlardı. Serratti merkezci bir tutumla Turati reformizmiyle uzlaşma siyaseti güdüyordu.

Serratti Komintern'in ikinci kongresine sunmuş olduğu raporda durumu: "İtalya'da siyasi ve ekonomik koşullar o hale gelmiştir ki, kaçınılmaz olarak devrime doğru gelişiyorlar. Parti öylesine güçlüdür ki, İtalyan proletaryasının neredeyse, iktidarı ele geçirip, Sovyet sistemiyle diktatörlüğünü kurmaya hazır olduğu söylenebilir. Ama burjuvazinin kendi beyaz muhafızlarının hazırlanmasına rağmen, partinin askeri güçleri çok zayıftır" [126] şeklinde değerlendiriyor ve böyle bir durumda partide ayrılık çıkarmanın, partinin gücünü azaltacağını ve bu

nedenle reformistlerle uzlaşılması gerektiğini savunuyordu. Komintern ise böyle bir ihtilal durumunda parti içerisinde reformistlerle uzlaşmanın ihtilalin ölümü olduğunu anlatmaya çalışıyordu. Komintern 27 Ağustos 1920 tarihli Zinoviev, Bukharin, Lenin imzalı raporunda şöyle deniyordu: "Bu durumda parti içerisinde bulanık tavır, tereddütler, karar veremeyiş, proletaryaya sayılamayacak talihsizlikler getirir...

"İtalya'da halkı gerçekten kapsayan, büyük proleter devrimi için gerekli en önemli koşulların hepsi elde mevcuttur. Bunun anlaşılması gerekir. Bu başlangıç noktası olmalıdır. Üçüncü enternasyonalin iddiası budur. İtalyan yoldaşların kendileri de takip eden adımları kararlaştırmalıdırlar.

"Bu açıdan biz deriz ki, İtalyan Sosyalist Partisi haddinden fazla kararsız davranmıştır ve davranmaktadır. Her gün İtalya'ya yeni huzursuzluklar getirmektedir. Bütün gözlemciler - İtalyan delegeleri de dâhil olmak üzere- İtalya'daki durumun devrime son derece müsait olduğunu öne sürmekte ve tekrarlamaktadırlar. Buna rağmen, Parti, hareketi genelleştirmeye, ona hedef göstermeye, ona daha sistemli ve örgütlü bir karakter vermeğe, onu burjuva devleti üzerine kesin bir saldırı haline dönüştürmeğe girişmeksizin, birçok durumda bir kenara çekilmektedir...

"Bunun temel nedeni, iç savaş sırasında karşı-devrimin açık ajanları, proletaryanın sınıf düşmanları haline gelen reformist ve liberal burjuva unsurların partiyi kirletmesidir. Bu insanların sübjektif namussuzlukları ve edepsizlikleri ile objektif olarak oynadıkları tehlikeli rolü birbirine karıştırmak, bönlük ve aptallıktır... kişi olarak dürüst olabilirler, ama bunlar, komünist proletaryanın partisi içerisinde hiçbir yeri olmayan, objektif olarak devrim düşmanlarıdırlar...

"Kesin mücadele yaklaşıyor. İtalya Sovyet olacaktır. İtalyan partisi komünist bir parti olacaktır..." [127]

Görüldüğü gibi, Lenin de dâhil olmak üzere Üçüncü Enternasyonal, İtalya'daki durumun tam bir devrim eşiği olduğunu ve sorunun parti içerisindeki duruma bağımlı hale geldiğini tespit ediyordu. Enternasyonalin İSP'ye önerdiği, reformistlerle bütün bağların kesilmesi talimatı, Serratti'nin merkezci tavrıyla engelleniyordu. Serratti, enternasyonalin kararlarına rağmen 5 Ekim 1920 tarihli Avanti gazetesindeki makalesinde "durumu doğal olarak kavramamış yoldaşların (enternasyonal kastediliyor) dikte ettirdiği insafsız şartlardan" söz etmekteydi. Buna karşın Lenin, Pravda'da devrimci hareketi sabote etmekle yükümlü olan reformistlerle birliğin bir yıkım olacağını, kritik anlarda kararsız ve gönülsüz liderlerin terke dilmesinin, partiyi, hareketi ve devrimi zayıflatmayıp aksine güçlendireceğini, İtalya'da bu anın gelip çatmış olduğunu yazıyordu.

İşçilerin uyguladıktan devrimci terör reformistleri ürkütmüş, reformist Turati, olayların engellenmesi için hükümetle görüşmelere girişmişti. Parti içerisinde ayrılığın zararlı olacağını savunan merkezci Serratti, bu durum karşısında bile aynı tavrını sürdürdü. 15 Ocak 1921 Leghorn Kongresinde, Bordiga'nın enternasyonalin önerilerine uyulması doğrultusundaki önerisi reformist ve merkezciler sayesinde reddedildi. Serratti'nin tam bir merkezciye uyan "enternasyonalin 21 kuralı kabul edilsin ama yorumu bize kalsın" şeklindeki önerisi kabul edildi. Bu tavır Üçüncü Enternasyonalce onaylanmadı, İtalyan Sosyalist Partisi Üçüncü Enternasyonalden ihraç edildi ve enternasyonale bağlı komünistler İtalyan Komünist Partisini kurdular. Ancak merkezcilerin tavrı dolayısıyla İKP azınlık olarak kaldı. Leghorn Kongresinde, Bordiga'nın önerisi 59.000, Serratti'nin 98.000 ve Turati'ninki 15.000 oy almıştı.

Merkezciler önemli bir güçtüler ve ayrıldıktan sonra da reformistlerle olan birliği devam ettirdiler.

Faşistlerin azgın saldırıları siyasi önderliğin kaypaklığı 1920 sonbaharından beri yer yer yılgınlık havasının doğmasına yol açıyordu. 1921 yılı içerisinde hareket belli ölçülerde geriledi. Ancak, işçiler mücadeleyi yine de sürdürüyorlardı. Devrimci saflardaki kargaşa artarken, 'faşistler de alabildiğine güçlenmekteydiler. İki yıl önce 20 bin civarında olan faşist birlik üyeleri 1921 yılı sonbaharında 300 bine ulaşmıştır. Kitleler içinde yaygınlaşan yılgınlık, bir umut gibi yükselen faşist harekete kaymakta en büyük faktör oluyordu. Faşistler bir yandan kuvvet gösterisi yaparken, diğer yandan da kitlelerden yükselen taleplere çarpıtılmış da olsa cevaplar getiriyorlardı. Sosyalist hareketin içinde bulunduğu durum karşısında, faşist hareket dinamik, umut verici bir olay olarak yükseliyor, esas hedefini komünistler teşkil etmesine rağmen, kendisini anti-kapitalist bir hareket olarak göstermesini biliyor ve kimleri ne vaatlerle bir araya getirebileceğini çok iyi hesaplıyordu.

Söylenenlerle yapılanlar arasındaki tutarsızlıklar, hareketlilik içinde örtülebiliyordu. Buna rağmen zaman zaman ihanete uğradıklarını fark ederek faşist hareketi terk edenler de oluyordu. Ancak, gelişme hızı karşısında bunların niceliği yok denecek kadardı. Sosyalist devrim imkânı heba edilirken, faşist "devrim" kendisini bir umut olarak sahnenin ön planına yerleştirmişti. Artık bundan sonra olaylar, belli ölçüde kaderci bir biçimde gelişecekti. Saldırıdan savunmaya geçen her ayaklanma gibi İtalyan İşçi hareketi de bire kadar ezilecekti. Ama bu defa hükümet kuvvetleri tarafından değil, "bir halk hareketi" gibi gelişen faşist hareketin başrolde olduğu bir durumda. Aslında gelişim elbette ki kaderci bir biçimde ele alınamazdı. Yapılabilecek şeyler vardı. Üçüncü Enternasyonalin

bütün uyanlarına rağmen İSP içerisindeki Serratti önderliğindeki maksimalistler, reformistlerle ilişkilerini kesmediler. Enternasyonalin uyarılarından tam iki yıl sonra reformistlerle ilişkilerini kesmeğe ve İKP ile birleşmeye yanaştılar. Ne yazık ki bu tarihlerde Mussolini de başbakanlık koltuğunda oturmaktaydı.

Sosyalist İşçi. Sayı 4/11. Haziran 1983.

(Bir önceki sayıdan devam.)

Ordu, aynı zamanda okullar ve spor kulüpleri ile işbirliği yaparak, vatandaşları ruhen ve bedenen harbe, vatan müdafaasına hazır hale getirmek ve onlara ilk askeri eğitimi vermek mecburiyetindedir.

Programın bu ilginç yapısı bazı burjuvaların faşist hareketi "Kara Bolşevizm" diye nitelendirmelerine kadar varıyordu. Ama sınıf bilinçli tekelci burjuvalar, mevcut krizi kendi lehlerine çözmenin ancak bu tür bir hareketle başarılabileceğini, alternatif olarak dikilen işçi-köylü hareketinin ancak bu tür bir hareketle atomlarına ayrılabilip, kapitalist sistemin devamının sağlanabileceğini çok açık gözlüyorlardı.

Mussolini, faşist bir önder olarak gerçekten ileriyi gören, geniş bir halk hareketi gibi adım adım iktidara yürümesini bilen bir kişiydi. Faşistlerle sosyalistler arasındaki kuvvetlerin dengelendiği bir dönemde, kendi saflarında bile bir şaşkınlığa yol açan bir uzlaşma siyasetini gündeme getirmişti. Bu öylesine bir dönemdi ki, hem kendisi kuvvetlerini toparlayacak ve nihai saldırıya geçebilecek, hem de işçi ve köylülerin saflarında yer alan reformist unsurların, faşizmin artık kanun yoluna girmiş olduğu düşüncesini egemen kılabilmeleri ve Bolşevik önderlerin tecridine yardımcı olabilecekti. Faşist hareket, reformist önderlerin bu tarihi ihanetiyle gerçekten başarılı olmasını bildi.

Faşistler, faşist partisinin kuruluşundan sonra, yeniden militer bir örgütlenmeye gittiler ve şok gruplarını disiplinli bir duruma soktular. Şok Gruplarının örgütlenmesi şöyleydi:

"Genel komutanlık dört genel müfettişlikten oluşur. Faşist Partisi Genel Sekreteri savaş takımları ile ilgili her şeye karar verir ve yürütür."

"Roma lejyonlarındaki savaş takımları iki sınıfa bölünmüştür: Principiler: Asıl militanlar. Triariler: Yedekler.

Savaş grupları 20-25- üyeden oluşur. Her takımın bir Baş'ı ve iki Deçüriyon'u vardır.

Dört takım bir Çentüri oluşturur ve başkanı Çentüryon adını alır.

Dört Çentüri bir Kohor oluşturur ve başkanı Senyör adını alır.

Üç ila dokuz Kohort bir lejyon oluşturur ve başkanı Konsül adını alır. Konsüller ihtilal ordusu genel komutanlığına bağlıdır.

Üniforma, kara gömlek, kara şapka, kara kuşak ve palaska, tozluklu bir pantolon ve çizmeden oluşur. Her takımın üç köşeli, üzerinde isminin yazılı bulunduğu bir flaması vardır. Bu ad ya savaşta öldürülmüş bir faşistin adı veya Duçe'nin sıfatlarından biridir. Selamları eski Romalılara benzer ve "Alala Eia Eia" şeklinde bir haykırıştır."

Görüldüğü gibi İtalyan tarihinin yeniden canlandırılmışını andıran askeri örgütlenme sağlanmıştır. "Bir bomba yüz nutuktan daha iyidir" diyen Mussolini, bu şok birliklerinin önemini daha başlangıcında fark etmiş ve çok kısa bir zaman içerisinde bunların disiplinli, etkin bir güç haline gelmesi sağlanabilmiştir.

Faşist partinin kuruluşundan sonra da sosyalist hareketin gerileyişi devam etti. Özellikle 1921 Aralığından sonraki bir yıllık süratli gelişme faşistlerin Roma üzerine yaptıkları büyük yürüyüşle noktalandı. 1922 yılı içerisinde üç kabine değişikliği olmuş, devlet aygıtı bir türlü işletilemez bir hale gelmişti. Sistem açısından tek çare vardı: İktidarı Mussolini'ye teslim etmek. Faşistlerin Roma yürüyüşüyle birlikte 30 Ekim 1922'de Mussolini kral tarafından başbakan olarak atandı. Tabanda gelişmiş olan faşist hareket, artık devletin biçimini de tayin etme durumuna geldi. Mussolini'nin oluşturduğu ilk koalisyon kabinesi, aynı zamanda çeşitli güçlerin de ittifakını sağlıyordu. Bu ittifak sayesinde açık diktatörlük adım adım gerçekleştirildikçe, ortaklar da birer birer bakanlıklardan kovalandı.

Faşistlerin iktidarı ele geçirmesini önlemek üzere sosyalistler ve komünistler genel grev ilan ederek son bir çabada bulunmak istediler, ama bir faşist yazarın belirttiği gibi "şayet aynı şey 1919-20 yıllarında, yani komünistlerin kuvvetli, faşistlerin henüz zayıf olduğu zaman yapılsa, savaşın, Rus devriminin ve Almanya'daki devrim heyecanının etkisi devam etseydi, nihayet kızılların başında azılı şefler bulunsaydı, bu teşebbüsü başarıya ulaştırmak mümkün olacaktı. Fakat zaman çok geçti. Faşistlik İtalya'da temelini atmıştı."

Üçüncü Enternasyonal de durumu aşağı yukarı böyle değerlendiriyordu. 21 Aralık 1922'de çıkan Inprekorr'da, Üçüncü Enternasyonal Dördüncü Kongre Prezidyumu, İtalyan Komünist ve sosyalist partilerinin ortak bildirisinde şöyle deniyordu:

"İşçiler! Yoldaşlar!

1920'de İtalyan işçi sınıfı iktidarı ele geçirmenin eşiğindeydi; işçiler fabrikaları işgal ediyor; hatta köylülüğün en geri kesimleri bile harekete katılmış, toprak sahiplerinin mülklerine zorla el koyuyorlardı; proletaryanın kızıl muhafızlarının ilk nü-

veleri kendiliğinden ortaya çıkıyor, devrim ülkenin her tarafında alevleniyordu. Tarihteki önder rolünün kendisine ait olduğunu hisseden işçi sınıfı en büyük ve en kahramanca fedakârlıklar için hazırdı. Ama tam bu noktada, proletaryanın en tehlikeli düşmanları, partinin kendi safları içerisinde yükseldi... tüm merkezci ve reformist takımı zaferi ellerimizden sıyırıp, burjuvaziyi kurtardılar.

"1920'de iktidarı ele geçirmeyi başaramadınız ve bu nedenle 1922'de faşistler, Roma üzerine yürüyüp kendi diktatörlüklerini kurabildiler." (Jane Degras, a.g.e., s.447)

Gerçekten, faşizm iktidara gelmeden önce, sosyalist hareket karşısında siyasi ve ideolojik üstünlüğü ele geçirmişti. Bu faşizmin Marksizm-Leninizm'den daha üstün bir siyaset ve ideoloji olmasından ileri gelmiyor, yalnızca ülkenin somut şartlarında Marksizm-Leninizm'in yaratıcı bir biçimde hayata geçirilemeyişinden doğuyordu. Faşistler böylesine bir ideolojik üstünlük elde edemeden de bir darbeye girişebilir ve proletaryanın haklarına tecavüz edebilirdi. Ama İtalyan proletaryasının başına olabileceklerin en kötüsü geldi. Faşizm, siyasi üstünlüğü ele geçirdiği gibi, bir halk hareketiymişçesine belirli kitleleri de peşine takarak görünüşte ideolojik üstünlüğü de sağlayabildi. İktidarın eşiğine gelmiş olan proletaryanın böylesine bir yenilgisinde kendi önderlerinin hataları birinci dereceden rol oynamıştı. Faşizm iktidara geldikten sonra da İtalyan komünist ve sosyalist önderleri doğru bir siyasetin uygulayıcıları olamadılar. Enternasyonalin önermiş olduğu faşizme karşı birleşik cephe taktikleri İtalyan Komünist Partisi önderleri tarafından kavranılamadı. İtalyan Komünist ve sosyalist partileri arasında birlik sağlanamadı. Sosyalist parti içerisindeki reformist önderlerden Nenni, birleşme yanlısı olanları tecrit edebilmek amacıyla gereken her şeyi yaptı. Aynı şekilde Bordiga, daha önce açıkça devrim hareketine ihanet

etmiş olan reformist önderleri Mussolini'den daha tehlikeli düşmanlar olarak ilan etmeğe devam etti. Komünist Enternasyonalin bütün çabalarına rağmen, reformistlerin muhalefetiyle Birleşik Cephe gerçekleştirilemedi. İtalyan Sosyalist Partisi, içerisinde birleşik cepheden yana çıkan Serrati önderliğindeki, bu defa azınlık haline gelmiş olan grup partiden ihraç edildi.

Sosyalist hareket içerisindeki bu kargaşa devam ederken, Mussolini faşist diktatörlüğü adım adım pekiştirdi, Başlangıçta belirli direnişlerin varlığını göz önünde bulundurarak genel bir saldırıya geçmediyse de, genel bir saldırıyla başarılacak işleri adım adım 1926'ya kadar tamamladı. 1926'ya gelindiğinde, çıkan son bir kararnameyle tüm örgütlenme ve basın özgürlüklerine son verildi. Faşizm açık diktatörlüğünü oturtmuş, son derece güçlü mücadele olmadıktan sonra yıkılamayacak hale gelmişti.

FAŞİZM VE FAŞİST DİKTATÖRLÜK

Türkiye'de Faşizm üzerine olan tartışmaların kısırlığı, kavramların mahiyetlerinin yeterli bir açıklığa kavuşturulmadan birbirleriyle tokuşturulmasından ileri gelmektedir. Bu aslında Marksist teorinin diğer alanlarında da aynıyla işlemektedir. Bu işin en kaba biçimi MDD, SD boğuşmasında izlenildi. Boğuşma diyoruz, çünkü o dönemdeki tartışmalar, büyük ölçüde, bir tekniğe sahip olmaksızın ezbere süren bir sokak boğuşması gibi idi. Bütün bunların yanında Marksizm'den nasibini alanlar bu kavramların ne olduğunu açığa çıkarmaya çalıştılar. Bu doğrultuda inkâr edilemez çaba THKP hareketinden geldi. Gene bu dönemin karakteristiği olan, içi boş kavram ve sloganları tokuşturmak geleneği yıkılamadı. Bugün hâlâ hangi konu tartışma alanına gelirse gelsin, kavramlar tokuşturması sürgit devam etmektedir. Faşizm konusu da işte bunlardan biridir.

Bugün her siyasi odak, birbirini çiğ çiğ yemeye hazır olsa da, faşizm denildiğinde anladıkları tek şey, gaddarlık, yamyamlık, kan içicilik gibi şiddet ifadeleridir. Bu, faşizmin mevcut durumunu ne olarak değerlendirirse değerlendirsin, ister tırmandırsın, ister tepeden aşağı göndersin, ister açık ister kapalı desin, ister sömürge tipi yapıp yumuşatsın, hemen her grup için aynıdır. Bütün bunların hepsi de kendilerine ustalardan kaynak bulurlar. "Faşizm, finans kapitalin en gerici, en şoven, en emperyalist kesiminin açık terörist diktatörlüğüdür" şeklindeki açıklama içindeki laflara dikkat edilmeksizin, her durumda kullanılan baz durumuna gelmiştir. Laflara dikkat edenlerde el çabukluğuyla "finans kapitalin" sözcüğünü "hâkim sınıflar" haline getirip, "en emperyalist" sözcüğünü de iç edip, yeni tanımlamalarını oluşturmakta ve ayrıca başına da "ustanın dediği gibi" ifadesini de ekleyerek istediği gibi kullanmaktadırlar. Ama dikkat etmezler ki, bu genel olarak faşizmin değil faşist diktatörlüğün çok kısa bir tanımlamasıdır. Kısaca iktidardaki faşizmin oluşturduğu açık diktatörlüğün karakterini belirterek hiç kimseye faşizm konusunda bir şey anlatmış olamayız. Bu nedenledir ki faşizmin ne olduğunu bir tek tanımla değil, bütün yönleriyle ortaya koymak suretiyle ona karşı mücadele taktiklerini de ortaya getirebiliriz. Ama ülkemizde faşizmin iktidarda olduğunu söyleyen pratik körü teoricilerimizin böyle bir derdi olmasa gerekir. Zaten o iktidardadır! Gizli yahut açık!

Bilindiği üzere tarihte, çeşitli toplum biçimlerinde birçok açık terörist diktatörlüklere rastlanmıştır. Köleci ve feodal devletler genellikle bu karakteri taşımışlardır. Hepsi de halkı sopa zoruyla bir düzen içinde tutmuşlar, kendilerine karşı olan her direnişi en kanlı bir biçimde bastırmışlardır. Kapitalizm çağında ortaya çıkan burjuva devlet de, sıra halkı kartelleşmeye geldiğinde onlardan daha azgın bir aygıt yaratmış olduğunu kanıtlamıştır. Burjuva devletin, burjuva demokrasisi

denen biçimi, bazılarının zannettiği gibi "baskı ve teröre dayanmayan" bir devlet olmamıştır. Her yeri geldikçe bunu unutanlara hatırlatmak üzere abasının altından sopasını göstermiştir. Kısacası devlet, her zaman için şiddetin örgütü olmuştur. Onu bu özelliğinden ayrı olarak kavramaya imkân yoktur, çünkü aksi takdirde devlet kelimesinin karşılığı Marksist sözlüklerden kalkar. Tek bulunabileceği yer resmî burjuva ideolojisine bağlı olan sözlükler olur. Zaten küçük burjuvalar da onu oradan öğrenirler.

Şiddet devlet içerisinde kurumlaşmıştır. Bu her zaman böyledir. Bazı devlet biçimlerinde, kurumlaşmış olan şiddeti örten ve onu topluma dolaylı yollar sunmaya yarayan bir örtü varolur. Çoğunluğu egemenliği altında tutan bir azınlık için böyle bir yol daha avantajlıdır. Ama azınlığın diktatörlüğü gene kendisini devam ettirir. Bu tür devlet biçimlerine örtülü diktatörlükler denir. Onların böyle örtüler altında olması burjuvazi ve onun uzantıları tarafından diktatörlüğün varolmadığını kanıtlamağa yarayan bir araç olarak kullanılır. Ancak, görünüşlerle hiçbir zaman yetinmeyen marksist analiz yöntemi bu örtünün altındaki gerçeğin bir diktatörlük olduğunu ortaya koyar. Böyle biçimsel bir örtünün varlığı yine de burjuvazinin manevra alanını sınırlar, halk içinde belirli bir manevra alanı açar. Ne var ki, bu örtü burjuvazi için bir ayak bağı haline geldiğinde artık dolaylı hareket etmeğe kalkışmak kendisi için ölüm olacağından, bu örtüyü atıp ayak bağından kurtularak açık diktatörlüğünü ilan eder. Elbette böyle bir ilanın salt burjuvazinin iradesiyle bağımlı olduğunu düşünmek, karşısındaki güçlerin yalnızca bir nesne olduğunu iddia etmek olur. Aksine karşıdakiler birer öznedir ve olay karşılıklı güçlerin dengesine bağlıdır.

Burjuvazinin başvurduğu tipik, atipik açık diktatörlüklere tarihte bolca rastlanmıştır. Mutlakiyet, Bonapartizm, Askeri

diktatörlükler, faşist diktatörlük gibi. Faşist diktatörlüğün dışındaki açık biçimler, açık terör uygulamakla karakterize edilebilecekken, faşist diktatörlük, salt bununla karakterize edilemez. Çok daha karmaşık bir olgu söz konusudur. Bu karmaşıklığı kavrayabilmenin tek yolu ise faşizmin ne olup ne olmadığının kavranılmasıdır. Türkiye'de içine düşülen hataların başında faşizmin ne olduğu belir-lenmeksizin, mevcut devletin faşist diktatörlük olduğu varsayımından hareketle ona özellikler atfetmek gelmektedir.

FAŞİZM NEDİR

Faşizmin hangi ihtiyaçtan doğmuş olduğunu kavrayabilirsek gerçekten ne olduğunu da kavrama imkânına sahip olabiliriz. Ekim devrimi olayına kadar proletarya, burjuvazi nazarında "aşağılık" bir sınıftı. Böyle bir sınıf isyan edebilir, sağı solu yıkabilir ama hiçbir zaman kendi başına istikrarlı bir yapı yaratarak, bunu sürdüremezdi. Kari Marks ne kadar komünizm denen sistemin yaratıcısının proletarya olacağını söylese de bu bir hayalden öte gidemezdi ve onun teorileri proletaryayı harekete geçirecek olsa dahi ancak belirli bir ölçüde tahribata yol açabilirdi. Proletaryanın bu tahribatını da önlemek, mevcut devleti güçlendirmekle büyük ölçüde aşılabilirdi. Polis ve ordu yeterince güçlü o-lursa, sistem açısından temel bir tehlike teşkil etmeyen proletaryanın bu huzursuzluklarının getireceği zararlar önlenebilirdi.

Paris komünü burjuvaziyi belirli ölçüde uyandırdı, ancak komünün başarıyla kanlı bir şekilde bastırılmasının ardından sağlanan güven, "ayak takımının" daha büyük bir tehlike yaratabileceği kuşkularını sildi. Ama çok geçmeden proletarya hareketi ilk defa 1905 devrimiyle birlikte -gerçek mahiyeti burjuvazice yeterince anlaşılamasa bile- Sovyetler denen kendi iktidar araçlarını yaratı. Artık bu hareket karşısında hâkim sınıf devlet kuvvetlerinin ötesinde başka şeylere ihtiyâcı oldu-

ğunun bilincine varmaya başladı. Bu alanda burjuvazinin ilk eylemi işçilerin mücadele örgütleri olan sendikaları ehlileştirmek, onları düzen örgütleri haline getirmeye çalışmak oldu. Bu hem yeterince başarılı, hem de yeterli deftildi. Çünkü proletarya, mücadele örgütü kavramını geliştirmiş ve Leninist Partisini yaratmıştı.

Rusya'da hakini sınıfların bu tehlike karşısında ilk bulduğu önemli icat devletin sivil vurucu gücü olarak iş gören ve hiçbir kurala bağımlı olmayan Kara Yüzler oldu. Polis sendikacılığının yanında Kara Yüzler harekâtı çok daha etkendi. Ama bütün tedbirler Büyük Ekim Devriminin gerçekleşmesini engelleyemedi. Ekim devrimiyle gerçekleşen ve yaşayabilen sovyet iktidarı bütün dünya proletaryasının zaferi olarak ortaya çıkarken, bütün dünya burjuvazisini de dehşete sürükledi. "Ayak takımı" iktidarı ele geçirebildiği gibi onu 71 günden (Paris Komününün ömrü) fazla da sürdürebiliyordu. Bu dehşet içerisinde çeşitli ülkelerin burjuvaları şu ya da bu şekildeki gerekçelerle yüreklerine su serpiyorlarsa da kendi ülkelerinde de yükselen proletarya hareketi karşısında, artık klasik biçimlerle sürdürülecek engelleme hareketlerinin yeterli olamayacağını da görebiliyorlardı. Artık sistemin isyanlarla yara alması değil, toptan yokoluşu gündeme gelmiş ve belgesi yıllardır ortada dikiliyordu. Çünkü çağ artık, kapitalizmin iflah olmaz genel bunalımının, çöken ve çürüyen kapitalizmin çağıydı. Birinci yeniden paylaşım savaşı, Sovyet devrimini doğurmuş, dünyada ilk kez tek dünya pazarında büyük bic gedik açılınız, Avrupa'da koskoca bir kapitalist Rus pazarı Sovyet iktidarının, sosyalizmin ülkesi olmuştu. Emperyalizm bunu engellemeye çalışmış, fakat başaramamıştır. Bovyet devrimi, tüm sömürge ve yarı sömürge halklarında ve metropol ülkelerde işçi sınıfında derin etkiler yaratmış, Sovyet iktidarı tüm ezilen ulusların ve sınıfların gerçek dostu ve destekçisi olduğunu ilan etmişti. Burjuvazi artık devrimden korkmaktadır. Kendi

işçi sınıfından, kendi halkından ve sömürge halklarından korkmaktadır.

Almanya ve İtalya savaşın getirdiği yıkıntıdan en büyük payı alan iki ülke idi. Almanya ve İtalya savaş sonrasında büyük bir proletarya hareketiyle yüzyüze kalmıştı. Burjuvazi en kısa zamanda bir çözük bulamadığı takdirde, Rusya'da olduğu gibi iktidar proletaryanın ellerine düşecekti. İtalya'da savaş öncesinin cılız hareketi faşizm tek ve yeterli çare olarak sahnede yerini aldı. Sistem kuruldu, kriz hafifletildi, proletarya ihtilali belası geçici olarak da olsa defedildi.

Bütün bu gelişimin kısa özeti: Faşizmin, tekelci burjuvazinin, kriz içerisindeki sistemi komünizm tehlikesinden kurtarmak üzere yetiştirdiği tamboy bir reaksiyon hareketi oluşudur.

FAŞİST İDEOLOJİ VE FAŞİST HAREKET

Yukarıdaki paragrafta faşizm konusunda yaptığımız tanımlama elbette ki, faşizmi anlatmağa yetmez. Olsa olsa sorunu kavramada bir çıkış noktası sağlayabilir. Sonuçları ortaya çıkmış bir olay olduğu için faşizm konusunda böyle bir çıkış noktası getirmek bizler için zor olmamaktadır. Ancak faşizmin ilk kez uç vermeğe başladığı yıllarda bu iş aynı ölçüde kolay görünmüyordu. Karşılaşılan olay son derece karmaşık ilişkiler taşıyor ve bu nedenle de onun üzerine tahlil yapanların birçoklarını kolaylıkla yanıltabiliyordu. Hatta zaman zaman burjuvazinin belirli kesimlerini de ürkütmüş, onların faşizme "Kara Bolşevizm" adını vermelerini dahi getirebilmiştir. Bunlara yol açan faşist ideolojinin faşist hareketin karmaşıklığı, eklektikliği ve korkunç bir demagoji oluşudur. Ama bütün bu eklektikliğine, demagojik yapısına rağmen onun asli öğeleri ayıklanabilmiş, eklektik öğelerinin bu asli öğeler karşısındaki durumları tespit edilebilmiştir.

Birçokları faşist ideoloji diye bir şey olmadığını, onun yalnızca bir demagojiye sahip olduğunu, sadece yalandan ibaret olduğunu söylese de -ki bu faşizmin demagojisi sözcüğünün de doğru olarak kavranılması demektir- böyle bir ideoloji vardır ve faşizme karşı mücadelede ciddiyetle ele alınması ve incelenmesi zorunluluğu da vardır. Dimitrov'un bu konuda yaptığı uyarı akılda tutulmalıdır: "Bu arada faşist ideolojiyle savaşma sorunları da önemsenmemiştir. Birçok komünist burjuva ideolojisinin en gerici türlerinden olan faşist ideolojinin kendi aptallığı yüzünden delirme derecesine varan bu ideolojinin- kitleleri etkileyebileceğini düşünmemişti." (G.D. Faşizme Karşı Birleşik Cephe, Ser Yay. 1. Kitap, s. 113.)

Marksizmin çeşitli burjuva dünya görüşleriyle hesaplaşarak kendisini tartışma götürmez bir biçimde kabul ettirdiği ve bu felsefenin Sovyet devrimiyle hayata geçerek doğrulandığı bir dönemde (Emperyalist Çağda) idealist felsefe de kendisine yeni varyasyonlar yaratmak zorunda kaldı. Bu dönemde Marksizm'in düşmanları onun içine sızarak onu "ehlileştirmeye" çalışırken, idealist felsefe de başlıca iki eğilimle kendisini sözde yenilemeye çalışıyordu. Biri kaba bir şekilde sınıf gerçeğini kabul eden, fakat sınıflar arası uzlaşmayı savunan, devleti sınıflardan bağımsız, sınıflar üstü bir uzlaşma aracı sayan Sosyal Demokrasi, diğeri ise, Hegel'in çarpıtılmasına, Nietzsche gibi filozoflara sarılarak, çarpıtılmış doğa ve ırk teorileriyle toplumsal oluşumları açıklamaya çalışan şovenmilliyetçi faşist ideolojiydi. Bütün mesele diyalektin materyalist felsefeye alternatif yaratabilmekti...

Unutmamak gerekir ki, faşist ideoloji dediğimiz olgu, burjuva dünya görüşünün yalnızca bir varyasyonudur.

Apayrı bir dünya görüşü değildir. Çağımızdaki tüm burjuva dünya görüşleri gibi faşist dünya görüşü de esas olarak idealizmden kaynaklanır. Bu nedenledir ki, diğer burjuva dünya

görüşleriyle birçok noktada çakışır. Farklı yanları somut koşullara göre büyük değişiklikler arz edebilir. Bütün bu değişikliklerin temelinde yatan, tek motif kapitalist sistemin en son toptan savunma sisteminin oluşturulmasıdır. Bu her ülkede ve her tarihsel dönemde faşist ideolojinin ve faşist diktatörlüğün değişmeyecek esas özelliğidir. Bu özelliği genel olarak ele aldıktan sonra, özel olarak da Türkiye'de kazanmış olduğu çerçeveyi inceleyeceğiz.

Faşizm, kapitalizmin genel bunalımlarını yaşadığı, proletarya diktatörlüğünü tanıdığı bir dönemde, yani, kapitalist sistemin temel direği olan tekelci burjuvazinin can çekiştiği bir dönemde kendisine karşı ortaya çıkan alternatifle yüz yüze geldiğinde varlığını bir müddet daha devam ettirebilmek, içine düştüğe krize bir ölçüde çare bulabilmek amacıyla, kendi etrafında toparlayabileceği bütün güçleri toparlayıp, en güçlü bir biçimde savunma için yapılan her alandaki genel saldırıdır. Tekelci burjuvazi böylesine bir genel saldırıyı başlatabilmek ve sürdürebilmek için elbette ki, geçmiştekilerden daha farklı bir dünya anlayışını, örgütlenme ve mücadele biçimini yaratmak, geliştirmek zorunluluğu içerisindedir. Böylesine bir yapının malzemesi hiç önemli değil, biraz çarpıtılarak, heryerden: komünizmden, tarihin çöplüklerinden, mevcut burjuva doktrinlerinden, mücadele biçimlerinden derlenerek bir araya getirilebilir. Yeter ki, bu malzeme varolan sistemin korunmasına yarayabilecek şekilde kullanıma sokulmaya müsait olsun. Faşizm her taraftan topladığı bu malzemeyi bazen doğrudan doğruya, bazen de eğip bükerek kullanır. Tekelci burjuvazinin böyle bir manevraya olan ihtiyacı, daha önceki gerici hareketlerden farklı olarak, geniş bir kitle desteğiyle durumu stabilize etmeğe, ilerici hareketi ezmeğe çalışmaktan doğar. Bu yanı faşizmin daha önceki gerici hareketlerden en

ayırdedici olan yanıdır. Kısacaşı elde varolan devlet güçlerinin yetemez bir duruma geldiğinde bu gücün yeteneklerini aşan yeni bir koruma mekanizmesi mitle desteğiyle gerçekleştirilebilmektedir. Bu kitlenin kazanılması, harekete geçirilmesi ve muhafaza edilebilmesi de bir takım yeni araçları gerektirmektedir. Bu araçlardan biri, hâkim sınıfların zaman zaman kullandıkları açık şiddettir. Ama şiddet bu kez farklı bir biçimde kullanılır. Bu defaki açık şiddet uygulaması yalnızca devletin uyguladığı değil, bunun yanında doğrudan doğruya kitlelerin içerisinde yer alan faşist grupların kitleleri yıldırma, onlara kuvvet gösterisi yapma eylemleri biçiminde ortaya çıkar. Bu şiddetin teorisinin yapılması gerekir. İşte farklı olan önemli bir yan burasıdır. Hemen her faşist hareket gelişimi sırasında şu ya da bu ölçüde mevcut devlet cihazının yardımını görür. Bu yardımın ölçüsü, içinde bulunulan krizin derinliğine ve devletteki faşist eğilimin ölçüsüne bağlıdır. Krizin derinleştiği, faşist eğilimin güçlü olduğu devrelerde faşizm daha büyük destek görür. Zaten çağımızda bütün burjuva devletlerinde faşist eğilim sürekli bir biçimde şu ya da bu ölçüde mevcuttur. Bu, bir yandan çağımızda devletin faşist devlete doğru sürüklenmek zorunda olmasından, diğer yandan da faşist hareketin gelişimi içerisinde tek tek yahut örgütlü olarak faşistlerin devlet mekanizması içerisinde elde ettikleri mevkilerin varlığından ileri gelir. Bu durum, demokratik devrimin gerçekleştirilememiş olduğu, gerici ideolojilerin daha yaygın olduğu, ekonomik ve sosyal yapının metropollere göre daha dengesiz olduğu yarı-sömürge ülkelerde daha karakteristik olarak izlenebilir.

Problem, devlet içerisinde dönüp giden bir durum arzetşeydi, bunun herhangi bir açık diktatörlükten farkı olmaz, daha önceleri olduğu gibi, hakim sınıfın, sistemleşti-rilmiş şiddet örgütü olarak gerçekleştirmiş olduğu devlet mekanizmasının, Bonapartist, mutlakiyetçi yahut onlara çok benzeyen bir biçi-

miyle yüzyüze bulunurduk. Ama sorunun karmaşık olan yanı, üzerinde bu kadar çok tartışma sürdürülebilmesini getiren yanı, mevcut devlet aygıtının ötesinde, tabandan gelen bir gericilik hareketi bütün bir toplumu saracak, toplumun her organizmasına işleyecek bir şekilde örgütlenebilmesi ve onu hareket ettirebilmesidir.

Faşizm toplumun her katından gelen bu geniş kitleyi bir araya getirirken, bir yandan onlara yeni bir dünya görüşü sunar, diğer yandan da bir takım maddi çıkarların sağlanacağı vaadinde bulunur. Esas hareket ettirici motif elbette ki bu maddi çıkar umudu olur. Ama faşizm öylesine bağdaşmayacak çıkarları bir araya toplarken bunların insan düşününde yaratacağı çelişkiyi de elbette bilir. Bu çıkar çelişkilerinin en belirgin olduğu düzey sınıflar düzeyidir. İşte faşizm, maddi çıkar, şan, şeref vaaddettiklerinin kafalarındaki bu çıkarlar çatışmasını gizleyebilmek için sınıf gerçeğini ortadan kaldırmağa çalışmak zorundadır. Kitlelerde yer etmiş bir kavrayışı yok edebilmek ancak onun karşısına etkin yeni bir olgu dikmekle mümkün olabilir. İşte faşizm bu yeni olguyu -aslında elbetteki yeni değildir-millet gerçeğinde bulur. Millet sınıfları söz konusu etmeksizin tüm toplumu ifade edebilecek kavramların en güçlü olanıdır. Uluslaşma çağında kitleler içerisinde geniş bir geçerlilik kazanmış olan millet kavramı, bu hazır tabanda en sağlam malzemeyi faşizmin hizmetine sunar. "Tek tek bireyler milleti oluştururlar. Dolayısıyla bireylerin çıkarı, milletin çıkarı, milletin çıkarı bireylerin çıkarıdır" mantık silsilesi içerisinde ve bu mantığın sondan başlatılarak işletilebilmesi, yani "milletin çıkarı bireylerin çıkarıdır" mantığının yerleştirilmesi toplumun sınıfsal çıkarlara göre bölünmüş olduğunu gizler. Ancak bu mantığın yerleşebil-mesi milletin veri olarak, bütün gerçeklikleri izah edebilecek temel kavram olarak kabul ettirilmesiyle sağlanır. Bir kez millet kafalarda anahtar kavram haline getirildi mi, o artık dünyanın hareketini de

(milletler kavgası), toplumun hareketini de (milletler kavgasında en üste çıkabilmek i-çin milletin güçlü hale getirilmesi) izah eder hale gelir. Sınıf mücadelesi açışımdan en tehlikeli mantık işte budur: Milletler kavgasında en üste çıkabilmek için, milletin güçlü kılınabilmesi uğruna hiçbir fedakârlıktan kaçınmamak, dolayısıyla milletin güçlü hale gelmesi sonucu, bireyin de mutluluğunun sağlanmış olması. İşte fanatik faşist soruna bu perspektifle eğilir. Sınıf mücadelesini baltalamak amacını güden sosyal demokrasi temelde sınıfların varlığını tanır. Toplumun, aralarında çelişkiler bulunan sınıflardan oluşmuş olduğunu kabul eder. Onun kabul etmediği, bu sınıfsal bölünmelerin ortaya çıkarmış olduğu bazı çelişkilerin uzlaşmaz olduğudur. Sosyal demokrasi bu çelişkilerin uzlaşırlığını, dolay isiyle burjuvaziyle proletaryanın yan yana kardeş kardeş yaşayabileceğini öne sürer. Faşizm ise bambaşka bir tezle ortaya çıkar. Sınıf gerçeğinin karşısına, milleti dikerek, sınıflar olgusunu bile kabul etmez.

Faşizm, millet gerçeğini sınıf gerçeğinin karşısına dikmekle, sınıf mücadelesini elbette ki engelleyemez. İşçiler, "madem aynı milletin fertleriyiz, zenginler de tasada ve kıvançta bizimle birlikte olmalıdırlar" diye kolayca itiraz edebilirler. İşte bu mantığın da yıkılması, bu sorunun ortaya çıkmasını engelleyecek yeni bir mantığın kurulması gerekir. Faşizm, bu yeni mantığını "bilim"den yararlanarak kurar. O bilimsel (!) olmak amacıyla tabiatın dengesinin nereden geldiğini araştırır. Çünkü insan toplumu da tabiatın bir parçasıdır. Eğer toplumun dahil olduğu tabiatın genel yasası onu esas olarak dengeleyen yasa bulunursa, insanlığın da huzur ve mutluluk içerisinde dengeli bir biçimde yaşayabilmesinin yolu bulunabilir. Nasıl tabiat genel bir yasaya bağlı olarak tıkır tıkır işliyorsa, bu yasanın bulunup ortaya çıkarılması ve insan toplumu içerisindeki işleyişin de bilinçle kolaylaştırılması mümkün olabilir. Bu durumda, insanlığın ileriye gidişinde, önündeki hiçbir engel

kalmayacaktır. İşte faşistler insanlık adına bu büyük görevi üstlenmişlerdir.(l)

Doğa üzerine yapılan "bilimsel incelemeler" sonucu tabiatın dengesini sağlayan temel yasa bulunur: "Büyük balık küçük balığı yutar" Hitler, "tabiatın aristokratik ilkesi" dediği bu anlayışı Kavgam'da şöyle ifade eder: "Daha kuvvetli olanın rolü hükmetmektir, daha zayıf o-lanla kaynaşmak değildir. Eğer böyle davranmazsa kendi büyüklüğünü feda etmiş olur. Bu kanunu, sadece doğuşları itibariyle zayıf olan yaratıklar zalimane bulabilirler. Fakat bu husus da onun zayıf ve sınırlı bir kimse oluşundan ileri gelir. Çünkü bu kanun onun vücudunu ortadan kaldırmasa idi, bütün canlıların gelişmesi akla sığmaz bir şey olurdu."

İşte Hitler'in yerleştirmeye çalıştığı mantığın temelinde yatan anlayış bu bir, tek parafraf içerisinde özetlenmiştir, "Tabiatın aristokratik ilkesi" her yerde geçerlidir. Gerçeği kavrayabilen, bu ilkenin rahatlıkla işleyebilmesi için "kavga" verir. Bu "kavga" tabiatın her alanında cereyan eder. Aynı biçimiyle de toplumlarda sürer. Tabiatta en büyük balık, daha küçük olanları, daha küçük olanlar kendilerinden daha küçük olanları... yiyerek yukarıdan aşağıya doğru dizilirler. Bu en güçlünün en üstte olduğu bir hiyerarşi yaratır. Bu hiyerarşinin sürdürülmesi sayesinde tabiat dengede kalır. İnsan toplumları içerisinde de aynı "tabiatın aristokratik ilkesi" işler. Hitlerin dediği gibi "daha kuvvetli olanın rolü hükmetmektir, zayıfla kaynaşmak değildir" Zayıfla kaynaşan güçlü, tabiatın aristokratik ilkesini yıkmak suretiyle doğal dengenin bozulmasına ve insanlığın yokol-masına neden olabilir. İnsanlığın varoluş biçimi, en güçlünün en üstte olduğu hiyerarşik bir diziliştir. İşte komünistler tabiatın bu aristokratik ilkesine karşı gelmek, güçlüyle zayıfı aynı düzeye koymaya kalkışmakla insanlığın mahvına uğ-

raşmaktadırlar ve ilkenin rahatlıkla işleyebilmesi için Kavga'nın esas olarak bunlara karşı verilmesi gerekir.

Bu mantık millet içerisindeki varolan hiyerarşik dizilişi koruyacak olan mantıktır. Artık güçlü olan servet sahiplerine karşı, zayıf olan mülksüzlerin söyleyebileceği bir şey yoktur. Aynı mantık uzayarak uluslararasındaki hiyerarşiye kadar gider. Bu alandaki diziliş, temelini ırkçılıkta bulur. Milletin anlam kazanabilmesi için uluslararası arena zorunludur ve bunu ırkçılık zorunluluğu izler.

Hitler'in toplumsal hayat alanına uyguladığı "Doğal Seleksiyon" teorisi, aslında insanın diğer canlılardan farklılaşırken mücadele etmiş olduğu doğa yasasıdır. İnsan nesli bu yasaya karşı olan mücadelesi ölçüsünde gelişebilmiş, kendisi çevreye uyabiliyorsa yaşayıp, uyamyorsa yokolma kaderini kabul etmeyip, çevreyi kendisine uydurarak tabiatın üzerinde işletmeye çalıştığı bu doğal selek-siyon yasasını büyük ölçüde işlemez hale getirmiştir. İnsan dışındaki canlılar, doğal seleksiyona son derecede az bir ölçüde karşı durur; esas olarak bu yasaya tabi olarak nesillerini devam ettirirler. Çevreye en iyi uyabilme yeteneğine sahip olan türler ya da bireyler, yaşama hakkına doğal olarak en fazla sahip olanlardır. İnsanlığın da tarihi gelişimine göz atılırsa görülür ki, insan hayvanlıktan uzaklaştığı ölçüde bu yasanın etkenliğinden de uzaklaşır. Böyle bir doğrultu izleyen insanlığa tersine bir doğrultu vermeye kalkışmak, insanlığın yeniden gerisin geriye, hayvanlığa doğru sürüklemek demektir.

Aslında Hitler, bu yasayı da çarpıtarak uygulamaktadır. Doğal seleksiyonla birlikte mutasyonlar da ele alınırsa, Hitlerin bu tabiatın aristokratik ilkesini yıkıcı kanıtlar verebilir. Çünkü aynı seleksiyon bir dönemde güçlü olanı, başka bir dönemde güçsüz kılar; güçsüz gibi görünenler ise sıçramalı bir gelişimle (mutasyonla) daha sonraki dönemin güçlü olanı

haline gelebilirler. Bu bile Hitler'in oturtmaya çalıştığı faşist mantığı çürütebilir. "Kuvvetli zayıfı ezer" mantığını yıkmasa bile, bir dönemde kuvvetli görünenin zayıf; zayıf görünenin de kuvvetli hale gelebileceğini ve dolayısıyla gerek tabiatta ve gerekse toplumda değişmez gibi görünen "aristokratik ilke" nin bozulup yeni bir hiyerarşinin kurulabileceğini gösterir. Bu sonuç Hitler'in mantığını toptan yıkmasa bile, mevcut sistemin varolan hiyerarşisinin yıkılabileceğini, değiştirilebilceğini, yani icabı halinde proletaryanın üstte, burjuvazinin altta olduğu yeni bir hiyerarşinin en azından düşünülebileceğini kanıtlar. Bunun sonucu olarak da, faşizmin tekelci burjuvazi açısından bütün önemini yitirir. Çünkü faşizmden beklenen önemli bir görev de, mevcut toplumsal hiyerarşinin korunmasıdır.

Böylesine manyakça bir mantığın, kitleler nazarında itibarının olamayacağı zannedilebilir. Toplumun altüst olduğu, şiddetin ingiliz anahtarı gibi işlediği bir ortamda, ulusal özelliklere uygun demagojik aksesuarıyla, bu mantık birçoklarını ölümüne bir mücadeleye götürebilir. Bir takım faşistlerin canla başla verdikleri mücadeleyi, maddi çıkar sevdasıyla açıklayabilmek olanaksızdır. Onları ölümcül bir sarhoşluk içerisine sokan bir düşünüş mevcuttur. Onun öldürdüğü her komünist, yok ettiği her yahudi büyük insanlık görevinin parçalarıdır. Bu yolda attığı adımların çokluğu bu görevin başarısının ölçütüdür. Bu hava içerisinde o lan insana elbette ki hastadan başka bir ad konulamaz. Ama bu hastanın özelliği, yaptığı işleri bir hiyerarşi altında gerçekleştirmesi ve bunların bir bütünün parçaları oluşudur. Bu nedenle de hasta deyip geçilemez. Hastalığın semptomlarıyla olduğu kadar, amilleriyle de mücadele zorunluluğu vardır. Onmaz hale gelmiş hastaları yok etmek ne kadar zorunluluk arz ederse, yeni hastaların ortaya çıkmasını engellemek, iyileşebilecek olanları kurtarmaya çalışmak da bir o kadar zorunluluktur. Bu ikili görev bir yandan

aktif kitlesel mücadeleyle, diğer yandan da ideolojik mücadeleyle başarılabilir.

Hitler'in Weltanschaung (dünya görüşü) dediği herzenin esasını ve özünde tüm faşist anlayışların özünü oluşturan perspektif işte budur. Bu konuda en cüretkâr ve açık ifadeleri Hitler kullanmış olduğu için biz örneklememizi ondan yaptık. Hemen her faşist hareketin VVeltanschuung'u ulusal özelliklerle süslenmiş olarak bu çerçevede dolanır. Bu hareketin ideolojik malzemesinin çoğu daha önce gelen birçok burjuva ideologunun eserlerinde zuhur etmişti.

Faşizm, bu ideolojik çerçeve etrafında, tam bir merkeziyetçilik içerisinde örgütlediği güçleri sayesinde geniş kitle ajitasyonuna girişir. Bu ajitasyonda kitleleri tahrik edip faşist hareketin peşinden sürükleyebilecek her türlü öğe kullanılır. Halkın değer verdiği herşey çarpıtılıp, mitler yaratılır.

Faşist önderlerin bu mitlerden biri haline gelebilmesi i-çin uydurma haberler ve sahtekârlıklar yapılır. Basit işler abartılarak mucize gibi gösterilmeye çalışılır. Örneğin, faşist ordu geçit resmi yaparken, Hitler'in koltuğunun altına görünmeyen bir destek koyarak altı saat boyunca faşist selamı vermesi çok önemli bir işmiş gibi her tarafa yayılır. Duyguların tahriki, ulusal düşmanlıklar hep faşizmin ajitasyon malzemeleridir. Kitle gösterileri, saldırganlıkların sağladığı en büyük yarar, Hitler'in deyişiyle: "Kitle gösterileri küçük adamın ruhunda, kendisi küçük bir kurt olsa da, yine de büyük bir canavarın parçası oluşunun gururlu inancını alevlendirmelidir." Küçük kurt, krizin perişan ettiği umutsuzluk içerisindeki insanlardır, sınıfının dışına düşmüş, ne yapacağını bilmez bir halde dolanan serserilerdir. Onları, korkunç bir canavarın parçası olduklarına ikna etmek faşist hareketin, bu güçte olduğunu göstermesiyle mümkündür. Bu da şamatalı gösteriler, siyasi cinayetler sayesinde sağlanır.

Bu çerçeveyi esas alarak örgütlenmeye çalışan faşist hareket, örgütlenmesini toplumun her katına sokuşturur, öğrenciler, öğretmenler, memurlar, doktorlar, avukatlar, gençkızlar, kadınlar, işçiler için hep ayrı ayrı örgütler kurar, buralarda ideolojik ve pratik faaliyetlerini sürdürür. Bu sayede, tıpkı "sosyalist hareket" gibi toplumun her tabanı içerisinde çekirden örgütlenmeler yaratır. Çeşitli "savunma sporları" okulları açar, aydınları etkilemek amacıyla kültürel faaliyetlerde bulunmak üzere kültür dernekleri kurar, şenlikler tertipler. Bütün bunlar insanları cezbedici şeylerdir. Ve propaganda dikkatli bir şekilde bu araçlar içerisinde sunulursa insanları etkilememesi mümkün değildir. Hitler bu konuya o kadar önem vermiştir ki, bir propaganda bakanlığı bile oluşturmuş, hatta insanların günün hangi saatlerinde daha çok propagandanın etkisi altına girebileceklerini dahi araştırmış. Bu konuda şunu salık verir: "Sabahları ve akşamları propagandaya girişmeyiniz. İnsanlar ilkinde uyanık, ikincisinde ise hiçbirşey anlamayacak haldedirler. En uygun zaman öğleden sonraki zamandır." Faşist yapının oluşturulması bir faşistleştirme dönemini gerektirir. Faşistleştirmenin ulaştığı boyutlar, faşist hareketin kitle gücünün ölçütü olur. Faşistleştirme eylemi, devlet bürokrasisi, ordu ve polis içerisinde de sürdürülür. Buralarda elde edilen güç özellikle önemlidir. Çünkü, iktidarı eline alacak olan faşist parti eski devletin unsurlarını aynen koruyarak iktidarı sürdüremez. Gene bu konuda Hitler şunları söyler: "Eski devleti yıkmanın yeterli olmadığını, yeni devletin önceden kurulmuş olması ve hazır bir halde bulunması gerektiğini anladık... 1933'te devletin şiddet ha reketiyle devrilmesi artık sözkonusu değildi. Bu arada yeni devlet kurulmuştu. Bundan sonra yapılacak iş eski devletin son kalıntılarını yoketmekti ki, bu iş sadece birkaç saatimizi aldı." Hitler'in kastettiği şey, partinin sanki dev-letmişçesine bir örgütlenmeye sahip kılınmasıydı. Böylesine yüksek düzeyde bir örgütlenme sağlana-

bildiği takdirde, Hitler'in dediği gibi, "eski devletin son kalıntılarını yok etmek" birkaç saatten fazla zamana malolmayacaktır. Ancak her faşist hareketin iktidara geldiğinde bu derece örgütlü olması beklenemez. Hele yukarıdan aşağı gelişen faşist hareketlerde bu yapı darbeden sonra gerçekleştirilmeye çalışılır ve zaten bu durum da yukarıdan gelen faşist hareketlere göre en önemli zayıflığı teşkil eder.

Mevcut düzene bir alternatifmiş gibi ortaya çıkan faşizm özellikle krizin allak bullak ettiği orta sınıfları faşistleşti-rerek esas kitle desteğini sağlarken, aynı şekilde işçi sınıfını da faşistleştirmeye, sınıfsal dayanışmayı parçalayarak, onun örgütlerini kendisinin denetlediği aygıtlar haline getirmeye çalışarak işçi sınıfı saflarını darma dağınık eder. Kurduğu işçi sendikalarına, sınıf örgütü görünümü verirken, onları genel faşistleştirme çabalarının bir aracı olarak kullanır Gerçi faşistlerin en zor nüfuz edebilecekleri kesim örgütlü proletarya olmasına rağmen, faşistler bunu da "düzen alternatifi" demagojisi ardında gerçekleştirmeye çalışırlar.

Faşizmin örgütsel stratejisi, Hitler'in "üçlü sacayağı" dediği gençlik, ordu, kilise'ye dayanır, özellikle öğrenci gençlik faşizmin en büyük kadro kaynağıdır. Kadrolarının büyük bir kısmını gençlik içerisinden çıkarır ve bu nedenle de gençliği faşistleştirir. Ordu ve polis örgütü öncelikle faşistleştirilmesi gereken devlet aygıtlarıdır. Bu aygıtların gerek örgütlenme ve gerekse fonksiyonları itibariyle zaten varolan faşist eğilimleri daha da geliştirilir. Kilise (cami) insanların dini duygularının sömürülme aracı olarak, "dinsel imanın" "faşist iman"a dönüştürülmesi i-çin kullanılır. Klasik faşizm deneyini yaşamış ülkelerde faşizm kendi örgütsel yapısını pekiştirdikten sonra kilise ile ilişkiye girmiştir. Ülkemizde ise faşist örgüt daha gelişme halindeyken bir ayağını buraya dayamıştır. Faşizmin önemli bir kadro kaynağı da emekli subaylardır. Almanya ve

İtalya'da savaş sonrası olması dolayısıyla bu kaynak önemli bir yer tutmuştur.

Faşizm, her nekadar işçi sendikalarına hareket içerisinde yer verirse de onun toplumsal örgütlenme konusundaki esas teorisi korporatizm'dir. Bu tür örgütlenmede amaç sınıfsal çelişkileri ortadan kaldırabilmektir. Korporatizm'in teorisyenlerinden Guiseppe Bottai şöyle der:"Liberal sistemde üretici güçler ve emek ile siyasi temsil, işçilerle girişimciler arasında çatlak vardır. Mesele bu çatlağı kapatmaktır. Sorun, emek ve üretici güçlerle esnek bir biçimde bağlı olacak yeni bir tip siyasi temsil sistemini yaratmak ve aynı zamanda, işçilerle işverenler arasında yeni tipte bir ilişki yaratmaktır." Yazarın liberal sistemin kabahati olarak gördüğü bu ufak çatlak, işçi sınıfı ile burjuvazi arasındaki çelişkinin ta kendisidir. Çatlağı kapatmak dediği de, bu çelişkinin etken bir siyasal harekete yol açmasını engellemektir. Gerçi faşizm, bunu hiçbir yerde tam başaramamıştır ama işçi sınıfını belli ölçüde uyutmayı başarmıştır. Zaten bunu tam başarabilmesi antagonist sınıf çelişmesi denen olguyu ortadan kaldırmış olması demek olurdu.

Mussolini, şiddetin erdemini anlatmaya çalışan Georges Sorel, Edouard Berth, Charles Maurras gibi kişilerin etkisi altında dünya görüşünü oluşturmuştu. Hitlerse, ideolojik gelişim açısından önemli bir yeri olan Alman toplumu içerisinde ideolojik malzemesini akıl hocaları Alfred Rosenberg ve ayyaş Dietrich Echart'tan yararlanarak derlemiştir.

Hiçbir zaman için Hegel okuyacak kadar aydın olmamış olmasına rağmen, devleti yüceltirken, Hitler, Hegel'deki mantığa yakın bir akıl yürütme yapar. Üstün insan teorisi Nietsche'de aynıyla bulunabilir: "Cesur ve hâkim bir ırk kendi kendini yaratmaktadır... Amaç, özellikle insanların güçlü olanları, akıl ve irade bakımından yetenekli olanları için değerlerin ye-

niden değerlendirilmesi olmaktadır. Bu adam ve çevresindeki zümre, dünyanın efendileri olacaklardır." Nietzsche'nin bu sözleri Hitler'in demokrasiye olan nefretini tekrar ederken aynen tekrarlanmaktadır, sanki; "çoğunlukla alınan kararlar diye bir şey olmamalıdır. Yalnızca sorumlu insanlar olmalıdır... Elbette ki her adamın yanında danışmanları olacaktır... ama kararı yalnız bir tek adam alacaktır... Yalnız onun otoritesi ve emir verme hakkı olabilir... Parlamentosuz yapamayacaktır. Danışılan üyelerin mutlaka fikirlerini alacaktır, ama hiçbir toplantıda oylama ya geçilmeyecektir. Bunlar oyverme makineleri değil, çalışan birer kurum olacaklardır. Bu prensip mutlak otorite ile kayıtsız şartsiz birleşmiş olan mutlak sorumluluk prensibi -yavaş yavaş bir liderler zümresi yetiştirecektir." Hitler'in Nietzsche gibi anlatmaya çalıştığı şey, "en üstünlerin en üstte olduğu" bir üstün insanlar piramidinin oluşacağıdır. Piramidin en tepesi en üstün -Führer, Duçe, Başbuğ- tarafından işgal edilecek, kararlar ona ait olacaktır. Başkalarının da mutluluğunu sağlayacak olan bu en üstün'ün vereceği en sağlıklı kararlar olacaktır. Böylesine bir anlayışın, demokrasinin zerresine tahammülü olamaz elbet. Führer'e mutlak itaat şarttır. Bu kötü bir şey değildir. Amaç, en iyiyi gerçekleştirmek üzere, en yetenekli tarafından verilmiş olan en doğru kararın hayata geçirilmesidir (!). İşte faşizm ne kadar; bilim, bilim dese de, sağlamaya çalıştığı şey imandır. Şüphesiz, öndere mutlak iman. Duçe'nin yahut Başbuğ'un vereceği talimatları hiç düşünmeden kavrayacak düzeyde bilgi -yani iman- sahibi olmak gerekir. Bunca saçma görüşlerin benimsenebilmesi, bir sürü, bilim, doğa yasası, mutluluk gibi laflardan sonra ancak iman sayesinde gerçekleşecektir. Zaten herhangi bir idealist felsefenin gelip ayaklarını imana dayamaması mümkün değildir.

Bu ideolojik çorbanın yenilebilir hale gelmesi için maddi çıkar dürtüsüne elbette ki ihtiyaç vardı. İşte faşizm bu nok-

tada da derhal devrimci ve sosyalist kesiliverir. Onun "devrimciliği" gerçekten müthiş birşeydir! Devrimin ufukları dünya devletine kadar -elbette en tepede en üstün ırkın oturduğu hiyerarşi içerisinde- uzanır. Kapitalizmin yarattığı pislikleri temizler, bin yıllık refah çağını açar. Kitlelerin kapitalizme karşı uyanmış olan nefretini dile getirmeden, onları kolayca peşinde sürüklemek mümkün olamazdı. Fabrika işgalleri, İtalya'yı sardığında Mussolini şöyle demekteydi: "işçi sınıfının ilkelerini desteklemek gerekir. Sekiz saatlik iş günü mü? Yaşlılık ve hastalık sigortası mı? Fabrikaları kontrol etmek mi isteyecekler? Herşeyden önce biz yavaş yavaş emekçi sınıfları işletmeleri yönetebilir kılmak istediğimiz için, bu taleplerin hepsini destekleyeceğiz."

Mussolini, bu lafları ederken tereddüt etmiyordu. Biliyordu ki, bu talepler bizzat işçi sınıfının sınıfsal katılımıyla değil de, kurulacak olan hiyerarşi içerisinde faşist önderlerin liderliğinde ele alınıp, "eyleme" dönüştürüldüğünde tek bir şeye hizmet eder. Faşist hareketin gelişmesi, komünistlerin işçi sınıfından tecriti. Hele hele "ulus gerçeğini kavramış" işçilerin ulusun genel çıkarları için fedakârlıktan kaçınmayacakları söz konusu olunca, böylesine taleplerin desteklenmesinin hiçbir sakıncası olamazdı. Burada dikkat edilmesi gereken tek nokta, işçi sınıfının burjuvaziye yönelmiş olan, kininin tek tek namussuz burjuvalara ve yabancı emperyalistlere karşı geliştirilmesiydi. Sınıf olarak burjuvaziye yönlendirilecek sınıf kini ileride denetlenmesi güç hareketlerin doğmasına, yönlendirilmedikçe de işçi sınıfı desteğinin kopmasına yol açabilir. Ama sınıf kini dâhili ve harici ulus düşmanlarına yönlendirilebildiği takdirde, gene ulusun yüce çıkarları uğruna her şey yapılabilirdi. Faşizmin bu sosyalistlik demagojisini, hareket içerisinde zaman zaman fazla ciddiye alan, buna inananlar da çıkmıştır. Örneğin bir Goebbels başlangıçta "Komünistlerle bizim birbirimizi yememiz aslında korkunç bir şey... Belli

başlı komünistlerle nasıl anlaşabiliriz?" diye kendi kendine sorarken, komünist önderlere yazdığı açık mektubunda: "Sizinle ben, birbirimizle savaşıyoruz ama biz gerçekte düşman değiliz" demekteydi. Gene, Naziler arasında Hitler'den sonra ikinci gelen Strasser ve kardeşi de aynı kanaatleri paylaşıyorlardı. Hatta daha sonraları Strasser'in kardeşi, hareketin sapma içerisinde olduğunu iddia ederek partiden ayrılmış ve ayrı bir hareket oluşturmuştu. Bütün bunlara rağmen, Hitler bu tür eğilimlerin hepsini birer birer öldürerek yahut partiden ihraç ederek tasfiye edebilmiştir.

Faşist parti zaten ideolojisiyle bu tür "sapmaları" kolaylıkla tasfiye edebilecek imkânları baştan yaratmıştı. Füh-rer'in çizdiği doğrultudan ayrılacak olanlar ya bir anda bir hiç haline getiriyor, yahutta ufak bir kazaya kurban gidiyordu.

Bu disiplin içerisinde olmak kaydıyla, kitlelerin harekete geçirilmesinin gerekliliğini kavrayan'Mussolini kitleleri ve onların harekete geçirilmesini şöyle görür: 'Kitleler, heryerde kadınlar gibidir... kendilerine aşılananlar dışında kendiliklerinden herhangi bir düşünceye sahip olabilme yetenekleri yoktur... Bunları sevk ve idare etmek, saf teorik hakkaniyet üzerine kurulu kurallarla değil; onları etkileyip çekebilecek olan ne ise, onu arayıp bulmakla mümkün olur... Kitleler sadece basit ve uç (aşırı) duygulara aşmadır. Onları sadece imajlar etkiler."

İşte kitleleri böyle davar gibi gören, kaval çalındığı zaman peşinden geleceğini söyleyen faşizm; Kitleler böyle olmasa bile onları bu duruma sokmaya uğraşır. Hitler de, aynı görüşleri olduğu gibi benimser: "Halk, büyük çoğunluğu itibariyle, o kadar kadınsı bir ruh ve düşünce âlemi içerisindedir ki; Düşünce ve hareketleri saf düşünceden çok, duyumlara etki yapan olaylar tarafından belirlenir. Kitle... soyut fikirleri kavramaya pek yatkın değildir. Buna karşılık onu, duygular dünya-

sından yakalamak daha kolaydır... Kim ki, kitleleri elde etmek ister, kitlelerin kalbini açacak anahtarın ne olduğunu, nerede olduğunu da bilmek zorundadır. Bütün tarih boyunca en şiddetli devrimleri harekete geçiren güç, kitleleri kendine bağlayan bir bilimsel düşüncenin yayılmasından çok, kışkırtıcı bir fanatizmde ve kitleleri çılgına çeviren gerçek bir histeride saklıdır."

Faşist hareket iktidara gelmeden önce hareketin gelişmesine yararlı olacağını düşündüğü ne varsa vaaddetti. İktidara geldikten sonra bunların bir kısmını da yerine getirdi. Ama nasıl? Örneğin, işsizliği ortadan kaldıracağını söylemişti: gerçekten herkese iş buldu. Hatta birçok insanı zorla çalıştırma yoluna bile gitti! Bu arada örneğin, İtalya'da işçi ücretlerinin 1936'da 1927'deki seviyenin % 60 altına düşmüş olması önemli değildi. Faşizm kitle desteğini sürdürebilmek amacıyla bambaşka girişimlerde de bulunabilir. Ama bir tek amaç bütün bu girişimlerin esas niteliğini belirler; sistemin korunması, mevcut hiyerarşinin sürdürülmesi.

"İşçi sınıfı temsilcilerine" (yani faşistlere) korporasyonlar sayesinde siyasal temsilde eşit hak tanıyacak bir sistem getirdiğini söyleyen faşizm bu eşitlik lafıyla bile işçi sınıfını aldatmaktadır. İşçi sınıfı hiçbir zaman burjuvaziyle e-şit olamaz. Değeri yaratan tek güç emektir. Asalak burjuvaziyle hiçbir zaman eşitliği kabul etmeyecektir. Ya o, ya o. Ortası yok elbette. Faşist önderlerin şahsında fabrika yönetimlerine, siyasal temsil organlarına burjuvaziyle eşit olarak katılmak, işçi sınıfına ne sağlayacaktır. Avuntudan başka hiçbir şey.

FAŞİST DİKTATÖRLÜK

Faşist dünya anlayışı, gele gele nihayetinde devlet sorununda odaklaşır. Faşizmin bütün çabası, toplumu yeni baştan örgütlemek ve yeni bir devlet biçimi yaratmaktır. Bu devlet te-

kelci burjuvazinin aygıtı olarak, düzeni stabilize etmek ve toplumsal muhalefeti bastırmakla yükümlüdür. Faşist hareket, bu işin malzemesini hazırlar. Bu konuya ilişkin olarak da, Enternasyonal tartışmaları içerisinde iki kavram yer alır. Açık bir diktatörlük kurmaya hazırlanan, bu amaçla örgütlenmesini geliştiren, toplumun her alanında faşistleştirme işini sürdüren (creeping fascism) emekleyen, yavaş yavaş ilerleyen, yahut Türkiye'de kullanılan tırmanan faşizm ve iktidara gelip açık diktatörlüğünü kurmuş olan iktidardaki faşizm. Bu ikinci terim bir yana. Ancak birinci terim konusunda yapılmış olan spekülasyon gerçekten ilginçtir. Bazı çok bilmişler, birtakım saf militanlara bu terimin revizyonistler tarafından uydurulmuş bir şey olduğunu yutturmuşlar, kelimeye karşı bir iğrenti yaratmaya çalışmışlardır, Sorun elbette ki bir olguya şu ya da bu adı vermek sorunu değildir. Yalnız terimlerinde ifade ettikleri şeylerle uygunluk içerisinde olması gerekir. Ama terimlerle boğuşma sorunu özellikle Türkiye'de faşizmin kavranılamaması için önemli bir faktör olmuştur. Bunu aşabilmek mevcut gerçekliğin teorideki yerinin doğru olarak kavranılması ile mümkündür.

Oldukça güçlü bir toplumsal destekle iktidan ele geçiren faşizmin, kurduğu açık diktatörlük; oluşan ve oluşabilecek olan her çeşit toplumsal muhalefeti bastırmaya çalışır. Onun bu eylemi, iktidara gelmeden önce partisinin sürdürdüğü eylemlerden farklı değildir. Yine kitlelerin taleplerine cevap verme demagojisini, şiddetle yıldırma eylemlerini bu defa devlet olarak hayata geçirir. Bu onun etkinliğini arttırır. Bunu yaparken de partiyi mümkün olduğu kadar devletle birleştirmeye, partinin de üzerinde olmak ü-zere devletin etkinliğinin gittikçe arttırılmasına çalışır. Parti ile devlet arasındaki ilişkiyi Goebbels şöyle tanımlıyor: "Devleti ele geçirdiğimizde, bu devlet kendi devletimiz olacaktır... Eğer bugün, çürümüş bir sisteme karşı verdiğimiz mücadelede bir 'parti' olmak zorunda kalmış-

sak... bu sistemin yıkılıp gittiği andan itibaren, bizzat kendimiz devlet haline geleceğiz." Almanya'da durum gerçekten de bu oldu. İktidara geldikten sonra Hitler şunu diyordu: "Devlet partidir, parti de devlet."

Faşizme göre devlet, ulusun kazanabileceği en somut ifadedir. Ulus ve ulusal çıkar bir yerde gelip devlet ve devletin çıkarları kavramlarıyla çakışır. Devlete egemen olan tekelci burjuvazinin çıkarları, tüm ulusun çıkarları haline gelir. Her ne kadar Hitler: "Volk (halk,ulus) felsefesi insanlığın önemini, burjuva ve Marksist-Yahudi dünyalarının tersine ana ırk elemanlarında görür. Devleti sadece bir amacın aracı sayar ve amacını insanlığın ırki varlığının sürdürülmesi olarak yorumlar." sözleriyle devleti bir araç o-larak gördüğünü ifade ediyorsa da bu araç, amaç dediği "ırki varlığın sürdürülmesi" ile öylesine çakışır ki, bu onun ta kendisi haline gelir. Artık "güçlü devlet" tek slogan o-lur. Bütün faşistlerde görülen en karakteristik yanlardan biri de budur. Devleti böylesine faşistleştirmekteki amaç, yine sınıf sorununu unutturmaktır.

Krizin etkilerini emekçi halkın omuzlarına yıkmaya, toplumsal muhalefeti toptan yoketmeye çalışan faşist diktatörlük, burjuvazinin ilerici olduğu çağda geliştirdiği doğal hukuk, bireylerin yasa önündeki eşitliği kavramlarını toptan reddeder. Artık yasaların bağlayıcı işleyişi, kuvvetler arasındaki ayrılık ilkesi diye birşey kalmaz. Tekelci burjuvazinin çıkarlarına uymayan, değişik muhalefet kanatlarına hareket serbestisi tanıyan hiçbir yasa, tanınmaz olur. Yasama, yürütme ve yargı kuvvetlerinin ayrılığı diye birşey kalmaz, özellikle bu üç kuvvetin tek elde toparlanması, tekelci burjuvaziye tam bir hareket serbestliği getirir. Her istenilen yasa -eğer ihtiyaç duyulursa- istenildiği biçimde çıkar, istenildiği biçimde uygulanır. Yürütmenin hesap vereceği, bu hesabın içerisinde, halkın gözönünde bulundurulmasını gerektirecek bir durum kalmaz.

Çünkü hiyerarşi, tam bir ordu gibi teşekkül etmiştir. Demokrasinin zerresi, söz konusu olamaz. Hitler, çok açık yüreklilikle demokrasiye olan düşmanlığım anlatırken hiçbir tereddüde yer bırakmaz: "Çoğunlukla alman kararlar diye birşey olmamalıdır. Yalnızca sorumlu insanlar olmalıdır... Kararı, yalnız bir tek adam alacaktır... Yalnız onun otoritesi ve e-mir verme hakkı olabilir... Parlamentosuz yapamayacaktır. Danışılan üyelerin, mutlaka fikirlerini alacaktır. Ama hiçbir toplantıda, oylamaya geçilmeyecektir." Öylesine bir merkezileştirme tanımlamaktadır ki; hiç bir kuvvet ayrılığı diktatörlüğün düzenlemediği hiçbir davranış söz konusu olamaz. Kendi unsurları arasında dahi -cesaret edilebilirse-fikir beyan edilebilir ama asla karar alınamaz.

Faşist devlette, model gerçekten budur. Bunun ne ölçüde gerçekleşeceği, faşist hareketin ve karşısındaki güçlerin dengesine bağlıdır. Faşist hareket zayıf olduğu bir durumda iktidara el koymak zorunda kaldığı takdirde, tüm toplumsal muhalefeti birdenbire yasaklayamaz. İtalya'da olduğu gibi iktidarı elinde tutsa dahi, tedrici bir geçişi sağlamaya çalışır. Ama eski biçimin hala işlediği bir durumda, fa-şisler iktidarda pay sahibi olsalar dahi; Faşist diktatörlüğün kurulmuş olduğundan söz edilemez. Hala devam etmekte o-lan bir faşistleştirme dönemi, faşist hareketin güç toplama ve nihai saldırıya hazırlanma dönemidir. Bunun yanmda faşist diktatörlüğü kurdukları halde, çok sınırlı bir muhalefete ancak çok kısa bir dönem içerisinde izin verebilirler. Bunun tek nedeni, faşistlerin o andaki güçlerinin, başlatmış oldukları saldırıyı tamamlamağa yetmeyecek durumda oluşudur. Uzunboylu toplumsal muhalefete izin vermeye kalkışacak bir faşist diktatörlük düşünülemez. Faşizm, almak üzere bir kere iktidara el uzattı mi; kesin darbesini vurmak zorundadır. Bunu yapamayacak olan bir faşist harekete, zaten burjuvazinin ihtiyacı yoktur, çünkü parça bölük savunma tedbirlerini zaten mevcut devlet ay-gıtıyla

gerçekleştirmektedir. Faşizmden beklenilen bundan daha güçlü bir savunma; muhalefeti, burjuva kanatlarıyla toptan ezecek bir savünmadır.

Dimitrov'un söylediği gibi, Faşist diktatörlüğe geçiş her ülkede farklılıklar arzeder. Bunun için genel bir formülas-yona gitmek hiçbir zaman mümkün olamaz. Yukarıdan aşağıya gelişebilir; tabanda gelişip devlete monte edilebilir; yasal yollardan yahut bir darbe yoluyla vb. iktidar olabilir, bunların çeşitli kombinezonları tertiplenebilir. Bu her ülkenin, kendi koşulları içerisinde ele alınması gereken bir konudur.

Faşistler iktidara geldikten sonra yaptıkları ilk iş, devleti "piçleşmiş yahudi dünyasından" arta kalanlardan temizlerken; kendi saflarındaki "sosyalisleri" de bir hamlede tasfiye etmektir. Almanya'da bir gecede öldürülen 2.000 S.A.' nın talihsizliği, bundan başka birşey değildir. 1934'te i-dam edilen S.A. şeflerinden biri, vasiyetnamesinde şaşkınlık içerisinde nasıl ihanete (!) uğramış olduklarını anlatır: "Onbir yaşımdan beri, Führer'e hizmet ediyordum. Ölene kadar da ona sadık kalacağım... Fakat S.A.'lann bizzat iktidara oturttukları insanlar tarafından ihanete uğradıklarını düşünmek, katlanılır birşey değil." Bu faşist hareketlerde, her zaman rastlanüabilecek tipik bir olaydır. Bunca demagoji ve devrim lafazanlığı ile toparlanmış fanatik insanlar, tekelci burjuvazi adına hareket edecek olan bir devlet için artık ancak bir ayak bağı olabilirler. Bu nedenle de, faşist devletin şahsına karşı saygısızlıkta bulunabilme potansiyelini taşıyan unsurların ayıklanması gerekir.

Faşist parti iktidara geldikten sonra eski hareketliliğini, zengin demagojisini eskisi gibi sürdüremez. Ama bundan bütünüyle de vazgeçemez. Kitle desteğini koruyabilmek amacıyla zaman zaman "devrimin" yeniden canlandırı-hşını ortaya sürer. Ama bu dönemde, hep devlet mutlak-laştınlır. Mus-

solini: "Faşizm için devlet mutlaktır; devletin karşısında fertler ve gruplar ise nisbidir... Ancak devlet varsa, fertler ve gruplar da vardır... Devlet ferdin en hassas gerçeği olmuştur. Faşist için herşey devlet içindedir, insani ve manevi hiçbirşey yoktur ki, devlet dışında varolabilsin ve devlet dışında bir değer ifade edebilsin." Goering de Mussolini'yi doğrular: "Bizim için asd önemli olan, fert değildir... değer ifade edebilen tek şey vardır: Nasyo-nal-Sosyalist devletin herşeyin üstünde yer alması gereği" Devleti böylesine mutlaklaştiran bir anlayış, demokratik hakların zerresini bırakmaz. Herşey Faşist devletin talepleriyle -yani tekelci burjuvazinin talepleriyle, tam bir uygnuluk içerisinde olmak zorunluluğundadır. Sınıf sendikası, dernek kurma, toplanma ve gösteri, yay m mutlak olarak yasaklanır. Ancak imalı yazılar yazmağa kalkışanlar faşizm altında, basın suçlusu olurlar, çünkü diğerleri zaten fiilen çoktan yokedilmişlerdir.

Bir ülkede, devlet içerisindeki faşist eğilim ne olursa olsun, kuvvetler ayrılığı prensibi sürüyor ve her üç alan esas olarak faşistlerin eline geçmemişse, basın özgürlüğüne "tecavüz edildiğinden" bahsediliyor, engellenmeye çalışılıyor olsa da; sendika, dernek kurma, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakları vb. var olmağa devam ediyorsa, devlet hâlâ diktatörlük olduğunu gizlemeye yarıyan örgütlerinden sıyrılmamış demektir. Yani, açık bir diktatörlük haline gelmemiş demektir. Faşizm ise açık diktatörlükten başka bir biçim altında kendi siyasetini uygulayamaz. Açık faşist diktatörlük derken Dimitrov'un kastettiği de bundan başka birşey değildir. Açık bir diktatörlük altında her türlü muhalefeti yasaklamak zorunluluğu vardır. Belki başlangıçta sosyal demokratlara sınırlı bir varlık şansı tanınırsa da, en kısa sürede bu da ezilir. Böyle bir durumdur ki faşizm altında proletaryanın ittifaklarını yeniden düzenlemesini getirir. Proletaryanın devrim programının ötesinde, anti-faşist ittifakları ve birleşik cephe sorunu ortaya çıkar.

Sosyalist yahut demokratik devrimde, tekelci burjuvazinin siyasetlerinden biri olan sosyal demokrasi, ödevrimin önünde en önemli engellerden biri olarak dikilirken; Anti-Faşist mücadelede dolaysız müttefiklerden biri haline gelir. Çünkü sosyal demokrasi de, faşizmin zılgıtını yer. Bu alanda sosyal demokrasi, oldukça kaypak davranır. Almanya ve İtalya'da, faşizmin zılgıtını yiyene kadar bunu anlayamamışlardır. Bu bir ölçüde, o ülke devrimcileri için de geçerli olmuştur. Enternasyonalin "Birleşik Cephe" konusunda getirdiği öneriler, devrim ittifaklarından ayrı olmuş ama belirli ülkelerde hayata geçirilmesi çok geç olmuş ve bu ülkeler faşizmin pençesine düşmekten kurtulamamışlardır. Birleşik cephe taktikleri, işçi sınıfının birliğinden başlayarak, tüm anti-faşist güçleri -ki bunların bir kısmı, devrimde, proletaryanın karşısına dikilecek olsalar bile- bir araya getirmeye, onların faşizme karşı yönelen eylemlerini organize bir hale getirmeye yönelmiştir. Bu açıdan faşizme karşı olan ittifakları devrim sorununun ötesinde - ondan bağımsız olmayan bir biçimde- ele alınmalıdır. Faşizme karşı ittifaklar düşünülürken Dimitrov'un "Faşizm, öteki siyasal partileri şiddetle yok ederek kendi siyasal tekelini kurmuyu çalışır" sözleri konuya ışık tutmalıdır. Bu gerçeğin kavranılması ve kavratılması faşizmin saldırısına hedef olmaya aday olan güçlerin anti-faşist cepheye çekilmesine; en azından bazı güçlerin tarasızlaştırılmasına olanak sağlar.

SOSYALİST
TARTIŞMA
Eleştiriniz ne kendi sonuçlarından
ne de var olan güçlerle düşeceği çelişkiden korkmaz. Karl Marx
Sayı:
2 ARALIK
1985

KAPİTALİST DEVLET ÜZERİNE NOTLAR

BEHÇET TOPRAK

GİRİŞ

Her devrimin temel sorunu siyasal iktidarın ele geçirilmesidir. Siyasal iktidar ise, en kristalleşmiş ifadesini devlet aygıtında bulur. Her devrimde karar anı yaklaştıkça mücadele devrimci güçler ile devlet güçleri arasında odaklaşır ve önce burada sonuçlandırılır.

Kapitalist devlet ve genel olarak devlet Marksizm'in en önemli teorik çalışma alanlarından birini oluşturur. Marks ve Engels kapitalist devlet ve bunun burjuva sınıın ile ilişkilerini eserlerinde birçok defa tartışmışlar ve konuya ışık tutan geniş bir yazın bırakmışlar. Daha sonra II. Enternasyonal liderleri Kautsky, Bernstein Marksizmi gözden geçirmeye başladıklarında ilk el attıkları konular devlet ve iktidar konuları olmuştur. Devlete yönelik teorik politik tutum o günden beri Marksistlerin arasında önemli bir ayraç, reformculuk ve devrimcilik arasındaki sınırı çizmekte en önemli kriter olmuştur.

Görünüşteki tüm karmaşıklığına rağmen Marksist devlet tezi son derece yalın ve kolay anlaşılır bir tezdir: Devlet sınıf mücadelesinin ürünüdür, bu mücadele içinden doğarken egemen sınıfın iktidar "aracı" olarak doğar. Bir toplumsal formasyonda devletin muhtevasını o toplumsal formasyonun egemen üretim tarzının temel çelişkisi ve bundan kaynaklanan sınıf mücadelesi belirler. Demek ki kapitalist toplumda devlet her şeyden önce işçi sınıfı ve burjuvazinin arasındaki sınıf mücadelesi tarafından belirlenir. Fakat kapitalist devlet tarihsel koşulların etkisiyle çeşitli biçimlerde ortaya çıkar. Bu tarihsel koşullar sonsuz denebilecek kadar çok olmasına rağmen, bunların arasında diğerlerinden daha önemli olmaları itibarı ile şunlar öncelikle sayılabilir. Sermaye gurupları arasındaki çelişkiler ve bunların birbirlerine göre durumları; işçi sınıfı ve burjuvazinin sınıf şekillenmesinde ulaşmış oldukları ekonomik ve kurumsal gelişmişlik düzeyi; burjuvazi ile pre-kapitalist sınıflar (eğer varsa) arasındaki çelişkinin derecesi ve niteliği; üretici güçlerin gelişmişlik düzeyi bu sosyal formasyonun dünya ekonomisi içindeki yeri ve işlevi ve nihayet sosyal formasyonun üzerinde durduğu tarihsel zemin içinde yer alan kültürel-ahlaksal ve dini unsurlar.

Burada dikkat edilmesi gereken ve daha sonra tekrar ele alacağımız nokta devleti analiz ederken onu bir "araca" indirgememek gerektiğidir, önceki paragraflarda işaret ettiğimiz Marksist devlet tezi en genel prensipleri ifade etmesi açısından geçerlidir, yüksek bir soyutlama düzeyine aittir. Bu anlamda tek başına açıklayıcı değildir. Kendisi açıklanmaya muhtaçtır. Tekrar dönmek üzere şunu söyleyelim ki, indirgemecilik ve ampirizm gibi hatalara düşmemek için devletin kurumsal / örgütsel bir tarifini inşa etmeye çalışmak gerekir. Böylece devleti bir araç olarak yorumlama tehlikesinin bera-

berinde getirdiği, onu nötr bir araç olarak anlama tehlikesi devre dışı bırakılabilir.

Her ne kadar geçmişte Türkiye solunda devletin tipi ve biçimi üzerinde Kurtuluş Sosyalist Dergi'nin de önemli çabaları ile nispeten açık bir anlayış geliştirildiyse de, siyasal kaygılar ve kısa vadeli çıkarların teoriyi hep ikinci plana itmesinin de bir sonucu olarak çeşitli siyasetler bu tür kategorileri birbirine karıştırmaya, canları istediği gibi kullanmaya devam ettiler. Devrimci Yol'un devlet biçimi, devlet yönetme biçimi, hükümet biçimi gibi kavramları açık-gizli faşizm teorisini anlatabilmek için birbirinin yerine ama hemen hemen hiçbirini açıkça tarif etmeye yanaşmadan kullana geldiği herkesin malumudur. Sonuçta 12 Eylül askeri diktatörlüğü kurulduğunda Dev Yol teorisi ile yola çıkarsak örtülü faşizm altında açık faşizme geçmek için mücadele eden faşist hareketin bizzat ordu tarafından saf dışı bırakılarak bir darbe ile açık faşizme geçilmiş olduğu görülür. Tabii bu durumun mizah yanı bir kenara bırakılırsa teorik olarak içinden çıkılmaz bir durumun söz konusu olduğu anlaşılır. Bu karışıklığı genel seçimlerden sonraki durumun aynı bağlamda açıklanması çabalarında da izlemek mümkün.

Bir başka garipliği de İşçinin Sesi yazınında bulmak mümkün. 12 Eylül le başlayan dönemi faşizm olarak niteledikten sonra seçimleri takiben önemli bir açmaza giren bu akım, hem burjuva demokrasisinin seçimlerle ve parlamento ile eş anlamlı tutan II. Enternasyonal partileri devlet anlayışı ile baskı ve terörün her biçimini faşizmle eş anlamlı tutan devletin ultra-sol ve indirgemeci yorumu arasında sıkışmış eklektik bir teoriye sahip. Dolayısıyla bu hareketin yazınında faşizmin gelip gitmesi parlamento ve seçimlerin olup olmamasına indirgenmekten kurtulamıyor.

Bu bağlamda Marksist devlet teorisinin biraz olsun anlaşılabilmesinde devletin tipi (muhtevası), biçimi gibi kategorilerin doğru kullanılmasının önemi büyük. Ne yazık ki iş bu noktada da bitmiyor, sadece teoriye ilişkin ilk adımlar atılmış oluyor. Ama başka türlü de ilerlemek mümkün değil.

Diğer taraftan devletin tipi ve biçimine ilişkin tartışmalar soyutluk düzeyinin yüksek olmasından dolayı siyasi hareketlerin genel teorileri içinde göreli bir bağımsızlığa ulaşıp zamanla bir kör döğüşüne yol açabiliyor. Hâlbuki devlet teorisinin önemi, eğer doğru bir şekilde geliştirilebilirse, sadece son tahlilde değil, günlük ve orta vadede siyasi mücadeleye ışık tutabilecek olmasında yatmaktadır.

Bu yüzden önümüzdeki en önemli görev devlet teorisinde daha alt soyutlama düzeylerine çalışarak kendimize yol açmak olmalıdır. Amaç pratikte kullanılabilirliği, hayata uygulanabilirliği olan, analitik-teorik araçlar üretmeye çalışmak olmalıdır. Bu görev söz konusu olduğunda Türkiye Solunun ne kadar geri olduğu su götürmez bir şekilde, içinde bulunduğu durum tarafından kanıtlanmıştır; 12 Eylül 1980'de dünya başına çöktüğünden beri Türkiye Solu, kendi yaşamında bu kadar hayati öneme sahip bir olguya *genel doğru* bildiklerini, *sağ duyu* sandıklarını tekrarlamaktan öte bir açıklama getirememiştir. Literatürde 12 Eylül ile kurulan devletin ve bugün belli ki şu veya bu yönde evrimleşmekte olan siyasal şekillenmenin analizi üzerine genel yüzey-biçimlerini tekrarlamanın ötesinde bir yazı üretilememiştir. Bu yazılar da burjuva gazetelerindeki haberleri alıp, kendine göre "ustaca" düzenleyip tekrar ileri sürmek gibi ampirist bir çabanın ötesine gitmemiştir. "Neler oluyor hayatta" şarkısı ağzında, son derece de bariz durumları her gün yeniden tekrar etmekten, "niye oluyor ve ne olacak halimiz?" gibi soruları sormaya fırsat veya istek bulamayan bir "sol" hareketin sonu, kendine yakıştır-

dığı her türlü şaşaalı yaftaya rağmen, kendini tarihin çöplüğünde bulmak olacaktır. Eğer çoktan oraya ulaşmış ve eşelenmeye başlamamış ise.

Bu gün, devlet egemen sınıfın iktidar aygıtıdır lafının ötesine geçip, devletin nasıl ve hangi yollarla bu işleri yerine getirebildiğini; egemen sınıfların nasıl olup da kendi çıkarlarını devlete yansıtabildiklerini; devletin nasıl ve ne ölçüde ekonomiye müdahale ettiğini ve niye ettiğini; sınıf mücadelesinin görülür görülmez biçimlerinin devlet politikalarını nasıl etkilediğini gerçek-somut temelinde tartışmak gerekir.

Bu yüzden biz yazımıza Kapitalist Devlet Üzerine Notlar adını verdik. Başlangıçta anlatılanlar üzerine esas olarak durmayarak (bunları var sayarak) devlet teorisinin bazı daha az soyut sorunları üzerine fikirler ileri sürmeye niyetliyiz. Yazının amacı dört başı mamur tezler ileri sürerek ve sonra da bunlara sıkı sıkıya sarılıp teorik sistemler kurmaya çalışmak değil. Bu yazıyla konuyla henüz tanışmaya başlamaktan çok ötelere gidemeyeceğimizin farkındayız.

YÖNTEM ÜZERİNE

Kapitalist devleti tartışırken, izlenecek yöntem söz konusu olduğunda iki önemli noktaya dikkat etmek gerekir. Birincisi, bilinmelidir ki Realite kolay ulaşılabilir bir şey değildir. Görüntü Realiteyi tüm veçheleri ile bize vermekten uzaktır. Realite çeşitli tabakalardan oluşur ve her biri farklı kavramlar, varsayımlar ve teorik sınırlamaları kendi izahı için gerekli kılar. Demek ki kendimize, konumuzu yani kapitalist devleti en iyi bir şekilde incelememize izin verecek soyutlama-analiz düzeylerini seçmekle ve bunlar arasındaki hiyerarşiyi tespitle işe başlamalıyız. Bu bağlamda biz başlangıç olarak en soyuttan en somuta ilerlemek üzere şu üç düzeyi seçiyoruz.

1. Üretim Tarzı (ÜT)

2. Sosyal Formasyon (SF)

3. Dünya Ekonomisi/Sistemi (DE/S)

Devletin üzerindeki belirleyici etkinin araştırmasını ise SF düzeyinde yapacağız. Bunun sebebi devletin sınıf mücadelesinin bir ürünü olması ve sınıf mücadelesinin ise günümüzde hâlâ, esas olarak sosyal formasyon sınırları içerisinde hapsolmuş olması ve dünya sisteminin de politik olarak zaten devletlere bölünmüş olmasıdır. Bu bağlamda emperyalizmi her şeye kadir tek yönlü merkezden çevreye işleyen bir vektör olarak değil, kompleks ilişkiler içinde belirlenmiş bir hiyerarşi olarak kabul ediyoruz. Dolayısı ile analizimizin merkezinde ulusal devlet yatıyor.

İkinci olarak, devleti bir sermaye ilişkisi olarak kavrıyoruz (ÜT düzeyini ele alırken buraya tekrar döneceğiz). Sermaye ise doğası itibarı ile hareketli bir ilişkiyi temsil eder. Bu anlamda sermaye birikim sürecini, bir sınıf mücadelesi süreci olarak, gittikçe gelişen, genişleyen, değişen ama yaşamı sırasında düz bir yol izlemeyen bir muhteva olarak kavrıyoruz. Bu şu demektir: Gelişme süreci sırasında, kendi iç çelişkilerinin bir sonucu olarak krize giren ve bu krizden, kendini adapte edebildiği oranda çıkabilen bir hareketlilik ve gelişme süreci izler sermaye. Buradan yöntem açısından çıkarılması gereken sonuçlar şunlar olmalıdır. Analiz tüm dönemlerin ortak özelliklerini dikkate almakla kendini sınırlayamaz. Özgün dönemlerin kendine has özelliklerini de dikkate almak gerekir. Bu bağlamda her analiz düzeyinin yanı sıra analizin yürütüldüğü dönem de tarif edilmeli ve sınırları çizilmelidir. Şu iki özelliğe dikkat etmek gerekir: Bir, kapitalizmin çeşitli gelişme aşamalarına denk düşen dönemleri vardır (serbest rekabetçi ve tekelci gibi). İkinci bir dönemleme ise gelişme ve kriz aşa-

malarına ilişkin olarak yapılmalıdır. Analiz bu iki dönemlemeyi bir şekilde bağdaştırmak zorundadır.

KAPİTALİST ÜRETİM TARZI (KÜT) VE DEVLET

Üretim tarzı bir kategori olarak zaman zaman yanlış kullanılan yanlış tarif edilen bir teorik araçtır. Çoğu zaman bir soyutlama olduğu, herhangi bir zaman ve mekân bağlamında ele alınmaması gerektiği unutulur. ÜT bize toplumsal üretimin çeşitli özgül biçimlerini birbirinden ayırma imkanı sağlar: Feodal, kapitalist, komünist gibi. Bu bağlamda üretim tarzı tarif edilirken içine düşülen en sık rastlanan yanlış onun alt yapıya indirgenmesidir. Kem Stalin'in Tarihsel Ve Diyalektik Materyalizm adlı kitabında hem de Oskar Lange, George Politzer gibi epigonlarının yapıtlarında bu ekonomist-teknisist anlayış hâkimdir. Şu aşağıdaki şemayı hepimiz nerede ise ezbere biliriz.

ÜRETİCİ GÜÇLER - ÜRETİM İLİŞKİLERİ - ÜST YAPI

/----------/,

ÜRETİM TARZI

/----------/

SOSYAL FORMASYON

Bu anlayışın temel sakatlıkları şöyle özetlenebilir:

a-) Üretim Tarzı üretim birimine (burada kapitalist işletmeye) indirgenir ve toplum bu birimlerin mekanik toplamı olarak kavranır,

b-) Üretim Tarzı sadece üretim süreci olarak ele alınır, hâlbuki üretim yeniden üretim ile beraber mümkündür. Bu sonuncusu ise bir toplumsal yeniden üretim ilişkilerini zorunlu kılar. Yeniden üretim söz konusu olduğunda ise işin içine ideoloji ve politika girer. Bunlar olmadan doğrudan üreticinin artı ürününe sürekli el koyarak onu çalıştırmaya devam etmek mümkün değildir.

Kısaca Üretim Tarzı'nı, toplumsal üretim ve yeniden üretim ilişkilerinin bütünü olarak kavramak gerekir. Tek tek üretim birimleri zaten ancak bu toplumsal yeniden üretim ilişkileri çerçevesinde varlıklarını sürdürebilirler. Bu tespit ise kapitalist devletin ÜT düzeyinde soyut politik biçim olarak analizinin meşru zeminini verir.

Her şeyden önce kapitalist devlet kapitalist üretim ilişkilerinin yeniden üretimi için zorunlu politik biçim olarak kavranmalıdır.

Kapitalizm bir meta üretimidir, ama meta üretiminin çok özgün bir biçimini temsil eder: Kapitalizmde iş gücü meta olur.

Demek ki doğrudan üretici işgücünü pazarda satar. Bu duruma düşmüş olmasının nedeni bu iş gücünün kullanım değerinden istifade edebilecek, yani üretim yapacak üretim araçlarından mahrum olmasıdır. Kapitalizmde doğrudan üretici mülksüzleştirilmiştir. Kapitalist, yani sermaye sahibi işgücünü satın alır, mülkiyetinde bulunan üretim araçları ile birleştirip harekete geçirir ve üretim yaptırır. Sermayedarın amacı başlangıçta işgücü ve üretim araçlarının karşılığı olarak pazara sürmüş olduğu sermayeden, diğer bir deyişle birikmiş değerden, daha yüksek bir değer elde etmektir. Yani kısacası artı değer elde etmektir. Bilindiği gibi bununda bir tek kaynağı vardır oda iş gücü. Bu mal tüketildiğinde uygun koşullar ger-

çekleşirse kendi değerinden daha yüksek değer yaratabilen yegâne maldır. Kapitalizmin kendisinden önceki üretim tarzlarından bir diğer önemli farkı da üretim araçlarının niteliğidir. Önceki üretim tarzlarından farklı olarak kapitalizm esas olarak kırsal değil şehirsel bir olgudur. İkincisi üretimin hızla sosyalleşmesini beraberinde getirir. İlk önceleri manifektür ama daha sonra ve esas olarak kapitalizmin temel üretim aracı fabrikadır.

Kapitalizmin liberal yorumu bize şunu anlatır: îşçi ve kapitalist pazarda iki eşit insan mal sahibi olarak karşı karşıya gelirler ve mallarını değiştirirler. Pazar ilişkisi ise görünüşte eşitlik ve özgürlük demektir. Buradan hareketle sömürü gizlenmiş olur hâlbuki işçi ve kapitalist arasındaki değişim ilişkisi eşitler arasındaki bir ilişki değildir. Kapitalist üretim araçlarına sahip taraf olarak ortaya çıkar ve bu değişmeden zenginleşmeyi amaçlar. Söz konusu değişim olmadığında ise uygun koşulları bekleyebilir. İşçi ise değişimden en iyi koşullarda işgücünün yeniden üretimini bekler. Zenginleşmek gibi bir şansı ve beklentisi yoktur. Ve bu söz konusu değişimi erteleyemez, aksi halde açlık ve yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Pazarda bu eşitsizlik söz konusu iken üretim sürecinde askeri disiplin, iş bölümü ve hiyerarşi egemendir.

Bu koşullar altında işçiyi sürekli işgücünü satmaya zorlamak onun üretim araçlarını ele geçirmesini veya üretimi aksatmasını engellemek için

1-) işçi içinde yaşadığı koşullan doğal ve değişmez kabul etmelidir ve sömürüldüğünü fark etmemelidir,

2-) Bu durum aksadığı takdirde burjuva sınıfı zor kullanarak yeniden üretimi garanti altına alabilmelidir.

Bunlardan birincisi ideolojik egemenliğe ikincisi ise politik egemenliğe denk düşer. Ama bu ikisi arasında bir kopukluk

yoktur, ideolojik ve politik egemenlik birbirini besler ve güçlendirir. Buradan hareketle kapitalist devletin birinci özelliğini kavrayabiliriz: Sermaye ve emeğin karşılaştığı sosyal koşulların yeniden üretiminin aksamasını engellemek.

Kapitalizmin meta üretimi olduğuna işaret ettik. Buradan kapitalizmin tek bir sermaye olarak değil birbiriyle ilişki ve çelişki halinde bulunan birçok sermayeler şeklinde var olacağı anlaşılır. Marks'ında işaret ettiği gibi bir yerde üretilen artı değer değişime girmek ve değerlenmek üzere bir başka yerde üretilen bir artı değerin varlığını zorunlu kılar. KÜT da artı değerin gerçekleşmesi, malın paraya çevrilip artı değerin ayrıştırılması esas Olarak kapitalistler arasındaki değişim temelinde gerçekleşir. Demek ki her kapitalist kendi sermayesinin dolaşım alanını genişletmek ve başka yerlerde üretilen değerlerle karşılaşabilmek için kendisi ile aynı malı üreten diğer kapitalistlerle bir rekabet içinde olacaktır.

Kapitalistlerin birbirleriyle rekabet halinde olmaları, aynı malı üreten kapitalistlerin birbirlerinin pazarlarına ulaşmaları birbirlerini pazarlardan dışarı itmeye çalışmak zorunlu iken tümünün hep birden sermaye birikimine devam edebilmeleri için tümünün beraber ürettikleri artı değerin üretiminin artması gerekmektedir. Bu çelişkili durum sermaye sınıfının bir bütün olarak, kendini bir sınıf olarak topluma dayatmasının önünde engel teşkil eder. Bu engel devletin dolayımı ile ortadan kaldırılır. Demek ki devletin ikinci işlevi sermaye sınıfın bütünlüğünün korunmasını sağlamaktır. Bunu ise tek tek kapitalistlerin özel çıkarlarının sermaye birikiminin genel çıkarlarının önüne onu aksatacak bir şekilde geçmesini engelleyerek yapar. Bu işlev ise diğer taraftan devlete ideolojik bir pelerin kazandırır ve sınıflar üstü bir görüntü verir. Burjuva sınıfının bir diğer özelliği de kafa ve kol emeğinin ayrışmasının bu tarihsel aşamasında feodal toprak sahibinden farklı

olarak üretimin başında bulunması yönetimini ve düzenlenmesini üstlenmiş olmasıdır. Rekabet halindeki kapitalistlerin, demek ki esas olarak (yani çok özel koşulların dışında) devlet yönetimine özel bir vakit ayırmaları genel bir kural olarak söz konusu değildir. Bu bağlamda devletin yönetiminden sorumlu bir sınıf veya bir insanlar topluluğu kaçınılmaz olarak söz konusudur. Fakat bu alan üretim tarzı ve sosyal formasyon soyutlama düzeylerinin birbirine karışmasının önlenmesi için sosyal formasyon bağlamında tartışılmalıdır. Konuya tekrar döneceğiz, üretim tarzı bağlamında tartışmaya devam ederken şu üç unsur arasındaki ilişkiyi açıklığa kavuşturmamız gerekiyor. Sınıf mücadelesi-ekonomik yapı- devlet aygıtı arasındaki ilişkiyi doğru ele alamazsak devlet konusunda araççı, indirgemeci ve amprist sapmalardan birine düşmemiz işten bile değildir.

Bunları ele almadan önce üzerinde bir kaç söz söylenmesi gereken bir başka konu daha var. Buraya kadar kapitalist üretim tarzını hareketsiz durumunda ele aldık. Hâlbuki yönteme ilişkin bölümde de işaret ettiğimiz gibi kapitalist devleti kapitalist üretim tarzının genel hareketliliği içinde ele almak gerekir.

Marks, birçok yerde dikkatleri sermaye birikim sürecinin dinamik özelliklerine çeker. Onu hareketli bir muhteva olarak anlamak gerektiğini belirtir. Buradan hareketle iki nokta üzerinde durabiliriz. Birincisi, sermaye birikim süreci, sermaye ilişkisinin gelişme yaygınlaşma sürecidir, ikincisi ise sermaye ilişkisinin bu gelişme ve yaygınlaşması düz bir çizgi olarak değil sermayenin sürekli bir kendini çevresine uydurma süreci olarak gerçekleşir. Çünkü sermaye birikim süreci bir sınıf mücadelesi sürecidir. Hatta bu esas olarak böyledir.

Bu birincisi üzerinde daha fazla durmayacağım çünkü bu yönde daha fazla ilerleyebilmek için Sermaye Birikim Tarzı;

Kapitalist Düzenleme Sistemleri; Sermaye Birikim Rejimi gibi kavramların yanı sıra serbest rekabetçi kapitalizm ve tekelci kapitalizm gibi konulanda tartışmak gerekmektedir. Bunlardan bir kısmına kaçınılmaz olarak dünya ekonomisi /sistemi analiz düzeyinde değineceğiz. Ama diğerleri esas olarak bir başka yazının konusu.

Burada esas olarak sınıf mücadelesi süreci ve sermayenin kendini çevresine uydurma sürecinin özelliklerine değinmek istiyorum çünkü bu süreç boyunca devlet önemli bir fonksiyon üstlenir.

Kapitalizm meta üretimi tarihsel zemini üzerinde gelişti. Meta-Para-Meta ilişkisi olarak tarif edebileceğimiz bu zemin üretimin ve yeniden üretimin kesintiye uğramasının yani bir krizin ön koşullarını potansiyel olarak içinde taşır. Bu alım satım ilişkisinin kesintiye uğraması veya bir başka değişle bu alım satım zincirinin kopması ile ortaya çıkacaktır. Milyonlarca bağımsız üreticinin birbirinden bağımsız üretim yaptığı bir pazarda bu tehlikenin her zaman var olacağı kolayca görülebilir, üstelik herkesin istediği malı elde edebilmek için kendi malını alacak uygun bir alıcı ve satıcı bulması da son derecede zordur. Alıcılar ve satıcılar arasındaki ilişkiler özel bir genel eşdeğer PARA ile birbirine bağlanır. Bu ise bir başka kriz yaratma potansiyelini bağrında taşır. Kriz potansiyel olarak para'nın kendi iç çelişkilerinde hem değer taşıyıcı hem de ödeme aracı olma özelliklerinde vardır. Parayı gerekli kılan, ödeme ve satın alma arasındaki zamanda ve mekânda ayrılış kriz potansiyellerini bağrında taşır. Bütün üreticiler ve satıcılar bir borçlu- alacaklı zinciri ile birbirine bağlanmıştır. Bu zincirin bir halkası koparsa tüm diğer halkalar da kopma tehlikesi ile karşı karşıya kalır. Böyle bir durumda ise M-P-M ilişkisi de kesintiye uğrayacak ve meta üretimi bir yeniden üretim yaşayamayacaktır.

Bu noktaya kadar, dikkat edilirse, kapitalizmden değil sadece meta üretiminden bahsettik ve krizin alım ve satımın ayrılması/kopması; satın alma ve ödemenin kopması- dolayısıyla eksik tüketim veya fazla üretim biçiminde ortaya çıkacağına işaret ettik. Bu noktada Marx'ın bir uyarısını hatırlayalım. O da şu: Bu kriz ihtimali mata ilişkisinde potansiyel olarak vardır fakat ne eksik tüketim ne de fazla üretim kapitalist krizi açıklamaz. Bunlar krizin biçimlerinden başka bir şey değildir. Bu biçimlerin kapitalizmde nasıl gerçekleştiğini açıklamak gerekir. Bu ise kapitalizmin bir üretim Tarzı Olarak kendi ayırıcı özelliklerine atıfla yapılabilir ve yapılmalıdır da. Amacımız konuyu daha fazla uzatmadan Devlete geri dönmek. Dolayısıyla kapitalizmin genel özelliklerinin neler olduğuna çok kısaca değinelim, önceki bölümde KÜT'nın bir tarifini vermiştik, dolayısıyla bunun z üzerinde değil de emek sermaye çelişkisinin bazı özellikleri üzerinde duralım.

Emekle sermaye arasındaki çelişki kendini bir sınıf mücadelesi ilişkisi olarak gösterir. Bu ilişkinin gerçekleştiği yer üretim sürecidir. Bu arada işçi daha az sömürülmek, kapitalist ise daha çok artı-değer ürettirmek için çabalar. Böylece sınıf mücadelesinin ilk alanı belirlenmiş olur: İş süreci. Bu mücadeleyi değer teorisi bağlamında ifade edersek, kar oranları düşme yasası ve bunun karşıt eğilimleri yasasına değinmiş oluruz.

Kâr oranı sermayenin belli bir miktarının belli bir zaman dilimi içinde artı-değer elde etme kapasitesi olarak tarif edilebilir. **c**'yi sabit sermaye, **v**'yi değişken sermaye ve **S**'yi de artı-değer olarak kabul edersek, kar oranının formülü şöyle ifade edilebilir: S/c+v. Bir taraftan iş sürecindeki çelişki, diğer taraftan sermayeler arası çelişki (rekabet) yüzünden, dolayısıyla sınıf mücadelesinin bir sonucu olarak kapitalist üretkenliği arttırabilmek ve işçilerin direnişini en aza indirebilmek için

makinalaşmayı teşvik eder. Daha fazla makina ve daha az işçi kullanarak artı değeri arttırma çabası sonucu sermayenin organik bileşimi (c/v) artar. Organik bileşim artınca ise kar oranı eğer sömürü oranın da bu düşüşten daha hızlı bir artış olmuyorsa, düşecektir. Bunun matematiksel ifadesini, kar oranı formülünü organik bileşimi de ifade edecek şekilde yazarsak görebiliriz (S / V) / (C / V p üstelik bu düşme eğiliminin daha yüksek organik bileşim düzeylerinde güçleneceğine de işaret etmek gerekir. Bu kar oranları yasası üzerinde daha fazla durmayacağız. Kriz üzerine yazacağımız bir başka yazıda bu konuya tekrar döneceğiz.

İşte devletin bir diğer işlevin ide burada buluyoruz. Sermaye birikimi süreci boyunca devletin görevi kar oranları düşme eğilimi ile bunun karşıtı eğilimleri arasındaki ilişkiyi düzenlemek ve karşıt eğilimlerin işlemesi önündeki engelleri kaldırmaya çalışmak. Burada dikkat e-dilmesi gereken bir diğer noktada kar oranı düşme eğilimi ile bunun karşıt eğilimlerinin diyalektik bir bütünlük oluşturduğudur. Bazı Marksistlerin düşündüğü gibi eğilimler ve karşıt eğilimler birbirinden ayrı değildir. Böylece bu Marksistlerin iddia ettikleri gibi devletin görevi kar oranı düşme eğiliminin karşıt eğilimlerini harekete geçirmek değildir. Kapitalist devlet bu çelişkili-birliğin yarattığı zemin üzerinde işlev kazanır.

Şimdi sınıf mücadelesi, ekonomik yapı ve devlet ilişkisine dönelim.

Sınıf mücadelesi, belli bir nesnel yapılanmaya ideolojik şekillenmeye ve politik gelişmişliğe sahip sınıflar arasında sürer. Sınıf mücadelesi ekonomik düzeyde artı değerin bizzat üretildiği üretim sürecinde ve iş gücünün satıldığı pazarda sürer ideolojik düzeyde egemen sınıfın fikirlerini üreticilerin gün-

lük yaşam faaliyetleri ile bunları açıklamada çelişkiye düştüğü ve eleştiriye tabi tutulduğu her yerde ve anda sürer

Sınıf mücadelesi, belli bir nesnel ve ideolojik şekillenmeye ve politik gelişmişliğe sahip sınıflar arasında sürer. Diğer bir deyişle sınıf mücadelesi ekonomik, politik ve ideolojik olmak üzere üç değişik boyuta sahiptir. Kapitalist devlet ise sınıf mücadelesinin bu üç boyutuna birden sadece burjuva sınıfı çıkarına müdahale etmekle kalmaz, zaman zaman kendisi de sınıflar mücadelesinin doğrudan bir alanı haline gelir. Burada hatırlatmak gerekir ki devlet burjuva sınıfının fraksiyonları arasındaki mücadelenin, her zaman için, dolaysız bir alanıdır.

Devlet sermaye birikiminin genel koşullarını sağlamak ve korumak için ekonomik ve politik tedbirler al irşada bu tedbirlerin hayata ne kadar geçebileceğini toplumun içinde sürmekte olan sınıf mücadelesi belirler. Kısacası devlet, ekonomi, sınıf mücadelesi üçgeni içinde devletin fonksiyonu sınıf mücadelesi dolayımından geçerek gerçekleşebilir. Buna karşılık devlet politikalarının sınıf mücadelesi üzerinde bir etkisi söz konusudur. Sınıf mücadelesi devlet politikalarının etkisiyle şu veya bu yana yönelebilir ve farklı sonuçlar doğurabilir. Devletin kurumsal yapısı (ve özgül formu) sınıf mücadelesinin ulaşabileceği sınırları çizer. Ama devletin biçiminin bu sınırlayıcı etkisi sınıf mücadelesinin düzeyine ve mücadele eden sınıfların sınıf-şekillenmelerinin özelliklerine bağlı olarak anlaşılmalıdır. Çünkü sınıf mücadelesinin etkisi ile yani sınıf mücadelesinin düzeyinde ki bir yükselme ve mücadele eden sınıfların sınıf-şekillenme özelliklerindeki değişmelerin etkisiyle devletin biçimi de değişebilir.

Ekonomik temel ise hem sınıf mücadelesinde karşı karşıya gelen sınıfların varlıklarının maddi temelidir, hem de bu mücadelenin belli bir anda ulaşabileceği sınırları çizer. Ancak

sınıf mücadelesinin de uzun vadede ekonomik temel üzerindeki değiştirici etkisini kabul etmek gerekir. Burada hatırlatmakta yarar olan bir diğer noktada sınıf mücadelesinin etkisiyle ekonomik temel değişikliğe uğrarken aynı süreç içinde mücadele eden sınıfların da bu mücadelenin etkisiyle kendi nesnel durumlarımda değişikliğe uğratabilecekleridir. Devlet ise üzerinde yükseldiği ekonomik temelin temel ilişkilerinin yeniden üretimi doğrultusunda işlev sürdürür. Devletin faaliyetinin değiştirici etkileri bu ekonomik yapı tarafından sınırlandırılır. Buraya kadar bütün söylediklerimizi toparlarsak devletin ekonomik yapı üzerindeki etkisi (üretici veya yıkıcı) sınıf mücadelesi dolayımından geçer. Diğer bir deyişle devletin ekonomik temel üzerindeki etkileri sınıf mücadelesi tarafından sınırlanır.

Özetle, kapitalist devlet emek ve sermayenin, işçi ve sermayedarın karşı karşıya geldiği sosyal koşulların yeniden üretimi doğrultusunda bir faaliyet sürdürürken bu faaliyet sırasında kural olarak kollektif kapitalist olarak davranır. Devletin organik faaliyeti için gerekli enerji personel ve mekanizmasının yeniden üretimi, ekonomik yapı temelinde sağlanır. Böylece denebilir ki devletle sermaye arasında sembiyotik bir ilişki vardır. Tüm bu özellikleri bir arada değerlendirdiğimizde kapitalist devletin yapısının, bürokratik, hiyerarşik, gibi özelliklerinin sermayelerin hiyerarşik dizilişi arka planı önünde şekillenmiş ve sadece sermaye ilişkisine uygun özellikler olduğu anlaşılacaktır.

KAPİTALİST SOSYAL FORMASYON VE DEVLET

Sosyal formasyon, üretim tarzına göre daha alt (daha somut) bir analiz düzeyine tekabül eder. Zaman ve mekân boyutu ve çeşitli üretim tarzlarının birbiri ile ilişkisi (hem çelişe-

rek, hem de birbirlerinin yeniden üretimine şu ya da bu biçimde tabi olarak bir arada bulunması yani eklemlenmesi) bu analiz düzeyinin konusudur.

Konumuz açısından ise bu düzey kapitalist üretim tarzının diğer üretim tarzları ile beraber bir eklemlenme içinde bulunması bağlamında kapitalist devletin analizi anlamına gelmektedir. Bu ise bir diğer açıdan kapitalist üretim tarzının politik düzeyinin diğer üretim tarzlarının politik düzeyleri ile ilişkisinin göz önüne alınması demektir.

Kapitalist üretim tarzı diğer üretim tarzları ile üst düzeyde eklemlenir: Ekonomik, politik, ideolojik, örneğin kapitalist üretim tarzının pre-kapitalist üretim tarzları ile eklemlenmesi kapitalizmin pre-kapitalist üretim tarzı üzerinde giderek bu üç düzeyin hepsinde egemenliğini kurmasına yol açar. Fakat eklemlenmenin önce hangi düzeyde başlayacağı egemenliğin önce hangi düzeyde kurulacağı hem kapitalizmin kendi iç çelişkilerine hem de eklemlendiği üretim tarzının özelliklerine bağlı olduğundan ancak somut ve özel koşullara bağlı olarak tartışılabilir.

Bizim incelediğimiz konu açısından önemli olan kapitalist üretim tarzının politik düzeyinin diğer üretim tarzlarının politik düzeyleri ile nasıl bir ilişki içine girdiği ve devletin –söz konusu sosyal formasyon devletinin- nasıl şekillendiğidir?

Sorunu böyle koyunca, öne çıkan, farklı üretim tarzlarının sınıflarının karşılaşması ilişki kurması, ittifak içine girmesi, mücadele olmaktadır. Burada konu ister istemez burjuva devrimlerine ve kapitalist devletin doğuş sürecine kadar genişlemektedir. Fakat biz yerimizin darlığı hem de bu konunun genişliği açısından kendimizi sınırlayacağız ve burjuva devrimleri ve kapitalist devletin doğuş süreci gibi konulara girmeyeceğiz.

Kapitalist devlet açısından, üretim tarzı düzeyinde tartışırken ele aldığımız işlevlerinin hayata geçebilmesi, burjuva sınıfının diğer üretim tarzlarının sınıfları ile olan ilişkisinde egemenliğini sağlayıp sağlamaması ile yakından ilişkilidir. Hatta bu ilişki bir sosyal formasyonun içinde devletin karakterinin tarif edilmesinde anahtar rol oynar. Eğer devlet kapitalist üretim ilişkilerinin yeniden üretim koşulları düzenliyor hatta yaratıyor ise, burjuva sınıfının çıkarlarını diğer mülk sahibi sınıfların çıkarlarına karşı öncelikle dayatıyorsa bu devletin kapitalist bir devlet olarak tarif edilmesi gerekir.

Burada burjuva sınıfının egemenliğinin, diğer bir deyişle bir ittifaklar dizisi içinde ise bu ittifakın yönünü belirlemeyi, sağlamasının koşullarına kısaca değinmek gerekir.

Bu sorunun tartışılması için maddi zemini sermayenin genişlemesi, sermaye ilişkisinin yaygınlaşması ve kapitalist üretim tarzının bu temelde başka üretim tarzları ile eklemlenmesi ilişkileri verir.

HEGEMONYA —İTTİFAK VE DESTEK SINIFLARI

Bir sosyal formasyonda farklı üretim tarzlarının var olacağını söyledik. Bu farklı üretim tarzlarının ise bir eklemlenme içinde var olduklarına işaret ettik. Konumuz açısından bu eklemlenme kavramı üzerinde biraz durmak gerekir. Eklemlenme çelişkili bir şekilde bir arada var olma durumunu anlatmak için kullanılır, örneğin kapitalizm feodal üretim tarzı ile eklemlendiğinde para ve mal sermaye devreleri dolaşım ilişkileri düzeyinde, bu feodal üretim tarzında üretilen artı ürünü sermayenin dolaşım alanına bağlayarak sermayenin genel değerlenme sürecinin bir destekleyicisi haline getirir. Böylece kapitalist liretim tarzı kendini yeniden üretme koşullarını geliştirmiş olur. Böylece burjuva sınıfının iktidarının maddi temeli

gelişirken feodal sınıf ise kapitalist üretim tarzından gelen para ve malları kendi egemenliğini sürdürmekte kullanır. Diğer taraftan para ve mal dolaşımının yaygınlaşması feodal ekonominin giderek dağılmasına yol açar. Bu zemin üzerinde hem kapitalist üretim tarzının egemen sınıfı ile feodal üretim tarzının egemen sınıfı arasında artı ürünün bölüşülmesine ilişkin çelişki keskinleşirken hem de feodallerin serfler ve yarı-serfler üzerindeki baskısı da ağırlaşmaya ve dolayısıyla sınıf mücadelesi de keskinleşmeye başlar.

Bu koşullar altında belli bir andaki sorun kapitalist açısından artı ürüne el koyabilmesi için feodal üretim tarzının yeniden üretiminin devam etmesi yani korunması; süreçteki sorun ise bu üretim tarzının sermayenin serbest dolaşımının önüne koyduğu engellerin kaldırılması yani tasfiye edilmesidir. Sonuç olarak böylece, feodallerle kapitalistler arasındaki çelişkiye ve ilişkiye işaret etmiş oluyoruz.

Bu ilişkiyi bir başka düzeyde iktidar bloku içinde de yakalamak mümkün. Burjuva sınıfı veya onun bir fraksiyonu kendi çıkarlarını diğer egemen sınıfların çıkarları ile özdeş çıkarlar olarak sunabildiği oranda bu sınıflarla kurduğu ittifakın içinde liderliği ele geçirebilir. Diğer bir deyişle egemenliğini kurar. Burada, Poulantzas'ın düştüğü hataya düşüp bu egemenliği sağlama sürecini salt politik ve ideolojik bir süreç olarak saptamamak gerekir. Önceki paragraflarda burjuvazinin egemenliği için ekonomik temelde yani ekonomik eklemlenme düzeyinde uygun koşullar var olmalıdır. Bu maddi koşulların henüz olgunlaşmadığı koşullarda kurulan ittifaklar ve politik ilişkilerde son derece istikrarsızdır. Böylesi koşullarda burjuva devletinin çok özgün esas olarak geçici biçimlerinin ortaya çıkabildiğine laf arasında değinmekte fayda var. Örneğin yukarda işaret ettiğimiz maddi koşulların henüz olgunlaşmamış olduğu bir aşamada feodallerin görece ağırlığı söz konusu

ise bir monarşi, burjuvazinin görece ağırlığı söz konusu ise bir Bonapartist devlet bu zeminde hayat bulabilir.

Kapitalist devlet söz konusu olduğunda bizim ilgilendiğimiz esas olarak burjuva sınıfının işçi sınıfı üzerindeki hegemonyasıdır. Yani burjuva sınıfının kendi çıkarlarını tüm toplumun, ulusun çıkarları olarak sunmasına karşılık, maddi koşulları açısından burjuva sınıfı ile uzlaşmaz çelişkilere sahip bir sınıfın, işçi sınıfının, bu durumu kabul etmesi halidir. Bu sorunu ele alırken Gramsci esas olarak iki kavram kullanır. Kabul görme ve şiddet uygulama. Burjuvazi işçi sınıfından ve diğer sınıflardan bir lider ve yönetici olarak kabul görür. Yani işçi sınıfı kendi içinde bulunduğu koşulları doğal, değişmez, tek mümkün koşullar olarak görür. Burjuva sınıfı açısından sömürülmekte olduğunu kavrayamaz, bu sınıfla devlet arasındaki ilişkiyi devletle de kendi sorunları arasındaki ilişkiyi kavrayamaz.

Burada okuyucuya şöyle bir açıklama yapmak gerekiyor: "İşçi sınıfı.....Kavrayamaz" dediğimizde sınıfı bir özne olarak mütalaa etmiyor, esas olarak sınıfı oluşturan bireyleri göz önünde bulunduruyoruz. Konumuza dönersek bu kabul görme ilişkisinde açıktır ki ideolojik bir boyut vardır. Lucas'ın tabiri ile işçi sınıfı açısından bir 'Yanlış-bilinç' söz konusudur. Bu koşullarda 'barışçıl' denebilecek nispeten istikrarlı bir burjuva iktidarı söz konusudur. Parlamento ve genel seçimlerin yanı sıra sendikalar işçi sınıfının günlük çıkarlarını savunur, çeşitli işçi partileri bu çıkarları parlamentoda temsil ederler. Böyle bir durumda burjuva sınıfının iktidarına açık bir saldırı söz konusu değildir. Kabul görmenin aksaması halinde ise burjuva sınıfı ordu, polis, mahkemeler vb. yolu ile şiddete başvurur. Burada dikkat çekilmesi gereken nokta kabul ve şiddeti birbirinden kopuk olarak düşünmemek gerektiğidir. Bunların arasındaki ilişki Gramsci'de açık değildir.

Gramsci'nin zaman zaman bu ikisinin yer değiştirerek veya sırası ile hayata geçerek burjuva hegemonyasını sağladıkları şeklinde bir anlayışa sahip olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Hâlbuki en barışçıl ve istikrarlı dönemlerde bile parlamentonun kuvvetler ayrılığını vb, arkasında asker ve polisin yattığını düşünürsek ve en baskıcı devlet biçimlerinde bile şiddetin ideolojik bir kılıfa sarılmaya çalışıldığı göz önüne alınırsa hem kabul görme hem de şiddet in belli bir diyalektik ilişki içinde bir arada bulunduğu anlaşılabilir.

Burjuvazinin proletarya ile olan çelişkisinin uzlaşmaz bir çelişki olduğuna işaret ettikten sonra hemen hatırlanması gereken bir noktada şudur. Proletarya bir sınıf olarak şekillenmeye başladığı andan itibaren burjuvazi ile mücadeleye tutuşur. Bu bağlamda burjuva sınıfının tüm diğer mülk sahibi sınıflara kendi liderliğini kabul ettirebilmesinin arkasındaki en önemli etken, özellikle politik düzeyde, özel mülkiyetin savunulmasıdır. Bu boyut proletarya ile burjuvazi arasındaki ilişkide eksiktir. Bu anlamda kapitalist sömürü ilişkisi temelinde, meta fetişizmi burjuvazinin proletarya üzerindeki egemenliğinin ideolojik boyutunu yegâne temeli olarak gözükür. Fakat açıktır ki ekonomik mücadelenin keskinleşmesi bu temeli fena halde sarsar. Meta fetişizminin yanı sura burjuva sınıfı son derece güçlü ve yönetmeye en uygun sınıf olarak kendini sunmalı ve proletaryayı her zaman mağlubiyete uğratabileceği intibaını uyandırabilmelidir. Burada burjuvazi ile küçükburjuvazi arasındaki ilişki önem kazanır. Tekelci dönem öncesinde, henüz burjuva sınıfı tekelci ve tekel dışı olmak üzere bölünmemiş iken tüm diğer sınıf ve tabakalar arasında en yaygın bir sınıf olarak yer alıyordu. Burjuvazinin bu koşullarda proletarya üzerinde egemenliğini sağlaması, daha sonra tekelci ve tekel dışı olarak bölünüp tekelcilerin burjuvazinin bir azınlığım oluşturduğu dönem-dekine nazaran daha kolay-

dı. Tekelcilerin burjuvazinin içinde de bir azınlığı oluşturduğu çağımızda özel olarak tekelci burjuvazinin genel olarak da tüm kapitalist sınıfın proletarya üzerinde egemenlik koşullarını oluşturması açısından burjuvazi ile küçük-burjuvazi arasındaki ilişki büyük önem kazanır. "Ekonomik olarak güçlü büyük burjuvazi ulusun son derece ufak bir azınlığını teşkil eder. Egemenliğini güçlendirmek için küçük-burjuvazi ile arasında belli bir karşılıklı ilişkiyi garanti altına almalıdır. Büyük burjuvazi bu ilişki dolayımı ile proletarya üzerindeki egemenliğini güvence altına alır." (Troçki: Tek Yol, 1932)

Bu tespitten hareketle burjuva sınıfının ittifakları, İktidar Bloku'nun destekçileri kavramına geçebiliriz, önceki sayfalarda kapitalist ve pre-kapitalist egemen sınıfların nasıl bir iktidar bloku oluşturduklarına değindik. Bu İktidar Blok'u ittifak olgusunu da bünyesinde taşımakla birlikte daha süreli ve kalıcı ilişkiler ifade eder ve devlet biçiminin oluşması ile ilişkilidir. İttifak ise her zaman bir İktidar Bloku oluşmasına yol açmaz. Burjuva sınıfı ittifak halinde olduğu her tabaka ile bir İktidar Bloku oluşturamaz. Yukarıda Blok'un oluşmasının maddi koşullarına değinmiştik. Bu maddi koşullar her ittifak için var olmayabilir, örneğin burjuvazi ile proletarya arasındaki sınıf mücadelesinin keskinleşmesi halinde ara tabakalar - mülk sahibi sınıflar- bu mücadelede burjuvazinin yanında yer almaya başlarlar. Bunun tek temeli proletaryanın pratik-ideolojik baskısıdır. Bu ittifak esas olarak politik bir olgudur ve taraflardan birinin her hangi bir taviz vermesini gerekli kılmayabilir.

İttifaka ek olarak iktidar blokunun destek sınıflarından bahsedilebilir. Yeniden üretim koşulları kapitalizme tabii olan fakat ekonomik -politik güçleri iktidar bloku içinde yer almalarına imkân tanımayanı sınıflar -örneğin tekel dışı burjuvazi,

şehir küçük burjuvazisi vb. iktidar blokunu desteklerler. Burjuva sınıfının (diyelim ki tekelci burjuvazinin) yeniden üretim koşulları -özellikle ekonomik kriz dönemlerinde- tekel dışı veya küçük burjuvazinin yeniden üretim koşullarıyla, bunları çözülmeye itecek şekilde çelişmeye başlayınca bu sınıflar İktidar Bloku'ndan desteklerini çekip, bağımsız tavır almaya başlayabilirler. Bu bağımsız tavır giderek politik ifadeler kazanmaya başlarsa yukarda Troçki den aktardığımız ilişki bozulmaya başlar ve neticede proletarya ile tekelci burjuvazi ve genel olarak da proletarya ile burjuvazi arasındaki egemenlik ilişkisini sarsmaya başlar-zayıflatır.

DEVLET SINIFLARI

Burjuva sınıfının egemenlik koşullarının tartışılmasını devlet mekanizması ve bunun sınıf kompozisyonunu ele almadan bitirmemek gerekir.

Burjuvazi sınıf şekillenmesine politik ve ekonomik olarak bölünmüş coğrafi alanlar üzerinde başlar. Bulunduğu coğrafi alanı (devlet zaten feodal devlet olarak çoktan vardır) üzerinde kendi sınıf kontrolünü kurmak ve diğer coğrafi olarak farklı alanlarda sınıf şekillenmesini yaşayan burjuva sınıflarına karşı korumak için devlete ihtiyacı olduğuna değinmiştik (ileriki bölümde buna tekrar döneceğiz). Böylece kendi sınıf çıkarlarını bu coğrafi alan içindeki insanlara (sınıf ve tabakalara) genel/ulusal çıkarlar olarak sunacağından da bahsettik. Burada üzerinde durmak istediğim şey var olan devlete karşı tavrı ve ilişkileri olacak. Bu arada burjuva sınıfının doğrudan devlet aygıtı olmaya, maddi konumu itibari ile uygun bir sınıf olmadığını da hatırlatalım. Böyle bir ortamda burju-

va sınıfı feodal devlete karşı halkın egemenliği ve genel temsil talebi ile ortaya çıkar. Amacı devlet mekanizması içinde kendi sınıf çıkarlarının temsil edilmesi ve savunulmasıdır. Bunun en mükemmel bir şekilde gerçekleşebilmesi için devlet hiyerarşisinin toprak mülkiyeti ve kan bağı gibi ilişkiler temelinde değil sermaye ilişkisinin, sermaye dolaşımının kurallarına göre örgütlenmesi gerekir: Kan bağı ve toprak mülkiyeti esası yerine burjuvazi yeteneklerine bilgisine göre seçilen bir devlet personeli profesyonel politikacı ve bürokrat isteminde bulunur. Doğaldır ki bu özellikler esas olarak burjuva sınıfından ve küçük burjuvaziden gelmekte olan bireylerde bulunurlar. Burjuvazinin istemine rağmen bu hemen gerçekleşmez. Çoğu zaman, başlangıçta, Prusya'da; olduğu gibi, küçük aristokratlar ve Junker'lerden oluşan bir kesim, yeteneği ve bilgisi olduğu için devletin mekanizmasının başına geçer. Fakat bu süreç aynı zamanda Burjuva devletin feodal devletin yerine geçiş sürecidir ve devletin yönetilmesini devralan sınıflar devlet mekanizmasına ve buraya egemen ideolojiye (bürokrasinin geleneğine) damgalarını vururlar. Burjuva sınıfının dışındaki feodal karakterdeki sınıfın elemanlarından oluşan devlet bürokrasisine karşı burjuva sınıfı yeniden bir mücadeleye girişir ve zaman içinde tümü ile burjuva gelenekle yetişmiş personelin bu pre-kapitalist gelenekli personelin yerini alması için mücadele eder. Doğaldır ki bu süreç devletin içindeki feodal kalıntılarında ayıklanması sürecidir.

Başlangıçta devlet yönetiminde görev alan ve esas olarak burjuvaziye hizmet eden pre-kapitalist tabakaların burjuvazi ile çelişkisi hem ideolojik hem de maddidir.

İdeolojik olarak feodal mülkiyet tüccar çelişkisini ve feodalin iş adamına olan nefretini taşırlar. Pratik-maddi olarak ise kayıp olan toprak mülkiyeti ve asaletin yerini devlet arpalıklarına çaba göstermeleri yatar. Bu hem burjuva sınıfının devletin memurlarını satın almasına olanak tanır ama hem de devletin göreceli bağımsızlığını burjuvazi aleyhine güçlendirir. Devlet personeli ile burjuva sınıf çıkarları arasındaki bu nisbi uyumsuzluk burjuva üretim ilişkilerinin gelişmesi ve yeniden üretimi ile çeliştiği için eninde sonunda ortadan kaldırılmalıdır. Bu uyumsuzluk ortadan kaldırılana kadar burjuva iktidarı tam anlamıyla sağlamlaşmış sayılmamalıdır. Burjuva sınıfından orijin itibarıyla farklı olan ve bu devlet mekanizmasını elinde tutanlar bunalımlı anlarda sınıflar üstü davranmaya ve gerçekte olmayan ulusal çıkarları savunmaya kalkabilirler. Unutmayalım ki böyle bir anda küçük burjuvazi de bunların peşine takılabilir ve aniden proletarya karşısında burjuvaziyi yalnız bırakarak devrimci bir duruma yol açabilir.

Bu uyumsuzluk burjuvazi lehine çözüldükten sonra, ister istemez bu pre-kapitaiist bürokrasinin yerini kapitalist bürokrasi alırken, fiiliyatta küçük burjuvazi devletin içine dolar. Yukarıda Troçki'den aktardığımız tespiti hatırlarsak burjuvazinin hegemonyası açısından bu çok önemli bir kazançtır. Gene de unutmayalım ki bu dönüşüm bir anda olmaz, bir süreç içinde olur. Pre-kapitalist (tüccar-burjuva düşmanı) bürokratik ideoloji kolaylıkla yeni gelenlerde yankı bulur. Burjuva devletin kriz dönemlerinde, devlet içindeki küçük burjuvazi böyle bir ideolojik ve geleneksel etki altında ise, bürokraside bir radikalleşme yani burjuva düzenine karşı küçük burjuva

çıkarlarını savunmak üzere bir hareketlenme izlenebilir. Aynı şekilde bir faşistleşme de mümkündür.

Sonuç olarak, devletin yönetiminde/içinde bulunan sınıfın burjuvaziye karşı durumu son derece önemlidir. Bu sınıfın (veya kesimin) burjuvaziye karşı tavır almaya başlaması burjuva yönetimin bunalıma girmesine yol açar. Proletarya açısından önemli olan devlet içindeki sınıf (-lar) ile burjuvazi arasındaki çelişkiyi bilmek, bu ikisini birbirine karıştırmamak, olduğu gibi bu ikisinin tümüyle birbirinden ayrı birbirine düşman, birbirinin iktidarını dıştalayan bir ilişki olmadığını da kavramaktır. Böylece Sosyal Demokrasiye ve Reformizm'e olduğu kadar sol sekter indirgemeciliğe de karşı tedbir alınmış olur.

TEMSİL İLİŞKİSİ

Burjuva sınıfının esas olarak bizzat devlet içinde yer almadığını devlet içinde farklı sınıfların bulunabileceğini, burjuva sınıfının pre-kapitalist sınıflarla bir arada ve çoğu zaman pre-kapitalist egemen sınıfla bir iktidar bloku oluşturarak bulunduğuna dikkati çekmiştik. Tüm bu özellikleri, burjuva sınıfına ve onun her bir fraksiyonuna devlet içinde çıkarlarını savunma ve temsil ettirme sorununu dayatır. Bir başka deyişle, nasıl olmalıdır ki devlet, sınıf mücadelesine, ekonomik ilişkilere vb., burjuva sınıf iktidarının pekiştirilmesi doğrultusunda müdahale etsin. Burada söz konusu olan sadece personel sorunu değil devletin örgütlenme özellikleri ve aynı zamanda da hukuksal çerçevesidir.

Burjuvazi açısından temsil ilişkisi sorunu, ilk önce feodal devlete karşı mücadelesi içinde ortaya çıkar. Bu hukuksal çerçevenin değişmesi, devlet adamlarının seçimi, personelin gelirleri ve devlet gelirleri vb., sorunlar olarak ortaya çıkar. Ve, burjuvazinin feodallere karşı mücadelesinde feodallerin, kişisel—aristokratik çıkarına karşı ulusal çıkan sunmak olarak kendini gösterir. Bu mücadele içinde burjuvazi genel seçimler ve siyasi partiler gibi mekanizmalara esas? alarak kendi içindeki bölünmüşlük nedeniyle ihtiyaç duyar. Bu bağlamda PARLAMENTO ise burjuva sınıfının kendi içindeki çelişkileri çözmenin bir platformu, temsil ilişkisinin hayata geçtiği bir kurum olarak doğar gelişir. Sorunu bu mantıksal ilişki içinde koyunca, parlamentoyu burjuva sınıfının iktidarının yıkmak için kullanmanın boşunalığı ortaya çıkar.

1- Parlamento iktidarın esas yeri değil temsil ilişkisinin yansıdığı bir kurumdur, üstelik az aşağıda değineceğim gibi parlamento burjuva sınıfının tek temsil ilişkisi kurumu da değildir.

2. Devlet bürokrasisi ve şiddet aygıtları parlamento dışındadırlar ve kolaylıkla ilişkilerini bu tür bir temsil ilişkisi ile kesip bir başkasına bağlanabilirler.

3. Parlamento yasa yapar gibi görünürse de, kendisi esas olarak hem burjuva hukuku hem de kapitalist sistemin genel işleyiş yasalarının bir ürünüdür ve bunlarla sınırlanmıştır.

Parlamento söz konusu olduğunda burjuva sınıfı burada partilerin temsilcileri yani kendi sınıf temsilcileri

aracılığı ile yer alır. Partiler söz konusu olduğunda ise, bunlar hem burjuvazinin doğrudan bağlantı halinde bulunduğu ve görüşlerini ilettiği, yönetici yetiştirdiği ve sermaye bağları ile kendine bağladığı kurumlardır. Fakat her halükarda bu partiler sadece burjuva sınıfının oyları ile hükümet olamazlar. Burjuva hegemonyasının hem bir sonucu olarak bir sosyal (oy) tabanları vardır, hem de burjuva hegemonyasının yeniden üretimi ve güçlenmesinin aracıdırlar.

Bütün bunlardan hareketle burjuva partilerinin homojen olduğu yani her burjuva kesimine bir partinin denk düşeceğini beklememek gerekir. Genelde ittifak halindeki kesimler ve sınıflar aynı partide yer alabilirler. Kapitalizmin istikrarlı dönemlerinde parti sayısında bir azlık ve yapılarında da bir süreklilik bulunması farklı kesimlerin bir arada bulunabilmesinin maddi koşullarının bulunmasından kaynaklanmaktadır. Ekonomik istikrarsızlık başlayıp giderek bir krize dönüşürken, bu zemin de sarsılır ve burjuva sınıfının çeşitli kesimlerinin özel çıkarları tek tek öne çıkmaya başlar.

Sonuç olarak;

1-Bir parti içinde hegemonik fraksiyonun temsilcisinin yerini bir başka fraksiyonun temsilcisi aldığında bu parti ile iktidar bloku arasındaki temsil ilişkisi aksar veya giderek kopar.

2-Parti içi fraksiyon çatışması partiyi politika üretmekten men eder veya, berrak tutarlı politikalar üretmesini zorlaştırır ve yine temsil ilişkisi tehlikeye girer.

3- Partiler bölünerek yeni partilerin doğmasına yol açılır.

4- Emekçi sınıfların burjuvazinin dolaysız partilerine verdikleri oy desteği azalmaya başlar bu partiler hegemonya aracı olmaktan çıkmaya başladıkları gibi sarsılan hegemonya ilişkisi altında zayıflamaya ve ufalmaya başlarlar. Böyle bir durumda düzen sınırları içinde kalmak üzere örgütlenmiş emekçi-işçi partilerinin doğmasına yasal olarak izin verilebilir veya bizzat kurulması teşvik edilebilir. Böylece emekçi sınıfların muhalefeti tekrar burjuva yasallığının içine çekilebilir ve burjuva sınıfının hegemonyasının yeniden istikrar bulmasında kullanılabilirler.

Parlamento ve genel seçimlerden ayrıca burjuva sınıfının başka temsil şekilleri de vardır. Bunlardan sıkça rastlananı bizzat devlet mekanizması içinde birçok kademede kurulan dolaysız ilişkiler aracılığı ile yürütülen temsil ilişkileridir. Bu parlamenter sistemin ve siyasi partilerin yanı sıra onlara paralel olarak her zaman var olmakla beraber burjuva sınıfı parlamenter sistem çerçevesi içinde temsil ilişkisini kayıp etmeye başlayınca bu devlet içindeki dolaysız ilişkiler öne çıkmaya başlar. Bunun en göze batan şekli burjuvazinin egemen fraksiyonunun zayıflayan egemenliğini, parlamenter -yasama organına- ilişkin ilişkilerini terk ederek yürütme aygıtındaki ilişkilerine dayanarak sürdürmeye çalışması halinde ortaya çıkan Askeri Diktatörlüklerdir. Böylece tüm askeri bürokratik aygıt temsil ilişkilerinin alanı olur ve burjuva ordusu, bilhassa üst yönetim kademeleri, burjuva sınıfının kollektif partisi olma görevini üstlenir.

Bu kadar çok yönlü çelişkilerin üstelik te bunalımlı bir dönemde ordu içinde yoğunlaştırılması son derece istikrarsız bir temsil ilişkisi yaratır. Askeri diktatörlüklerin geçici biçimler olması büyük ölçüde bu yüzdendir. Fakat bu sonuncu tespiti genelleştirirken çok dikkatli olmak gerekir. Tekelci burjuvazinin hegemonyası söz konusu olduğunda bu kesimin sayıca azlığı, örgütlenme düzeyi ve ekonomik gücü zaman zaman ordu içinde kurumsallaşmış ilişkiler yaratabilir ve öyle bir durumda ordu içi temsil tek mümkün biçim olarak ortaya çıkıp uzun zaman geçerli olabilir. Böyle bir süreç içinde ordunun da yeni yaratılan mekanizmalarla bu duruma kendini adapte etmesi de gerçekleşebilir.

Temsil ilişkisi kavramı devletin görece bağımsızlığı kavramıyla yakından bağlantılıdır. Burjuva sınıfı ne kadar bölünmüş ise temsil ilişkisi o derece karmaşıklaşır ve devletin görece bağımsızlığı artar.

Dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta da temsil ilişkisi burjuvazinin proletaryayı kollamak zorunda olmasından dolayı daha da karmaşıklaşır. Seçimlerden geçmek, oy almak ondan sonra da tekrar seçim döneminde oy isteyecek olan burjuva partileri ister istemez emekçi sınıfların konumunu ve isteklerini göz önüne almak zorundadırlar. İşçi sınıfının mücadelesi yükseldikçe burjuva partileri temsil ilişkisi ile sosyal tabanları arasındaki bağı sürdürmekte zorluk çekmeye başlarlar. Bu sürecin sonu partinin temsil ilişkisini veya sosyal tabanını kayıp etmesidir. Ne var ki, sosyal tabanın kayıp eden bir burjuva partisinin temsil ilişkisini daha fazla sürdürmesi beklenmemelidir. Sosyal tabanını kaybeden parti seçim-

lerden başarıyla geçemeyeceğinden, yönetim aygıtı olarak işlevini yitirir.

Buna bağlı olarak ele alınması gereken bir diğer nokta da genel seçimler, siyasi partiler, parlamento burjuvazinin doğasından kaynaklanmaz, feodallere karşı mücadelesinde (eski rejime karşı) ulus tavrı geliştirmeye çalışırken proletaryanın baskısıyla, bu sınıfı hegemonya altına almanın bir yolu olarak gelişir.

Kapitalist devleti SF düzeyinde tartıştık. Şimdi biraz daha somuta inelim. Kapitalist devleti birçok SF'nun bir arada bulunduğu ve üstelik birbirleriyle çeşitli ilişkiler içinde birbütün veya bir başka deyişle bir "sistem" oluşturdukları bir ortamda tartışmaya çalışalım. Bu düzeyde kapitalist devlet, bir devletlerarası ilişkilere ve bunun arka planını oluşturan SF'lar (bundan sonra basitleştirerek ulus diye bahsedeceğiz, ama bir başka açıdan dünya ekonomisi-sistemi de bir sosyal formasyon olarak düşünülebilir) arası işbölümü ve özgün tarihsel "sistem dinamikleri" ne bağlı olarak tartışılmaya çalışılacaktır. Cevap aranacak soru şu olacaktır: Kapitalist devlet bu "sistem" içinde hangi işlevleri yerine getirir ve hangi "dış" etkilere açıktır?

KAPİTALİST DÜNYA EKONOMİSİ VE SİSTEMİ

Kapitalist liretim ilişkilerinin işgücünün meta olduğu özel bir meta üretimi aşamasına denk düştüğünü birçok defa belirttik. Bundan çıkarılması gereken iki sonuç var. Birincisi kapitalizmin yaygınlaşmış meta üretimi zemini

üzerinde doğup geliştiği, ikincisi ticaretin ve meta üretiminin hiçbir şekilde kapitalizmle eş tutulamayacağı.

Kapitalizm gelişirken, gerçekten de, ülkeleraşırı, bölgesel bir pazar zemini üzerinde gelişti. Akdeniz etrafında oluşmuş ticaret ilişkileri ve giderek yaygınlaşan sömürgecilik ve talan bu yaygınlaşmış meta ilişkilerinin, yani o zamanki dünya pazarının somut tarihsel ifadeleri idi. Bir ikinci özellik kapitalizmin zaten var olan (merkezileşmiş-feodal) devletlerarası ilişkiler ortamında doğmuş olması. Sömürgeleri kontrolleri altında tutmak için kıyasıya bir mücadele içinde olan bu devletler, kapitalist sınıfın kendi çıkarları doğrultusunda önce etkilemeye çalışacağı, sonra da kendi çıkarlarını, feodallere ve kısmen de tüccarlarla mali aristokrasiye karşı korurken dönüştüreceği yapılardı. Nihayet, devletlerarası ilişkiler politik ilişkilerdi, yani egemenlik ve bağımlılık ilişkileri idi. Dolayısıyla devletlerarası hiyerarşi, kapitalizmin gelişmeye başlaması sırasındaki dünyanın bir başka özelliği idi.

Sanayileşmenin başlaması giderek kapitalist üretim tarzının bu bölgelerarası dolaşım ilişkileri içinde çeşitli SF'larda egemen olmaya başlamasını getirdi. Kapitalist üretimin giderek metaların üretimini ve dolaşımını belirlemeye başlaması ile bu bölgesel-ülkeleraşırı pazarın pre-kapitalist niteliği kayboluyor ve bir kapitalist dünya pazarı doğuyordu. Bu arada şuna işaret edelim ki 'dünya pazarı' kavramı esas olarak coğrafi değildir. Yani tüm dünyayı kapsamayabilir, kavramdan amaç ülkeleraşırı bir sistemin varlığını işaret etmektir.

Bir önceki bölümde çok kısaca da olsa kâr oranları düşme eğiliminden ve bunun karşıt eğilimlerinden bah-

setmiştik. Dış ticaret ve sermaye ihracı işte bu karşıt eğilimlerden ikisi ve esas olarak sermayenin iç çelişkilerinin dışsallaştırılması, diğer üretim tarzları üzerine veya başka ülkelerdeki sermayelere yansıtılması anlamına geliyor. Bunun altında yatan dinamiği ise, basitleştirme tehlikesini göze alarak, şöyle özetlemek mümkün: Bir ulusal sermayenin birikmeye devam edebilmesi için, faaliyet gösterdiği pazarda belli bir miktarda artı-değerin dolaşmakta olması gerekir. Hâlbuki sermaye birikimi süreci sermayenin iç çelişkilerinin bir ürünü olarak giderek daha az artı-değer üretme, yani sermayenin kendi tabanının daralması eğilimini taşır. Böylece bir ülkedeki bir kapitalist ürettirdiği artı-değeri değerlendirmek için gerekli artı-değeri iç pazarda bulmakta giderek zorluk çeker. Bu zorluğun üstesinden gelmek için ise, dış ticarete ve sermaye ihracına başvurur. Marksın dediği gibi, bir yerde üretilen artı-değer gerçekleşebilmek için bir başka yerde üretilen artı-değerle karşılaşmak ve değişime girmek zorundadır. İşte tam da bu yüzden ülke temelinde sürmekte olan sınıf mücadelesinin bir ifadesi olan kâr oranları düşme eğilimi ve karşıt eğilimleri diyalektiği sermayenin uluslararasılaşması hareketini yaratır. Burada şunun altını önemle çizelim: Sermayenin uluslararasılaşması süreci, ülke bazında sürmekte olan sınıf mücadelesinin ürünüdür. Bu önermeyi aklımızda tutalım, devletin dünya ekonomisi içindeki yerini anlamamıza büyük ölçüde yardım edecektir.

Kapitalizmin eşitsizce ve değişik yerlerde farklı özellikler kazanarak gelişmesi sermayelerin uluslararasılaşması temelinde bir uluslararası işbölümü yaratır. Kapitalizm gelişirken birbirine paralel iki süreç izlemek

mümkün. Bir taraftan sanayileşmeye paralel olarak çeşitli ulusal kapitalizmler giderek daha çok birbirine benzerken, buna paralel olarak bir işbölümü ve de hiyerarşi gelişir. Bunun devletlerarası ilişkilere yansıması pre-kapitaiist dünya pazarı sistemi temelindeki hiyerarşilerin yerini giderek kapitalist dünya pazarı/sistemi temelindeki hiyerarşilere bırakması oldu.

Bu doğrultuda daha fazla ilerlemeden biraz başa dönüp kapitalist devletin uluslararası ilişkiler temelinde gelişen bazı işlevlerine bakalım.

Daha önce kapitalist devletin sınıf mücadelesini bir ülke sınırları içerisinde bölgeselleştirmesinden bahsettik. Ayrıca pre-kapitailist pazarın bir kesiminde gelişen burjuvazinin, pazarın bu parçasını pazarın diğer parçalarında gelişen burjuvazilere karşı korumaya çalışacağını ve devleti bu yönde kullanacağına işaret ettik. Bunlara ek olarak şimdi de sermayenin uluslararasılaşmasında ulusal devletin, ulusal sermayenin bu yöndeki dinamiklerine destek olacağı ve bu dinamiklerin yolunu açarken bu bağlamda diğer burjuva devletlerle ilişkilere geçeceği ve diplomasiden savaşa kadar çeşitli yöntemlere başvuracağına işaret etmek gerekir. Bu süreçte devlet kendisine temellik eden sermayenin yeniden üretim ve gelişme koşullarını dünya pazarında egemen kılmaya çalışacaktır. Bu ise, devletlerarası ilişkiler temelinde bir hiyerarşik dizilmeye ve içlerinden birinin hegemonyacı pozisyona yükselmesine yol açar.

Kapitalizmin uluslararası-dünya sistemi olması, onun sistem olarak istikrarının sağlanması sorununu da getirir. İşte devletlerarası hiyerarşik dizilmede ekonomik,

teknik ve askeri üstünlük temelinde bir devlet sistemin istikrarını sağlamada liderliğini diğer devletlere de kabul ettirdiğinde, hegemonik bir pozisyona yükselmiş olur.

Diğer taraftan sermayenin uluslararasılaşması, onun yeniden üretimi sürecini de uluslararasılaştıracaktır. Böylece kapitalizmin bir üretim tarzı olarak yeniden üretimi uluslararasılaşmış olur. Bu özellik tüm ulusal, uluslararası sermayelerin yeniden üretimini şu veya bu tahlilde (yani ya dolaysız ya da son tahlilde) belirler. Kapitalizmin günümüzdeki özelliklerini, işçi sınıfının iktidar sorununa bağlı olarak ele alırken bu özelliği gözden kaçırmamak gerekir. Bu konuya bir başka yazıda dönmek üzere yukarıdaki tespitin bir mantıki—teorik sonucuna işaret edelim. Bugün, yani kapitalizmin bir dünya sistemi olmasından bu yana tek tek ülkelerde kapitalizmin bağımsız (yani dünya pazarından bağımsız) gelişme koşulları ortadan kalkmıştır. Bu ise, doğrudan doğruya, bir tek ülkede sosyalizmin gelişme koşullarının olmadığını söylemektir. Mademki, kapitalizm bir dünya sistemidir, yerine geçecek sistem de bir dünya sistemi olacaktır.

DÜNYA EKONOMİSİ İLE BÜTÜNLEŞME VE ULUSAL DEVLET

Kapitalist dünya pazarının-sisteminin gelişmesine değinirken, bunun arkasında sermayenin uluslararasılaşmasının yattığına işaret etmiştim. Ancak, dikkat edilmesi gereken bu süreci tek yönlü, sermayenin merkezden çevreye doğru her türlü gelişmeyi belirleyerek ilerlediği bir süreç olarak anlamanın yanlış olacağıdır. Lenin'in de işaret ettiği gibi, kapitalizm tüm pre-kapitalist

yapıları eninde sonunda kapitalistleşmeye zorlayacak ve kendine benzetecektir. Ama, her kapitalist üretim ilişkisi de kendi iç dinamiklerinin özgül yanlarının etkisiyle farklı biçimlerde ve farklı hızlarla kapitalizme ilerleyecektir. Dolayısıyla, dünya pazarının şekillenmesinde ve sermayenin uluslararasılaşması sürecinde "ulusal" dinamiklerin de büyük önemi vardır.

Her sosyal formasyon kapitalist dünya pazarıyla uluslararasılaşmış sermayenin uluslararasılaşma biçimleriyle uygunluk halinde olmak üzere bir ticari, mali ve sınai bütünleşme içine girer. Bu ilişkilere ifadede kolaylık sağlaması için dünya pazarı ile bütünleşmenin ekonomik biçimleri demek istiyoruz. Bu ekonomik biçimlerin yanı sıra politik ideolojik biçimlerin de söz konusu olduğunu unutmamak gerekir.

Uluslararası sermaye ile ulusal sermaye arasındaki ilişki bu bütünleşme biçimlerinin dolayanından geçer. İşte bu ilişkiler alanında kapitalist devlete önemli bir işlev düşer: "Ülke ekonomisinin" dünya pazarı ve sistemiyle ilişkilerini hem ülkenin uluslararası işbölümündeki yerine uygun olarak hem de ülke içindeki sermaye birikimi sürecinin ihtiyaçları doğrultusunda yeniden üretimi için gerekli hukuksal ve politik kurumlaşmasının düzenlenmesi ve yaratılması. Dolayısıyla devletin bu bağlamdaki rolü, büyük ölçüde var olan bütünleşme biçimlerinin özelliklerine göre belirlenecektir. Çeşitli sermayeler (yerli veya uluslararası, tekelci veya tekel dışı) arasındaki çelişkilerin bu bütünleşme biçimlerinde de yansıyacaklarını burada hatırlatmakta fayda var.

Kapitalizm zaman zaman dünyasal—sistemik (veya yapısal) krizlere giriyor. Bu krizler sırasında uluslararası işbölümü değişmeye zorlanıyor. Buradan anlaşılır ki, tek tek ülkelerin dünya pazarı ile bütünleşme biçimleri böyle bir kriz sırasında istikrarsızlık kazanacak, giderek işlemez hale gelecektir. Kriz yönetimi açısından demek ki devletin bir diğer işlevi de bu bütünleşme ilişkilerinin düzenlenmesidir. Hatta devlet dış ticaret rejimi, sermaye hareketleri, diplomasi ve savaş gibi araçlara başvurarak bu ilişkileri yeniden örgütlemeye çalışmak zorunda kalabilir.

ULUSAL DEVLET VE ULUSLARARASI SERMAYE

1960'lardan itibaren hızla gelişen çok uluslu şirketlerin (ÇUŞ) gelişme sebepleri ve bunların yaratacağı çeşitli etkiler tartışılırken, bu tartışmanın bir yan ürünü olarak ÇUŞ'un ulusal devletler üzerindeki etkileri de araştırılmaya başlandı. Aralarında E. Mandel'in de olduğu bir grup Marksist, devlet - ÇUŞ ilişkisini incelerken, belirleyiciliğin ÇUŞ'dan yana geliştiğini savunma eğilimi geliştiriyorlardı. Bu tartışmalara en önemli uyarı, Poulantzas tarafından yapıldı. Poulantzas'a göre devlet sınıf mücadelesinin ürünüydü. Dolayısıyla ulusal devlet söz konusu olduğunda, bunun belirlenmesinin ulusal sınıf mücadelesi olduğunu kabul etmek gerekirdi. Bence Poulantzas bu müdahalesinde son derece haklıydı. Şimdi bunun nedenleri üzerinde buraya kadar anlattıklarımız çerçevesinde ele alalım.

Önce, ÇUŞ ile ilgili tartışmayı kısaca kendi tartışmamızdan ayırıp bizimle ilişkisini yakalamaya çalışalım:

ÇUŞ, sermayenin bir örgütlenme biçimidir. Sermayenin uluslararasılaşmasının özel bir aşamasında üretken sermayenin devrelerinin uluslararasılaşması aşamasında ortaya çıkan bir örgütlenme biçimidir. ÇUŞ'un hareketleri ve politikaları kâr oranlarının düşme yasası ve onun karşıt eğilimleri dinamiğince belirlenir. Bunun ise, sınıf mücadelesinin bir ifadesi olduğunu söylemiştim. Sınıf mücadelesinin de hâlâ esas olarak ülke sınırları iie çevrili bir alanda sürdüğünü hatırlatalım.

Şimdi dönelim kapitalist devlete, önceki bölümlerde kapitalist devletin bir sermaye ilişkisi olduğunu işaret ettik. Devletin sermaye birikimi sürecinin ve sermayenin yeniden üretimi sürecinin bir biçimi olduğunu anlatmaya çalıştır.

Devletin ulusal sınırlar veya bir başka deyişle, SF düzeyindeki işlevinin sermayenin yeniden üretim ilişkileri ve çelişkilerinden kaynaklandığını tespit ettik. Sermaye birikimi süreci ise, dedik, esas olarak sınıf mücadelesi sürecidir.

Daha sonra SF düzeyindeki sermaye birikim sürecinin, uluslararası sermaye birikim sürecinin bir parçası olduğunun altını çizdik. Ve devletin, SF'un dünya ekonomisi ile bütünleşme biçimleri karşısındaki durumunu tartıştık.

Şimdi, devletin SF'un içindeki sosyal sermayenin genel çıkarlarını temsil ettiğinden yola çıkarsak, devletin uluslararası sermaye ve ÇUŞ karşısındaki durumunun da bu temelde belirlendiğini anlayabiliriz. Ulusal sermaye birikimi ve yeniden üretimi, uluslararası sermayeye

ve ÇUŞ'un faaliyetlerine bağlandığı oranda devletin de bunların etkilerine açılacağı açıktır. Ancak, ister yerli ister uluslararası olsun, sermaye işçi sınıfı ile esas olarak ulusal temelde karşılaşır. Ve, ulusal devletin bu bağlamdaki rolü birincildir.

Denebilir ki, iktidar bloku içinde ÇUŞ ile bağlaşık bir burjuva sınıfı vardır. Dolayısıyla bu şirketler, yani uluslararası burjuva sınıfının bir kesimi de bu blokta yer almaktadır. Birincisi, uluslararası bir burjuva sınıfından bahsetmek beraberinde önemli sorunları da getirmektedir. Tarihsel ve kültürel farklılaşmaların yanı sıra sermayeler arası ve ulusal sermayeler arası çelişkilerin önemini ikinci plana atarak gerçekçi olmayan bir tablo sunma tehlikesi böyle bir çözümlemede kuvvetle muhtemeldir. Ayrıca ulusal sermayeler arası çatışmaların bu kadar keskinleştiği günümüzde, böyle bir iddiayı en azından şüphe ile karşılamak için gerektiğinden çok fazla malzeme vardır. İkincisi, işçi sınıfı-devlet-ekonomik yapı ilişkisi bağlamında belirleme etkisinin uluslararası şirketler düzeyine konması, hem emperyalizm olgusunun abartılmasını hem de böyle bir abartmanın dolaysız bir sonucu olarak, yerli burjuvazi ve 'anti-emperyalist' mülk sahibi sınıfların işçi sınıfı ile ittifak potansiyellerinin abartılmasına yol açacaktır.

SONUÇ YERİNE

İşçi sınıfı açısından edinilmesi gereken en önemli bilgi, "devletin, kapitalist sınıfın bir baskı aracı olduğudur." (Tüm anlattıklarımız bağlamında araççı bir anlayışa hepten karşı olmamıza rağmen) Bugün propaganda söz

konusu olduğunda, değneğin bükülmesi gereken yön ve anlatılması gereken, esas olarak devletin bu özelliğidir. Diğer taraftan bu "araç" çok özel bir araçtır: O, sermaye ilişkisine tabi olarak örgütlenmiştir. Yapısı onu sadece sermaye çıkarlarına hizmet etmek durumunda bırakır. Ama, zaman zaman devlet sınıf mücadelesinin bir alanı olur ve bu söz konusu yapısı istikrarsızlık kazanır. Ama her halükârda bu yapının en istikrarsız kılınmış ve felce uğratılmış halinde bile özel mülkiyeti ortadan kaldırmak yolunda kullanılabilme potansiyelleri son derece sınırlıdır. Bu kapitalist devlet yıkılmalı ve proletarya kapitalist üretim tarzının merkezi ilişkisinden farklı bir ilişki etrafında kendini devlet olarak örgütlemelidir.

KAYNAKÇA

ÜRETİM TARZI - SOSYAL FORMASYON

★ Rey P.P. (1973), Les Alliances de Classes, Maspero, Paris.

★ Althusser L. and Balibar E. (1977), Reading 'Capital', NLB.London.

★ Foster, Carter A. (1978), The Modes of Production Controversy' NLR.

★ Wolpe (ed) (1980), The Articulations of Modes of Productions

DEVLET VE SINIF MÜCADELESİ

★ Gramsci, A. (1971) Prison Notebooks LW, London.

★ Poulantzas, N. (1973) Political Pouıer and Social Classes NLB London.
★ Holloway, J. and Picciotto, S. (1978) State and Capital London.
★ Wright, E.O. (1979) Class Crisis and State Verso, London.
★ Therborn, G. (1980) What Does the Ruling Class Do When İt Rules Verso, London.
★ Trotsky, Leon. (1971) The Struggle Against Fascism in Germany Pathfinder, New York.

DÜNYA EKONOMİSİ VE SİSTEMİ

★ Palloix, C. (1973) L'economie Mondiale Capitaliste et Les Firmes Multinationales, Paris.
★ Wallerstein, I. (1974) The Modern World System New York
★ Radice, H. (ed) (1975) International Firms and Modern Imperialism Penguin, London.
★ Brenner, R. (1977) 'The Origins of Capitalist Development a critique of Neo Smithian Marxism', NLR, London.
★ Frank A G (1978) Dependent Accumulation and 13nderdevelopment NLR, London.
★ Amin, Arrighi, Frank, Wallerstein (ed) (1982) Dynamics of Global Crisis London.

KAPİTALİZMİN KRİZİ

★ Fine, B. and Harris j. (1979) Rereading 'Capital' London.
★ Mattick, P. (1981) Economic Crisis and Crisis Theory London.

PROGRAM. NAZİ PARTİSİ PROGRAMI.

Yazarı: Yük. Müh. Gottfried Feder
Çev: Yük. Müh.Cengiz Koçal
MİLLİ HAREKET YAYINLARI.
Eskin Basımevi. İstanbul. 1971.

ALMAN NASYONAL SOSYALİST İŞÇİ PARTİSİ PROGRAMI

Birlikler sicilinde N.S.A.İşçi Birliği diye geçen N.S.D.A.P. 25 Şubat 1920 tarihinde Münih'in Hofbräuhaus toplantı salonunda muazzam bir topluluk karşısında programını kamuoyuna açıkladı.

Partimizin değişmez programı, kitabımızın bu bölümünde yer almaktadır ve aşağıdaki gibidir:

N.S.D.A.P. P R O G R A M I

Alman işçi partisinin programı bir zaman programıdır. Programdaki hedeflere ileride ulaşılsa, halkın memnuniyetsizlikleri partinin devamını tehlikeye düşürse dahi, yeni hedeflerin açıklanması için, parti ileri gelenleri programda bir değişiklik yapılmasına kat'i surette taraftar değillerdir.

1) Biz ısrarla, milletler kendi mukadderatlarını kendileri tayin ederler prensibine uygun olarak bütün Almanların birleşmelerini ve Büyük Almanya'yı kurmalarını istiyoruz.

2) Biz ısrarla Wersailles ve St. Germain andlaşmalarının kaldırılmasını ve Alman milletinin diğer milletlerle aynı haklara sahip olmalarını istiyoruz.

3) Biz ısrarla halkımızın yiyecek ihtiyacını karşılamak ve fazla halkımızın yerleşmesini sağlamak için memleket ve toprak (koloni) istiyoruz.

4) Ancak "Halk Yoldaşı" olanlar vatandaş olabilir. Halk yoldaşı mezhep nazarı dikkate alınmaksızın, yalnız Alman kanını taşıyanlar olabilir. Bunun için Yahudiler halk yoldaşı değillerdir.

5) Vatandaş olmayanlar Almanya'da misafir olarak yaşayabilirler. Ancak bu, yabancılara mahsus kanun çerçevesi içinde olabilir.

6) Devlet idaresi ve kanunları üzerine yalnız Alman vatandaşları söz sahibidir. Bunun için nerede olursa olsun (İmparatorluk, eyalet veya belediyeler) bütün memuriyetlerin Alman vatandaşları tarafından deruhte edilmesini ısrarla istiyoruz.

7) Devletten ilk vazifesi olarak vatandaşlara yaşama ve iş imkânları temin etmelerini ısrarla istiyoruz. Eğer devlet tüm milletine bu imkânları veremez durumda ise, ilk iş olarak yabancı milletten olanları (Alman olmayanları) imparatorluk sınırları dışına atmalıdır.

8) Bundan böyle Alman olmayanların Almanya'da yerleşmelerine izin verilmemelidir. Ayrıca biz ısrarla, 2 Ağustos 1914 tarihinden sonra Almanya'da yerleşmiş bütün Alman olmayanların sınır dışı edilmelerini istiyoruz.

9) Bütün vatandaşlar eşit hak ve salahiyetlere sahip olmalıdırlar.

10) Her vatandaşın birinci vazifesi kendisini ilmen ve fizikman geliştirmek olmalıdır. Kişilerin meşguliyetleri toplumun menfaatlerine aykırı olmamalı. Fakat umumî ölçüler içinde ve herkesin istifadesine yarar şekilde olmalıdır.

Bunun için ısrarla istiyoruz ki:

11) Emeksiz ve karşılıksız elde edilen gelirler tamamen ortadan kalksın.

12) Bütün harplerin milletlerin can ve mallarının yok olmalarına sebep olduğunu düşünürsek, harpler vasıtası ile şahsi zenginlikler kazanmış olanlar halk nazarında hırsız ve katil olarak görülmektedir. Bundan dolayı biz ısrarla harp zenginlerinin bu şekildeki kazançlarına el konulmasını istiyoruz.

13) Biz ısrarla bütün tröst işletmelerin devletleşmesini istiyoruz.

14) Biz ısrarla Büyük işletmelerde kâra iştiraki istiyoruz.

15) Biz ısrarla büyük çapta bir yaşlılara bakım müessesesinin kurulmasını istiyoruz.

16) Biz ısrarla sıhhatli bir orta tabakanın teşekkül ettirilmesini ve muhafaza edilmesini istiyoruz. Acele olarak büyük eşya pazarlarının kurulmalarını ve küçük esnaflara ucuz fiyatla kiralanmasını ve bu arada da küçük zanaatkârlara, imparatorluğa, eyaletlere ve belediyelere mallarının satışlarında azami kolaylıkların gösterilmesini istiyoruz.

17) Biz ısrarla millî ihtiyaçlarımıza uygun bir toprak reformu, umumî hizmetler için lüzumlu toprakların karşılıksız alınmasını temin edecek bir kanunun çıkarılmasını istiyoruz. Bu arada toprak faizciliğinin ve spekülasyonunun kaldırılmasını istiyoruz.

18) Biz ısrarla yaptıkları iş toplumun menfaatlerine aykırı olan kişilerle köklü bir mücadele yapılmasını istiyoruz. Irk ve mezhep gözetmeksizin alçak vatan hainleri ve tefeciler ölüm cezasına çarptırılmalıdırlar.

19) Biz ısrarla materyalist dünya düzenine yardım eden Roma hukuku yerine bir Alman genel hukuku istiyoruz.

20) Kabiliyetli ve çalışkan Almanların daha yüksek bir eğitimini ve dolayısı ile daha üst kademelerde vazifelendirilmesini temin etmek için devlet esaslı bir halk eğitim müessesesinin teminini bir vazife bilmelidir. Bütün eğitim müesseselerinde öğrenim programları hayatın pratik taraflarına cevap verecek şekilde düzenlenmelidir. Devlet düşüncesinin kavranması okulda (Yurtbilgisi dersi) daha henüz idrakin başlaması ile birlikte temin edilmelidir. Biz şiddetle, durumu ve mesleği

ne olursa olsun fakir anne ve babanın kabiliyetli çocuklarının devlet tarafından eğitilmesini istiyoruz.

21) Devlet, halkın sıhhatli bir şekilde gelişmesini teminle mükelleftir. Bu da anne ve çocukların korunması ile, küçük çocukların çalıştırılmasının yasaklanması ile, fizikî gelişmeyi temin için kanunla tespit edilmiş jimnastik ve spor yapma mecburiyeti ve gençlerin fizikî gelişmesi gayesi ile kurulmuş kulüpleri bütün imkânlarla desteklemekle mümkündür.

22) Biz ısrarla ücretli asker müessesesinin kaldırılıp, yerine yeni bir halk ordusunun kurulmasını istiyoruz.

23) Biz ısrarla maksatlı politik yalanlarla ve onların devam ve fazlalaşması için gayret eden basınla kanunî mücadele açılmasını istiyoruz. Hakiki bir Alman basını için aşağıdaki şeylerin yapılmasını istiyoruz:

A) Bütün Almanca yayın yapan gazetelerin yazar ve kadroları Alman milletinden olmalıdır.

B) Alman olmayan gazetelerin yayını devletin özel izni ile olmalıdır ve Almanca olarak basılmalarına izin veril**meme**lidir.

C) Alman gazetelerine Alman olmayanların para ile ortak olmaları veya onları tesir altında bırakmaları kanunla yasaklanmalı, böyle teşebbüse geçildiğinde de ceza olarak o gazete kapatılmalı ve o Alman olmayan şahıs da sınır dışı edilmelidir.

Toplumun menfaatlerine dokunan gazeteler yasaklanmalıdır. Halkımızın yaşayışına parçalayıcı tesirler yapacak sanat ve edebiyat çalışmalarına veya toplantılara karşı sert kanunî mücadele yapılmasını istiyoruz.

24) Alman ırkının moral ve geleneklerine tehlike teşkil etmeyen bütün dinlere devlet içinde hürriyetlerinin verilmesini katiyetle istiyoruz.

Partimiz, pozitif Hristiyanlığı hiçbir mezhep farkı gözetmeksizin kabul etmektedir. Parti, içimizdeki ve dışımızdaki materyalist Yahudi ruhuna karşı savaşmaktadır ve halkımızın devamlı bir sıhhate kavuşmasına esas olacak prensibin de "şahsî menfaatten evvel, toplumun menfaati" fikri olduğundan emindir.

25) Her şeyin tam olabilmesini temin edebilmek için imparatorluk içinde çok kuvvetli merkezî bir gücün temin edilmesi gereklidir.

Genel olarak bütün imparatorluktan ve onun organlarından tam otoriter bir politik merkez parlamentosu fikrî ana gayemizdir. Eyalet devletlerinde imparatorluk tarafından çıkarılan iskelet kanunları (Tafsilât ve teferruatı kazaî ve ilmî içtihada bırakan kanun şekli) tatbik edecek meslek odalarının kurulması şarttır.

Parti ileri gelenleri, icap ederse hayatlarının pahasına da olsa bu yazılı maddeleri harfiyen tatbik edeceklerine dair yemin etmişlerdir.

Münih, 24 Şubat 1920

22 Mayıs 1926 parti genel kurul toplantısında bu programın "değiştirilemez" olduğuna dair tam bir karara varılmıştır. Ama bu demek değildir ki, her kelime olduğu gibi muhafaza edilecek ve programda ilâveler ve açıklamalar yapılmayacak.

Yalnız bütün açıklığı ile ortaya konmuştur ki; Programın ana fikir ve anahtarında kat'i surette bir değişiklik söz konusu olmayacaktır.

Bazı faydalar görülerek dönüşler olmayacaktır. Aynı zamanda, bugünkü Devlet, cemiyet ve iktisat düzeninde kötü tesir bırakacak bazı önemli program maddelerinden dolayı saklambaç oyunu oynamaya da lüzum yoktur. Ayrıca inançta da en ufak bir sallantı kabul edilmemelidir.

Bu programın iki ana direği olarak Adolf HİTLER'in gösterdiği ve üzerinde çok durduğu prensipler şunlardır:

Şahsi menfaatlerden önce toplumun menfaati. Bu programımızın esas inancıdır.

Faiz köleliğinin yok edilmesi Nasyonal Sosyalizmin kalbinin parçasıdır.

Bu iki prensipte gayelere ulaşmış olmak, hakiki devlet içinde yükselen ve dünya çapında bir cemiyet düzeninin zafere ulaşması demektir. Hâlbuki bugün cemiyetin bünyesindeki geçerli ferdiyetçilik (bireycilik) anlayışının öldürücü tesirleri iktisadın, halkın ve devletin yok olmasına sebep olmuştur. Ve çalışan zümrelere baskı yapan bugünkü hüviyetini kaybetmiş devlet, banka ve borsa vurgunculârının hırsızlık hâkimiyetinin kanatları altında, saygısızca hususi zenginleşmenin, adi politik sahtekârlığın ve harisliğin serbestçe at koşturduğu bir meydan yeri halinė gelmiştir.

Bu düzende artık ne yakınına ve milletine hürmet, ne de yüksek gelenek bağları kalmıştır.

Kuvvetlerin en kaba ve âdisi olan para kuvveti, tesirini öldürücü ve parçalayıcı bir şekilde; devlet, halk, cemiyet, kültür, gelenek, tiyatro, edebiyat ve geleneksel ulviyetler üzerinde tam manası ile göstermektedir.

Bu muazzam savaşta pek tabii en ufak bir sallantı, değiştirme ve geri dönüş olmamalıdır. Burada ya zafer veya yok olma vardır.

"Nasyonal ve Sosyal Temeller Üzerine Kurulu Bir Alman Devleti" isimli kitabımda da yazdığım gibi ana fikirlere sadık kalmak şartı ile, biraz değişik tarzda ifade hiçbir zaman ana fikirlerde değişiklik manasına gelmemelidir. Bilakis çeşitli, fakat birbirine bağlı politik, iktisadi, mali ve kültürel politik yaşama ortamları içinde çeşitli, fakat birbirine bağlı noktaların ifadesi ve düzenlenmesi manasındadır.

Eğer benim bu ifadelerim bir değişiklik veya 25 maddeye aykırı manasına gelmiş olsa idi, Hitler hiç bir zaman kitabımın kısa önsözünde "Hareketimizin değişmez ve kutlu kaide kitabı" olarak vasıflandırmazdı. Her kim bu iki fikirden herhangi birini veya ikisini birden tercih etmiş olursa, hiç bir zaman tezata düşmüş olmaz.

İstikbalde programımızla ilgili arzularımızın yeknesaklığını temin ve hareketimizi onu sarsacak tehlikeli olaylardan korumak için Adolf HİTLER 14 Şubat 1926'da Bamberg'e çağırılan tüm eyalet parti reisliği ile beraber, valilik vazifesini de yapan âmirlerin bulunduğu imparatorluk konferansında, programla ilgili bütün sorular için son müracaat merciinin ve yetkilinin Gottfried Feder olduğunu beyan etmişti. Çünkü her an yetkili veya yetkisiz tenkitçiler, zor beğenen kişiler ve her şeyi daha iyi bildiğini zanneden bazı şahıslar yukarıda yazdığımız tehlikeleri doğuracak, programı düzeltme tekliflerinde bulunuyorlardı.

VERBA VOLANT, SCRİPTA MANENT !
(Söz uçar, yazı kalır!)

Cumhuriyet

Kemalist Türkiye'den Faşist İtalya'ya Selâm

Başvekil bu sabah şehrimiz-den geçerek İtalya'ya gidiyor!

Orta tahsil görenler zabit olamıyacak!

Balkan ticaret odası

Başlı başına bir tarih...

huriyet

Paktın takviye ettiği dostluk

Millî Şefimizle Führer arasındasamimîtebrikler

«Bugün iki memleketimiz ve milletlerimiz karşılıklı bir itimad devresine, daima orada kalmak kat'i azmile giriyorlar»

1936 Berlin Olimpiatları açılışında Türk takımının Nazi selamı ile resmigeçidi.

Milliyet

M. Hitler'in Milliyet'e beyanatı

Alman Başvekili diyor ki: Türkiyede doğan ve parlıyan yıldız bize takip edilecek yolu gösterdi

M. Hitler Türkiyenin hayretle şayan inkişafından takdirlerle bahsetti

Londra mukteşifleri

Konferans tatil edildikten sonra bir defa daha toplanacak mı?

DİPNOTLAR

[1] Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni, F. Engels. Sol Yayınlan, Ankara 1967, sayfa: 15.

[2] age., sayfa: 235

[3] Devlet ve İhtilâl, V. İ. Lenin, Bilim ve Sosyalizm Ya¬yınları, An-kara 1969, sayfa: 13

[4] Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni, F. Engels, sayfa: 164-5.

[5] age., sayfa: 239.

[6] Devlet, V. İ. Lenin, Aşama Sosyalist Çeviri Dergisi, Ocak 1975, sayı: 1, sayfa: 14.

[7] Proletarya İhtilali ve Dönek Kautsky, V. İ. Lenin, Bilim ve Sosyalizm Yayınları, Ankara 1969, sayfa: 101.

[8] Devlet, V. İ. Lenin, sayfa: 16.

[9] Kapital, Cilt: 1, K. Marx, Sol Yayınları, Ankara 1975, sayfa: 791-792.

[10] Devlet ve İhtilâl, V. İ. Lenin, sayfa: 48.

[11] Felsefenin Sefaleti, K. Marx, Sol Yayınları, Ankara 1966, sayfa: 135.

[12] Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni, F. Engels, sayfa: 240.

[13] Kapital, Cilt 3, K. Marx, Bl. 47, km. 5, par. 6-26.

[14] Collected Works Cilt: 16, Differences in the European La-bour Movement, Lawrence and Wishart London 1967, sayfa: 350.

[15] Proletarya İhtilali ve Dönek Kautsky, V.İ.Lenin, Bilim ve Sosyalizm Yayınları, Ankara 1969, sayfa: 103.

[16] age. sh.15.

[17] age., sh. 15.

[18] Devlet ve İhtilal. V.İ.Lenin, sayfa: 35.

[19] age. sh. 22. .

[20] Marksizmin Bir Karikatürü, V. İ. Lenin, Halkın Yolu Yayınları, Ankara 1976, sayfa: 32.

[21] age. 27.

[22] age., sayfa: 37.

[23] Collected Works, Volume 23, Reply to P. Kievsky (P. Kievsky'e Cevap), V.İ. Lenin, Lawrence and Wishart, London 1976, sayfa : 24-25.

[24] Devlet ve İhtilâl, V.İ. Lenin, Bilim ve Sosyalizm Yayınları, Ankara 1969, Sh. 125.

[25] Devlet ve İhtilâl, V.İ. Lenin, Bilim ve Sosyalizm Yayınları, Ankara 1969, Sh. 130.

[26] age., Sh. 129.

[27] age., sayfa : 124.

[28] age., sayfa : 116.

[29] Bir sınıfın diğer sınıfları bastırmasının bir aracı olarak devlet'in ortaya çıkmasından önce barbar toplumlarda da daha ziyade dış saldırılara karşı toplumun savunulmasına yönelik bir amaçla ortaya çıkmış devletler söz konusu idi. Ama sınıf antagoniz-ması üzerinde yükselmeyen, bu anlamda da bir baskı aracı olarak ele alınamıyacak bu devleti, Lenin, devlet konusunun dışında bırakır.

[30] Devlet, V.İ. Lenin, Aşama Sosyalist Çeviri Dergisi, Ocak 1975, Sayı 1, sayfa 14-15.

[31] Proletarya İhtilâli ve Dönek Kautsky, V.İ.Lenin, Bilim ve Sosyalizm Yayınları, Ankara 1969, sayfa 101

[32] Devlet ve İhtilal, sayfa 16-17.

[33] age., sayfa 15.

34 Komünist Manifesto, K. Marx, F. Engels, Bilim ve Sosyalizm Yayınları, Ankara 1970, sayfa 49.

35 age., sayfa : 55.

36 Devlet ve İhtilâl, sayfa 97.

37 age., sayfa 113-114.

38 age., sayfa 115.

39 Ekim Devrimi Üzerine, V.İ. Lenin, Teori Yayınları, İstanbul 1976, sayfa 44-45.

40 Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni, Sol Yayınları, Ankara 1967, sayfa 239-240.

41 Devlet ve İhtilal, sayfa 114-115.

42 age., sayfa : 62.

43 Üçüncü Enternasyonal Konuşmaları, V.İ. Lenin, Koral Yayınları, İstanbul 1976, sayfa : 96-97.

44 Devlet ve İhtilâl, sayfa : 39.

45 Komünist Manifesto, sayfa : 45.

46 Marksizm Devlet Üzerine, V.İ. Lenin, Öncü Yayınları, İstanbul 1976, sayfa 76.

47 Marksizmin Bir Karükatürü ve Emperyalist Eko-nomizm, V.İ. Lenin, Halkınyolu Yayınları, Ankara 1976, sayfa: 33.

48 Üçüncü Enternasyonal Konuşmaları, V.İ. Lenin, Koral Yayınları, İstanbul 1976, sayfa 19-20-22.

49 Proletarya İhtilâli ve Dönek Kautsky, sayfa: 102.

50 Marksizmin Bir Karikatürü, sayfa: 31.

51 Collected Works, Volume : 23, Reply to P. Kievsky (P. Kievsky'e Cevap), V.İ. Lenin, Lawrence and Wishart, London 1976, sayfa : 26.

52 Collected Works, Volume : 23, Reply to P. Kievsky (P. Kievsky'e Cevap), V.İ. Lenin, Lawrence and Wishart, London 1976, sayfa : 26.

53 Collected Works, Volume : 23, Reply to P. Kievsky (P. Kievsky'e Cevap), V.İ. Lenin, Lawrence and Wishart, London 1976, sayfa : 26.

54 Marksizmin Bir Karükatürü, Sayfa : 37.

55 İki Taktik, V. İ. Lenin, Suda Yayınları, İstanbul 1974, sayfa : 60.

56 age., sayfa : 53.

57 KURTULUŞ Sosyalist Dergi, Sayı: 5, Demokrasi, Sayfa: 15-16.

58 O kadar ki, efendisi için ölesiye çalışmak zorunda olan, adeta bir üretim aracı olarak görülen köleye karşı, insandan sayılan ama toprağının sa-

hibi için angarya çalışmak zorunda olan serfe karşı proleter o denli "özgürdür" –ki, isterse emeğini satmayarak acından ölebilir- hiç şüphesiz proleterin bu özgürlüğü zorla çalıştırılan serfle ve köleyle kıyaslanamaz,

59 Collected Works, Cilt 16, Differences in the European Labour Movement, Lawrance and Wishart, London 1967, Sayfa: 350.

60 Devlet ve İhtilal, V.İ. Lenin, Bilim ve Sosyalizm Yayınları, Ankara 1969, Sayfa: 45.

61 Marksizmin Bir Karikatürü ve Emperyalist Ekonomizm, V.İ. Lenin, Halkın Yolu Yayınları, Ankara 1976, Sayfa: 27.

62 a.g.e., Sayfa: 29.

63 Geçenlerde İspanya başbakanının "İspanya'nın en demokratik devlet" olduğunu söylemesi, Şili Cuntasının başının "Şili'nin en demokratik devlet" olmasını söylemesi gibi. Günümüzde demokratik devlet arayanların bunları pek beğeneceklerini zannetmiyoruz ama böyle bir demokratik cumhuriyetten (!) başkasını da bulamazlar.

64 İleri demokrasi tezlerinin ayrıntılı bir eleştirisi için Kurtuluş'un 6. Sayısındaki "TKP" Üzerine yazısına bakabilirsiniz.

65 K.Marx, Kapital III. Cilt, aktaran Stanley W. Moore Devlet Kuramı, s. 26-27, Teori Yayınları.

66 Lenin, Devlet, Aşama Dergisi, sayı 1.

67 Lenin, Devlet ve İhtilal, s. 48.

68 Lenin, Düşünceler, Aforizmalar. s. 147.

69 Lenin, Marksizmin Bir Karikatürü, s. 57.

[70] Sosyal-Emperyalizm Leninist devlet anlayışının inkarı üzerine inşa edilmiştir. Proleter Devletin barışçıl yollarla burjuvazi tarafından ele geçirilişi ve burjuva devlet haline dönüştürülmesi. (Bu konuyla ilgili Bak: Kurtuluş Sayı 12. "Yeni PDA'cılık Üzerine".)

[71] J. Stalin. Son Yazılar. 2. Baskı. Sol Yayınları. Sf.89-90

[72] Türk Milliyetçileri olarak Kemalistler için doğru olan bu destek, Kürt milliyetçileri söz konusu olduğunda acaba neden düşmanlığa dönüşür? Tabii ki şoven Türk milliyetçiliğinden. Yalnızca Türk milliyetçiliğinden

de diyemeyiz, çünkü kendi ulusuna tanıdığı hakları başka uluslara tanımayan, hatta onlara tecavüz eden milliyetçilerin tavrına şovenizmden başka ad verilemez. Sosyalistlik ise ancak Nasyonal Sosyalizm olarak söz konusu olabilir.

[73] Kemalist ideolojinin nasıl anti-bilimsel ve şovenist olduğu konusunda örnekler çoğaltılabilir. Bu konuda, konuyu ilk defa ciddi eleştirel bir gözle ele almış olan İsmail Beşikçi'nin Kemal Yayınlarından çıkan "Bilim Yöntemi" isimli dizisini anmaya değer buluyoruz.

[74] 14 Kasım 1945 ve 1 Ekim 1946 arasında cereyan eden, Alman savaş suçlularının yargılandığı Nürenberg Uluslararası Askeri Mahkemesi Tutanakları. Cilt 26. Sh. 548, 610. Cilt 38, sh 86... Picker Sh. 81. Ayrıca bkz: A. Dallin Deutsche Herrschaft in Russland. 1941-1945. Düsseldorf.1958Sh. 63. Aktaran: Johannes Glasneck. Türkiye'de Faşist Alman Propagandası. Onur Yayşınları. Sh. 199.

[75] A.Türkeş'in 29 Aralık 1942 tarihli, Nihal Atsız'a yazdığı mektupdan. Aktaran 1944. "Irkçılık Davası" savcısı Kazım Alöç. Nisan-Mayıs 1967 tarihli Yeni Gazete'de yayınlanan anılarından.

[76] Johannes Glasneck. Türkiye'de Faşist Alman Propagandası. Sh. 77. Glasneck bu bilgiler için Nadolny'nin anılarından sH. 104-151'i , Faber du Faur'un "Macht Und Unmacht". Stuttgart. 1953. Sh. 240'ı H.Tilmann'ın Deutschlands Araber Politik in Zweiten Weltkrieg. Berlin 1965. Sh. 38.vd. Alman Dış Politika Dosyaları. D Dizisi. 1937-1945. Cilt 5. Sh. 606. Cilt 6. Sh 532-850'yi kaynak olarak göstermektedir.

[77] Bu nokta Türk ordusunun Kemalist geleneğiyle ilgilenenler için de oldukça dikkat çekicidir.

[78] Orgeneral Halder. Savaş Güncesi. Cilt 2. Sh 191. Aktaran J. Glasneck.

[79] J. Glasneck. Türkiye'de Faşist Alman Propagandası. Sh. 200.

[80] J. Glasneck bu bilgileri, Potsdam Alman Merkez Arşivi, Alman Dışişleri Bakanlığı Siyasal Daire No: 61174, Bl: 24, 31 ve No: 61175'ten aktardığını koyduğu dipnotta belirtmektedir. Bkz: J. Gsasneck. Türkiye7de Faşist Alman Propagandası. Sh. 204.

[81] Ayrıca Bkz: Gökbörü, Sayı 1. Sh 3. "Hesap Veriyoruz" başlıklı yazı. C.Savaş'ın Nihal Atsız, Çınaraltı ve Akbabacı'lar la olan ittifakı anlatıyor. Çınaraltı Dergisine olan mali yardımı da Alman Gizli Servisi'nin adamı Nuri Paşa yapmaktaydı.

[82] J. Glasneck. Türkiye'de Faşist Alman Propagandası. Sh. 281.

[83] J. Glasneck. Türkiye'de Faşist Alman Propagandası. Sh. 211, 212.. Glasneck bu bilgileri de Potsdam Alman Merkez Arşivi Siyasal Daire No. 61174, B. 203. No: 61175, B.205. Bl: 214'ten aktarıyor.

[84] A.Türkeş. 1944 Milliyetçilik Olayı. Sh 65-66.

[85] Komünist Hareketler ve Irkçılık. Kazım Alöç. 1 Mayıs 1967. Yeni Gazete. Gazete'de ayrıca A, Türkeş'in kendi eski yazı el yazısıyla yazdığı mektubun fotokopisi de mevcuttur. Türkeş'in K.Alöç'e saldırırken bu mektuptan hiç söz etmemesi doğruluğunu kanıtlıyor.

[86] H.Kissinger. The Necessity For Choerce. Lokal Savunmanın Gerekleri bölümü. S. 72-75. Aktaran: Emin Değer, CİA Kont-Gerilla ve Türkiye Sh 114.

[87] H.Kissinger. Nucluear Weapons. Aktaran E.Değer. age. 114.

[88] Amerikan Harb Doktrinleri – M.Fahri. Sh. 297, 298.

[89] Ayaklanma Bastırma Hareketleri. Teori ve Tatbikatı. David Galula. Çev: Hasan Lembet. Sh. 109. Genel Kurmay Basımevi. Ankara. 1969. (Aktaran: E. Değer. Age. Sh.99)

[90] Ayaklanmaları Bastırma Hareketleri. Teori ve Taktiği. Aktaran: E. Değer. Age. Sh.100)

[91] Aktaran: E. Değer. Age. Sh.120.

[92] Necdet Sevinç. Ülkücüye Notlar. 3. Baskı. Sh 44, 45. Dedekorkut Yayınları.

[93] Age. Sh. 32.

[94] Necdet Sevinç. Age. Sh. 9.

[95] A.Türkeş. Dokuz Işık ve Türkiye. Kervan Yayınları. 1976. Sh. 19.

[96] A.Türkeş. age. Sh. 19.

[97] A.Türkeş. age. Sh. 19,20.

[98] A.Türkeş. Gönül Seferberliği. Sh. 94. Kutluğ Yayınları.

[99] A.Türkeş. Milli Doktrin 9 Işık. Sh. 76. Kutluğ Yayınları.

[100] A.Türkeş. age. Sh. 42.

[101] A.Türkeş. age. Sh. 41, 42.

[102] A.Türkeş. Ülkücülük. Sh. 9. Dokuz Işık Yayınevi.

[103] A.Türkeş. age. Sh. 39.

[104] Abdi İpekçi'nin A.Türkeş ile yaptığı röportajdan aktaran C.Anadol, Türkeş, Sh. 179. Milliyetçi Anadolu Yayınları.

[105] Kurt Karaca. Milliyetçi Türkiye, Milliyetçi Toplumcu Düzen. 10. Baskı. Sh. 112, 113.

106 A.Türkeş, Ülkücülük. Sh 5. Dokuz Işık Yayınevi.

107 A.Türkeş, y:a.g.e.

108 A. Türkeş, 9 Işık ve Türkiye, s. 238. Kervan Yay.

109 ÖNCÜ 2 Haziran 1980. Türkiye'de Faşist Alman Propagandası. Sh. 127.

110 Yeni Forum 15 Mayıs 198o sayı 17, Özel Ek, bundan sonra "öneri"...

111 Bu vesileyle kısaca da olsa bu tasarıların eleştirisinde izlemek zorunda olduğumuz yönteme ilişkin bir şeyler söylemek istiyoruz. Gerçekten sorun biribirine temelden farklı iki demokrasi anlayışı arasındaki farklılığın altını çizebilmektir. Devrimci sosyalistler tam da amiral efendinin söylediği noktada farklılaşmaktadırlar. Onlar sadece yüzbaşıların değil amiralin havsalasının bile alamayacağı bir şeyi, generallerin ve amirallerin de sadece üsteğmenler tarafından da değil erlerin de dahil olduğu tüm ordu tarafından seçildiği bir demokrasiyi savunurlar.

Ve bu bakışta oldukları için yapıldığı andaki sınıf ilişkilerinin halinden, yapanların kimliklerine kadar karmaşık bir bileşkenin sonucunda oluşan ama sonuçta kapitalizmi kalıcı kılmayı amaçlayan '61 anayasasını bu değişikliklere karşı temel almazlar. Bu bakış devrimci sosyalistleri liberal demokratlardan ve reformistlerden ayırt eder.

112 Kullandığımız bu Türkçe tercümede geçen "genellikle" sözcüğü yeterince isabetli seçilmiş değil. Hatta isabetli seçilmemiş olmak bir yana, ya-

sa mahiyetinde olan bir ifadede kullanılmayacak bir sözcük. Doğrudan doğruya bu yasanın bazen geçerli bazen geçersiz olduğunu hemencecik çağrıştırıveriyor. Elbette ki, her yasa ancak belirli koşullar içerisinde geçerli sayılabilir. Hiç bir yasanın her şeyi izah edici olabilmesi olanaklı değildir. Buna rağmen bir yasadan söz edilirken, "bu yasa bazen geçerlidir, bazen de geçersiz" diye bir tanım yoluna gitmek yerine, "bu yasa şu koşullar altında şöyle işler" diye bir çerçeve çizilir. Marks'ın sözcüğü de bir anlamda yasanın sınırlarını belirlemek üzere seçilmiş bir söz olmalıdır. Her ne kadar tercümeye sadık kalmış olmak için "genellikle" sözcüğünü değiştirmeden kullandıksa da bizce kullanılması gereken sözcük "son tahlilde" "nihayetinde", "eninde sonunda", "son kertede" sözcüklerinden biri olmalıdır. Çoğunlukla da yazınımızda "son tahlilde" veya "son kertede" ifadelerini kullanmaktayız.

"Genellikle" sözcüğünü değiştirmeden kullanmış olsak da, tam çakışmamasına rağmen onu "son tahlilde" şeklinde kavrayarak kullandık.

113 Siyaset ve Felsefe, Karl Marks Friedrich Engels. s.378. Öncü Kitabevi. 1978.

114 age. s. 352-3.

115 age. s. 357.

116 age'. s.367-8.

117 Paris Komünü Üzerine, Marks Engels, Lenin. Sol yayınları. 1977 s.41~2.

118 Almanya 'da Burjuva Demokratik Devrimi. F.Engels, Sol yaymları. l975 s.25.

119 age. s.433-4.

120 Devlet ve İhtilal, Bilim ve Sosyalizm Yayınları. Lenin s.22-3.

121 Siyaset ve Felsefe, Marks, Engels, s.294.

[122] (The Communist International 1919-1943 Documents, s.71, Jane Degras, 1956).

[123] a.g.e., s.188.

[124] a.g.e., s.190-191.

[125] The Communist International 1919-1943 Documents, s.71, Jane Degras, 1956.

[126] a.g.e, s. 188.

[127] a.g.e., s.190-191.

YAYINLARI ELDE ETMEK İÇİN

AVRUPA DEMOKRAT Gazetesi internet sayfasından, kitapların bütününü ücretsiz olarak indirerek okuyabilir ya da arşivinize ekleyebilirsiniz:

https://www.avrupademokrat.com/

KURTULUŞ - BELGELER

KURTULUŞ - KONULU DERLEMELER

KURTULUŞ - EĞİTİM ÇALIŞMALARI İÇİN ÖN ÇALIŞMALAR (İ.Metin AYÇİÇEK)